mendat em̃ psonã: ibi: Paulus apostolus/ seruus. a Negociũ: ibi: Segregat⁹ i euãgelĩ. b Auctorẽ: scilicet xp̃i: ibi: Qui factus est ⁊c. c Utriusq; partis. i. iudeorum ⁊ gentiliũ alterc antiũ. d Ostendit iusticiã: quo ad gratiã. e Et salutem: quo ad gloriã. f Extricꝫ: sine psonarum acceptione. g Et a lege: id est ab obseruantia legalium.

Explicit expositio Prologi doctoꝝ in epl̃as bti pauli.

a dat em̃ psonã suã ⁊ nẽgociũ ⁊
b auctorẽ negocij/ in quib⁹ cõgrue captat beniuolentiam.
c Post salutationẽ vero vtriusq; partis vitia arguit/ ostendens gẽtiles a naturali ratione ⁊ iudeos a lege exorbitasse. d Deide plurib⁹ modis ostẽdit iusticiã et salutẽ eque utriq; esse: non per legẽ sed per
e f g fidez iesu christi/ vt a lege eos tollat ⁊ in sola fide christi eos constituat. Circa finem vero moralis subdit instructio/ atq; in actione gratiarũ finẽ tenet epistola. Premittit aũt salutationem dicens:

Explicit Prologus doctorum.

p Incipit epistola bti Pauli apostoli ad Romanos. Ca. I

b i k Aulus seruus Jesu christi vocat⁹ apostolus

risum et placeãt hominibus. Seruus iesu christi. Ecce felix conditio. j. eodẽ: Testis ẽ mihi de⁹ cui sermo in spiritu meo: Cõtra hypocritas qui tm̃ corpore. Similit debet esse predicator seruus iesu christi qđ magnũ est: Nam cum dicatur/ seruus regis pars comiti: seruus summi regis est super omnes imperatores: et maxime qui seruit ei ad cõuertendas animas. Unde Esaie. xlix. b. Parum est vt sis mihi seruus ad suscitandas trib⁹ iacob. l Vocatus: id est electus a dño. Unde Gal. j. c. Vocauit me per misericordiam suam: Sic debet esse predicator vocat⁹ contra intrudentes se: quia infra. x. c. Quõ p̃dicabũt nisi mittant? k Apostol⁹. i. miss⁹ siue legat⁹. Uñ. ij. Cor. v. g. Pro christo ergo legatiõe fungimur. Et abdie. a. Auditũ audiuimus a dño: legatum misit ad gentes. Et est thema in ei⁹ festo. Sic debet esse p̃dicator legatus/ cuius officium determinatur Iere. j. b. Ut euellas et destruas et dissipes et ædifices et plantes.

Reuerẽdissimi in christo patris ⁊ dñi/ dñi Mugonis ⁊c. Cardinal: Postilla sup Epistolas beati Pauli ad Romanos/ incipit. Expo. Ca. I

p Aulus seruus iesu ⁊c. Littera dependet vsq; ibi: Qibus ⁊c. Premittit aũt more suo salutationẽ: in q̃ cõmẽdat se a noie/ cũ dicit: Paul⁹. A cõditiõe: ibi: Seru⁹ iesu christi. A dignitate: ibi: Vocat⁹ apl̃us. Ab officio: ibi: Segregat⁹. Nõ aũt cõmẽdat se ad ostẽsionẽ: sed ad reprimendã supbiã ⁊ arrogãtiã romanoꝝ quib⁹ scribit. Dicit g. i Vocat⁹ apl̃s. i. ad ß vt eẽt apl̃s: vl̃ ad apl̃atũ: vl̃ auctoritate apl̃s vocat⁹: sic dauid ꝓpheta: ⁊ roma vrbs: vl̃ vt ß dicat ex hũilitate. q. d. ego habeo nomẽ apl̃i nõ rẽ. a Segregat⁹: a spũsctõ. b In euãgelĩ. i. ad ß vt euãgelĩ dei p̃dicaret. Segregat⁹ aũt fuit duplicit. Primo a numero ifideliũ: vt Gal. j. c. Qui me segregauit ab vtero. Itẽ segregat⁹ fuit a grege fideliũ. Uñ Act. xiij. a. Segregate mihi saulũ et barnabã in op⁹ ad qđ assũpsi eos ⁊c. Paul⁹ dicq: Qib⁹ ⁊c. mãdat salutẽ supple. Vobis pax/ supple sit. Mystice. Paul⁹/ dimi Mystice nutiuũ est de puus: ⁊ ẽ idẽ qđ modic⁹: et interptat fm Glo. quiet⁹/ admirabil⁹: scõm Remigiũ: os tubę: vel os eoꝝ/ seu electũ mirabile. Per hũilitatẽ fuit modic⁹: p mãsuetudinẽ q̃et⁹: p dei electionẽ admirand⁹: os tubę per p̃dicationẽ p doctrinã excellentẽ. Quomõ aũt fuit modic⁹ prędixit Esa. xj. b. Puer paruul⁹ minabit eos. Et. j. lx. d. Minim⁹ erit i mille ⁊ paruul⁹ in gentem fortissimã. Interliñ. Minim⁹/ vt paulus. Et quia talis fuit/ impletum est in eo illud Esa. vlt. a. Super quem requiescet spũs meus: nisi super humilem ⁊ quietũ ⁊c. Volu/ it aũt sic vocari ille strenu⁹ prędicator: ad innuendum q̃ hoc debet habere quilibet p̃dicator. Debet ergo esse paul⁹ p hu/ militatẽ. Ecci. xxxij. a. Rectorẽ te posuerunt/ noli extolli ⁊c. Et in eodẽ. iij. c. Quãto magn⁹ es humilia te in omnib⁹. Itẽ Ps. 91. debet esse mãsuet⁹ per patientiam. Unde Ps. Bene patientes erunt vt annuncient. Item per dei electionem fuit admirãdus. Unde Ecci. xliij. a. de eo dict̃: Vas admirabile opus excelsi. De quo vas etam minimo inebriauit dominus totam ecclesiã: de quo Act̃. ix. c. Vas electionis est mihi iste ⁊c. Et sic prędicator debet esse admirabilis per sanctitatis excellentiam: Qđ significatũ est. j. Regũ. xiij. b. Factũ est miraculũ in castris ⁊c. de ionatha. s. qui solus cum armigero irruit in exercitum inimicoꝝ. s. et cędebant eos cũ arcu et sagitta: Sic prędicator debet occidere in bono/ ita q̃ miraculum sit in facie ecclesię. Itẽ paul⁹ fuit os tubę per prędicationẽ. Qđ significatum est Judc̃. vj. g. Spirit⁹ domini repleuit gedeon qui clangẽs buccina cõuocauit vel ꝓgregauit domũ abiecer. Gedeon interptat tẽptatio hũilitatis: qz ad hoc tẽptat⁹ fuit paul⁹/ vt hũiliaret. Uñ. ij. Cor. xij. b. Et ne magnitudo reue lationũ extollat me ⁊c. Abiecer interptat pris mei sanctificatio: et significat oes sanctificatos ⁊ vocatos q̃ gratiam pro quib⁹ orat dominus Joh. xvij. c. Pater sanctifica eos in veritate: Sic prędicator debet esse os tubę vt cõuocet ad bellũ ptra diaboliũ ⁊ pcm̃. Uñ ei dict̃ Esa. lviij. a. Quasi tuba exalta voce tua: ⁊ annũcia pl̃o meo scelera eorũ. Et i eo. xl. b. Exalta in fortitudie vocẽ tuã q̃ euangelizas hierusalẽ. Et q̃da habẽt q̃si fistulã qui p̃dicant vt moueãt ad

Segregatus

b Paulus seru⁹ ⁊c. Glo. Si vis ipsius nois. i. significatio siue interptatio. Ratio impositionis. i. rõnabilis impositio. j. q̃re fuit ei impositũ. Paul⁹: qđ ẽ hebraicũ origine. Cõtra. Sup illud Act̃. ix. d. Saul⁹ aũt multo magis ꝓualescebat ⁊c. Glo. Petrus ⁊ paul⁹ latina vel greca sunt noia: qz hebraicũ p. nõ habẽt: g̃ sicut paul⁹ nõ est nomẽ hebraicũ terminatiõe: ita nec origine. Sol. hebraicũ dicit origine ꝓpter modicã dicit ferẽtiã quã hz elemẽtũ a quo incipit i hebreo a p. Uel sic expone/ q̃ est hebraicũ: id est cuius æquipollens est hebraicum. Gemma virtutis. s. modicitatis: id est humilitat̃. Et quietis: ergo quies est virtus. Contra: quies nihil aliud est q̃ pax mentis: ergo pax est virtus: Sed contra. j. dicit q̃ pax est trãquillitas mẽtis: et similiter sup illud Matth. v. a. Beati pacifici: hz remotius ꝓcit̃ ex quolibet pctõ ẽ: g̃ pax mentis g̃ ei opponit est ex q̃libet virtute: ⁊ ita non est virtus. Sol. ß appellat quies mansuetudo: fm q̃ dr Matth. v. a. Beati mites. Ubi dicit Glo. Mitis ẽ q̃ timore/ vel odio/ vel ira/ nõ afficit. Generali appellatione. Paulus em̃ ẽ nomẽ appellatiũ fm se/ qđ idẽ ẽ qđ mãsuet⁹. Et nota q̃ Glo. assignat postea q̃tuor rõnes ꝓpter q̃s dict⁹ est paul⁹. s. ad oñdendũ ei⁹ hũilitatẽ mẽt̃ ei⁹ mutationẽ p̃dicatiõis strenuitatẽ ⁊ q̃ fuauit morẽ alioꝝ apl̃oꝝ q̃z noia mutata fuerũt. Alit Beda sup act⁹ apl̃i cos: Act̃. xv. Et pauli vocabulũ: Act̃. xiij. a. Contra: de eo dr Act̃. ix. Paul⁹ aũt ⁊c. et hic fuit tredecim⁹ ann⁹ ante illã segregationẽ: ⁊ ita nõ tũc accepit nomẽ illud: imo iam vocabat paul⁹. Sol. duplex est. Una dicẽdo q̃ illud Act̃. ix. dictũ est p anticipationẽ. Uel põt esse q̃ Lucas dicit. Act̃. ix. Paul⁹ ⁊c. p tpe. s. qñ scpsit ea g̃ ibi dicit ⁊ iã reuera vocabat paul⁹. A saule plecutore: de q̃. j. Regũ. xvij. xix. xx. Sz illi q̃ imposuerũt nomẽ qđ sciebãt ꝺ saule: Dicẽdũ q̃ imponẽs ei nomẽ nõ habuit respectũ ad saulẽ/ sed sic diuinitus ꝓcuratum est ꝓpter mysteriũ: qz sicut saul plecut⁹ ẽ dauid: ita paul⁹ eccl̃iam.

Exposi/ tio Glo.

Uñ sic ductus est

Segregat⁹: sicut habek Gal.j.c. et Act.xiij.a. Simili/ter a p̄dicatoꝛ duob⁹ modis debet esse segregat⁹. Primo ab vtero matris suę: Cōtra qđ Ezech.xvj.a. In die ortꝰ tui nō est p̄ciscus vmbilic⁹ tuus. Prędicatoꝛ velut sol ozik: qñ ra/dios p̄dicationis emittit. Sed si tūc adhuc tenet eū cōcupi/scētia/potest ei dici: i die ortus tui ꝛc. Itē debet eē segregat⁹ a grege/vt respectu el⁹ dicak ppls grex. Vñ sup illō.j. Timoth. iij.a. Oportet episcopū irrep̄hēsibilē esse: dicit Hiero⁹. Ut talis eligatur cui⁹ cōparatione cęteri grex di/cank.j. Regl.x.d. Stetit saul electꝰ in medio populi/ꝛ altioꝛ fuit vniuerso populo ab humero ꝛ sursū. b Jn euāgeliū. Vñ Act.xiij.a. Segregate mihi saulū et barnabā in officiū ad qđ ꝛc. Et silit̄ p̄dicatoꝛ ad b debet separi. Hiere.xxxij.b.

a segregātus in euangeliū dei

Ad ante p̄miserat

Expositio Glo. c

Vñ sic dict⁹ est ꝓpter similitudinē ministerij: et forte iponēs ei nomē/respectū habuit ad saul: Quia ōz Phil.iij.a. De tri bu beniamin. Et sup illud Act.viij.a. Saulus vastabat eccle siam/ dicit Glo. A saule p̄secutoꝛe/qui rex fuit israel de tribu beniamin: et iuxta antiq̄rū consuetudinē minoꝛes a maioꝛib⁹ nomia trabūt. Juxta cōdictū apostoloꝝ: qđ fuit Act.xv.a. quando venit ad ap̄los hierosolymis: ꝑm hoc ꝙ missus fuit ab ap̄lis. Sed ꝑra Gal.in p̄ncipio. Electꝰ nō ab hoib⁹ neq̄ per hoiez. Glo. Neq̄ missus. Itē p̄ textū ad Gal.ij.a. pōt b ꝓbari. ſ. q̄ anteq̄ venisset ad apostolos esset apostol⁹ gentiū. Dicē em̄: Post ānos aūt q̄tuoꝛdeci ꝛc. cū audisset q̄ mi⁹ ꝛa/ditū ē euāgeliū p̄putij/sicē ꝛ petro circūcisiōis. Itē Act.xiij. a. Segregate mihi saulū et barnabā ꝛc. qđ fuit dictum multo tēpe anteq̄ veniret ad apostolos. Solutio. Juxta apostoloꝝ ꝓdictū. i. ap̄probationē eoꝝ. Minimū apostoloꝝ. j. Cor. xv.b. Sic aūt se voluit nominari: qz dr̄ Prouer. xxix.d. Su/perbū sequit̄ humilitas/ꝛ humilē spiritu recipiet gl'a. Nō ob aliud b nomē. Nō videt hęc sentētia ad p̄cedētē ptinere. Di/cendū/q̄ imo ratione finis q̄ sequit̄: primo saul⁹/postea pau/lus: et p hoc tm̄ adducit̄. Nō quasi tactātia. Hęc ē ꝓma cau/sa ipositiōis noīs. Jmmutatū. Hęc est secūda cā. Post eas/ tēptatiōes. Passus ē. Hęc ē ẽtia cā. Pozro ex moze. Quar⁹ ta causa. Ipso nomine noui: vt ex nouitate nomis ostēderet nouitas spirit⁹/ ꝑm q̄ ipse dicit Gal.ij.d. Quo ego iā non ego. Et j. Regl.x.b. Mutaberis in virū alterū. Ut cephas. Joh.j.f.ꝛ. Marci.iij.c. vbi vocat petr⁹: ꝛ idē est qđ cephas. Contrui. Marci.iij.c. Ecclesia iā in consuetudinē duxit: vt q̄s in cathedra petri. Ex b greci arguūt/q̄ petr⁹ ꝛ paul⁹ ę̄qlis fuerūt potestatis: et q̄ nō debet succesſoꝛ pauli subesse succes/soꝛi petri/ ex q̄ nomē fuit mutatū paulo sicē et petro. Sz iterū obȝicit: Si hęc cōsuetudo i eis q̄ in cathedra petri substituūt vt noia eoꝝ mutent: quare nō simili⁹ inoleuit de illis q̄ in ca/thedra Iacobi ꝛ Iohānis q̄ noia eoꝝ nmutata fuerūt: Solutio: oīs ecclesia romanę eccl'ię subiecta est: qz petrō oīm apostolo/rū cura ē cōmissa: vt dictū ē ei Luc.xxij.d. Et tu aliq̄n ꝙuer sus/ꝓfirma fratres tuos: Et ñ ibi Matth.xvj.c. Et tibi dabo claues regni cęloꝝ: qz b dictū ē oīb⁹ alijs in ꝑsona ipsi⁹. Qđ obȝicit a grecis: paulo mutatū fuit nomē sicē ꝛ petro: verū ē: sed nō q̄n cōmissa fuit ei cura: imo postea cōmissa est: et iō nō mutank noia eoꝝ/q̄ subsistuūt in sede ei⁹. Sz q̄re nō simili⁹ de alijs: Ad inuēdū q̄ oēs ꝑlati ecclię sūt sb iugo vñi papę. Apud cyprū: sicut habek Act.xiij.a. Jdeo etiā ad cōfusio/nem hois quē diabol⁹ deuicit/ipse diabol⁹ homo dict̄ ab bo mine deuicto. Matth.xij.d. Jnimic⁹ homo b fec̄. Sed eadē ratiōe videt q̄ christus debeat dici diabol⁹: qz diabolū deui/cit: et similiter a peccato peccatū. Sed dicendū/q̄ quādo no/mina victoꝝ imponunt̄ a deuictis/ hoc est aut ad confusio/nem deuictoꝝ aut ad gloriā ꝛ magnificētiā eoꝝ q̄ illos deui/cerūt: Si aut̄ christus diceret diabolus/ nō ex hoc cōfūde/retur diabol⁹: immo honoꝛaret: qz dignioꝛ eo suo noīe vo/caret: nec etiā ex b magnificaret christ⁹/eo q̄ nulla sit cōpara tio fortitudinis diaboli ad fortitudinē christi. Ut salomon q̄ ecclesiastes ꝛ idida vocat⁹ ē: ꝛ matthe⁹ q̄ leui dict⁹ ē: Matth. ix.a. et. x.a. Luc. v.f. Sic̄ scriptū est i actib⁹ apostoloꝝ. Act. xij.b. Vas electiōis: Act.ix.c. Nō enim accepistis sp̄m. ſ. vlj.b. Et idē alibi/Gal.iiij.a. Jtaq̄ iā nō ē seru⁹ sed fili⁹. Jā nō dicā: Joh.xv.b. Si g̃ t⁹/q̄ dic̄ se fuū christi iesu. Oi liber tate nobiliꝰ: qz fuire deo regnare ē. Qđ nomē ab āgelo fuit iposit̄: Luc.j.c. Ad idē/Luc.ij.c. Uocatū ē nomē ei⁹ ies⁹/ qđ vocatū ē ab āgelo ꝛc. Sz ꝛ. Sup illō Matth.j.d. Parꝛet filiū ꝛ vocab nomē ei⁹ iesū: ibi Glo. Uo/cab nō ipones: qz ei ipositū ē ab ękno: g̃ ꝛ āgel⁹ ñ iponit. Si dicat ab ękno iposit̄ in p̄sciētia dei g̃ est ękna: eadē ratiōe di/cēdū ēet q̄ cuilibet ipositū ē nomē ab ękno. Sol. ipositū fuit ab angelo ꝓnunciando et res hui⁹ nois iesus incēpit̄ ē de⁹/ ꝑm qđ ies⁹ no/minat rē suā in habitu. Jn veteri testamēto reges: sic̄ saul. j. Regl.x.a. Et dauid.j. Regl.xvj.c. Et sacerdotes. Leuit. viij.b. Sz iesu factū ē ꝓpriū. Sz ꝛ. Sup illō Matth. in p̄nci/pio: Liber generatiōis iesu christi ubi Glo. marginal'. Christ⁹ nomē officij nō naturę: si aūt est nomē officij: nō est ꝓpriū: vt pater in hoc noie sacerdos. Itē constat q̄ nō est ei ꝓpriū ꝑm deitatē: ergo ꝑm humanitatē. Et similiter hoc nomē iesus: g̃ b nomē iesus et hoc nomē christ⁹ ꝓprie significant idē: et ita alterū est superfluū. Solutio. Nō dicit q̄ christ⁹ factū sit ei no/mē ꝓpriū: sed dicit tm̄ ꝓpriū. i. q̄si substantiale: quia semp ei cōuenit. Ab instāti em̄ cōceptiōis fuit vnct⁹/nec amittere po/tuit illā vnctionē: aliꝰ autē fuit adiectiuū. i. accidentale: quia aliquādo nō fuit in eis res eius/sed postea: Alij eni nō statim vt nati/fuerūt reges ꝛ sacerdotes. Ad aliꝰ dic/q̄ iesus est no/mē hūanitatis/christ⁹ vo ꝓpriatis. Et ē b sacramēti nomē: id est sacri secreti/videlicet in vnctiōis spūalis. Vñ Col.j.d. Mysteriū absconditū a seculis. A lege factoꝝ. i. a lege moy/si/pro vt erat in factis. i. de legalib⁹ obseruantijs. Unā dei et hois ꝑsonā ꝛ hereticos. Sed nōne iesus ꝛ christ⁹ sūt nomia ei⁹ ꝑm q̄ est homo: quō g̃ per hoc ostendit̄ vna ꝑsona dei et hois: Solutio. Illi hereticī dicebāt q̄ christ⁹ erat duę ꝑso/nę inquātū de⁹ et hō: et q̄ ad hoc innuendū vocatus fuerat duob⁹ noīb⁹. Sed dicēdū q̄ nō ꝓpter significationē illoꝝ intelligit̄ gemina natura i christo/sed ꝓpter geminā ipositio nē. Vel in iesu qđ est ꝓpriū ei⁹ inquātū est hō/intelligit̄ huma na natura: per christū qđ idē est qđ vnctus/diuina essentia in telligit̄. Unct⁹ enim passionē significat. Et q̄ passio ē effect⁹ illatioꝝ actiōis: quodāmō intelligit̄/vnctio/actio: et vnctio actio est de⁹ vel diuina essentia: ideo per hoc nomem chri/stus intelligit̄ diuina natura: qz vero vnius hoīs nomia: iō duę naturę vnā ꝑsonā teneant̄. Qui em̄ se hūiliat: Luc.xviij. c. Tāq̄ sibimet: Heb.v.a. Et ęterna electiōe: et ꝓ. i. exponit duplicit̄. Scōm ꝓpositū ꝛ tpali missiōe. A christo missi. Ipse: Act.xiij.a. Alij; Luc.x.a. et Marci in fine. Uocati sunt. j. viij.f. Quos vocauit ꝛc. Vel legati. ij. Cor. v.d. Pro christo legatiōe ꝛc. Ab vtero ſynagogę. Gal.j.c. Ubi locū doctoꝝ: g̃ erat doctoꝛ. Cōtra. Erat adolescēs/vt habek in lapidatiōe stephani: g̃ nōdū habebat trigīta ānos: g̃ nec locū doctoꝝ: qz sup Ezech. in p̄ncipio dr̄: Hebręoꝝ traditio mōstrat: nisi em̄ q̄s apd eos sacerdotal⁹ ministerij ętatē. i. xxx. ānos cōpleuerit nec p̄ncipiū geneſis: nec cātica/ nec finē ezechiel' legere p̄mit tit̄: et donec ista legere possit nō est doctoꝛ. Sol. Adolescens erat/sed ch̄i iam in fine. xxx. annoꝝ: q̄n incipit ętas virilis: vel locū doctoꝛis. i. talis erat in se q̄ posset doctoꝛ esse. Sepat⁹ in euangeliū: Gal.j.c. Act.xiij. Dissimulauit. i. discessit. Et habetur simile. j. eodē. b. sup illud: Jra dei de cęlo ꝛc. Glo. Jmpietas in eis apparet dū hęc videtes dissimulāt a ꝑrate: id ē discedūt. Lex nō potuit: Heb.vij.c. Uñ. i. de qua segre/gatione in actib⁹ ap̄loꝝ. xiij.a. Ap̄ls gentib⁹ tot⁹ orbis. Sz quō hoc: quia omib⁹ nō p̄dicauit. Solutio. Hoc dicit: qz oi/bus potuit p̄dicare vbicūq̄ veniret/sed nō alij ap̄li. Vel quia el⁹ p̄dicatio fuit generaliοꝛ prędicatiōe aliοꝝ ap̄loꝝ/ꝛ plus dilatata q̄ alterius ap̄li p̄dicatio. Jude euāgeliū. Euāgeliū large sumitur/ ꝑm qđ dicitur bon⁹ nunciatio facta proprio oꝛe saluatoꝛis: et dicitur ꝓprie hinc ab eu qđ est bonum/ et angelus nunci⁹: et ꝑm hoc in principio huius nominis euan/gelij debet esse diphthong⁹: ꝛ ita peccant qui dicunt euāge/lium. Prima eua interꝑtat furoꝛ: angel⁹ nunci⁹: quasi nūcius furoꝛis: et sic nō seq̄t

a Qđ añ ꝓmiserat. Epistolę suę ꝓmittit salutationē: vt dictū ē: in q̄ fit interpositio/ad cōmēdādū euāgeliū qđ ꝓdicauit/q̄ttuor modis. Ab auctoritate ⁊ a tpis ātiq̄tate: ibi: Ꝓmiserat/ipse deꝰ pat: ecce auctor. In ꝺ q̄ dicit ꝓmiserat nouit tempis antiq̄tas. Itē a testibꝰ cū dicit: Per ꝓphetas. Itē a materia cū dicit: de filio suo.

b In scripturis sanctis/ꝓphetarū. c Qui factꝰ ē/ex hō: ei ad honorē eius. d

a qđ ante ꝓmiserat per ꝓphē/tas suos in scripturis sanctis b

c de filio suo qui factus est ei d ex semine dauid ſm carnem.

e Scōm carnē. Hoc dicit ꝫ q̄sdā hereticos: q̄ christū crediderūt eē purā creaturā: f Ꝓmiserat. Vñ. j. Pet. j. b. De q̄ salute exq̄siērūt atq̄ scrutati sūt ꝓphę/q̄ de futura i vob gra ꝓphetauerūt. Ꝓmisit aūt deꝰ pater filiū suū venturū: dñcq̄ rationibꝰ. Ut patres illi tēpis expectatione ꝓmissi cōsolarent. Esa. xl. a. Cōsolamini/cōsolami ꝓle meꝰ: ꝓpt qđ reuelabit gloria dñi/et videbit oīs caro salutare dei. Mich. iiij. c. Huc ḡre mḡroꝛe cōtraberis: nūq̄d nō ē rex tibi? Scda rō est vt desideriū antiq̄ꝭ p hoc inflāmaret. Vñ beatꝰ Bern. sup Cant. i. a. illud: Osculet me ⁊c. Cōpungor et cōfundor in memetipso ⁊ vix cōtineo lachrymas: ita tędet tempis et torpis horū miserabiliū tpm. Cui namq̄ nostꝭ tātū generat gaudiū hmōi gr̄ę exhibitio: quātū accenderat veteribꝰ sanctis desideriū sola ꝓmissio. Vñ Esa. lxiiij. a. Utinā dirumpes cęlos ⁊ descēderes ⁊c. Tertia rō est/vt q̄ futurꝰ erat: magnꝰ reputaret. Esa. viij. a. Sume tibi librū grādem ⁊ scribe i eo stilo hoīs. i. vt hoies possint intelligere. Liber iste est sacra scꝑtura aduentu saluatoris deputata. Quarta rō est/vt nullꝰ posset se excusare p ignorantiā si veritatē nō recipet. Habacuk. ij. a. dicit: Scribe visū et explana eū sup tabulas vt percurrat qui legerit eum. Quinta rō est/vt in figuris non sisterent/sed p eas ad ꝓmissū irent. Osee. xij. c. Ju manu ꝓphetarū assimilatus sum. Et Heb. x. a. Lex est vmbra futurorꝭ. Dicit ḡ de aduentu saluatoris. a Qđ añ ⁊c. vt nō reputet furtiuū ⁊ inuētio. Numeri. xxiiij. d. Qui victurꝰ est quando ista faciet dñs: Et p Ps. dicit ipse dñs. Non erit in te deꝰ recēs. c Per ꝓphetas. Hoc sublūgit/vt etꝰ ꝓmissioni firmissiue crederet. Esa. lv. a. Feriā vobiscū pactū sęternū. i. ꝓmissionē stabilē. d In scripturis sanctis. Hoc dicit/ne dubitemꝰ de ꝓmissiōe quin sit facta. e De filio. Esa. ix. b. Puer enī natꝰ est nobis ⁊ filꝰ datus est nobis. Et Luc. j. e. Suscepit israel puerū suum: sicut locutꝰ est ad patres nostros ⁊c. f Ex semie dauid. Ps. 131. Hoc dicit: q̄ ꝓmissus fuerat ei. Vñ: De fructu vētris tui ⁊c.

Expositio Glo. g Qui ꝑdestinatꝰ est furoꝛis: et sic nō sequit expositionē huiꝰ nois euāgelū. Solꝰ Utrūq̄ bñ dr̄: et ſm vltimū modū mutat. v. vocalis in ꝓsonā tē: sic cū dr̄ caueo cautū/tñ remanet significatio. a Qđ añ ꝓmiserat. Nota q̄ in expositiōe huiꝰ clausulę: Qui factꝰ est ei ex semie dauid ſm carnē: Primo intēdit glosator multiplicē ponere diuersitatē int ęternā christi generationem et tpalē. Secđo ostendit naturaꝝ pluralitas/⁊ ꝓsonę vnitas. Tertio rō quare potiꝰ dicitur factꝰ ex muliere q̄ natus. Et ibi mouet questionē: vtrū debeat concedi: christus est creatura/ sine determinatiōe. Quarto q̄re dicit factꝰ de semie dauid specialit. In euāgelio iobis. Job. xij. c. Quia aliꝰ ē q̄ seminat ⁊c. Seminauerunt ꝓphę ꝓmittendo: apostoli messuerāt ꝓmissū filiū recipiendo. Vñ Hiere. xxxj. c. littera nra. Ecce dies veniunt dicit dominus/et seminabo domū israel/⁊ domū iuda semine hoīm. Et itē Esa. lv. a. Nō ex se mēdaciū: Job. viij. f. Ethnicis/ab ethnos qđ ē gēs. i. tales q̄les sūt genti. Sacramētū. i. sacrū secretū. Addit/sanctī. Ut idē q̄ imo superflue addat: q̄ scꝑtura p ātonom asiā dr̄ sācta. Vñ sup illō Titū. j. c. Quidā ex illis ꝓpꝛiꝰ illoꝝ. Glo. Cū tacitis nominibꝰ illoꝝ dicit/sicut scꝑtū ē/de ea scriptura intelligit/in q̄ est auctoritas dei. Ergo ñ oportet addere/sanctis. Ad idē est illud Hiero. Libras nescit qui sacras ignorat: ergo p libras lr̄as sanctę intelligūt. Solutio Vñ addidit/ sanctis: q̄ scribebat gētilibꝰ/ qui adhuc alias lr̄as reputabāt magnas. Sic in terra ista nō addit/rex frācię: si tñ in alio loco diceret de eodē/oporteret addere/ rex frācię. Ad filiū ducūt. Job. v. f. Scrutami scꝑturas. Nō adoptiuo: imo ē filꝰ p gr̄az: q̄ gratuito factꝰ fuit hō: g̃ ē filꝰ p adoptionē. Qđ nō ꝓcedūt: q̄ filꝰ adoptiuꝰ dicit q̄ de nō filio fit filꝰ: vt q̄ ꝓius fuit filꝰ irę/postea fit filꝰ p gratiā: sic nūq̄ christꝰ. Sed cōtra. Joh. xx. d. Ascēdo ad patrē meū et patrē vestrū: deū meū et deū vestrū. Glo. Non dicit cōiter nr̄m: q̄ differenter dr̄ pater christi ⁊ nr̄m: sed nostrū dr̄ p gratiā: g̃ nō ē pat christi p gratiā. Pręterea: si est filꝰ p gratiā cū p ipsum opet pater gratiā: g̃ est suꝑpsꝰ filꝰ. Eadē rōne/filꝰ spūssancti: qđ videt Glo. sup Esa. xj. a. Et ascēdit sup eū spiruꝰ dñi. Ibi Glo. In euāgelio naçareoꝝ habet: cū ascēdisset dñs de aq̄/descēdit fons oīs spūs/et requieuit sup eū: dixitq̄/expecta/bā te fili: ergo cū pat nō descēderit sed spūssanctꝰ: spūssanctꝰ videt sic locutꝰ ⁊ vere: g̃ christꝰ filꝰ spūssancti. Ecōtra Augꝰ in Enchiridion illud mouet: quō dictū sit natꝰ de spūsancto cū filꝰ nullomō sit spūssancti. Solutio: verū ē q̄ ē filꝰ p gr̄az et pīs/⁊ spūssancti. Or dicit Augꝰ: q̄ nullomō est filꝰ spūssancti intelligit: q̄ cū dr̄: natꝰ de spūsancto/inuit q̄/de/nō tenet materialit sed effectiue. q. d. nullomō ē filꝰ/sicut in his inferioribus dr̄ filꝰ q̄ de substātia pīs et matris portionē accipit. Ad Glo. sup Jobem: quę dicit/ q̄ different dr̄ pat christi et nr̄m: verū est: q̄ p naturā christi/nr̄m aūt p gratiā: vel christi per gr̄az sine mēsura inquātū hō: nr̄m aūt p gr̄az cū mēsura: ⁊ sic different. Cōmēdatio auctoritat̄: imo cōmēdatio a matia et nō auctoritatis: q̄ si ꝓimo cōmēdatio a materia/q̄ de filio: g̃ cū ꝺ de filio/cōmēdatio erit a materia. Solutio. Filius est auctor nō q̄ idiuisa ⁊ inseparabilia opa trinitat̄. Nō ſm diuinitatē: ꝺ dicit. ſ. ſm carnē. Scōm spm̃sanctū. Nota hęc appellatio spūssancti duobꝰ modis sumit/ꝓūctim siue dictionalit: ⁊ tūc ē nomē tertię psonę i trinitate/ vel diuisim siue oꝛionalit: ⁊ tūc ē nomē essentię. Et est sensus: deꝰ ē spūs sctūs. i. deꝰ est sctūs ⁊ ē spūs. Quia deꝰ spūs ē: Joh. iiij. d. et. ij. Cor. j. iij. d. Et verbū caro factū ē. Quare nō filꝰ dr̄ verbū aia factū cum aiaz assūpsit sic carnē: Solutio. Duę sūt rōnes. Una: q̄ noīe carnis mulier intelligit: ad innuendū q̄ substātiā humanā/solū ex matre accepit: vel ꝺ dicit ad maiorē expssionē ꝫ hereticos: q̄ dicebāt q̄ carnē phantasticā accepit. Ut iā vnꝰ sit: psonalit. ſ. Impietati hereticoꝝ: arrianoꝝ. ſ. Suā dignitatē: q̄ sc̄s sit infectꝰ. Qua est verbū: Ergo diuinitate ē ꝺbū. Cōtra ímo filiatiōē: iō occurrit Glo. dicēs/qua. i. i qua. Hecq̄ añ oīa factꝰ ē: q̄ sic ante se factꝰ eēt. Itē nō oīa p ipm facta eēnt. Assūpto ꝙuertibili. i. mutabili q̄tū est de se. c Ex semie dauid. i. ex portiōe carnis q̄ fuit vice seminis. Filꝰ dei erat: nō dicit qđ/sed qs erat. Filꝰ hois. i. beatę ỽginis/natꝰ ſm ỽitatē naturę. i. habēs veritatē diuinę naturę/ Vl̄ appellatiōe: tm̃ filꝰ Ioseph appellatione. In vtraq̄ natiuitate. E quoce sumit natiuitas simul et semel: q̄ natiuitas ſm tps dicit q̄si qđā accidēs: Natiuitas ekna dicit identitatē essentię. Filꝰ sibi ęquoce dr̄. Unꝰ filꝰ. Duplicit filiatio dr̄: Filꝰ dictio numeralis addita substātiuo nō dicit numerū accidētiū § suppositoꝝ. Vñ cū vnū supponit/ vere vnꝰ filꝰ/nō duo dr̄: vna enī filiationū dicit modū accidentis: et iō li vnꝰ nō dicit vnitatē illiꝰ/sed suppositi/qđ ē idē ſm q̄ dicit filꝰ virginis/⁊ filꝰ dei. Semel. i. perfecte. De sua natura. i. de se dans ei suā naturā. Veram habet ille deꝰ humanā naturā: ꝓtra manicheos. Jd qđ ꝓt nō erat. i. hō: qđ ꝓbus legit qđ ex pte appositi: q̄ ille hō fuit ab ęterno/tñ nō fuit hō ab ękno. q. d. Glo. Factꝰ ē aliq̄d et ꝓt nō erat illud. Et ē argumētū/q̄ christꝰ ſm q̄ hō ē qđ: q̄ id et qđ rñdēt sibi inuicē. Vñ si est id/est qđ: ꝫ illā opinionē quę dicit q̄ non ē qđ § aliq̄ mō se habēs inc̄rtū hō. Sz hęc opinio exufflata ē tāq̄ hęresim sapiēs. Sz obūcit ſm q̄ hō/ē qđ qđ si ē deꝰ pat: ⁊ ſm qđ deꝰ est qđ qđ ē pat: g̃ christꝰ est qđ ⁊ qđ: g̃ est duo: qđ cōcedit vna opinio. Sz ſm opinionē g̃ dicit q̄ ē vnū/soluit: nō ē qđ ⁊ qđ/§ vnū qđ tm̃. Qđ obūcit ſm qđ hō/ē qđ qđ nō est deꝰ pat ⁊c. g̃ est qđ ⁊ qđ: Mō sequit: q̄ ꝺ qđ est illud qđ/⁊ copulatiua ꝓūctio exigit diuersitatē. Rōnalē aiaz: ꝫ q̄sdā hereticos/dicētes q̄ loco aię habuit diuinitatē. Sz ſm ꝺ videt q̄ duo fuerit hō filꝰ dei: q̄ habuit carnē: habuit aiaz. Solutio.

Jn eo plenus

a Qui prędestinat⁹ est. Dixerat: Qui fact⁹ est ex semine dauid ſm carnē/ ostendēs ꝙ hoc ipm esse verū hoiem qui prędestinatus est filius dei.i.ille idē qui est verus hō/ꝛ est verus filius dei ꝙ naturā: Et hoc est: b Qui prędestinat⁹ est. i.ꝙulus/vel prędelect⁹a deo. b Filī dei.i. ad hoc vt esset filī dei. c In virtute.i.in ꝙualitate: ꝛ ita eiusdē essentię ꝛ potestat⁊ cū deo patre. Alij aūt hoies nō sunt filij per naturam/sed per gratiam. Notandū autē ſm Origen⁹ꝙ vera littera est destinatus:ꝛ hoc dicit:qz prędestinatus dicit de eo qō nō est:destinat⁹ autē de eo qō est. Unde ait:Obseruandū sane ꝙ nō dixit:Qui p̄destinat⁹ est filī⁹ dei: sed q destinat⁹ est filius dei: ꝛ nemo putet nos de hoc sermonem curiosius q̄ res patit perscrutari: q̄uis in latinis exemplarib⁹ p̄destinat⁹ soleat inueniri: tñ ſm ꝙ interp̄tationis veritas habet: destinatus ille qui est: prędestinatus ille qui non est. Hęc sūt nob dicta ꝓpter eos/q in vnigenitū filiū dei impietatē loquunt: ꝛ ignorantes differentiā destinati ꝛ p̄destinati putant eum inter eos qui cū ante nō fuerint prędestinati sunt vt essent. Scōm eū sic legit lra: filius dei destinatus est. Et nota ꝙ prędestinat⁹ quādoq; sumit absolute: vt hic: Iste est p̄destinatus:ꝛ tunc determinat effectum intra se:ꝛ est sensus: ille prędilus est a deo.i. p̄paratus ad habendā gratiā in prędesenti ꝛ gloriā in futuro: ꝛ significat diuinā essentiā cōnotādo effectū gratię ꝛ glorię. Aliq; autē sumit respective: ꝛ tunc nō determinat effectū intra se/ sed extra: sed tamē exigitur ꝙ illud qō est extra sit in futuro ex gra. Sic sumit hic:Qui p̄destinatus est filī⁹ dei. Et in vtraq; istarum sumptionū verum est ꝙ christus est prędestinatus: et etiam hęc: Christus est prędestinatus filius dei. Et non valet: Ille homo prędestinatus est vt sit filius dei: ergo filius dei p̄destinatus est vt ille hō. Prima enim vera est: qz ille hō habet ex gratia vt sit filius dei:hęc autē filius dei est prędestinatus vt sit ille hō: nō pōt esse vera quoq; mō intelligat. Si enī sic intelligat:filius dei in quātū filī⁹ dei p̄destinat⁹ est vt sit ille hō/ nō ē vera: qz nulla gra facta est filio dei/ eo ꝙ ē ille hō: imo potī⁹ iniuria. Si sic intelligat sic:filius dei.i.ille qui hō est filius dei prędestinat⁹ est vt sit ille hō/falsū est: qz ille hō nō habet ex gratia ꝙ sic sit homo a natura. Silr non sequit: vnio humanitatis ad diuinitatē est prędestinata

a b c ꝙ p̄destinat⁹ē filī⁹ dei in vtūte:

Expositio Glo. e In eo plen⁹ hō: qz carnē suscepit hūanā ꝛ rōnalē aiam/supplmuicē vnita. Semel ex patre/semel ex matre. Istud semel variat. Semel de pte.i.pfecte:semel de mre .i. vna vice. Integritatē ꝙginitatis. Argumētū ꝙ maria nō consensit in carnalē copulā simplicit. Sic enī virginitatis itegritas nō eēt penitus obseruata:cōsensit tñ sub cōditiōe.s.si deo placeret:ita nō amisit itegritatē mēris. Integritatē ꝙginitat⁊. Cōtra: Luc⁊. ü.d. Oīne masculinū adapertiēs vuluā ꝛc. Ambrosi⁹ i origenali. Vuluā sanctificauit alienā/vt nasceret ꝓpha: ḥ mris suę vuluā apertiēs/vt imaculat⁹ exiret. Itē Anastasi⁹. Oblatū est sacrificiū:qz ꝙ nat⁹ē aperuit vuluā. Itē nacta occasiōe q̄dā ausi sūt p̄dicare ꝙ apta porta exiuit. Sz male cū clausa porta eū exisse dicat Greg⁹ sup Job.xx.e.Cū serraēt/ꝛ fozel essent clausę. Vole corpis vbi erat diuinitas clausa ostiā non obstiterit sic ꝛ nat⁹ fuit de virgine. Itē Ezech.xliij.a. Porta ḥ clausa ē.Qz aūt hic dr apta esse vuluā / intelligit nō q̄tū ad mris diuisionē/sed q̄ ad fruct⁹ ꝓductionē:qō oīdi pōt ex auctozitate. Gen⁊.xxx.d. Aperuit dns vuluā rachel ꝙ ꝓcepit ꝛ pepit. Dudū em apta erat p carnis diuisionē:sed hic aperuit p fruct⁹ ꝓductionē. Itē Gen⁊.xx.a Cōcluserat dns oēm vuluā dom⁹ abimelech: Ubi etiā seipso. Ergo eadē rōne si aliq⁊ habeat duas sciās.s.logicā ꝛ grāmaticā/si pl⁹ sciat de vna q̄ de alta/erit scientioz se. Itē sicut duę diuersę q̄ntitates se habēt ad faciendū mat⁹/et q̄litates ad faciendū alteriusmodi:ita substātiales differētię ad faciēdū aliud: q̄ cū christ⁹ habeat diuersas differentias substātiales ſm ꝙ hō ꝛ ſm ꝙ deus/ipse est aliud a se. Forma fuit. Phil.ij.a. Habitu minoz.i.hūana natura:quā q̄si habitū assūpsit. Et oz habitu ꝙ metaphoza :sic habet Phil. ü.a. Fact⁹ est ex muliere.i. de muliere. Forma dei accepit forma serui. Argumētū ꝙ nec assūpsit naturā. Utrūq; ē de⁹:ergo duo. Solutio.i. vtraq; natura existēs est homo ꝛ ē de⁹. Ille.s.deo.i.christo:ꝛ si deo appositiue iungat cū illo.i.illo q̄ ē de⁹:qz cū hoc nomē sit ꝓpriū/ip̄ope eēt dictū/ sicut ille de⁹: et p̄terea ſm ꝺ oporteret cōcedere tres deos esse:q⁹ ille de⁹ demōstrato patre/nō ē ille de⁹ demōstrato filio ꝛc. Creand⁹.i.oriūd⁹. Hic aūt deus.i.hic q̄ est de⁹/vt li hic demōstret ꝓsonam. In suam accepit.i.in vnitatē personę. Non em accepit ꝓsonam hoīs/ sed naturam. Sed quia persona accepit naturam: concedit/hic filius dei est homo :ergo quia natura diuina accepit naturaꝫ humanam:hoc est/vera diuina natura est humana. Solutio. Hęc ē falsa/diuina natura ē humana:ſ hęc/diuina natura est hō/p̄cedit a q̄busdā/ꝛ a q̄busdā nō:qz dicūt diuinā naturā nō esse incarnatā/ſ filiū dei: et vbi inueniūt scriptū/ ꝙ diuina natura accepit humanā/exponūt.i. filī⁹ dei assumpsit humanā naturā vt sibi inesset:et tō illa falsa est. Alij dicūt ꝙ diuina natura assūpsit humanā/vt secū esset:ꝛ hi dicūt ꝙ christ⁹ē duo: illi vero q̄ dicūt ꝙ est vnū:cōcedūt ꝙ diuina natura ē hō. Solus tñ filī⁹ accepit hoiem: Sicut patet in trib⁹ puellis: quarę duę induunt tertiā:oēs tres induunt/ tamē vna tñ induit. Sicue in vnitate ꝓsonę/ suę. Nō in vnitate seu in singularitate/sic vt absozpta sit humana natura remanēte tm diuina. Incarnatio quomō facta sit. Sed incarnari ē opari:ꝛ significat diuinā essentiā: ꝙ incarnatio est opatio trinitatis: et ita diuinā essentiā significat: sed incarnatio est facta: ergo diuina essentia est facta. Solutio. Incarnatio dicit factā rōne cōnotati: sicut li ꝓcessio significat diuinā essentiā :tñ ratione connotati dicit ꝛpalis. Atq; hoc totū.i. hęc persona in duabus naturis existens. Propter deum.i. ꝓpter diuinā naturā. Qua ęqualis: idē ſm quā. Utrūq; aūt/ masculine: ſm illā opinionē quę dicit/ꝙ christ⁹ est duo: Nulla em opinio dicit ꝙ christ⁹ sit duo masculine:qz hoc est hęreticū. Christus est deus: aīa rōnalis ꝛ caro.i. hō cōpositus ex aīa rōnali ꝛ carne. Ut totum dicat: id est habēs vtrāq; naturā. Exinanitio: Phil.ij.a. Incōuerse enī:quia neutra natura in alterā est cōuersa. Inalterabilit⁊:qz neutra ē alterata. Nec hūana aūt ꝓuersa in diuinitat⁊ naturā. i.nec mutata ē natura hūana in diuinā:nec ita factū est vt penit⁹ nō esset:sicut cib⁹ in naturā nutrimi. Aut in nō existentiā: sicut gutta aquę mixta vino in maxima quātitate. Cōposita natura :sic medo ex aqua ꝛ melle/nec est tñ aqua nec est mel: vel sic electrū ex cupro ꝛ auro. Ubi Johānes damascen⁹. Nō est in christo cōmunē spēm reperire. Nō erat tot⁹. Sed ꝓtra: nōne ei accessit pes vel caput vel aliud membrū qō ꝓius nō erat ei:Sic ergo ꝓius tot⁹ nō erat. Solutio. Pes vel caput ꝛ huiusmodi p se nō insunt filio dei/ sed p hoiem. Unde ly añ assumptionē nō esset totus hō/ erat tm tota ꝓsona.s.filī⁹ dei:et totū ibi idē est qō ꝓfectum. Sciendū tamen ꝛc. Determinat ęquiuocationē huius nois/fact⁹:qō dictū de deo:qñq; significat increatū/vt deus est factus hō:qñq; significat essentiā/ꝛ cōnotat creatū: vt deus factus est refugiū. Nō vtiq; creationis.i.nō ꝙ deus sit creatus. Sed nobis in refugiū.q.d. notat quid creatū nō in deo/sed in nobis. Alio loco. Gal.iij.a. Significauit/vel figurauit. Nō humano semine.i.nō eo mō quo seminari solet caro homis. Sanguinis cōagulo. Sap⁹.vij.a. Quęrēs aūt vtrū ꝛc. Magister hic loquit ſm opinionē suā. Dicebat enī christū nō esse aliquid/scōm ꝙ hō: vñ nec creaturā. Uñ iducit auctozitatē Aug⁊. dicētis ip̄m nō esse creaturā. Sz nota ꝙ male inducit: qz Aug⁹ de christo ſm ꝙ de⁹ loquit cōtra Arrianū q̄ dicebat christū esse creaturā. Sed in hoc nō credit magro. Aliud silr est in quo nō adhęret ei cōis doctoꝝ opinio:charitas ī nob nihil aliō ē q̄ spūsctūs. Tertiū in q̄ ei nō credit.s.ꝙ ex operib⁹ legis cerimonialib⁹ nullus iustificat. Et dicēdū ꝙ si ex charitate fiāt iustificare possūt: vt/ex/notet causā p̄paratoriā vel adminiculā. Scōa opinio de charitate habet in p̄mo lib.sniarū. Et j.eo.iij.c.sup illud: Uñ ex operib⁹ legꝫ. Dici creatura. Probat ꝙ creatura: Eccli.j.a. Prioz oīm creaturaꝝ ē sapia ꝛ intellect⁹ prudētię ab ęuo. Itē ibidē.b. Creauit eā in spūsancto ꝛc. Et.xxiij.b. Ab initio ꝛ añ scla ꝛc. Esa.xlv. Cū dns creauit eū nō scādalizabat ad nomē creatu-

Gal.4.a.

re. Itē Aug⁹.

tatē est prędestinata: ergo vnio diuinitatis ad vnitatē est prę/
destinata. a Scōm spiritū tē. Hoc legit triplicit. Pri/
mo sic: Qui verus hō ꝑdestinat⁹ est/electus vel ꝑ/
suus: Filius dei in virtute. i. ad hoc vt esset filⁱ⁹ dei per na
turā ęqlis pī. Et q ipe christ⁹ hō sit filⁱ⁹ dei in ꝑtute/apparet
p duo. a Scōm spm̄ sctificatiōis.
i. qz concept⁹ est p spm̄ operatione spūs/
sci. Apparet etiā b Ex resurrectiōe
mortuoꝝ. i. ex hoc q fecit mortuos resur
gere. Mortuoꝝ dico/ c Dñi nr̄i iesu
christi. i. q fecē secū resurgere. Scdo mō
sic. Qui christus/ prędestinatus tē. prędelectus vt esset
filius dei in virtute: qō ꝓbat scōm spm̄ sctificatiōis. i. p
hoc q dedit spm̄ sctificātē qō nō posset facere nisi eēt filⁱ⁹ dei et
ęqlis ꝑtutis cū eo. Probat etiā ex resur. mor. in anima: qz
fecit eos resurgere in aīa: qō solius dei est. Mortuoꝝ dico/q
erāt/dñi nr̄i iesu christi: sicut dicunt infirmi esse illⁱ⁹ medici
a q̄ solo possūt sanari. Tertio mō sic: Qui. i. cuⁱ⁹ humanitas
ꝑdestinata est. i. ꝑelecta. Filⁱ⁹ dei in ꝑtute. i. vt sumerek a
filio dei ęqli in virtute deo pī. Scōm spm̄ sctificatiōis:
id est p opationē spūs sci facta ē illa assumptio. Quarto mō
sic/vt hoc referak ei qō añ dictū est: Qui factⁿ est ex se/
mine dauid. Factⁿ dico: Scōm spm̄ sctificatiōis. i. scm
opationē spūs sctificātis hoies. Et ꝑdestinatus filⁱ⁹ dei
i ꝑtute: ex resur. mortuoꝝ. i. quę ꝑtus est ad hō vt pos/
sit homines

a ſm ſpiritū ſanctificationis
b ex reſurrectione mortuorum
c ieſu chriſti dñi nr̄i:

ptus. i. humana natura sic assūpta: vt esset tē. Si ḡ filⁱ⁹ dei
est hūana natura: qō falsū. Jō dz q iste terminⁿ hō semel ęq/
uoce sumit q̄ ad hūc tminū assūptⁿ. p corpe t aīa/q̄ ad hō q eēt Quidius. 2. metamor. pō.
vulgenitus filius dei p toto hoie scōm se. Silē. Dic situs est
phaeton currⁿ auriga pīni. Deo ꝺbo/intrāsitiue. Ex q̄ eē cę/
pit: ergo ille hō cępit esse filⁱ⁹ dei. Sol.
dz q pōt intelligi cōpositē sic. i. hō cępit eē
vex: ille hō est filⁱ⁹ dei. Vel pōt intelligi
cū reduplicatione: ille hō in quē hō cępit
eē filⁱ⁹ dei. Silē Prouer. xij. a. Verte im
piū t nō erit/ supple ipius. Ex ꝺgine ma/
ria: t ita filⁱ⁹ eius erat. i. filius ꝺginis natus est ex deo pī: er/
go deⁱ⁹ pī genęauit filiū ꝺginis: sz quicqd genęauit ab ęter/
no genęauit: ergo filius ꝺginis est ab ęterno. Sol⁹: ꝓma ve/
ra est: sed hec: deⁱ⁹ genęauit ab ęterno est duplex: qz ab ęterno
pōt determinare genęauit/t sic vera: qz deⁱ⁹ ab ęterno gene/
rauit illū q̄ est filius ꝺginis: vel pōt determinare filiū ꝺginis:
sic falsa: qz deⁱ⁹ est ex substātia patris añ se genitus: t hō est ex
substātia matris in sęculo natus nō ab ęterno. Libera volun/
tas. Contra: liberioz videtur quando potest eam flectere ad
bonū t ad malū/ cꝫ q̄ñ ad bonum tm̄: sed q̄libet hō hoc pōt:
ergo liberiorē habet voluntatē cꝫ christⁿ. Sol⁹. Nō ꝺz liberi
oz ptās: qz plura possit: sed qz melⁱ⁹. Uñ Cantuarien. pone/
bat instantiā q sic. Natus iste pōt deesculari plātas suas: qō
non pōt iste erectus hō: ergo magis potens est natus iste cꝫ
erectus. Alij ponunt in claudo: q̄ pōt claudicare t hoc na/
turaliter vel cum voluerit rectius t elephantice qui semper
rectus incedit. Gratia diffundit: ergo incꝫtū hō dat gratiā.
Solutio. Jdeo dicitur nobis dare gratiā: quia meruit nobis
gratiā. Christus ergo qui est caput: ſm q homo dicit meu/
bris diffundere gr̄am: qz eā nobis meruit in humanitate. Si/
cut gr̄a hō ille ab initio factⁿ est christⁿ. Sed christⁿ est nomē
eius incꝫtum hō: ḡ hō ille factⁿ est hō ex gratia. Cōtra a natu
ra. Sol⁹. Christus inter ꝓtak vnctus: vñ in christo intelligi/
tur vnctio quā habuit ille hō p ineffabilem vnionē deitatis
ad̄ natura hūana: t cōstat q illa vnio illⁱ⁹ hois fuit in gr̄a: nō
ergo ꝺz hō ille factus christus ex gr̄a rōne humanitatis: sed
rōne vnionis illⁱ⁹ cū deitate. Dic purus hō renatⁿ est: Joh.
iij. a. De spū. i. opatione spūscti. Ut nullū haberet pctm̄: p/
pter vnionē diuinitatis cū humana natura factā. A vi. Su/
pra parū dixit/q peccare non poterat ꝓpter vnionē humanę
nature cū diuina: t qz fomitē nō habebat cū nō fuit genitus p
ꝓcupiscētiā. Vel origine ꝓtrahere/vt originale pctm̄. Perpe/
trare: actuale. s. i. qui fecit illā vnionem ꝓpter quā factum est.
Przecedētibus/nō dicit cohęrētibⁿ: qz dū iustificant merent
remissionē pctoꝝ. Ex mala volūtate bonā: ḡ facit de peccato
meritoziū. Sol⁹. i. de male volentibⁿ facit bene volentes. Et
illū ego t nos ꝑdestinauit. Cōiūctim falsa: diuisim vera. Ca
put nostrū: Eph̄. j. d. Corpⁿ eiⁿ. j. xij. b. Dic. i. vt faceret illū
hoiem filiū dei: t nos filios p gr̄az. Sedēs tē. Prędestinatio
sctoꝝ. i. q̄ sancti ꝑdestinant in sctōsctōꝝ: Dañ. ix. f. Huma/
na igit merita: ex q̄. s. hoies ꝑdestinant p gr̄am nō ꝑcedētibⁿ
meritis. Dic cꝫtum ad iustificationē. Quę perierunt p adā.
Cōtra. Mōⁿ antiq̄ pres merebant vitā ęternā: ergo merita
habebāt. Sol⁹. Perierūt p adā q̄ ad efficaciā: qz quātūcūqꝫ
qs mereret vitā ęternā nunqꝫ haberet eā actualiter nisi filⁱ⁹
dei incarnarek: vel forte nisi alio mō soluerek debitū obligati/
onis ꝓ originali. Vel hoc dic ꝓ tāto: qz p adā intrauit pctm̄
ad nos/t pctm̄ ꝓtriū ē merito. Przecedētia merita singula/
ris illius generatiōis: quibⁿ. s. meruit ęternā generationē: vel
etiā talem q̄ natus est de btā virgine. Gratis tributū: vt sic
nascerek ex btā virgine: vel ex deo patre. Ille facit i nobis ꝑn
cipiū fidei: sine ꝑcedētibⁿ meritis: t silⁱ facit in nobis fidē: sz
ꝑncipiū rei nō est res ipa: ergo ꝑncipiū fidei nō est fides: sed
ꝑncipiū fidei est ꝓma gr̄a: ḡ fides nō est ꝓma gr̄a. Sol⁹. Ubi
pōt esse ꝓstructio trāsitiua: t tūc ꝑncipiū fidei est gr̄a aię gra
tis data/q̄ se sciat hō ad faciendū bonū. Alij dicunt q intrāsi/
tiua ꝓstructio est: t sic est fides ꝑncipiū aliarū virtutū. Perfe/
ctiozē iesum. Hebr. xij. a. Et cōsummatozē iesum. Vult eam:
przedestinatoꝝ. s. quō. s. sit sine meritis ꝑcedentibⁿ. In illo in/
ueniat t seipm. i. quō ꝑdestinatus est sine meritis ꝑcedētibⁿ.

Expositio Glo c Joh. 1. b.

Pſ. 68.

Regl. xij. c. Quid sit ꝑdestinatio. De ꝑdestinatiōe/Pō. lxviij.
deleāt de libro tē. in Glo. Jtē Phil. iij. a. Quoꝝ noia. Jtē
Eph̄. j. b. Et. ij. b. Jpsⁱ⁹ factura. Dic. j. viij. f. Quos ꝑdesti/
nauit tē. Utrum deⁱ⁹ re ḡ semp fuit tē. i. vtrū de re ḡ est deⁱ⁹:
vel de re ḡ est hⁿ. i. vtrū ꝑdestinatⁿ sit incꝫtum est filⁱ⁹ dei: vel
incꝫtum est hō. Et vtrū de psona. i. vtrū scōm q est psona sit
ꝑdestinatus/vel incꝫtum essentia. Przedestinatio est gr̄e ꝑpa/
ratio. Large sumit hic gr̄a/ad gr̄am t glozią: sicut Joh. j. b.
Reddet gratiā pro gr̄a. Sed obijcit. Bona aut sumit ꝓ bo/
nis vitę ꝑsentis/aut ꝓ bonis vitę futurę. Si ꝓ bonis vitę pri/
tis. s. fide/spe t charitate: sed iudas hec habuit: ergo przedesti
natus fuit. Si pro bonis vitę eternę: ergo nullus pōt eā mere
ri: ergo vitā ęternā nō merek qs ex cōdigno/qō est ꝓtra sctōs.
Solⁿ. Bona copulat vtraqꝫ: sed notak q hec determiatio/si/
ne meritⁱ⁹/pōt determinare li/ ꝑpauit: t sic vera: vel li/bona glo/
rię vel habēda/qō subintelligit/ t sic falsa: qz illa bona mere/
tur: sed ꝑparatio est sine meritis. Quos ꝑsciuit ꝓformes fie/
ri. i. vt assimilarenk filio suo q̄ est imago patris. Jtem hic gr̄it
Cantuarien. Si ꝑdestinatⁿ habuit gr̄am t postea cadat ab
illa: vtrū illa gr̄a fuerit effectⁿ ꝑdestinatiōis. Et ad vltimum
solvit q ita: Przeparauit. i. ab ęterno ordiauit. Przeclarissimū
lumē. i. exēplū. q. d. q sine meritis ꝑparauit dñs illa. Mani/
festissimū exemplū habem⁹ in christo. Mediatoz. Gal. iij. c.
j. Timoth. ij. b. Ille enim hō: ergo iste hō assumptus fuit: vt
esset vnigenitus filⁱ⁹ dei: ergo ille hō t vnigenitus filⁱ⁹ dei fūt
duo: ergo christⁿ est duo. Jō sic exponk/t bñ. Ille hō assum/

Ut qui ſuſcepit

ꝯ sit homines facere resurgere. a Per quē accepimus. Adhuc ē de interpositiōe in q̄ incepit cōmedare auctoritatē. vbi incepit.3.ibi: Nō añ pmiserat. Hic adhuc cōmēdat eū a liberalitate dicēs: Per quē: tantū ꝛ talē accepim⁹. Vel/ Per quē.i.a quo: q̄ ab ipso debet accipi apl'at⁹ ꝛ pīs dignitas: ꝛ pter ipsū accipi debet ab eo.

Pś.1. Unde Pś. Ego autē cōstitut⁹ sū rex ab eo ꝛc. Et Joh.x.a. Qui non intrat p ostium ꝛc. Postea subdit: Ego sum ostiū. Et pter ipsum.i.amorē ipsius debet accipi. Unde Joh. vlt'.d. Simon diligis me plꝰ his ꝛc. Et subiungit: ergo pasce oues meas. Sz ꝫ nō pñt dicere q̄ ppt honorē ppriū assumūt. Añ Mat.xxiij.a. Nolite vocari ab hoīb⁹ rabbi. Nec ille q̄ emolimētū tpale ḡrit: Malach.j.c. Quis ē in vobis q̄ claudat ostia mea: ꝛ incendat altare meū gratuito: b Gratis ꝛ apl'atū. Nota ordinē: Prio gratiā.i.remissionē pcōr: Secūdo apostolatū.i.ptātē apostolat⁹: q̄ debet esse et gratiosus hominibus imunis a peccato q̄ ad dignitatē debet ꝓmoueri. Qđ significatū fuit Leuit'.viij.a. vbi filij aaron ꝓmo lauantur ꝛ capilli radunt p contritionē ꝛ lachrymarū effusionē: ꝛ elemosynarū largitionē: Inde induunt vestimētis pontificalib⁹.i. honesta ꝛ pclara conuersatione: vt possit dici de quolibet illud Eccli.xliij.d. Non ē inuentus similis illi ꝛc. Tertio inunguntur illo vnguento de quo Pś. Sicut vnguentū in capite. Hęc est donoꝝ ꝛ gratiarū exuberatio. Quarto dat eis prās offerēdi. i. dignitas ꝓlationis. Similit Leuit'.xxj.c. Nullꝰ habēs maculam etiā si sit de genere aaron debet accedere ad offerendū. Similiter.iij.Regl'.v.d. Ut tollerēt lapides grandes ꝛ pcios ꝯ sos ꝛ quadratos

Pś.132.

Expositio Glo. c* Ut qui suscepit ꝛ q̄ suscepit: Ex hoc sequit christū esse duo. Dicit quidā q̄ et/ sumit pro/cū/ vt sit q̄ suscepit cū eo q̄ ꝛc. Vel dici pōt q̄ et tenet ꝯgmatice: vt itelligat geminatū: vt qui suscepit sit pson̄a vna in trinitate ꝛ q̄ suscepit sit eadē pso/na. Domine assumpto.i. humana natura. Una⁹ pson̄ veritatem.s. vt nō sit nisi vna pson̄a in vtraq̄ natura. Deinde videamus: quid p̄destinatio ꝛ cui⁹ et quomō. Et vtrū de pson̄a ꝛc. .i. vtrum christus fm q̄ hō ante: fm q̄ deus sit p̄destinatus. Illud p̄destinandū erat q̄ nōdū erat: sed filius dei semp fuerat: ille hō nō semp: ergo ille hō erat p̄destinād⁹ filꝰ dei. Sed ℨ dicit Aug⁹. Quicqđ cōuenit filio dei p naturā conuenit illi homini p gratiā ꝛ ecōuerso: sed illi homini cōuenit p grām esse filiū dei: ergo ꝛ filio dei: ḡ filꝰ dei ē: filꝰ dei p grām: ꝛ ita filꝰ dei est p̄destinatus filꝰ dei. Sed ℨ filius dei ē filius dei a natura: nō ergo a grā: q̄ p̄destinatus ab ęterno est p̄destinat⁹: ergo filius dei ē p̄destinat⁹ ab ęterno filius dei esse: aut inquātū hō aut inquātū filius dei: nō inquātū filius dei: ḡ inquantū hō est prędestinatus ab ęterno esse filius dei: aut fm humanitatem: quā habet aut quā habuit: quia nomen ſumptū cū verbo vel participio ꝑteriti tpis supponit p his q̄ sunt vel q̄ fuerūt: ergo p̄destinat⁹ ē ab ęterno ē filꝰ dei fm hūanitatē quā habet vel habuit: sed nec hz nec habuit hūanitatē ab ęterno: ergo fm illā nō est p̄destinat⁹ ab ęterno. Solutio: concedit q̄ filius dei ab ęterno p̄destinat⁹ est esse filꝰ dei incārnatū ē hō ꝛ nō sequitur: ergo aut fm humanitatē quā hz aut quā habuit: quia p̄destinatus respectū habet ad futurū rōne cui⁹ ampliat ad supponēdū pro futuro: vnde debet addi/aut fm humanitatē quā habitur⁹ fuerit: ꝛ cū dī/filꝰ dei ab ęterno p̄destinat⁹ ē filꝰ dei: fit suppositio q̄si tā facta sit vnio. Quidā tñ dicunt q̄ hęc: filius dei p̄destinatus ē vt sit filꝰ dei/ip̄ropria est: eo q̄ filꝰ dei nihil creatuz dicit cui possit inesse p̄destinatio. Añ sic ē intelligēda.i. ille hō q̄ est filꝰ dei est p̄destinat⁹ vt sit filꝰ dei: sicut hic: Iste puer creauit stellas.i. ille q̄ est puer. Sed dicendū q̄ hoc verbū sit dicit vnionē humanitatis ad deitatem. Quisq̄s igit filiū dei p̄destinatuz negat hunc eundem filium hominis negat .j. Joh. ij.c. In hac Glo. cauendū. Ante tpa p̄destinatū.i. p̄cuīsum. Incārnatū de⁹: ergo deitate ē filꝰ: nō sequitur: q̄ iquātū nō dicit cām sed vnitatis exp̄ssionem. Ita inquātuz hō: ergo ois hō. Rñdeo: hō coartat p̄ hoīe: Vel aliter incārnatū dicit cām: sed vnitatis exp̄ssionē: sed fm hoc debet cōcedi inquātū nō hō ē deus: quia existēs hō est deus. Scriptum est.j. Joh.j.a. Et Eccl'j.a. Ois sapia a dño deo est: ꝛ cū illo fuit semp ꝛ est añ

ḡ exp̄ōe: Si nō ꝛc.i. si ñ genuit filiū eiusdē sbē ꝛ naturę: vel ei nō generādo dedit. Clarifica filiū: Joh.xvij.a. Origie: ꝫ nestoriū. Veritate: ꝫ sabelliū. Natiuitate/ꝫ arriū. Mō creatiōe: fm

a p q̄ accepim⁹ gratiā ē apo/

diuinā eēntiā. In hꝫ etiā.s. q̄ sit filꝰ dei ḡra. Ita sane: q̄ ipse christ⁹ inquātū hō ē filꝰ dei p grām vnionis. Assumpt⁹ ē hō.i. hoīs natura. Quęri solet ꝛc. Argūmētū tale ē: christ⁹ fm q̄ hō ē p̄destinat⁹ vt sit filꝰ dei: ꝫ ipse ē q̄cqđ est p̄destinat⁹: ḡ christꝰ fm q̄ hō ē filꝰ dei: q̄ falsū ē. Sz dicēdū q̄ hęc ē duplex: christ⁹ fm q̄ hō p̄destinat⁹ ē vt sit filꝰ dei: eo q̄ hęc determinatio fm q̄ hō ꝓt referri ad li/ē/ ꝓmo positū: ꝛ sic ꝫa ē: vel ad li/ sit/ꝛ sic falsa ē: q̄ ē sensus: christ⁹ ē p̄destinat⁹ vt sit fm q̄ hō filꝰ dei. Conditionē humanę naturę: vt cū dī: fm q̄ hō passus ē.i. ex p̄ditione q̄ erat hō. Vel naturę diuię: vt christꝰ fm q̄ deus fecit mirabilia. Christꝰ fm q̄ hō ꝛc.i. ille cui⁹ natura vnita ē in eadē pson̄a cū filio dei. Judicabit: aucte. Quęri solet ꝛc. Idē ac si ḡrerēt: vt ꝛ iesus iēzt⁹ iste hō sit pson̄a. Or sic/videl. Jesus incārnatuz iesus est rōnalis creatura indiuidua sba: ḡ iesus inquātū iesus ē pson̄a. Itē socrates suis accidētib⁹ maxie indiuiduātib⁹ ē pson̄a: q̄ collectio illa accidētiū quā nō est in alio repire ip̄a distinguit ab oīi alio maxime: ḡ facit in eo pson̄alitatē: sz in iesu ē collectio accidētiū: fm quā ab oīi alio distinguit iesus: ḡ iesus incārnatus iesus ē pson̄a ꝓma: Przeꝛea dicit Johānes damascen⁹ q̄ characteristica idiomata determinatiua sunt hypostaseos.i. pson̄arū: collectio aūt accidētiū ē characteristicū idioma: ḡ determinatiuū pson̄ę: sed iesus incārnatum iesus dicit hmōi collectionē: ḡ est determinatiuū pson̄ę: ḡ pson̄a. Przeterea si ḡratur: q̄s est iste: rñdeō iesus: ꝛ q̄s quęrit de pson̄a: ḡ iesus significat pson̄ā: ꝛ videl vt ꝓius. Itē separet⁹ p impossibile diuinitas a iesu incārnatum iesus: cōstat q̄ iesus erit hō p se: ergo pson̄a: sed addita diuinitate hz ḡcunq̄ ꝓus habebat: ꝛ ꝓus erat pson̄a: ḡ mō est persona: ḡ iesus incārnatū iesus est pson̄a. Cōtra: si pson̄a: ergo creata vel increata: si creata ꝛ tres sunt increatę: ergo quaternitas est in pson̄is: si increata: ergo deꝰ: ḡ iesus incārnatū iesus deꝰ: ergo incārnatū hō deꝰ. Przeterea: si est pson̄a ḡcūq̄ sit sine creata sive increata: ḡ illa pson̄a distincta ē ab oīi alia pson̄a: ḡ a filio dei cū sit pson̄a ꝛ ita redit ęternitas. Solo: reuera iesus incārnatū iesus nō est pson̄a. Ad ꝓmū dic q̄ indiuiduū ꝓut cadit in rōne pson̄ę ꝑportat triplicē distinctionē. Singularitatis/ sic alia indiuidua pōt dici: Incōmunicabilitatis/ sic socrates. Itē dignitatis q̄ duę naturę i aliq̄ ꝛ fm dignioꝛē distinguit: sic iesus iēzt⁹ iesus nō est pson̄a: q̄ nō est dignioꝛ natura fm quam christꝰ distinguit: sed filiatio increata. Per hꝫ etiā soluit: fm q̄ humanitas nō ē illud fm q̄ maxime distinguit christus. Ad tertiū dic/q̄ Johannes dam. loq̄tur de pson̄is increatis. Ad q̄rtū dic/q̄ q̄s nō sp quęrit de pson̄a: sed aliq̄n de natura: vt q̄s natat in mari: piscis. Ad vltimū dic q̄ sepata diuinitate iesus ē pson̄a: q̄ habet naturā humanā cū ꝓuctione rei dignioꝛis sibi cōiunctę/ꝛ hoc facit ip̄a pson̄ā: sz cōiuncta vel vnita diuinitate habet ḡcūq̄ ꝓus habebat/licet nō habeat illā ꝑuationē: q̄ nō est q̄d. Añ cū illa ꝓuatio q̄dāmodo faceret ip̄am pson̄ā: tā nō ē pson̄a. Et solet poni exēplū: Decan⁹ absente epo est maioꝛ pson̄a chori: sed p̄sente epo nō est maioꝛ pson̄a: tū hz ḡcūq̄ ꝓus habebat. Ergo ē tertia in trinitate vel alia: nō sequitur fm illos q̄ dicūt q̄ christus est duo. i. essentia diuina ꝛ humana: sicut non sequitur: christ⁹ fm q̄ hō est essentia: ḡ diuina vel alia: similit nō sequitur: christus fm q̄ hō ē aliq̄d: ergo vel q̄ est deus vel q̄ nō est deꝰ. Incārnatū hō est nō/ dī pson̄a quia nō est incārnatū hō pson̄ali ꝓpietate distinct⁹ a patre ꝛ spūsctō: q̄ incārnatū hō nō genit⁹ a patre ꝛc. sed eadē rōne: de quolibet homine pōt dici q̄ nō est pson̄a: q̄ socrates inquātū socrates nō ē genit⁹ a patre: ḡ socrates incārnatū socrates nō est pson̄a: Et postille bene concedunt q̄ nō valet hęc rō. Qui suscepit ꝛ q̄ suscepit: li/et/ ponit p/cū: sicut q̄cq̄/cū/ponit pro: vt ibi socrates cū discipulis suis pertractat de naturali p̄bia: ꝛ ē sensus: Ille q̄ suscepit vna est in trinitate pson̄a/ꝛ q̄ suscepit. i. cum eo q̄ suscepit. i. cū hoīe cui⁹ naturā suscepit. Mouet nos q̄s ꝛc. Hęc est q̄stio: vtrū hoc cōcedi debeat: ille hō ē assumptus: q̄ videl: quia dicit Pś. Beatus homo quē elegisti ꝛ assumpsisti. Item ille homo denominat vere a p̄prietatibus corꝓris/vt albus: ꝛ a p̄/ Pś.64.

ꝯ prietatibus animę:

sos ⁊ quadratos ⁊ ponerẽt eos in fundamẽto. a Ad obediendũ fidei: vt faciam⁹ vos obedire fidei.i. deo p fidẽ: vel euãgelio qõ p̃dicat fidẽ.j. Pet.vlt.a. Pascite eũ q̃ ī vobis ẽ gregẽ dñi ⁊c.nõ vt dominãtes in clero sed forma ⁊c.q̃si nõ ad obediẽdũ vobis ſz deo: qõ significatũ ẽ Judic.vij.c. Dixerũtq; ẽs filij israel ad gedeon. Dominare nobis tu et filij tui: q⁊ liberasti nos de manu madian. Et vtiã multi rũderẽt sic ipe/dicẽs: Nõ dominabor vestri nec dñabunt vestri filij mei: sed dñabit vob dñs. Et Luc.xvij.e. Reges gentium dominant eorum: sic autem non erit inter vos.

a stolatum ad ōbediendũ fidei

¶ In oīb⁹ gentibus

Expositio Blo. ꝓpter nomẽ eius: id est ad honorem eius. Vel ꝓpter nomẽ eius: id est vt nomen eius glorificetur in gentibus. Ad quod ꝓpter hoc ꝓpositum est apl̃is officium ꝓdicandi: vt ꝓpter nomen eius ꝓdicarent. Et ꝓpter hoc ꝓpositum est eis officium

a ¶ In omnib⁹ gentib⁹. Hoc dicit: quia ipse fuit apls gentiũ. Gal. q. b. Creditum est mihi euangeliũ pręputũ / sicut et petro circũcisionis. Vel / In omnib⁹ gentib⁹. i. gentilib⁹ et iudęis cum eis habitãtib⁹. Et hoc dicit / ad inuendũ q̃ prędicatores officiũ prędicatiõis habẽtes / non debẽt credere se esse ꝓstitutos super vnam ecclesiã tm̃. Hester. iij. c. dicit ei mardocheus: Me putes q̃ animã tuã tm̃ liberes: qz in domo regis es prę oib⁹ iudęis: Si em̃ hac vice tacueris ꝛc. j. eodẽ. b. Grecis et barbaris / sapientib⁹ ꝛ insipientib⁹ debitor sum. Et nota q̃ dicit gẽtib⁹. i. sicut gentes viuentib⁹. i. pctõrib⁹ / ꝑ q̃bus ꝑcipue substituunt: ꝛ p̃dicatores ꝓprie talib⁹ debẽt prędicare: contra quosda q̃ volũt prędicare nisi sancti viris.

a b c d e in ōmnibus gentibus prō nomine eius / in quibus estis ēt vos vocati iesu christi: oib⁹ q̃

f g h i sunt rome dilectis dei vocatis sctis. Grā vobis et pax a deo patre nr̃o ꝛ dño iesu christo.

b ¶ Pro nomine eius / dilatãdo / non pro fama ꝓpria. Unde Ps. Magnifica / te dñm mecũ. Et Eccl. xlij. c. Mone dñs fecit sanctos enarra re oia mirabilia sua: Propter h̃ Ps. Laus eius in ore meo. Ps. 33. Vel / Pro nomine. i. vice eius. Ps. Venient legati ex ęgypto. Et sequit: Tunc ęthiopia p̃ueniet manus eius deo. Abdię in fine. Ascendent saluatores in montem sion. i. in p̃lationem ecclesię / iudicare montẽ esau. i. peccatores. Ps. 67. c ¶ In q̃bus. i. de numero quor estis: d ¶ Et vos vocati / ad fidẽ. e ¶ Iesu christi. i. a iesu christo: more grecor qui loco ablatiui vtũtur genitiuo. Vel. i. ad h̃ vt sitis iesu christi. Et ẽ multiplex vocatio: quę notat Prouerb. j. c. Vocaui. Et est ꝓma / verbo: de qua dicit: Vocaui et renuistis. Scda / beneficio: ibi: Extendi manum meam et nõ fuit q̃ aspiceret. Tertia / inspiratiõe: ibi: Despexistis omne ꝓsiliũ meum. Quarta / flagello: ibi: Et increpationes meas neglexistis. Esa. xxx. e. Erũt aures tuę audientes vocẽ post tergũ monentis. i. p̃dicatoris. Sed hic loq̃tur de interiori vocatione. Ps. Audiã quid loquat̃ i me dñs. Amos. v. c. Qui vocat aquas maris: q̃s a sole attrahunt superius / sic sol iusticię cor labile. Job. xliij. d. Vocabis me / et ego rñdebo tibi. Ut Iesu christi. i. vt sitis ei⁹. j. Cor. vj. d. Non estis vestri: empti em̃ estis precio magno ꝛc. Nunc reuertere ad litterã. Marcus ꝛc. segregat⁹ in euãgeliũ dei oib⁹ ꝛc. Loco salut. dicit: Gratia vob⁹ ꝛc. i ¶ Dilectis dei. i. a deo. i. q̃ diligũt deũ: nam eo q̃ deus nos diligit / et nos eum. g ¶ Vocatis sanctis: qz diligit / vocat: qz vocat / sancti sũt. Unde. j. Cor. vltj. d. Qui nõ amat dñm nr̃m iesum christũ anathema sit. Unde. ij. Joh. c. Nec aue ei dixeritis. h ¶ Gratia. i. remissio peccator. i ¶ Pax / trãquillitas mẽtis. Hęc debent ꝓlati nũciare subditis / vt gratias agãt deo: pacẽ habeãt cũ primo. Ideo dicũt episcopi: Pax vobis / versi ad populũ. Propter hoc dicunt angeli in natiuitate dixisse: Gloria in excelsis deo: et in terra pax hoib⁹. Sic debet facere ois qui vocatus est in p̃lationẽ. Quęrit autem Glo. Quare non facit mentionẽ de spũsancto. Et soluit: qz p̃ dona sua intelligit Sol. Si sciatur q̃ sit sine gr̃a / non debet mitti ad officiũ prędicationis publice. Ordinẽ cause: quia gratia ẽ causa apostolatus. i. quasi dignitas apostolat⁹ debeat ꝓfiteri aliqui. Ubi: in omnib⁹ gentib⁹. In Act. habetur: q̃ petrus tm̃ missus fuit ad iudęos. Unde. Qui opat⁹ ẽ petro ꝛc. Dicendũ q̃ paul⁹ ꝓncipaliter fuit missus gentib⁹ per accidẽs autẽ iudęis quantum ad eos qui mirifice ꝛ honorifice verbũ dñi susceperunt. Notat etiam q̃ ꝑm primã lecturã dicit gentes illos solum inter quos iudęi habitabant: In secunda lectura sumit gentes generaliter. Cohabitatiõe / non solum ritu. Obedire fidei. i. credere articulis fidei. Fides em̃ est obedientia intellect⁹ in obsequiũ christi. ij. Cor. x. b. Eius vicarij: ideo dicit dñs pape q̃ ẽ vicari⁹ christi. Quia sine lege. i. sine legali observatiõe. f ¶ Dilectis dei. i. dilecti a deo. Immo alĩs q̃s dilectis a deo: qz. ē. i Glo. vbi assignat q̃re ꝓma sit hęc epistola / dicit scribere eis q̃s superbia occupauerat: ꝑ tales nõ sũt dilecti: g̃ alĩs q̃s dilectis a deo scribit. Sol. scribit dilectis dei: sed datiuus regit accusatiue i bono. Unde scribit dilectis: q̃si ad vtilitatẽ dilector a deo: aliꝰ et si scribat / scribit ad vtilitatẽ. Sed quęrit etiam / quare dixit dilectis ꝛ non diligentib⁹ deũ: quia si diligimus deum: et deus nos dilexit. Unde Prouerb. viij. b. Ego diligẽtes me diligo. Sol. Magis expimit dei gratia per dilectis: In hoc em̃ innuit q̃ prior nos dilexerit / non ꝓpter merita. Simile Gal. iiij. b. Mũc aũt cũ ꝓgnoueritis deum: immo cogniti estis a deo. Ut nos eum dilecti diligeremus. Est autẽ duplex dilectio dei. Una p̃destinatiõis qua ꝓlexit nos ante mũdi ꝓstitutionem. Unde Malach. j. a. Jacob dilexi / esau autem odio habui. Alia p̃sentis iustificatiõis. Prouerb. viij. b. Ego diligentes me diligo. g ¶ Vocatis sctis. Ideo vocati / vt sitis iesu christi: id ẽ sancti: ergo qz vocati sancti: iõ aut vocatiõe exteriori / aut interiori: si exteriori: ergo sine fide / qđ non ꝓcedit: si interiori interior est sanctificatio: sequitur q̃ ideo sancti / qz sancti. Dicendũ q̃ quia vocati / ideo sancti / et vtraq; vocatione: sed diuersimode. Scdm vocationẽ exteriorẽ: qz notat causã prępparatoriã: Nam quia vocati p̃dicatiõe exteriori / prępamus nos ꝑm vocationẽ exteriorẽ: qz notat causam efficientẽ: qz ipse deus per gratiã quã dat interius / causa est sctificatiõis nr̃e. Unde duplex ẽ vocatio: exterior p̃dicationẽ: ꝛ interior p̃ gratię infusionẽ. Et vtraq; est causa nr̃e sctificatiõis. i. plenę iustificationis: vt dictũ est. Qui ꝓius fuerat impi⁹. Nota dicit: Qui prius fuerat impius: et non qui est: ergo q̃ non est impi⁹ fit pius: sed cum fit pius dimittit peccatũ: et tunc nõ est peccatũ: ergo dimittit peccatũ qđ nõ est. Prętera / si verũ est qđ hic dicit: eadẽ rõe dici potest q̃ paulus q̃ prius fuerat impius modo fit pius: qđ non videt. Sol. Peccatũ dimittit qñ non est: quia in oibus simplicib⁹ et quę non habent admixtionẽ contrarij si fit / est: et si destruit / non est. Unde in eis differt fieri ꝛ esse solum ꝑm accidẽs: quia fieri est esse ꝓmo: desinere esse siue destrui est esse vltimo. Qđ aũt dicit de paulo / nõ põt dici q̃ ei dimittant modo peccata: quia nũc primo non ẽ dicere: non sunt peccata pauli. Sed adhuc obĩcit: inter instans in q̃ dimittit peccatũ / et instãs in quo infundit gratia tempus totũ: sed tunc nõ est impius / qz dimissum ẽ peccatũ: nec pius / quia nondũ infusa gratia: ergo est aliqđ tempus quo nec ẽ pius nec impius? Ideo dicũt q̃ instãs remissionis pcti durat vsq; ad instans infusionis gratię: nec est sumere instãs i q̃ sit dicere nũc vltimo est pctm̃. Diem⁹ q̃ idẽ est istans remissionis peccati et infusiois gr̃ę. Huius gratię merita. Sed si huius gratię merita non p̃cedũt: ergo remissionẽ peccati merita nõ p̃cedũt: huiusmodi gratia iustificat: ꝛ ita remittit peccata: ex quo sequit q̃ non merek remissionẽ. Sed ꝓtra est q̃ cõtritione memur remissionẽ pcti. Ideo dic merita nulla precedũt / supple tempore sed natura: Illa enim quatuor quę ad iustificationem impij currũt / simul tempe sunt: sed natura p̃cedũt se inuicẽ: et altero illor meremur alterũ. Unde primũ nõ meremur / sed ipso meremur: secundũ nec meremur nec ipso meremur: tertium meremur ꝛ ipso meremur: quartum meremur et ipso non meremur. Vel dic q̃ remissio peccati duplex: vel deletio mãculę: et sic non p̃cedit meritũ. qz sola gratia delet: vel dicit deletio pęnę: et hanc p̃cedere possunt merita minutatim ꝑm quantitatẽ ꝓtritionis. Nec ista esset gr̃a si non daretur gratuita. i. gratis. Sed ꝓtra: vita ęterna est gr̃a. j. vj. d. Stipendia pcti mors: gratia autẽ dei vita ęterna. Dic q̃ vita ęterna dicit gratia / quia facit gratissimũ: vel quia meritum gratis datur qua merek vita ęterna: hic autem loquit de prima gr̃a q̃ oib⁹ sine meritis suis dat. i ¶ Et pax. i. vobis. i. reconciliatio ad deũ ꝛc. Gratia dei est qua donant nobis pecata ꝛc. Ergo añ dimittũt peccata q̃s reconciliemur deo: ꝑ ei reconciliamur per gratiam: ergo peccatum añ dimittitur q̃s ifundat gratia. Qđ facit ad opinionẽ pozretani dicent⁹ q̃ deseipso dimittit peccatũ et post infundit gratiam. Sed j. Act. xv. b. Fide purificans ꝛc. et ita non seipso. Et iterum. Si fide purificat / fides p̃cedit purificationẽ: sicut causa effectũ suum.

Lucę. 2. b. Expositio Glo ¶ Gal. 2. b. Act. 2. b.

Multiplex vocatio

b ¶ Unde dicendũ

dona sua intelligit. a Primū quidem: velut bonus medicus: quia vulnera resecada leui manu palpāda sunt: vt dicit Hiero⁹. Hoc est q primo grās agit pro eis. Eccl̄i.xj.a. Breuis in volatib⁹ apis ⁊ initiū dulcoris habet ⁊c. Sed postea subdet aculeum redargutiōis vehemētis. Primū. i. precipue: vel: id est ante omnia alia pro eis quę in vobis sunt bona.

b Grās ago deo meo p iesum christum. In hoc notat q illa de quib⁹ gratias agebat: eis collata fuerant a dño iesu christo. Deide b gratias agit: quia ꝓpter h alij facili⁹ accēscebāt fidei: eo q romani erāt caput mūdi. Sed hodie pōt dici de illa ciuitate illud Esa. j.f. Quō facta est meretrix ⁊c. Et Amos. ix.a. Percute cardinem ⁊ cōmoueant suplimiaria: quia auaricia in capite omniū. Fere dixit: pcute cardinales. Matth̄. xxiij.b. Cū videritis abominationē stātē in loco sctō q legit intelligat.

a Primū quidem grātias ago deo meo per iesum christū pro omnib⁹ vobis: quia fides vestra annūciat in vniuerso mūdo. Testis eni mihi est de⁹ cui seruio in spū meo in euāgelio

Expositio Glo

Unde dicendū: Par. i. recōciliato ad deū: et pro id est tranquillitas mentis. i. sensus ip sius reconciliationis: qñq enim reconciliat quis deo non tñ hoc sentit. Est aūt recōciliatio ad deum: effect⁹ gratię simul tempe cum illa. Vel reconciliatio ē: quādo oīno pęna dimissa est ⁊ pcupiscētia sopita. Ad genera lē gratiā dei ptinere. i. vtrūq; est ex grā dei. Et vult q: pater: Sed nōne q: deus vult: et q: pater potest? Ita: tñ ꝓpter h sic distinguit: quia pater est nomē affect⁹: deus autē sonat in potentiā ꝓprie. Sed obīcit: quia sm hoc videt q nisi esset deus non posset dare gratiā: Sed nōne corp⁹ christi cum sit sacramentū potest dare gratiā: Sacramēta eni noue legis efficiunt qđ figurāt: vnde multo magis ipse homo christ⁹ potest. Sol. Soli⁹ dei ē dare gratiā effectiue a causā efficiēte. Qđ obīcit de corpe christi: dicendū q sicut causa large sumit ad quattuor causas: ita effectus ⁊ efficere qñq. Dicendū ergo q verbū efficiendi pro ut dicit de sacramentis respectu gratię sumit ꝓ efficientia causę materialis: et ita non est obiectio. Nisi q: ipsū donū dei ⁊ spūsctm̄ itelligam⁹: ḡ ipa grā. i. remissio pctō⁹ est spūssanct⁹: vel admin⁹ ipsa charitas est spūssanct⁹: sicut dicit magister in sentētijs. Sic illud tā soluet. Qm̄ in donis suis eum cōprehēdit: sicut causa cognoscit in effectu suo: non q: sit donū spirit⁹: sed hoc est quia spūssctūs amor est: et amor ē primū donū in q̄ alia dona donāt: ⁊ idcirco in donis amor intelligit: et ita spūssanct⁹. Hinc est etiā q nulla collecta dirigit ad spm̄sctm̄: cum enim in collectis. i. spūssceti dona postulent in quibus spūssanct⁹: vt dictum est intelligit: et sic quodāmodo postulat id: ad ipsum collecta non dirigit. De bono eorum gratias agit. Sed videt q prius de bono suo grās agere deberet q̄ de bonis eor⁹: hęc est eni charitas ordinata. Sol. Ante oīa alia ptinentia ad eos: et sic dicit Glo. j. Gratias ꝓo agere deo ē sētire ⁊c. Ergo omnes gratias agūt: q: dicūt oīa bona a deo. Dic: dicūt oīa bona: deo supple: et deo tribuūt: sic ñ oēs gratias agūt. Vel dic data esse supple ex mea liberalitate: qđ nō oēs credunt: imo pro meritis suis credūt multi sibi esse data. De bono incepto: quia ex̄perāt credere. Et est argumētum q debem⁹ gaudere quādo infidelis vni tm̄ credit articulo. Unde sup Ps̄. Non resurgūt impij ⁊c. dicit Amb̄. Prodest imperfectis fidem ex parte tenuisse. Quia fides illor. i. fama fidei. Ab auctoribus traditā. i. ab apostolis. Audierāt em̄ a quibusdā fidelib⁹ qui venerant romā de hierosolymis ⁊ nō plenarie: quia adhuc seruabāt legalia in euāgelio. Interposito noīe. i. omisso: quia nondū credebāt illum esse deum. Gratulatur apostolus. Prodest eni vnū articulū tenere vel credere: vt dicit Amb̄. super illud Ps̄. Ideo non resurgent impij ⁊c. Prodest pfidis in parte fidem tenuisse. Bonū est: illud qđ incepistis. Or de eo: id est pro eo. Ante alia: bona vīa. Nam ⁊ illi qui crediderant in alijs terris ⁊ ciuitatib⁹. Principes suos. i. romanos qui erant dñi fere totius mūdi. Prompte eni. Unde Eccl̄i. x.a. Qualis est rector ciuitatis: tales ⁊c. Unde illud: Mobile mutat semp cum principe vulgus. Non eni vox ista: vt dicat specialit: deus meus: sicut deus abraam: Exo. Ps.1.

lij.b. et Matth̄. xxij.c. Cum ergo omnū vn⁹ sit de⁹. Malach̄. ij.b. Nunquid non vnus deus creauit nos? Quare ergo vnusquisq; vestrū despicit fratrem suū? Per naturā: qua creat omnia: non p gratiā qua creat aliqua. Per gratiā deus dicitur esse. i. per priuilegiū amoris: cum tñ sit deus oīm p creationem ⁊ multor⁹ p recreationē: sed sanctor⁹ per priuilegiatū amorē. Qui merito fidei et iusticię. Aut generaliť sumit iusticia aut specialiter: si specialiter: q̄re potius dixit: merito iusticię q̄ temperantię vel fortitudinis: si generaliter: male ꝓnumeratur fidei: dicendo fidei ⁊ iusticię. Sol. Ibi nec pro generali nec pro speciali sumit: sed pro opere virtutis meritorio. Quib⁹ autē motib⁹ meremur: interioris qui est cordis: et ꝓpter hoc dixit fidei: et motu exteriori: et ideo addit iusticię. Mediator⁹ dei ⁊ hominū: Gal. iij .c. et. j. Timoth̄. ij.b. Sed q̄re non per legē nec⁹ per ꝓphetam? Nonne sicut christus docuit gratias agere: ita lex ⁊ ꝓphetę? Sed dicendū q hoc dicit: quia christ⁹ nobis meruit gratiā: qua habita gratias agim⁹: sed nō sic lex ⁊ ꝓphetę. Quia ipe ē miſter bñficio⁹ dei. Nōne moyses similit? Et videt q sic: q: per ipsum data est lex: Joh̄. j.b. q̄ fuit magnū beneficiū. Item videt q male dicat christū esse ministrū beneficio⁹ dei: cum sit ipse auctor oīm vnus cū patre ⁊ spūsancto. Rndeo. Christ⁹ inquantū deus: auctor est oīm: nō miniſter: inquantū homo non est auctor sed minister: et moyses et apostoli et alij sācti similit sunt ministri. Unde. j. Corſ. iij. a. Sic nos existimet homo vt ministros christi. Ite. ij. Corſ. xj.c. Ministri christi sunt ⁊ ego. Sed quędam beneficia sunt quor⁹ minister fuit solus christus: vt liberatio a limbo: vocatio ⁊ instructio apl̄or⁹ et hmōi: et quo ad ista loqt̄ Glo. Sed facilitatem fidei: sicut dñs fidem centurionis. Matth̄. viij.b. Non inueni tantam fidem in israel: id est tam facilem. Et votum: laudat. Juramentū quo fit fides. i. fidelitas. Dicendi: vt eis credat. De iuramēto habes. j. Corſ. xv.d. in Glo ibi. Quotidie morior ꝓpter gloriam vestrā. Item Gal. j.d. Quę autē scribo vobis. Ite in Ps̄. Juraui ⁊ statui. Quid eni est q deū nisi testis ex⁹ deus. Unde Aug⁹ dicit alibi. Jurare ē aliqđ te ste deo asserere. Inde magistri dicūt: Juramentū est assertio alicui⁹ rei per rem sacram vel habitam pro sacra. Et qui per lapidē iurat: videt etiā q sit idolatra: cum eni iuratio sit assertio per rem sacram: credit lapidem sacrū cum nō sit: ergo idolatra. Sol. Duobus modis dicit res sacra: quando. s. credit habere aliqđ mun⁹ ⁊ nō habet: sic accipiūt idolatrę: vl quādo instituta ē ad significādū rem sacrā: vl cū ꝓsiderat res inquātum est creatura dei. Qui hoc secūdo modo iurat p lapidem non est idolatra: sed inuocat rei creatorē testē cum per rem sic iurat. Sī obīciat: ergo idē est iurare per lapidē qđ p deum. Dic non: sed ꝓsequent se habent: vt qui per lapidem sic iurat et p ꝓsequēs per deū iurat. Creatorē: lapidū. Ego dico vobis non iurare oīno. Hoc oīno dupiex est: si negatio includat oīno: vera est. Et est sens⁹: Non oīno. i. non pro qualibet re vel indifferenť iurandū est: hoc est verū. Vl negatio determinat li iurare. Et est sensus: Dico oīno nō iurare. i. nulla causa esse iurandū. Et sic accipiūt hęretici: qui dicunt pauper de lugduno. Indulsit qđ necessariū. i. vtile. Prohibuit: cū dixit: Nolite iurare. Falsum, vel sine necessitate iurare: Ergo qui iurat sine necessitate vel causa: peccat: ergo monachus cum iurat per botas peccat nisi causa assit. Ad h̄ soluūt qdā. Prohibuit sine necessitate. ⁊c. i. sb̄ fōrma ꝓhibitionis ꝓsuluit: sicut illud Matth̄. xix.c. Vade ⁊ vende oīa q̄ habes ⁊c. Vel dic q iurare quandoq; dicit verba iuratoria ꝓferre: ⁊ tunc non oportet si iuret sine causa q peccet: quia q̄si aduerbialiť sumūt verba iurandi et valent idē qđ certe: qñq iurare est deum testem adhibere et cum intentiōe obligādi se: et tunc si sine causa iurat peccat. Nec tamē assero q semper moraliter: licet prohibeatur: sicut q̄is ꝓcupiscentia prohibeat: non tñ omnis ꝓcupiscentia moralis: sed quędā venialis: si eni ex libidine venialis est tale iuramentū Ps.88. Matth̄.5.f.

est tale iuramentum/ est peccatum veniale: si enim ex mozta/
Expositio Glo. li est mozzale. Matth. v. f. Non iurare oino. Glo. Paruulis
concessum est iurare per deum: non ergo paulo. Sol. Cõcessum est perfectis iurare paruulis: id est ad vtilitatem paruulorum. Suasit verum loqui/cum dixit: Sit sermo vester est est:
Aug. super. non nõ. Non est enim iuratio bona. Contra. Aug⁹. Quicqd est/bonũ est: sed iuratio est: ergo bonũ ẽ. Dic q dicit Aug⁹: de bono nature intelligẽdũ est. Itẽ bonũ qõ i se determinat vtilitatẽ ad quã ẽ bonũ: malũ qõ i se determinat suã maliciã: sic iuratio neqz bona neqz mala. Et hoc est qõ hic dicit. Tñ dicũt alĳ q est in se malum/non tñ ꝑm se sic iurare. Jn se enim sine causa malũ/sed ex se non determinat. Si enĳ iurare cogeris: coactione inductiua vel efficiẽti: non tamẽ sufficienti. Libera nos a malo: Matth. vj. b. Sed ibi precamur nos liberari a malo culpe: ergo iurare est malum culpe: et ita est peccatum. Sol. Precamur liberari a malo culpe et a malo pene: iurare autem quandoqz ẽ a malo culpe: id est ab incredulitate eorũ qui nolunt credere: quandoqz a malo pene: id est ab infirmitate: Eo enĳ q quandoqz fuit deceptus aliquis ab illo/non vult ei credere: et ideo facit eum iurare. Libera nos a malo. Sap. xiĳ. d. Non enim iuramẽtum est virtus: sed peccantiũ pena pambulat semper in iustorum preuaricationẽ. Qõ amplius est: id est supra locutionem simplicem. Qui bene veteris iuratione: id est qui bene iuras. A malo illius/ qui exigit. Dultum interest qui ꝛc. q. d. Glo. i. Aug⁹: quandoqz magnum peccatum est exigere iuramentũ/ quandoqz minus. Mõ audeo dicere. Sed quare non audet dicere q exigere iuramentum non est peccatum: nisi quia opinatur q omnis qui exigit peccat: ergo qõ amplius est/semper est a malo culpe illi⁹ qui exigit: qõ non est verum. Responsio. Exigere lux est sine malo: Est tamen humana temptatio. j. Cor. x. c. i. leuis culpa. Homicida est/ sui ꝛ illi⁹. Ergo si quis debet mihi cẽtũ: et ego exigo iuramento/homicida sũ. Dic q pr⁹ debet causam differre cũ permittere proximũ periurare: sed si aliter facit sui potest esse homicida ꝛ alteri⁹. Semper habitis. j. Thessal. vltj. c. Sine intermissione orate. Deum memorem/ ab effectu: vt sciant in illis charitatem: id est motum charitatis excitet i eis erga se: id ẽ sine suspicione: ꝛ suspicio vix sine peccato. Et illud dicit Aug⁹: Non audeo dicere non esse peccatum. Jd est in voluntate: non tñ exterius in opere/ vt hypocrite. Vel in voluntate: id est voluntarie nõ coacte/ vt seruus: quia coacta seruitia non placent deo. Quia enim deus spiritus est: Joh. iĳ d. Animo: id est in voluntate. Moyses seruus ꝛc. Heb. vltj. b. Quantũ enim distat seru⁹ a dño: sed dñs in infinitum melior est seruo suo moyse: ergo euangeliũ in infinitum melius est lege. Contra. Eccl. j. d. Rota erat in rota: Ergo euangeliũ in lege. Preterea Glo. super Matth. xix. c. Si vis ad vitam ingredi ꝛc. Justicia legis suo tempore custodita/non solũ temporalia sed ꝛ vitam conferebat eternam: sed euangeliũ non cõfert nisi eterna: ergo lex melior cꝫ euangeliũ. Sol. Scõm q lex dicitur a ligando/aliud est lex euangelĳ a lege moysi: quia lex euangelĳ ligat vinculo amoris: lex autem moysi vinculo timoris: ꝛ i infinitũ melior est adimpletio mandatoꝝ ex amore cꝫ ex timore/sicut amor i infinitum melior est cꝫ timor. Or autem dicit Beda: q conferebant temporalia et vitam eternã: notatur q quidam erant patres veteris testamenti qui pertinebant ad nouum/ꝛ legem solum spiritualiĳ intelligebãt: quo ad illos cõferebat lex vitam/ꝛ tunc idem erat qõ euangelium: quidã alĳ erant qui pertinebant ad vetus/ꝛ illis solũ temporalia conferebantur: quia preceptа dñi litteraliter intelligebant/remunerabant temporaliter. Propt vtraqz ergo dicit Beda/q lex non solum temporalia sed ꝛ vitam conferebat eternam. Dentibus inspirãdo. Hiere. xxxj. f. Dabo legem meã in visceribꝰ eoꝝ. a **Obsecrãs**: id ẽ p obsecrationes tẽptans: ergo apostolus temptabat deũ: Contra illud Deut. vj. c. Matth. iiij. b. Non temptabis dñm deum tuũ ꝛc. Sol. Temptans: sicut aliquis temptat vadũ. s. quando incipit agere aliquid per qõ possit transire: Sic temptabat apostolus venire ad eos p obsecrationes: id est merito obsecrationũ.

Si quo mõ. Argumentum q neqz labor neqz angustia excusare potest prelatũ apud deum p auxilio sibi diti. c **Desidero** eni videre vos vt aliqd impertiar vobis gr̃e spiri
b tal' ad cfirmãdos vos: id est sil'
c solari i vob̃ p eã que iuicẽ ẽ fidẽ viam atqz meã: **Molo** aũt

B

Prospex iter habeã: perfruendi qõ optabat. Esa. lv. d. Prosperabitur in omnibus ad que missi illud. Jn suo malo perpetrato: id est quando dñs permittit eos facere mala sua. Per dei permissionẽ: ergo permissio dei est causa malorum. Responsio. Permissio dei nihil aliud est cꝫ nõ cohibitio a malo: que nullo modo causa est malorum. Unde cũ dicit: Jste peccat p dei permissionẽ/li per non ẽ causale/sed quasi copulatiuum. Et est sensus: Jlle peccat et deus permittit. Vel potest dici q est causale: et notat voluntatem dei esse causam alicui⁹ boni/ qõ videlicet deus inde elicit. Unde Aug⁹. Non permitteret deus malum fieri i re sua publica nisi inde eliceret bonũ. **Prosperũ iter** ꝛc. Ad malũ. ꝛc. Prouerb. ij. c. Letant cũ male fecerint ꝛ exultant in rebus pessimis ꝛc. Prosperitas itineris: id ẽ perfectio itineris. Exultant i ꝓsperitatib⁹. Job. xxj. b. Ducunt in bonis dies suos ꝛ in puncto ad inferna descendunt. Sed non est talis ꝓsperitas a deo. Contra. Matth. v. g. Qui solem suum oriri facit super bonos ꝛ malos. Solem: id est prosperitatem. Sed vt dicit Aug⁹: idem est fieri deo auctore/ꝛ deo volente: ergo ex voluntate dei est prosperitas. Sol. Tal' prosperitas: id est exultatio de tali prosperitate nõ est ex voluntate dei. Et q sic debeat intelligi/patet per id qõ in Glo. p̃cedit: Exultãt in prosperitatib⁹ suis. A carnali sensu: quia credebant sua legalia currere cum euãgelio. Solent ad aliud referri ab hereticis/ cꝫ intelligat ille qui dicit. Sed confirmaret error/ ꝓpter malam intelligentiam. Verbis: id est litteris. Preces suaderet ꝛc. quia melius verbis proprĳs suadet quis qõ vult cꝫ litteris. Unde Hiero⁹. Habet nescio quid latentis energie vive vocis actus: et minicula efficaciora sũt ad faciendum fidem cꝫ verba. Qui consulens: id est christus. Fide sola/abiecto onere legaliũ. Addita lege naturali. Ergo cum mandata dñi papę et solutio decimarum non sint de fide aut de lege naturali/non tenemur ad illa. Sol. Lex naturalis duobus modis dicitur. Uno modo dicitur lex naturalis omne illud qõ ratio bene disposita dictat esse seruandum: sic mãdata domini papę ꝛ statuta patrum et solutio decimarum sũt de lege naturali. Alio modo dicitur naturalis illud qõ naturaliter scriptum est i mente humana: vt est illud Matth. vij. b. Quecunqz vultis vt faciant vobis homines: et vos eadem facite illis. Et sic non sunt de lege naturali. Preterea mandata domini papę pertinent ad vite honestatem ꝛ morum ordinationem et pacis ecclesie conseruationem ꝛ fidei confirmationem: et ita fundata sunt supra legem naturalem et conseruatiua fidei: et ita sũ de lege naturali ꝛ de fide. d **Jd est simul cõsolari i vobis**. q. d. vestra ꝓfirmatio ẽ mea consolatio/et vestra pariter. De nõ recta fide: qz credebãt legalia esse seruanda cum euangelio. Aliena enim ꝛc. ij. Cor. xj. g. Quis infirmatur: ꝛ ego nõ infirmor ꝛc. Et si non scritis. Sed quomodo potest aliquis esse desolatus et non sentiat? Responsio. Potest esse desolatus: id est causam desolationis habere ꝛ nõ sentire: quia circa alia nimis est intent⁹: al's quia nimis corruptus est interius. Unde super Matth cũ quedã Glo. Munera sine dolore sunt vulnera nisi cum vitalia vndiq sunt mortua. Vel dic cõmunẽ litteram: et nulla est obiectio: Modo ego sũ desolatus sicut et vos: et si non sentitis me. s. esse desolatum. Que per dilectionem operatur. Gal. v. b. e **Molo autẽ** Ad litteram
vos. Dixerat desidero
Sue religionis gra. Contra. Adhuc fere oẽs erant idolatre: Expositio Glo.

℣ vos ignorare ꝛc. Dixerat desidero videre vos: posset aũt dicere quis q̃ propter pigritiam dimisit venire ad eos: Respondet q̃ non: imo non tm̃ desiderat: sed paratus est venire semper: prohibitus aũt p̃o peccat̃ eox. Vñ dicit: a ℣ Pro posui: id est post desideriũ firmit deliberaui q̃ plus est. Et subdit finem propter quem ad eos venire proposuit. b ℣ Et prohibitus sũ a deo seu infirmitate seu maris tempestate seu aliquo talu: vt illi recognoscant sua culpa se esse indignos aduentu apli. In quo etiam innuit q̃ quicqd habent debẽt gratie dei tm̃ attribuere. c ℣ Usq; adhuc: id est continue vsq; ad hanc diem. d ℣ Ut aliquem fructũ habeam: id est vt faciã vos fructificare sicut alias gentes: vel vt remunerer p̃ vobis. Sed quia possent dicere: non pertinet ad te de nobis dicere: immo quia/ b ℣ Debitor sũ: et ideo volo me absoluere a debito. Act̃.xiij.a. Segregate mihi paulum ꝛ barnabam i opus ꝛc. e ℣ Grecis: in quibus comprehendit latinos. f ℣ Barbaris/ omnibus etiam qui legem non habent. g ℣ Ita.i. intantũ. k ℣ Qd̃ in me ꝓmptũ: id est ꝓmpt⁹ sũ. l ℣ Et vobis qui rome estis: id est vobis romanis. Sed posset dicere quis: Ad quid ibis ad romanos: ipsi sunt sapientes: et ideo stulticiam reputabunt predicationẽ tuam: que est de passione christi et huiusmodi. Et hoc erit tibi verecũdũ: quia. j. Cor̃.j.d. Judeis quidem scãdalum gentib⁹ autem stulticiã.

vos ignorare fratres: q̃ sepe ꝓposui venire ad vos: ꝛ prohibit⁹ sũ usq; adhuc: vt aliquẽ fructũ habeã in vobis sicut et in ceteris gentibus. Grecis ac barbaris: sapiẽtibus ꝛ insipientib⁹ debitor sum: ita q̃ in mẽ promptum est ꝛ vobis qui rome estis euangelizare.

℣ Sed respondet.

Moraliter ℣ Moraliter b ℣ Prohibitus sum. Hoc fuit ꝓpter peccata romanox: Similit ꝓpter peccata populox pluries clausit dominꝰ ora ꝓphetarum. Ezech̃.iij.g. Adhęrere faciam linguam tuam palato tuo ꝛ eris mutus ꝛc. quia domus exasperans est. Hiere.iij.b. Polluisti terram in fornicationib⁹ tuis et in malicijs tuis: quãobrem prohibite sunt stille pluuiarũ: id est predicatores: et serotinus imber non fuit: id est predicatio que fuit ad maturandũ segetes: id est bona opera que incęperunt. Esa.v.b. Mandabo nubibus meis ꝛc. Prouerb̃. xxv.d. Uentus aquilo: id est peccatum: dissipat pluuiam: id ẽ predicationem. c ℣ Et aliquem fructum: quia profect⁹ audientium reputabitur p̃dicatorib⁹ ad premiũ. Cant̃.vltj. d. Ville tui pacifici ꝛ ducenti his qui custodiũt fructus ei⁹. Quia fructum habebunt p̃o labore ꝓprio ꝛ pro ꝓfectu subditorum quos docent. Hiere.xv.d. Si conuerteris conuertã te. Sed quem fructũ quęrit apostol⁹? Nunquid tempalẽ.ij. Cor̃.xij.e. Nõ q̃ro q̃ vestra sũt/ sed vos. Nõ enim debẽt filij parentib⁹ thesaurizare: sed parentes filijs: Ego autem libentissime impendam et superimpendar p̃o animab⁹ vestris. Modo potest vere dici: Omnes querunt que sua sunt: non que ihesu christi: Phil̃.ij.c. b ℣ Debitor sum. Doctores enim ꝛ p̃dicatores tenentur subditis ex talento cõmisso. Matth̃.xxv. c. Nonne oportuit ꝛc. nũmularijs: id est facientibus bona opera. Sed multi vellent esse debitores/ e ℣ Grecis: id est sapiẽtib⁹: sed non/ f ℣ Barbaris: id est idiotis. Sed apostolus qui tant⁹ fuit predicator/ grecis ac barbaris: sapiẽtib⁹ et insipientibus: non tm̃ eis qui prope/ sed et vobis romanis qui non estis prope: Cõtra illos qui semp ꝓpe volũt p̃dicare.

* Non enim erubesco

Expositio Bo. necdum erat ibi locus oratiõis. Solutio. Romã veniebãt nõ q̃ tũc roma locus esset sanctus vel religionis: sed q̃ sic causa pęnitentię mundum circũibant aliqui christiani pęnitentes: ꝛ forte magis veniebant romam vt pluribus bonũ exemplum ostenderent propter maiorẽ populi concursum: et ita religiõis gra/ non quidẽ romanox. Sed putetis culpa vestra fieri/ q̃ non veni ad vos. Dignos vos paretis: q̃ poterãt se facere dignos: sed huiusmodi dignitas nõ erat nisi respectu gratię: ergo poterant mereri gratiam. Contra Aug⁹. Peccator nõ est dignus pane quo vescitur: multo minus se potest facere dignum gratia. Ad hoc dic. Ut dignos ꝛc. id est vt non indignos. Etsi enim homo sit in peccato: põt tm̃ multa bona facere: vt sic non repugnet gr̃e: sicut Corbolien̄. exponebat illud: Alⁱ modus redẽptionis fuit deo possibilis: id est nõ fuit impossibilis: q̃si ex ipossibilitate non fuit vel impotẽtia q̃ non redemit nos alio modo. Qualiter aũt se dignos efficere possunt ostendit subdens: A vitijs carnalib⁹ abstinentes. Itẽ dignos/ sicut vas pulchꝝ ꝛ mundũ dignum est infundi precioso liquore. Alijs q̃dem sinat p̃dicare verbum dei ꝛc. Si quęrat: quare magis velit dñs istis p̃dicari q̃ illis: Hęc est ratio: O altitudo sapientię ꝛ scientię dei. Et Mat.xj.c. Uę tibi corozaim: vę tibi bethsaida: quia si i tyro ꝛ sidone factę essent virtutes ꝛc. Non quęratur ergo a dño: quare ibi et tibi non. Ideo dicit Ps̃. Judicia dñi abyssus multa. Ideo dispensatione sua sinit illis predicare: illi nõ. Et est dispẽsatio: qua deus ordinat res i suo loco ꝛ tempore/ sm̃ q̃ videt expedire rei sue publicę. Sed hoc est de secretis christi. Sed etiã quia erant inter eos. Unde habem⁹ q̃ oib⁹ scripsit: tũ dixit supra se scribere solis sanctis. s. dilect̃ a deo. Oibus/ quia potẽs erat sua epistola oib⁹ prodesse: tm̃ solis sanctis/ q̃ illis ad vtilitatẽ: sicut christi passio oib⁹ fuit ad sufficiẽtiã: solis p̃electi ad efficiẽtiã. Ut vos fructi ficetis/ in opib⁹ virtutũ que sũt fruct⁹: quia per ea fieri meremur deo. Bal̃.v.d. Ut ego p̃miũ ꝓ vobis acquirã. Sed nõne in bonis tantũ mereꝝ voluntas: quãtum ꝛ opus: Ad quid ergo dicit se ꝓmiũ p̃o via acquirere: Dic q̃ etiam si par charitas/ par ꝓmiũ: nõ tm̃ par charitas facit ęquã pęne dimissionẽ. Et ideo ex opere apostolus posset mereri pęne dimissionem vel augmẽtũ gratię: sicut constructio cęnobij magis facit ad dimissionem pęnę q̃ denarium dare: paribus in vno et eodem circumstantijs. Sz cõtra: voluntate et opere plus demereꝝ q̃ voluntate: ergo plus mereri debemus voluntate et opere q̃ voluntate. Dic: non ẽ simile: quia ex eadem radice ex qua est ꝓmium surgunt voluntas ꝛ opus. s. ex charitate. malũ autem ex genere et circumstantijs: et ideo nõ est simile de bono et malo: quia malum non habet radicem vnam sicut bonum opus meritorium: immo quantitas peccati attenditur sm̃ genus peccati et circumstantias. Eo enim q̃ malũ facimus mali sum⁹: sed non eo q̃ bonum boni: meritum aũt sicut dixim⁹ attenditur penes radicem. Unde deus non attendit quantum sed ex quãto. Unde Prouerb̃.xvj.a. Spirituũ ponderator est dñs: Pond⁹ autẽ charitas: et ideo quãta est charitas: tantũ est meritum: tm̃ ex opere addito volũtati/ vt dictum est/ mereꝝ maiorẽ dimissionẽ pęnę q̃ ex sola volũtate: ꝛ intantũ mereꝝ radicationẽ ꝛ cõfirmationẽ charitat̃ et aliarũ ꝟtutũ ꝛ q̃dã specialia accidẽtalia gaudia quã habebũt pl⁹ in padiso. Et iterũ p op⁹ dz augeri p̃miũ: q̃ vix põt eẽ q̃n in exercitatiõe opis augmẽtꝝ charitas: q̃ augmẽtata augmẽtat̃ p̃miũ. Lacessit. i. prouocat. Si illi/ rei: vel sibi in illa re. Assentiri: verbum deponens est. Ab eis omnis philosophia. Argumentum q̃ non omnis philosophia despicienda ẽ. Hoc quidẽ verum est si dirigatur ꝛ suponat̃ theologię. Hęc enim sunt vasa aurea ꝛ argẽtea mutuata ab ęgyptijs: Exo.xij.e. g ℣ Sapiẽtib⁹ ꝛ insipiẽtib⁹: ergo eadẽ ratione episcopus ęqualiter debet ire ad visitãdos pauperes ꝛ diuites: q̃ verum est nisi aliqua subsit ratio: vt si requiratur a diuitibus ꝛ nõ veniat cito: citius scandalizãtur q̃ pauperes. Sapientes vero dicit: de quibus Luc̃. xvj.b. Filij huius sęculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt. Missus ad omnes: et ideo donũ omniũ linguarum accepit: vt dicit Origen̄. super hũc locum: Et vt ipsemet testatur. j. Cor̃.xiij. Nulli enim gentium populo ꝛc. Ergo omnib⁹ gentibus missus erat: et tm̃ non fuit ad omnes. Ex quo patet q̃ si duobus debeo ꝛ non possũ vtriq; soluere: soluendo cui voluero liberat⁹ sum. Non est verum neq; est vera gratia. Unde et hic est instantia illius

* argumẽtationis

§ Sed respondet: Propter hoc non dimittā: b Enim/ pro quia. a Non erubesco euangelium. Et nō mirum: c Virtus enī dei est/ipsum euangeliū quod fidlico: id est i illo ostēdit hec tanta virt⁹. Virt⁹ z strenui/tas dicerētur si vnus inermis decem armatos vinceret. Maxima ergo virt⁹ fuit q̄ chri/stus in carne in/firma deuicit il/lū/de quo Job. xli.d. Nō est po testas quę ei va/leat comparari. d Judęo primū. i. primo. f Et greco: id est gentili. Vel/ e Primū: id. ē precipue: et tunc determinat li primū li iudęo. Judęi enī precipue indigebant hac salute: quia non credebant in christum/et quia alios seducebant: gentiles vero trā in se peccabant. g Justicia enim dei. Ostendit quō euangeliū est in salutē omni credenti: quia iusticia qua iustificat impium: i Reuelatur in eo: id est in euangelio. Vel/ g Ju/sticia/qua de⁹ verax est in promissis: i Reuelat in eo: quia ibi ostendit qualiter nostris temporib⁹ reddidit q̄ promiserat i prophetis: vel vt li eo referatur ad iudęo et greco. b In eo: id est i homine. i Reuelat iu/sticia/qua ipsum iustificat: et qua ei reddit q̄ etiā alijs promiserat. Justicia dico tendens/ k Ex fide in fi/dem: id est ex fidelitate dei ꝓmittentis/ in credulitatem eius quantum credit in deum. Justicia enim qua iustifica/tur impius/incipit a deo z terminat in hominē qui iustifi/catur per eā. Vel iustitia supple existens/ vel quę est ex fi/de in fidem: id est de articulo vno in alium: vt sic sumatur fides pro articulo fidei: sicut i symbolo sumitur: Hęc est fides catholica: id est hi sunt articuli fidei. Vel/ Ex fide/ veteris testamēti. l In fidē/noui Testamenti. i. osten/ditur homini/ quoniam est iustus in hoc q̄ credit ea quę predicant de veteri testamento: vt q̄ deus vnus est/ ten/dens in fidem euangelij: in quo ostenditur q̄ deus est tri/nus. Vel/ k Ex fide/ verborum quę nunc est per spe/culum. l In fidem/ rerum quę erit aperte et per spe/ciem.

a Non enim erubesco euangelium: virtus enim dei est in salutem omni credenti: iudęo primum et greco. Justicia enim dei in eo reuelatur ex fide in fidē: sicut scriptum est:

b c d e f g h i k l m

Aliter * a Non enim erubesco euangeliū. Contra quos/dam qui erubescunt predicare contra fastum mundi: pro/pter quem nullus debet dimittere: quia filius regis celo/rum non erubuit fieri p̄dicator. Tales punit dominus: quia valde pauci nobiles sunt boni clerici. Item alij eru/bescunt ꝓter vitam preteritam. Contra quos Act. ix. d. de apło: qui continuo ingressus synagogas predicauit le/sum. Et debet considerare illud Pś. Mittit crystallum sua sicut buccellas. Item alij: quia vident predicationem/ suam minus acceptam. Sed debent cogitare: quia forte plus ꝓficit predicatio sua in tribus q̄ aliorum in viginti milibus. Debent etiam cogitare: quia facit dominus ad bonum eorum: quia forte si multos haberēt auditores/ erigerentur in superbiam: vel forte est peccatū eorum qui deberent audire. Item alij dimittunt predicare: quia eis contradicit/ vel quia male tractantur. Contra quos dicit Esa. l. c. Faciem meam non auerti ab increpantibus et cōspuentibus in me. Sed multi sunt sicut aaron: qui ꝑm hebraicam veritatem/ eo q̄ conspueret a iudęis/ fecit eis vitulum conflatilem: de quo Exo. xxxij. a. c Virtus dei/ est euangeliū. Unde Pś. Dabit voci suę vocem vir/tutis. Virtus est: quia corda fidelium inflāmat ad amorem dei. Hiere. xxiij. f. Nōne ꝟba mea quasi ignis: Et Pś. Eloquium domini inflāmauit eum. Item habet virtutem conterendi duriciam cordis. Hiere. xxiij. f. Et quasi mal/leus cōterens petras. Item desiderium peccandi exting/uit. Pś. Vox domini intercidentis flammā ignis. Item homines in bono confirmat. Pś. Verbo domini cęli fir/mati sunt. Item incitat ad bonum et retinet a malo. Au/de Ecc̄s. vii. d. Verba mea quasi stimuli ad incitandum ad bonum: z quasi claui in altum defixi: ad retinendum a malo per spem eternorum bonorum/ad quę erigere docet corda hominū. m Sicut scriptum est. Dixerat se non erubescere euangeliū: quia virtus dei erat. i. ostende/batur in eo: quę virtus ostendi/tur/cum subdit: g Justicia enim dei/ creata i/ Reuelat. i. ma/nifestat. b In eo/in euangelio. Qō ostendit demonstratiue: quia duę partes sūt iusticię: Diuertere a malo/z facere bonū. Pri/mo ostendit illam partem quę est facere bonum reuela/ri in euangelio: quia in ipso determinatur quō iustificat hō. s. per fidem: quia ostēdit quid homo debeat credere: et sic per fidem viuit et habet salutē gratię. Sicut scri/ptum est:

* argumentationis: Teneor hoc facere et possum et est tempꝰ et locus et non facio: ergo trāsgredior. Magister gentiū. Gal. ij. b. Qui operatus est petro in apostolatu ꝛc. Alterius culpa remansit. Verum est ꝓpter peccata eorum quos faciebat indignos hoc bono. Si caput in/quietū. Unde cui caput infirmum ꝛc. Romanorum pa/cem: quę est reconciliatio ad deum. Se lactet/ de circū/uentione eorum et oppressione in peccatis. Et vt melio/res fructus: Ergo apostolus meliorem fructum habuit de conuersione romanorū q̄ aliorum. Contra: apostoli erga omnes eadem voluntas: ergo idem premiū. Sol. Dicendum est q̄ multa sunt partialia gaudia ꝓter sub/stantiale gaudiū: Unde idem substantiale premium: sed multi partiales fructus. Sicut arrij pena est/ et ꝓter il/lam multę partiales de bis quos videt venire ad se per heresim suam. Origen. Nescitur quāta sit pena arrij ꝛc. Vel meliores: quia exemplo romanorū plures conuer/tebant. Crucem christi putant ignominiā. s. Cor. i. d. Judęis qnidē scandalum/ gentibus autem stulticiā ꝛc. Ideo institutum est vt crux̄ fiat in fronte: vbi maxime apparet verecundia. Un Hiere. iij. b. in malo. Frons me/retricis ꝛc. Et Esa. xlviij. a. Nerus ferreus ceruix tua: et frons tua ærea: Propt hoc dic̄ Hieroⁿ. Malo esse ru/sticus christianus q̄ vrbanus hereticus. Qui non recte tradiderāt: id est illos qui primo predicauerūt romanis. Gloriari deberent. Ideo etiam diaconus lecturus euan gelium primo signat libū. q. d. liber crucifixi. Secundo frontem: quasi non erubesco euangeliū. Tertio os et pe/ctus. q. d. corde credo z ore confiteor crucifixum. Et etiam sacerdos post confectionem signat corpus christi/li/cet non indigeat benedici: sed quasi dicat: Hic est a quo omnis benedictio: vel hic est crucifixus quem confiteor. Cum apostolo. Gal. vj. d. Mihi absit gloriari nisi i cru/ce domini nostri iesu christi per quē mihi mundus cruci/fixus est et ego mūdo. Non infirmitatem. Infirmitatis fuit humanitas christi respectu diuinitatis: sed virtus/ae/reas potestates debellando: quia per incarnationem de/uicit diabolum. Job. xl. d. An extrahere poteris leuia/than hamo: Sed nunquid amplius predicabat et diuini tatem z humanitatem christi: vel nunqd predicabat hu/manitatem in vtroq̄ respectu: Responsio. Euangelium annūciat virtutem non infirmitatem: id est q̄ dei virtus fuit q̄ factus homo non infirmitas. Qō enī infirmum. j. Cor. j. fortius est hominibus: id est omnibus quę faciūt homines. Per doctrinam euangelicam peccatū ꝛc. Con tra. Solus deus dimittit peccata: non ergo euangeliū. Cōsequens ponitur pro antecedente: nā euangeliū con/fert antecedens ad peccati dimissionem: ex predicatione enim euangelica preparat se homo: et statim sequitur q̄ dominus gratiam/per quam dimittunt peccata. Fiunt

Expositio Glo.

* ptū est: Abacuk.ij.a. a Justus ex fide viuit: pro/
pter duo: quia fides animam mortuam peccātis vnit vi/
tę quę deus est. Sicut enim anima est vita corporis: ita
deus vita animę. Sed quia peccatum est auersio ab incō/
mutabili bono /per peccatum recedit vita: id est deus ab
anima. Fides autem est ꝓma vnio ani
mę ad deum. Per fidei enim cognitio
nem primo vnitur ei: et ideo iustus ex
fide viuit. Unde Act.xvij.f. In ipso
viuimus/mouemur et sumus. Et Job.xlij.a. Ego sum
via/veritas et vita. In ipso ergo quia vita est viuim⁹: quia
via mouemur in ipso: in ipso qz veritas est sumus. Item
sicut homo mortuus non habet sensus corpales: ita ani/
ma mortua in peccatis non habet sensus spūales. Per fi/
dem igitur dicitur viuere: quia ei reddunt sensus spiritua/
les: imo fides est omniū sensus. Ezech.xj.d. Auferam a
vobis cor lapideū et dabo vobis cor carneum: id est red/
dam vobis sensum spiritualem per fidem. Sed in spūali/
bus sensibus patet q eos amittit anima per peccatum et
recuperat per fidem. Ut in visu/Judic.xvj.e. sanson ex/
cęcatus fuit. Et.iij.Regū.vlt.b. Sedechias excęcatus
capt⁹ a nabuchodonosor: id est a diabolo per peccatum:
Sed per fidem redditur ei visus spiritualis: ꝫ rogat
Ps.12. Ps. Illumina oculos meos. Similiter surdo redditur
auditus spiritualis obedientię: scōm q dicitur. j. Regū.
iij.a. Reuelauit deus auriculam pueri samuelis. Simili/
ter eis qui amiserunt olfactum spiritualem: scōm q dicit
Ps.113. Ps. Nares habent ⁊ non odorabunt. Redditur per fi/
dem olfactus. Unde Cant.j.a. In odore vnguentorum
tuorum curremus. Similiter eis qui gustum ad sapiendū
ętterna non habent: scōm q dicit Ecc⁹. j.d. Execratio pec
catori cultura dei. Gustus eis redditur per fidem/ vt dicāt
Ps.118. cum Ps. Qm̄ dulcia fauctibus meis eloquia tua. Et alibi.
Ps.72. Qm̄ bonus israel deus his qui recto sunt corde. Hoc est
per fidem. Similiter per fidem redditur peccatori tactus
spūalis. Recte ergo dicit: Just⁹ ex fide viuit: quia per
fidem vnitur vitę: id est deo: et quia per fidem redduntur
ei sensus spirituales. Sic ergo primo ostendit quomō in
euangelio manifestat vna pars iustitię: quia quid creden/
dum/sperandū ⁊ faciendū. Inde subdit quomō in eodem
manifestat altera pars. i. declinare a malo. Ofidit enī quō
de⁹ punit malos. Et ex ō habemus q debem⁹ diuertere a
malo. Cōtinua sic. Dico: q iustitia dei i eo ē. i. i euāgelio.

a Justus autem ex fide viuit.

miserecordia dei iustificat: iustitia autem punit. Solutio.
Justitia dei potest sumi intransitiue: id est iustitia quę est
deus: et li qua in ratione causę efficientis: et sic est falsa:
imo misericordia iustificat impium. Uel potest construi
possessorie: et li qua formaliter construetur/ et sic est ve/
ra: quia iustitia causata iustificat/sicut
aliquis est albus albedine. Uel dic q
iustitia hic dicitur iustificatio: qua. s. ⁊
i qua iustificat: quia iustitia quattuor
continet gradus: gratiā/motum liberi arbitrij/contritio/
nem et remissionē peccati. Unde quo ad primū gratis vel
iustius sumitur gratia vel habitus omniū virtutum. Sed
quare dicit per fidem/cum sit species iustitię? Quia intro
ducit alias. Unde prudentia prima petit campum ⁊c. Alij
dicunt q nō necessario fides elicit omnem modum virtu/
tis. Dicit th apostolus: per fidem: quia natura est prima.
Uelata est: et ideo iudei nescientes/habent pallium super
caput quando fūt ante rotulam: nos autem econuerso: Et
per hoc significat q veritas et iustitia legis eis velata est.
Hoc etiam significatū est Exo.xxxiij.d. in velatione fa/
ciei moysi. In nouo reuelatur: et ideo reuelato ⁊ velato au
dimus euāgeliū. Quia impertiendo eam. Ex hoc patet q
iustitia sumit hic ꝓ iustitia creata. Dum dat fidem. s. per
sacramēta quę conferūt gratiam: vel dat dum docet quid
sit credēdū. Unde. j. x.d. Fides ex auditu ⁊c. Uel dic/
tur Marci. vlt.d. saluus erit/salute gratię. Uel iustitia
dei est: quia qō promisit dedit. Si ergo qō ꝓmisit dedit/
et hęc iustitia: sed promiserat se dare gratiam homini: Si
eni conuertatur: Zach.j.a. Conuertimini ad me ⁊ ego cō
uertar ad vos: Ergo si nō dat iniuste agit: ergo peccat: qō
falsum est. Pręterea sic qō ꝓmittit isti gratiam ab ętterno
per prescientiā: ergo tenet ei ex iustitia reddere: qō iterum
falsum est. Sol. Promittere dei dupliciter dicitur: Pro/
mittere enim est qō in prescientia dei fixum: qō congruo
tempore habet dare manifestū: vt patet per Glo. ad Titū
in principio. Dicit eni: quia in se ętterno fixum erat antecę
tempus esset. Tali promisso non tenetur deus iustitia/misi
iustitia large dicatur: sicut nec ego si propositum habeo
q dem tibi capam. Item promittere est velle suum decla
mare: sicut fecit de filio suo per prophetas. Tale promis/
sum est iustum qō reddat supple manens promissum. Qō
ideo dicim⁹: quia si non venisset nō fuisset ꝓmissū: et ideo
potuit nō esse ꝓmissū. Negat deū veracē: imo null⁹ ē q nō
dicat q nūcę est mendax. Sol. Cū deus pat ꝓmiserit filiū
suū et iudei negāt misisse eū/in hoc negāt eū esse veracē in
promissis. Ex fide in fidē: id est qui transit ab articulo i ar/
ticulum: et hoc appellat fidem. Propter omnes partes fi/
dei ⁊c. Hinc videtur fides haberi pro articulo vno credi/
tō: Similiter charitas de vno homine dilecto. Sol. Non
est verum: quia fides cōmunis est habitus vnde non est
etiaz fides informis: nisi credat omēs articulos fidei. Qō
hic dicitur de fide in fidem/intellige de motu: sicut illud de
virtute in virtutem: vel intelligit de catheticatis qui ꝓmo
in vno articulo instruunt post in alio. Ubi vnus deus cole
bat: ḡ iudei habebant fidē vnⁱ dei. Sed ꝓtra. Act.j. viij.c.
Qui cum venissent orauerunt ⁊c. Glo. Quia ante in patrē
credebant et spiritumsanctū. j. Joh.ij. Frustra patrem co
lit: qui filium negat: sed iudei non frustra colebant: ergo
filium non negabant. Sol. Ideo dicitur q vnū deum co/
lebāt: quia Deut.vj.a. expressū erat: Audi israel: deus tu
us vnus est: et non erat expressum de trinitate/tñ implicite
credebāt: sed in nouo testamēto explicite habet de trinita/
te. Dic ḡ: Ex fide veteris testamēti: vbi vnⁱ deⁱ celebat: in
fidē noui testamēti: id ē oportet q quādocz moueat i deū
vnū: qficz i trinū. Ex fide ꝓmę resurrectiōis: quę est ꝓ gra/
tiā. Apoc.xx.b. Beatus qui habet partem i resurrectiōe
prima. Ex fide seminātiū: Joh.iij.e. Non ḡ esset iustitia
fidei ⁊c. Dixerat fides est eorū quę nō videntur ⁊c. Inde
concludit: Non ergo esset iustitia fidei ⁊c. Ex hoc sequitur
q credere quę non

Expositio Glo.

Expositio ꝙ credere quę non videmus est iusticia fidei. Cōtra Job. Glo. c. xvj. b. Arguet mūdū de peccato: ⁊ de iusticia ⁊c. Ibi Glo. Vera iusticia est credere qō non vides: ergo fides est iusticia: Quid est ergo qō dicit hic iusticia fidei: cū nihil sit sua ipsius. Pręterea sancti qui sunt in paradiso ſm hoc nō habent veram iusticiam: quia qō credunt non est eis abscōditum: sed vident illud aperte. Sol. Justicia fidei sumit intransitive: id est quę est fides. Fides enī est species iusticię ſm ꝙ iusticia large sumitur. Fide enim reddit homo deo qō suū est: id est suum intellectum / vt plus credat deo ꝙ ꝓprio intellectui. Ad illud qō obiicitur de his qui sunt i paradiso: dicendum est ꝙ imo verissimam habent iusticiam fidei: quia de illis etiam quę vident magis credunt deo ꝙ sibi: sicut ille q̄ i pręsenti haberet iusticiā fidei / si ea quę nō videntur ab eo ⁊ creduntur fierent et visibilia / dum magis paratꝰ esset deo credere de eis ꝙ sibi. Vel pōt dici ꝙ iusticia dicit hic qua aliquis dicitur iustꝰ: ⁊ sic sumitur ꝓ collectione virtutū. Sed quia fides est ꝓma omniū oīumq̄ introductr: ideo dicit iusticia fidei: et sic est ibi trāsitiua cōstructio. Ministratur: id est seruitur. Nisi fruatur deo / perfecte: qō dicimus: quia est in pręsenti fruimur deo. ſ. Ꝓpter eo quo creditur: id ē ꝓpter fide formata: et ꝓpter eo qō creditur: sic fides nihil aliō ē ꝙ collectio articulorꝫ. Et hęc ē fundamentum. Heb. xj. a. Fides est substantia: id est fundamentum. Omniū bonorū quę speramus nos habituros. Alia vero dęmonū est: ergo dęmones fidē habent. Ad idē Jaco. ij. d. Dęmones credūt ⁊ cōtremiscūt. Glo. Qō plꝰ est. Ergo plus est credere dęmonū ꝙ hominū: sed in hoie credere est a fide informi vel formata: ergo ⁊ i dęmonibꝰ: ḡ habent fidē. Pręterea, Glo. Ita est credere deo et credere deum ⁊ credere in deum: et duo ꝓma sūt dęmonū ⁊ hoīm: ergo credere deo dęmonum: sed credere deo est credere omnia verba de deo vel deum veracem in omnibus: sed deus christus dicit: Ego ⁊ pater vnum sumus: ergo diabolus credit hoc esse verū. Sed hoc credere non naturę solū: quia supra naturā est. Similiter neq̄ vitij: quia hoc meritorium est gratię: ergo dęmones habent gratiam: ergo fidem. Itē Eccli. xxviij. c. Omnis lapis pręciosus operimentū tuum: Sardius / topazius / iaspis ⁊c. Glo. Jaspis id est viror: fidei: ergo habent virorē fidei: ergo fidem. Cōtra. Fides siue informis siue formata virtus est. Sed dicit Aug. qō virtus est: quia nemo male vtitur: ergo fide diabolus non potest male vti: ergo non omni modo suo diabolus peccat. Contra. ij. Cor. vj. d. Quę conuentio christi ad belial. Glo. Diabolus omnia male agit: sicut christꝰ omnia bene. Sol. Dicunt magistri / ꝙ hęc ꝝba non Aug. sūt / sed magistri. Sustinendo tñ qō sūt verba Aug. dicendum est ꝙ diabolus non habet fidem informē: sed distinguendum est nomen fidei: quia fides quandoq̄ dicit ꝑfectum habitus: quandoq̄ motus sicut ibi: fides est credere qō nō vides. Dicendū est igitur ꝙ hic distinguitur motꝰ fidei nō fides. Unde qō dicitur hic: Alia est dęmonū ⁊c. hęc non est alia fides: nec aliud credere est dęmonū ⁊ noīetenꝰ christianorum: sed hęc est differētia: quia credere in dęmonibꝰ non surgit a fide informi vel formata: sed a flagellis: in homine autem ab habitu formato vel informi. Ad illud autē qō opponitur: Dęmones credūt ⁊ ꝓtremiscūt: ⁊ dicit Glo. qō plus est: dicendum ꝙ hoc dicitur ꝙ ex illo motu credēdi generatur in eis timor: sed licet quidam mali hoies credant: tñ ex hoc non generatur in eis timor. Ad aliud qō opponitur: ꝙ credere deum ⁊ credere deo sunt dęmonū ⁊ hominum: dicendum ꝙ dęmones credunt vera esse quę dixit filius dei in vniuersali: ramē in particulari non credunt esse vera. Unde non credunt ꝙ filius dei dixerit hoc: Ego ⁊ pater vnum sumus: ſm ꝙ nos credimus hoc: et si audiret deum dicentem hoc / diceret verum est: sed respondet nō esse verum sicut tu credis christiane. Si iterū obiicatur ꝙ dęmones dicant in euāgelio: Fili dei vt quid venisti ante tempus torquere nos: et ita credebant eum esse filium dei: Dicendum est ꝙ non credebāt ꝙ esset filius dei per vnionem: sed quia meliori modo erat ibi ꝙ in alio homine. Ad illud Jaspis est viror fidei: dicendum ꝙ ibi sunt quędam. Glo. ex superabundanti: qō patet per quandam aliam Glo. q̄ dicit: Significat fideles qui sunt redēpti sanguine ⁊c. Primo enim exponitur de rege ęgypti: secūdo de diabolo: tertio de angelis. Dicendum ergo: Viror fidei: id est comprehensio q̄ succedet loco fidei. Vel appellat virorē fidei quādam naturalem habitū ad credendum in diabolo si fidem haberet. Nominetenus christianorum: qui habent nomē christiani ⁊ non rem. Quia sociam non habet charitatem: ergo charitas prima est ⁊ causa omniū virtutum. Contra j. Timoth. j. b. Charitas est finis pręcepti de corde puro et conscięntia bona ⁊ fide non ficta. Ergo de fide charitas: ergo fides causa charitatis: non igitur charitas causa fidei. Pręterea aut loquitur apostolus de fide informi aut formata. De informi non: quia talis non generat charitatē: sed de formata: ergo fides formata pręcedit charitatem: ergo charitas non informat fidem. Pręterea aut sumitur forma informans rem: vel vt paradigma siue exemplaris. Si informās / ergo charitas est in oīi subiecto in q̄ virtus / cum informet virtutem: sed virtus in omni vi animę: ergo charitas est in ratione: qō falsū est. Si sumitur vt paradigma: ergo pręcedit omnem virtutem: et ita fidē: qō falsum est. Pręterea informat fidem ⁊ spem: ergo non recipit numerum cum illis. Contra. j. Cor. xiij. d. Nunc autem tria hęc / fides / spes / charitas: maior autem horum est charitas. Sol. Quidam dicunt ꝙ hęc verba sūt magistralia: sed potest sustineri ꝙ sint sanctorum: dicendo ꝙ nomen charitatis quandoq̄ est nomē specialis virtutis: quandoq̄ nomen generale. Hic autem sumitur ſm ꝙ nomen est generale ad omnes virtutes: et sic est forma omniū. Virtus enī dicitur virtus inquantum munit nos cōtra peccata: dicitur gratia inquantum gratis datur a deo: dicitur autem amor inquantum vnit nos deo. Sic omnis virtꝰ est amor: scōm ꝙ dicit Augꝰ: Breuis et summa diffinitio virtutis ordo amoris: id est amor ordinatꝰ. Vel dicitur forma omnium / qō facere ꝓpter deum est ꝓprie charitatis ⁊ ipsa omni alij virtuti dat hoc et ab hoc informat omnis virtus: quia ergo alię virtutes mutuant finem suū ab ea: ideo dicit forma earum. Hęc est fides catholica ⁊c. id est collectio articulorū. Sed si articuli eēnt enumerabilia / cū enumerabilia sint infinita: et ita impossibile est omnia credere: iam impossibile esset aliquem saluari: et ita falsa est opinio illa quę dicit ꝙ enumerabilia sunt articuli. Sol. Sustinendo illam opinionem: dicendum ꝙ si sunt infinita: li hęc demōstrat ea in specie / nō in numero. Solet aūt a quibusdā inqri: vtrū illa informis ⁊c. Hic est q̄stio / vtrū naturalia fiant gratuita: id est naturales habitꝰ gratuiti. Ad hoc duplex est opinio. Quidam dicunt ꝙ sic / docentes: ꝙ fides informis differt a formata ſm intentionem tm̄: et quando quis cadit a fide formata / hoc dicitur quia remittitur in eo fides siue habitus ille ad credendum. Alij dicunt ꝙ naturalia non fiunt gratuita. Et hoc dupliciter: quia quidā dicunt ꝙ aduenięte fide formata / perit fides informis: sicut aduenięte maiori lumine euanescere minꝰ lumē. Si obij / citur: ꝙ cadente eo a fide formata stat ꝙ adhuc habet fidē informem: ergo videtur ꝙ non pereat aduenięte formata. Dicendum est ꝙ hoc est a liberalitate dei. Alij dicunt ꝙ fides formata degenerat i informē: nunq̄ tñ fuit hęc illa: sic scabro nunq̄ fuit equus / licet equus per putrefactionē degenerauit in scabronem. Alij dicunt ꝙ fides informis non sit formata nec perit aduenięte formata / sed simul manet cum ea. Si quęras: mouetur ne vtraq̄ / et ad quid remanet. Dicunt ad hoc / vt si cadat a formata habeat quo credat deo. Dicūt etiam ꝙ quādoq̄ mouetur motu huiꝰ / quādoq̄ motu illiꝰ: et ideo nemo potest scire vtrum habeat fidem formatam: sicut neq̄ vtrū dilectionē quę est charitas. Utrūlibet / neutrū: ergo simpliciter ē asserēdū. Sed vtrūq̄ potest sustineri

a Reuelatur enī: id ē q̄ b Ira dei: ḡ punit pōres: d Super omnem impietatē ⁊ iniusticiam: qua ira⁹ hoīb⁹ punit eos ꝓpter impietatem eoꝝ ⁊ iusticiam: a Reuelat/ in eo: id ē in euāgelio et scḡptura. Unde Zach. v. a. Quid tu vides? ⁊ dixi: ecce video volumen volans ⁊c. Et dixit ad me: Hec ē maledictio ⁊c. Et in sacra enī scḡptura determinatę sunt omēs pęne impiorū. Unde Ezech. ix. v. Et in libro scḡpta erant lamentatiōes carmen et vę: id est pęne pęnitentium: et eoꝝ qui sunt in purgatorio et ꝓmia bonorū ⁊ pęne reproboꝝ. Ira dico dei veniēs/ c De cęlo: id ē ostenditur in scḡptura quomodo veniet deus iratus de cęlo ad iudicium. Unde Michęę. j. a. Ecce dñs egredietur de loco sancto suo: et descendet ⁊ calcabit sup excelsa terrę. Et Pš Pš. 75. De cęlo auditum fecisti iudiciū: terra tremuit ⁊ quieuit. Alia littera. De cęlo iaculatus es iudicium. d Super omnē impietatem: id est super omne peccatum quo peccamus in deū. e Et iniusticiam/ quo peccam⁹ in nos ⁊ in ꝓximū. Pš. 105. Pš. Cū patrib⁹ nostris iniuste ęgim⁹/ iniḡtatē fecimus: quo ad nos/ ꝓximū ⁊ deū. Uel cū pietas sit theosebia/ impietatem intelligit oppositum: id est infidelitas: per iusticiā omne aliud peccatum contra deum: vt est etiam peccatum ꝓfūptionis ⁊ desperatiōis. Uel impietas dicitur omne peccatū cordis: iniusticia omne peccatum operis. Uel sic. b Ira dei reuelatur de cęlo: id est per hoc q̄ videmus cęli pulchritudinem/ magnitudinem/ conseruationē in vniformitate motus. Per vniformitatem enim motus ⁊ cōseruationem cęli qō rātū est et tam pulchrū/ ostenditur summe bonus: et ex hoc q̄ summe bonus/ ostenditur q̄ odit malum et ita q̄ vult punire malum: voluntas autem puniendi malum ira dei dicitur. Per pulchritudinem/ sūma dei sapientia: per magnitudinē potentia: per conseruationē bonitas: et ita q̄ vult et scit ⁊ potest punire malum. Sic ergo de cęlo per hęc tria reuelatur Pš. 49. ira dei: id est quomodo iratus puniet malos. Unde Pš. Aduocauit cęlum desursum: et terram discernere populum suū. Hi erunt docti aduocati in die iudicij. Deut. xxxj. g. Inuocabo super vos cęlum ⁊ terram: f Eorum qui veritatem dei: id est veram de eo cognitionem. g Detinent: ne eam habeāt. Et rīdet anthypophorę q̄ ei posset fieri: Tu dicis q̄ ira dei reuelatur de cęlo super ⁊c. Hoc verū est quantū ad iudęos qui cognitionem dei habuerūt/ non quantū ad nos qui ipsius cognitionem non habuim⁹. Imo respondet: q̄ qō non habuistis fuit ex iniusticia vestra. Quare multi non Multi nō ꝓcipiūt veritatē scie percipiāt veritatem scientię: nota q̄ duplex est veritas: scientię ⁊ vitę. Ueritatem scientię ne ad eos veniat detinent multi modis. Primo cor suū in īmūdicijs inquinando. Unde Sap. j. a. In malivolam animam non introibit sapiētia. Sicut enī lupus postq̄ spēluncam taxi ingressus fuerit/ nunq̄ postea intrat: ita nec sapientia in cor inquinatum. Item detinent eam carnaliter sapiendo de deo. j. Cor. ij. d. Animalis homo nō percipit ea quę dei sūt: Ut indęi qui audiētes illud Pš. Et torrente voluptatis tuę potabis eos: intelligunt ad litterā. Item Pš. 35. naturales rationes ī diuinis sectando: cū super omnē rationē oporteat ascendere qui ad veram de deo scientiam vult attingere. Juxta illud Thren. iij. d. Leuabit se super se. Unde Exo. xvj. non habuerunt filij israel manna quousq̄ defecit farina quā asportauerunt de ęgypto: id est rationes de mūdana Pš. 363. sapientia. Item nimis subtiliter inuestigando. Pš. Defecerūt scrutantes scrutinio. Et Cant. vj. b. dicit sapientia: Auerte oculos tuos: quia ipsi me auolare fecerunt/ ab intellectu. Pš. Pš. 63. Accedet homo ad cor altum: et exaltabitur deus. Item quidā eā detinent sophismatib⁹ et perplexitatib⁹ inuoluendo/ cū th̄i dicatur Eccl. xxiij. c. Qui elucidant me vitam ęternā habebunt: Non dicit qui obscurant: quia tales a contrario mortem ęternam habebunt. Eccl. iij. d. Non abscondas sapientiam in decore eius: id est in ornatu verborum. Prouerb. xj. d. Qui abscondit frumentum maledicetur in populis. Tales significant Esa. xxv. c. per allophylos qui apertos puteos terra impleuerūt. Sed Esa. xxix. c. Jacob amouit lapidem quo claudebatur os putei vt posset bibere pecora. Item quidam detinent veritatem inutiliter inquirendo. Eccl. iij. c. In supuacuis reb⁹ noli scrutari multiplicit. Similiter veritatem vitę detinent multi in iniusticia: vt illi qui nolunt eam exterius

a Reuelatur enim ira dei de cę / f iniusticiam hoim eoꝝ q̄ veri/
b lo super omnem impietatē et / s tatē dei in iniusticia detinent:

C

ostendere per bonum exemplum/ ne dicantur hypocritę: cum th̄i dicatur in Pš. Leuate signum ad populos: id est bonam vitam per exemplum: quę est signum habendi vitam ęternā et eūdi ad eam. Item multi libenter scrutarentur veritatē vitę: sed malum exemplum litteratorum ⁊ religiosoꝝ tenet eam quasi in carcere. Unde Thren. iij. d. Spirit⁹ oris nostri christus dñs captus est in peccatis nostris ⁊c. quasi ī carcere positus. Unde Pš. Deus non exibit in virtutibus nostris. Item Pš. 59. detractores eam detinent in iniusticia: q̄ multi sūt q̄ ꝓpter eos non audent benefacere. Esa. lix. c. Corruit in platęis veritas ⁊ ęqtas nō potuit ingredi: qm̄ ꝑuitas facta ē in oblionē.

Quia qō notū est ęꝛ vtrūq̄ potest sustineri ꝓ loco ⁊ tempore. Merces fidei Expositio est videre ⁊c. Ergo aliquis potest mereri vitam ęternam. Ex Glo. hoc etiam videtur q̄ angeli modo non merentur: quia vident deum facie ad faciem. Et verum est q̄ in hoc non merentur: sed in hoc q̄ nobis ministrāt. In hoc autem merentur particularia gaudia non substantiale ꝓmiū. Eodem spiritu: ergo si non loqueretur eodem spiritu: non liceret ei mutare verba. Sua dispositione: id est ordine quo vult. Tanq̄ deciderunt: ad modum decidentiū fuerunt. Uel: id est fuerunt quasi decidentes. Desilirent in lapides: in offendendo corde in idola lapidea facti lapides: id est duri ⁊ insensibiles. Uel sic: Contestetur tanq̄ deciderūt in lapides vbi non requiescerēt ſm ꝓiorem statum ante conuersionem. Jactabant bonam naturā/ dicentes se posse saluari per sola naturalia. Per ignorantiam/ dicentes: non debuimus damnari: quia non habuimus fidē. Ex impietate est iniusticia: id est ex infidelitate mala operatio/ ⁊ inde vindicta. Sed iudicium: id est voluntas puniens: siue sententia/ vindicta. Pęna peccato: id est pęna peccatori ꝓ peccato. Super omnes impietatis ⁊ iniusticię partes. Unde Eccs. vltl. d. Cuncta adducet deus in iudicium ꝓ omni errato/ siue bonum siue malum sit. Et Ezech. xxvj. a. Ecce ego super te tyre et ascendere faciam super te gentes multas sicut ascēdit mare fluctus ⁊c. Ibi Glo. Pro singulis ⁊ mūnis cogitationibus quę sunt quasi puluis in fundamento punietur mundus. Oō accusat eos: imo ⁊ pugnabit contra eos. Sap. v. d. Pugnabit cum eo orbis terrarum contra insensatos ⁊c. Possit cognosci. Sap. xiij. b. A magnitudine speciei ⁊ creaturę poterit creator horum cognoscibiliter videri. Dissimulant a veritate: id est recedunt. Detinent: ne veniat ad eos. Cum sponte se eis offerat. Heb. xij. b. Tanq̄ filijs vobis se offert deus. Sap. vj. b. Clara est ⁊ quę nunq̄ marcescit sapientia: et facile videtur ab his qui diligunt eam: et inuenitur ab his qui quęrūt eam: ꝓ occupat qui se concupiscunt vt illis se ꝓior ostendat. Apoc. iij. Ego sto ad ostium et pulso. Idolum opus fabri. Aug⁹ dicit in lib. de vera religione: q̄ socrates occisus fuit quia noluit adorare idola: quia erant opus hominis: et dixit se potius adorare canem quia erat opus naturę. Contra idolatras habet Esa. xlj. b. et. xlviij. b. Baruch. iij. et. vj. Et Sap. xiij. Nonne fabrum adoraret ⁊c. Ergo ⁊ tu debes adorare deum qui fecit te: non idolum qō fecisti. Unde. i. quomō. Ad quos. i. gētiles. Sicut populus israel/ recepit supple/ Exo. xix. Ut de ministerio: id est sacro secreto. Redemptionis et incarnationis. Sed quare potius dicit de istis q̄ de alijs: quia multo minus scīri potest quod deus sit trinus ⁊ vnus. Dicit enim Aug⁹ q̄ hoc pertinet ad donum sapientię: illa autem ad donum scientię.

ęꝛ Donū enī sapientię

a Quia qđ notum est dei. Dixerat: Detinent veritatē: id est dei cognitionem: et ne diceret quis: quia eam non habuerunt: Respondet/ĩmo: Quia qđ notum est dei: id ē notitia quę potest haberi de deo. b Manifestum est ĩ illis: id est in creaturis: vel: id est in illis ductu rationis: quia ĩ se habēt vnde ꝓgnoscere possūt qđ ē de deo cognoscibile. c Manifestauit illis /per creaturas. Unde Sap. xiij. b. A magnitudine eĩ speciei ⁊ creaturę cognoscibiliter poterit eorū creator videri. Supra ē de Job. xij. b. Interroga iumēta ⁊ docebunt te: ⁊ volatilia cęli ⁊ indicabunt tibi. d Inuisibilia enim dei. Habitū est qđ iustitia reuelat ĩ euāgelio: ē b ḡtū ad vtrāqz sui partē. Quantū ad ꝓmā qđ ē recedere a malo: ibi: Reuelat eni ira ⁊c. Quantū ad secūdam: ibi: Qz qđ notū ē dei: vt qđ ipse remunerator est bonorū ꝙ accingimur ad bene operandū. Unde ꝙ ante dixerat: Ex fide in fidem: et iustus ex fide viuit/erat quasi cōmune ad ista duo. Fides eni est credere ꝓpnam malorum ⁊ remunerationē bonorū. Sed posset obĩci apko: Uerum est qđ notum ē dei manifestū est in illis/inquātū qui euāgeliū habuerūt. Unde subdit: Deus eni illis manifestauit: Et quō hoc/ostendit. Eni. i. quia d Inuisibilia dei: id est deus inuisibilis: vel: id est sapientia/potēna/bonitas. f Conspiciunt intellecta a creatura mundi: id ē ab hoie. e Uel ea quę facta sūt: id est per creaturas. Qđ autem deus sit inuisibilis: habet. j. Timoth. j. d. Regi autem sęculorū ĩmortali inuisibili soli deo: Qui solꝰ habet ĩmortalitatē ⁊ lucem habitat inaccessibilē quē nullꝰ hominū vidit nec videre potest. Esa. xlv. c. Uere tu es deus absconditus. Propter hoc dicit Job. j. b. Deum nemo vidit vnqz. Et ipse dns dicit Exo. xxxiij. d. Non videbit me homo et viuet. Sed hic est quęstio: cum deus sit omnibꝰ modis simplex et incompositus: quare dixit pluraliter inuisibilia: ĩmmo inuisibile: quia dicit Johānes damascenꝰ: Deꝰ eni simplex est ⁊ incompositus. Et soluit in Glo. quare hoc facit: quia deus multis modis cognoscitur: licet oĩno sit simplex? d Inuisibilia eni dei: et ea ḡ sunt deꝰ qui est inuisibilis. f Conspiciunt a creatura mūdi: id est ab homine. Uñ Sap. xiij. b. Si eni tñ potuerunt scire vt possent ęstimare sęculum/quomodo huius dñm facilius non inuenerūt: Et i eodem: Sciant quāto his dñator eorū speciosior est: speciei eni generator omnia hęc constituit: aut si virtutem ⁊ opera eorū mirati sunt/intelligāt qñ qui hęc fecit fortior est illis. Sic ergo per creaturas cognoscit creator. Sed videt ꝙ econuerso potius debeat esse vt per creatorē creaturę: Quia dicit Augꝰ in. xv. lib. de trini. viij. ca. Incorruptibilem substantiam scio esse sapientiam ⁊ lumen. Si ergo creator est lumē/est spirituale: sicut per lumen oculis corporis video parietem ⁊ nō sic ecōuerso: ita per creatorem intelligunt creaturę ⁊ non econuerso. Sol. In lumine qđ est deus omnia vident quę intelliguntur: tñ ipsum lumen non videt anima nisi postea quando recurrit ad seipsam et per se ad creatorem. Unde in. viij. lib. de trini. ij. ca. Noli quęrere quid sit veritas: statim tñ se opponūt caligines imaginum corporalium ⁊ nebula phantasmatū: ⁊ perturbant serenitatem qua primo ictu diluxit tibi cum diceretur veritas: Ecce in primo ictu/quo velut corruscatione perstringeris cū diceret veritas: mane si potes/si nō potes relaberis in ista solita atqz terrena. Audita ḡ veritate statim ꝓgnouit quid sit: qñ illa lux vera ⁊ ęterna quę deus est: sed quādo post vult inuestigare/statim deficit: sicut in luce quę maxime est visibilis tñ de ea quid est multę sunt opiniones: quicquid ergo intelligitur per lumen increatum intelligit/ sed non perpenditur qđ per illud: sed postea quando a creaturis conuertitur anima ad creatorem. Unde sic dicitur. j. Cor. xiij. d. Nunc videmus eum per speculum in ęnigmate. Et ipse est speculum sine macula: vt dicitur Sap. vij. d. Et est sicut videmus speculum p speculum. Uerbi gratia. Aliquis habet rasam coronā: vult eā videre/accipit speculum et ponit ante oculos/non videt: postea accipit aliud speculum. et ponit supra coronam in quo reultat species coronę/et ab illo in aliud speculum: et sic videt coronam: ⁊ cōstat qđ per primū speculū cōsideras: ergo qđ p ꝓmū nō videbat ⁊ mō videt recurrit ad aliud p qđ videt/ ⁊ sic videt speculū qđ sup̄: Sic eni in aia cognoscit creaturas p lumen ☞ qđ deus: et non tunc deum ☜ Donum eni sapiētię de altioribꝰ ⁊ difficilioribꝰ est ☞ donū sciētię: ergo hoc dicit vt arguat a minori: si non possumus scire mysterium incarnationis et redemptionis: multo minus ⁊ vnum trinum deum esse: Sicut dominꝰ Matth. xxv. d. arguit peccatores de operibus miserĩcordię: ḡ minora sunt: ad inuendū ꝙ multo districtiꝰ arguet de alijs. Uel dicendū ꝙ etsi abscōditū sit a corde nostro ꝙ deus trinus est ⁊ vnus: tñ quia anima habet in se vestigium trinitatis: ⁊ nullus habet in se vestigiū illoꝝ aliq̄ modo: ideo potiꝰ pōt attigere ad illud ☞ ad ista: Creaturę eni aliquo modo dicūt ad notitiā trinitatis: per vnitatē/veritatem/bonitatē: vel per magnitudinem/pulchritudinē/perpetuitatē. Ignotum vero dei est ratio substantię eius. Sed mīme per naturalem rationem attingit homo ad hoc qđ verus deus est/ ⁊ summe bonꝰ: ⁊ cum ipse simplicissimū quid/non potest verius explicari ratio substātię eiꝰ nisi sit deus est qđ verissime est: vel deus est qđ summū bonum est: et hoc per rationē est boĩ. Sol. huius patet per verba Iohānis damasceni. Qñ igitur est/manifestū est: quid vero est ꝼm substantiā ⁊ naturā/ incōprehensibile est oĩo ⁊ ignotum. Deus eni modo non cognoscit nisi per speculū ⁊ priuationē: de ipso eni cognoscimꝰ quid non ē: sed qđ vere sit: nō cognoscimꝰ. Et hęc est ratio substātię eiꝰ. Cognoscimꝰ eni est per priuationē corruptionis ⁊ mutabilitatis: qñ incorruptibilis/imutabilis ĩmortalis ⁊ hmōi. Unde non cognoscimꝰ ꝙ ē summe bonus per ipsam summā bonitatē: sed per defectū nostrę bonitatis ⁊ aliaꝝ creaturaꝝ. Mysterium humanę libationis: ignotū est. Opꝰ fecit qđ opifex ⁊c. Ergo ꝼm hoc opera dei sunt mediū ad cognoscendū deū: ergo sapientia quę ꝓprie deum cognoscit ꝙuertit ad terrena/consideras ea vt per ea cognoscat deum: et ita cognoscit deum per medium: non ergo est ꝓprie in deum si primo in creaturā. Sol. Opera fuerūt administriculantia siue motiua ⁊ excitatiua rationis humanę vt erigeret se ad cognoscendū deū. Uel dicendū ꝙ duplex est medium. Qđdam p modū ratiocinationis siue syllogismi: et oportet ꝙ tale mediū priꝰ apprehendat antecz aliquid cognoscat per illud. Et est mediū simplicis apprehensionis de q̄ nō oportet ꝙ apprehendatur ad hoc ꝙ per ipsum cognoscatur aliquid: vt patet in idolo coloris quo ducit visus ad ipsum colorem. Hoc modo pōt ꝓcedi ꝙ sapiētia cognoscit deū per medium: sed philosophi cognoscūt deum per donū scientię siue intellectus et p mediū rationis. Ut per certū incertū ⁊c. i. per mūdi machinā deus. Berñ. Sane hac scala ciuef cęli nō egēt: sed nos exules: quia creatura cęli in verbo cōspicit facta per verbū: nec opus habet ex his quę facta sunt factoris noticiam mēdicare. Ab his. i. ab hoibus. De creatore. Sumptū est de Job. xij. b. Interroga iumēta ⁊ docebunt te. Ex arte. i. ex re artificiose facta/nec ex diuersitate. i. ex diuersis deus ꝓgnoscitur ĩ vniuerso: vt hoc noīe ens. Unde Johānes damas. Dic † filijs Israel: Qui est misit me. Totum eni in seipo compbendens: hoc est: habens velut qđdam pelagus infinitum ⁊ indeterminatum per ꝓpriationē. Johānes damas. Incorruptibile vero et sine principio et ingenitū ⁊ increatum/qđ non est significant per effectum: quia bonus: quia iustus: et huiusmodi. Idem Johannes. Bonum vero ⁊ iustum et sanctum/et quęcunqz talia sequuntur naturam/significant suam naturam per id qđ sequitur eam per habitudinem ad creaturas. Unde idem. Dñs rex et quęcunqz talia sunt habitudinē ad ea a quibus distinguitur/ostendit per metaphoram. Et iste modus non distinguit a prędictis modis: sed generalis est: Leo virulus/aries et huiusmodi: vel reducit ad illū modū qui ē p effectū. Per ea quę facta sūt cognoscit ꝙ ęternꝰ ex ꝓpetuitate creaturarū ⁊c. Perpetuū eni est qđ habet ꝓncipium ⁊ caret fine.

☞ Unde cum dñs sit

Expositio Glo.

† Exo. 3. d.

¶ quod deus/ et non tunc deum:sed postea considerans q̄ cognoscat eas per aliud/recurrit ad illud:ꝛ sic ad vltimū per speculum creaturarū cognoscit illud supremū speculum quod est deꝰ. Uel sic pōt legi. Inuisibilia eiꝰ ꝓspiciunt intellecta p ea q̄ facta sūt a creatura mūdi.i.a creatiōe mūdi.ꝛ sic ē determinatio defecta.i.p ea q̄ facta sūt a ꝓstitutiōe mūdi. Primo aūt determinabat hoc qđ dico/intellecta. Hęc dictio determinat quę sūt inuisibilia/dicens: a Sempiterna: Et quia deus cognoscit duobus modis:in creaturis et in se. Unde ſm hoc habemꝰ duo dona:donū sapientię quo cognoscitur deus in se et ex se/vt q̄ est trinus ꝛ vnus:et donum intellectus/quo cognoscitur in comparatione ad creaturas: ſm q̄ dicit dns creator/ remunerator/ puniens ꝛ huiꝰ modi:quia inquātū duobꝰ modis cognoscitur deꝰ:subdit: Sempiterna quoq; eius virtus. Deus enī dicitur virtus inquantū operatur vel effectum habet in creaturis. Unde Sap. vij.c. Omnē habēs virtutem. Sic cognoscit per donū intellectꝰ. b Et diuinitas: sic cōgnoscit per donū sapientię. c Ita/inquā cognoscūt inuisibilia dei p ea quę facta sunt: Omnia enī clamāt: deꝰ me fecit.

a sempiterna q̄z eiꝰ vt ꝛ diuinitas: ita

¶ Ut sint inexcusabiles

Expositio Glo.ꝛ Unde cum dns sit causa perpetuorū:et omnis causa potentior sit et abundet a suo effectu:per hoc patet q̄ deus ęternus est. Sed obijcitur:quia sola anima ꝛ angeli sunt creaturę perpetuę: philosophi autem nihil de his cognoscūt: ergo nec per eas deum. Et ad hoc dicunt quidam q̄ reuera nihil perfecte cognouerūt ỏ anima:sed crediderūt. Sed contra. Anima maxime sibi pręsens/et seipsa intelligit: ergo cum fides sit de non pręsentibus siue de his quę nō vident/non potest esse fides de anima. Unde soluendū est per illud qđ dicit Greg. super Job.iij.c. Stetit quidam cuius non agnoscebā vultum ꝛc. Uix conando depręssa specie corporali se cognoscit: et sic fit ei/et vt ęternam substantiam cogitet omnibus phantasijs abiectis aliquatenus eam conspicit/sed non qđ sit sed quid nō sit. Unde per ęternitatē dei perpetuitatē animę cognouerūt. Sed quia animā imperfecte/ideo ꝛ ęternitatem imperfecte: Sed tm̄ sufficit illa cognitio dei ad hoc q̄ deū diligerēt:quia per hoc cognouerūt q̄ erat summe bonus. Ex quarum etiā gubernatione/qua regit vnūqōq; in ordine suo:nec aliqđ deest alicui. Unde illud: Per quem nec ales esurit. Sed tm̄ ea vmentis ꝛc. Et ita nulla vis animę comprehēdit deum nisi solus intellectus. Et hoc etiam quo ad partem eius superiorē: et ideo ibi solum imago dei. Non solum ab angelis: ergo angeli conspiciunt inuisibilia per ea quę facta sunt:ergo vidēt deum per speculum ꝛ in ęnigmate:sed ęnigma obscura allegoria est/vt dicit Aug⁹:ergo obscure vident deū sicut nos:q̄ habent fidem qđ falsum est. Sol. Dic q̄ angeli facie ad faciem vident deum/ꝛ ī ipso creaturas/ nō per creaturas deum. Sz contra. Duplicē habent cognitionē:matutinam/qua ī deo cognoscunt creaturas:et vespertinā et per quā creaturas cognoscūt in se:ergo cum in creaturis reluceat vestigiū trinitatis/in creaturis vident deum. Et ad hoc dic q̄ non vident per creaturas deū/ et hoc impediente perspicacitate intellectus eoꝝ:

Vt. tnimiam Sicut lignū putridum ꝓpter tminimā luciditatē de die non lucet. Unde q̄ a nobis videtur de nocte lucere:hoc est partim a defectu nostro siue ab imbecillitate visus nostri. Similiꝰ cū singulis sit bum anus intellectus per peccatū obscuratꝰ/ non potest deum in se conspicere:et iō et relucent creaturę in quibus vestigium trinitatis:angelo non/ quia non sic habet debilitatum intellectum. Qđ autem dicit hic: Non solum ab angelis supple conspicitur:et non dic per creaturas. Quia excellit inter alias creaturas. Contra. Angelus habet deiformem intellectū:vt dicit Dionysius:ergo similior est deo q̄ homo: ergo melior homine. Sol. Inter alias creaturas mūdi sensibilis:id est inferioris mundi. Prędicate euangelīū: Marci. vltꝯ.d. Quia per ęlum ꝛ terram ꝛ alias creaturas:ergo aer ꝛ aqua sunt creaturę perpetuę. Dic per alias creaturas intelligi animam et angelū. Qui incōmutabiliꝰ:id est q̄ est incōmutabilis et simplex. Cōspectu mentis intelligit:ita q̄ nō sentiri. De tertio genere ē visio ista: Ergo philosophi cognouerūt deum intellectuali visione:ex quo ostenditur q̄ rapti fuerunt vsq; ad tertium ęlum:sicut apostolus:quia sup illud ij. Corꝯ xij.a. Scio huiusmodi raptum vsq; ad tertium ęlum: dicit Glo. Hac visione quę dicitur intellectualis ea cernunt quę nec corpora nec vllas gerunt corporū formas. Hoc est tertium ęlum:id est visio qua videtur deus:ad qđ raptum se dicit apostolus. Et hoc modo viderunt philosophi deum:vt h̄ dicitur:ergo rapti fuerunt vsq; ad tertium ęlum. Sol. Hic fallunt postille in exēplificando. Unde dicendū q̄ hę visiones dicūt duobꝰ modis: ꝛ vno modo dicuntur ęli:alio modo nō.

Uno enim modo dicitur visio corporalis/ſm q̄ video parietem imaginariā ſm q̄ cogito de pariete p similitudinem rerum sensibiliū intellectualiū: ſm q̄ apprehēdo res per species suas:sic non dicunt ęlū. Et hoc modo sumitur hic. Et ideo non sequitur q̄ philosophi rapti sint vsq; ad tertium ęlum. Alio modo dicunt ęlum/ ſm q̄ visio corporalis dicitur:quando aliquis videt sensu corporis qō alius videre non posset:scōm q̄ balthasar vidit manū Daniel.5.b. scribentem in pariete. Et. iiij. Regꝯ. vj.d. Uidit heliseus exercitum quem puer nō. Item visio imaginaria quę ęlum dicitur fit quando in imaginatiōe resultant species rerum per applicationē spiritus ad spiritum/non ſm q̄ species fuerint in anima a sensibilibꝰ. Item visio intellectualis quę ęlum est fit quando anima rapitur/vt deum nō tam per speculū/sed in se ipso et per ipsum contemplet:hoc est tertium ęlum:quā nullus habuit nisi paulus. Hac visione videt deus/ maxime cū per pietatē:id est p theosebiā quę est cultus dei:et comꝑhendit fidei ꝛ spei ꝛ charitatis cultū. Fide enī colimꝰ deū/ei magis q̄z nobis:imo super omnia credentes:spe in ipso sup omnia sperantes:et charitate eū super omia diligentes. Nomīnat autem tm̄ fidem:quia cultus spei ꝛ charitatis ex fide generatur:quia enī deum credimus largissimū/in ipso speramus: quia credimꝰ sūme bonū/eū summe diligimꝰ. Et agnitionē: q̄ ē p experientiā. Corda mūdank. Matth. v.a. Beati mūdo corde. b Et diuinitas.i.bonitas dei. Uidet q̄ potiꝰ deberet dici:id est potentia:quia primꝰ in orbe deos fecit timor/ nō Statius amor:et nō timetur quis nisi per potentiaz/ergo p diuinitatē intelligit potiꝰ potentia q̄z bonitas. Preterea ḡre nō dixit:id est sapientia. Sol. huius haberur per verba Damasceni dicētis. Scōm ꝺo nomē theos.i.deꝰ dī: vel ab eo qđ est thean: id est currere vel fouere vniuersa: vel ab etni qđ est ardens: Deus est enim ignis consumens omnē maliciam: vel a thea/ Deut.4.d. ste:id est considerando omia. Dicimus ergo q̄ hic sumit diuinitas de deo ſm q̄ dicitur ab etni: vel ab thean: id est currere vel fouere vniuersa:et constat q̄ a benignitate eius est q̄ conseruat omnia et currere facit vniformiter: similiter q̄ consumit in nobis omnē maliciam/et facit nos ardere amore suo a benignitate eiꝰ ē. Qđ sic debeat hic sumi/ patet per hoc qđ addit hic. Glo. Quę omnia replet. Ut per inuisibilia intelligatur pater/per virtutē filius/per diuinitatē spūssanctꝰ. Sed cum inuisibile/virtus/diuinitas idem significāt:quare quomodo pervnū intelligit pater/per aliud filius/per tertium spiritꝰ sanctus: Preterea videtur q̄ inuisibile minus conueniat patri q̄z filio vel spiritui sancto:quoniā super Apoc. In principio: Et a iesu christo/dicit Glo. Tacet patrem qz de eo nemo male sentit/sed ponit filium ꝛ spiritum sanctū/de quibus omnes hęreses orte sunt:ergo ſm hoc magis cognoscitur pater q̄z filius vel spiritussanctꝰ:ergo magis est visibilis:ergo potiꝰ debuit exponi per inuisibilia filius vel spiritussanctꝰ. Sol. Reuera illa tria nomina idem significant:tm̄ per illa intelligit trinitas/non propter triplicem significationem/sed propter trinam nominū positionem:sicut ibi: Benedicat nos deꝰ/intel- Ps.66. ligitur trinitas per li deus qđ interponitur: per li pmū deus pater intelligitur: per secūdū filius:per tertiū spiritussanctꝰ: non quia sit in trinitate ordo essendi sed tm̄ intelligendi. Similiter potest dici q̄ quia/inuisibilia/primo ponitur/intelligitur per illud pater :q̄ virtus secundo filius:quia diuinitas tertio spiritussanctus. Uel potest dici q̄ inuisibilitas refert ad patrē

quia pater a nullo ē:

a Ut sint inexcusabiles ꝛc. non sicut deū glorificauerūt: eum magnificādo: id est magnū ostēdēdo: Sicut Ps. Magnificate dñm mecū. Sed ipsi gentiles romani deū cōparant sculptili: et sic non magnificabant. Act. xvij. f. Genus ergo cum simus dei non debemus ꝛc. Item non glorificabāt honorifice colendo. Malach. j. b Si offeratis claudū aut languidū: nonne malum est: Offer illud duci tuo: si placuerit ei. q. d. non placeret ei. Hoc modo non glorificabāt eū iudei inutilia ei offerētes. Item non glorificauerūt: honeste conuersando. j. Cor. vj. d. Glorificate ꝛ portate deum in corpe vestro: in bona cōuersatione exterius. Item non glorificauerūt deum legem eius recipiendo: excolendo: et dicta eius custodiēdo. Unde Esa. xlij. d. Qui vides multa: nonne custodies: contra litteratos: qui apertas habes aures: nonne audies: ꝛ dñs voluit vt sanctificarent illum ꝛ magnificarēt ꝛ extollerent. Item non glorificauerunt deum: id est eos qui dñi sunt: id est seruos eius: immo nec nūcios eius honorifice recipiēdo. De quib⁹ Luc. x. c. Qui vos audit: me audit. Item nō glorificauerūt deū plus ei credendo q̄ sibi: plus in eo sperando q̄ in aliqua creatura: plus eū diligēdo q̄ aliqd aliud. Item nō glorificaueŕt eū eius honorē quērēdo. Unū. ij. Regl. xij. g. Joab cū obsedisset ciuitatē rabbath ꝛ ecē i ꝓmptu vt eā caperet: mādauit dauid vt honorem hēret de captura ciuitat. Heu q̄ pauci tales iueniunt.

Exositio Glo c

¶ Aut gras egerūt quia pater a nullo est: filius autē et spūssanctus ab alio et nos similiter ab alio. Unū filius ꝛ spūssanct⁹ nobis sūt ꝓincipes: pater autem a nobis est remotior: et ita est inuisibilis nobis: et ideo appropriatur ei inuisibilitas: virtus autē appropriatur filio: quia virtus est potentia perfecta: id est prout est iam in effectu: et sapientia appropriatur filio: quę facit potentiā esse in effectu. Unde Eccls. ix. d. Dicebam ego sapientiā esse meliorem fortitudine. Diuinitas autē: vt dictum est: sumit a deo put dicit bonitatē: et benignitas attribuit spūisācto: et ideo p nomen diuinitatis intelligit spiritussanctus. Ad illud super Apoc. dicēdū q̄ ibi sumit pat nō inquātū pat ⁊ inquātū innascibilis: siue quia a nullo ē: i quo consenserūt omnes. Super Exo. viij. e. Defecerunt in tertio signo. Hoc videtur falsum: quia primū fuit mutatio virgarum in colubros: et ipsi fecerunt similiter: ꝛ secūdum q̄ fuit mutatio aquę in sanguinē: tertium fuit de ranis: quas similiē fecerūt: postea mo in quarto defecerunt: quid ergo est q̄ dicit in tertio: Sol. Defecerūt in tertio q̄ fuit signū et plaga: Non fuit autem plaga mutatio virgarum in colubro De αγαθου: id est summe bono. De νου. i. mēte ei⁹. Ad q̄ dicim⁹ ꝛc. Quare defecerūt phi i tertio signo cū haberēt cognitionē inuisibiliū dei: Soluit magister: q̄ habuerunt cognitionem nō trium personarum ꝓprie: sed eorū quę attribuunt personis. Sed ꝑm hoc adhuc nō habet ratio quare in tertio signo defecerūt q̄ quęrebat. Itē ō. in ꝓncipio habitum est q̄ inseparabilia sunt opera trinitat⁹: ergo si cognouerunt per creaturas siue per opera dei patrem et filium: videtur q̄ similiter ꝛ spiritū sanctum. Preterea: nō dixerunt Exo. viij. e. magi: Digitus dei est hic Et Mat. xij. c. dicitur: Si in digito dei eiicio dęmonia ꝛc. Ergo cognouerunt spiritūsanctum. Preterea si per potentiam cognitionem habuerunt de patre: per sapientiam de filio: cum multo melius cognouerūt bonitatem dei: quia magis relucet in creaturis q̄ potentia vel sapientia: multo melius cognouerūt spiritumsanctū. Item vestigia trinitatis relucet in creaturis. Et dicit Aug⁹. ō. Quia q̄ noscibile est dei manifestauit illis. Et ipse apostolus hoc dicit: ergo deus totam trinitatem illis manifestauit per creaturas. Item dicit hic magister. Non ideo dicūtur intellexisse q̄ eas distincte: veraciter et ꝓprie intellexerūt. Sed contra. Dicit Aug⁹ in lib. contra. v. hęreses loquēs ad gentilē. Mercuri⁹ inquit. Dominus et omniū factor: deorum secūdū fecit dñm: hūc fecit primū et solum ꝛ vnū. Bon⁹ autem ei visus est et plenissimus omniū bonorum: lętatus est et valde dilexit tanq̄ vnigenitum suū filium: būdicti dei atq̄ bonę voluntatis: cuius nomen non potest humano ore narrari: sic dicit mercurius. Sed quō distinctius potuit habere cognitionem de patre ꝛ filio: Ad hoc dicunt aliqui q̄ quidam philosophi a christianis edocti habuerunt distincte cognitionem de p̄sonis. Sed q̄ mercurius nō fuerit edoct⁹ ab aliq̄ christiano: patet per hoc q̄ in eodem libro dicit Aug⁹. Nō tibi meos auctores ꝓfero: tuus est mercurius: cui a vobis inter deos tantus honor cultusq̄ collatus est vt eius nomine deum vocaretis. Sed cōstat q̄ ille mercurius longo tempore esset anteq̄ aliquis esset christianus. Preterea vt. ō. habitū est: mercuri⁹ dicit: Monas monadē genuit ꝛc. Sic ergo videt q̄ philosophi distincte cognouerunt personas. Sol. Reuera vt dicit magister: philosophi non potuerūt habere ductu rationis distincte noticiam de personis: sed per opera vl doctrinā vel inspirationem. Ad illud quare potius defecerunt in tertio signo: id ꝓgnitione spiritussācti: q̄nq̄ possūt assignari rationes. Prima est: quia non cognouerunt principalem effectum bonitatis: id est incarnationem quę opere spiritussancti facta est. Secunda ratio est: quia etsi cognouerunt bonitatem dei: non tñ inquantum summam: quia a summa bonitate sunt omnia bona ipsi autem bona sua sibi attribuebant: et ita non cognoscebant bonitatem dei vt summam. Tertia ratio est: quia habuerunt tñ dualitatē creatam: id est potentiam ꝛ scientiam: tertiam autem: id est bonitatem non habuerunt: quia deo negabāt sua dona sibi attribuētes potētiā ꝛ sciam. Quarta ratio: q: cognouerūt q̄ nullius boni sine socio iocunda est possessio: et per hoc cognouerūt q̄ deus non erat solus: et ita q̄ plures erant personę: et ita q̄ duę ad minus: vtrum autē plures q̄ duę non cognouerūt per hoc. Quinta ratio: ꝓpinquior est generatio filij humano intellectui q̄ ꝓcessio spiritussancti. Ad illud: Cognouerūt bonitatē dei. Verum est: sed imperfecte: imperfecta autem bonitas non determinat ꝓprietatem personalem. Ad illud: Magi dixerūt: Digit⁹ dei est hic. Verum est: sed intellexerunt digitum dei non bonitatem vel spiritumsanctum: sed potentiam dei ꝛ virtutē: Ad illud: Bonitas dei magis relucet in creaturis q̄ potentia ꝛ sapientia: Dicendum q̄ philosophi magis cognouerūt bonitatem dei quantū ad effectus visibiles q̄ potentiam ꝛ sapientiam: sed non quantum ad effectus inuisibiles bonitatis: quibus ꝓcipue cognoscitur dei bonitas. Ad illud: Vestigium trinitat⁹ relucet i creaturis. Verum est: sed valde remotum ab ipsa trinitate: et ideo per illud non potuerūt cognoscere trinitatē. Qđ obijcitur de mercurio: Dicendū q̄ habuit noticiā de trinitate per doctrinam: quia forte fuit discipulus balaam: vel in libris eius legit: cui reuelata est noticia trinitatis per inspirationē: vel ab aliq̄ edoctus fuit: vel per inspirationē hoc habuit. Qđ autē hic dicit: Non eas distincte intellexerūt intelligit de philosophis q̄ ductu rationis noticiā habuerūt: de trinitate per opera quę exercitabāt philosophos vt inq̄rerēt deū: deus aūt illumināret eos vt intelligerēt. Purātes se ꝛc. Gal. vj. a. Non a deo. Argumentū q̄ nō omne qđ ē: a deo ē. Sed sustinēdo q̄ imo dic: q̄ id est q̄les. Simile. j. tij. Jll⁹ rei de⁹ est vltor cui⁹ nō est auctor: cui⁹. i. q̄lis nō est auctor. Obscuratū cor est. i. ratio: quia ab eis credita ē esse: Quid ē qđ dicit: Null⁹ enī ita fatu⁹ est q̄ rationē suā a seipso credat esse. Sed ℔ nō intelligit de ratione quātū ad essentiā: sed quātū ad vsū. Sed ex ℔ viteri⁹ videt q̄ bon⁹ vsus ratiōis nō sit ab hoie: ita q̄ ex se non possit op⁹ facere qđ sit de genere bonorum: vt Joh. xv. a. Sine me nihil potestis facere. Tumore superbię obūbrāte. Greg⁹. Tumor mentis obstaculū ē veritat⁹. Stulti facti sūt in deū. i. in his quę dei sūt. Et quō obscuratū ꝛc. ibi: Stulti ꝛc. Hic exponit Glo. alio modo q̄ supra exposuim⁹ litterā: tñ illa ē vera expositio. Qđ est vindicta: ergo stulticia est vindicta: sed stulticia est peccatum: ergo vindicta est peccatum: sed omnis vindicta est a deo. Unde ipse dicit: Mihi vindictam: ergo peccatum est a deo. Sol. Duobus sumitur stulticia. Uno modo est error q̄ aliq̄s male sentit de deo ꝓut non debet: ꝛ sic ē peccm ī. 12. d.

c Alio modo est.

a Aut gratias egerit: triplicit. Omnia bona q̃ habēt ei attribuēdo: Quia dicit Greg⁹: Qui bona accepta sibi arrogāt/suis ꝓtra deū donis pugnant. Item ei vicem rependēdo: ꝑm q̃ dicit Pſ. Quid retribuā dño ꝛc̄. Item ex acceptis debitū seruitiū ipendēdo. Unde Matth. xxv.c. de seruo pigro qui noluit seruire de talento sibi cōmisso qđ ei ablatū est. b Sed euanuerūt i cogitatiōib⁹ suis/molētes secq ordinē naturę in deo: et ideo ei attribuētes quę non ꝓueniunt. c Et obscuratū est. Nota ordinem litterę: et q̃ est ita/ostēdit triplex contra deum error. Primus/cum dicit: Euanuerūt in cogitatōibus suis. Secūd⁹: ibi: Obscuratū est cor. Tertius: ibi: Dicētes eni se esse sapientes stulti facti sūt. Hi autē tres modi errandi ꝓtra deū/habent ab Aug⁹. in .j. lib. de Trini. vbi dicit. Nōnulli ea q̃ de corpalib⁹ rebus siue per corporeos sens⁹ experta nouerūt/siue q̃ huāni ingenij et diligentię viuacitate vel artis adiutorio ꝓcepere/ad res incorporeas et spūales ferre conantur/vt ex his illa metiri atq̃ opinari velint: ecce primi. Sunt iterū alij q̃ ꝑm humanā animi naturam vel affectum de deo sentiūt si quid sentiunt: hic est secūdus error. Est autē aliud hominū genus: q̃ vniuersā quidē creaturā q̃ ꝓfecto mutabilis est/nitunt trāscendere vt ad incōmutabilē substātiā q̃ de⁹ ē erigāt intētionē: sed mortalitatis mole prægraūti/aut ꝛ videre volūt qđ nesciūt/aut etiā qđ volūt scire non possunt: pręsumptiones opinionū suarum audaci⁹ affirmādo intercludūt sibimet intelligētię vias/magis eligentes scientias suas non corrigere puersas/q̃ mutare defensā. Primo⁹ ergo error est ꝑm q̃ hoc ordinat Aug⁹: vt si qs dicat deum esse album vel rutilantē. Et in hoc errore sunt iudei/ deū dicētes habere lineamēta corporea: vñ sūt anthropomorphitę. Secūd⁹ error est: vt si qs dicat deū obliuisci vel remisci/et vniuersaliter pati q̃ patit anima humana. Terti⁹ error ē/quādo aliqs dic̄ de deo qđ nō ē in eo/nec etiā simile ē reperire in natura. Unde de isto errore subbit Aug⁹. Periculosi⁹ et inanius euanescūt: qui tertio illo genere erroris a veritate seducuntur/ hęc suspicando de deo quę nec in ipso nec in vlla creatura inueniri possunt. Et enumerat Aug⁹ hos errores ꝑm ordinē originis eor. Primo eni homo aialis: ꝛ ideo ꝓmo loquit aialit̄ de deo/sensibilia et corporea ei attribuēdo. Secundo artius procedit ꝛ magis errat/attribuēs ei quę sūt aię. Terti⁹ oīno errat qui nec similia inuenit in natura. Apls vero ordinat et enumerat ecōuerso: q̃ ordinat eos ꝑm malorū. Et patet q̃ nō possūt ē plures: q̃ aut oīs error de deo est aliquo deficiēte/boni mutabil⁹ volūtatē: aliqđ qđ ei non ꝓuenit: et attribuēdo ei qđ est rei sensibilis: aut qđ est rei spūalis aut qđ nulli⁹ rei est. Dicit g̃ apls:

b Euanuerūt in cogitatiōib⁹ suis: q̃ nec in deo nec i creatura inuenert qđ de ipso dixerūt. c Et obscuratū ē. Hic est secūdus error. Nec mirū si taliū cor obscurat: q̃ qui aīa deo attribuit qđ aię est: ipsa reflectit in seipsā/in qua quātum in ipsa est non sunt nisi tenebrę: ꝑm q̃ dicit Gen. j. a. Et tenebrę erāt super faciem abyssi. Et Hiere. xvij. b. Abyssus ē cor hoīs. Job. iij. d. Circūdedit eū deus tenebras. Qđ intelligens ꝓpheta dicebat: Et lumen oculor meor ꝛ ipsum non ē mecū: sicut lumen mediāte quo videm⁹ colores: non est i oculis nr̄is. e Cor/ratio intellect⁹ oculi animę. d Insipiens. Nec mirū: q̃ vertit dorsum deo a quo oīs est sapiētia. f Dicentes eni se esse sapiētes stulti facti sūt: cum vellent deū mensurare ꝑ mathematicas lineas: et ei attribuere sensibilib⁹ ꝓueniētia vel arte excogitata. Moraliter. c Et obscuratū est cor/ꝑ inflexionē rationis ad creaturas quę sunt tenebrę. Unde Aug⁹ in lib. ꝓfes. Defluxi in terram et obscurat⁹ sum. Unde Thren. iij. a. Quō obscuratū est aurum. i. pręciosa ratio hoīs reflexa ad amorē creaturarū: mutatus est color optim⁹: id est similitudo dei. d Insipiēs: q̃ si saporaret ea q̃ dei sūt/nunq̃ ꝓuerteret se ad creaturas. Dicitur eni Prouerb. xxvij. a. Anima satiata calcabit fauum. f Dicētes se esse sapiētes/corde ꝑ reputationē/vel ore ꝑ iactantiam: cum dicat ꝑ ꝓrariū. j. Cor. iij. d. Si quis videtur inter vos sapiēs esse in hoc seculo/stult⁹ fiat vt sit sapiēs. Ex ꝓpria eni scientia excęcat homo. Unde Hiere. x. c. Stultus factus est omnis homo a scientia sua. Et Job. v. c. Per diem. i. ꝓpriam scientiam incurrēt tenebras. Esa. xlvij. c. Scientia sua hęc decepit te. g Et mutauerūt. Ecce post errorē sequit̄ peccatū. Et peccatū triplex. In deū: ibi: Mutauerūt ꝛc̄. In se: ibi: Propter qđ tradidit ꝛc̄. In ꝓximū: ibi: Et sicut non ꝓbauerūt deū ꝛc̄. Et hic est ordo. Primo eni auertētes se a deo per superbiā: secūdo recidūt in errorem: tertio/in omne genus peccati. Et q̃ iste sit rect⁹ ordo patet. Qz dic̄ Aug⁹ in Enchiridiō. Nequaq̃ dubitare debem⁹ rerū q̃ ad nos ꝓtinēt bonaꝝ causā nō eē nisi bonitatē dei: malarū ꝓ ab icōmutabili bono deficiētē/boni mutabil⁹ volūtatē: ꝓtius angeli/ hois postea. Hoc est ꝓmum malum rationalis creaturę/auersio a deo: deinde etiam volūtarib⁹ subintrauit ignorantia rerum agendarum: ecce error: ꝛ ꝓcupiscentia noxiarum: ecce tertiū peccatū. Dicit g̃: Et mutauerunt. Hoc ē peccatū in deū: non quia sit ꝓmū: sed quia mal⁹ est.

Pſ. 115.

a cauerūt aūt gr̃as egerūt: ꝑ euanuerūt in cogitationib⁹ suis:

b

c ēt obscuratū est insipiēs cōr

c

d eorū: Dicēntes eni se esse sapi

e

f entes stulti facti sūt. Et mūta

f

g

1. Cor. 3. d. Eph. 4. b.

Pſ. 37

Moraliter

Glosiam. i. cultum Glo.

Exposicio

Alio modo est ꝓpatio sciētię: et sic non est peccatū sed pęna peccati: et sic sumit hic. Physicam. i. naturalem. Quo veniendū/quantū ad deū. Initiū omnis: Eccl̄i. x. b. non quia omne peccatū sit a superbia: sed quia ipsa fuit primū peccatū: et quia nullum genus peccati est qđ q̃q̃ non oriat̄ a superbia. Sed ab illo. j. Cor. iij. b. Quid habes qđ nō accepisti: Qđ illis credendū fuit: id est qđ debebāt credere se sua non a se: sed a deo habere/dicūt postillę. Sed dicēdū ē/ Qđ. i. talētum cognitiōis. Illis credēdū fuit. i. qđ de⁹ cōmisit eis. Qđ videre poterant: q̃ in eis erat: vnde deū possent cognoscere: q̃ i corde vniuscuiusq̃ impressū est: q̃ omne bonū est a deo. Qđ eni de⁹ dederat gratis: Ergo de⁹ philosophis dedit scientiam et gratia: qđ concedūt quidam dicētes/q̃ nil boni potest habere vel facere homo sine gratia dei. Sed dicēdū: Dederat gratis: id est sine ꝓcedētib⁹ eorum meritis. Conuersi. i. auersi. Inexcusabile crimē i stultitudinē ꝛc̄. Ex qđ patet q̃ quāto res melior est ꝓpter quā de⁹ diligit̄: tanto mal⁹ est peccatū. Hoc noīe/de⁹. Honare/appellādo honorare. Quāta ē hebetudo/quāta stultitia apō q̃ſ ꝛc̄. Uñ cęsar nunq̃ fuit appellat⁹ de⁹ donec fuit mortu⁹. Et vt legitur in legēda beati matthęi: quando magi non potuerunt suscitare filium regis/dixerūt q̃ raptus erat in cęlum inter deos et factus deus. Sed videtur q̃ nos in eandem hebetudinē sensus ꝛ stultitiam deciderim⁹: quia apud nos plus possunt martyres mortui q̃ viui. Unde Job. xj. d. Cum te cōsumptum putaueris/orieris vt lucifer. Hoc dicit de martyribus. Et Judic̄. xvj. g. Sanson plures strauit mortuos q̃ viuus: per quē martyres similiter intelligūtur. Judic̄. vij. f. Gedeon confregit lagunculas ꝛ apparuerūt lucernę/ꝛ deuicti sunt inimici eius. Cōfractio lagūcularū/occisio martyrū: lucernę miracula: hostes dęmones ꝛ mali homines. Sol. Reuera potētiores sunt alienati martyres q̃ essēt dū ipsi viuerent: quia maiorem habēt charitatē/ et fruuntur deo verissime: sed non ideo potentiores quia mortui/sed quia sūt in prędestinatione dei. Unde meliores erant viui: quia poterant adhuc plus mereri qđ modo nō possunt. Unde Eccl̄s. ix. b. Melior est canis viuus leone mortuo. Ibi Glo. Canis viuus aliquis peccator: leo mortuus aliq̃s sanct⁹ qui decessit. Sed isti idolatrę/q̃ nō videbāt illos q̃s adorabāt/credebāt eo q̃ mortui erāt q̃ potētiores essent. Unde apud eos erāt potentiores mortui inquātū mortui q̃ viui: sed nō sic apud nos. Mortu⁹ mortuū/Sap̄. xv. d. Mortu⁹: id est necessitati morti ꝑdēdi addictus: ꝑm q̃ dicitur. j. vij. b. Copus mortuū est ꝓpter peccatum: vel mortuus spūaliter ꝓpter peccatū. Mortuū: id est imaginē mortui. Unde ibi est littera nostra: Mortalis mortalem fingit. In libro sapiētię salomonis: Ergo liber sapientię est liber salomonis. Sed contra dicit super ꝓncipiū Raban⁹. Hunc librum Hiero⁹ asserit non a salomone vt putant sed a philone doctissimo quodam iudęo fuisse conscriptum. Sed

solutio hui⁹ habet

a ¶ Glozią: id est cultū dei debitū. b ¶ In similitudinem imaginis corruptibilis hominis: id est imaginē boi similē. q̄ et volucrum: vt leda. d ¶ Et q̄drupedum: vt apis. e ¶ Et serpētū. Daniel'. xiij. a. Ps̄. Mutauerūt gloriā suā in similitudinē vituli comedētis fenum. Esa. xl. a. Cui ergo similē fecistis deū aut quā imaginē ponetis ei: Act'. xvij. g. Genus ergo cū simus dei: id est cū simus rōnales sicut deus: nō debemus estimare auro argento / aut lapidi sculpturę artis et cogitationis bois diuinū esse sile: Glozią: Nō poterat deus amplius glorificare hominē q̄ eū coleret. Vñ Deut'. iiij. b. Quę est em̄ alia gens sic inclyta vt habeat cerimonias: iustaq̄ iudicia sic. Hiere. ij. c. Pplus aūt meus mutauit gl̄iam suā in idolū. f ¶ Propter qō tradidit. Hoc est secūdū peccatū in se contra naturā. Et nota q̄ hoc peccatū positum est iuxta peccatū idolatrię: qō est magnū peccatū in deū: et istud maximū qō possit homo facere in se. b ¶ Vt ꝓtumelijs afficiant corpora sua in semetipsis. Hoc etiā pcm̄ maius est in hoc genere. g ¶ In desideria cordis eoꝝ: q̄ semp vadunt malā viā. Vnde nō est miꝝ si et sequētes ea. Ps̄. dicit. Dimisit eos in desideria cordis eorū. Et quo sequit: Ibūt in adinuentiōibus suis. Sed Eccl. xvij. d. Post ꝓtumelias tuas nō eas: et a volūtate tua auertere. Propter hoc rogabat Eccus. xxiij. a. Omne desiderium auerte a me: auser a me carnis ꝓcupiscētias / et ꝓcubitus cōcupiscētię ne apphēdāt me: et aię ꝛc. i ¶ In immūdiciā: Sic nomiat hoc pcm̄ p antonomasiā: Vt ꝓtumelijs afficiāt corpa sua: q̄ corꝑ ꝓpriū coinq̄nat b pctō. k ¶ Qui cōmutauerunt. Hic ostēdit quō mutauerunt gl̄iam ꝛc. Et cōnuat ad ꝓmū. Propter peccatū em̄ idolatrię ceciderunt in pcm̄ ꝓtra naturā. Vñ dic: Qui: id ē q̄ illi. l ¶ Cōmutauerūt veritatē: idē qō sup dixit: Gl̄iam incorruptibilis dei: id est cultū dei debitū. In mēdaciū: id est superstitionē: id est falsam religionē: id est cultū idolorū. Esa. xlij. b. Gl̄iam meā alteri nō dabo: id est laudē meā sculptilibus. Vel sic: Cōmutauerūt veritatē: in hoc q̄ crediderūt idolū esse deū / siue econuerso deū esse idolū. Unde Joh. xiiij. a. Ego sum via veritas et vita. Via increatus homo: veritas increatus deus. Unde super illud Joh. j. a. In pncipio ꝛc. plenū gratię et veritatis. Glo. gratię increatus homo: veritas increatum deus: Et oīs creatura mēdacium est: id est vanitas. j. viij. d. Vanitati enim omnis creatura subiecta est. Eccl. xxxiiij. a. Qui apprehendit vmbram et sequitur ventum: sic qui attēdit ad visa mendacia: Et ita patet q̄ credere creatorē esse creaturam / est mutare veritatē in mēdaciū: et econuerso. m ¶ Et coluerūt: credendo / sperādo / diligendo. Et fuerūt:

Ps. 105.

a uerunt glōziā incoꝛruptibilis
b dei in similitūdinē imaginis
c coꝛruptibilis hominis: et vō
d lucrū et q̄drupedū et serpē
f tū. Ꝓpter qō tradidit illos

g deus in dēsideria coꝛdis eoꝝ
h i in immūdiciā / vt ꝓtumelijs
afficiant coꝛpoꝛa sua in semet
k ipsis. † Qui cōmutauerūt ve
l ritatē dei in mēdaciū: et colue

Alt Quia

Expositio Glo. c ¶ solutio huius habetur in secundo libro de doctrina christiana: vbi dicit Aug⁹. Nachabeorū. libri duo: deinde ꝓphetę in q̄bus dauid vnus liber psalmoꝝ: et salomonis tres: Proverbia / Cantica / Ecclesiastes: et alij duo libri: vnus Sapientię / et alius qui Ecclesiasticus inscribitur / de quadam similitudine salomonis esse dicuntur: id est quia de eadē materia: de qua liber Proverbioꝝ. e ¶ Et serpentū. Vñ Aug⁹ in libro de hęresib⁹. Ophitę a colubro dicti sūt. Coluber em̄ dr̄ grece ophis: hūc christū arbitrant: sed habēt etiam verū colubrū / assuetū eoꝝ panes lingua lambere: atq̄ ita eis nolunt eucharistiā sanctificare: Ab aduētu ꝓnęę. Vñ Aug⁹. j. li. de ciuitate dei / sumit bos versus a Virgilio. Bene inimica mihi tyrrhenū nauigat equor: Ilij in italiā portās victosq̄ penates. Et sūdit Aug⁹. Ita ne istis penatibus victis romani ne vincerent potētes cōmēdare debebāt. Ex q̄ alexādria ab augusto victa ē. Audierāt vel legerant / q̄ nabuchodonosoꝝ deuicta ciuitate / cōfligere faciebat deos eoꝝ / sicut rapsaces: Esa. xxxvj. d. et ideo in odiū facrus erat oīnibus. Et ꝓpter hoc cauti erant romani: q̄ quādo aliqs subiugabāt / portabant deos eoꝝ: et i veneratione poꝛebant inter deos suos / vt sic allicerent eos ad se. Hic ītē vin-

dicta dei ostenditur: Sz non ostenditur nisi peccatū: ergo peccatum est vindicta dei: Sol'. Hic ostenditur quō deus eis subtraxit gratiā et permisit eos cadere. Unde per effectū ostenditur vindicta. Tradere est permittere / nō incitare: ergo deus nō est causa efficiēs malaꝝ cogitationū: nec aliē ē causa: Ergo deus nō ē causa malaꝝ actionū: et ita nō omnis actio a deo. Sol'. Deus non incitat ad malas actiones inq̄ntum sunt malę: incitat tamen ad eas inq̄ntum sunt actiones: quia mouet potentiam ad actiones. Peccatū quod citius pēnitendo non tegitur. Pēnitendo enim tegunt peccata: id est non apparēt deo ad puniendū. Prouerb. x. b. Vniuersa autem delicta operit charitas. Et. j. Pet. iiij. b. Charitas operit multitudinē pctōꝝ: Peccatū est causa peccati aut pēna peccati: Scōm b peccatū punit peccato: et ita peccatuz est pēna: sed oīs pēna est a deo: ergo peccatū est a deo. Preterea si peccatuz est causa peccati: sicut virtutes sunt connexę: ita et peccata: ergo qui habet vnū peccatum / habet oīa: sicut qui habet vnā virtutē / habet oīes. Sed cōtra dicit Aug⁹. Peccatum adeo est voluntarium: q̄ si nō est voluntariū / nō est peccatū: ergo oīs peccati pncipiū est voluntas: ergo peccans vno peccato / nō de necessitate peccat alio: quia potest voluntate resistere: Sz cum posita causa ponat effectus: si peccatū est causa peccati: peccans vno peccato / peccaret in alio. Sol'. Peccatū est causa peccati: id est occasio: quia facit hominē idoneū ad peccandū. Peccatū enim vulnus est naturaliū. Et sicut vulnus in pede facit hoiem idoneū ad claudicandū: ita peccatū. Vel peccatū est causa efficiēs peccati: et tūc est impropria locutio: q̄ sumit ꝓ antecedēte pro quēs: scz peccatū est causa subtractionis gratię quā sequit peccatū. Similiter intelligendū est hoc: Peccatū est pēna peccati. Grego⁹. Peccatū em̄ ꝛc. suo pondere ꝛc. Esa. lviij. b. Solue fasciculos deprimentes. Aug⁹. Pōdus est ipetus vniuscuiusq̄ rei ad locū ꝓpriū. Unde leuitas ignis est pōdus ignis. Peccati ergo pōdus est inclinatio animę ad terrena. Sicut em̄ q̄ alę auis sunt fractę inclinant inferius: ita vulneratio naturaliū ꝓpter ē pōdus peccati: et aiam trahēs ad hęc inferioꝛa: Quia iusto iudicio deus coꝛ peccatoꝛis obnubilat. Cōtra. j. Pet. j. c. Estote parati in eā q̄ vob offerꝛ gratiā: Et ipsa est lumē: quō q̄ obnubilat: Item Apoc'. iij. d. Ego sto ad ostiū: et ipse est lux. Et Sap. vj. c. Assistentē foꝛibus: scz inueniet illā nisi pctm̄ qō ē tenebra impediat. Esa. xlij. b. Sedētē in tenebris. Glo. id ē in peccatis. Sol'. Deus obnubilare dicit coꝛ: quia nō dat gratiā: vel quia nō cōseruat eā: sicut si vnus medicus esset q̄ solus alię posset curare laboꝛantē ad mortē: sed nō curaret / dicerek: tu occidisti eū. Deserendo pcussit: id ē pcussit ꝓmisit a peccato. Ablęq̄ eius ꝓmissiōe fit in malis. Amos. iij. b. Si est malum ꝛc. Ista itaq̄ obscuratio: id est ꝓuatio sapientię et scientię. Sic paratū: id est sic obscuratū. Consentit: in ꝓsensu. Uincit in actu. Capit: p ꝓsuetudinē. Trahit: p ꝓsumptionē: Possidet: p desperationē. A quo em̄ q̄s victus ē. ij. Pet. ij. d. Intēptator. De Jaco. j. b. Nō tēptat ad seducendū: etsi quādoq̄ ad purgandū. Subtrahendo: id est nō conseruādo. Ad inclinādas voluntates eoꝝ / siue ad bona siue ad mala: Ergo deus inclinat voluntates hominū ad mala: Sol'. Inclinatio sumit equiuoce. Inclinat ad bona: quia mouet ad illa. Ad mala aūt q̄n illa nō ꝓbibet. Prouerb. xxj. a. Sicut diuisiones aquarū: sic coꝛ regis in manu dñi: quocūq̄ voluerit / inclinabit: k ¶ Qui cōmutauerunt gloziam. Glo. Hic exequit culpā: id est primum peccatū. Pęnam: id est consequens ad peccatum. Repetitio: id est expositio. Deū putauerūt qui nō erat: ergo putabāt idolū esse deum: Sol'. Hoc nomen deus tripliciter sumitur. Pro deo natura. Deu. vj. a. Deus tuus vnus est / Adoptione. Ps̄. Ego dixi dij estis. Et Exo. xxij. d. Dijs non detrahes. Mūcupatiōe. Ps̄. Dij gentium dęmonia: Hiere. x. b. Dij q̄ non fecerūt cęlū et terrā / pereāt: Aut ergo idolatrę sumūt hoc nomē

Ps. 81. Ps. 95.

c ¶ deus in ꝓma

gēdo. a Et seruierūt: thurificādo/supplicādo/orando/sacrificiū faciēdo: ⁊ similia. Et q̄ differētia sit iter hec duo/patet Exo.xx.a. Nō adorabis nec̄ coles omnē similitudinem. Ibi Glo. Aliud est colere: aliud adorare. Potest inultus q̄s adorare/vel adulando regibus idolatris/vl' timētis victus cū sciat quidolum nihil est: Colere ꝟo est tam his affectu ⁊ studio mācipare. Affectu ēt̄ tum ad spem ⁊ charitatē: studio ēt̄ū ad fidez. Recte ergo diuidit Apls: Coluerūt et seruierūt: quia ex affectu interiori exeūt seruitia exterioza. b Qui tamē q̄uis noluerūt eum colere/est benedict⁹ in sęcula amen. Vere est ita. c Propterea: q̄ ita poti⁹ seruierūt creaturę q̄ creatori. d Tradidit: id est tradi pmisit. Nota q̄ dicit: Tradidit illos de⁹ in passiones ignominię: Int̄ omes creaturas visibiles homo melioz est: et quia tātū se habuit homo vt se supponeret minozi se/colendo idola/cū cōstitutus sit sup omnē creaturā se minozē/pmisit deus: vt tamē humiliaret peccādo q̄ tā nō esset q̄si homo: ⁊ hoc est in passiones ignominię. e Naturalem vsum: inuicē mulieres ī mulieres: vl' indebito mō cōmiscēdo se cū viris. Moralit̄: d In passiones ignominię/Passiones appellat peccatū ꝓtra naturā: q̄ in eo patit natura violētia: q̄d significatū ē in lacu asphalti: in quo submersę sūt q̄nq̄ ciuitates/hoc vitio laborātes: ī quo nihil viuū potest submergi nisi p violentiā: ad innuendū q̄ natura humana nō demergitur in illud turpe vitiū/nisi sibīpsi violentiā inferat. Vñ.s. eodē: Ut ꝓtumelijs afficiāt corpa sua: Unde in hoc pctō reperit/q̄d in peccato homicidij. Geñ.iij.b. Ecce sanguis fratris tui ⁊c. Simile Geñ.xviij.c. Clamor sodomor̄ ascēdit ad me: Quia in his duob⁹ ꝓprie ē clamor naturę: q̄ natura in duob⁹ seruat: in se/⁊ in suo simili. Jn se violat p homicidiū: in suo simili p sodomiā. Clamat ergo in his peccatis natura/sicut virgo quę ꝛeflorat. Vñ Geñ.vj.b. Omnis q̄ppe caro corruperat viā. Jgnominię: quia etiā nec debet nominari hoc vitiū. Eph̄. v.f. Fornicatio aūt ⁊ oīs immūdicia ⁊ auaricia nec nomīet in vobis sicut decet sanctos. Vel appellant passiones ignominię: quia hominē ignominiosum reddit ⁊ abominabilē ꝓptę nacitatē ⁊ magnitudinē flagitij: Que in vndecī ꝓsistit. Primo in eius citissima vltione. Vñ Beñ. Flāma gehennalis morā nō sustinēs/execrabilē istaz q̄uenit tollere nationē: alios enim peccatores expectat. Secundū est: quia magnitudo enormitatis quodāmodo dīm dubitare coegit: sicut accidit/quādo contingit ad inopinabile. Vñ sup illud Geñ.xviij.c. Descendā et videbo ⁊c. dic̄: Magna enormitas criminis q̄ sciente oīa dubitare coegit. Tertiū apparet in hoc q̄ terra q̄si cōscia hui⁹ flagitij dissipata est: sicut q̄n in aliq̄ ciuitate factū est malū aliq̄d nō sufficit regi illius punire maleficos in psonis/nisi ⁊ domos destruat malefactor̄ vt magt vindicet flagitiū. Vñ.ij. Pet̄.ij. b. Sodomor̄ ⁊ gomorręor̄ ciuitates in cinerē redigēs. Quartū in b q̄ adhuc remanet pena in testimoniū: sicut non pmittit de aliq̄bus q̄ reponant d patibulis. Sap̄.x.b. Hęc iustū lorb ⁊c. q̄bus in testimoniū nequitię fumigabunda stat deserta terra. Quinto patet in ardore flagitij: ad q̄d designandum pluit dīs ignē ad puniēdū pētapolim. Vñ in canonica Judę: Facti sūt exemplū ignis ęterni. Sextum in et⁹ tenacitate: q̄d significatū est in hoc q̄ terra illa dānata est. Vñ Ecech̄.xvj.g. Soror tua sodoma/⁊ filię eius reuertent̄ ad antiquitatē suam. Septimū ꝓpter eius fetorē: q̄d significatū est in hoc q̄ in sulphure punitū ē. Octauū ꝓpter ꝓtagiū: ad q̄d significādū tota vicinia fetore illius loci infecta est. Et ideo Geñ.xix.d. Mestes in oīi circa regione. Nono: quia hoc peccatū erubescūt etiā diaboli. Vñ etsi legat fuisse incubus sub specie viri: ⁊ succubus sub specie mulieris: nūq̄ tamen legit succubus fuisse sub specie viri. Jdeo Ecech̄.xvj.d. Dabo te in animas odientiū te filiarum palestinarū: id est dęmonū qui erubescūt in vita tua scelerata. Decimū: quia ipse dīs in ꝓpria psona iudicauit hoc peccatū. Unde Geñ.xix.e. Jgitur dominus pluit: id est filius dei ignē ⁊ sulphur a dīo de celo: id est de deo patre: quia deus pater ꝑdestinauit q̄ filius suus accepturus esset humanā naturā: cū eā ita turpiter maculassent homines/voluit se de illis vindicare. Undecimo apparet magnitudo huius peccati: quia illi solī q̄ illo peccato peccant nō recognoscentur esse homines a dīo. Unde Esa.xxxiij.b. Proiecit ciuitates illas/scz quinq̄: nō reputauit homies

a runt ⁊ seruierūt creaturę potius q̄ creatori: q̄ui est benedictus in sęcula amē. Propterea trādidit illos deus in passiones ignominię. Nam fęminę eor̄ immutauerūt nāturalem vsum in eū vsum qui ē cōtra naturā. Simr aūt ⁊ masculi relicto naturali vsu fęminę/exarserūt in desideriis suis in inuicē/masculi in masculos tur

de⁹ in ꝓma significatiōe ⁊c. Et videt q̄ in ꝓma siue ī eadē significatiōe in q̄ sumūt christiani: quia credūt idolū suū esse omīpotentē: q̄d idē est q̄d deus in ꝓma significatiōe/Preterea si nō ī eadē: g̃ christiani dicētes idolū nō esse deū: ⁊ pagani dicētes q̄ sic/nō ꝓdicūt/q̄d falsū ē: Pręterea/nisi crederēt illō esse ver̄ deū: nō attribuerēt illi summā maiestatē: ergo nō eēnt idolatrę. Sz cōtra. Ergo ꝑm hoc/nomen deus nō habet nisi duas significatiōes: ꝓmā ⁊ secūdā: q̄ in tertio a nullo accipit: id est nūcupatione. Pręterea dij eor̄ erant dęmonia: ergo credendo idolis nō cogitābāt nisi de dęmonibus: nō ergo de deo: ergo nō sumūt hoc nomen deus in ꝓpria significatiōe. Sol. Duo erāt genera idolatrar̄: Quidā em̄ primus cognouerāt deū/qui postea ita p superbiā sunt excęcati/vt deū creaturā speciosam crederent: vt solem aut ignē aut huiusmodi: ⁊ credebant illa esse ver̄ deum et rem omīpotentē. Jsti asserebant hoc nomeū deus in ꝓpria siue in ꝓma significatiōe. Cogitabant em̄ de deo quem ꝓius cognouerant credendo in idola. Erant ⁊ alij qui nunq̄ cognitionē de deo habuerant: sed videntes res pulchras: vt solem ⁊ creaturas deauratas: credebant eas esse deū: ⁊ hi dicebant deū ꝓ re quacūq̄ quę videtur multū potens. Ad obīcit: Nullus accipit hoc nomē deus in tertia significatione: immo nos christiani dicentes: Dij gentiū dęmonia. Creaturę seruire ꝓo creatore. Unde Aug⁹. in li. de vera religiōe. Non ergo creaturę q̄n potius creatori seruiamus ne euanescam⁹ ī cogitatiōib⁹ nr̄is. ⁊ hęc pfecta religio ē: ⁊ adhęrēdo eī no/ęterni sim⁹. Auferētes q̄d sūt dāt q̄d nō sūt: vt dei ꝟitas esset mēdacīū. Ut: id ē q̄d vere d̄ deo dicit/mēdacit dicat de idolo. Priuet suo honore. Cōtra. Nō seruiebant idolis nisi q̄ credebant esse deū: sed si aliquis honoraret aliquem loco regis quē crederet esse regem/non dehonoraret eum: sed magis honoraret: ergo eodem modo ⁊ ipsi deum. Pręterea Aug⁹. in. iij. li. de doctrina christiana. Qui operat aut venerat̄ vtilit signū diuinitus institutū: cuius vim/significationēq̄ cū intelligit/non hoc venerat q̄d videt ⁊ transit: sed potius illud quo talia referēda sunt: ergo dicit hic aperte falsum. Sol. Sicut in rege duplex est honor: cōmunis ⁊ proprius. Cōmunis quo ei asserimus ⁊c. et hęc si fiant alij loco eius in hoc honorat ꝓprius amor: aut est quo ei facimus homagiū reddim⁹ castra: ⁊ hęc si fierēt alij loco eius dehonoraret. Similiter de⁹ duplex honor exhibet: Cōmunis: vt inq̄tum est benefic⁹: ꝓprius aūt est latrię qui nō alij fieri debet: ⁊ si fiat/in hoc dehonorat: quod em̄ ꝓprium est/vnius solius est. Ad illd Aug⁹. dicēdum/q̄ nō habet locū: quia idolatrę nō referunt ad illud: sed ī eo consistunt. Nō nominandę. Sed nonne hic nominat apostolus? Sol. ꝓma. i. nō sunt digni versari in ore hominū. Siue nomine dignitatis: aut intelligit d dignitate excellentię siue gratię/aut de dignitate creatiōis/siue naturę. Si ꝓmo modo: ergo indifferentia sunt ignominiosa/q̄d falsum est. Si secūdo modo: sed deus accidētales fecit quę sunt malę: ⁊ si non inq̄tū malę: ergo nullę earū sunt ignominiosę/quod falsum est. Sol. Sine nomine dignitatis: id est quia ꝓpriat hominē nomine dignitatis. De quo Eccī.xlj.c. Habe curam de bono nomie. Et Eccs.vij.a. Melī⁹ est nomen bonū q̄ vnguenta pciosa. Maturalis vsus vt vir ⁊ mulier: ergo fornicatio simplex non est cōtra legem naturalem/quod falsum est. Pręterea quid est: Ut sicut peccauerunt in sensum dei: id est contra sensum dei derogando sensui dei: dicēdo deum nō videre peccata eorum. Ad

ratio probat

Expositio Glo.

Moralit̄

32.q.7.c.vsus

32.q.7.c.vsus

Ps.95.

ꝙ putauit hominꝫ. a Et sicut nō ꝓbauerunt: vt dictum
est/talis in eis fuit ordo ſm qō ofidit. Primo eos esse supbos:
ex supbia excęcatos: ex excęcatiōe triplex peccatū incidisse: in
deum/ꝛ in se/de qbus tam habitū est: hic autē de peccato in ꝓ-
ximū exequitur. Et ostendit ꝙ similiter ex excęcatione cecide-
rūt i istud: Et sicut: vl quia: Lege ergo
ſm qō est ibi/Quia: sic. Et quia non
ꝓbauerunt: id est non putauerūt. b
Deū habere in noticia: peccata: id ē
ex hoc ꝙ nō putauerūt ꝙ deus cognosce-
ret peccata eoꝝ. Et sic li deū construitur
intransitiue ad habere/ Ideo inquam:
c Tradidit illos. Vel potest ibi esse
sicut: ꝛ tūc sic continua. Et sic̄ non ꝓ-
bauerūt se deū habere i noticia: id
est quia per creaturas quę ꝓbāt creatorē
nō venerūt ad cognitionē dei: Jō tradi-
dit ꝛc. Sic li deū cōstruit intrāsitiue a d
habere: Modo exponit vt negatio ferat ad ꝟbū habēdi/vt
videas differentiā harū trium sententiarū. Notandū ꝙ quidā
eoꝝ ex negligentia non habuerūt noticiam creatoris: scilicet ꝙ
creaturas/cum tamen possent. Et hęc est vera expositio in lit
tera: quę prima debet esse. Alij cognouerūt deū: sed nō aduer-
terūt ꝙ cognosceret peccata eoꝝ. Tertij cognouerunt deū: ſz
crediderūt ꝙ deus nō haberet noticiā ō peccatis eoꝝ. Et hoc
est: Putauerūt deū nō habere noticiā. De ꝑmis Pſ.
Pſ.13. Dixit insipiens in corde suo/ nō est deus. Et Exo.v.a. Quis
est deus vt obediamus ei. De alijs qui nō aduerterūt ꝙ deus
videret opera eorū/Esa.xxix.e. Dicūt: quis videt nos ꝛ quis
nouit nos: puersa est hęc cogitatio vestra. De tertijs qui credi
derunt ꝙ deus ignoraret peccata eoꝝ. Eccl.xxiij.c. Omnis qui
transgreditur lectum suum contēnens in animam suam: ꝛ di-
cens: quis videt me: peccatoꝝ meoꝝ non memorabitur altissi-
Pſ.9. mus. Pſ. Oblitus est deus/auertit faciem suam ꝛc. Sed ipse
dicit Hiere.xxiij.e. Si occultab̄ vir in absconditis: ꝛ ego nō vi
debo eum. q.d. non. Et subdit ꝗſi causam/dicens: Cęlū ꝛ ter-
ram ego impleo: ergo vbicūq ego sum: ꝛ ideo video quicq̄d fit/
ꝛ vbicūq fiat. Dicit ergo: Et quia nō ꝓbauerūt ꝛc. tra-
Pſ.9. didit illos: d In reꝓbū sensū vt faciāt. Pſ. Non
est deus in conspectu eius: ꝛ ideo inquinatę sunt vię illius in
omni tpe. Hic reꝓbus sensus est: Quādo dicit in corde suo
illō Tob.iij.c. Proḃ sensus ē: Nō facias alij qō tibi nō vis
fieri: talis saporat malū esse malū. Etiam illō Matth̄.vij.b.
Quecūq vult̄ vt faciāt vobis hoīes/eadē facite illis. Et hoc
est saporare dulcedinē boni: quia dulce: Sz mihi traditi sūt in
reꝓbū sensum/ponētes dulce in amaꝝ: ꝛ amarū in dulce: sic̄
dicit Esa.v.e. e Quę nō conueniūt naturali rationi/siue le
gi naturali qō idem est. f Repletos oīni iniquitate: id
est oīni peccato. Vñ statim ꝗſi subdidit iniquitatem: ꝛ enume
rat vigintiunū peccata ad ꝓmū. Nō sic potest ꝓbari. Se-
ptē sūt capitalia: ꝛ tripliciter cōtingit: corde/ore/opere. Mul
tiplica ergo illa septem in hęc tria/ et habebis vigintiunum.
Quę autē sunt cordis/ quę oris/quę operis difficile est assigna-
re. Dicit ergo: Repletos oīni iniquitate. In hoc notat
peccatoꝝ abundantia. Osee.iiij.a. Nō est veritas nō est mise
ricordia/nō est scientia dei in terra: maledictū ꝛc. ꝛ sanguis san
guinē tetigit. g Malicia. Glo. Malicia est quando aliqs
Pſ.14. damnū molit alicui. Vñ de viro iusto dr̄: Nō fecit ꝓximo suo
malum. h Fornicatiōe. Glo. Fornicatio oīnis vsus car-
nalis cōmixtionis ꝑter legitimū concubitum. Hiere. v.e. Equi
amatores in fęmias: vnusquisq̄ ad vxorē ꝓximi sui hinniebat.
i Auaricia: est mīta acquirere/nec superflua pauperib⁹ ero
gare. Amos vl̄t.a. Auaricia in capite omniū: ꝗſi signum dia-
boli. Hiere. vj.c. A maiore vsq̄ ad minorem omnes auaricię
studēt.

Expositio Bo. ratio ꝓbabat eis: quia per rationes ꝓbare poterant/ꝛ veni
re ad noticiam dei. Ut nihil intelligant ꝛc. a veritatis lu mine
funditus exclusit: non dicit penitus: sed funditus: id est inc̄ꝫ
tū ad cognitionē eoꝝ super quę fundari debet homo: vt in ar-

pitudinē opantes: ꝛ mercedē
quā oportuit erroris sui in se-
a metipsis recipiētes. Et ſsicut
b non ꝓbauerunt deum habe-
c re in noticia: trādidit illos de
d us in rēprobum sensum vt fa
e ciant ea qū non conuenūt:
f rēpletos omni iniquitate/mā-
g licia/ fōrnicatione/ auaricia/

ticulis: et in eis quę articulos sequuntur. Malicia: est quan-
do aliquis ꝛc. Contra. Sup illud Gal. v.d. Fructus autē spi-
ritus sūt bonitas. Ibi Glo. id est dulcedo animi: sed malicia ꝛ
bonitas opponūtur: ergo malicia est amaritudo animi: quid ē
ergo qō hic dicit? Sol'. patet ibi: Auaricia est multa acq̄rere
nec superflua pauperib⁹ erogare: ſz ꝓdigali-
tas mīta acq̄rit: ꝛ nihil dat pauperib⁹: ſz po
tius histrionib⁹: g ꝓdigalitas ē auaricia.
Sol'. Dupliciter sumitur: large et stricte.
Large: et est idem quod philargyria: id ē Al'i quia
amor argenti siue pecunię: ꝛ ſm hoc com
plectitur retinere retinenda/ꝛ dare nō da
da: et sic est genus ad auariciam stricte ꝛ
prodigalitatem. Sic sumitur. j. Timoth̄
vj.b. Radix omnium malorum est cupi-
ditas. Vel alia littera ibi Glo. Philargy
ria sumit̄ ꝓut est amor pecunię ꝛ retinere
retinenda ꝛ non retinenda. Primo mo-
do sumitur hic: Videś alium esse meliorem/dolet: Sed non-
ne hoc bonum est: quomodo ergo est inuidus? Sol'. Dolet se
non esse consimilem: id est dolet bonū in altero cui similis non
est. Inuidus enim alienis bonis affligitur: ꝛ gaudet de malis.
Versus. Inuidus alterius marcescit rebus opimis: Pluralit̄ Horatius in
dicit: q: sunt homicidia actus ꝛ volūtatis: ergo actus et volun epistolis
tas sunt duo. Preterea ad idē sup illō: Appone iniquitatē su-
per iniquitatem illorum. Glo. Qui malum opus malę volun-
tati addit/iniquitatem apponit iniquitati: sed idem non potest
sibi apponi: ergo non est idem peccatum actus ꝛ volūtas. Ad
idem. Idem accidens numero non potest esse in diuersis sub-
iectis numero: sed actus ꝛ voluntas numero sunt diuersa: er
go non est in vtroq̄ eadem malicia numero: sed diuersę nume
ro: ꝛ ita duo peccata. Ad idem Exo.xx.b. vbi prohibet actus
męchię ꝛ concupiscentia. Sed contra. Videtur ꝙ sit vnū pec-
catum actus ꝛ voluntatis: quia non est peccatum nisi quia no
cet: ꝛ idem est nocumētū ꝛ actu ꝛ voluntate ꝛ idem finis: ergo
actus ꝛ voluntas est vnum peccatum ratione finis ꝛ effectus:
quia malum dicitur quia nocet: et idem est nocumentū. Sol'.
Nō obiicitur: Pluralit̄ dicit: duo homicidia: actus ꝛ volūta-
tis: Dicendum: ꝙ est voluntas quędam remota/et quędam
actui coniuncta: ꝛ hoc est vnū peccatū cum actu: sed remota ꝛ
actus diuersa sūt peccata: ꝛ de hac intelligit hic. Ad illō: Qui
malum opus ꝛc. Dicendū ꝙ intelligitur de remota volūtate.
Ad illō: Eadē rōne debuit dicere de fornicatiōibus: quia duę
sunt ꝓhibitiones. Dicendū ꝙ est quędam voluntas quę est ci
tra consensum in actum: quę non prohibetur/cum dicit: Non
cōcupisces uxorem ꝓximi tui. Sed quādo sic est ꝙ in actu nō
consentit/tamen deosculat̄ quis mulierem ꝛ tangit: hęc cōcu-
piscētia quę est cōsensus in talem libidinē sine actu ꝓhibetur/
cum dicit: Nō cōcupisces. Consensus ꝓo in actū ꝛ ipse actus/
cum dicitur: Non męchaberis. Ergo voluntas męchandi
ꝛ męchię simul prohibet. Sz quare dicit hic pluraliter homi
cidia? Dicendū ꝙ hoc fecit Ap'ls vt determinaret qō lex nō de
terminat: scz ꝙ voluntas homicidij sit mortalis: non solum vo
luntas coniuncta actui: sed remota quę nunq̄ forte intendit ꝓ-
uenire ad actū. Sed de volūtate fornicādi ꝙ esset mortalis/de
terminatū est in lege ꝛ a dño in euāgelio Matth̄.v.d. Qui vi
derit mulierē ad cōcupiscendū eā/iā męchatus est eā in corde
suo. Dolus est quando aliud simulatur ꝛ aliud agit. Sed dñs
Luc'. vl̄t'. finxit se longi⁹ ire: ꝛ in veritate volebat longius ire.
Absit tamē ꝙ in eo fuerit dolus. Sil'r hieu. iij. Reg'. x.d. qui
simulauit se velle adorare idola: tamen non adorauit: Solo.
Dolus est quando assimulatur: supple maliciose vt damnifice
tur ꝓximus. Hiero⁹. Dolus est occulta malicia blandis ser
monibus adornata. Susurrones inter amicos discordias se-
minantes. Prouerb. vj.b. Sex sunt quę odit deus: ꝛ septimū
detestat̄ aia eius. Et subdit. Qui seminat discordias inter fra-
tres. Superbos in honoribus elati/sunt qui nolunt pati ꝓiores
vel pares: immo econtrario debet dicere vt videtur: quia super
Gen.iiij. dicit Aug⁹. ꝙ superbia est amor ꝓprię excellentię:

studēt a Nequitia. Glo. Nequitia est temeritas: qñ ḡs audet qđ neḡt. Ideo dic Glo. sup Iere. xlviij. Audacia p̄cipitata plus audet q̄ posset b Invidia. Glo. id ē dolore alieni boni. Invidus enim dicitur qui alterius felicitate torqueť: ꝛ sic inducitur in duplicem passionem. Cū autem quod ipe est alium esse nō vult: aut aliū vidēs meliorem / dolet se nō esse similem. Hęc ē fera pessima quę deuorauit ioseph / accrescentem: Geñ. xxxvij. g. Virum est de invidia: q̄ bellum habet cōtra oē bonum / cum nullū aliud peccatum sit qđ nō habeat pacē cū aliqua virtute: vt supbia diligit hūilitatē in alio: ꝛ sic ō alijs.

a nequitia / b plenos invidia / c homicidijs / d contentione / e dolo / f malignitate / g susurrones / h detractores / k deo odibiles: contumeliosos / l superbos / m elatos / n inuentores malorum / o parentibus non obedientes / p insipientes / q incompositos / r pactos sine affectione / s abscedere / sine misericordia. Qui cum iusticiam dei cognouissent / t non intellexerunt: q̄m qui talia / u agunt / digni sunt morte: non solū qui faciunt ea: sed etiā q̄ cōsentiunt facientibus.

c Homicidijs. Glo. Pluraliter dicit: quia sunt homicidia actus ꝛ voluntatis. Ezech. xxij. f. Principes eius in medio eius: q̄si lupi raptētes p̄dam ad effundendum sanguinem. Sicut enim lupus licet nō esuriat: tamē si potest interficit animalia: sic quidam homicidę homines. d Contentione. Glo. Contentio est impugnatio veritatis per confidentiam clamoris. Prouerb. x. c. Qui moderatur sermones suos doctus ꝛ prudens est. Et ibidem. xvj. d. Homo puersus suscitat lites. Pš. Vir litigiosus non dirigetur in terra. Pš.139. e Dolo. Glo. Dolus est quādo aliud agitur ꝛ aliud simulat. Eccl. xix. d. Est qui nequiter se humiliat: interiora autem eius plena sunt dolo. f Malignitate: quę vt dicit Glo. est mala voluntas: cum vltra non potest: vel de beneficijs gratiam non referre. Esa. j. c. Auferte malum cogitationū vestrarum. g Susurrones: inter amicos discordiā seminantes. h Detractores. Glo. Qui aliorū bona negant vel inuertunt. Leuit. xix. c. Non eris susurro vel criminator in populis. i Deo odibiles: Sz potius videť q̄ debuit dicere Superbos deo odibiles: quia Jaco. iij. b. Deus humilibus dat gratiaz: superbis autem resistit deus: quia summe bonus diligit bonū: ꝛ magis bonum / magis diligit: ꝛ eoipso q̄ odit malum: ꝛ magis malum magis odit. Sed constat q̄ superbia est magis malū. Soluit Glo. dicēs: Et ne leuia putēť susurratio ꝛ detractio qz in verbis sunt / addit de eis: deo odibiles. Vel alia ratione: qz hęc duo magis impugnāt gram: Bra em̄ i hoie ordiat eū in se ꝛ ad p̄mū. Susurrādo aūt ipugnāt gram iq̄tū ordinat eū ad p̄imum: detractio inq̄ tum ordinat hoiem in se. Et p̄pter hoc dicitur Deo odibiles: ꝛ gratię dei. k Contumeliosos: qui dictis vel factis contumelias inferunt: etiam turpia / vt dicit Glo. Prouerb. xiij. a. In ore fatui virga supbię. l Superbos. Glo. in honoribus. m Elatos: qui nolūt pati priorem vł parem. Abdię. j. a. Superbia cordis tui extulit te. n Inuentores malorum: qui nouū genus mali cuiuscūq̄ inueniunt verbo vel opere. Pš. Propter nequitiam Pš.27. adinuctionū ipsorum irritauerūt eum. Et alibi: Jbunt in ad- Pš.105. inuentionibus suis. Esa. iij. b. Adinuentiones eorū contra deum vt prouocarent oculos maiestatis. Pš.80. o Parentibus. Glo. carnalibus vel spiritualibus. p Non obedientes: sed feris indomitiores. Eccl. iij. a. Qui timet deum / honorat parentes: ꝛ quasi dñis seruiet his qui se genuerunt in verbo ꝛ opere: ꝛ omni patiętia q Insipientes. Glo. Nō discernentes inter bonum ꝛ malum. Unde insipiens est qui non sapozat Pš.93. vnūquodq̄ sicut est. Pš. Insipiętes aliquando sapite. Sed Eccl. j. c. Execratio autem peccatoribus sapientia ꝛc. r Incompositos: habitu ꝛ incessu. Eccl. xix. d. Amictus corporis ꝛ risus dentiū: ꝛ ingressus vel incessus hominis enunciant de illo. Esa. iij. c. Ambulauerūt collo extento ꝛ nutib⁹ oculoꝝ. Pš.130. ibāt: Sed dicit Pš. Meq̄ elati sūt oculi mei. Et dic: Nellin⁹ Mulieres in incessu serpentes fuerunt: ꝛ omnis gradus eorū superbia repletur. Et Glo. hic: Incōpositio corporis indicat ineqlitatem mentis. s Sine affectione. Glo. sine dilectione proximi: Quia Phil. iij. a. Videte canes: videte concisionem: iam facti sunt homines canini inuicē. t Absq̄ fędere: id est sine societate. Dicit Glo. Esa. xxxiij. a. Dissipauerūt fędus sempiternū: id ē qđ deberet esse sempiternū. Vñ Eccl. xvij. e Redarguit dñs sedechiā qz irritū fecit fędus qđ habebat cū nabuchodonosor: Quid ergo de christianis inuicē cōfederatis. v Sine misericordia. Glo. qz non cōpatiūť miseri. Osee. vj. b. Misericordia vestra quasi nubes maturina: et quasi ros mane pertrāsiēs. Nubes ꝛ ros mītū valēt i mane: sz nihil vł pax i feruore diei segetibus: ita misericordia vra in necessitate ꝛ tribulationibus. x Qui cum iusticiam dei cognouissent. Unde est q̄ ita repleti sūt p̄dictis ꝛ Respōdet: quia cum possent cognoscere iusticiam dei quomodo punit peccata: quia scriptū est in corde vniuscuiusq̄ / q̄ sūme odit malū. y Nō intellexerunt: id est intelligere neglexerunt. z Non solum qui faciunt: sed etiam qui consentiunt facientibus: quia Pš. Declinantes autem in ob- Pš.124. ligationē / per consensum: adducet dominus ꝛc. Et ideo dicit alibi: Si occideris peccatores deus: id est quia occides: Pš.138. viri sanguinū declinate a me. q. d. nolo esse ꝓpinquus per consensū. Unde. j. Regū. xv. b. Dixitq̄ saul cyneo: Abite / recedite / atq̄ discedite ab amalech: id est non consentiatis peccatoribus ne forte inuoluam te cum eo: quia Numeri xix. Qui tangit pollutum pollutus est.

Expositio Glo.

ꝛ g vult q̄ nō sit ei par aliq̄s: ꝛ elatio nō videť esse nisi ambitio q̄ ē cupiditas honoris: ergo debuit dicere: elatos i honoribus. Sol. Superbi in honoribus hic dicunť qui appetunt excellētiam suā: ꝛ elati dicunť hic ambitiosi. Sed itez si elati dicunť qui nolunt pati priorē vel parē: secūdum hoc dñs papa est elatus. Sol. Qui nolunt pati priorē vel parē: id est illum qui reuera est vel debet esse prior vel par. In cōpositiōe corporis. Eccl. xix. d. qz nō cōpatiunť. Grego⁹. Non cōpatitur qui cum potest beneficiū non largitur. y Non intellexerunt: quoniam qui talia agunt / digni sunt morte. Contra. Nonne scriptū est in corde vniuscuiusq̄ hominis / q̄ fornicatio est peccatum mortale: ꝛ sic de alijs. Aliter enim qui ignoranter aliquid horum faceret / non peccaret mortaliter. Sol. Scriptum est in corde hoīs q̄ fornicatio est contra deum: sed non est scriptum q̄ mortale vel q̄ eterna morte puniendum. Hoc enim fidei est credere q̄ aliqua pena quam non videt / sit eterna. Unde: Nō intellexerunt: id est non aduerterūt. Penis: id est peccatis: Quib⁹ delectantur. Contra. Bonū est cuius apphēsio delectatio est: ergo a cōtrarijs malū cuius apprehēsio tristicia: ergo in penis cū sint mali non potest esse dilectio. Sol. Dupliciter contingit apphendere bonū / vt bonum: vel sub specie mali: si apphendať vt bonū / delectat: si vt malū / contristat. Similiter ꝛ malū si apphendať sub specie mali / contristat: si sub specie boni / delectat ratiōe speciei boni nō malicię. Cōsentire est tacere ꝛc. Scōm hoc videtur q̄ oñes teneantur ad arguendū: ꝛ ita ad corripiendū: ergo illud Matthei. xviij. c. Si peccauerit in te frater tuus / corripe eū: pręceptum est ad omnes: Si dicas q̄ nō est pręceptum ad omnes: sed ad p̄latos tm̄: Dic cū possis arguere: id est debeas ex officio vel de iure. Si dicas q̄ p̄ceptū ad oñes: dic cum possis pro loco ꝛ tpe: scilicet quando credit q̄ argutus debeat se corrigere ad monitionē suā: sicut teneoz bonozare parentes pro loco ꝛ tempoze.

27.q.1.c.vj due in fine

Propter quod inexcusabilis es. Ca. II
In primo capitulo ostendit omnes iudeos et paganos peccasse: Primo recedendo a deo &c. modo accedit ad principale propositū/arguens eorū superbiā: quia iudei de lege confidentes gentiles reputabant canes: illi econuerso iudeos ispurissimos peccatores. Et hoc est: Propter quod: id est quia tm peccasti. Et excusabilis es o homo omnis qui iudicas: In quo enim iudicas alterū/teipsum condemnas. Ea

a Propter Ca. II.
b Propter quod inexcusabilis es o homo omnis qui iudicas. In quo enim iudicas alterum/teipsum condemnas. Eadem enim agis que iudicas.
c Scimus enim quoniam iudicium dei est secundum veritatem in eos
f qui talia agunt. Existimas autem hoc o homo quod iudicas eos

Propter quod inexcusabilis es: In quo alterum condemnas. Prouerb. vj.a. Illaqueatus es verbis oris tui. Sed ex hoc videt sequi q si predicator non obstuat se ab illa q in alijs redarguit q peccet mortaliter. Un videt q teneat facere quod predicat: et eadem ratione doctor tenet ad ea q docet: Scom b etiā si sacerdos est in cō simili flagitio non debet peccatore iudicare secundum exigentiam culpe. Ad idem super illud. ij. Reg'. vij.a. Numquid edificabis mihi domum. Grego'. Munda debet esse manus que sordes tergit. Item Joh. viij.a. Qui sine peccato est/mittat primus lapidem in eā. Ubi etiā Glo. dicit. Prius sitis iusti/vt reum puniatis. Ad idem Job. xxiiij.d. Si non est ita/quis me potest arguere: Glo. Vera sunt cuncta: que tamen si non ita essent/a vobis redargui non possent; In quibus enim succumbitis/redarguere non potestis. Sed contra. Iste sacerdos est fornicator occulte: et parochianos suos monet ne sint fornicatores: constat q in hoc non peccat: quia nec peccat dando elemosynā corporalem: ergo multo magis non peccat dando spiritualem: et hec est correctio. Sol'. Qui est in mortali/non est dignus increpare peccatorem penitentiā nec predicare: etsi in toto est peccato/peccat mortaliter: si autem est in occulto/licet sit indignus: non tamen peccat. Un sic est intelligendum quod hic dicit: d Eadem enim agis que iudicas: id est q reprehendis in alijs: sed iudicio condemnationis. f Existimas autem hoc. Mota diuisionem/ordinationem et continuationem huius epistole Que primo diuidit in duas partes. In prima continet eruditio speculatiui intellectus quantum ad determinationem quarundā questionū. In secunda parte continet moralis instructio in q instruimur de fide et vnitate et concordia que sequit fidem. Prima pars diuidit in quattuor. In prima ostendit legem naturalem non sufficere ad salutem/vsque ibi: Propter quod inexcusabilis. In secunda parte ostendit legem mosaicā superaddita non sufficere sine gratia fidei/vsque ibi: Quid ergo dicemus: in principio sexti capituli. In tertia q lex mosaica non sufficit ad salutem cum fide informi: sed necessaria est fides formata: et pretendit usque ad illud: Scimus &c. iuxta finem octaui capituli. In quarta legem spiritussancti gratie non sufficit ad salutem sine gratia predestinationis: et pretendit usque ad principium duodecimi capituli. Prima autem pars in qua ostendit insufficientia legis naturalis subdit: quia in principio premittit salutationem/usque ibi: Gratias ago. Secundo captat benivolentiā/usque ibi: Justus ex fide viuit &c. Tertio ostendit quod deficiebant a lege naturali quo ad vtrāque partem iusticie. Et primo quo ad primā q est diuertere a malo/ibi: Ira dei &c. Secundo quo ad secundā que est facere bonū/ibi: Inuisibilia enim. In prima parte ostendit quod ex hoc defectu ceciderūt in triplicem errorem/ibi: Quia cum cognouissent &c. In quinta quod ex hoc errore triplici lapsi sūt in triplex peccatum/ibi: Et imitauerunt &c. usque ad secundum capitulum: Propter quod &c. Et ibi ostendere incipit legem mosaicā non sufficere ad salutem/multis rationibus. Primo q

hoc q iudei eque vt gentiles subditi erat pnumeratis peccatis. Ex quo patet q non sufficiebat lex mosaica iudeis: et durat usq ibi: An diuitias &c. Secundo ostendit idem: qz eque abusi sunt bonitate et potentia dei vt gentiles. Si autem mosaica lex sufficeret/manifestum est q non ita essent abusi.

Dicit ergo: Existimas. Ostendit vt dictum est irretitos predictis peccatis/vt gentiles cum non haberent legem

Qui talia

Propter quod &c. In quo alterum &c. Exposito Glo.

iudicas. i. damnas. Glo. In quo ostendit esse quod non est. i. iustum. q. d. quia ostendis te esse iustum cum non sis. Sed sic videt q si iustus esset/posset alium damnare/ita q non peccaret. Et dic q sic damnare sine peccato impossibile est/nisi ei fuerit diuinitus inspiratum: quia de nemine desperandum est dum est in via. Un presumendum est de quolibet q sit bonus. Qui sine lege peccauerit: scilicet sine lege et pena. Non igit malum: qz prohibitum et qz malum ideo prohibitum. Sol'. Dic q quedam prohibita: qz mala: quedam econtra: secundum opinionem eorum qui sustinent omnia mala: quia prohibita. Dic: Sine lege: supple scripta peccauerunt: contra scz legem naturalem que prohibet malum. b Inexcusabilis es: id est non habes vnde possis ostendere colorem excusationis. Ignorantia enim in eis q intelligere noluerit pena est: et in eis qui non potuerit pena peccati: quia ignorantia est peccatum. Ad idem Ambro. Grauissime peccas: quia ignoras. Item si quis tenet facere aliquid et non facit illud/peccat: ergo similiter peccat qui tenet scire aliquid et non scit illud: sed huiusmodi omissio est ignorantia: ergo ignorantia est peccatum. Sol'. Nulla ignorantia est peccatum/propte loquendo: sed ignorantia: id est negligentia addiscendi est peccatum. Ad verbum Amb. Grauissime peccas: id est periculosissime: quia q ignorat plagam/non querit medicum. Ad illud: si quis tenet facere &c. sustinendo q peccatum omissionis est tm in puatione vt dicat omissio actus debiti puatio: Dicendum q est hec falsa: iste tenet scire: qz tertio est solum respectu actus q subest libero arbitrio: scire autem non subest libero arbitrio: quia addiscere: Un teneor addiscere: quia non addiscere non est ignorare: quia reuera pena omissionis non semper consistit in puatione. Est enim omissio quando facit aliquid quod est impossibile ei ad quod tenet: vel quando contemnit facere illud ad quod tenet: Sicut si accipiat alicui q eat modo ad aliquem locum: et tunc vadit ad oppositum locum. Quidam tamen dixerunt q ignorantia est peccatum: Et de ignorantia illius qui laborat in extremis et conterit: dicunt q ipsa transit reatu et remanet actu sicut originale peccatum. Et isti dicunt q aliqua scientia est virtus sicut donum scientie. e Judicium dei est secundum veritatem. Sed omnis christi actio nostra est instructio: ergo debemus solum iudicare secundum veritatem: non igit secundum allegata tm. Ad idem Exo. xxv.a. Fac tibi tabernaculum iuxta similitudinem q in monte ostensa est: Sol'. Dic christi actio est eius inquantum deus: et est ipsius dico inquantum homo: q autem nouit veritatem occultam/hoc non vt homo: sed inquantum deus. Uel dic q deus iudicat secundum veritatem quam nouit inquantum deus. Similiter iudex debet iudicare secundum veritatem quam nouit inquantum iudex: et hoc est iudicare secundum allegata. Un Gen. xviij.c. Clamor sodomorum et gomorreorum multiplicatus est: et peccatum eorum aggrauatum est nimis: Descendam et videbo: vtrum clamorem qui venit ad me/opere compleuerint: an non est ita/vt sciam. Glo. vt iudex: qz aut omnia sciebat vt deus. Scom mensuram boni: vel mali. Facit ad idem Deut. xxv.d. Esa. xxvij.b. Matth. vij. a. Apoc. xviij.b. Opere quidem malo: animo aut non malo. Contra. Matth. vij.c. Arbor bona non potest fructus malos facere. Dic: quia malum in genere. Et si quis homicidium &c. Inde habes q occidere est opus malum in genere. Et si ois opus misericordie. Argumentum q opus misericordie est opus de genere bonorum. Contra superstitiosum/de vana religione gloriantem. Qui

a ℣ Qui talia agunt: ℟ quibus iam dictum est: ℣ Judicium: cõdemnatiõis similiter potest. Hoc dicit cõtra clericos q timere debent/ne dicat illud Luc'. xix. d. Ex ore tuo te iudico serue nequã. Prouerb. vj. a. Illaqueatus es verbis oris tui: ℟ captꝰ ꝓpꝛijs sermõibus. Matth. vij. a. In quo iudicio iudicaueritis /iudicabimini. Sap. vj. a. Judicium durissimũ ĩ his qui ꝓsũt/fiet. Jacobi. iij. a. Nolite fieri plures magistri: qñ maiꝰ iudiciũ sumitis. Propt̃ hoc dicit Mat. xxiij. a. Vos autẽ nolite vocari rabbi Prouerb. xj. a. Stathera dolosa abominatio ẽ apũd dñ. Leuit'. xix. g. Statherã iusta ℟ ęq̃ sint põdera. c An diuitias. Hęc ẽ scõa ps buiꝰ ꝓtis in q̃ oñdit iudęos abusos boitate ℟ patientia dei. Et ꝓtinua sic. Dixerat: putasne tu effugies ℣. Et posset rñdere: ita/qz multũ benignꝰ est dñs. Respõdet. Nõ ꝓpter hoc effugies: qz iustus est: ℟ fecistis vt nõ esset vobis bonus: qz abusi estis bonitate ℟ patientia: ℟ h̃ est An diuitias. Et nota: Bonitas/patiẽtia/lõganimitas: qz tribꝰ modis abutunt miserĩ cordia dei: q̃ in tribus cõsistit erga peccatores. Primo in largiẽdo eis beneficia: qd̃ notat ibi: Bonitas. Secũdo in nõ puniẽdo/ibi: Patiẽtię. Tertio in expectãdo eos: ibi: Lõganimitat. Dicit g̃: Diuitias bonitatis: id est thesauꝛ diuinę misericordię. Et notat copiositas ℟ abundantia. Diuitię enĩ nomen sunt abundantię. j. xj. d. O altitudo diuitiaꝝ sapiẽtię ℟ scientię dei. Prouerb. viij. b. Qui mane vigilauerint ad me/inuenięt me: mecũ sunt diuitię ℟ gloria: Ibi inueniunt peccatores misericordiam: iusti diuitias glorię. Prouerb. iij. b. Longitudo dierũ in dexteꝛa eius in futuro: ℟ in sinistra illius diuitię: ℟ gloria in p̃senti. Sap. vij. b. Infinitus est thesauꝰ hoibus. Et recte: qa infinitę sunt nostrę miserię: ℟ infinita debet esse bonitas misericordię. d Bonitatis: in largitiõe beneficiorꝝ peccatoribus/licet indignis. Et hęc bonitas attẽdit in octo. Primo in hoc q̃ dat eis/licet sint inimici eius capitales. Matthei. v. g. Qui facit solez suũ oꝛiri: id ẽ beneficia: sup bonos ℟ malos: ℟ pluit sup iustos ℟ iniustos: ℟ hoc vt sic eos ad se alliciat. Hiere. xlviij. b. Date florẽ moab: quia florens egrediet accinctus p beneficia a pctõ: Secũdo attẽdit eius bonitas in hoc q̃ interꝰ incitat ad bonũ. Apoc'. iij. d. Ego sto ad ostiũ ℟ pulso. Tertio in hoc q̃ a malis refrẽnat peccatores per flagella vel ęgritudines. Job. v. c. Beatꝰ hõ q̃ coꝛripit a dño: Increpationẽ ergo dñi ne repꝛobes: quia ipse vulnerat ℟ medet. Quarto ĩ hoc q̃ a casu ꝓseruat. Vñ Ps. Nisi dñs adiuuit me paulominꝰ ℟. Quinto inq̃tũ peccatoribus offert gratiã. j. Pet'. j. c. Sperate in eam quę offertur vobis gratiam: Sexto in hoc q̃ exterius vocat per pꝛedicationem. j. x. c. Sed dico: nũq̃d nõ audierũt: ℟ quidẽ in omnẽ terrã ℟. Septimo in hoc q̃ exẽpla benefaciẽdi et cõuertendi ad ipm/ ostẽdit in sanctis viris: qz in oñi religiõe sunt aliqui boni. Vñ Ps. Extẽdit cęlos sicut pellẽ ℟. id est viros cęlestes. Unde super Hiere. ix. Origeñ. dicit: Sicut dictum est adã: Terra es ℟ in terrã ibis: ita dici potest viro iusto: Cęlum est et in cęlũ ibis. Cęlum ergo extendit dñs sicut pellem p bonum exemplũ. Vñ Zach. iij. c. Audi iesus sacerdos magne tu ℟ amici tui q̃ habitant coꝛã te: quia viri portendẽtes sunt. Octauo apparet bonitas dei in hoc q̃ delectationes tpales amaritudinibus respergit: sicut mater q̃ vult ablactare filiũ/verbiꝰ ĩponit aliquã amaritudinẽ. Hiere. ix. e. Cibabo populũ istũ absinthio: ℟ dabo eis potũ aquã fellis. e Et patiẽtię: quę cõsistit ꝑcipue in hoc q̃ nõ punit eos q̃ sunt in magnis flagitijs. Vñ patientia habet respectũ ad grauitatẽ peccati. Ps. Patiens ℟ multum misericoꝛs. Hiere. xv. c. in ꝑsona iustoꝝ: Noli in patientia tua suscipe me: id est nõ parcas mihi in vita ꝑsenti. Hiere. x. d. Coꝛripe me domine: verumtamen in iudicio et non in furoꝛe. Joel'. ij. c. Benignꝰ ℟ misericoꝛs ẽ: patiẽs ℟ multę misericordię. Jn hoc etiã apparet misericordia dei: quia

a qui talia agunt ℟ facis ea:
b quia tu effugies iudicium
c dei? An diuitias bonitatis eius ẽt patientię et

b videt malos ꝓsecq̃ aĩcos suos: ℟ tũ nõ punit eos. Habacuk. j. a. Quare respicis ꝓteptoꝛes: ℟ taces ipio ꝓculcãte iustio: ẽ se.

℣ Longanimitatis ℟ per hypocrisim examẽ ℣. ergo si aliqs occ'tet peccatũ suum ℟ fallit examẽ intuentiũ/hypocrita ẽ. Cõtra ꝓpter eruescentiã potest occultare: ℟ hoc bonũ est. Vñ phs. Erubuit/salua res ẽ. Itẽ occ'ta re põt pctm̃ ne scãdalicet aliosꝫ. Respõdeo. Nec sic nec sic ẽ hypocrita: ℣ qui fallit iudiciũ ituẽtiũ vt digñ sit i apparẽtia habere honoꝛẽ: cũ nõ sit honoꝛe dignꝰ. Vñ Glo. sũdit: Ut cũ puniẽdꝰ sit ℣. Qui te iudicat ℣. q̃ puniet p̃lat' si existẽs in pctõ aliũ arguat ꝺ pctõ. Uel ẽ/si ꝺ ꝓsimili: ℟ ꝓpt̃ h̃ q̃ indignꝰ tale officiũ suscepit. Vñ E cci. xxj. d. Dũ maledicit ipꝰ diabolũ/maledicit aiaz suã: qz ipe. s. facit qꝺ ĩ diabolo maledicit. Videt autẽ longanimitas quę alibi sustẽratio dicit a patientia differre: Sic inuenitur q̃ alterius virtutis sit tolerare supbos: alterius tolerare peccantes ex infirmitate: ergo eadem rõne diligere actiuos ℟ ꝓplantuos alteriꝰ ℟ aleriꝰ ꝑtur'. Respõdeo. Jdeo dicit q̃ laboꝛ est expectando. Unde dominꝰ Esa. j. d. Laboꝛaui sustinẽs. Et hoc innuit cũ dicit: Ferri: De alijs dic/ q̃ innuit eos sustentare nõ ꝓmittens respectu virtutũ laboꝛis vl vitioꝝ. Vñ q̃ lõganimitas est respectu leuiũ peccatoꝝ: patiẽtia respectu grauiũ/nõ facit fm diuersitatẽ/fm species virtutũ/sed potius fm accidentia. Unde differre attendit supple. Ut ꝛus intendit: ergo intẽtio dei cassari potest: ergo voluntas q̃m voluntas ℟ intentio idem sunt. Contra. Oĩa quęcũq̃ voluit/fecit ℣. Dic: Ut ꝛus intendit/q̃tũ in se est. Simile. j. Timoth. ij. b. Vult oñes homines saluos fieri: q̃tũ in se est supple. Et istud velle nõ est velle simpliciter: ℟ ideo licet nõ fiat/nõ cassat intẽtio ꝛi: quia intentio ꝛi nõ est simplicit circa hoc: sed eius volũtas ℟ intẽtio simplicit est vt aliqꝺ bonũ ex expectatiõe sua eueniat. Ecce deũ nescis misericordẽ. Cũ ergo ex hac ignoꝛantia possit talis cadere in desperationez: videt q̃ desperatio possit esse peccatũ in filium: quia ex ignoꝛantia. Sol'. Impossibile ẽ q̃ aliquis ignoꝛet deũ esse misericordẽ: quia q̃libet scit q̃ ipse est summe bonus ℟ summe iustus: Hoc enĩ scriptũ est in coꝛde vniuscuiusq̃. Vñ q̃ ꝛsperat vel p̃sumit ex certa malicia/peccat. Qz ergo dicit: Deũ nescis: id ẽ nõ aduertis. Item grauius peccas. Additiua est comparatio. Primum per se graue: secundũ cũ ꝓmo grauius: tertium cũ duobus grauissimũ. Grauissime peccas quia ignoꝛas: Unde argue. Ergo ignoꝛantia est peccatuz. Pꝛeterea fm hoc ignoꝛantia grauius est peccatum q̃ impunitatem sibi ꝓmittere: sed impunitatẽ ꝓmittere est peccatũ in spiritũ sanctũ: sed per ignoꝛantiã peccare est peccare in filiũ: ergo peccare in filiũ maiꝰ peccatũ ẽ q̃ in spiritũ sanctũ. Pꝛeterea videt etiã fm hoc q̃ contẽnere maius peccatũ sit q̃ impunitatẽ sibi ꝓmittere. Item videt sibi contrarius: quia q̃ contẽnit/aut scit se contẽnere/aut ignoꝛat. Si ignoꝛat: ergo idem est contẽnere ℟ se ignoꝛare se contẽnere: ergo neutꝛuz grauius altero. Sz si scit se contẽnere: maiꝰ peccatũ est sciẽter contẽnere q̃ ignoꝛãter contẽnere: ergo grauiꝰ peccat q̃ ꝓtẽnit q̃ q̃ ignoꝛat ꝓtẽnere. Sol'. Cõpatiuꝰ duobꝰ modis sumit. Intẽsiue: sicẽ margarita ẽ albioꝛ eq̃: Aggregatiue/vt q̃nq̃ plura tribꝰ: h̃ mõ sumit hic: peccat grauiꝰ q̃ ꝓtẽnit q̃ q̃ impunitatẽ sibi ꝓmittit. id ẽ plura peccata facit q̃ hoc cũ illo/q̃ qui alterũ illoꝝ. Primꝰ enĩ grauiter peccat. Secundus grauius simplex peccat. Tertius similiter grauissime qui cum bis duobus ignoꝛat. Item dic grauissime: qz ignoꝛans nõ quęrit me dicit: ℟ sic cito nõ pcniret: ℟ ideo grauissime: id est ꝑiculosissime. Qz autem dicit peccare ex ignoꝛãtia est peccare in filium: impunitatẽ sibi ꝓmittere est: peccatum in spiritũ sanctũ: dic q̃ vtrũq̃ periculosum est. Peccare enĩ in spiritũ sanctũ periculosum quo ad genus peccati: ℟ quo ad ipsum peccatũ: quia cõmittit periculosum peccatũ: Peccare in filiũ: id est per ignoꝛantiã periculosum est q̃

℣ ad peccantẽ

B a Longanimitatis: que est in expectando peccatores ad pnitentiã: t respicit peccati diuturnitatẽ. Esa. j. d. Laborauí sustinens. Esa. v. a. Expectauí vt faceret vuas t fecit labruscas. Pſ. Longanimis t multũ miserecors. Esa. xlvj. b. Usq ad senectã ego ipse: t vsq ad canos ego portabo: ego feci t ego ferã: ego portabo t saluabo. b Contemnis / donis t benesiciys eius abutendo: quod est contẽnere dei bonitatẽ: siue diuitias bonitatis eius: diuitias patientie / impunitatẽ sibi pmittendo: diuitias longanimitatis: nõ te corrigendo: sed portꝫ indurando. c Ignoras quoniam benignitas dei: que consistit in tribus ꝓdictis. Et posset quis respondere. Non contẽno: immo dicit qꝫ minus / spatiũ centũ annoꝝ vt pniterẽt. Sap. xij. c. Si eñ inimicos suoꝝ tuorũ t debitos mortí cũ tanta cruciasti attẽtione tt. vsq bonarũ pmissionũ. Eccl. xlij. c. Pctõr ex eo qꝫ cẽties facit malum: t ꝑ patientiã sustentat: ego cognoui qꝫ erit bonũ timẽtib⁹ deũ. Sed cũ ita dominus benignus sit / vt nos: d Ad pnitentiã adducat: tamen e Scõm dũ duriciã: contra bonitatem: qd est / quia non habes affectionẽ erga deũ. Et impenitens cor: contra patientiã: quia nõ proponimus pnitere. g In die ire t reuelationis: quia occulta cordiũ tunc manifesta erunt. f Thesurizas: longanimitatẽ: quia ex hoc maiorẽ pnam meretur / qꝫ dat dominus beneficia alicui: t eum expectat ad pnitentiã: t ipe nõ pnitet. Unde Eccs. viij. b. Quia non cito ꝓfertur contra malos sententia absq vllo timore tt. Thesurizas tibi iram: contra benignitatẽ: id est accumulas pnam. In die iudicij dei qui tt. Hiere. l. d. Aperuit dominus thesaurũ

a lõganimitãtis ꝓtẽnis? Ignoras quoniã benignitas dei ad ꝓnitẽtiã te adducit? Scõm ãũt duriciã tuã t ipenitẽs corthesaurizas tibi irã in diẽ ire et reuelatiõis iusti iudicij dei: q̃ reddit vnicuiq opera eius.

Expositio Glo. c ad peccantẽ: qz scilicet nõ grit medicinã. Sed tu nõ aduertis: immo tt. Simile Hiere. lj. Que agunt / displicent postea vel tunc ꝓ in ipsum. j. vj. Sunt eñ quidam: isti peccant sub deo. Quatenus: id est qualiter vel quantũ. Datur: vel id est detur. Pſ. Spiritus vadens t nõ rediẽs tt. Sũt alij: isti peccant contra deum. Quibus placent mala. Sed dicit Aug⁹. Nihil adeo venale qd nõ fiat mortale dõ placet: ergo etiã veniale: vt locosum mendaciũ si placet / mortale. Similiter obijci potest de mendacio ꝓ vite hominis saluanda. Item si damnifico aliquẽ iniuste in quinq solidis: peccco mortaliter: sed venialiter peccans damnũ animę facit: sed maius est damnũ animę quodcũq illud sit / qꝫ damnũ quinq solidorũ: t illud damnũ infert pnam ꝛternã: ergo t damnũ venialis culpę: t sic oñe peccatũ est mortale. Sol. Placere potest esse citra deum: t sic manet veniale: si vo plus in illo placet qꝫ in deo / mortale est. Uñ quod obijcit de damnatione in quinq solidoꝝ / non valet: quia respectu damnationis non est peccatũ: sed respectu libidinis vel delectationis. Sed quoniã ea / que fecerũt supple. Maior est iniquitas. Gen. iiij. b. Deum non timuit. Aut ergo peccant contra iusticiã: ergo contra filium: quia ꝑter omne iudicium dedit filio. Preterea / ꝑsumens addit misericordię dei: desperans diminuit a misericordia dei: ergo tales addunt vel diminuũt a bonis dei: non ergo peccant contra iusticiam. Cõtra. Illud Eccl. xviij. a. Non adijcere nec minuere nec est inuenire magnalia dei. Sol. Cũ omne vitiũ ẽ ex superfluitate vel egestate: t hec duo sunt similiter ex superfluitate t egestate respectu misericordię t bonitatis dei: vnde alterum extendit misericordiã: alterum minuit: ideo sunt contra misericordiam: t ita in spiritumsanctũ. Qd dicit hic Augũ nõ iustũ: ꝓ ꝓsequẽs dictũ est: vel dic qꝫ in huiusmodi peccatis que sunt contra spiritumsanctũ: non finis sed radix peccati consideratur: scilicet quia ex certa malicia qd dicitur non est adijcere vel minuere magnalia dei: Nec est ſm veritatẽ: est tamẽ ſm falsam reputationẽ. Cõtrarijs rebus: quia vnus nimis constringit: alius nimis laxat. Bis duob⁹ fit blasphemia. Scõm B videt qꝫ tm sint duo pcã in spiritũsanctũ: ꝓsumptio t desperatio. Cõtra. Maxie ipugnatio fraterne dilectionis peccatũ est in spiritumsanctũ: quod quidem verum est: Unde diuisionem peccati in spiritumsanctũ sic accipe. Bonitas dei impugnatur / aut in ipso vo aut in alio. In ꝓmo dupliciter: aut nimis extẽdẽdo: aut plus qꝫ debeat minuẽdo. Primo ẽ peccatũ ꝓsũptiõis: secũdo peccatũ desperationis. Item in homie impugnatur dupliciter: i se vel in proximo. In proximo: vel q̃ ad dona intellectus: t tunc ẽ impugnatio veritatis agnite: vel quo ad dona effectus: t tũc est impugnatio fraterne dilectionis. In se / dupliciter: vel respuendo iam gratiam habitam vel oblatam: et tunc est propositum non pnitendi / seu impenitentia pnitentis. Quod ergo hic dicitur: duobus modis fit blasphemia: intellige quia ista duo peccata inter quinqꝫ que sunt in spiritumsanctuz sunt maxima. Unde in euangelio dicit: Qui peccauerit. Matth. xij. c. Marci. iij. d. Ul'xbũ blasphemie. Luc. xij. b. Johãnes in epla canonica. j. Joh. v. c. Pertinacia malo inhrẽt: id est nimis ꝓsumentes. Undeqꝫ vocat. Luc. xiij. c. Memo viroꝝ illoꝝ qui vocati sunt. Glo. Memo id est aliquis vir aut nullꝰ homo. Tẽpꝰ mũdi. Job. xxiij. d. Dedit ei deꝰ tps penitẽtie. t ipe abutit eo in supbia Vocat p misericordiã. Prouerb. j. c. Uocaui et renuistis: extendi manum meã t non fuit qui aspiceret: despexistis oẽ ꝓsiliũ meũ: t increpatiões meas neglexistis. Ut misereri non velit. Cant. iiij. b. Ibo ad mõtẽ myrrhe t ad colles / Pnitere nõ possũt. Hec opinio falsa. Induratum est cor eius tanqꝫ lapis. Job. xl. Quid si cras. Joel. ij. c. Quis scit si conuertatur et ignoscat deus tt. Antequ tempus veniat. De prima j. Cor. iiij. a. Prebendo enim patiẽtiã Job. xxiij. d. Dedit locuz tt. j. Timoth. iij. a. et ij. Pet. iij. c. Molens aliquem perire: ergo nolente deo perit aliquis: ergo contra voluntatem. Sol. Molens ad est non volens vna pars. Molens inqtum in se est. Hec de prima opinione: Sequit de scda Supra Matthẽũ. xij. c. super Marci. iij. d. Ul'quia nõ pniteãt. Quidam libri habent. Non quia nunqꝫ pnitẽt: sed male. Uñ. j. Joh. v. d. Sed non dico vt quis oret: sed nonne ꝓximus diligendus est ex charitate: ergo semper orandũ est pro eo: Quod dicit Johes: ad innuendũ q̃ de facili non remittitur per orationẽ: vel de facili pro tali non est orandus deus. Unde Hiere. xv. a. Si steterint moyses t samuel coram me tt. Quasi innuit⁹ i reos vindicat. Threñ. iij. d. Nõ enim ex corde suo humiliauit t abiecit dominus filios hominũ Nedẽtis tẽũ. Sap. j. d. Deꝰ mortẽ nõ fecit: neqꝫ lętatur in pditiõe viuoꝝ. Creauit enim deus vt essent omnia t sanabiles fecit nationes orbis terrarum. Ergo dũ tempus est. Gal. vj. c. Ergo dum tempus habem⁹ operemur bonum ad omnes. Iratum postmodum. Pſ. Cognoscetur dominus iudicia faciens. Diem vocat non ꝓ tempore: ergo non de die enim dies iudicij. Contra. Abacuk. iij. c. Sol et luna steterunt in habitaculo suo. Sed eorum habitaculũ est hemispherius superius: quia ibi facti fuerunt: ergo dies erit qd nihil est aliud dies qꝫ sol lucẽs super terrã. Item Esa. xl. d. Nõ erit sol ampliꝰ tt. Glo. Isidoꝰ dicit / qꝫ manebit sol superius t non descendet inferius. Item Esa. xxiij. d. In die illa erubescet: id est rubeus erit ad terrendum homines: ergo videbis. Sol ergo erit super terram t ita dies. Si hoc: Contra. Matth. xxv. a. Media nocte

Matth. 16. b B

Pſ. 64.

thesaur suū protulit vasa ire suę. Job. xxviij. c. Nunqd in gressus es thesauros niuis/aut thesauros grandinis aspexisti quę ꝓparaui in tempore hostis in diem pugnę t belli: id est in diem iudicij: sicut quādo quis debet pugnare contra aliquē/vadit ad thesauros suos. a Qui ſm patientiam boni opis: sunt supple. b Ira: pena inferni. c Et indignatio: iudicis vel sui. d Tribulatio: in aia. Soph. j. d. Vox diei dñi amara tribulabit ibi fortē. e Et angustia: boni iopia. f Judęi primū: qz vtrāq; legē transgressus est. Luc. xij. f. Seruus sciens volūtatem domini sui et nō pręparauit. cc. ij. Pet. ij. d. Melius erat illis cc. clamor factus est cc. Igitur de nocte veniet: t ita de nocte fiet iudiciū. Sol'. Notabiliter dicit diem: non pro tempore: quia nō est apte exaratū in sacra scptura/vtz de die fieri debeat/an ō nocte: Dicit aūt q de die: qz tāta erit claritas q leguntur ꝓscientię. Vñ Daniel'. vij. d. Sedit iudiciū t libri apti sunt. Glo. id est cōscientię: Qō dicit in Matthęo: Media nocte cc. dicit est subito. Sed quia oia tunc erūt aperta. Matth. x. d. Nihil opertū cc. Heb. iij. c. Omnia nuda t aperta cc. Juxta: id ē ſm opera sua reddet mala ꝓ malis. Cōtra. Super illud: Deus laudem meā ne tacueris. in Xpo illo: Posuert cc. dicitur: Tribus modis cōmittitur petm: vel reddēdo mala pro bonis: vl nō reddēdo bona ꝓ bonis: vel reddendo mala ꝓ malis: sed deus peccare nō potest: ergo nō pōt reddere mala ꝓ malis: Forte soluet q immo malum pęnę pro malo culpę reddit deus. Nō videtur: quia homo pro malo sibi illato pęnam reddere non debet: quia faceret contra illud: Si percusserit te in maxillam vnā ꝓbe ei t alteram. Rūdeo. De malo pęnę reuera intelligit. Sed dupliciter reddi potest: vel libidine vindictę: sic nō cadit in deū: vel amore iusticię: t sic cadit in deum. Cm mala ꝓ bonis nō reddent: imo mala ꝓ bonis. Tob. xij. c. Et qm acceptus eras deo/necesse fuit vt tptatio ꝓbaret te. Eccli. ij. a. Fili accedens ad seruitutē dei/sta in iusticia t timore: t ꝓpara animā tuā ad tptationē. Sol'. In futuro nō reddet mala ꝓ bonis: sz hic ad maiorē coronā vl ad augmētū gratię: quia hic tempus est merēdi: qō nō est in futuro. Bona ꝓ malis. s. gratiā: Aut appellat gratiā/fidē/vel virtutē vel vitā ęternā: Si fidem vel virtutē/dat paruulis sicut adultis: ergo male distinguitur inter eos: Si vitā ęternā similiter: t hanc dat paruulis sicut adultis. Sol'. Gratia ꝓ vita ętna: sed dat sine paruulis qō malis: quia eam mereri nō possūt: sed adultis cū gratia quę mereri possunt. Unde gratiā pro gratia: id est ꝓmiū ꝓ merito: delictū ꝓ iniusticia. Justicia est declinare a malo t facere bonū. Hę em sūt ętes iusticię: q̄ iniusticia ꝓ ꝓtrariū in omissiōe boni/t ꝓ creatiōe mali: sed neutrū istor est in puulis q̄ iniusticia nō est in puulis: Dicit q iniust' ꝑ large sumit/ſm q ꝓuat iusticiā/put iusticia circūit oēs ẋtutes: sic̄ euphrates Gen. ij. c. Et ſm ꝑ ꝓuat oēm ẋtutem sicut i puulis iniusticia. Sic large sumit iusticia cū dicit: Justi autem in perpetuū viuent. Iniusticia q̄ in paruulis sumit sic pro originali peccato: Sz adhuc nihil est in hoc dictū. Cū ꝓ temporali opere peccati ꝑpetuo puniat. Videt dñs vltra condignū punire: cū pro momentanea delectatiōe ac temporali ęternaliter puniat. Ad idem super illud: Pś. Ex vsuris et iniquitate redimunt animas eorum cc. Glo. Plus accipiunt in pęnis q̄ commissum sit in culpis. Itē Apoc'. xviij. b. In poculo quo miscuit nobis: miscete ei duplum. Soluit hic Greg'. quia mens in hac vita nunq̄ voluit carere peccato: iustum est vt nunq̄ careat supplicio. Sed ecce aliquis peccator nō pęnitet de peccato in quo est modo: tamen vellet q nunq̄ fuisset peccatū: talis bene vellet carere peccato: aliter em̄ voluit q nō eēt peccatū: q̄ debet carere supplicio. Preterea sup illud. j. Cor'. iij. c. Quidā sup fūdamētū edificāt ligna/fęnū/stipulā. Dic Glo. q quidam vxores t filios diligunt plus debito t moriunt: Isti nūq̄ ꝑ voluert carere pctō: q̄ nō carebunt supplicio. Cōtra: Aplus de talibus dicit: Salui erūt: sic tñ quasi p ignē. Sol'. Tres sūt rationes ꝓpter q̄s sic dominus ꝓ tē porali peccato ętnaliter punit. Pria rō respectu ipius aię: scōa rōne materię: tertia rationē finis. Primaz tangit Greg'. sup Numeri. xiij. f. Annus pro die imputabit. Glo. Weget q̄ forte posse bonitati dei cōuenire: vt ꝓ vnō die petō annū supplicioz repēdat. Et inuit Glo. q corpor quāto ptes habet solidiores t magis compassas si vulneret: tāto difficilius sanat: sed aia solidior t firmior est q̄ corpor: ergo si vulneret in infinitū difficilius sanari debet: ꝓpter qō accidit q si cū vulnere mortali exeat a corpore / ętnaliter crucietur: Ratione materię. Si em̄ ꝓ tanto furto tāta pena: pro maiori maior: et ꝓ maximo maxima: t ꝓ infinito maiori in infinitū maior pęna: sed pro furto vel ꝓ homicidio q̄ cito cōmittitur: mors temporalis infligitur: quę in perpetuū durat: sz in infinitū plus est mors aię q̄ corpis: g̃ ꝓ occisiōe in infinitū maior: t nō i infinitū nisi pena ętna: g̃ ꝓ petō mortali/qō est mors animę infligi debet pęna eterna: qō peccatū ē mors animę. Eccli. xviij. d. Peccans interficit animam. Matth. xvj. d. Quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur: animę vero sue detrimētum patiatur: Ratione finis sic. Qui facit cōtra bonum aliquid puniri debet: ergo qui cōtra magis bonum magis puniri: ergo qui contra bonum in infinitū puniri: sed qui mortaliter peccat/contra infinitū bonū facit: ergo in infinitū puniri debet: t ita ętternaliter. Hoc autē innuit samuel. j. Reg'. ij. e. Si peccauerit vir in virū/placari potest ei deus: si autem in deū/quis orabit pro eo: q. d. nullus. Qō ergo obijcit de eo qui nō vult eē peccatū: tamē nō pęnitet. Dic q noluit carere peccato exquo nō pęnitet. Ad illud dic: q Apls loquit solum de venīali peccato: t talis exquo decedit cū charitate finem imposuit peccato: q̄a ardor charitatis aliquādo totum ꝓsumit: aliquādo ẋo difficultates relinquit/quę post igne purgatorio cremant. Preter autem has ratiōes nota/q sicut consentientibus animis cum verbis de presenti: cito contrahitur matrimonium: qō per totā vitam durat: t per verba cito dicta fiunt cōtractus t perpetuo obligāt personę: sic non est mirum si peccato temporali ętterna pena infligatur. Item sicut dicit inferius Glo. notę peccatorum seu maculę relinquūtur in anima: t macula illa mala est ignis. Unde cui posi hanc vitā nō possit deleri cōtinuo/t in ętternū ardebit sicut cremabile appositū igni. Vñ Sap. xiij. b. Factū cū eo q̄ fecit tormētū patiet. Itē Aug'. Quia ꝓuauit se bō bono ętno merito icidit in malū ętnū. Et sic intellige: q̄a ꝓuauit se bō bono ęterno: id est ętna q̄ potuit mereri vitā ętternā: merito incidit in mortē ęternā. Vñ. xxj. de ciuitate dei. Malo dign' est ęterno qui in se peremit bonū qō i se posset esse ęternū. Utrū mala volūtas cc. Hic est quęstio/vtrū illi q̄ sūt in inferno possint peccare. Quere alibi. Cū auctoras dicat: Nullū malū ipunitū. Eccs. vlt. d. Cūcta q̄ fiūt adducet de' in iudiciū. Mat. x. c. Nihil occltū qō nō reuelet. Vñ vsi patiētia. Si dñs patiētiā habz ad eos: q̄ ipi nō boni: Dic patientiā anteq̄ bñ ageret. Itē sumit patiētia ꝓ expectatiōe: t alio mō sumit q̄ ꝓus. Tales em̄ d' misericordia dei dicūt expectari. Vñ Thren. iij. c. Misericordia dñi q nō sum' ꝓsumpti: Fulgebunt vt sol. Mat. xiij. f. Qui ad dextrā dei. Mat. xxv. c. Sancti erūt. Alit sancti: alit christ' sancti i potioribꝰ bonis: christ' inq̄tū hō in potioribꝰ bonis: t potissimo mō inq̄tū deus equaliter et regnando. Et qui dat: Sed nonne deus dat in ꝓsenti

a His quidē qui ſm patientiā boni operis gloriā et honorē t incorruptionē q̄rentibus vitam ęternā. His autem q̄ sūt ex contētōie: t qui nō acquiescunt veritati/credunt autem b iniquitati: ira t indignatio: tri c bulatio t angustia in omnem animā hominis operātis malum: iudęi primum et greci. f Gloria autem t honor et pax omni operanti bonum/iudęo

Expositio Glo.

Expositio Glo. us dat in ꝓsenti qui etiam est incorruptibilis. Prouerb. iij. b. Longarudo dierum in dextra eius. Dic ꝙ hic deus dat aucrositate/hō ministerio: ió corruptibile: ꝙ i futuro sol⁹ de⁹ ꝛ aucrositate: nec ali⁹ ministerio. Ut nō videat: id ē vt nō videat Sicut hypocritę Matth. vj. a. Judęum semper anteponit Sic accepto: personarū deus: vel videt ꝙ nō iudicet ꝑm opa. Dicm⁹ ꝙ oratio patris boni ꝓdest filio si oret ꝓ eo. a Nō est enim acceptio personarum. Idem Act. x. e. Jaco. ij. b. b Quicūq; enim sine lege peccauerunt. Hęc ē

Tertia pars

tertia pars huius secundi capituli: ꝛ cōtinuatur sic. Dixerat ꝙ non est acceptio personarū apud ꝺm̄. Unde exponit dicēs: c Ēm: id ē q: Quicūq; sine lege. Gētilis scꝑta d Peccauerūt sine lege ꝓibūt/nō ꝑ legē trāsgressiōe. Tamen aliter exponitur super illud: Nō resurgunt impij in iudicio. Glo. Qui sine lege peccauerūt: sine lege peribunt: id est sine legis disceptatiōe: Et in hoc minorem pnā habebunt: quia illa exprobratio Matth. xxv. d. Esuriui ꝛ non dedistis mihi māducare: sitiui ꝛc. erit maxia pna damnationis christianis. e Et quicunq; in lege peccauerunt: id est cōtra legem/vel legem scriptam habētes. Per legē: id est per legis transgressionem vel disceptationē legis. Iudicabūtur. j. Pet. iij. d. Tempus est vt incipiat iudicium a domo dei. Si autem primū a nobis/quis finis eorum̄ quę nō credūt euangelio: Quia Joh. iij. c. Qui non credit/iā iudicatus est.

Pś. 1. Ideo non resurgunt impij in iudicio neq; peccatores in consilio iustorum. Impij qui sine lege ꝛ fide: Peccatores qui legē habuerunt ꝛ non ꝭgerunt. f Non enim auditores legis. Quarta pars huius capituli ꝛc. Et est argumentū: Tales plus habent legis qui nunq; audierūt ꝛ faciunt quę legis sunt/q; qui legem habuerunt ꝛ tñ eam non faciunt: Ergo cum gentilibus non sufficiat facere/quod bene cōcedunt iudęi: multo minus sufficit iudęis qui non eam faciūt: ergo lex moysi nō sufficit ad salutem. Et cōtinuatur hoc vsq; ad principiū tertij capituli. Possent ergo ad przcedens respondere iudęi: nō dāmamus: quia suscepimus legē: Immo dicit: Non enim auditores legis. Jaco. j. d. Estote autem factores verbi ꝛ nō auditores tm̄/fallētes vosmetipsos. Et q; in lege pfectę libertatis. i. in euāgelio vsq; ibi: Hic beat⁹ in facto suo erit. Ūñ Luc. xj. d. Beati qui audiūt verbū ꝺi ꝛ custodiunt illud. Et Matthęi. vij. d. Omnis ergo qui audit verba mea hęc ꝛ facit ea: assimilabitur viro sapienti qui ędificauit domū suam supra pe-
Pś. 118. tram. Pś. Beati qui scrutant testimonia ei⁹: in toto corde exPś. 102. quirunt eum: per bona opera ꝛ bona desideria. Et alibi. Demones sunt mandatorę eius ad faciendū ea. Sed videtur ꝙ immo auditores verbi iusti sunt apud deū: qz Joh. xv. a. Vos mū di estis ꝓpter sermonē quē locut⁹ sū vobis. Propter hoc dixerunt ꝙdā

Expositio Glo. b Quicūq; ēñ. Glo. Cui iudęi obnoxij sūt: Sz eadē est lex naturalis q̄ scꝑta: qz tot⁹ decalog⁹ dicit lex naturalis/excepta obſuatiōe cerimonialis: ergo ꝛ gētiles ꝑ lege scripta damnabunt sicut ꝛ iudęi. Quę ergo est differētia: Dicit: immo ꝙ differēcia est: Qz uis enim eadem sit lex scripta in corde quę in tabulis lapideis: tamen iudęus dupliciter transgreditur: factum contra naturalem legem inq̄tum scripta in corde/ꝛ inq̄tum data est per moysen a domino: gentilis autem inq̄tum in corde est solum offendit. Unde lex naturalis in gentili obligat q̄tum ad remorsum conscientię tm̄: in iudęo quo ad hoc et q̄ ad timorem seruilem ꝑm quod legis iugo subiiciebatur: quam dedit deus. Exo. xx. d. per moysen. Joh. j. b. Lex per moysen data est. Aggrauat eos: id est ostendit aggrauatos. Excusatio quam solent habere homines de ignorantia. Joh. xv. d. Si nō venissem ꝛ locutus fuissem eis/peccatum nō haberēt: Dominē scientē. Luc. xij. f. ij. Pet. ij. d. Qz nescientē ignorātia facti hęc aliqñ excusat a tāto ꝛ a toto: simplex a tāto: ꝛ nō a toto affectata: nec a tanto nec a toto Secūdū q̄positū tamen

a primū ꝛ gręco: Nō est enim acceptio personarum apud
b deum. Quicunq; enim sine le
d ge pęccauerunt/sine lege peri-
e bunt. Et quicunq; in lege pec-
cauerunt/per legem iudicabū
f tur. Non enim auditores legis iusti sunt apud deum: sed factores legis iustificabūtur.

excusat a tanto: quia ꝑm ipsum nulla ignorātia est peccatū: nisi ignorantia affectata dicatur affectatio nesciendi: tūc ēñ sine dubio peccatū est: sed ꝓprie affectatio nesciędi nō est ignorantia affectata: sed nescientia/sequēs vel concomitās affectionē: quę pna peccati. Est aūt ignorātia ꝑm causam materialem: alia iuris/alia facti: ꝑm efficientē similiter crassa/affectata: ꝑm formalē vincibilis/inuincibilis. Aliud scire noluisse. q. d. aliud est ignorātia affectata. Memínem sic excusat. q. d. simplex excusat a tanto: sed non a toto. Quia nō audiuit q̄d crederet. j. x. c. Fides ex auditu. Item quomodo credēt ei quē nō audierunt / aut quomodo audient sine ꝓdicante. Reatu originis: id ē originali peccato. Siue qui nouit siue q̄ nō nouit. Hoc nihil est / vt videtur: q̄a in corde cuiuslibet scripta est lex naturalis per quam nouit quid agendum. Sol. Per illam nesciunt plene ꝛ explicite quid agendum ꝛ quid non: nec q̄d credendum vel sperandum vel diligendum. Qui iudicat: vt iudęus. Qui nō iudicat: vt gētilis. Ignorantia ꝛc. peccatum est: id est omissio addiscendi vel affectatio nesciędi. Quasi per ignem. j. Cor. iij. c. Parū per intendendo: id est non omnino bene inquirendo: ꝛ hi maledicunt. Sed hoc q̄ scilicet salua bitur. Hoc merito fundati: id ē fidei cōparātis p dilectionem. Qui sine fundamento/christo: id est sine fide christi per dilectionem operantis: qui est fundamentum christiani. Erit sodomę: Matth. x. b, Luc. x. b. Excusationē non habebūt. Joh. xv. d. Quib⁹ nec p se nec p suos locut⁹ ē. Nōne dicitur fides catholica vniuersalis: ergo omnes tenentur credere. Item Joh. iij. c. Qui non credit iam iudicatus est. Pręterea hoc nō videtur: Sit aliquis nutritus in nemore ab aliqua bestia: ꝛ post fuerit tibi diu: talis nihil scit de christo: ergo videtur ꝙ habeat excusationē. Item sit / ꝙ puer sit hic: non est aqua vnde possit baptizari: talis similiter videtur habere excusationem. Respōdeo. In talibus iudicia domini abyssus multa. Uerumtamen ꝙ nec talis nec talis excusatur. Primus: quia habuit rationē naturalē: qui si ꝑm eam fecisset quod in se esset/dominus cōtulisset gratiam: Secūdus/quia nō habuit sacramentum ꝛ ita nec gratiam. Qz aūt dicitur hic: Excusationē habent. Uerum est a tanto/nō a toto. Vapulabit. Luc. xij. f. Apud homines: id est opiniones hominū. Jaco. j. d. Estote autem factores verbi ꝛ non auditores tm̄/fallētes vosmetipsos. Numeri. xxiij. a. Dixit homo: cuius obturatus est oculus. Matthęi. xx. b. Voca operarios et redde illis mercedem. Qui crediderunt in christum: ergo implere legem est credere in christum. Contra. Multi impleuerunt legem qui nihil sciuerunt de christo in veteri testamento. Sol. Omnes crediderunt in christo implicite. Crediderunt enim quod moyses credebat. Moyses autē nouerat promissum: Deut. xviij. d. Prophetam ō gente tua et de fratribus tuis suscitabit tibi dominus: ipsū tāq̄ me audietis ꝛc. Glo. Aug⁹: Hoc respicit ad tempus apostoli: vbi explicare oportebat credere in christum: id est iustum: Jd est iusti fient: a deo vt sint fortes ꝛc. Et tūc legēda est littera pręposterę/vt iustificatio p̄cedat factores legis. Sed ꝓtra: Supra ꝓmo dicit Glo. q̄ implere legē est credere in christum: sed in iustificatiōe impij sunt quatuor: infusio gratię/motus liberi arbitrij/contentio/remissio peccatorū: Sed motus liberi arbitrij nihil aliud est q̄ credere in christum: vel consimile: ꝛ hoc est facere legem: ergo pręcedit iustificationem siue peccatorū remissionē: Quid est ergo quod dicit: Sol. Appellatur hic iustificatio/gratię infusio quę naturaliter pręcedit etiam ipm credere: quia credere motus est liberi arbitrij: quem pręcedit gratię infusio. Sed iterū obicitur de hoc quod dicit Glo. Qui crediderunt in christum ꝛc. quod quidem est per

gratiam: ergo

Epł. 9. b
Col. 3. d
Act. 10. c.
De peni. dis. 4. c. si ex dono.

Pś. 35.

runt quidam hęretici / dicentes omnes spurcitias q̄ post/ ꝫ audierant prędicationem aliquam: statim mundi erant ab omnibus: Sed ille idem qui dixit hoc/alibi dicit: Joh. xiij. b. Et vos mundi estis: sed non omnes: quod dixit ꝓpter iudam: ipse tamen pluries audierat verbum domini. Unde quod dicitur Joh. xiij. b. intelligit de sermone habito iterius per fidē: id est de eterno verbo: id est de seipso quā manifestauerat ī cordibus eorū p cognitionē fidei / et dilectionē charitatis. a Cū eīm gētes ꝛc. Ut dicitum est / ītētio Apostoli est: q̄ illi qui faciunt legem et nō habēt eam: plus habēt ꝫ ipsi qui nō faciūt eam et habent: et tales sunt gentiles: et tñ nō iusti: ergo multo magis nec iudęi. Et hoc ē: Cum eīm gētes q̄ legē non habēt moysi/ c Ea quę legis sunt faciunt: quia adimplent mandata et non transgrediunt prohibita. b Naturaliter: id est per legem naturalem ad vitā a gratia: sicut cecus illuminatus videt per suam reparatā p miraculum. d Ipsi sibi sunt lex. Habet enim quilibet scriptum in corde quid debeat facere / et a quo abstinere. Propter hoc dicit dominus Esa. xlvj. c. Redite ꝓuaricatores ad cor. Prouerb. xxij. c. Descripsi eā tibi tripliciter in cogitationib⁹ et sciētia ꝛc. In ratione per detestationē mali et approbationē boni. In concupiscibili per amorem boni / et odium mali. In irascib. li: quia naturaliter insurgit contra malum: et accingit se ad bonū. Unde vis irascibilis ē quidam vigor animi. e Opus legis scriptum. Eccl. xvij. a. Sensu impleuit cor illorum: et mala et bona ostendit eis: et posuit oculum ipsorū super corda eorū: oculum. s. rationis quę dictat hoc esse sectādum: illud detestandū. f Testimoniū reddente / Or enim sit scriptū legis: in cordibus eor ostendit / ex hoc q̄ quando ei facit malū conscientia remordet eum: qñ bonū placet ei. g Accusantiū: quando dicit apud se: tu fecisti istud: et illud est peccatū. h Defendentium: quando contra remorsionē conscientię de peccatis / dicit: Non nimis timeas: quia fecisti multa bona. i In die cum iudicabit: maxime tunc / k Per ieſum christum. Joh. v. d. Pater non iudicat quēq̄: sed omne iudiciū dedit filio. Accusātiū. Sap. iiij. b. Ex iniquis eīm omnes qui nascunt filij / testes sunt nequitię aduersus parentes in interrogatiōib⁹ suis q̄ fientin die iudicij. Ūñ in eodē. d. Et traducent illos ex aduerso iniquitates eor: id est accusabūt se. Matthęi. j. c. Joseph cum esset vir iustus nolebat traducere eam: id est accusare. Ps. Arguam te et statuam contra faciem tuam: id est conscientiā qua dinoscit / vtrum bonū aut malum egerit. ꝫ Esa. iij. b.

Ps. 49.

19. q. 2. c. due sunt C

a Cūm enim gentes quę legem
b c non habēt nāturaliter / ea quę
legis sunt / faciūt: eiusmodi le/
d gē nō habentes / ipsi sibi sūnt
e lex: qui ostendunt ōpus legis
f scriptum in cordibus suis / tę/
stimoniū reddente illis conscientia ipsorum / et inter se inuicē
g cogitationū accusantium / aut
h i etiam defendentiū in diē cū iudicabit deus occulta hoim ſm
k euangeliū meū p iesū christū.

Expositio Glo. ✠

gratiam: ergo aliqua gratia p̄cedit credere siue fidem: ergo fides non est prima virtutum. Quod concedunt quidam / dicentes q̄ immo charitas est incipere p̄ma. Alij dicunt q̄ appellat hic gratia quidam ros qui prędecedit ipam virtutem: Et sumūt hoc ab illo verbo Esa. xxvj. d. Ros lucis ros tuus. Ibi Glo. Misericordia dei irrigans fidem / et perducens ad operationē. Sed dicendū q̄ credere sumit hic non pro fide / sed pro motu fidei: qui est per gratiam: quę est fides sicut supra dictū est: scilicet q̄ prius iustificant: et postea sunt factores legis. Et saluari si benę operaretur. Ex hoc videtur q̄ aliquis possit saluari et iustificari per legem naturalem. Cōtra. Heb. xj. b. Sine fide impossibile est placere deo. Sol. Heb. xj. Glo. sine hac fide q̄ deus est remunerator et creator omnium: nunq̄ potuit aliquis saluari. Unde si ante legem habuisset aliquis hanc fidem et fidem naturalem siue implicitā saluaretur. Unde nō saluaretur per legem naturalem tm̄: sed per eam reparatam a gratia. Videretur sibi neutrū / omissio scilicet boni et perpetratio mali. Habet tamen naturalē ꝛc. Ergo per legem naturalem potest quis bonū agere: ergo et adam ante casum qui habebat legē naturalem. Sed cōtra dicit auctoritas: Habebat vnde posset stare: ſ nō habebat vñ posset pficere. Sol. Lex naturę sufficit ad dictādū q̄d faciēdū et q̄d nō: ſz nō sufficit ad iperadū q̄ b faciēdū vl illō. Nihil eīm alienū petere. Argumētū q̄ nec in necessitate potest quis rapere vel furari: q̄ nulla est dispensatio iuris naturalis. Sol. In summa necessitate nō est peccatum: quia tunc non sumitur alienum / cum tamē intendit restituere si facultas se obtulerit: Omia eīm tūc sunt cōmunia. Dicunt enim quidam q̄ peccat si accipiat alienum / nisi sub spe restituendi: iniquitas fecit autē hoc meum et illud tuum: Reuera a prima natura fuerūt omnia cōmunia ante peccatuz: sed post peccatū statim reductū ē ꝓpriū. Unde Ecc. iij. d. In sudore vultus tui vesceris pane tuo: Ecce tuū. Or autē dicit: Iniquitas fecit ꝛc. Id est si non esset peccatū seu iniq/tas / nō esset meū vel tuū. Huius ratio est: quia si sic eēt / ois creatura obediret homini. Unde si esset res in arca et vellē habere obediret mihi: Quod euangelicę concordat doctrinę: Matth. vij. b. Quęcūq̄ vultis vt faciant vobis homines / eadē facite illi. Tob. iij. c. negatiuū: Qd̄ ab altero oderis tibi fieri: vide ne tu aliquando alteri facias. Cōtra. Iste iudex vult suspendere hunc latronem: ergo vult q̄ homies idem faciant sibi eodem modo. Cōtra negatiuū obijcitur. Sz iste iudex nō vult sibi fieri suspēdiū: ergo nō facere alij. Sol. Expone primū actiuū in passiuū: id est quęcūq̄ vultis vobis fieri ab hominibus / eadē velit fieri alijs / Alter per oppositum: qd̄ ab alio oderis tibi fieri: id est quod non amas tibi ab alio fieri / hoc alij ne facias. Al sic: vnū prędę prum affirmatiuū: alteruz negatiuū. Hoc enim agit spiritus gratię. Ūñ sine gratia non possumus implere legem. Et ex hoc videtur q̄ teneamur ad modū: quod verum est: Quod vitium scilicet sanat gratia: ergo prius aduenit gratia ꝫ recedat peccatū: et ita infusio gratię prior est ꝫ remissio peccati. Nulla lineamenta. Nota q̄ lineamenta similitudinis delentur per mortale peccatum: sed lineamēa imaginis diminuuntur. Interiori homine innouato / lex iusticię scribitur. Lex ergo naturę est in subiecto in anima: sed in anima non sunt nisi habitus et potentię et passiones: et constat q̄ lex naturę nō est passio: quia omnis passio animę est / aut timor / aut amor / aut gaudium / aut tristicia: sed constat q̄ nullum istorū. Item oīs habitus est vel scientia vel virtus: lex naturę neutrum est. Est ergo potentia: quid ergo qō sequitur: Oīa culpa deleuerat: quia ratio non valeb: vt dicit Ps. Verumtamen in imagine pertransit homo. Item Hiere. xxxj. f. Scribam legem meam in cordibus vestris. Sed constat q̄ ratio siue intellectus qō idē est non scribit. Sol. Quid sit lex naturę dicitur in libro de vera religiōe. Satis apparet supra mentem nostram esse legem quę veritas dicitur: nec tam illud ambigendū est in commutabilem naturam quę supra rationalem animā. sic deum esse: Nam hęc est illa incommutabilis veritas quę lex omniū artium dicitur: et ars omnipotentis artificis. Unde veritas quę est dei relucens in corde hominis est lex naturalis: qua omnia cognoscuntur. Unde ponit exemplum de circulo quo mensuratur rotunditas denarij et rotunditas radij. Huius autem legis litterę sunt naturalis ratio. Videtur tamen Apostolus dicere contrarium / dicens: Ipsi sibi sunt lex. Sicut enim euāgeliū dicit lex: et ipsa scriptura siue liber in quo scribitur euangeliū et ipsę litterę: similiter ratio dicit lex naturalis: q̄ est lex legis naturalis: et alia q̄ scribit in ea ipa lex: et veritas prima est lex ipsa. Per vetustatē. i. p peccatū. Sine q̄ renouatiōe ꝛc. ꝫ necesse est hominē sine gra existētē peccare. Contra. Dicit Aug⁹. Anathema sit qui dicit deum precepisse impossibile: Ideo dic: Male; quasi non meritorie.

Ps. 31.

✠ Tamen alij

¶ Esa.iij.b. Agnitio vultꝰ eoꝝ respõdebit eis: id est facies ꝓsciẽ/tię vestrę. Vbi ſm septuaginta. Cõfusio vultꝰ eoꝝ restitit eis.
a Si aũt tu iudęus. Adhuc est illõ ꝛ ãrta ptę hujꝰ capitu/li: Vbi gloriabant: quia erant iudęi: ꝛ legẽ receperant quã ta/men non faciebant: gentes autẽ eam adimplebant: Unde lau/dãdi erãt. Cõtinua ergo sic: Saluabiſ gẽ tilis. b Aũt: ꝓ sed. c Tu iudęus cognominaris: ex solo noie gloriarſ. d Et requiesc in lege: nõ raptus p diuersos errores/qõ magnꝰ ẽ labor. Vñ Eccꝫ. x.c. Labor stultoꝝ affliget eos ꝛc. e Gloriaris in deo: in noticia quam habes ꝺ ipso. f Et nosti voluntatẽ: id est scire velles. Vel qꝛ es/ b Instru/ctus p legẽ ą ꝓfidis teipm esse du/cẽ cęcoꝝ. Matth. xv.b. Cęcus si cęco ducatꝰ ꝓbeat ꝛc. Qui cõfidis etiã te esse i Habẽtẽ formã ꝛc. teipm nõ do/ces. Matth. xxiij.b. o Furarꝛ: ſpũ ſs lem intelligẽtiã

Mystice a Si aũt tu. Qꝺ ꝺ dicẽ ꝓtra iudęos/põt dici ꝓtra ſratos. c Judę cognomi/naris: pauci sunt qui nõ glorienꝫ si boni dicanꝫ. Vñ Esa.iij.a. dicũt ſpiritui suo: Panem nostrũ comedemus: id est delectatiões carnales: Iu/xta illud Prouerb. vj.d. Pręciũ scorti vix est vniꝰ panis. Si/cut panis vnus ad horam satiat/ꝛ post redit esuries: ita est ꝺ delectatiõe carnali ꝛ vestimẽtis nostris operiemur: id est ꝓuer satiõe praua: tm̃ inuocẽt nomẽ tuũ sup nos: vt dicamur boni: ꝛ sic auferꝫ opprobriũ nostꝝ quod haberemus ꝺ mala vita no/stra si appareret. De talibus dicitur Apoc. iij.a. Nomen ha/bes q viuas ꝛ mortuus es. Isti sunt nominales nõ reales: qꝛa gloriamur ꝺ fama solius nominis. d Requiesc in le/ge: nõ in ſpiritu/cum tamen dicatur. Eccli. xliij.c. Beatus vir qui in sapiẽtia morabiſ. Et i eodẽ. d. Qui requiescet iuxta do/mũ illius: ꝛ in parietib⁹ eius: id est libris figit palum: id est ra/tionẽ ꝛ intellectum. e Gloriaris in deo: ꝓpter subtilita/tem intellectus ad cognoscendũ deũ. Baruch. iij.c. Juuenes viderꝫ lumẽ. Vñ iactanꝫ dicũt: Qm̃ sup senes intelleri. f Et nosti volũtatẽ: ꝺ dꝛ q ad p̃cepta. Vñ Baruch. iiij.c. Vti sum⁹ iſrl: qm̃ q̃ placẽt deo/nob manifesta sũt. g Et ꝓbas ꝺ dicit quo ad ꝓfilia. i Confidis te ipm ducẽ esse cęco/rum. Hic notanꝫ quattuoꝝ quę dicunt. q. Timoth. iij.d. Om/nis scriptura diuinitus inſpirata vtilis est ad docẽdũ/ad argu/endum/ad corripiendũ/ad eruditndũ. Confidis te ducẽ cęcoꝝ: Ecce ꝑmũ. Qui in tenebris: Ecce secundum. Magistrũ infantium: Ecce tertiũ. Eruditorẽ insipi/entiũ: Ecce q̃rtũ. Qꝺ ergo dicit ibi/ Ad docendũ/dicit hic/ Ducẽ cęcoꝝ. Vñ ibi Glo. Ad docendũ necessitates. Mat/thęi. xv.b. Cęci sunt ꝛ duces cęcoꝝ. Qꝺ dicit ad arguendum/ hoc dicit lumẽ eoꝝ qui i tenebris. Vñ ibi Glo. ad cõuin/cendũ de malo negligentes. Joh. iij.c. Omnis qui male agit/ odit lucem: ꝛ nõ venit ad lucem/ne arguanꝫ opera eius. Sed illis dicit dns Luc. xj.e. Vide ne lumẽ qõ in te est: id est esse creditur/tenebrę sũt. Matth. v.b. Vos estis lux mũdi. Ad coꝛ ripiendũ: Glo. id est ad increpãdũ duriciã eorũ. Hoc ẽ qõ hic dicitur: Magistꝝ infantiũ: Ad eruditndũ: hoc est qõ hic di/citur. Eruditorẽ insipientiũ. Hęc quattuoꝝ sũt necessaria ad docendũ. Sed iterũ oportet q doctoꝛ sit pfectus in sciẽtia ꝛ virtute siue vita: Et hoc est qõ sequiſ: k Habentẽ foꝛ/mam scientię: id est pfectionẽ scientię. l Et veritatis: id est veritatẽ siue pfectionẽ vitę. Ad hoc significandũ dicitur Exo. xxviij.e. Pones autẽ in rationali iudicij doctrinã ꝛ ve/ritatẽ q̃ erunt in pectoꝛe aarõ. Rationale iudicij designat au/ctoritatem siue officiũ docendi. Qui eñ habet auctoꝛitatẽ do/cendi siue officiũ ꝓprie debet habere doctrinã ꝛ veritatẽ vitę: et hoc in pectoꝛe non tm̃ in labijs doctrinã / nec tm̃ in ſupficie vitam sicut hypocritę. Unde Prouerb. vij.a. Ligꝛa eã in di/gitꝰ tuis: id ẽ fac quę docet lex ꝛ scribę eã ꝛc. Quo ad sciẽtię p/fectionẽ dicit: ꝺ aũt q ad ꝓfitatẽ vitę. m Qui ą aliũ: Turpe ẽ doctori cũ culpa redarguit ipm. Esa. xlij.d. Qui vides multa nõne custodies: Et seqꝫ dãnũ: Laqueꝰ iuuenũ oẽs. Daniel. xiij. a. Egressa est iniquitas a senibus populi: qui videbant rege/re populum. n Qui ꝓdicas non furandũ. Esa. xlviij. b. Infrenabo te laude mea: id est prędicatione ne intereas: id est ne facias oppositũ eius quod ꝓdi/

* cas. Job. xxix.c.

c Tũ aliij dicũt q hoiem sine gratia ne cesse est peccare: nec tamẽ impossibile est nõ peccare: quia in eo est quod potest ha/bere gratiã. Qꝺ faceret lex: id est discerne/ret faciendum. Credere in christum: ergo naturali ratiõe potest quis intelligere hu/manitatẽ christi. Solꝫ. Potest ratione il/luminata ꝓ gratiã sicut añ dixit Glo. Fir/miſ infirũ. Prouerb. vij. a. Serua man/data ꝛ viues et legem meã quasi pupillã oculi tui: scribe illam in tabulis coꝛdis tui Hiere. xxxj.f. Dabo legẽ meã ꝛc. Opꝰ le/gi ẽ fides: id ẽ modꝰ fidei. Quã vltro: id est sine coactiõe: quia cum oĩa alia pos/sit homo facere: inuitus tamen/nõ potest credere inuitus. Argumẽtum q fides est in affectu nõ in intellectu. Quia quod mã/dat lex ꝛc. Ergo credere in christum est mãdatum legis: ꝛ ad ꝓceptũ tenetꝫ quilibet: ꝛ hoc nõ põt aliquis nisi ꝓ gratiã: er/go tenemur ad modũ. Scõm euangelũ meũ: id est quod ꝓ/dicaui. Cogitationes accusabunt animas ꝛc. quare notę ꝛc. Ergo cũ illę notę sint maculę relictę in anima/aliquid est ma/cula: ꝓtra illos qui dicũt q mala sint a deo: Illi eñ dicũt q ma/cula nihil ẽ. Prętera malę cogitatiões eiusdẽ speciei diuer/seq numero sunt in aĩa: g diuerse notę eiusdẽ spẽi sũt in aĩa: et ita in eodẽ subiecto diuerię qualitates eiusdẽ spẽi. Prętera dicit Gregoꝰ. q mentẽ vniuscuiusq ab alterius oculis coꝛpu/lenta nõ abscondet: ergo si maculę illę sint in animabus glo/rificatoꝝ videbũtur ab alijs: sed cum sint relictę ex peccatis deformes: sic ergo mentes glorificatoꝝ hęc habentes erunt deformes. Respõdeo/q maculę illę erunt in anima. Vñ Hiere. xvij.a. Peccatũ iuda scptum ẽ stilo ferreo in vngue ada/mantino. Qui dicunt autẽ maculã nihil esse/ nõ dicunt ipam esse notam animę: sed dicunt q est malicia quę reuera nihil est. Nota autem q huiusmodi deformitates erunt in malis ad confusionem: in bonis vero erunt ad honoꝛem: sicut vult Augꝰ. li. de ciuitate dei. Et nota q alio modo sunt notę in ani/ma q̃ aliqua ꝓprietas in subiecto singulari: quia subiectũ determinate est naturę: nec oppositam ꝓprietatẽ recipit: nec numero aliam eiusdem speciei: quia ꝺo anima non est na/turę determinatę/sed quodãmodo oĩa: ideo oppositas reci/pit ꝛ eiusdem speciei diuersas numero. Plura auxilia: scilicet doctrinã legis. A iuda patriarcha ꝛc. immo non omnes erãt ex cognatiõe iudęi. Solꝫ. Alicubi inuenitur q dicti sunt iudęi a iuda machabeo: quia vsq ad libꝝ machabeoꝝ nõ iuenitur hoc nomẽ. Nota q ꝺ est falsũ q ab illo iuda: ꝺ ꝓbabilius ẽ q dicanꝫ a iuda patriarcha dignioꝛe filio iacob: eo maxime q hęc tm̃ tribꝰ remãsit ꝛ alię sũt inclusę inꝫ mõtes caspios. Hie/roꝰ. Hoc solum video in nobilitate appetenduꝫ/q quadam necessitate constringitur/ne a ꝓbitate degeneret. Sicut va/gantur illi qui ꝛc. Unde signanꝫ p hismael: de quo Gen. xvj. ꝺ. Unde Cant. j.b. Indica mihi quem diligit anima mea vbi pasces/ vbi cubes in meridie: ne vagari incipiam post greges sodalium tuoꝝ. Ratione ꝓuat. Sed nonne sunt ho/mines: id est habilitate quę est ad eligendum bonum: et dete/standum malum: Tamen in tenebris sunt: quia non habent lumen fidei: id est perfectionem sciẽtię: quia est: sed etiã veri/tatis: quia etiam sciunt ꝓpter quid. Quia nesciunt quomo/do: id est sciunt: quia est: sed nõ ꝓpter quid. Sed videtur q ista nõ sit scientia: quia nesciũt causã? Solꝫ. Dicẽdũ q sumit scientiã/qꝛ sicut dicit lex Exo. xix.c. Cur furaris sensũ: scz de christo in se. Contra hoc videt: qꝛ sup ꝓmo super illud: Et nosti voluntatẽ ei⁹: dicit Glo. ꝛ redẽptiõe generis humani.

Expositio Glo.

c Solꝫ. Mouerant

intelligentiã legis. b Sacrilegiũ facis: adorãdo idola: ⁊ negando christũ esse vez deũ. a Mechāris: Cõtrariũ. Sap. viij. a. Sapientiã amaui ⁊ exquisiui eã a iuuẽtute mea ⁊c. c Per ꝓuaricationẽ: id ẽ trãsgressionẽ: qõ oñdit cũ sbdit: e Em: id est qz d Nomẽ dei p vos blasphemat. Iu

a mechãdum/mechãris. Qui b abominaris idola / sacrilegiũ facis. Qui in lege gloriaris p c ꝓuaricationẽ legis/ deum in/ d e honoras. Nomẽ em̃ dei per vos blasphemat inter gẽtes: f sicut scriptũ est. Circũcisiõ q/dem ꝓdest /si legẽ obserues: si aũt ꝓuaricator legis sis/circũcisio tua ꝓputiũ facta ẽ. Si

spurcitia enim ducebãt vitã/ita vt gẽtes dicerẽt deũ eoz: aut eẽ iniquũ si nõ vindicaret aut stultũ si placeret ei qõ ipi faciebãt/cũ facerẽt opposituz doctrinę eius. Facta ẽ ꝓpt vez: id ẽ ꝓputat⁹. Circũcisio: id ẽ circũcisus. Pręputiũ: id ẽ ꝓputat⁹ Cõsummãs: id ẽ adimplẽs legẽ. Ex natura: id ẽ adiutorio leg⁹ natural: vl ex natura illustrata a gra: qõ dz ad differẽtiã iudęoz: q nõ faciebãt tm̃ opa leg⁹ adiutorio leg⁹ naturalis: ⁊ etiã adiutorio leg⁹ mosaicę. Vl sic vt planius: Pręputiũ iudicabit te o tu iudęe cõpatiõe meliozis facti: qz ꝓputiũ: id ẽ natura adiuta p gram ẽ ꝓsũmãs legẽ scptã qua nõ p cepit: tu istruct⁹ es p legẽ: ⁊ tm̃ es ꝓuaricator leg⁹: qz ponis spẽ ī circũcisiõe ⁊ legaliũ obsuatiõe. Nõ em̃ dñs reputat circũcisionẽ exteriozẽ nisi assit iteriozi corde. Uñ cũ gẽtiles habeãt iteriozẽ/meliozes sũt q vos. In mãifesto: circũcisio ad lram.

Dyslike ✻ cas. Job. xxix. c. Circumdabis collo eius hnnitum: id est ꝓdicationẽ. Sz mlti ꝓdicatozes q sequũtur frẽinũ suũ. d Nomẽ em̃ dei blasphemat p vos: id ẽ p vitã vestrã. Malach ij. a. Abominatio facta est in israel: ⁊ in hierusalẽ ꝓfanauit iudas sanctificationẽ domini quã dilexit. In isrl: id est in clericis q videt vtũ p scientiã in hierusalẽ: id est in religiosis: qui debent esse visio pacis. Esa. lij. b. Jugiter tota die nomen meũ blasphemat. f Circũcisio quidẽ ꝓdest: Ad religiosos q circũcisi sũt exteriꝰ vt iudęi a passiõibus ⁊ curis ⁊ sollicitudinib⁹: sed si legẽ nõ seruãt/ vita eoz reputat ꝓputiata: id ẽ sęcłari silis. Hoc aũt significat eozũ habit⁹ maxime in monachis: quoz habit⁹ tot⁹ ẽ mutat⁹: Caligę nõ habẽt antipedia p qõ abscisio ꝓprię volũtat: significat. Per pedes em̃ affect⁹ vt dicit Prouerb. j. b. Pedes eoz ad malũ currũt. Item cuculla nõ habet brachia: ad significãdũ q nõ debẽt habere manus ad male operãdũ. Similiter flocus nõ habet caputiũ: ad innuendũ q debent esse sine superbia/q̃ ẽ caput omniũ vitioz. Pręputiũ i circũcisionẽ reputabit: qz si aliqs se interi⁹ circũcidit/licet nõ exteri⁹: secular vita ei⁹ ei reputabit religiosa. Et iudicabit te secłaris. Uñ Mat. xij. c. Ipsi aũt iudices vestri erunt. g Nõ em̃ q̃ in manifesto iudęus est: id est ꝓfitens religionẽ exterius: nõ ꝓpter hoc est religiosus. Esa. lvij. b. Nũquid contorquere q̃si circulũ caput suũ. Contra monachos q caput volũt ad altare/ et in circũitu ad totũ chorũ postq̃ legerũt vel cantauerũt aliquid/ in signum q subiecti sunt deo ⁊ oibus eis q sũt in choro: Sz qõ sequit ẽ ieiuniuz/melius ⁊ religiosius: Solue fasciculos deprimentes.

Expositio Glo. ✻ Uñ Aug⁹ in li Sol. Mouerant redemptionẽ futuram per messiam: sed eã negabant completã esse in christo: nõ signabant tempus aduentus sui/cum tamen possent illud a prophetis habere. Unde Miere. viij. c. Miluus ⁊ hirundo cognouerunt in cęlo tẽpus aduentus sni: israel autem non cognouit iudiciũ: id est tẽpus ī quo iudicauit se redempturũ genus humanũ. Et mendacium ponis. Christus est veritas/maritus eius intellectus: Uñ mẽdacio se coniungens męchatur. Et nota q ponit exemplũ de fure ⁊ adultero. Qui enim subtrahit/non subtrahendũ a lege furatur: qui addit nõ addendũ męchatur: sicut mulier quę superinducit adulterum. Quod pater dedit filio suo. Joh. v. d. In christo pater blasphemat: Ergo eadẽ rõne: qui mouetur in patrem/mouetur in filium. Cõtra. Alia est significatio huiꝰ nominis pater: ⁊ alia huius nominis filius: ergo ⁊ aliꝰ intellectꝰ: sed moueri in patrem vel filium est intelligere eum: ergo qui mouet in vnũ ꝓprie/nõ mouetur in alium. Respõdeo. Quia in christo pater blasphematur: id est reputat suam blasphemiã blasphemationẽ filij: Sicut Ezech. xxxvj. e. scriptum est. Non ꝓpter vos faciam domus israel: sed ꝓpter nomẽ meũ qõ polluistis inter gẽtes. Esa. lij. b. Jugiꝫ tota die nomẽ meum per vos blasphemnatur. Ul dic. Sicut honoz non respicit patrẽ inꝑtum patrem: vel filium inꝑtũ filiũ: sed magnificum: sic blas/

igitur pręputium iustitias legis custodiat: nonne pręputium illius in circumcisionẽ reputabitur? Et iudicabit id qõ ex natura est pręputium legẽ consummans te: qui per litteram ⁊ circumcisionem ꝓuaricator legis es. Nõ enim qui in manifesto iudęus est/ neq̃ qui in manifesto in carne est

phemia: Quia autẽ eadem potentia ⁊ magnitudo patris ⁊ filij: idem honoz ⁊ eadẽ blasphemia patris ⁊ filij. Idcirco blasphemat pater in ipso filio. Et nota q in ꝓsenti non mouet homo in patrem et filiũ eodem motu numero: sed in futuro eodẽ motu mouebitur in omnes personas. In Ezech. xx. d. vbi dicitur. Feci ꝓpter nomen meũ vt non violaretur in gentibus. Et xxxvj. d. Polluerunt nomen sanctũ meum/cum dicerẽt de eis ꝓpłus dñi iste est ⁊c. Hiero⁹ super Esa. lij. b. vbi legitur. Jugiter tota die nomen meũ blasphemauerũt ⁊c. dicit q septuaginta sic habent: Propter vos semp nomẽ meũ blasphemat in gentib⁹ ⁊c. Et inde sumpsit Apłus. Qui es de genere abraam: ergo prodest eis qui sunt de genere abraam. Circũcisio ergo fm hoc legalia iustificabant: Cũbardus dicebat/q sola fide merebant antiq patres in opibus legis. Nos aũt cõmuniter dicimus/q fide et opere merebantur. Quod aũt dicit hic Apłs de circũcisione: hoc dicit habito respectu ad tẽp⁹ q̃ valuit eis. Spũaliter: sed puulus nõ intelligebat spũaliter: ergo nõ ꝓderat puulo. Uez ẽ ex virtute sua/⁊ ex virtute ⁊ fide parẽtũ. Dicat tm̃ q hic loquit de adultis q ad min⁹ iplicite tenebãt legẽ spũaliter intelligere ⁊ custodire. Signũ veritat: qz circũcisio exterioz signũ est iteriozis. In christũ credat. q. d. in ꝺ q iudę⁹ circũcidit se exteri⁹/facit signũ deo: q vere sit circũcisus corde ex amoze: ⁊ cũ gaudio ei seruiẽs: nõ ex timoze pueri. Si circũcidamini: christ⁹ vobis nihil ꝓderit/Gal. v. a. Ad qõ rñdemus. Distingue tpa/⁊ solue scptura. Qõ em̃ ꝺ dz/intelligẽdũ est de tpe in q nõdũ erat euãgeliũ manifestũ. Illud aũt qõ dicit ad Gal. intelligit post manifestationẽ euangelij. Exhibita: id est manifestata. Sed etiã obest: ergo nocuit timotheo ⁊ sibi: Act. xvj. a. Sol. Obest: supple spem ponẽtib⁹ in ea: quia tũc fm Aug. simł currebãt legalia cũ euãgelicis. Scõm Hiero. ꝺo legalia erãt mortificata. Uñ excusat fm Hiero. qz ꝺ fecit vt lucrarent iudęos. Et qz credebat destructor legis: ⁊ ideo nõ fuerũt ei mortifera: ⁊ tm̃ spem ponẽtib⁹. Qõ est ei ex natura p gram reparata: id est p gram repantẽ naturã. Qui p lram et circũcisionẽ carnis. i. p ꝓfidẽtiã lralis obseruatiõis ⁊ circũcisionis carnis. Qui labijs ꝓfitet tm̃: et corde ẽ remot⁹. Esa. xxix. d. Ppl's hic labijs me honorat: cor aũt eoz lõge ẽ a me. Hiere. xij. a. Prope esto dñe ori eoz: lõge aũt a renib⁹ eoz. Qui em̃ vere credit. j. x. b. Corde credit ⁊c. Quę est circũcisio. Hiere. iiij. a. Circũcidimini viri iuda ⁊ auferte ꝓputia cordiũ vestroz. Deut. x. d. Circũcidite q̃ ꝓputiũ cordiũ vꝛoz: ⁊ ceruicẽ vestrã nõ indurabit ampli⁹. Ut lra legis in figura docebat. Quõ docebat cũ ꝺ nõ ꝓciperet ī lege? Rñdeo: qz dabat lex exẽplũ qõ valebat ꝓceptũ. Uñ signãt dicit: vt lra legis in figura docebat. Sile habes sup hũc locũ. Phil. iij. a. Si qs alius videt cõfidere ī carne ⁊c. Glo. Lex ꝓcepit hoi octauo die circũcidi cultro petrino. Nõ erat autẽ ꝓceptũ nisi exẽplo solo: sicut habet de sephora. Exo. iiij. f. q̃ tulit petrã acutissimam. Idẽ Josue v. a. qui fecit circũcisionẽ cultris lapideis. Sz dicunt iudei q qz cessit ferrũ lapidi ī occisione golię. j. Regũ. xvij. f. Ideo silr

✻ cessit ferrũ lapidi

a In abscondito/corde confitēs. b Circūcisio cordis
in spū.i.facta a spm. d Nō lra.i.litterali obseruātia.
Mystice vñ Unde Aug⁹ in libro de operib⁹ monachor. Isti enī vēnalē
circūferētes hypocrisim/timēt ne viliores habeāt ronsa sancti/
tas q̄ comata: vt videlicet q̄ eos videt/antiquos illos quos
legim⁹ cogitet/samuelē & heliā. Similiter timēt quidā ne vi/
liores habeāt sanctitas
sub pannis p̄auis.
Sz nota q̄ hodie im
plētū est illud Joh.
xx.a.q̄ in sepulchro/
per quod claustrum
itelligit nō inuenīt
nisi pānī: Lātū enī
est ibi de monacho
quātū est sup hume
ros suos. Et tō non
intrauit tobs sepulchrū.i. claustrū hodie helię.i.bti benedi/
cti tm̄ pallīū habēs/& nō spm̄ duplicē: sic dr.iij.Regl.ij.b.
Nō etiā significatū est.j.Regl.xix.c.vbi dr: Cumq; venissēt
nūcij/inuentū est simulacrū sup lectū & pelles caprarū ad ca/
put ei⁹. Illi ḡebāt dauid.i. virū religiosum q̄ debet esse i le/
cto cōtēplationis: sed nō inuenīt nisi pelles caprarū.i.exteri
ora signa pnię & religionis: de pellib⁹ enī caprarū solent fieri
indumēta pēnitentiū. c In spū nō littera.q.d. exterior
circūcisio nō facit vere iudeū sz interior quā hz gētilis.
Expositio Glo. cessit ferrū lapidi in circūcidendo: vt nō ampli⁹ fieret circūci/
sio ferro sed lapide. Ex tūc enī dicūt q̄ habuit ortū circūci/
sio: vt fieret lapideis cultris. Or nō sit littera docēte & minan/
te. Scōm hoc videt q̄ lex nō haberet sacramenta q̄ cōferrent
gr̄am. Pr̄eterea: littera nō sic sz spū adiuuante: ergo sine gr̄a
non potuerūt iudei nec nos legē modo implere. Ad idē .ij.
Corinth.iij.b. Nō q̄ sufficientes sim⁹ &c. De primo dic q̄ in
lege sacramētis nō p̄ferebat gratia virtute sacramentor. Ad
scōm duplex opinio. Quidā dicūt q̄ sine gratia addita non
possūt implere mādata legis. Alij dicūt q̄ sine gr̄a nō tñ sine
deo opante: dicūt tñ q̄ naturaliter solū non formaliter. Qui
terrena sapiūt: Phil.iij.b. Nō carne circūcisum.i. q̄uis nō
sit carne circūcisus. In corde pagani.i.interi⁹ mali. Qui ve/
ro in spiritu gloriat.i.in spūali circūcisione vel in testimonio
cōscientię.ij.Cor.j.c. Gloria nr̄a hęc est/testimoniū cōsciētię
nostrę. Per q̄d placet deo. Eccl.j.d. Et q̄d būplacitū ē deo
fides & mansuetudo. Expo. Ca.III.

Quid ergo amplius iudęo est. Hoc capl'm diui
dit i duas ptes. In p̄ma rūdet anthypophorę q̄ sibi
posset fieri ex p̄dictis. In scōa redit ad principale p
positū q̄d est ostēdere legē nō esse necessariā ad salutē: & inci/
pit: ibi: Causati &c. Dixerat q̄ gentilis bñ opanti reputat p̄/
putiū in circūcisionē: iudęo vero opanti male reputat circū/
cisio in p̄putiū. Ex hāc aut̄ arguet quis: ergo iuriliter data fu/
it circūcisio & lex: vñ opponunt sibi ipsis: Quid ergo am/
plius. Et rūdet q̄ immo dignior fuit status circūcisionis q̄m
status p̄putij. Unde dicit: Multum. Quod ostendit:
f Primū.i.p̄aipue: Quia credita. Sed iterum posset
quis obijcere: imo ex hoc min⁹ digni fuerūt iudei: q̄ nō cre/
diderunt in christū: vñ magis obest eis lex. Ad hoc rūdet:
g Quid enī obest/si quidā illorū nō crediderūt. q.
d. incredulitas quorūdā ipsorū nō minuit fidē alior. h Fi/
dem dei: habitam de deo: imo iuuabantur p̄ hoc q̄ legem
habuerūt. Vel Fidē dei.i.fidelitatē dei in p̄missis.q.d. nō
p̄pter hoc euacuat credulitas alior qua credebāt deū esse fi/
delem in p̄missis
Mystice f Primū q̄dē/q̄ credita sunt illis eloquia dei. Ex
hoc patet q̄ magnū est q̄n dñs credit eloquia sua. Ps. loq̄ns
Ps.147. de theologis: Nō fecit taliter oi nationi & iudicia &c. Deut.
iiij.b. Quę enī est alia gens sic inclyta vt habeat cerimonias
&c. Ideo inter oēs hoies debent esse grati theologi. Un dñs
dicit eis/Luc.x.d. Beati oculi q̄ vidēt q̄ vos videtis: Mul/
ti enī reges & pphetę &c. Deut.xxxj.f. Tollite librū istum et
ponite in latere arcę fęderis dñi.i.amoris. Aliq̄ nō ponūt li/
brū legis suę nisi i corde farsito amore. Et nota q̄ dic credita
nō tradita. Sz sicut aliq̄s credit pannū suū: similiter dñs no
bis scripturā suā/vt reddam⁹ ei trāsferendo eā in doctrinā et
bonā operationē: Sed dic Ps. Mutuabit pctor & nō soluet. Ps.36.
Gal.ij.b. Cū vidissent q̄z creditū ē mihi euāgeliū. Et ibi di/
cta sunt plura de hoc. Hñ sciebat Apl's illud sibi esse creditū
tñ dicebat.j.Cor.ix.c. Si euāgelizauero nō ē mihi gloria:
necessitas enīz mihi
incumbit: q̄m debeo
reddere q̄d mutuo
accepi: si nō euange/
lizauero mors mihi
est. Sz hodie multi
sunt portātes locu/
los dñi pecunię.i.sci
entię sibi creditę/ fu/
res & latrones/ponē
tes eam in p̄prios
vsus cū iuda p̄ditore: de quo Joh.xij.a. g Quid enim
si quidā illo⁹ nō crediderūt &c. Hoc p̄t dici cōtra q̄/
dam aspnantes ꝓba sacrę scripturę & bonos theologos / ꝑ
malos theologos. Mis dicēdū ē: Nūd incredulitas/quā
vident oīdere malis opib⁹: h Fidē dei euacuauit.i.fi/
dē de deo habitā.q.d.nō. Et tñ hodie pauci volūt accedere
ad dīm clamantē in rubo ardenti: Exo.iij.a.i. in theologo
ardenti carnali cōcupiscētia & aculeato spinis auaricię. Mul/
ti magi stulti facti sūt q̄s iudei: q̄z nolūt bibere aquā de petra:
Exo.xvij.b.c. Numeri.xx.b. Nolūt etiā sugere mel ō petra
oleūq; ō saxo durissimo: Deut.xxxij.b. Hodie etiā dedignāt
pasci a corvis vt helias.j.nigris pctō.iij.Regl.xvij.a. Et ad
innuēdū q̄ sine indignatiōe deberēt audire ꝓba sacrę scriptu/
rę a peccatoribus/ voluit dñs vt interfererent verba pessimi
balaā in ipsa lege: Numeri.xxiij.et.xxiij. Un Aug⁹. in.iij.
libro de doctrina christiana. Audiunt vtilit etiā q̄ vtiliter nō
agūt. Sua em̄ q̄rere student: sed sua docere nō audent. Dicit
Esa.j.c. Nisi dñs deliquisset nobis semen &c. Semē enī q̄d
in terra debet seminari/ non respuit p̄pter sacci vilitatem. iij.
Regl.xix.d. cū dixisset helias: Derelict⁹ sū ego solus: rūdit
ei dñs: Reliqui mihi septē milia virorū quorū genua nō sunt
curuata ante baal: q̄d interpt̄at deuoratoꝛ & superior. In q̄ no/
tat auaricia: q̄z auarus nō implebit pecunia: sicut deuoratoꝛ
cibo & potu. Vel baal interpt̄at superior: p q̄d notat̄ superbia
vel ambitio. Hec duo vitia auaricia et superbia solēt esse in ma
lis litteratis. Sed tamen multi sunt qui his vitiis p̄strati nō
* sūt: immo multi Expositio
Quid ḡ ampli⁹. Glo. Judę⁹ carnal'.i.carnaliter viuēs. Sic Glo.
gētilis.i.peccatoꝛ. Sit vere iudę⁹.i.iust⁹: q̄z vere cōfitēs iust⁹ est.
Fit gētilis.i.peccatoꝛ/q̄d solet esse gētilis. Ppl's peculiaris:
Deut.vij.a. Et dicit p trāssumptionē: q̄z sic mulier celat pe/
culiū suū.i.q̄d dat ei in dotē: sic de⁹ populū iudęoꝛ: qui dicit
canis. Matth.xv.c. Nō est bonū sumere &c. Matth.vij.a.
Nolite sanctum dare canib⁹. Omnis modus est/ intellige in
p̄senti/ vel in admissi ratione tēpoꝛaliū &c. quia omnia do/
na dei in p̄senti sūt/aut temporalia aut spiritualia. Unde tres
petitiones sunt in oratione dñica in p̄senti de bono tempora
li et spirituali in alia vita de eterno. De temporalib⁹. Deut.
xxxij.b. Quō p̄sequebat vn⁹ mille &c. Ut amicis. Joh.xv.e.
Vos aūt dixi amicos &c. Digni iudicarēt/ dignitate cōgrui
vel cōpatione gentiliū. Quorūdā aūt infidelitas &c. Immo
infidelitas fecit vt illi qui erant infideles nō accederent ad fi/
dem. Sed intelligit/ vt negatio p̄cedat signū: vt sit sensus: in/
fidelitas non efficit/ vt non quidam: id est nulli accederent ad
fidem: id est non fecit quin aliqui accederent ad fidem: vel in/
fidelitas quorūdam non impediuit alios quin ad fidem ve/
nerunt. Ut de⁹ non sit fidelis. Esse ne infidelis si nō redderet
videt ex hac littera: sed constat q̄ poterat non reddere p̄/
missū: ergo poterat esse infidelis. Contra.j.Cor.x.c. Fide/
lis deus qui non permittit &c. ergo deus fidelis: sed sua fide/
litas sua essentia: et non potest non esse: ergo non potest non
esse fidelis. Solutio. Cōiuncta falsa: diuisa vera. Licet em̄ im
possibile est nō reddere deum q̄d p̄omisit/ vt coniunctim in/
telligatur ex p̄missō: quia maior est omni lege/et nulli le/
d * ge subiacere p̄t

delem in ꝓmissis. Uel n. ꝓpter incredulitatem quozundã nõ est deus minus fidelis in promissis quin ea soluerit. a Est autem deus verax. Probat q̃ incredulitas quozundam nó euacuauit in alijs fidem dei. i. fidem de deo quã habebãt: quia de⁹ est verax ꝛc. dederit eis quę dixit. Similiter fidelitas ei⁹ nõ est euacuata: qz b Verax est: in promissis. Job. 3. d. Pš. 115. c Omnis autez homo mendax: qui dicit fidem aliozũ nõ esse verã. d Sicut scriptum est. Ad idẽ adducit hanc auctozitatẽ. i. ad ꝓbandum q̃ incredulitas quozundam ꝛc. q̃ ꝛ deus sit verax. Et exponitur hoc quinq̃ modis. Primo modo sumit: vt ꝓsecutiue: ꝛ cõtinuat ad istud quod ꝑmo dicitur in Pš. Et nota q̃ dauid composuit hunc Pš. post interfectionẽ vrię: ꝓpter quod dicebat de dauid sicut habet ij. Regũ. xij. c. Dauid homicida ẽ ꝛ adulter: ꝛ ꝓpter hoc non nascetur filius dei de semine eius. Et respõdet: imo domine: e Ut iustificeris ꝛc. i. verax sis in promissis. f Cũ iudicaris: ab hominibus nõ mittere filium tuum. i. vt nõ nascatur de tam spurcissimo peccatoze: ꝛ sic patet q̃ deus verax est. Unde dicit: Si dauid mẽtiar: ꝛ supple male accidat mihi: quia semen ei⁹ in ꝑternũ manebit. Scõo modo sumit: vt effectiue: ꝛ cõtinuat ad illud Pš. A peccato meo munda me: Ut iustificeris. i. ꝛ iustus appareas: f In sermonibus tuis: quibus ꝓmisisti vẽniam peccatoz⁹. Ex hoc autem q̃ mundat hoiem a peccato / apparet q̃ verus est in promissis. Ut iustificeri in sermonibus tuis. De quib⁹ Zach. j. a. Cõuertimi ad me: ꝛ ego ꝓuertar ad vos. Et Ezech. xviij. f. Quacũq̃ hora ingemuerit peccator ꝛc. Tertio modo loquit ad filiũ dei inq̃tum est deus: ꝛ continuat ei quod dixerat in Pš. Tibi soli peccaui: qz es deus / et ideo solus potes me sanare a pctõ / ꝛ ꝓpter hoc rogo: e Ut iustificeris. i. iustus appareas in sermonibus tuis: in ꝓmissis vẽnie. g Et vincas. i. superes. h Cũ iudicari. i. cõparis hoib⁹: cũ tamen dicat Job. iij. d. Nũquid homo dei cõparatione iustificabit? Quarto etiã modo ꝓtinuat ei qđ dixit: Tibi soli peccaui: et ideo miserere mei. e Ut iustificeris ꝛc. tanq̃ homo iust⁹ appareas. j. Pet. ij. d. Qui pctm̃ nõ fecit: nec inuent⁹ est dol⁹ in oze ei⁹. Dicit aũt poti⁹ / in sermonib⁹ q̃ in operib⁹: qz dicit Jacobi. iij. a. Qui nõ peccat in lingua hic pfect⁹ est in vita sua. g Uincas. i. supas iusticia. h Cũ. i. q̃uis: i Iudicaris / a iudeis. j. Pet. ij. d. Tradebat aũt iudici se iniuste. Quito sic nec mutat hoc: e Ut iustificeri in ser. tuis et vincas. i. victoziã habeas de diabolo ꝛ pctõ: i Cũ iudicaris: a iudeis et pilato. Col. ij. c. Expolians principatus et ptates traduxit in semetipso.

Mystice ✠ sũt: imo multi sũt boni. Unde Job. xxv. a. Nunq̃d est numerus militũ. q. d. non. Unde. iij. Regũ. v. d. de heliseo ꝛ puero: puer vidit inimicos helisei. Et sequit ibi: Aperuit dñs oculos pueri: ꝛ ecce mons equozũ plen⁹ cũ heliseo. Puer iste significat quẽlibet: cui videt q̃ oẽs theologi sint per mala opa inimici helisei. i. christi. Sed si dñs aperuisset oculos taliũ: videret q̃ multi sũt cũ deo. a Est aũt de⁹ verax: inenarrabilis: imutabilis ꝛ inuariabilis. Malach. iij. b. Ego de⁹ ꝛ nõ muto: Sed oĩs creatura mẽdax. Infra. viij. d. Uanitati subiecta ẽ oĩs creatura. Itẽ verax ẽ de⁹ in ꝓdicãdo. Unde Matth. v. c. Iota vnũ aut vn⁹ apex nõ ꝑteribit a lege donec oĩa fiãt. Et Matth. xxiij. c. Cęlũ ꝛ terra trãsibũt ſ hi⁹ ꝛc. Verax etiã ẽ Pš. 88. in ꝓmissis. Pš. Quę ꝓcedunt de labijs meis nõ faciã irrita. c Omnis autem homo mendax. Quia in eo ẽ triplex vanitas: ex qua sequit triplex mendaciũ in eodem. Et hoc patet per illũ Pš. Uniuersa vanitas omnis homo viuẽs. Et habet cõuenientiam plurimozũ: qz dicit Eccs in principio: Uanitas vanitatũ ꝛ omnia vanitas. Habet ergo vanitatẽ essentię ex quo est variabilis: ꝛ hęc vanitas est cõmunis omnibus creaturis. Ro. viij. d. Oĩs creatura ingemiscit ꝛ parturit vsq̃ adhuc. Itẽm habet vanitatem miserię: et hęc est cõmunis omnibus animantibus. Habet etiã vanitatẽ culpę: q̃ tm̃ est in Pš. 38. rationali creatura. Hanc triplicem vanitatem triplex sequit mẽdacium in homine. Ex vanitate essentię sequit primũ mẽdacium: qđ est ex hoc quod sibi ꝓmittit homo sufficientiam in creaturis / ꝛ nõ inuenit eam ꝓpter earum vanitatem. Unde Pš. Ut quid diligitis vanitatẽ ꝛ quęritis mẽdaciũ. Eccli. xxxiij. a. Uana spes et mendaciũ. Secũda est ꝛ fortitudinis ꝓpter quam ꝓmittit sibi longam vitam. Sed dicit Prouer. xxxj. d. Fallax imago et vana est pulchritudo. Ex vanitate culpę / sequit tertiũ mendaciũ: quo sibi ꝓmittit homo delectationẽ ꝛ nõ habet nisi amaritudinẽ. Hiere. viij. b. Appręhẽderũt mẽdaciũ ꝛ noluerũt reuerti. Et nota q̃ secũdę vanitatis causa est contrarietas: tertię superfluitas ꝛ diminutio: primę hoc q̃ est ex nihilo. Itẽ nota q̃ primũ mendaciũ facit auarũ: secũdũ superbum: tertiũ luxuriosum. Primũ mendaciũ est radix auaricię: scõm superbię: tertium luxurię. Item nota q̃ primũ mendacium ꝓmittit expediens siue vtile: scõm honestũ: tertiũ delectabile: Et est ecõuerso: qz primũ mendacium impedit: secundũ deturpat: tertiũ amarificat.

Expositio Glo. ✠ gi subiacere põt. Oĩs hõ mẽdax / ex se ꝛ mutabil⁹ ꝛ varia bil⁹: habẽs volũtatẽ dãdi ꝛ stari opponẽdi / ad lfam. Ũñ Joh. viij. f. Cũ mẽdaciũ loquit ex ꝓprijs loquit. Mõ ꝓpter aliã hois dignitatẽ: qz ex q̃ erat mẽdax nõ erat dign⁹ habere eam. Sz ex hoc videt q̃ pres antiqui nõ meruerũt incarnationẽ. Cõtra Gen. xxij. c. Quia fecisti rẽ hãc ꝛ nõ pepercisti ꝛc. vsq̃ ibi / in semie tuo: ꝛ bñdicẽt ꝛc. g̃ meruit abrahã ꝛ successozes ei⁹ bñdici: sz nõ potuerũt bñdici nisi p̃ incarnationẽ. Itẽ: Propt miseriã inopũ ꝛ gemitũ pauper nũc exurgã. Ubi / ꝓpter notat cãm nõ nisi meritoziã: g̃ videt q̃ meruerẽt. Pręterea: meruerũt vitã eternã / ex q̃ habent charitatẽ: g̃ redẽptionẽ: qz nõ poterãt habere illã nisi pr⁹ redimerẽt: g̃ meruerẽt incarnationẽ. Solo. Dic q̃ nõ meruerũt. Ũñ si vitã ętnã ꝛ bñdictionẽ meruerũt / nõ simpliciter / sed sub ꝓditiõe. s. soluto pcio: sicut filio relinquit hęreditas obligata: Pręciũ aũt i incarnatiõe fuit q̃ sola gra ineffabilis misceia dei fuit facta: ꝛ tõ mereri nõ poterat. Qz dicit Propter miseriã inopũ ꝛc. Dic ibi / ꝓpter / notat nõ cãm meritoziã: sz motiuã: sicut ad sctõrũ pces mouet. Itẽ meruerũt merito cõgrui nõ merito cõdigni / vt gra dei detur idignis. Sz qñ dat gra habet: g̃ gra habet ab idigno. Sol. dat indigno. i. illi qui fuit indign⁹ / ꝛ p hoc fit dign⁹: sicut p̃bẽda dat nõ canonico / ꝛ p hoc fit canonicus. Mõ habẽs verũ ẽ nature in q̃ cõdit⁹ est: imo etiã si esset mẽdax ꝛ van⁹ quod verũ ẽ: sz qz nõ est in illa / in plus mẽdax est. De⁹ aũt apõ quẽ. i. in cui⁹ noticia nihil futurũ ẽ. Mõ sic sumit futurę / cũ dicit spes expectatio futurę btitudinis: nõ solũ eni futurę in re sed i cognitione aliter sancti in patria spem haberẽt. Nihil ẽ futurũ: g̃ antichristũ fore nihil ẽ apud deũ ꝛ est apud deũ: g̃ est apud deũ vt ꝑteritũ vel p̃sens: ꝛ non est sic: g̃ res sunt apud deũ nõ eo mõ q̃ sũt. Sol. nihil eẽ futurũ dr apud deũ vel p̃teritũ: qz futurũ ꝛ ꝑteritũ eque cognoscit vt p̃sens: ꝛ b est qz de⁹ p seipm ꝛ in sipo cognoscit res: nos res ꝓprie cognoscimus p ipas res: ꝛ tõ qñ nõ sũt ita vere cognoscim⁹ eas. Deũ mẽdacẽ ꝓnũciat. Cõtra null⁹ est ita insan⁹ q̃ dicat deũ mendacẽ: qđ verũ est / sz ꝓ tãto dicit. i. illud qđ dixit / dñs dicit eẽ mendaciũ: vt verba Danielis g̃ essent mendacia: nisi christ⁹ venisset: ꝛ dicũt iudei q̃ nõ venit. Quẽ vincit deus. i. de falsitate conuincet. Inq̃tum a seipso est: g̃ homo a seipso est. Sol. i. inq̃tum est in se ipso / vt tũc de⁹ / vt cõsecutiue. Ex sola iusticia nõ ex meritis. Sed si nõ ex meritis: ergo ex miseri/cordia: nõ igit ex iusticia. Dic q̃ hoc nomen iusticia qñq̃ sumit ꝓ fidelitate: qm̃ solũ dicit virtus fm quã reddit vnicuiq̃ qđ suũ est. Primo modo sumit hic: ꝛ fm istũ modũ nõ seqt: hoc est ex misceia: nõ igit ex iusticia. Sz q̃ hęc solutio nulla sit / patet: qz dicit Tull⁹ q̃ veritas siue fidelitas est species iusticię. Et ideo dicendum q̃ iusticia quãdoq̃ large sumit ꝓ ut est virt⁹: et sic misericordia et veritas sũt species el⁹: Quãdoq̃ stricte fm q̃ respicit merituum: ꝓut dicit / deus punit

✠ istum ex iusticia

Litteraliter. a Si aũt iniq̃tas nr̃a: vt dictũ est in pri-
ma parte huius capli. Rñdet anthypophoꝛę q̃ sibi posset fieri
ex eis q̃ dixerat in p̃cedẽti capło. Posset enī videri q̃ lex nō
fuisset vtilis. Et rñdet q̃ immo. Et iterũ qꝛ posset dicere q̃s
q̃ vtilis fuisset si credidissent omnes: sed quidam illoꝝ̃ non
crediderunt: ideo re-
spondet q̃ increduli-
tas quoꝛundam non
euacuabit fidem. Et

a caris. Si aũtẽ iniq̃tas nostra b iusticiã dei cõmẽdat: q̃d di-

hoc ostendit auctoꝛitate dauid quã quidã peruertebãt. Osten
dit etiã q̃ ꝫ nõ potest intelligi: sicut dicebãt. Erat aũt duplex
erroꝛ de ipsa. Quidam dicebant q̃ deus volebat q̃ peccare-
mus vt iustioꝛ appareret: vnde dicebant: Vt iustificeris:
id est vt iustioꝛ appareas. Hoc primo improbat per inconue-
niens quod ex hoc sequitur: videlicet q̃ iniuste puniret pec-
catoꝛes. Et hoc esse inconueniens probat per articulos fidei:
quia deus iuste iudicabit mundum. Alij dicebant q̃ ideo vo-
lebat deus vt peccaremus: vt augmentaretur eius iusticia.
Vnde exponebant: Vt iustificeris / amplius. s. quod im-
probat ibi: Si enim veritas. Dicit ergo. Si autem.
q. d. recte intelligendum est hoc: Vt iustificeris ꝛc. ꝛ non
hoc modo / vt deus iustus appareat. b Autẽ: id est qꝛ si
c Cõmẽdat: cõmendabilẽ ostẽdit: d Quid dicem⁹. i.
quid ex hoc se-

Aliter a Si aũt iniquitas nostra ꝛc. Job. xxxv. b. Si peccaue
ris / quid ei nocebis: ꝛ si multiplicatę fuerint ꝛc. Pozo ꝛc. Et
in eodem. xxij. a. Quid prodest deo si iustus fueris: aut quid
Pś. 15. confers ei ꝛc. q. d. nihil: qꝛ dicit Pś. Bonoꝝ meoꝝ nõ eges.
* Alioquin quõ iudi-
Expositio Glo. * istum ex iusticia qꝛ meruit. Primo modo sumit hic / et ideo
non sequitur: Ex misericoꝛdia non est: ergo ex iusticia; sed
scõm q̃ iusticia stricte sumit / bene sequeret. Uxoꝛem vnĩ. ij.
Regl. xi. a. Et illum / vriam. s. Uel causatiuũ: istud vel est ex-
positium. Uel ita vt sit: scõa expositio. Dixisti enim: Qua-
cũq̃ hoꝛa ꝛc. Eçech. xviij. f. et. xxxiij. d. Contra: dauid longo
tempoꝛe fuit ante ecechielẽ. Unde quãdo hoc dixit dauid nõ-
dũ erat eçechiel. Sol. Dixisti. i. disposuisti: vel dixisti mihi p
Pś. 31. reuelationẽ. Unde in Pś. Dixi confiteboꝛ aduersum me ꝛc.
Uel ita: tertia expositio. Justificeris. i. iustus appareas: ergo
videt q̃ de⁹ de iusticia iustificet hominẽ: nõ ergo ex misericoꝛ
dia. Solo. In iustificatione impij est infusio gratię: iustifica-
tio aũt ex misericoꝛdia / q̃tũ ad remissionẽ peccati est ex iusti-
cia: quia per ꝓtritionẽ merek homo peccati remissionẽ. Sed
hęc solutio non videt esse ad ꝓpositũ: quia Glo. hic vult ostẽ-
dere: q̃ iustificatio est p infusionem gratię. Unde dicendum
q̃d est ex iusticia. i. ex promissione dei q̃ est ex misericoꝛdia in
iudicio. Cõpararis. Job. xxv. b. Stellę nõ sũt mũdę ĩ cõspe-
ctu ei⁹. Et Esa. lxiij. b. Oĉs iusticię nostrę q̃si pann⁹ mẽstru-
atę ꝛc. Per Esa. v. a. Jnuenit enī deus dixisse homi oĉs: ergo hõ
ex naturalib⁹ solis põt ad virtutes ꝓgredi. Et est argumẽtũ
ꝑ arrioꝛ: qui dicebat: Nõ inuideo christo facto domino: quia
possũ fieri de⁹ si voluero. Sed nihil est: quia etsi intellectus
vel ratio vult bonum vel virtutes assequi: tñ non potest nisi
Pś. 118. gratia p̃cedẽte. Unde sup illud: Cõcupiuit aia mea ꝛc. Glo.
Pręuolat intellectus / sed sequit tardus aut nullus affectus:
q. d. siue gratis data ad minus vel gratũfacientẽ: ꝛ hoc p̃ue-
nire nõ põt. Dicendũ ergo q̃ affectus ꝛ motus naturales ap-
pellat Glo. voluntates efficaces q̃ sunt per gratiã aliquam.
Cui ex deo nihil defuit: ergo ex deo nõ defuit ei gratia: ergo
eam habuit ex deo: qõ falsum est: qꝛ tũc ꝓgrederet ad virtu-
tes: qõ hic negat. Pręterea scõm hoc videt q̃ teneamur ha-
bere gratiã. Solo. Et si in ptãte hominis sit habere gr̃az: nõ
tamẽ tenet habere eã: sed tenet facere aliquid / quo facto ha-
bebit eã. i. tenetur se pręparare. Uel ita: quarta expositio. A
peccatoribus⁹ iudicatus est. j. Pet. ij. d. Tradebat aũt iudicãti
se iniuste. Uel aliꝰ nõ mutatis: quinta expositio. Propt illã
humilitatẽ dedit / Phil. ij. b. illi nomen. Sed contra / omnib⁹
moribus omniũ virtutum ęqualiter meruit: qꝛ habuit semp
charitatẽ q̃lit intensã: quare ergo dicit ꝓpter humilitatẽ me
ruisse nobis exaltationẽ plusq̃ per aliã virtutẽ: Solo. Equali-
ter meruit oib⁹ opibus omniũ virtutũ vitã ęternã: sed christi /

mã resurrectionẽ ꝛ nobis exaltationẽ apud hoies merito passi
onis. Uerbi gr̃a: sit q̃ isto martyri non augeatur charitas: et
martyrio mõ merek aureola: q̃ ꝛ añ: qꝛ añ ęqualis erat cha-
ritas in eo sicut modo: patet q̃ non sequitur: quia aureola
ꝓprie respicit genus operis / ꝛ charitas est ꝓprie meritũ vitę
ęternę: similiter chri-
stus ꝓpter genus ex-
cellentissimę humili-
tatis meruit citissimã
resurrectionẽ ꝛ nominis sui exaltationem. Luce. xviij. c. Qui
se humiliat exaltabitur. Diuinę iustificationis. i. iusticię dei.
Causã manifestãtia: qõ nõ est verũ: immo de ordine dei est q̃
in suo vniuerso etiã malũ ordinat / ꝛ q̃ miracoꝛes sit patefaci-
ret. Jsti errabant: qꝛ ista patefactio non est ex ipo peccato: ꝫ
ex sanatione eius: sicut medicina laudabilis est / non ex mor-
bo: sed ex effectu sanandi morbũ: ꝛ ita peccata nõ valent ad
ostendendã misericoꝛdiã dei nisi per accidens / per ipsoꝝ̃ scz
sanationẽ / ꝛ iniusticia nostra iustũ illum ostendit. Hoc videt
esse verũ per hoc qõ dicit in Enchiriõ. Jn vniuersitate istõ
qõ malũ dicit bene ordinat: ꝛ in loco suo positũ eminẽtius
cõmẽdat bonũ. Cuius ratio est: qꝛ ꝓtraria iuxta se posita ma-
gis elucescunt: Ergo malũ cõmendat ineffabile bonũ. So-
lutio vna est: qꝛ malũ commendat bona creata: ꝛ q̃ sic intelli
gi debeat / patet: qꝛ Aug⁹ trahit hoc ab illo verbo: Et erant
valde bona: qõ cũ sit / intelligitur de bonis creatis: ꝛ ita nihil
est ad ꝓpositũ qõ hic obijcit de deo. Sed qꝛ adhuc videtur
q̃ immo peccata nostra faciunt elucescere iusticiã dei. Dicen
dum q̃ non est verum: immo q̃ istud facit deus de peccato
nostro: vt qñ delet illud vel qñ infligit pœnã ꝓpter illud. Di-
cens deum vti malis ꝛc. Sed videt q̃ deus vtatur malis: qꝛ
dicit Esa. x. b. Ue assur virga furoris mei ꝛc. Et ibi Glo. Utitur
eo q̃si ministro. Solutio. Deꝰ vtit malis nõ vt faciat eos fa-
cere malũ: sed qꝛ de malis eoꝝ elicit bonum: et isti accipiunt
vti: sicut aliquis vtit securi quãdo facit eam secare. Si enim
iniusticia nr̃a ei ꝓficit ꝛc. Cõtra. Sic iudex aliquis si habe-
at inimicũ ꝛ interficiat illum inimicum aliquis sine iudicio iu
dicis: ꝛ sit vterq̃ sub iurisdictiõe eius: cõstat q̃ põt ꝛ debet il-
lum interficere ꝛ punire: ꝛ tñ ꝓfuit ei / et fuit vtile sibi q̃ more
retur hostis: ꝛ in hoc nõ est iudex ille iniquus: ergo neq̃ do-
minus esset iniquus si interficeret. Solutio. Non est simile:
esset aũt sic̃ si iudex p̃cepisset illi q̃ interficeret inimicũ suũ.
Illi enī qui hoc vt dicit in Glo. ponebãt / dicebãt deum vel-
le nos peccare; ꝛ idẽ est aliq̃d fieri deo volẽte ꝛ deo auctoꝛe:
vnde dominus agebat ꝛ p̃cipiebat quodãmodo q̃ peccare-
mus. Illius rei deus vtoꝛ est cuius auctoꝛ non est: sed de-
us vtoꝛ est male actionis: ergo nõ est auctoꝛ male actionis:
ergo ipsa nõ a deo. Si dicat illi⁹ rei. i. malicię: ergo malicia est
res: ergo est aliquid: qõ est iterũ ꝓtra opinionẽ q̃ dicit q̃ om
nis actio est a deo: Jpa enim dicit q̃ malicia nihil est. Solo.
Mala actio inq̃tum actio / a deo est: inq̃tum vero mala est a
diabolo vel ab hoie. Uñ dicendũ: Illi⁹ rei: id est talis rei vl-
toꝛ est: cui⁹. i. qualis auctoꝛ nõ est: vel illius rei. i. malicię. Oꝛ
obijcit: ergo malicia est res. Dicẽdũ q̃ res ꝛ aliquid sumunt
hic large ad ea quę sunt in rerũ natura: ꝛ quę sunt in opinio-
ne tm̃. Alij bene concedũt q̃ nõ ois actio est a deo: ꝛ hoc in-
telligit de natura ꝛ substãtijs. Et hęc opinio fũdata ẽ sup istõ
Aug⁹. in lib. de natura boni / cũ ait: Oĩa ex ipo audim⁹ ꝛ per
ipm ꝛ in ipso / oĉs vtiq̃ naturas intelligere debem⁹ q̃ natu-
raliter sunt: neq̃ enī ex ipo sunt pcta q̃ naturã non seruãt / sed
vitiãt: q̃ pcta esse ex voluntate peccantiũ / multis modis sacra
scriptura testat. Jniquus est deus inferendo vindictam ꝛc.
Sed vult vt faciamus malã actionẽ: qꝛ est ab eo / ꝛ infert vin-
dictam ꝓ ea: ergo est iniquus. Sed dicendum q̃ vult actio
nem inq̃tum est actio ꝛ nõ inq̃tũ est mala. Si obijcit: ꝑ ma-
licia punit q̃ est ꝑuatio: ꝛ ita nihil: ergo punit ꝑ nihilo. Nõ se
quitur: qꝛ res vel aliq̃d sumptũ cũ verbo punitionis amplitat
ad supponendũ ꝑ priuationib⁹: sic̃ patet hic: Propter quid
puniuisti eũ: Rñ respõdet: qꝛ nõ fecit ignẽ. Silr dicendũ q̃
malicia ꝓut est sub punitione est aliq̃d: ꝛ tõo nõ sequit: mali-
cia nihil est: ꝛ deus ꝑ malicia punit: ergo punit ꝓ nihilo: si-
cut nõ sequitur: cbimera nihil est: ꝛ iste opinat: ergo opinat

 nihil. Nec potest

quid ex hoc sequit. g Nunquid iniquus est deus: id est iniustus: b Qui infert iram/id est vindictam peccatoribus/ ex quo vult eos peccare? c Scom hominem. Ne quis posset credere q̄ aplus hoc diceret ex se: ideo dicit q̄ ipse non dicit ita: sed aliquis fatuus homo posset ita dicere:et hoc est: Scom hominem dico. d Alioquin.i.si est iniquus: e Quomodo iudicabit ꝛc̄.q̄si nō pōt esse iustus in iudicando mundū:qō est cōtra fidem: f Si enī veritas. Hic imprōbat aliqm errorem q̄ iniquitates nostrę non augmentāt iusticiā dei. g Enī.i. q̄: f Si veritas dei/ id ē iusticia. i Abundauit.i.maior fuit. k In gloriā ipsi⁹: vt gloriosior eēt. b In meo mendacio.i. ꝓpter peccatum meū qō est mendaciū. l Quid adhuc iudicor:et est:quasi non deberem damnari a deo ꝓpter pcm̄ meū. m Tanq̄ peccator:quia nō debet mihi imputari peccatum: quia cogor a deo peccare vt eius iusticia crescat. Iterum si verum est q̄ iusticia dei abundat ꝓpter peccata nostra: quid.i.cur/nō/ o Faciam⁹ mala vt veniant bona:deo scz/vt scz crescat iusticia dei. n Sicut blasphemamur: id est blasphemādo nobis imponit a quibusdam: et sicut quidā aiunt nos dicere: Ps.13. id est p̄dicare hoc.s. Faciamus mala vt veniāt bona. p Quor/sicut mihi falsū imponūt. q Dānatio iusta est:ꝛ dānat/ nō est credēdū: vñ nec eis. r Quid igit? Apostolus volebat ostendere q̄ lex non erat inutiliter data: quia plus fuit iudeo ex hoc q̄ legem habuit q̄ gentili. Ad hoc respōdet:quia videret alicui q̄ conuersi de iudeis maiorem gratiam deberent habere q̄ conuersi de gentibus q̄b⁹ nō fuit lex tradita:Et hoc est:quid ergo:ex quo plus est iudeo. s Precellim⁹ eos:in statu gratię. Et respōdet: t Nequaq̄:imo pares sum⁹ eis:qz eadē habemus sacramēta:ꝛ mō eadē eloquia.

a cemus: Nunquid iniquus est
b deus qui infert iram? Scom
c d hominem dico: Absit. Alioquin quomodo iudicabit de-
e us hunc mundum? Si enim
f g veritas dei in meo mendacio
b abundauit in gloriam ipsius:
k l quid adhuc et ego tanq̄ pec-
m n cator iudicor: ꝛ nō sicut blas-
phemamur/ꝛ sicut aiunt quidam nos dicere: faciam⁹ ma-
o la vt veniant bona. Quorum
p q dāmnatio iusta est. Quid igi-
r s tur? Precellimus eos? Me-
r v quaq̄? Causati enī sumus iu-
x deos ꝛ grecos omes sub pec-
y cato eē: sicut scriptū ē: Quia
z nō est iust⁹ quisq̄: nō ēst intel-
a b ligēs: nō ē requirēs deū: Oēs

Doz aliter * o Alioquin quō iudicabit deus hunc mundū?
Ps.95. Iudicabit orbē terrę in equitate: vt Ps̄. innuit. Et Esa. xi.a. Non scom visionē oculor iudicabit: neq̄ fm auditū aurių arguet:sed iudicabit in iusticia pauperes:ꝛ arguet in equitate p māsuetis terrę: qz erit iusticia cingulū lūbor ei⁹. Sap̄.v.d. Induit pro torace iusticiam ꝛ assumet pro galea iudiciū certum. Esa.lix.d. Indutus est iusticia vt lorica. f Si enim veritas dei in meo mendacio. Job xiij.a. Nō indiget deus vestro mēdacio vt p illo loq̄mini dolos. Act̄.xvij.f. Non humanis manibus colitur indigens aliquo. Et est cōtra illos qui in sermonib⁹ admiscent mendacia vt credat veritas. o Faciamus mala vt veniant bona. Hoc dicūt multi ipso facto. Un Iere. xliij.d. Facientes faciemus omne verbū qō egrediet de ore nostro ꝛc̄. et saturati sum⁹ ꝛ bene nobis erat: ex eo autem tempore quo cessauimus sacrificare regine cęli:et libare ei libamina indiguim⁹ omnibus ꝛ gladio ꝛ fame cōsumpti sumus. Et Iere.xij.a. Bene est omnibus qui p̄uaricantur ꝛ inique agunt. Job.xij.b. Abundant tabernacula prędonum ꝛc̄. Sed mentiunt/nō quia faciunt mala vePs.72. niunt eis bona: sed sicut dicit Ps̄. Veruntamen propter dolos posuisti eis: deiecisti eos dum alleuarent. Litterali-
Litteraliter ter. v Causati enī sumus. Hec est scda pars hui⁹ capituli: in qua redit ad pncipale ꝓpositū: videlicet q̄ lex nō est necessaria/ nec sufficit ad salutem: qz non iustificat. Qō ostēdit per auctoritatē dauid: qui loquēs illis qui sub lege erāt: dicit: Oēs declinauerī. Sed posset quis respōdere/q̄ dauid non loquit ibi iudeis: ꝛ ideo ostēdit q̄ immo/dicens: Scimus aūt ꝛc̄. Ergo auctoritas dauid intelligit de iudeis. Est ergo argumentatio eius talis: Omnes qui sub lege erant declinauerunt a deo: habētes autem legē erāt sub lege.i. iudei: ergo habētes legem declinauerunt a deo: ergo nō sunt iustificati per legem: ergo lex non iustificat. Dicit ergo: Causati enī sum⁹.i.causis ꝛ rōnib⁹ ostendim⁹.s.ij.b. x Grecos: id est gentiles. y Quia nō est iust⁹ quisq̄. Hic iustus sumit a iusticia ꝓut cōplectit omnes virtutes: scom q̄ dicit impius iustificari. z Nō est/inquā iust⁹: quia non est/ inteligens/ corde credendo. a Nō est requirēs deū: bene operādo ꝛ ei fruēdo. b Oēs declinauerī/ a deo deor:sū ad creaturas:ꝛ ex hac declinatione Doz aliter
y Quia non est iust⁹: quo ad proximum. z Nō est intelligens: quo ad seipm. a Non est requirens/quo ad deum. Un ad Tit̄.ij.d. Sobrie/quo ad vos: iuste/quo ad proximū:ꝛ pie/quo ad deum viuam⁹ in hoc seculo. Osee.iiij.a. Non est misericordia: non est veritas: nō est sciētia dei in terra. Misericordia quo ad se. Un Eccl̄i.xxx.d. Miserere aię tuę placēs deo. Veritas: id ē iusticia/quo ad primū. Nō ē sciētia dei: ꝥ ē: Nō ē requirēs/deū. b Oēs declinauerī. Pau
* ci sunt qui non Ps.13. et.52.
nihil. Nec pōt non amare quę fecit. Sap̄.xi.d. Diligis omnia quę sunt ꝛ nihil odisti eorū quę fecisti. Sed mala actio est a deo: ergo diligit malā actionem: ergo vult ei bonum: sed non est in bono nisi Expositio Glo.
bonum: ergo mala actio est bona. Nō verū est bonitate nature: non autē malicia culpę. Et similit ꝛ in eodē subiecto est malicia ꝛ bonitas. Unde in Enchiridion: Fallit regula dialecticorum q̄ dicūt ꝓtrariū nō in ꝓtrario esse: imo malicia culpę est in bono nature: cui est contraria. Omnis namq̄ natura etiā si vitiosa est/in quātū natura/bona est: inquātū vitiosa mala ē. Locū iniusticię dederūt.i.qz iniusticiā reperiūt/ vbi deberet esse summa iusticia. Ideo dr Eph̄ iij.f. Nolite locū dare diabolo. Esa.xxvij.c. Lo angustatū est stratū/ ita vt alter decidat. Non decet esse ꝓpitiū. Ps̄. Propitiaberis pctō meo ꝛc̄. Sed nihil facit de⁹ qō nō de- Ps.24.
cet eū facere: g decet eū esse ꝓpitiū pctō. Ite ꝓpiti⁹ esto pctis nostris. Solo. Nō decet eū ꝓpitiū eē pctō tm̄.i.nō decet eū q̄ ꝓpitiet/ita q̄ nō puniat pctm̄. Sile Josue vlt̄.c. Dūs fctūs ꝛ fortis emulator: nec ignoscet scelerib⁹ vris ꝛ pctis/tm̄ supplicijs/si etiā puniet. Quō enī iudicabit si iniquus est? Sed nōne iudex iniquus bene iudicat aliqn̄. Et dicendū q̄ iudex iniquus in iudicio nō pōt bene iudicare. Quasi male / bonis dans mala ꝛc̄. Sed contra Matth̄.v.g. Qui facit solē suū oriri sup bonos ꝛ malos: g̃ bona dat malis: ꝛ eadem.i. mala bonis. Solo. Hoc intelligit de bono eterno ꝛ pena eterna. Ad ꝓbationē carnalis.i. quā facit carnaliter intelligēs. Veritas.i. iusticia. Queritur q̄re veritas potiꝰ appellat noie iusticię hic ꝛ in multis locis q̄ noie alteri⁹ fructus. De b alias. Adhuc.i. post quersionē: postq̄ tā dedit alicui gratiaz adhuc punit eū pena ꝓpter pctm̄. Scom hanc lectionē arguunt illi q̄ dicebant q̄ deus vult nos peccare/ vt glorioſior appareat. Quia nūc certū est post dimissionē peccati. In pctō abūdet.i. ꝓpt peccatū. Ubi abūdat delictū .j.v.d. Vel ita pōt cōtinuari. Hęc lectura nō differt a prima nisi in ꝓtinuatione: qz ꝑus ꝓtinuabat ad b: Si aūt iniq̄tas ꝛc̄. mō ei qō dixit: Alioqn ꝛc̄. Oō in parte ostendit.i. in particulari.i. in ipso paulo. Tā iudeos.s.ij.a. In q̄ aliū iudicas ꝛc̄. Or grecos.i. gētiles. Sup̄.j.c. Mutauerūt gliaz ꝛc̄. Personar acceptionē.s.ij.b. Quid ampli⁹.s.eo.a. In q̄ maxie demōstrauit: qn̄ dixit: Credita sūt eis eloquia dei. Nō est ex aliq̄ ꝛc̄. ergo nō meruerī redēptionē: ergo neq̄ vitā eternā. De b sup in p̄cedēti lectione. Un hāc grām: euāgeliū vel aduentū saluatoris. In statu grę: hoc dicit: qz an̄ statū grę legis iudei p̄cellebāt. Ideo nō est iustus: qz ꝛc̄. g̃ demēs nō est iust⁹. Solo. Intelligere hic sumit p credere: credere dico ꝓut sonat in habitū. Un sumit ꝓsequēs p accedēte: qz dr Esa. vij.b. Nisi credideritis non

intelligetis

narione/ a Simul inutiles facti sunt/ non tm sibi: sed etiã alijs facti sunt inutiles. b Non est q̃ faciat bonũ: nõ est vsq; ad vnũ. Vsq; põt esse inclusiuũ. i. nullꝰ qui faciat ꝛc. Vel põt esse exclusiuũ/ c Nõ est vsq; ad vnum: id est christum. i. nullus facit bonũ nisi christus. d Sepulchrum. Dixerat: Nõ est qui faciat bonũ: minꝰ dicens plus significat. i. omnes faciũt mala. Vñ hic ostendit q̃ mala: d Sepulchr pa/tẽs. Exõ q̃ pateat potest poni aliq̃d in eo: et etiã fetor erit ab eo. q. d. ex ore eoꝝ nõ exit nisi fetor detractionis et spurcitię: et parati sũt recipere mortuos/ et verbis suis mortificare viuos. e Linguis suis dolose agebant. Esa. xxix. d. Populus hic labijs me honorat ꝛc. Iere. xij. a. Prope es to ori eorum. Matth. xxij. b. Magister scimus: quia verax es ꝛc. g Venenum: inuidię et iracundię

a declinauerunt/ simul inũti/
b les facti sunt: nõn est qui fa/
c ciat bonum: nõn est vsq; ad
d vnum. Sepũlchrum patens
e est guttur eorum: linguis suis
f g dólose agebant: vẽnenũ aspi/

quitur/ amico suo re/te expandit pedibus eiꝰ. g Venenũ aspidum: qõ dulcẽ: vt dicũt postillę: et ex hoc periculosius et magis nocet: qz facilius sumitur: et sic verba istorum. Unde. Polliti sunt sermones eiꝰ super oleũ et ipsi sunt iacula. Et nota q̃ dicit: Venenum sub labijs: q̃si latẽs. Eccl. xij. d. In labijs suis indulcat inimicus/ et in corde suo insidiatur vt subuertat te i foueam. Prouerb. xj. b. Simulator ore decipit * amicum suum. Ps. 54.

Aliter * cl sunt qui nõ declinauerunt. Ex hac declinatione est oñe peccatũ: quia oñi creatura superior est anima: et q̃ñ nõ hęret deo per amorem inclinat: qz facta est vt superi⁹ erigeret. Cũ igit peccare sit spreto incõmutabili bono/ rebus cõmutabilib⁹ adhęrere/ patet q̃ hic ponit primũ fontẽ et originẽ peccati. Esa. lix. b. Semitę eorũ incuuatę sũt ꝛc. i. cogitatiões et desideria. Prouer. ij. d. Inclinata ẽ ad mortẽ dom⁹ eiꝰ: et ad inferos semitę illiꝰ. Semitę. i. breuiorẽ viã elegit ad eundũ ad inferos. Prouer. v. a. Pedes eius descendũt in mortem: et ad inferos gressus illiꝰ penetrãt. Et Pſ. Oculos suos statuerũt declinare in terrã. Vñ Dañ. xiij. a. Auerterũt sensũ suũ et declinauerunt oculos suos vt nõ viderẽt cęlũ. Hęc fuit origo peccati illorũ. Sed de quolibet iusto dicit Pſ. Ascẽsiones in corde suo disposuit i valle lachrymaꝝ in loco quẽ disposuit. a Inutiles facti sũt. Cũ homo debet esse vtilis alijs: ex quo se inclinat deorsum: nec põt alios sursum trahere nisi miraculose: sed potius deorsum per malã doctrinam vel exemplũ. Vñ Aug⁹ in lib. de natura boni. Hęc enim lex est diuinę prouidentię: vt hõ a superioribus adiuuet ad cogitandã aut percipiẽdam dei gram/ętum ad deũ: ad eandẽ aũt puocat si inferiores adiuuat. Et ꝓpter hoc dicit apls ad Gal. vj. Alter alterius onera portate. Ideoq; sancti viri ceruis cõparant Cant. ij. b. Adiuro vos filię hierlm p capreas ceruosq; campoꝝ. Quando enim cerui debẽt trãsuadare/ debiliorem ponit caput suum super dorsum alterius: Similiter sancti transeuntes per mare hui⁹ mũdi: se inuicẽ iuuant. Vñ Eph. iiij. a. Supportãtes inuicẽ in charitate. b Nõ est q̃ faciat bonũ. Iere. v. a. Circũite vias hierusalẽ et aspicite et ꝓsiderate in platęis eius an inuenitis virũ facientẽ fidẽ. Eccls. vij. c. Nõ est homo iust⁹ in terra q̃ faciat bonũ et nõ peccet. c Nõ est vsq; ad vnũ/ inclusiue vel exclusiue. i. solꝰ christꝰ. Unde. j. Pet. ij. d. et est sumptũ de Esa. liij. c. Qui peccatum non fecit nec ꝛc. Eccls. vij. d. Virũ de mille vnũ repperi/ mulierẽ ex omnibus nõ inueni: quia nulla fuit sine peccato/ originali ad minꝰ: et solus christus inter homines creuit sine originali. d Sepulchrum patens: a quibus fetentia verba exeũt/ vt scurrilia: ꝓfertim de luxuria. Eccj. xj. d. Multę sunt insidię dolosi: sicut enim eructãt ꝓcordia fetẽtiũ. Sic ordina litterã Eccl. Sicut enim. i. qz eructãt: sic ꝓcordia eructãt fetẽtiũ. Et hoc ẽ q̃d subdit: Bona enim in mala vertens insidiat et in electis ponit maculam: detractor est iste. Apoc. ix. d. De ore equoꝝ ꝓcedũt ignis/ fumus et sulphur. Bene dicunt equi diaboli detractores: sicut prędicatores equi dñi qui ferunt diabolũ in ore. Et ab alijs tribus plagis occisa est etiã tertia pars hominũ: per ignem/ verba blasphemie et iracundię: per fumũ qui res obscurat/ verba detractoris: p sulphur/ verba spurcitię. Tales sunt velut dracones: imo sikes sũt inferno. Unde subdit: De puteo ascendebat fumus et de fumo obscurata est tertia pars solis/ et tertia pars stellarũ. Et etiã illi qui in ecclesia sunt maximi/ in se obscurantur per verba detractionis: quia vix est ita bonus qui non moueatur ad verba detractorum. Iere. v. d. Pharetra eius quasi sepulchrum patens. Os enim est pharetra diaboli: et plenũ sagittis. f Dolose: exterꝰ simulãs bonum et interius machinans malum. Iere. v. f. Facti sunt aucupes insidiantes et ponentes laqueos et pedicas ad capiendos viros. Auceps voce blãdit: sic detractores et adulatores. Prouerb. xxix. a. Homo qui blandis fictisq; sermonibus la/

Expositio Glo.

intelligetis. Et q̃ non intelligit/ ex culpa sua est: ergo ex eo q̃ non est iustus/ non intelligit. Contra. Quia credit iustus est: ergo a cõtrarijs: quia nõ credit est iniustus: qz si affirmatio est causa affirmatiõis: et negatio erit causa negationis. Ad hoc dicendum: quia reuera quia credit iustus est: vt tangamus primam causam: sed qõ primũ est in cõpositione/ vltimũ est in resolutione: iniusticia autem est destructio spiritualis hominis: et ideo non oportet q̃ discredere sit primum in impio siue in iniusto. Qõ obijcit: si affirmatio est cã affirmationis ꝛc. Dicẽdũ q̃ illa ꝓpositio intelligitur de causa prędicta et cõuertibili: credere autem non est ꝓdicta causa respectu eius qõ est iustum: immo etiã qz sperat/ iustus est. Ex operib⁹ enim christi. i. poterant quęrere ꝛc. Ex operib⁹. i. ex modo docẽdi. Sicut enim dicit Marcꝰ. j. c. Erat docẽs sic potestatẽ habẽs. Similiter ex modo operandi apparebat q̃ ipse erat deus. Unde Marci. ij. b. Ut autem sciatis: quia filius hominis habet potestatẽ in terra dimittere pctã: tibi dico ꝛc. si sic dixisset peccatũ nunq; sanati fuissent infirmi. Contra illud Prouerb. iij. d. Noli prohibere benefacere eũ qui potest ꝛc. Quia nullus nisi christus facit bonum/ intellige membra cum capite. Simile Job. iij. b. Nemo ascendit ꝛc. In eodem membra diaboli intelliguntur cum suo capite. Job. xli. c. Emittit cõtra eum flumina. i. abyssum pœnarum contra diabolum: nec ad alium locum ferenturq; ad diabolum et ad membra eius: quę intelliguntur cum illo. Ideo nullus facit bonum nisi christus virtute proprija: sicut ibi: Nemo ascẽdit in cęlum. Nam malis. i. peccatis. Bonos si fieri posset ꝛc. Sed quid est q̃ dicit: Si fieri posset. Non enim est ita bonus qui peccare nõ posset et ita deuozari a diabolo. Solutio. Dicendũ q̃ li potest copulat potestatem tam respectu actiõis q̃ respectu passionis. q. d. si diabolus posset facere q̃ peccarent boni: sed hoc non potest/ nisi ipsi hoc faciant. Unde Pſ. We expectauerunt peccatores vt pderẽt me. Vñ locꝰ: Talia tibi contulimus arma: q̃ nisi ea prior ꝛc. Esa. lj. g. Incuruare vt transeamus. Linguis suis. i. malis. Tũc lingua nostra est /quãdo ea abuti mur. Joh. viij. f. Cum loquitur mendacium ex ꝓprijs loquitur: quia mendax est et pater eius. Suscipula sunt: quia per ꝓba sua capiunt homines. Uenenũ est infusum: Beñ. iij. a. Dolus et captio. i. dolosa captio. Ut dęmoniũ habes. Joh. viij. f. Bene dicimus nos: quia samaritanus es tu ꝛc. Temporalis pœna. Unde Prouerb. xiij. b. Risus dolore miscebitur. Eterna damnatio. Vñ ibi sequit: Extrema gaudij luctꝰ occupat. Eccj. xxj. c. Uia impiorum cõplantata lapidibus: ecce pœna tpalis. Et in fine illorũ inferni tenebręq; et pœna: ecce ęterna damnatio. Per titũ et vespasianũ. Glo. hoc exponit spiritualiter de iudęis. Super hoc dicit Beda: quia iudęi peccauerũt in patrem et filiũ: ideo p patrẽ et filiũ destructi sunt. Sed ꝓtra. Nõ cognouerũt patrẽ et filiũ: quõ q̃ peccauerũt ꝓtra eos? Sz dicendũ q̃ cognouissent. Qui est initium sapiẽtię: Eccj. j. d. Prouerb. j. a. Pſ. cx. Sed videtur q̃ immo fides sit initiũ sapientię: qz ipa est ꝓma omniũ virtutũ. Vñ etiã si timor est virtus/ timoris erit initiũ; ergo fides est prima in iustificãdo. Pſ. 118.

ſ uldię ꝛ iracundię latentis a Maledictione: in prophetis et in christo. Unde Joh. viij. f. Demonium habes. b Amaritudine: q̃ accusabāt christū ad mortē. c Uiā pacis. i. christū q̃ est via: Joh. xiij. a. Et pax. Joh. xvj. g. In me pacē habebitis. d Cōtritio/pena tpalis i p̃senti. e Et infelicitas/pena ętna: Sic in custodiē dis ill' bonis. s. mādatis/ retributio mīta: ita in faciendo mala hęc afflictio magna. Uel/uiā pacis nō cognouerūt. i. nō approbauerūt uiā q̃ ducit ad pacem. i. ad bonā cōuersationem siue p̃ceptorū adimpletionē. g Nō est timor dei: ꝓpter ꝙ nō cognouerūt: q: Eccl. j. b. et Prouer. j. a. Initiū sapiētię timor dñi. Et q: posset aliquis dicere: hęc auctoritas non intelligitur de illis/ostendit q̃ immo: h Quia scimus ꝛc. ler ꝓphęte et Ps. k Ut omne os obstruat. Propter hoc dicit dauid illud/ ut omne os iudęorū: etsi iudęi sunt peccatores qui legē habebāt: multo fortiꝰ omnes alij. l Quia id est ergo/ ex quo omnes etiā iudęi declinarent: ex operibꝰ ꝛc. m Cora illo. i. iudicio dei/ licet multi iudicio hominū per legem iustificarentur.

Moraliter ✱ amicum suum. a Maledictione: maledictis verbis. b Amaritudine: amaris nimis. Et nota q̃ hic attenduntur quinq̃ de lingua: q̃ est vaniloqua/ impudica/ magniloqua/ dolosa/ maledica. Impudica: ibi: Sepulchrū patēs: quia ex lingua impudica non exit nisi fetor verborum scurrilium et luxurię. Unde Seneca. fetore nartū mulieres corrumpūt et ꝓprias cōmunes facīt. Apocal. ix. d. De ore eꝰ exibit fumꝰ/ sulphur ꝛ ignis. Eccl. ix. b. Colloqū eiꝰ q̃si ignis exardescet. Lingua dolosa tāgit ibi: Linguis suis dolose
Ps. 14. egebāt. Sz de viro iusto dicit: Qui nō facit dolū in lingua sua. Joh. j. g. Ecce vere israelita in quo dolus non est. Vaniloqua dicit quo ad ociosa: ꝛ tangit ibi: Uenenū aspidum sub labijs eorum: quia est dulce. Et quia super illud Job xx. b. Panis illius in vtero eius verteretur in fel aspidum: dicit Glo. q̃ venenū illud facit homines obdormire: qđ est ꝓpter nimiā eius frigiditatem: sic talia verba faciunt obdormire homines in peccato. s. et refrigerant eū ab ope bono. Maledica tāgit: ibi: Maledictiōe. Contra b est: In detractiōe parcite linguę: Sap. j. c. Jobel. j. b. Dentes eius vt dentes leonis ꝛ molares illiꝰ vt catuli leonū. Isti peiores vident eē balaā/ Numeri. xxiij. b. Quō maledicā cui nō maledixit dñs: aut q̃ ratione detester quē non detestatur dñs: Detractores vero etiā bonis maledicūt. Lingua magniloqua tangit: ibi: Amaritudine. Unde Glo. dicit. i. minis. Unde Esa. v. g. Rugitus eius vt leonis: rugiet vt catulus leonum. Esa. x. g. Agitabit manū suam super montē filię sion. i. bonis cōminabit. Uñ Esa. xxxvij. e. Sup quē exaltasti vocē tuā: ꝛ leuasti altitudinē oculoꝝ tuoꝝ: Ad sanctū israel. Prouerb. xxviij. c. Leo rugiens ꝛ vrsus esuriens ꝓnceps iniquus super ꝓplm pauperem. c Ueloces pedes. In hoc notatur impetuositas peccati. Prouerb. j. b. Pedes eorū ad malū currunt: ꝛ festinant vt effundāt sanguinē. Hiere. ij. e. Cursor leuis explicans vias tuas. Esa. lix. b. Pedes eorū ad malū currūt ꝛc. Hiere. vij. c. Omnes conuersi sunt ad cursum suū quasi equus impetu vadens ad ꝓlīū/ad effundēdum sanguinē. In hoc notat ꝓpalatio peccati. Sicut sanguis extra vasa apparet: ita pctm̃ apertū. Esa. iij. b. Peccatū suum sicut sodoma ꝓdicauerunt: nec absconderunt. q. d. non dimiserunt intra vasa. Hiere. ij. g. Nō in fossis inueni eos. d Cōtritio in vijs. In hoc notat pctī pena in p̃senti in ꝓpetrādo ipm. Uñ dānati dicūt/ Sap. v. a. Ambulauimꝰ vias difficiles. De vtroq̃ Hiere. vj. f. Tribulatio apprēdit nos/ in ꝓsenti/ dicūt pec-
Ps. 7. catores: in inferno dolores vt parturientes. Ps. Cōcepit dolorē et peperit iniq̃tatē. Nota quantitatē p̃ne: q: delectatio solet esse in cōcipiēdo/ dolor est in pariendo. Sed si dolor eēt in concipiendo/ valde maior deberet esse in pariendo. Hiere. ix. b. Ut inique agerēt laborauerunt. e Infelicitas: in futuro. Cōtritio sup cōtritionē vocata ē: Hiere. iij. e. Cōtritio pena inferni: sup ꝓtritionē pena ꝓsentē. Prouer. xvj. d. Mortuissima eius ad mortem ducūt. f Uiā pacis. i. pacifica: q̃ ducit ad pacē. Hęc est bona ꝓuersatio: sz in peccato patit rebellionem a seipso in ꝓpria ꝓscientia. Prouer. xij. d. In semita iusticię vita. Et. iij. b. Uiā sapiētię mōstrabo tibi ꝛc. currens offendiculū non habebis. Hiere. vj. d. Ps. 9.
State super vias vestras ꝛ interrogate de semitis antiquis q̃ sit via bona ꝛc. g Nō ē timor dei añ oculos eoꝝ: Ps. 9.
Ideo viā pacis nō cognouerūt. Unde Ps. Nō est deꝰ in cōspecta eiꝰ: et ideo iniqui sūt. In bonis autē est timor dei. Uñ Eccl. xv. a. Qui timet deū faciet bona. i Quęcūq; lex loquitur his ꝛc. non aduertūt q̃ deus in lege maxime loquitur ꝓtra eos. Hiere. ij. b. Sacerdotes nō dixerunt/ vbi est dñs ꝛ tenentes legē nesciērūt me. Hodie adimplet in eis illō ij. Regl. xj. e. Urias defert litteras mortis sue. k Ut omne os obstruat: quia sapiētes in scripturis non pūt habere excusationē/quō ergo insipientes: ꝛ ita nullus se poterit excusare. Ps. Ois iniq̃tas opilabit os suū. Ps. 106.
✱ Fides aūt ē initiū sapiētię: q: etsi hō sit extra pctm̃: tm̃ in ꝓncipio conuersionis sue maxime habet reliquias peccati q̃ inficiunt palatum eius/ne possit sapere dulcedinē dei: ꝛ ideo timor purificās palatum cordis/ potiꝰ dicitur ꝓncipium sapientię q̃ alterius virtutis. Alij dicunt q̃ fides est prima virtutum q̃tū ad illos qui nunq̃ crediderūt ꝛ veniūt ad religionem christianam: timor autē prima est q̃tum ad malos christianos. Uñ dicūt q̃ fides est ꝓma virtutū in veniēdo ad deū: timor in redeūdo. Hieremias. xxxvij. alia littera. Sed alterā partē plebis: Immo totā plebē/ vt videt Hiere. v. a. Si inueneritis q̃rētē fidē: propitius ero ei. q. d. nullum inuenietis. Solo: in verbis Hieremię nō est generalis negatio: sed attributiua/ sc̃m modū q̃ dr: nullus bonus hō est in hac villa. i. valde pauc. Increpat dñs: Matth. xxiij. g. Generatio mala: Matth. xij. c. Esaias. j. a. Auctoritate sc̃pturę dauid. Sz q̃ b nō sit scriptura dauid/ videt qđ super istud Esa. lix. b. Uastitas ꝛ cōtritio in vijs eoꝝ: dicit Glo. Hiero. Hoc apl's posuit ad Romanos: sic ꝛ istud: Ueloces pedes eoꝝ ꝛc. qđ multi ignorātes de tertiodecimo psalmo sūptū putāt: q̃ versus in ędition one vulgata additi sunt: ꝛ in hebręo non habent. Uerū ē qđ dicit Hiero. qđ autē dicit hic/ dicit non q: illos versus cōposuerit dauid: sed quia interpositi sunt in Ps. quē cōposuit dauid. Et alio detorq̃rent. i. ad alium sensum exponendo de gētibꝰ/ nō de se. Aperuit: Luce vlt's. In lege/ in libris moysi: Sic dñs ait: Joh. x. g. Et alibi: Job. xv. d. Quia informant sic mębra pueroꝝ formant p ligamēta. A sua gloria: de lege quā soli acceperāt. Odis mūdꝰ. i. odis hō. Subditꝰ deo. i. gręe dei. Sz videt q̃ postilla exponat ꝓprie dictū per ip̃ropriē dictum: quia magis subiicitur homo deo q̃ gratię dei. Solo. Gratię dei. i. deo gratis iustificāti: ꝛ ideo debet homo subijci deo: quia eū gratis iustificat. Non meritis: immo oēs adulti saluantur meritis suis. Solutio: est salus glorię/ de prima loquitur hic. Unde Titū. iij. b. Nō ex operibus iusticię quę fecimus nos ꝛc. Ne gratia fidei. i. fides q̃ est gratia. Cerimonialia. Dicunt magistri q̃ cerimoniale est/ cuius ratio reddi nō potest. Sed quę sit differentia ad moꝛale/ plenissime determinat/ ab Aug'. in libro de doctrina christiana: Et ꝓ id est figuratiua q̃ nunq̃ valuerūt ꝓscientiā mūdare. Heb. ix. Si vero quęrit quare ꝛc. iustificant. i. fūt meritoria. i. faciūt magis iu-
✱ stum: quia merito

Expositio Glo.

Expositio Glo. stum: quia merito bonoꝝ operum augetur gratia cuiꝰ est iustificare. Sed videt ꝙ eodē modo opera legalia facta in charitate iustificarēt. i. essent meritoria: quia etiam ḡdā opera quę in se sunt mala vt interficere hominē: si tunc fierent ex charitate: essēt meritoria: ḡ multo magis illa opera legalia quę erant in pręcepto. Itē dicit Augˢ. ꝙ si dñs pręcepisset iepte ꝙ inficeret filiā suam: meruisset interficiēdo. Hoc dicit in libro de ciuitate dei: ergo cum dominus pręceperit fieri illa legalia si fiebant ex charitate erant meritoria. Item dominus promptior est ad miserendū ꝙ ad puniendū: sed dominus puniebat non obseruantes illa: ergo remunerabat obseruantes. Vel sic. Non obseruando demerebantur: ergo obseruando merebantur. Solutio. Est opus operans: ꝛ est opus operatum: Opere operante: id est volūtate si erat ex charitate merebantur: sed opere operato quoquo modo fieret illud non merebantur: vt quando comedebant carnes illas: non propter hoc in eis augebatur gratia: sicut modo comedendo carnē christi. Potest tamen sustineri opinio magistri ꝙ ideo non merebantur illis operibus: quia non erant instituta in iustificationem: nec ad merēdum: sicut nec nos modo possemus mereri vitam ęternam operibus nostris etiam factis in charitate: quia quasi nihil sunt respectu vitę ęternę: quia Matth. xx.a. facta est nobis conuentio ex denario diurno si laborauimus in vinea domini. Unde per hoc possent fere omnia obiecta solui. Oz enī primo obiicit: Interficere hominē est meritorium: aliquando verum est: quia institutum est ad merendum. Similiter opus obedientię non est meritorium nisi sit institutum ad merendū: ꝛ illa legalia non erant instituta ad hoc: sed ad significandum. Ad illud: Deꝰ promptior ē ad miserēdū ꝛc. hoc sic est intelligendū: id est quādo remunerat supra cōdignū: non autem punit citra meritum. Addendum etiam est ꝙ non fuerunt meritoria illa opera: quia fuerunt extorta a deo quasi inuita: ne scz illa exhiberent idolis. Unde non est simile de iepte: si pręcepisset ei dominus ꝙ occideret filiam suam: quia non esset extortum: sicut nec extortum fuit ab abraam immolare filium suum. Oz autem fuerunt extorta: patet per illud Ezech. xx.d. Dedi eis pręcepta non bona. Et Esa. j.d. Holocausta arietū ꝛ adipem ꝛc. nolui. Glo. vltꝫ. Quid temptatis. Actꝫ. xv.c. Decreuit: id est disposuit ꝛ prescivit ab ęterno. Per sacramētum mysterij dei: id est per fidem huius sacri secreti: quod deus ꝛ homo et deus. Sed fides: Eodē modo nec lex euangelij non iustificat sed fides. Verū est: sed ipsi putabāt ꝙ sine fide lex iustificaret. In euangelio consūmant. Esa. x.c. Cōsūmatio abbreuiata inundabit iusticiā. Matth. v.c. Nisi abundauerit iustitia vestra plus ꝙ scribarum ꝛ pharisęorum: nō intrabitis in regnū cęlorum. Consūmantur autem in euangelio per explanationem ꝛ consiliorum additionem.

Litteraliter Litteraliter. a Per legem enim cognitio peccati. Redit ad principale propositum: id est ad ostendendū ꝙ lex non erat necessaria ad salutē: nec iustificabat. Et hoc probat per causam finalem legis: quia data fuit vt per eam cognosceretur tm̄ peccatum: sed ex hoc ꝙ cognoscitur non propter hoc dimittitur: ergo ꝓpter legem non dimittit: ꝛ ita ipa nō iustificat. Dicit ergo: Per legē nō est iustificatio. b Eni: id est qz: per legē cognitio. Sed c Nūc tm̄ gratię tpe. d Sine lege: vt patet in gētibꝰ: e Manifestata est: per miracula: ꝛ quia spūs in specie ignis descēdit

Moraliter Moraliꝫ. Resume qđ supꝫ dictū est: Ex opibꝰ legis nō iustificari. Idē Galꝫ. ij. d. Quoniā aūt in lege nemo iustificatur apud deum: manifestum est: et hoc est: quia nō in eo ꝙ bene operatur quis bonus est. Unde Prouerb. xvj. a. Spirituum ponderator est dominus. non dicit operum. Unde per Pſ. Nunquid manducabo carnes taurorū ꝛc. Pſ. 49. Simile contra quosdam: qui ędificationibus ecclesiarum credunt sibi placare dominum: nunquid habitabo in domo facta lapidibus. j. Regꝫ. xv.e. Saul credidit placare dominum sacrificijs: cui dixit samuel: Nunquid vult dñs holocausta aut victimas aut nō potius vt obediatur voci eius? Unde Augˢ. in libro de operibꝰ monacho

a ram illo. Per lēgē ēñ cognitio peccati: Nūc autē sine le b c ge iusticia dei mānifestata est testificata a lege ꝛ prophetis. d

rum. Citius enim exaudiat vir obedientis oratio ꝙ christi contemnentis. a Per legem cognitio peccati: qz ipsa est. Et dicit Gregˢ. Quia distorta non nisi ad regulam corriguntur. Zach. ij. a. Ecce vir ꝛ in manu eius funiculus mensorum. Hic fuit filius dei habēs in opere legem euangelij ad mensurandum effectus nostros. Et dixi: quo vadis? Et dixit ad me: vt metiar hierusalem. i. fidelē animā ꝛ videā quanta sit longitudo eiꝰ: id est charitas ꝛc. c Nunc autē sine lege iusticia dei manifestata ē. i. qz idiotę et simplices pręcepta dei manifestāt ope magꝫ ꝙ litterati. Unde Augˢ i libro pfessionum. Ueu indocti cęlum rapiunt et nos cum doctrinis nostris ad infernum demergimur. Joh. vij. g. Nunquid aliquis ex pncipibꝰ credidit in eum aut ex pharisęis: sed turba hęc quę non nouit legem. Esa. j. a. Cognouit bos possessorē suum ꝛc. j. Corꝫ. j. d. Nō multi sapientes ꝛc.

* Sed quę stulta

a Per legē tm̄ est cognitio peccati. Glo. Nō cōsumptio. Ergo lex scōm ꝙ per eam erat cognitio peccati nō cōsumebat peccatū: ergo nec iustificabat: sed ipa erat propria cognitio peccati ꝙtum ad moralia: ergo lex nō iustificabat ꝙtū ad moralia. Contra: supra in Glo. Non scōm moralia quę vtiq; iustificant. Preterea: si in lege moralia non consumebant peccatum: et modo sunt eadem moralia quę prius: ergo nec modo cōsumit peccatum. Si dicat ꝙ illud: per legē cognitio peccati: nō consumptio: intelligit de ceremonialibꝰ: Tunc quęro: quomodo per ipsam sit cognitio peccati. Preterea per circumcisionem erat peccati cōsumptio. Solutio. Ad ꝑmū dicēdum: per legem: id est per legalia erat cognitio peccati: quia scōm diuersitatem peccatorum fiebant sacrificia diuersa: et scōm maioritatem: vt patet Leuitꝫ. iij. Si peccauerit sacerdos si princeps si populꝰ: si anima. Per moralia autem non ostenditur peccati quantitas: sed tm̄ quādo peccatum est: vt: non fornicaberis ꝛc. Vel fiat vis in hoc ꝙ dicit consumptio: quia legalia vel moralia nunq; in aliquo consumebant peccatum omnino: eo ꝙ semper remanebat debitor pęnę limbi. Unde etiam circumcisio hanc obligationem non amouebat: et ita nec omnino cōsumebat peccatum. Unde Matthꝫ. iij. d. Ego a te debeo baptiçari: ꝛ tu venis ad me. Glo. id est a peccato originali mundari. i. a pęna limbi. Cauere autē non potest. Contra. Adam solis naturalibus potuit peccato resistere: quia dicit Augˢ ꝙ habuit vnde posset stare: si non habuit vnde posset proficere: sed nos habemus eadem naturalia: ergo solis naturalibus possumus cauere peccatum. Forte soluet: adam nō habuit corrupta naturalia sicut et nos: vnde potuit per illa: nos non possumꝰ. Sed contra. Monne quis naturali erubescentia cauet aliquod peccatū: sic ꝛ qlibet: vel propter auariciam retrahitur etiā quis a peccato quādoq;. Preterea omne peccatum voluntarium: constat ꝙ voluntas seu liberum arbitrium est: ergo sola voluntate potest caueri peccatum. Solutio. Dic ꝙ quodlibet vitari potest: non tamen omne: sicut exemplum de naura qui potest quodlibet foramen nauis obstruere: non tamen omnia. Quod dicit de adam: respondetur ꝙ non ita facili possumus

Expositio Glo.

¶ Ignis descendit super gentes: qz nō habuerūt legē. a Justicia aūt dei. Alia ratio q̄ fides sit melior: qz lex z ita melior: z q̄ lex z ita iustificat z nō lex. Et hoc ꝓbat p vtilitatē fidei: quia per eam non tm̄ iustificāt illi qui sub lege erāt: sed etiam alij: lex autē si aliquos iustificaret tm̄ illos qui sub lege: Sed cui⁹ vsus bonus est ipm̄ q̄z bonū: et cui⁹ vsus melior est z ipm̄ est meli⁹: ergo vsus fidei melior est q̄ vsus legis: sed non pōt esse melior q̄ iustificatio: ergo ipsa est fidei z nō legis: qūia tūc lex esset ꝑ quē bona vt fides. Justicia dei: quā dat de⁹.

a Justiciā autem dei per fidem
b iesu christi: in omnes et super
omēs qui credunt in eū. Nō
c eni est distinctio: Omnēs eni
d
e peccauerūt: z ēgēt glōria dei:

b Sup oēs: nō tm̄ iudeos. Dō ꝓbat. c Oēs eni peccauerūt z egēt. i. sic oēs peccauerūt: ita egēt omēs: e Gloria dei. i. remissiōe pctō⁹: p quā de⁹ maxie appet eē gl'iosus.

¶ Justificati gratis

Moraliter * Sed q̄ stulta sunt mundi. i. qui nihil sciunt de mūdo testant a lege z ꝓphetis. Dō significatū est Matth. xvij. a. Ecce apparuerūt ei moyses z helias loquētes cū eo. In quo significatū est q̄ lex q̄ p moysen: z ꝓphetę q̄ p heliā: phibēt testimoniū de his quę christus prędicauit. a Justicia aūt dei p fidē: qz Abacuk. ij. a. Just⁹ in fide sua viuet. c Oēs peccauerūt: ēgtū ad originale in adā z habēt illud a nativitate.

Ps. 50 Unde Ps̄. In iniquitatibus cōceptus sum. Glo. Peccatis
Ps. 17. originalibus. Et alibi. Pręoccupauerūt me laquei mortis. i. peccata originalia: quę illaqueant aīam vt trahant ipam ad mortē peccati z mortem inferni. Job. xiij. a. Quis pōt facere mundū de immūdo ꝑceptū semine? Oz tum ad hoc ergo non est distinctio: siue sit rex siue episcopus siue quilibet ali⁹. Un̄ Sap. vij. a. Memo eni ex regib⁹ aliud habuit nativitatis initiū. Similit nō est distinctio quin oēs peccauerint pctis superadditis. Unde Eccs. vij. c. Non est eni homo iustus qui faciat bonum et non peccet. Prouerb. xx. b. Quis pōt dicere mundū est cor meū: pur⁹ sū a pctō? Et ideo subiungit ap's.

d Et egēt gloria dei. i. iustificatione: z qua de⁹ apparet glorios⁹: vt dicit Glo. Et nota q̄ ex parte dei tria prędicipue laudabilia sunt in hoīe. s. potentia: sapientia: benignitas: quę maxime relucēt in iustificatione impij. Ibi relucet eius benignitas z el⁹ largitas: De qua Jacobi. j. a. Dat oībus affluēter z nō improperat: z hoc nō tm̄ dignis: non tm̄ potentibus. De hac gloria dicit Esa. xlij. b. Gloriā meā alteri non dabo. Itē in hoc apparet eius potētia: imo oīpotentia: Quia dicit Aug⁹. Maius est de impio facere pium q̄ creare cęlum z terrā. Sed apparet oīpotens in creatione cęli z terrę: ergo et multo magis in iustificatione impij. Unde Sap. xj. d. Misereris oīm: quia omnia potes. i. in hoc manifestas oīpotentiam tuā: q̄z misereris omniū. Unde in collecta: Deus q̄ omnipotentiā tuā parcēdo maxime z miserando manifestas. Et ꝓptea homo diceret valde potens qui habens inimicum suum in manibus: auderet dimittere eum alia vice puniendum: et rex qui militi suo dedisset castrū z ille insurgeret contra eū: sed adhuc daret aliud: diceret hoc facit quotiēs voluerit poterit se vindicare de eo. Ergo similiter cum de⁹ pepercit nobis contra eum facientibus z cum hoc dederit gratiam suam patet q̄ ipse est maxime potens. Item in hoc apparet el⁹ sapientia gloriosa: scōm q̄ dicit Esa. xxj. b. Babylon dilecta posita est mihi in miraculum: sicut architectus q̄ vas solidū oīno confractū vel ruptū resartiret appareret valde sapiens. Si quis peccat mortaliter imago dei cōterit in corde ipsius. Unde Eccl. xxj. c. Cor fatui quasi vas confractū. Ergo recte dicitur: Babylon dilecta posita est mihi in miraculum: id est ad honorem meum: quia per hoc apparet mirabilis sa-
* pientia mea: q̄z

Expositio Glo. ✠ resistere sicut adam: vel possum⁹ ad horā non diu. Ubiere. ix. f. Mors p̄ fenestras z̄c. In sequenti. j. iij. Noscit pctm̄. Luc. xij. f. Seruus sciens z̄c. Et ta mē facit. Eccs. j. d. Qui apponit scientiā z̄c. Joseph accusat⁹: Gen̄. xxxix. d. Et fratres el⁹ dixerūt: Gen̄. xlij. Quia q̄dā cognita z̄c. Cōtra. Aut illa erāt cōtra legē scriptam: aut cōtra naturalem. Si cōtra scriptam: ergo nondum essent peccata: quia nondum erat lex scripta. Si intelligitur de illis peccatis quę contra legem naturalem erant: falsum est q̄ dicit: Quę ante ignorabantur z̄c. Huius solutio habetur infra. vij. b. super illud: Concupiscentiā nesciebam z̄c. Per legem cognita sunt. i. per maledictiones legis. Deut. xxvij. d. Maledictus omnis qui non fecerit omnia quę scripta sunt in libro isto. Justicia dei: id est quę a deo. Non hominis: id ē non ab homine. Jacobi. j. c. Omne datum optimum: z omne donum perfectū desursum ē z̄c. Sed qua induit impium. Luc. vlt. g. Sedete in ciuitate donec induamini virtute ex alto. Gal. iij. d. Quot quot baptizati estis christum induistis. i. virtutes exemplares christi. Ps̄. Sacerdotes tui induantur iustitia z̄c. per imitationem. Esa. lix. d. Indutus vt lorica. Mittit ad iustificandum deum: quia per hoc q̄ lex ostendebat eis morbum suum: z q̄ ipsi videbant munificentiam suam ad implendum eam: per hęc duo mittebat eos lex ad deum iustificantem. j. Corinth̄. j. d. Factus est nobis sapientia: id est facit nos sapientes: iustos z̄c. Quia de promissione. De hac. s. Zach. j. a. Conuertimini ad me z ego conuertar ad vos. Ezech. xviij. f. Quacunq̄ hora ingemuerit z̄c. Luce. j. e. Recordatus misericordię z̄c. Sed si hęc iustitia habet originem de promissione: ergo antecēs facta esset hmōi promissio: non erat illa iustitia dei. Solutio. Ab initio creationis omnis fuit ista iustitia dei: quia in corde hominis statim fuit scriptum q̄ deus esset summe misericors: et ex hoc iustum est q̄ dimittat peccata quando reuertitur ad eum. Justitia enim est: quia exolutum est quod promissum est. Non ergo misericordia: quod falsum est. Sed dicendum q̄ iustitia quandoq̄ dicitur exigentia meritorum: et tūc sequitur: ex iustitia non ergo ex misericordia. Nō ex misericordia quandoq̄ dicitur fidelitas promissa: et tunc non sequitur ex iustitia dei: ex hoc non: ergo ex misericordia vel ex gratia. Quia non suscipere iniquitas est. Sed deus nō potest inique agere: ergo non potest non suscipere fugientes ad se. Item de quibus confugientibus intelligitur hic: si de iā habentibus gratiam: ergo iam sunt suscepti: si de non habentibus: sed tales sunt in peccato: ergo digni sunt morte ęterna: ergo sunt digni non suscipi a deo: ergo non est iniquus si non suscipit eos. Solutio: intelligitur de confugientibus ad deum qui faciunt quod in se est. Oz quęrit vtrum habeant gratiam. Dicendum q̄ incipiunt habere statim quando se prępparant: sed nondū habent. Et q̄ dicit: Iniquitas est. i. inęqualitas. i. videretur esse ex quo conuerteretur ad se et facientem q̄ in se est promisit recepturum. Quę fides impetrat q̄ lex imperat: ergo ex virtute fidei est q̄ homo facit quod lex imperat. Dicēdū: id est per fidē obtinem⁹ q̄ lex specialiter imperat. Utrumq̄ enim iustitia. s. z fides: dei quo ad iusticiam. Et christi quo ad fidem. Per spiritum gratię: id est per spiritum sanctum datorem gratię. Legem z misericordiam. Prouerb. in fine. Lex clemētię in lingua el⁹. Prouerb. iij. b. Post illam parabolam: Lōgitudo dierū in dextera eius z̄c. Ibi dicit Beda. Juxta antiquā trāslationē parabolax: diuitię z gl'a sequit: q̄ nō ꝓ codices nō habēt. Ab ore el⁹ ꝓficiscit iustitia: legē aūt et misericordiā in lingua portitat. Quia cęlit⁹. Jacobi. j. c. Omne donū perfectum desursum est z̄c. Et vere in omnes: scōm Anselmū: non est in omnes. Unde in epistola epiphanię: quę sumit ab hoc loco: non legit hęc clausula: In adā peccauerunt. In adam: facit pro illis qui dicebant q̄ peccatū originale est in anima pueri macula quędā a pctō adę et feditate carnis z sentētia dei: quę est: Quacunq̄ die comederitis z̄c. Dicunt etiam: constat q̄ peccatum originale non est in anima a creatione nec a feditatę carnis: q̄z ipa est pęna: z omnis pęna bona: z ideo a deo. Ideo dicunt q̄ ipsum est macula a peccato et alijs duobus: sicut in adulto ex peccato luxurię prędecente relinquitur quędam macula in anima. Alij dicunt q̄ illud ipsum originale est peccatum a quo est macula in anima: et illud est fomes successus: sed post baptismum est tm̄ pęna: sicut si deus per miracula auferret pctm̄ a fornica- Heb. 3. a.
✠ tione remaneret

a Justificati gratis: ex q̄ oēs peccauerūt. b Per redē/ptionē. i. ꝑcipue iustificati sūt p passionē p quā facta est redē/ptio. c In christo. i. p christū. d Proposuit: lōge ante/posuit. e Propitiatorē: vt redderet deū patrē nob ꝓpi/tiū p fidē passiōis. Proposuit inquā ꝓpitiatorē. g Ad ostē/sionē iusticię. i. fi/delitat. Ex h eni q̄/misit filiū suū ad pa/tiēdū quē ꝓmiserat/ostēdū ē q̄ erat fidel i/ꝓmissis: q̄ si in aliq̄/ꝓmisso falleret/h esset maximū in ꝓmissione filij sui/quē tātū/diligebat. h Itē ꝓposuit ꝓpr̄ remissionē p̄cedētiū/delictoꝝ. i. ꝓr̄ pcta p̄cedētiū: cōstruit trāsitiue cū delictoꝝ.

a Justificāti gratis p gr̄am ipsi/
b us p rēdēptiōez quę ē in chri/
c stō iesu: quē ꝓposuit deꝰ ꝓpi/
f tiatorē p fidē i sāguie ipsi⁹ ad
g h ostēsionē iusticię suę ꝓpter
remissionē p̄cedētiū delictoꝝ:

quā omnes habent ⁊ ex ea peccatum. Sed adhuc posset quę/ri: propter quid non est factum aliquid in ipso ex quo contra/heremus pēnitentiā? Et huius ratio est: quia peccatum im/mediate est ab homine: gratia autem et pēnitentia immedia/te a deo. Et culpam/id est causam culpę: id est feditatem car/nis a qua est fomes in anima qui est pec/catum. Per hoc est deus gloriosus: quia per hoc apparet sum/me largus. Ex quo enim tantū bonum sicut est gratia dat impijs inimicis suis: quid ergo dabit bonis? Sine qua nec infantes. Argumentū q̄ pueri baptizati habent virtutes. Quidam tamen posue/runt q̄ non/ dicentes q̄ habent gratiam purificantem ⁊ faci/entem dignum vita ēterna: sed non habent gratiam habilitā/tem eos ad opera: ⁊ hęc est virt⁹: Sed quando facti sūt adul/ti/datur eis virtus quę habilitat eos ad operandū. Sed con/tra hoc est q̄d addit hic: Nec grandes salui fieri possunt ⁊c. de quibus constat q̄ habent virtutes siue gratiam habilitan/tem ad opera. Cū ergo dicas indistincte: sine qua nec infan/tes nec grandes ⁊c. patet q̄ intelligitur de gratia quę est vir/tus. Universa enim massa: quę. s. est ab adam. j. xj. c. non in/iuste redderetur. Ex hoc videtur q̄ omnes potuisset dam/nasse deꝰ ⁊ damnare. Ad q̄d facit quod postea sequit: Recte nullus posset iusticiam dei culpare vniuersos si vellet dam/nantis. Sed si hoc est: ergo iusticia dei nō exigit vt omnes dā/nentur. Sed super. ij. Timoth. ij. c. Seipsum negare non po/test: dicit Glo. Non potest negare suam iusticiam: ergo cum ipsa exigit omnes dānari/ deus omnes damnabit. Solutio. Non potest negare seipm nec suam iusticiam: sed sua iusticia non exigit omnes damnari: quia iusticia permixta est miseri/cordię: sed iniusticię nostrę hoc exigunt: Si non iniuste red/deretur quātū ad merita nostra. Similiter nullus posset cul/pare iusticiam eius si damnaret omnes/considerando. s. meri/ta. Nō iustificati p legē: Hoc ꝓtra iudęos. Nō p. ꝓpriā volū/tatem: Hoc dicit cōtra eos qui attribuebant iustificationem suam libero arbitrio. Non q̄ sine voluntate nostra fiat. Er/go voluntas nostra coadiuuat ad hoc vt gratiam habeamus. Cōtra Aug⁹. Gratia est bona qualitas mentis quā deꝰ in nobis et sine nobis operatur. Dicendum q̄ voluntas ꝓparat hominē: vnde nō sine volūtate ꝓparante. Q̄d dicit Aug⁹: sine nobis: intelligitur sine nobis operantibus: quę homo nō operatur deo in infusione gratię: sed non sine nobis operan/tibus homo non operatur ꝓparando se ad gratiam. Ut sana voluntas impleat legē. ⁊c. Sed adam habuit sana naturalia: ergo ex puris naturalib⁹ potuit implere legē. Contra: Non habuit charitatem: impletio autem legis est charitas. j. xiij. c. ergo non potuit implere: Et si adam habuit sana natura/lia. i. non diminuta per peccatum: tamen erant debilia in se: vnde legem non posset adimplere. i. perfecte implere: posset aūt implere quoquo mō. Nihil boni añ feceram⁹ vnde hoc mereremur. i. gr̄am. Sed quęrit cū aliquis in mortali existēs multa faciens bona opera: q̄re non potest per illa mereri gra/tiam? Eo q̄ illa bona nō habēt ꝓportionē ad gratiā. Sed si/milit bona facta in gratia nō habēt ꝓportionē ad gloriā: ergo bonis operibus factis ex charitate nō meremur vitā ēternā. Solutio. Nihil meretur quis bonis operibus in mortali: q̄ non seruit deo/sed sibi ⁊ suę nature: sed operib⁹ gr̄ę seruit bō deo: ⁊ iō merek apud eū vitā ēternā. Quia nihil p̄cesserat ⁊c. Pręcesserūt bona opa: q̄ ex illis dānari deberemus. Solo. Nihil ⁊c. nihil p̄cessit in meritis nr̄is per q̄d possemus vita/re damnationē. Et iterū bona illa opa nō erāt cōputanda in meritis: quia illis nihil merueramus. Musc̄ alibi: ergo abra/am non fuit iustificatus: quia non erat datū pręcium. Hoc alibi/ añ passionē dic̄: et reuera nullus plene fuit iustificatus ante passionem: quia omnes descendebant in limbum. De quo petrus. j. Pet. j. c. Nisi eū a nobis sumeret carnē: q̄ nō sumeret aliunde. Non emisse. Cōtra Aug⁹. super Johannē. Tanti emit vt sol⁹ possideat. Et. j. Cor⁹. vj. d. Empti estis

pręcio magno

Dicitur * sapientia mea: q̄ reintegrauit in ea imaginem. a Justifi/cati gratis: sine meritis/ꝓ nihilo. Esa. lv. d. Hęc est hęre/ditas seruoꝝ dñi ⁊ iusticia apud me dicit dñs. Et sequit: Om/nes sitientes venite ad aquas ⁊ qui non habetis argentum. i. opera pręcedentia quę sunt q̄si pręcium iustificationis. q. d. ego iustifico gratis Ezech. xxxvj. e. Nō ꝓpter vos ego faciā/domus israel: sed ꝓpter nomen sanctū meū. Esa. lv. a. Gratis/venundati estis et sine argento redimemini. Propter hoc di/cit Pś. Misericordia eius p̄ueniet me. b Per redēptio/nem ḡ est in christo iesu. Hęc redēptio fuit sanguis chri/sti. Pś. Redēptionē misit dñs pplo suo: ad soluendū debi/tum limbi. Vñ Esa. xlix. g. in p̄sona antiquoꝝ patrū: Nūqd a forti tolletur pręda aut q̄ captū fuerit a robusto saluū esse poterit: Et rndet dñs: Sciat oīs caro: q̄ ego dñs deꝰ tuus saluans te ⁊c. Hęc redemptio figurata fuit. iij. Reg⁹. iij. a. vbi mulier sunamitis clamabat ad heliseum: q̄ creditor suꝰ ꝓpter debitum patris auferebat ei filios suos: et dedit ei oleum quo redemit eos. Mulier ecclesia: creditor diabolus: Heliseꝰ/christ⁹ dedit ei oleū: q̄ ex misericordia cōpassus est. e Propitiatorē: q̄ nobis reddidit placatū deū patrē: cuiꝰ ꝓpr̄ eramꝰ inimici. Q̄d significatū est Exod. xxv. b. per ꝓpi/tiatoriū q̄d erat super arcam/⁊ sup illud duo cherubin glorię. Arca/ecclesia a christo protecta: et dicit ꝓpitiatoriū: q̄ sicut moyses irato domino cōtra pplm/ deferebat oues super tabu/lam illam q̄ appellat ꝓpitiatoriū/⁊ in ea apparebat q̄ dñs pla/catus esset populo: sic in christo nobis a patre dato appa/ret q̄ placatus sit super istud. i. in christo: q̄ deus est et ho/mo: ipse est deus ⁊ primus noster: qui alligauit vulnera nr̄a. Vñ in hoc significat q̄ debemꝰ eū diligere sicut deū ⁊ sicut primū nostr̄. f In sanguine ipsi⁹. j. Joh. j. c. Sāguis filij ei⁹ emūdat nos ab oī peccato. Apocal. j. b. Lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Propositum ꝓpitiatorem c Ad ostēsionem iusticię suę. i. veritatis in promissis: Pś. 88. sicut dicit Glo. Vñ dicit per Pś. Et quę procedūt de labijs meis non factā irrita. Numeri. xxiij. c. Nō est deus quasi ho/mo vt mentiat: nec vt filius hoīs vt mutet: dixit ⁊ non faciet: locutus est ⁊ non implebit. q. d. nō. Propositum inquam/ h Propter remissionem p̄cedentium delictorum: intransitive: vt remittat peccata ante adventum commissa.

Expositio Glo. c * In sustentatione/ tione/ remaneret actio trā: et posset dici/ hęc actio modo non est peccatum: sed ante hoc fuit peccatum. Unde peccatum originale in baptismo transit reatu/sed remanet actu. Hęc opinio melior videtur. Unde q̄ sic dicitur: Omnes pecca/uerunt in adam: id est omnes ab adam contrahunt feditatem carnis et corruptionem/ a qua est peccatum in anima. Omne genus humanū. i. omni generi humano. Dānationē: q̄ pro/pter peccatū originale est quilibet exclusus a paradiso. Sed iterum solet hic quęri: si omnes peccauimus in adam peccā/te/ ⁊ suscepimus ab eo culpam: quare in eo similiter pęnite/re non possimus: sed suscipim⁹ vęniam ⁊ gratiā/ cum deus sit pronior ad miserendum q̄ ad condēnandum? Et huius ratio potest esse: quia pęnitēte adam nihil factū est ex quo cōtrahe/remus pęnitentiam: sed aliquid factum ē in eo peccante ex q̄ contrabimus peccatum. s. feditas ⁊ corruptio in carne eius

a In sustētatione dei: q; expectabāt aduētū saluatoris. Uel delictoꝝ ꝓcedētiū q̄ sacra fuerūt añ remissionē t ꝓpitiationē: et sic cōstruitur intransitiue. In sustentatione dei: q; patienter sustinebat t nō puniebat homies ꝓpter illam. b Ad ostensionē iusticię. s. in ꝓmissis. c In hoc tē-

a in sustēntatione dei ad ostēn-
b sionē iusticię eius in hōc tem-
c poze: q; nō tm̄ appa-
ruit fidelitas eiꝰ q̄tū ad patres ꝓteritos: sed q̄tū ad eos q̄ sūt in hoc tempoze gr̄ę.

poze: vt sit ipse iustus et iūsti-
ficās eū q̄ ex fide ē iesu christi.

d Vt sit ipse iustus. i. appareat iustus in promissis. e Justificās eū qui ex fide est iesu. i. qui credit ī christū iesum. Uel ꝓposuit ꝓpitiatorē ad ostensionē iusticię suę/q̄ apparuit esse districtissima in passione filij sui. Si enī ꝓmisit filiū suū crucifigi eo q̄ vnū habeat tm̄ vestem latronis non culpā: quid ergo faciet de pessimis peccatoribꝰ?

Ubi est q̄ gloriatio

Moraliter * a In sustentatione dei. i. patiētia dei/eo q̄ nō statim puniebat. b Ad ostensionē iusticię/q̄ iustificat. q. d. venit vt poneret finem vitijs: t hoc est ꝓpter remissionem delictorum: et prouentum daret virtutibus/et hoc est ad ostensionē iusticię. Ūñ Dañ. ix. f. Septuagita hebdomades abbreuiatę sunt sup̄ pp̄m tuū ꝛc. vt consumek̄ q̄uaricatio t finē acciꝑat peccatū ꝛc. Ad ostensionē iusticię eiꝰ: q̄ iustificat impium. Sed q; non venit tm̄ ad iustificandū p̄sentes/addidit: ꝓpter remissionē delictoꝝ ꝓcedētiū/boīm: transitiue p̄cedētiū aduētū saluatoris. Ꝓcedētiū/patrū. In quorum ꝑsona dicit Esa. viij. c. Expectabo dñm qui faciē suam abscondit a domo Iacob. Et Esa. xxxviij. c. Ut pullus hirūdinis sic clamabo/in vico expectantes in limbo pastū ęternę refectionis: meditaboꝛ vt columba. i. gemā. Et ideo dicit per

Ps. ii. Ps. Propk̄ gemitū paupeꝝ nūc exurgā. Sed dicit/meditaboꝛ: q; ex meditatione de aduentu saluatoris gemebāt. Attenuati sūt oculi mei suspicientes ī excelso: q̄si ex tędio expectādi sunt attenuati. Job. xix. a. Ecce clamabo vim patiēs t nemo exaudiet: vociferaboꝛ t nō est qui iudicet inter me t diabolū: semitā meā circūdedit/in hoc vim patioꝛ: t trāsire nō valeo a limbo ad vitā ęternā. Ad ostēsionē iusticię eius in hoc tpe: Ad ostendendū in hoc tpe per mortem filij sui q̄ districte iudicabit: si sic iudex suspendit filiū suū iustū: Jō dicebat Luc. xxiij. e. Si hęc fiūt in viridi in arido q̄d fiet. j. Pet. iij. d. Si iustꝰ vix saluabik̄/cū maxia pęna: impiꝰ et peccatoꝛ vbi parebūt: Luc. vltᵒ. d. Nōne sic oꝛtebat christū pati t sic intra

* re in gloriam

Expositio Blo. * preclo magno/glorificate et poꝛtate deum in coꝛpoze vestro. Solutio: ꝓpꝛie dicitur redemisse/ad significandum q̄ fuerāmus ipsius aliquando: tamen dicitur nos emisse ad innuendum q̄ alienati eramꝰ ab eo: quoniā in nobis erat peccatum: sicut ꝓpꝛie emitur quod est nō suum/sed alteriꝰ. Et reconciliatoꝛem. j. Joh. ij. a. Ipse est ꝓpitiatio pro peccatis nostris/non nr̄is tm̄ sed totius mundi. In sanguine: id est in fide passionis vel effusione sanguinis. Apocal. j. d. Lauit nos in sanguine. Sine q̄ nihil placet deo. Heb. xj. b. Sine fide impossibile est placere deo. Et intellige sine fide implicita vel explicita. Per fidem t passionem/hęc simul ꝛc. Ad idem super istud Heb. ij. c. Decebat eum ꝓpter quem omia ꝛc. Ibi Glo. Uoꝛs christi sanandę nr̄ę miserię conuenientissima fuit ac valde necessaria: quia aliter nisi christus moꝛeretur/homo non redimeretur t non redemptꝰ periret: Ergo fides sine passione nihil ꝓdest: ergo abraam non posset saluari nisi per fidē passionis. Sed sit ita q̄ semper motus fuerit fide passionis/et christus non fuerit passus: ergo damnandus esset. Cōtra: decessisset ī charitate. Solutio. Sic loquit̄ Glo. sp̄ualiter de fide passionis: q̄ reuera inutilis esset/nisi subsecuta fuisset passio: quia etiam non esset fides: quia fidei non subest falsum: quod obiecit de abraam. Dicendum q̄ si accidisset christum non fuisse passum/abraam nō fuisset motus fide passionis: sed alio motu vt saluaretur. Se esse veracem. Hic patet q̄ iusticia sumitur pro fidelitate. Dei scz patiente. Eccs. viij. c. Peccatoꝛ ex eo q̄ centiens facit malū t per patientiam sustentatur/ego cognoui q̄ erit bonū timentibus deum: qui verenk faciem eius. Per patientiam dei. s. ij. a. Pessimis tyrannis: id est dęmonibus seruiendo. Job. viij. d. Qui facit peccatum seruus est peccati. Finis hominis: id est humani generis. Per iudiciū ij. Pet. iij. c. Ut ipse christꝰ q̄ iustificat pctōres. j. Cor. j. b. Quod nullo alio tempoze ꝛc. Ergo non potuit deꝰ alio tempoze saluare mundum: vel mittere filium: vel alio ipe pati nisi quo passus fuit. Cōtra: dicitur q̄ ꝓpter vitium sodomiticū distulit. Unde Deut. xxxj. d. Propk̄ irā inimicoꝝ distuli: ergo potuisset plꝰ distulisse. Pręterea si non potuit: ergo non erat omnipotens. Sol. Fieri potuit/supple salua p̄destinatione qua ꝓmisit filium suum tali tempoze t mittere t pati: alio tempoze potuit: quia alio tempoze potuit prędestinare. Ubi nec pęnis materialibꝰ: quod erat eis pęna damni/resurrexerunt: vt dicitur Matth. xxvij. f. Quia pęnam actualem nō sentiebāt: ergo illi qui erant in limbo ante christi aduentum nullum sentiebant dolorem. Cōtra. Act. ij. d. Soluti doloꝛibus inferni. Glo. Patet q̄ p descensum eius liberati sunt sancti a locis infernoꝛum: qui licet in sinu abrae: id est in consolatione quietis essent: a doloꝛe tamē moꝛtis siue inferni non erāt soluti: et ita dolebant. Item differebatur eoꝛum liberatio. Prouerb. xij. b. Spes quę differtur affligit animam: ergo affligebāt: et sic dolebant: ergo pęnam sentiebant. Item Zach. ix. c. Conuertimini ad munitionem. Glo. ad habitationem/vt pro breui tribulatiōe ęterna recipiatis munera: Ergo tribulationem sustinebant: t ita pęnam. Item sicut in prędicti vita gemunt pro dilatione patrię: ergo multo fortius in limbo. Sed si dolent et pęnam sustinet: ergo status paruulorū qui modo decedunt sine baptismo melioꝛ est statu eoꝛum: quia non dolent. Solutio. Reuera dolebant/sed nullam pęnam sustinebant ab extrinseco. Unde ab inferno non inferebatur eis pęna: tamen in inferno dolebant: quia sicut dicit Glo. super Act. non meruerāt gaudia cęli intrare donec fieret illud ꝓphetę: In sanguine testamenti eduxisti vinctos de lacu ꝛc. Dō autem dicit statum paruulorum meliorē: non ē: sicut ille qui episcopatū expectat t securus est/tamen dolet pro dilatione: in meliori statu est q̄ qui non expectat nec inde dolet. Deum non videbant. Sed quęritur cum ex eadem charitate meruissent carere pęna/et habere gloriam: quare potius habuerunt carentiam pęnę q̄ fruitionem glorię? Solutio. Per charitatem ꝓpꝛie meruerūt frui gloria: quia ad hoc est charitas ꝓpꝛie/et non meruerunt per eam carere pęna. Quod patet: quia aut hoc intelligeretur de pęna ęterna/aut de temporali. Sed constat q̄ ęterna dimittitur in sola contritione: si de prędicti/non est iterum verum: immo per pęnitentiam quā plene ęgerant illi sancti patres qui erant in limbo de genere abrae. Joh. viij. d. Nos de genere abrae sumus. Luce. iij. b. Ne ęgeritis dicere patrem habemus abraam. Sine lege: id est nō mosto legis. Munquid per legem factoꝛū? nō: quia de illa gloriabank̄: nec iustificabank̄ per illam. Non per laboꝛem operū. Tangit istud Act. xv. c. Hoc est onus quod neq̄ nos neq̄ patres nr̄i poꝛtare potuimus. Sed per facultatem fidei: quod facit filios dei. Joh. j. a. Dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. Exclusa est. Glo. id est manifestū est: in quo debes gloriari: quę in domino est. ij. Cor. x. d. Et est sumptū de Hiere. ix. g. Nō glorietur sapiens in sapientia. s. nec foꝛtis in foꝛtitudine. s. nec diues in diuitijs suis: sed in hoc gloriek̄ qui gloriak̄ nosse me et scire. Unde et exclusoꝛes: quia nouerunt ex confusione masę foꝛmā exꝑimere. Qui ꝓbati sunt/manifesti fiant. Lex q̄ dicik̄ operum minando impabat exꝑesse opera. q. d. lex virtute sua non iustificabat: sed tm̄ imperabat. Sed eadem ratione euāgeliū debet dici lex operū: quia virtute sua nullum iustificat. Item euangelium dicitur lex fidei: quia occasionaliter iustificat. Sed

* ter

a Ubi ē ḡ gloriatio. Intēdebat ꝓbare ad vtilitatē fidei q̄ fides ꝓpōderat legi quo ad effectū iustificationis. Vñ q̄tū ad hoc non erat ei lex necessaria. Hoc ostenso infert: Ubi est ergo. Et est duplex gloriatio. Bona: de qua. ij. Cor. x. d. et Hiere. ix. g. Qui gloriatur in domino glorietur. Et. ij. Cor. i. c. Gloria nostra hec est testimonium conscientię nostre. Et est gloriatio mala: de qua Pō. Quid gloriaris in malicia. De vtraq̄ potest legi. De mala sic. a Ubi est gloriatio tua: Nulla est ex quo sola fides iustificat ⁊ non lex. b Exclusa est/ablata. c Per quam legem: quō apli. d Factorū. i. legaliū ⁊ pōt esse iudęoꝝ ratione oīm: vel iterū quō apli. Nō/respōdet apls. De bona gloriatione sic. Lex nō iustificat: ſ fides: ḡ a Ubi ēst ergo gloriatio tua: b Exclūsa est. Pēr quam legem: c gem: Fāctorum: Non. Sed a Ubi ē glo. i. q̄ debes gliari: nō in lege. b Exclusa ē. i. manifesta est gloriatio tua bona in fidei iustificatione. Et est sumpta ab argentarijs qui dicuntur exclusores ab eo q̄ formam quę inclusa erat in massa excludūt. i. exterius apparere facīūt. e per legem fidei. Arbitramur enī iustificari hominem per fidē sine operibus legis. f Arbitramur enim ⁊c. Hic probat propria auctoritatē q̄ fides iustificat ⁊ non lex. Et posset quis quęrere: et tu quid sentis de hoc arbitrio: nos bene dicimus quod exclusa est ⁊c.

Pś. 51.

Pś. 75.

Pś. 48.

Exposito Glo.

d An iudęorum re i gloriā suā. a Ubi est gl'riatio tua. Sic pōt dīs dicere cuilibet nostrū. Et vtinā verū sit qō sequit: b Exclusa est. Et ꝙ qđ: c Per legē fidei. i. ꝙ fidē ꝙ quā credim⁹ oīa bona nostra esse a deo: ⁊ ita nō possum⁹ ex eis gloriari: q: dicit. j. Cor. iij. b. Quid habes qō nō accepisti: Si aūt accepisti ⁊c. Esa. xxvj. c. Oia opa nostra opatus es in nobis dñe. Itē ꝙ fidem excludit gl'ia nr̄a: q: fides ostendit nobis ꝙ oīs gloria brevis. Eccl. x. b. Ois potēt⁹ brevis vita. Et i eodē: Rex ē hodie ⁊ cras morietur: et hereditabit ſmes ⁊ serpētes. Et ideo vt dīs papa recogitet desup: in eius coronatiōe cōrā eo succēdit parū de stupa ⁊ dicitur ei: pater sic transit gloria mūdi. Itē q: fides dictat ꝙ gl'ia mundi est inanis. Sap. v. b. Quid nobis ꝓfuit ⁊c. trāsierūt oia tāq̄ vmbra. Itē ostēdit gloriā nr̄am/ aut eē de nihilo/aut de ꝙ nihilo. Machab. ij. g. Gloria eius sterc⁹ ⁊ vermis est. Hoc patet in gl'ia vestium. Immo de nihilo est gl'ia nr̄a: Oīm sic somniat aliquis ꝙ est dives cū sit paup: sic est de illo q̄ gloriat eo ꝙ dicit esse bonus cū sit mal⁹. Vñ Pś. Dormierūt somnū ⁊c. Esa. xxix. c. Sicut somniat sitiēs ⁊c. Itē quia fides ostēdit ꝙ gloria decipit hoiem. Esa. ix. c. Et erūt q̄ beatificāt populū istū seducentes: ḡ ipsa beatitudo siue gl'ia est seductio. Itē q: ostēdit ꝙ illa excęcat hoiem. Pś. Hō cū in honore esset nō intellexit. Itē q: ostēdit gloriā esse formidolosam. Vſt alexander magn⁹ dixit ad didimū pbm quē invenerat in india: ego nō nisi inter tumultus ⁊ formidines vivo/ plurimosq̄ ex eis q̄ me custodiūt timeo: ⁊ maior mihi semp ab amicis met⁹ q̄ ab hostib⁹ venit. Itē fides dictat ꝙ hmōi gloria nimis cara est: q: torā substātiā hoīs ebibit. Aggei. j. b. Et q̄ cōgregat mercedes misit eas in saccū pertusum. i. in ipsa gloria cū vina ⁊ expēsę sūt mercimonia glorię / si ponunt in saccum ptusum. i. in ipa gloria inani ḡ nūquā adepta possidet quātūcunq̄ care emat. Bene ergo dicit ꝙ hęc gl'ia excussa ē ꝙ legē fidei. Vñ sup istō. j. Timoth. vj. b. Qui volūt divites fieri/incidūt in tēptationē et i laqueum diaboli ⁊c. dicit Aug⁹: Qui verā habet fidē de deo non cupit in bis miser ꝝs fieri dives: nec pl⁹ est ei mūdus q̄ de⁹.

* An iudęorum deus ter iustificat. Sed eadem ratione lex moysi effectualiter iustificat: ergo eadē ratione debet dici lex fidei. Sol. Cōsiderandū est quibus loquebat apostolus: quia illis qui cōfidebāt in legalibus/dicētes sine eis nō esse salutez: immo ꝙ ea dicebant etiā sine gratia iustificari faciētes: vnde legem operū appellāt fm intentionē eorum. Lex euāgelij dicit lex fidei: quia aperte ꝓdicat fidem. Unde alia etiā ratione dicit lex operuz: q: ſ. aperte ꝓcipiebāt in ipa opera. Lex fidei: quia exprēsse fidem determinat. Unde Marci. ix. d. Omnia possibilia sūt credenti. Luc. xviij. g. Fides tua te saluum fecit. Item dicitur lex operum: q: in iudicādo plus attēdit opus q̄ animū: sed euāgelium ecōverso: quod aperte manifestat domin⁹ dicens: Luce. xxj. a. ꝙ vidua plus posuit in ꝛrario q̄ omnes alij. Et licet euāgeliū mādet opera: denominat tñ a noīe fidei a digniori sicut etsi omnis martyr sit cōfessor: denominatur tñ martyr sic confessor denominatur. Sed credendo impetrat: id est manifestat exprēsse ꝙ homines per fidem impetrant gratiam operandi: id est voluntatem operandi ex gratia. Non enim ex ipsis ē iusticia. Ecōverso ē in malo: q: cūm male facit/mal⁹ est. Similiter in virtute politica ex eo ꝙ bene operatur bon⁹ est. Opera iusticię: id est quę sunt ex iusticia. Gratiā ꝓficiēdi opa prēstat. i. prestandā declarat: quia ostendit quę sit illa gratia/⁊ a quo petenda. Et iustos facit ꝙ fidē. i. iustos. fieri ostēdit. Da quod iubes. Aug⁹ in libro cōfessionū. Da qō iubes ⁊ iube qō vis. Scōm hoc homo ex se nō potest facere quod deus iubet/ex quo opus est ꝙ deus det ei gratiā antequam possit facere. Sed contra dicit Augustinus alibi. Anathema sit qui dicit deum prēcepisse impossibile. Solutio. Sine gratia supaddita potest homo facere p̄cepta legis: dicit tamen: da quod iubes. i. da gratiam mihi qua possim meritorie implere illud. Sine circūcisione aut veneratione sabbati. Argumentum quod prēceptum de sabbato non est mozale sed cerimoniale. Prēterea si esset mozale/ non videtur ꝙ liceret cibaria ꝓparari in die dominica/quę succesſit sabbato. Sz si esset cerimoniale tūc quęrit: quare pot⁹ enumerat inter p̄cepta legis mozalia q̄ ad cerimoniale. Ad hoc soluunt quidam/ dicētes: ꝙ p̄ceptum de sabbato cerimoniale est quātū ad hoc ꝙ dicitur talis dies: sed tñ ad hoc ꝙ vna dies celebris dēbet esse in septimana/mozale est. Sed melius videt nobis ꝙ simpliciter fuit cerimoniale. Si vlterius quęrat quis: quare ergo seruatur ⁊ Dicendum ꝙ hoc non est quia prēceprum in lege: sed q: sic institutū est ab ecclesia. Unde nō succesſit dies dominica sabbato. Q̄ patet: quia nō observat ita sicut sabbatum: imo ecclesia bene pimittit litteras magnatoꝝ in ea scribi. Quare aūt enumerat inter mozalia: Quia habet sibi annexum quod est mozale. i. cultum dei exteriozem: Cultus enīz interioz prēcipitur in prēcepto primo: Deus tu⁹ vn⁹ est. In scō est prohibitio idolatrię. In tertio de observatione sabbati/cultus exterioz. Unde non dicit: Memento ꝙ diē sabbati observes: sed sanctifices. Et constat ꝙ aliud est sanctificatio sabbati et observatio eius: sanctificatio ergo nō est in p̄cepto: sicut super illud Joh. v. d. Sānctificate ieiunium/ dicit Greg⁹: Sanctificatio ieiunij sūt elemosynę et orationes/ nō ipsum ieiunium. Or aūt sabbatum nō sit ꝓprie in prēcepto / patet ꝙ hoc qō repetit de eo Exo. xx. b. Levit. xxiij. a. Numeri. xxviij. c. Nullū aūt aliud repetit donec Deut. v. omnia repetantur. Aut neomenijs /nova luna: a neos qō est novum/ et mene quod est defectus siue luna. Sed hoc intelligendum est de operibus prēcedentibus. Sed contra Jacobi. ij. d. Abraā pater noster nōne ex operibus iustificatus ē. Solutio. i. manifestat⁹ ꝙ esset iust⁹: vel. i. amplior iustificat⁹. Sine quib⁹ manis ē fides. Sile. xv. de Trinitate. ca. xx. vbi quęrit: vtrū deus pater genuerit voluntarie filiū suum. Et dicit ꝙ nō genuit eum volūtarie/volūtate p̄cedente generationē. Hoc habet in primo sententiarū. vj. distinctiōe. Ut ait Jacob⁹. ij. d. Ipse paul⁹. j. Cor. xiij. a. Nō quin credēs post ꝙ dilectionē. Gal. v. b. Debeat opari. Argumētū exprēsſū ꝙ prior est fides q̄ dilectio: ⁊ ꝙ fides ꝓprie opat ꝙ dilectionē. Li per notat auctoritatē. Sz dicēdū ꝙ imo sub auctoritate. Abraā volvit filiū immolare: Gen. xxij. b. Ut nō magis sint iusti q̄ opera legis timore fecerant. Sed videt ꝙ immo: q: si inęqualia addas ḡ remanebunt erūt ęqualia: si ḡ aliquis exercitatus in opibus largitatis/alius nūquā: ⁊ venit eis ęqualiter virtutes: ḡ illi sunt inęquales: q: adhuc remanet exercitatio ad opa largitatis in vno ⁊ ita magis iustus: ḡ similiter tu/

⁊ dęi qui opera

a An iudeoꝝ deꝰ tm̃. Idē ꝓbat q locū a causa efficiēti. Quia deꝰ nō est deꝰ iudeoꝝ tm̃ sue eoꝝ qui legē habuerūt: immo gentiū ꝛ omniū aliorū: sed constat q abꝛaā ꝛ quidam alij ante legē iustificati fuerant p fidem vnius dei: ꝛ ipse est remunerator bonorū ꝛ punitor malorū: ꝛ constat q vnus est deus omniū: ergo ꝛ vna fides: de illo ḡ vnus effectus fidei: ergo sicut ī abꝛaam p fidem fuit iustificatio sine lege: ita ꝛ in gentib⁹ ꝛ etiā in iudeis hec est rō. Ita

a An iudeorū deus tm̃: non
b ne ꝛ gentiū: Immo ꝛ gentiū.
Qm̃ quidē vnus ē deꝰ qui iu
c stificat circūcisionē ex fidē et
d ꝓputiū p fidē. Legē ergo dē
e struimus p fidē: Absit: Sed

c Circūcisionē: iudeos circūcisos.

d Ex fide q fidē. Idē notat li ex ꝛ li p. e Legē ḡ destruim⁹. Sed posset q̄s ḡrere: ex quo dicis ꝛ ꝓbas q lex nō iustificat/destruis eā. Legē ergo/ ex quo ꝓbam⁹ q ipsa nō iustificat/destruim⁹: q.d.nō. g Sz legē statuim⁹ qđ factū est in hoc q res figurate ī leꝯ impletꝯ fūt: sicut p euentū rei cōfirmat ꝓphetia. h Quid ḡ dicem⁹. Ostendit q ex quo abꝛaā ex fide ꝛ nō ex leꝯ e est iustificatio: Quid ergo dicem⁹/ ex quo null⁹ iustificat nisi ex fide: ḡ nec abꝛaā. Quid ḡ dicemus/ patrē quē imitari debem⁹ ꝼm carnē .i. p carnales obseruātias iustificari ipm. q.d. non.

Moraliter * a An iudeoꝝ deꝰ tm̃. Hoc dici pōt ꝓtra q̄sdā similes do/natistis/dicētib⁹ deū tm̃ eē ī aphrica. Sic multi tm̃ salutē eē in religiōe sua. Sz rñdet apls: b Immo et gētiū: qm̃ vn⁹ ē deꝰ q̄ iustificat circūcisionē: religiosis. Malach.ij.b. Nūq̄d nō pat⁹ vn⁹ noster: Nūquid nō vn⁹ deꝰ creauit nos: Quare ḡ despicit vnusquisq; fratrē suū/legē. i. religionē: ḡ ligat claustrales ꝛ f Destruim⁹: dicētes q vn⁹ deꝰ iudeoꝝ ꝛc. q.d.nō. h Quid ḡ dicem⁹ ꝛc. ꝼm carnē. i. q̄d dicemus de antiquis religiosis: sunt ne iustificati p opa ea ḡ ex terius sunt. q.d.nō: sz ꝼm interiorē intentionē. Mich.vj.b. Nūquid placari pōt dñs ī milib⁹ arietū. i. macerādo hoiem exteriorē: Nō: sz per istud qđ sequit: Indicabo tibi o hō qđ sit bonū: ꝛ q̄d deus requirat a te: vtiq; facere iudiciū de te: discernēdo cōscientiā: ꝛ misericordiam ad ꝓximum: et sollicitū te ambulare cū deo tuo. Merces ꝼm/debitū/imputatur. Job. vij.a. Sicut seruus desiderat umbrā: ꝛ sicut mercenarius ꝓstolat finē operis sui: sic ꝛc. Job.xlij.b. Donec optata veniat: ꝛ sicut mercenarij dies eius: qz sic recipiet mercedē eternā. Expecta ḡ patienꝯ si es mercenari⁹ bon⁹. Ei vo q̄ nō operatur ꝛc. reputat fides. i. illis qui tempus operandi non habuerunt.

Expositio Glo. ⁊ deī qui opera legis timore fecerāt/ postq̄ venerunt ad gr̄am magis iusti sunt q̄ gentiles: ḡ dicim⁹ q habit⁹ politic⁹ non sit format⁹ siue gratuit⁹ qñ infundit gr̄a: sed remanet politicus in hoīe ꝛ pōt destrui charitate remanente in eo: vt patet in habitu ꝓdigalitatis q̄ bene pōt destrui sine charitate. s. p habitū alterū subsequentē: vel p diutinā cessationē: vt si ꝓdigus recedat p tēpus longū in heremū. Qđ obūcit: si iequalibus ꝛc. verū est: sed equalia nō sunt addita inequalibus: qz illi habitui politico nihil additur est: qđ si esset maior fieret. Etsi nō sit in quo exteri⁹ operet: in corde tm̃ seruiēs seruiēsq; seruat: ex hoc ꝛ ex eis q̄ sequunt. In hac Glo. patet q fides operat auctoritate: charitas sub auctoritate. Mā pri⁹ ē estimare finē q̄s moueri ad ipm: estimatio autē siue cognitio finis fidei est: ergo prior est fides: deinde mouet ad operandū/ sicut ꝓcipiens ipi charitati. In quo. s. merito operū. Inania sunt quantū ad meritum vitę eternę. Cursus celerim⁹ pr̄eter viam: in quo nō est nisi labor: ergo nisi fides p̄cedat opa/dirigens ea ad finē: sunt inutilia. Bonū op⁹ nō erat. i. meritoriū ad finē. Vocnū pono/ad pbādū. Justificat eq̄lit oēs: ergo oēs reciput equalē gratiā. Sol. equalit dicit: sine ꝓsonar̄ ac/
Ps̄.36. ceptione. Cū ipleta ꝼm spiritū. i. ꝼm spūalē intelligētiā. Sta/
Ps̄.8. tuim⁹. i. cōfirmam⁹. Sic in Ps̄. Statuit sup̄ petrā ꝛc. Lon/
Ps̄.45. stituisti eū ꝛc. Statuit testamētū sēpiternū. Dañ.ix.g. Post finē belli desolatio. Per quā implet lex. Nota q dñs q̄ dicit Matth.v.b. Nō veni legē soluere/sed adimplere: adimpleuit eā triplicit. Veritatē figurarum exhibēdo: ꝛ hoc est q dicit hic: Mystica ꝛ cerimonialia spūaliter. Item moralia supplendo: ꝛ hoc est q sequit: Qđ min⁹ in moralib⁹ ꝛc. Item ꝓmissa implēdo: ꝛ hoc ē q ait: Addit ꝛ quod ꝓmittebat ꝛc.

legē statuimus. C a.IIII

b Quid ergo dicem⁹ inue
i q nisse abꝛaā patrē nostrū ꝼm carnē. Si enī abꝛaā ex op⁹ legis iustificatus ē: hz gloriā/sz nō apd deū.

Que sine fide. i. sine eis ḡ credunt gr̄a fidei. Et qđ minus in moralib⁹. Cōtra: in decalogo tota similitudo dei cōprehendit. Dicendum/ minus/ non quantum ad essentiam/ sed ad expositionem/ vel q̄tū ad similia. Littera vero occidens. ij. Cor. iij.b.i. littera' is obseruantia occidens spem ponētes in ea. Cōsūmant vel cōfirmant p cōsiliorū addītionē ꝛ euidētē explanationē. Mat. v.d. Dictū est antiquis: Nō mechaberis: ego aūt dico vobis: omnis qui viderit ꝛc. A

Expo. Ca.IIII.

q Uid ergo dicemus. Hoc capitulū diuidit ī tres partes. In prima ostēdit q lex nō iustificat p exempla abꝛaā/qui iustificatus fuit ante legem. Secūdo ꝓbat idem p causam finalem iustificationis: que est beatitudo: ibi: Sic ꝛ dauid dicit beatitudinē ꝛc. In tertia p auctoritatē scripturę: ibi: Et signū accepit ꝛc. Dicit ergo:
b Quid ergo dicemus: si sola fides iustificat et nō lex: Qđ uerum patet: Quid inuenisse abꝛaā patrē nostrū ꝼm carnem. i. ꝼm carnalia opera legis. q.d. nihil omin⁹ nō.
i Si enī ꝛc. Et si potuisset iustificari ex operibus legis hoc non esset reputatione dei: sed hominum Quod ꝓbat.

Ꝙ Quid enī scriptura

Quid ergo dicem⁹. In quo omnes iudei cōfitent. Ad/ Expositio
ept⁹ iusticia. Gen.xv.b. Credidit abꝛaā deo ꝛc. Promissio/ Glo.
nē de christo nascituro de ipo: Gen.xij.et.xv.et.xxij. Paternitatem: id est nomen paternitatis. Gen.xvij.a. Non vltra vocabit nomē tuū abꝛā: sed vocaberis abꝛaā: qz patrē multarum gentiū ꝓstitui te. Qui inspicit corda hominū. j. Reg. xvj.b. Tantem gloriam: que est. s. frequēs fama cū laude hominū tm̃. Qui gloriat ꝛc. ij. Cor. x.d. Etiā si de testimonio conscientię gloriat quis/debet gloriari ingtum est a deo. Il le pharisę⁹: Luce.xviij.b. Quia q̄ fecerit: Leuit. xviij.a. Bal. ij.b. Nō moriet. i. nō puniet ꝼm legē. Nec tm̃ meritū habet ex hoc q fidei causa: ergo fides est causa meriti: ergo non habet a charitate q sit meritoria: ꝛ ita charitas non est forma fidei. Pr̄eterea si charitas est causa meriti cum sancti charitatem habeāt in patria/ merent motibus suis: quod falsum est. Item obūcit de hoc q dicit: Qui fecerit legem nō moriet/ur vt reus: nec tm̃ meritum ꝛc. Cōtra deus ꝓnior est ad miserendum q̄s ad puniendū: sed puniebat non facientem opera legis: ergo renumerabit facientes. Sol. Plura exigunt ad meritum q̄s ad demeritū/et nō respōdent faciens et non faciens sibi ex opposito: quia transgrediendo opera legis faciebat cōtra deum ꝛ ideo merebat puniri: sed faciendo sine gratia non facit p domino: qz aut facit ex vitio ꝛ sic demerek/aut ex natura: et ita nihil merek apud deū. Ad aliud dicim⁹: q ꝓma radix merendi in fide est: sed fruī vel cōsūmatio in charitate. Unde cum nō sit fides in patria nec meritū. Tunc ex fide iustificat⁹ est. Cōtra. Jaco. ij.d. Abꝛaā ex operib⁹ iustificatus est. In Genesi. xv.b. In semīe tuo bēdicēt oēs gētes: Gen. xxij.d. Sufficiēs ei iusticię cā: Ergo abꝛaā sine passiōe christi haberet saluē eternā: ergo nō erat necesse q christ⁹ pateret ad saluādū abꝛaā. Ex hoc sequit q abꝛaā meruerit vitā eternā absolute. Solutio. Qđ dicit ipsū credere ꝛc. intelligit sub ꝓditione: si christ⁹ eū redimeret: et dicim⁹ q meruit simpliciter vitam eternam/non tamē liberationem a pęna limbi: et ideo oportuit/q̄ veniret christus qui eum et alios redimeret ab illo debito. Non debitur ei scōm gratiam fidei tm̃: sed scōm debitum operationis: ergo bonis operibus debebat vita eterna: ergo bonis operib⁹ merek aliquis vitaz eternā:

⁊ qđ est contra

ba non assertiue: sub hoc sensu: Credo in deum: id est opto q̄ credam in eo. Ad illud: Credo in sanctam ecclesiam: dicēdū q̄ potest ibi esse reuera/ sanctam ecclesiam: ꝛ est vnus articulus: omnis autē articulus est de deo. Unde sicut cum dico credo resurrectionē mortuorū: sensus est. i. q̄ deus faciet resurrectionē mortuorum: similiter hic est sensus: Credo in deum sanctificātem ecclesiam. Ad tertiuz: Credere in deū ꝛc. Dicendū q̄ hic describitur mot⁹ fidei ſm q̄ fides versa est

a Quid enim scṗtura dicit: Geñ.xv.a. b Credidit abrahā deo ꝛ reputatū ē illi. Jn ꝟ oñdit q̄ gratis iustificat⁹ carō ē. Mā si ex operib⁹/ tā nō eēt reputatio/ sed merces: Sic quādo aliquis soluit alij minus q̄ debeat: quādo ille benign⁹ est/ dicit: reputo nō solutionē. q. d. nō ē ꝑfecta solutio. c Scōm

a b Quid eñ scṗtura dicit. Crēdidit abraam deo ꝛ reputatū est illi ad iusticiam. Ei autem qui operatur merces non imputatur ſm gratiā/ sed ſm debitum. Ei vero qui non operatur credenti autem in eum qui iustificat impium: reputatur fides eius ad iusticiam: c scōm ꝓpositum gratię dei:

Rom.15.a. Gal.3.a. Jhon.2.d. Expositio Glo. c

ꝓpositum gratię dei. i. ſm qd̄ ꝓdestinauit abeterno ꝟ ex gra sua. qd̄ est ꝓtra illos qui dixerunt q̄ null⁹ meretur vitam ęternaz ex condigno: quia si tantū merito ꝑgrui: ergo nō deberet bonis operibus. Et ideo dicim⁹: q̄ si condignum appelletur condictū siue conditio/ cōuētio facta nobiscum a deo de denario diurno et operibus nostris bene meretur vitam ęternam ex cōdigno: Si aūt cōdignū appelletur cōparabile in valore: nullus meretur vitam ęternam ex condigno. Qui gratis: id est sine meritis p̄cedentibus. Fides et⁹ sola reputabitur. Per hoc excludit opera exteriora: nō enim virtutes excludunt. s. interiora/ de quib⁹ p̄dixit sine quibus nō iustificat impius adultus. Quā. s. iusticiā. i. iustificationē. Opa nō meruerāt. Mā ꝛ dęmones credebāt ei. Jacobi. ij. d. Dęmones credunt ꝛ contremiscūt. Quid vero est credere in eū: Credēdo amare ꝛc. ergo qui est in mortali nō credit in deum: quia eius membris nō incorporat: ergo si dicit/ credo in deū/ peccat: quia mentitur: Quō cōiungitur deus homini q̄ est in mortali qui dicit: Credo in deū. Jtem si credere deū est credere q̄ ipe sit deus: falsum est quod dicit in symbolo: Credo in spm̄sanctū/ sanctā eccliam ꝛc. quia eā nō credo esse deū. Jtē obīcit/ credere i deū ē credēdo amare ꝛc. ḡ credere ē amare/ ꝛ credere est diligere: sed amare ꝛ diligere sūt mot⁹ charitatis: ḡ credere ē mot⁹ charitat⁹. Jtē ḡrit vtrū amare ꝛ diligere ibi copulent habitū aut motū. Si habitū ꝟ nō ē aliqs diligēti nisi charitas: diligēdi dico meritorie: ergo copulāt charitatem: ergo credere est charitas. Si copulant motum: aut fidei aut charitatis. Si fidei/ ergo diligere est motus fidei: qō videtur incōuenies. Si motū charitatis/ ꝛ credere est motus fidei: ergo motus fidei est motus charitatis. Jtem videtur idē diffiniri per seipm̄. s. credere per credere: q̄ dicit credere ē ꝛc. Jtem quare potius dicit credendo amare q̄ credendo sperare: q̄ sicut ꝓtingit credēdo amare: ita cōtingit credēdo sperare. Jtē ibi videtur eiusdē inutilis repetitio: amare diligere credendo ꝛc. Jtem credere est credendo in eū ire: non videt solū hoc esse ipsi⁹ credere: q̄ q̄libet alia virtute ꝓtingit in deū ire. Jtē ad idē. Sup̄ Pś. xxxiij. Accedite ad eū ꝛc. ibi dicit Glo. Accedite duob⁹ gemine charitatis pedibus currēdo: ergo in deū ire cōuenit charitati. Jtem credere est membris eius incorporari. Hoc videt nihil esse: q̄ hō statim q̄ infunditur ei gratia membris eius incorporat anteqū moueat motu alicuius virtutis. Quid est ergo q̄ dicit q̄ charitas est forma oīm virtutum. Et soluunt dicentes: q̄ cū dicit: Credere in deū est credendo amare: ꝛ cū non assignatur ratio siue descriptio motus fidei: sed eius qō est in deum: ꝛ ita bñ describit: q̄ hoc in deū est fidei a charitate tanq̄ forma eius. i. fidei. Et ita nō sequitur q̄ credere sit amare vel diligere: sed oportet q̄ amet deum ꝛ diligat dum credit: ꝛ dicūt q̄ hic distribuit motus charitatis. Et determinant hic tria/ forma motus et finis et directio. Forma in hoc q̄ dicit amare diligere: finis q̄ hoc membris eius incorporari: directio per hoc in eum ire. Sed cōtra eos est: q̄ si est forma fidei/ tunc debuit dici: credere in deum est credere amādo/ credere diligēdo: vt sic q̄ modū formę se teneret dilectio ex parte fidei: ꝓpter ꝟ dicēdū q̄ charitas nō est forma fidei: sed por⁹ ecōuerso. Ad ꝓmū dicendū. Licet iste sit in petō mortali: ꝛ hoc scit: nō tñ mentit cum dicit/ credo in deum: q̄ hoc dicit in persona ecclię: sicut quādo dicit: dimitte nobis debita nr̄a ꝛc. Uñ sensus est. Credo in deū. i. eccliam credit in deum. Et iterum: si hoc dicat in ꝑsona sua: non tamen mentitur: quia est oratio: vnde optatiue ponunt ibi verbum paternitatis, Gen. xvij. a. Pater vitra

ergō ꝛc. si est ibi argumentum a superiori ad inferius. Ad aliud. Diligere aut copulat actū/ aut habitum: Dicēdum q̄ habitum: sed habitum fidei. Ad aliud dicendum q̄ ibi non ponitur idem in diffinitione sui: quia credere est superius ad credere innitendo rationib⁹: ꝛ ad credere cōuersum in amorem: et ideo dicit credēdo amare. q. d. de credere intelligo quod ē cōuersum in amorem. Ad aliud: quare nō similiter dixit credendo sperare: Dicendum q̄ qz describit solum credere conuersum in amorem. Ad aliud dicendum: q̄ nō cadit ibi idē in ratione sui: quia amare et diligere diuersos status dicūt: hoc est falsum: similiter credēdo: vt expositū est. Ad illud: Jre in deū est cuiuslibet ꝟrutis: nō ē verā ꝓut ibi sumit: qz ibi sumitur ꝑ statu fidei iā ꝑfectorū. Ad illud: Accedite duobus gemine charitatis pedibus: similiter sumitur ꝓ duobus statibus virtutis quę est charitas. Quā a nobis exigit de⁹. S5 nō exigit nisi ad q̄d tenemur: ḡ tenemur ad fidē: eadē rōne ad alias virtutes. Ñ̄dē ad actus vel motus tenemur/ non ad habitus: Jdeo fides ibi sumitur ꝓ motu fidei: ſm q̄ dicit Aug⁹. Fides est credere qō nō vides. Uel a nobis exigit deus q̄ sine ea non est salus: ꝛ sic exigere non imporat omissionem quę fiunt per dilectionem fidei. Ex hoc videtur q̄ fides non potest operari sine charitate. Contra. Per fidem fiunt miracula ꝛ faciendo quis potest mereri. Solutio. Hoc intelligitur de operib⁹ exteriorib⁹ ad quę mouet dilectio dei. Quod obīcit de fide: dicendum q̄ faciendo miracula potest faciens non mereri: quia per fidem informem possunt fieri sicut fecit alexander. Si autē mereatur faciendo miracula/ exeunt a charitate excitante ad illa/ a fide vt elicięte: sicut elemosyna elicitiue exit a misericordia: excitatiue autē a charitate.

e ✠ Jn fide est gra

ex gratia sua. a Sicut t dauid. Hic ꝓbat a causa finalt q lex nō iustificat: vtens ad hoc auctoritate dauid. Dico q ex gratia est iustificatio t salus: Sicut t dauid dicit beatitudinē/esse illi⁹/ b Dois accepto. i. acceptabilit .i. gratis. Uel. i. accepto tpe. i. tpe aduent⁹. c Fert iusticiā/quasi impotenti accedere ex se ad remissionē peccatorū. Dico q dicit ꝛc. Dicit vtiq; bis verbis. d Beati quor remissę.

a sicut ēt dauid dicit beatitudinem hominis cui deus accepto fert iusticiā sine operib⁹.

Est ergo sensus huius orationis talis: Illi quor pctā sūt dimissa sunt beati: t intellige tm̄ ꝑm qō ex operib⁹ nō est remissum/sed potius debitū: ergo ex operibus legis nullus est beatus: sed nō est btūs qui nō est iustificatus: ergo nullus iustificat ex lege siue ex operib⁹ legis: qō idē est. f Iniq̄tates: id est pctā originalia. i. pctā supaddita. e Remisse. i. mitigatę. Et facit hoc ꝑ illis qui dicunt q pctm̄ originale idē est in essentia cū fomite: sed remittit in baptismo. Glo. Ut vltra nō videāt a deo ad pnam: qr hoc est deū videre pctā/qō punire ea. g Beatus vir cui nō imputauit. Duplicit legitur hoc in Glo. Uno mō vt sit inculcatio verbor/ qō fit ad innuēdū q ex misericordia dimittit deus peccata. Uel distinguunt hic tres grad⁹ peccator: Pctm̄ infidelitatis: ibi: Iniquitates remisse. Pctā grauia: ibi: Quor tecta. Pctā leuia: ibi: Cui non imputauit. Beati/ g. Ex q̄ sic ex verbis dauid habeꝫ

Moraliter Pš.71.

a Moraliter: dictum est ita. b Deus accepto fert. i. tpe acceptabili in aduētu saluatoris. Pš. Orietur in diebus iusticia: t abūdātia pacis donec auferat luna. Alia littera. Extollatur. i. donec glorificet ecclesia/ non cessabit christi iusticia q̄ iustificat impios: prius fuit quasi mortua: sed tūc est orta t in abundantiā. Unde Ezech. j. g. vidit hoiem cuius aspectum vocat aspectū arcus cum fuerit in nube t in die pluuię. Hic est christus plenus gratia: qm̄ pluit tunc largiter infundēdo. Uñ Esa. xlv. b. Rorate cęli desup ꝛc. Et ideo cantat hoc in aduētu. Uel/ accepto. i. gratī. De hac ḡtuita oblatiōe. j. Pet. j. c. Perfecti sperate in eā q̄ vobis offert gr̄am. Apocal. iij. d. Ego sto ad ostium t pulso: q̄si regia t magna portās exenia: t

Pš.8.

sine dubio gratis. Uñ Pš. Quid est hō q memor es el⁹ ꝛc. q. d. nihil. Nullus habet meritū ꝓpter qō: sed hoc facit de mera liberalitate. Phil. ij. b. Deus qui operat in nobis t velle t pficere. d Beati quor. Duplex est beatitudo: Imperfecta in pñti: perfecta in futuro. De pfecta. xiij. lib. de trinita. vj. ca. Proponat hō qui bñ vult quęcunq; vult: q̄ adeptus cū fuerit btūs erit: videlicet beatitudine pfecta. De impfecta: in eodē. viij. ca. Ille q̄pe beate viuit: q̄ viuit vt vult: nec male aliq̄d vult. De ipfecta q̄ btitudie dr̄ hic/ Beati ꝛc. e Quorū remisse sunt iniq̄tates: ergo pctōres miseri sunt. Uñ xiij. lib. de trinita. v. ca. Mala em̄ volūtate vel sola miser q̄squis efficitur: ꝑ miserior in potestate: q̄ desideriū male volū-

Pš.1.

tatis implet. Et sup istud Pš. Beat⁹ vir q̄ nō abiit ꝛc. Glo. Beatus est cui oīa optata succedunt: ergo miser est cui nihil optatū succedit. Talis est peccator q̄ est in mortali: quecunq; in peccato optat t q̄rit/nō inuenit. i. delectationē. Nec mirū: illudit ei sicut pisci t sic aui. Unde Job. xl. d. Nunq̄d illudes ei quasi aui: cui ostendunt pennę quas credit gallinā: t sic aduolans capit t nō inuenit carnē. Unde sup illud Osee. iij. c. Comederunt t non sunt saturati. Glo. Voluptas habita famē nō satietatē parit. Et laborat in virtutib⁹. Uñ. xiij. de trinitate. Aug⁹. Hoc est qō sapiēter Terēti⁹ dixit: Qñ nō pōt fieri id qō vis/ videlicet i pctis: id velis qō possis. e Remisse.

Terentius in andria

Nota qñ aliquādo dicunt peccata remitti. Job. xx. f. Quor remiseritis peccata: Quandoq; tegi vt hic. Et quorum tecta sunt peccata. Quādoq; dimitti. Esa. xl. a. Qm̄ dimissa est iniquitas tua. Qñq; solui. Esa. lviij. b. Solue fasciculos deprimentes. Quādoq; non imputari: vt hic. Beatus vir cui non imputauit. Remissio ꝓprie dicit ḡtum ad originale peccatum: et baptizato ꝓpter fomitis mitigationē. Legi dicuntur propter culpę deletionē: Dimitti quo ad pnam. Solui ḡtum ad reconciliationē. Unde super istud Esa. xl. a. Suscepit de manu dñi duplicia: dicit Glo. Non est idē solui et dimitti: cui em̄ dimittunt solutione nō indiget. Uñ. Dimittuntur tibi pctā tua. Cui aūt soluunt/ ꝓterea soluunt: qr purganda sūt t soluta per pnas. Mō imputari dicunt ḡtum ad pctā oblita. Dico remittunt ḡtū ad mitigationem fomitis. Pš. 31. Unde Pš. Remitte mihi vt refrigerer. † Pš. 38. Luc'. j. d. Uirtus altissimi obūbrabit tibi/dicit beatę virgini: alia lra: Refrigerabit te: qr in ipa fuit fomes oīno extinctus. Tegunt ꝑ charitatem. Prouerb. x. b. Uniuersa delicta operit charitas. Et inde sumit istud. j. Pet. iij. b. Charitas operit multitudinem peccator. Et post dr̄ de charitate: quia eā non potest habere q̄s: cū culpa dimittit quo ad pnā in baptismo soluitur ꝑ recōpensationē. Uel/ Remisse. i. dimisse: sic dr̄ dimitti: Uñ Seneca. Dēs mali sumus: melior est. i. minus malus q̄ min⁹

* vrgetur. Beatitudo

Expositio Glo.

In fide est gratia iustificātis. i. gr̄a iustificātis apparet in hoc q̄ dat fidem ex gratia siue gratis nō ex operib⁹. Uix mihi suadeo ꝛc. Sed si vix tibi suades/ aliq̄ mō suades: ex hoc videtur q̄ sit aliq̄d opus meritorium vitę eternę ex condigno scz. Cōtra Esa. xij. b. Dēs manus dissoluent t omne cor hominis contabescet. Glo. Quia nullū opus dei iusticia dignū reperitur. Unde: Mō iustificabit in cōspectu tuo omnis vi- Pš. 142.
uens: ergo nullus merek vitam ęternam ex cōdigno. Et alibi. Pš. 129.
Si iniquitates obseruaueris dñe ꝛc. Pręterea apl's. Non j. 8. d.
sunt cōdignę passiones ꝛc. Solutio. Aliquis meretur ex condigno. Dicit aūt Aug⁹. Uix mihi ꝛc. ad innuendū q̄ pauci sunt qui gratiā habeant: pauciores qui sciāt se habere gr̄am. Or aūt dicit Glo. Nullum opus ꝛc. Dic nullū opus circūscripta gratia: vel nullum dignum reperitur ꝓportione: ex con-
uentione tm̄ meret vitam ęternā. Qō dicit apl's. Mō sunt cō- j. 8. d.
dignę ꝛc. Dic cōdignę ad tantā gl'iam quantā conferk. Item nō sunt condignę quantū in se est. i. sine gratia. Qō agere aliquid possum⁹ vel cogitare. Phil'. ij. b. Operat in nobis vel le ꝛc. Itē. ij. Cor'. iij. b. Mō q̄ sufficiētes sim⁹ cogitare a nobis ꝛc. Proposita oib⁹. Heb. xij. d. Uidete ne q̄s desit gr̄ę dei. Et inueniunt oia mala. Cōtra Greg⁹. Quicq̄d boni potes fac interim vt dñs cor tuum illustret ad pęnitentiam. Solutio. Omnia mala: hoc dicit: nō quia omnia mala: sed qr ab sorpta a malo. i. a peccato. Uel per negociationem exponat: sicut /quicq̄d est pater est filiꝰ. i. nihil est pater ꝛc. Sic: Omnia mala. i. nulla reperiunt bona. i. meritoria: vel nulla sunt quę nō sunt mala. i. nō meritoria. Id ē acceptabili tempe. ij. Cor'. vj. a. Tempore accepto ꝛc. Et opera bona. i. gr̄am bene operandi. Beati: hoc ḡtū ad meritum in futuro quo ad pręmium. Nullus em̄ pfecte beatus nisi finitis his miserijs: vt dic̄ Aug⁹. Est em̄ duplex beatitudo. Una imperfecta: de
qua Pš. Beatus vir q̄ timet dñm. Alia perfecta: de qua lo- Pš. 111.
quitur Aug⁹. Sine opere et labore. j. xj. d. Sine pęnitentia sunt dona t vocatio dei. Non dominetur. j. vj. c. Et si sit hoc dicit pr̄opter originale quod est ipse fomes manens actu t transiēs in baptismo reatu: t nō dominak q̄n nō ducit ad mortale. s. Fomes peccati: sed si fomes est peccatum cum semper maneat in homine. Unde. ij. Cor'. xij. b. Me magnitudo reuelationum extollat me datus est mihi stimulus ꝛc. ergo fomes in eo erat pęna: ergo a deo: sed si est peccatū vt hic dicit/ est a diabolo: ergo idē numero est a deo t a diabolo: ergo conuentio est christi ad belial: contra illud. ij. Cor'. vj. c. Quę conuentio christi ꝛc. Pręterea si ante baptisma est peccatum: post baptisma autem est pęna: ergo idem est bonū et malum. Solutio: Scōm quosdam fomes est peccatū: sed dicitur peccatum propter annexum: sicut ignorantia non ē peccatum/ sed contemptus vel negligentia annexa ignorantię: annexa est autem fomiti macula. Uel q̄ fomes intensus est peccatum: t inq̄tum fomes est a deo est: et pęna est inq̄tum intensus a diabolo vel ab homine: Uel dic q̄ pęna duplex est

* cōtracta vel infli-

ꝯ bis dauid habek: q; a Beatitudo/ex gra: b Ergo hec in circūcisiõe tiñ manet. i. in iudeis circūcisis. c An etiã i ꝓpu. i. in gẽtib⁹: d Dicim⁹ eiñ. Oz ꝓbauit ꝓ aucto ritatem q; non in

Oppositio * vꝛgetur. a Beatitudo ergo hec in circūcisione tiñ: id est i absterioꝛe ab iectiõe tempoꝛallũ: qõ faciunt religiosi: q. d. non: nec tñ licet eis redire ad illa. Sꝫ

B a tauit dominus peccatũ. Bẽ/ b atitudo ergõ hec in circūcisio

c ne tiñ manet: án etiã in ꝓpu/ d tio? Dicim⁹ ẽiñ qz reputata ẽ

tñ legitur de quibusdã. i. maculis. i. fecerunt sibi ꝓputia: ꝛ re/ cesserunt a testamẽto sancto. Sed mirũ est: quia ꝓputium ab/ * scisum nunq̃ re/

Expositio Bo. cõtracta vel inflicta. Cõtracta est ab hoĩe vel a diabolo: infli/ cta a deo: ꝛ sic non omnis pẽna a deo: sicut cupiditas quę ỏz fomes. Argumentũ expũssum q ꝓcupiscentia essentialiter pec/ catũ est originale. Ad illud. Simõi ꝓcupiscẽtia opponik gr̃ę: qz sicut gratia habilitat ad bonũ et refrẽnat a malo: sic ꝓcupi scentias mouet ꝛ habilitat ad malũ ꝛ resistit bono: quia con/ cupiscit aduersus spiritũ: ergo opponik oĩno gr̃ę: ergo est pec catuz originale. Forte dicet q sanguinea cõplexio mouet ad luxuriã. Colerica ad iram: melancolica ad tristiciã. Nõ tamẽ sunt pctã eodem mõ: nec illa ꝓcupiscẽtia. Contra. Non est si/ mile: qz hmõi cõplexiones in coꝛpoze sunt tñ: sed ꝓcupiscẽ/ tia vel fomes in anima: quia sicut dicik sup ep'lam Bar. v. c. Carnem aduersus spm̃ cõcupiscere: nihil aliud est q̃ animã in carne concupiscere. Item peccatum est diminutio boni na/ turalis: sed fomes seu concupiscẽtia diminuit bonũ naturale: ergo essentialiter est peccatum. Item. j. vj. b. Non regnet peccatum in vestro mortali coꝛpoze. i. fomes peccati: ergo fo/ mes peccatũ. Item. j. vij. c. Ego aũt carnalis vẽnũdat⁹ sub peccato. i. pretiũ male voluntatis adę subiectus pctõ. i. concu/ piscentię: ergo concupiscẽtia est peccatum: sed fomes ꝛ cõcu/ piscentia idẽ: ergo fomes est peccatũ. Cõtra. Ante baptiſmũ gratię fomes opponitur: ergo aut per se/ aut per aliud. Per se nõ: qz gratia est post baptiſmũ: ergo ꝓ aliud: ergo illud aliud magis opponik/ q̃ fomes: sed qõ magis opponik mag' pctm̃: ḡ istud mag' pctm̃: ꝫ istud nõ ẽ nisi macula ꝓcomitãs fomitẽ: ergo macula est peccatum: non ergo fomes. Item anselmus cantuarien. in lib. de cõceptu virginali et originali pctõ: ostẽ/ dit q originale pctm̃ essentialik est in anima/ dicens. Oꝛigi/ nale pctm̃ puto nullaten⁹ posse asseri esse in semine anteq̃ ha beat aiam rõnalem: sicut in adam fuisse iusticiã ꝓiuſq̃ fieret homo rõnalis. Nam si adam ꝛ eua generassent sine p̃cedenti peccato: non tñ esse in semine iustitia nec esse posset ꝓiuſq̃ fo/ maret in viuentẽ hoiem. Si eñ semen hois non est suscepti/ bile iustiçę ꝓiuſq̃ fiat homo: non potest suscipere originale peccatũ anteq̃ hõ sit. Nempe originalę peccatũ esse iniusti/ ciam dubitari non debet ꝛc. ergo originale peccatum non est in semine: ergo non est in carne: sed carnalis ꝓcupiscentia seu fomes essentialiter est in carne: ergo originale peccatũ essenti aliter non est fomes seu ꝓcupiscentia carnalis: ergo est macu/ la quę est in anima. Vel sic: originale peccatum essentialik est in anima: sed carnalis concupiscentia essentialiter non est in anima: sen tñ anima vel reatus tñ est pctm̃ originale. Pꝛo/ pterea ante baptiſmũ anima primũ exiens a coꝛpoze defert secum originale: qz ꝓpter istud caret visione dei: ꝛ hoc est qõ dicik in libro Sapiẽtię. Pctm̃ cũ eo qui fecit supple in se vel in altero tormẽto patiek: sed tunc anima non habet nisi macu lam vel reatum: ergo tñ pꝛo macula vel reatu punitur. Sed istud pꝛo quo punik est peccatũ originale: ergo macula vel re atus est essentialiter originale. Ad solutionẽ hoꝛũ nota q ani ma dupliciter est. Uno mõ sicut substãtia absoluta: ꝛ sic spiri tus: ꝛ tũc absoluras habet potẽtias: sicut liberũ arbitriũ: et hmõi: ꝫm q̃ non dependet a coꝛpe: hoc mõ ꝓprie in ipa est iu/ stitia/ vel iniustitia: ꝛ sic exuta a coꝛpe secũ defert virtutes vꝫ vitia: ꝛ tũc nõ habet fomitẽ siue carnalẽ ꝓcupiscentiã: quia si cut dicit btũs Aug⁹. j. vij. finitur ꝓ mortẽ: semp itaq̃ est pu/ gna in coꝛpoze mortis huiꝰ: qz ꝓcupiscẽtia cũ qua nati sum⁹ finiri nõ põt q̃diu viuim⁹: quotidie minui põt/ finiri nõ po/ test. Alio modo dicik anima sic ẽ endelechia siue ꝓfectio coꝛ/ poris siue animans coꝛpus: ꝛ tũc habek potentias dependẽ tes a coꝛpoze. Scõm hoc dixit btũs Aug⁹. carnẽ concupi/ scere nihil aliud est q̃ aiam in carue cõcupiscere. Scõm hoc respõdek q peccatum originale ꝓprie ꝛ substãtialiter est ma cula vel reatus existens in anima absolute: sicut Anselmus cantuarien. Oꝛ ergo ỏz ꝓcupiscẽtia pecca tum: qz opponik gr̃ę: Rñdek q nõ immẽ/ diate opponik gr̃ę: ꝫ per effectũ suum. s. reatum vel maculã. Ad aliud q dicik con/ cupiscentia est diminutio boni naturalis: Rñdek q essentiali ter concupiscentia seu coꝛruptio carnis bonũ naturale carnis diminuit: ꝛ facit eã passibilẽ a frigoꝛibus ꝛ hmõi: sed ꝓpter diminutionẽ talis boni non dicik peccatũ: sed ꝓpter diminu tionem boni naturalis aiẽ qõ effectiue dicik diminutio boni naturalis animę. Et ideo ꝓpter effectũ dicitur pctm̃ non essentialik. Hoc nõ sumit Aug⁹. hic cõcupiscẽtiaz: cũ dicit q ꝓcupiscentia seu ꝓcupiscabilitas q̃ dicik fomes peccati: ꝛ ta/ lis concupiscẽtia ꝓprie est in anima ꝑm qõ est viuificans coꝛ/ pus. De hac etiã dictũ ẽ: q trãsit reatu ꝛ manet actu: vñ ma/ net quippe in coꝛpe mortis hmõi ꝛc. Ad vltimũ ꝯo etiã facit concupiscere: ergo vitiũ mouet si fomes qui est vitium mo/ uet. Sicut igit virtus mouet ad opera sic ꝛ vitium: Sic hoc: Cõtra. Vuln⁹ potẽtię naturalis impedit ipam et retrahit ab ope eadẽ rõe vuln⁹ potẽtię spũalis impedit ne moueat. Rñ/ sio: q̃dã dicũt q vitiũ habilitat ab male agẽdũ. Scõm ipos facilis est rñsio. Sed dic q vitiũ q̃q̃ dicik habit⁹ relictus ex frequẽti male agere/ ꝛ nõ est pctm̃ q homo habẽs gr̃am non statum recedit habita iam gr̃a. Vel vitiũ ỏz macula relicta in aia. Primo mõ mouet: secũdo non mouet: tñ etsi nõ moue/ at/ facit tñ male moueri si moueak: sicut lęsio in pede: etsi non moueat/ fac tñ claudicare si moueak. Nõ obedire p̃cipimur: ergo tenemur repellere p̃mos motus. Dic repellere vel vita/ re tenemur. i. post eos ire nõ debem⁹. Eccl. xviij. d. Fili post ꝓcupiscentias tuas nõ eas. Quę ꝓcupiscẽtia minuik in ꝓficiẽ tib⁹ ꝛ ꝓtinẽtib⁹. Cõtra Greg⁹. Illos diabol⁹ pulsare negligit q̃s dẽto iure possidere se sentit: ꝛ ita boni maxie pulsank. Itẽ Abacuk. j. d. Incrassata est pars ei⁹ ꝛc. Hiero. Demones nõ sunt cõtẽti cõmunib⁹ cibis: ꝫ pegrina desiderãt alimenta. Itẽ Eccl. ij. a. Fili accedẽs ad seruitutẽ dei/ sta i timore ꝛ ti/ more. Sol. Dic q i scis interioza q̃. s. sũt a fomite minuunk: ꝫ exterioza crescũt diabolo ex excitãte ꝛ cõmouẽte. Nõ eñ plus põt: qz nõ est immissoꝛ/ sed incẽsoꝛ malaꝝ cogitationũ. Job. xl. c. Absoꝛbebit fluuiũ ꝛ nõ mirabik. Sine libidine nõ est cõcubitus: ergo nõ est sine peccato. Cõtra. In abraam et in sanctis patriarchis fuit sine pctõ. Rñdek. Libido q̃q̃ ỏz pruritus carnis: nec est pctm̃: sine hoc nõ est carnalis cogni/ tio viri ac mulieris. Quandoq̃ ỏz libido imꝛoba voluntas vtẽdi vtẽdis: ꝛ sic pctm̃: sine hac põt eẽ. De ꝓma hic loquik. Nõ trãsmittit ꝓpagatio/ ꝫ libido: q̃ sine libidine nõ est oꝛigi/ nale. Cõtra q sic ex carne digiti formet de⁹ hoiez/ nonne ha/ beret originale: ergo ꝓpago potius q̃ libido originale fa/ cit. Rñdeo. Libido facit. i. feditas carnis: qz a quacũq̃ par/ te carnis formek: feditas erit in carne. Uñ cũ anima mũda et tersa infundak cõtrahit maculã: sicut speculũ tersum ex luto. Uñ expone: nõ ꝓpago/ sed libido ꝛc. i. causa libidinis. i. fedi/ tas carnis ex q̃ ẽ libido. Uñ exponẽdo se subdit. Nec fecũdi/ tas nature humanę facit hoies cũ pctõ nasci: sed feditas li/ bidinis. i. feditas carnis quę est causa libidinis: ꝓpter fedita/ tẽ eñ illã aĩa in ꝓncipio coꝛpi infusa inficik: sicut qñ nouũ ẽ speculũ ꝛ inspicit in illud mulier q̃ est in mẽstruis inficit illũ: sed qñ semel infectũ: si centies in illud inspiceret nõ magis in/ ficerek. Filij sunt ire. Eph. ij. a. In gr̃a baptiſmi. i. collata in baptiſmo: quia null⁹ est sine peccato. Job. xiij. b. ꝫm aliam trãslationẽ/ nemo est sine peccato etiã infans vni⁹ diei. Tri/ pertita ratio. i. trium diuisio facta. Cum creatoꝛ non agnosci tur: Scõm hoc paruuli sũt iniqui ꝛ impij ꝛ etiã lapis. Soko. id est agnosci contemnitur. Vel sic non agnoscitur. i. cum er/ rak in cognitione creatoꝛis: vt sit ibi lyptote. Terti⁹. Li ꝯo le uium: vt sunt venialia ꝛ minoza mortalia. Sed videk q pluꝝ

ritatem q̄ nō in p̄putiō. a Abrāe: quādo nondū circūcisus ē. Et ꝓbat. b Quo. i. in q̄ statu cū esset. c In circūcisione an in p̄putio: ita cum esset in statu p̄putij. Et respōdet: Nō in circūcisione cē. e Et signum. Posset q̄s quęrere rōnabiliter: ex quo abrāā iustificat⁹ fuit ante circūcisionem: ad quid ergo accepit circūcisionē? Ad ꝟ respondet. Et signū circūcisiōis i. circūcisionē i signū. f Signaculū. Signaculū dicit expssum signū rei: qđ signat sicut est sigillū. Ezech. xxviij. c. Tu signaculum dei fuisti/ oz de lucifero: qui expsse multū habuit similitudinē dei. g Justicię fidei: quę ex fide in signū huius accepit signū iusticię interiozis quā acceperat p fidē antęq̄ esset circūcisus. h Et sit. i. vt oñdat. i Pater oīm credentiū p̄ p̄putiū. i. p id qđ actū est in tpe p̄putij. i. p fidē.

a abrāe fides ad iusticiā: Quo
b modō ergo reputata est: In
c circūcisione an in p̄putio:
d Nō in circūcisione: sed i p̄putio. Et signū accepit circūcisionis signaculū iusticię fidei quę est in p̄putio/ vt sit
e pater oīm credentiū p̄ p̄putiū:

Exposicio Glo.

✱ fuerūt religiosi quos deberet annumerare grad⁹: q̄z non fit ibi mentio de omissiōe. Itē quare si faciat vnū gradum de superbia: ꝛ alium de inani gloria/ quę sunt ꝓtra deū/ sicut impietas. Itē cum infidelitas sit grauissimum pctm̄. Unde sup istud Job. xvj. b. Arguet mundum de pctō. Glo. Infidelitas: quo retēto oīa retinent. Quare g̃ dicit q̄ p̄mus gradus est grauissimoz operū? Solutio. Peccatum aut est pctm̄ fm se/ ꝛ nō est pęna peccati. Si est pęna peccati est grauius: ꝛ hęc est infidelitas. Si aūt est nō pęna peccati/ aut est graue aut leue: ꝛ ita nō possunt esse plura mēbra. Abrae filijs solis: carnalib⁹. s. Nōnē aperit. i. aperit q̄re g̃stionem istā faciat/ q̄z solutionez non dicit. Utiq̄ simul g̃stioni. Prima g̃stio fuit: vtrū beatitudo esset in iudęis ꝛ nō i gētib⁹: ꝛ vtrū abrāā fuerit iustus in circūcisione vel in p̄putio. Et rñdet p̄mę g̃stioni ꝛ secūde simul fm diuersas expositiones: vt vna expositio sit rñsio p̄mę g̃stioni: secūda expositio sit rēspōsio secūde g̃stioni. Nō g̃ circūcisio aliq̄d magnę dignitat̄ habeat/ in abrāā. s. q̄z p circūcisionē nihil fuit ei dimissum: eo q̄ añ iustificatus fuerat. Sz signū erat ei tm̄. Et nota q̄ signū q̄nq̄ p̄cedit signatū: sicut lac partū: q̄nq̄ comitat/ sicut palloz partū: q̄nq̄ subsequit/ sicut fum⁹ ignem. Similiter circūcisio fuit in abrāā signū subsequēs. s. p̄cedētis iusticię. Similit ꝛ in adultis nō ficte accedētib⁹/ sic i partu: vel signū cōmitās sic p⁹ partū: ꝛ in adult̄ ficte accedētib⁹ signū p̄cedēs. Interiozis circūcisiōis: de q̄ Deut. x. d. Circūcidite p̄putiū cordis vr̄i. Et Hiere. iiij. a. Circūcidite p̄putia cordiū vestrozū viri iuda carne libidie: ꝛ pellicula g̃ ē i mēbro libidinoso. Pri mę natiuitatis q̄ nō nascit pctō vel cum pctō: de q̄ oz Hiere. xx. d. Maledicta dies i q̄ nat⁹ sum: dies in q̄ peperit me mater mea nō sit benedicta. Job. iij. a. Pereat dies in q̄ nat⁹ sum: et nox in q̄ dictū est: conceptus est hō. i. iusticię quę est ex fide. i. remissiōis pctōz. Et Luak amicis: q̄b⁹ reuelauit secreta. Signū amicicię. Joh. xv. b. Vos aūt dixi amicos: q̄z q̄cunq̄ audiui a p̄re meo nota feci vobis. Ad sūmā tudinē sigilli. Can. viij. b. Pone me vt signaculū sup cor tuū: vt signaculū sup brachiū tuū: vt. s. qđ ē i corde soli deo pateat: qđ ē in ope/ soli deo fiat. Uñ Mat. vj. a. Attēdite ne faciatis iusticiā vr̄am coram hominib⁹. Octaua die: Gen. xvij. d. Uetustas culpę cē. Immo et nūc auferet culpa: Sz scīdū qđ tūc radicit⁹ auferet: q̄z fomes extinguet/ vt amplius nō possit peccare: modo aūt manet radix culpę. i. ipse fomes quātūcūq̄ iust⁹ sit hō. Hic intēdit ostēdere in q̄ homie/ tpe/ membro ꝛ instrumēto: et sic pro quattuor supponit in q̄ semel sumptū: Homo/ abrāā: tpe/ octaua dies: membrū/ istud pe. q̄ fit generatio: instrumētū/ cultrū lapideum. Abrae primo. Hic ostēdit in q̄ boie. Cōmēdata ē Gen. xvij. b. et sic ꝓbaret. i. ostēdit. Sicut adā: Gen. iij. c. Ita ꝛ seme ei⁹: ergo eadē rōne p̄ceptū ade factū fuit oīb⁹ ex eo nascturis. Octaua dies. Hic tēp⁹ ostēdit. Lapideo cultro: instrumētū est. Carne mēbroz: sic p̄ceptū erat: hoc nusq̄ inuenit. Pręterea si p̄ceptū erat/ et nusq̄ ē reuocatū: ergo mō peccāt iudęi circūcidētes de nouacula. Solo huius habita est. s. ij. Dicendū g̃ qđ p̄ceptū erat. Gen. xvij. b. q̄ fieret octaua die. Or aūt cultro lapideo fieret/ p̄ceptū ē exēplo obtinente vim p̄cepti. Exo. iij. f. Josue. v. a. Ad tēp⁹ dauid: vbi dicūt iudęi/ q̄ golię occidēdo ferūt cessit lapidi. Quinq̄ de causis. Vers⁹ Signū cauterinū/ meritū/ medicina/ figura: Exēplū fuit olim circumcisio dura. Sex sunt in his versibus/ sed quinq̄ enumerat. Unde duas in vnam colligit. Placeret deo/ plusq̄ prius/ vel placere innotesceret/ vel placēdi exēplū. Esset spiritualis circūcisio/ q̄ inchoatur in pręsenti: sed oīno implebitur ✱ in futuro: nō

Moraliter ✱

Et reputet illis scisum nunq̄ redit. In quo notat q̄ religiosi nunq̄ debēt redire ad hoc q̄ habeāt ꝓpriū: Et reuera licet sibi faciāt: nō rediunt: quia nō est recto nolle ꝓpriū/ sed furtum: ꝛ ideo quia recedunt a testamēto qđ fecerant in ingressu. i. p abrenūciationē facto per mortē. s. mūdo ꝓfirmato. Itē. j. Machab. j. Jussit antiochus paucos captiuitatis filios relinqui circūcisos: id est vt viuerent in ꝓprio ritu. a Abrae fides: id fidelitas quę recessit a religiosis in multis: et ideo non est ibi beatitudo. Hiere. vij. f. Periit fides et ablata de ore eorum cē. quia proditozes facti sunt religiosi. Prouerb. xx. a. Multi boies vocant misericordes: virū aūt fidelē quis inueniet: q. d. null⁹: Et hoc ē qđ sequit. d Nō in circūcisione. i. i religiosis nō ē fidelitas/ sz p̄dītio. Uñ. j. Machab. vij. b. Dixerūt enim: hō sacerdos est/ de semine aaron venit: non decipiet nos. Sed postea sequitur. Nō est veritas: non est iudiciū. Iste fuit alchimus: q̄ interp̄tat fermentū vani cōsilij vel cōmiscens callidā festinationē: ꝛ bene significat religionē. Exteri⁹ em̄ habēt ꝓpe qđ se credūt eis boies/ sed p/ dūt eos. e Et signū accepit circūcisiōis. i. circūcisionē in signū interiozis: ꝛ q̄ sine ꝓprio debēt viuere: Sz signa fallunt ad minus exterius: q̄z non dimittūt ꝓpriū mentis vt ꝓpriam voluntatem. Hiere. ix. g. Omnes gentes habēt p̄putium: oēs aūt domus israel incircūcisi sunt corde. Et nō q̄ circūcisio data fuit abrae in signum fidei qua crediderat q̄ de sterili nasceret ei hęres. Similiter circūcidi ab oībus: id est dimittere oīa ꝓpter deū/ signū est magnę fidei. Et p/ pter hoc dicit dñs Matth. xix. d. Qui reliquerit cē. cētuplū accipiet. Ecce q̄z credūt qui oīa ꝓpter deum dimittunt. Itē data fuit ei in cauterio: vt distingueretur a cęteris ꝓbis. Sic religiosus a cęteris boib⁹. Et qđ cōmodū inde sequat dicit Apocal. viij. a. Nolite nocere terrę/ neq̄ mari/ neq̄ arboribus/ quoad vsq̄ signemus seruos dei in frōtibus eoz. Quidam dicunt adhuc in sęculo manentes: q̄ non inhęret p amorem temporalib⁹ cum aduertāt qđ hic dicit q̄ relinquūt exterius qđ est habere signum in frontibus. Mali angeli non possūt nocere mari. i. malis: neq̄ arboriб⁹. i. bonis: q̄z defendunt per suffragia religiosoz. Ezech. ix. c. Omnem sup quē videritis tau ne occidatis: quod tm̄ tria habet brachia est crux religiosoz q̄ tria habet vota. Itē circūcisus fuit abrāā in mysterium. i. in signū rei faciendę: sic exterior circūcisio signū est alijs q̄ debent facere simile. Uñ Zach. xij. c. Viri portendentes sunt. f Signaculū iusticię. In circūcisione em̄ sua vota exprimunt: Exp̄esse enim ꝓmittunt iusticiam. i. se reddituros vnicuiq̄ qđ suū est. Sanctimoniā p votū castitatis. Proximo vtilitatē p abrenūciationē ꝓximi. Deo obedientiā ꝓmittēdo summā obedientiā. Item/ sigillum est iusticię: sicut q̄n alicui abscindit auricula/ signum est furti. Similiter religiosi ostendunt in austeritate sua q̄ hoc sustinent ꝓpter pcā sua. Ne ergo superbiāt de religione sua: sicut nec fur q̄ suspēsus est in patibulo: ostēdunt eti/

am districtionē iusticię dei in peccatozes: Quid enim fiet peccatoribus viuētibus in delitijs ex quo ipsi qui boni sunt tam aspera sustinent? Luce. xxiij. c. Si in viridi hęc faciūt in arido quid fiet. b Et sit pater omniū/ specialiter doctrinę vel vitę merito huius circūcisionis. Uñ fere oēs sancti doctozes

a/ Et reputet illis: qui sunt in statu p̄putij ipm credere.
b Ad iusticiā. i. ad iustificationē: et sic significat esse pater
In eo eñ fuit circūcisus. c Et sit pat. i. iusticia quā etiā ha
buit in p̄putij statu: ꝛ ipa matialis circūcisio signaculū illi⁹:
Et hoc sic/ vt ex his duob⁹ ostenderet pater p̄ similitudinem
vtrozūq;: ꝛ eoz q̄ in
statu circūcisionis:
nō in his tm̄ repetit
et explanat qđ dixit:
reputat ad iusticiā.
d Nō tm̄ sed qui
sectant vestigia
fidei: qui imitantur
fidem ipius quę est in p̄putio. i. quā habuit dum adhuc esset
in statu p̄putij: ꝛ ita patet q̄ tam iudęi q̄m gentiles iustifican
tur per fidem solam.

a vt repūtetur ꝛ illis ād iustici/
b am. Et sit pāter circūcisiōis:
c nōn his tm̄ qui sunt ex cir/
d cūcisione: sed ꝛ his qui sectā/
e tur vestigia fidei quę ē in prę
putio pr̄is nostri abrae. Nōn
enim p̄ legē promissio abrae
aut semini eius/ vt hęres esset

voraliter * fuerūt religiosi. e Nō eñ p̄ legē/ vt hęres eēt mūdi: sz
p̄ iusticiā fidei. Unī. j. Cor. iij. d. Omnia vestra sūt: vos
autem christi. i. qz estis christi per fidem. ij. Cor. vj. b. Tāq̄
nihil habētes ꝛ oia possidentes. Ibi Glo. Nō solū spūalia/ s
etiā tpalia. Ps. Ps. 33. Inq̄rētes dūm nō minuent omni bono/ siue
sit tpale siue spirituale. Qui eñ oia reliquerunt, p̄pria/ oia pos
sident: qz ea sibi subiecta habent. Unī Deut. j. f. Ipsi dabo
terram quam calcauit. Josue. j. a. Quicq̄d calcauerit pes ve/
ster vestrum erit.

Expositio Glo. in futuro. Nō posset melius significari p̄ christū/ tolli originale
pctm̄ q̄m b nō circūcidēdo. i. ꝛ in tali mēbro ꝛ cultro lapideo.
j. Cor. x. b. Petra autē erat christ⁹. Trāsiciens ꝛc. Hoc di
cit cōtra iulianū/ qui obijciebat: ex quo mundatus est per ba/
ptismū: ergo et puer generat⁹ ab eo mūdus est: ꝛ sic non indi
get baptizari. Sed ad hoc rñdet Aug⁹: q̄ sicut ex circumciso
nascit incircūcisus: ꝛ ex grano palea quę nō est granuz: ita ex
baptizato qui mundus est nascit immūdus. Quo ipe iam ca/
ruit. i. p̄putiū vel originale. Primus homo cognouit. Unī
Gen. iij. b. statim post peccatū dicit: Aperti sunt oculi eorū.
Post septenarium vitę huius: immo post senariū. Nō enim
est sexta ętas: ergo sexta ętas est morientium: septima quie/
scentiū: ꝛ iste simul cōcurrunt modo q̄tum ad diuersos dies
mortis: sequit vita qua viuit hō in p̄senti. Octaua autem
ętas erit resurgentium. Item/ post septenariū huius vitę di/
cit: qz ista vita voluitur p̄ septē dies. Petrā christum. j. Cor.
x. b. per christi resurrectionē. Per fidem resurrectionis. Re/
missionē peccatorum/ originalium. Excepto q̄ regni cęlestis
ꝛc. ergo baptismus aperit ianuā/ si recte fit exceptiō. Sed cō/
tra: multi baptizati sunt añ passionē et mortui sunt: ꝛ cōstat q̄
descendebāt ad limbū: ergo baptismus nō aperuit eis ianuā.
Si dicat q̄ baptismus p̄secutus est ianuā in passione christi:
sic iterum: si baptizatus post passionē ante ascensionē mortu/
us fuerit: constat q̄ adhuc non intrauit: Null⁹ eñ intrauit ia/
nuam ante christum: ergo baptism⁹ nō aperuit ianuā: aut nō
habet ianuā a passione christi. Ad hoc soluit q̄ passio christi
aperuit ianuā per precij solutionē: ascensio p̄ efficaciā: baptis/
mus per causam. Sed iterū quō baptismus ianuā habuit a
passiōe: sicut eñ baptizatus añ passionē si mereret nō intra/
ret: ita nec baptizatus post passionē intraret añ ascensionem.
Ad hoc soluunt q̄ nō fit hęc exceptio ad effectū baptismi: sed
a statu eius. Sed dicendum est q̄ immo ab effectu: sed hoc di
cunt vno mō: aliq̄ alij alio mō. Quidā eñ dicunt q̄ baptism⁹
nō exigit gemitum neq; planctū: quia loco istorum est passio
q̄si p̄cium etiā in adulto. Unī añ passionē baptizatus nō de
scēdebat in purgatoriū: circūcisus aūt descēdebat. Alij dicūt
q̄ circūcisus tenebat in limbo p̄pter originale pctm̄ qđ non/
dum erat oīno purgatū: vt nō posset exire virtute circūcisio/
nis/ donec p̄soluta esset illa tentio p̄ p̄cij solutionē: sz baptism⁹
faciebat q̄ statim euolaret p⁹ passionē: nisi de⁹ pat decreuis/
set filiū suū p̄imū intrare. Spe fęlici expectabāt: ergo ha/
bebant spem: eadem ratione ꝛ fidem et charitatem: quęritur
ergo vtrū merentur: Sed de hac alias dicēdū est. Qđ apud
nos valet aqua baptismi: hoc egit apud veteres ꝛc. ergo tunc
in sola fide parētum saluabant paruuli/ ꝛ non mō: constat er/
go tunc efficacior erat fides. Item in fide quorum parentum
saluabātur: videt q̄ in fide p̄imor parentū/ q̄si nō aliorum.
Pręterea videt si vtrūq; parentum esset infidelis/ nō posset
saluari in fide eor: quorū ergo parentum: Item quęrit qua/
re potius dicunt paruuli saluari in fide parentū q̄m in charita
te: Et videtur potius q̄ in charitate: qz sup illud Joh. xx. e.
Accipite spm̄ sāctū: dic Glo. Ecce charitas quę per spm̄ san/
ctum diffunditur in cordibus eorum qui
participes sui sunt/ peccata dimittit. Itē si añ circūcisionē et
baptismū saluabant paruuli in fide parentū: videtur q̄ inuti/
liter data fuit circūcisio et etiā baptism⁹. Ad p̄imū dicendū:
Nō exigit q̄ fides tunc esset efficacior q̄m modo sit. Et ē apta
instātia in eo q̄ votū castitatis siue religiōis fecit: q̄ ante pote
rat saluari sola fide ꝛ charitate: sed mō non/ tñ oīno sit conti/
nens/ et tamen non erat in eo efficacior fides vel charitas: ita
meli⁹/ efficaci⁹ ꝛ certi⁹ saluabant paruuli p̄ circūcisionē q̄m in
sola fide parentum ante ꝛ sīr mō per fidem cū baptismo: qz
nondū erat determinatū in fide quor parētū: vtrū p̄imior
aut auorum/ aut atauor ꝛc. Et si vnus erat infidelis: alter fi/
delis: incertū erat vtrū in fide alterius tm̄. Sed certū quidē
erat q̄ per circūcisionem saluabant: ꝛ mō p̄ baptismū. Jn fi/
de autem quorū parentū saluarent/ nōdū determinatū erat.
Ad illud q̄re in fide ꝛ non in charitate: qz sicut mō fide puri/
ficat cor: ita tūc p̄fessione fidei sup paruulū purificabat ipe.
Ad Glo. sup Joh. dr q̄ b dicit ad innuēdū q̄ illis q̄ tm̄ habēt
charitatē dimittunt pctā: non qz dimittant p̄ charitatē. Itē
ei q̄ dictū est: q̄ apud nos valet aqua baptismi: additur hoc:
Pro maioribus virtus sacrificij: ergo sacrificia ante legē fa/
cta erant meritoria. Et ſm magistrū: qui vt. ꝫ. dictū est dice/
bat q̄ sacrificia legalia nec q̄tum ad opa operātia: nec q̄tum
ad opa opata erāt meritoria: Unī etiā ſm eū: immolatio qua
abel īmolabat agnos fuit ei meritoria. Ad hoc qz volūtaria ꝛ
deo volēte: sed sacrificia legis exacta ꝛ deo q̄si inuite p̄cepta.
Itē ei qđ dictū est: q̄ apud nos neq; aqua baptismi: idē va/
let. Pro his q̄ de stirpe abrae prodierūt mysteriū circūcisi/
onis. Ex hoc videt q̄ p̄selytis qz nō erāt de stirpe abrae: nō
valuit circūcisio. Dicim⁹ q̄ imo: sed illis qui erāt de genere
abrae p̄ceptū erat: ꝛ aliter nō poterāt saluari: nō sic aūt erat
de alijs hominibus. Jn circūcisione pctā remittebant. Hoc
nihil est/ vt videt: qz sic p̄ circumcisionē remittebant pctā cū
nō possint remitti nisi gratia: sed circūcisio erat cā remissio/
nis pctōr: g̃ ꝛ ipius gr̃ę: ꝛ ita p̄ferebat gratiā. Ad hoc dicunt
quidā q̄ non sequit: qz nō quicq̄d est cā añcedentis/ est causa
cōsequētis: ꝛ gr̃a añcedit ad remissionē pcti. Sed p̄tra expul/
sio peccati nihil aliud est q̄m introductio gr̃ę: g̃ cum circūcisio
virtute sua expelleret pctm̄: eadē ꝛtute introducebat gratiā.
Item dicit Aug⁹/ q̄ istud: Generatio vni⁹ est corruptio alte
rius: tenet in vitijs ꝛ virtutib⁹: sed circūcisio corrūpebat pec/
catum: g̃ eoipo generabat gratiā. Sed p̄tra non habuit vim
nisi in q̄tum sacramentū/ nisi ablationis tm̄: ergo vi sua nihil
cōferebat/ sed tm̄ auferebat: Ergo multiplex est effect⁹ gr̃ę:
expellit gratiā: ornat aīam ꝛ decorat: et facit dignū vita ęter/
na. Itē habilitat ad bene operandum. Dicendum ergo q̄ cir
cūcisio cōferebat gratiam sicut ꝛ baptism⁹/ sed differēter: qz
circūcisio p̄ferebat eā vi sua/ tantū quātū ad p̄imū effectū j q̄
est expellere peccatum. Sed quia eadem est oīno gratia ani/
mam decorās ꝛ facięs dignū vita ęterna ꝛ habilitās ad bona
opera: hęc eadē habebat circūcisus: sed nō ex vi circūcisiōis:
qz tātū erat q̄tū fuit in se sacramētū ablationis. Sed qz hęc
nō sunt sine illis: ideo hęc habebat: sicut patet in sacramento
altaris/ sub specie panis est caro et sanguis: sed non nisi caro
virtute sacramenti: sed hoc est qz corpus christi non est sine
sanguine. Unde ad hoc facit qđ dicit: Nec gr̃a ad bñ operā/
dū ꝛc. intellige ꝛtute sua: sed baptismus vi sua confert gratiā
q̄tum ad oēm effectū in q̄tum est sacramentū: qz ornat ꝛ de/

 corat exterius

Expositio Blo. corat exterius: rigat interius: ⁊ ita fecũdat ad bene opandũ. Sed liconiẽsis aliter dicebat / distinguẽs duplicẽ remissionẽ peccatoꝝ / q̃ ad culpã ⁊ quo ad pn̄am. Dicebat q̃ ꝑtute circũcisiõis dimittebat culpa / sed nõ pn̄a: ⁊ cp̃tũ ad hoc nõ dabat in circũcisiõe gr̃a. Fidei auctor exẽplo: iz sol⁹ de⁹ auc̃te. Mota diligẽter per insolentẽ p̃positionẽ. i. p̃ter solitũ nõ ꝑm solitum modũ sumptã. Quę aĩaduersa. i. attenta hoc accepisse: qõ et datum est tẽpore p̃putẽ. Ut ⁊ illis credẽtib⁹. Mat. iij. b. Potẽs est de⁹ de lapidibus istis suscitare filios abrae. Ut ita ample credãt: nõ cp̃tum ad fidei intẽsionẽ: sed cp̃tũ ad articulorꝝ ampliationẽ: ⁊ hoc etiã implicite vel explicite. Non carne / sed imitatione. j. ix. b. Mõ q̃ filij carnis ⁊c̃. Abrãa ꝺr hęres mũdi. i. possessor. Querit quõ ipe est hęres credentium. Pręterea / cũ ipse nõ sit: quõ possidet credẽtes: Itẽ postea dicitur q̃ ipe est hęres mũdi per exemplũ. s. credentiũ. Sed ꝑm hoc videt q̃ apli sint hęredes credentiũ: qz fere nullus habet oculũ ad exemplũ abrae: sed aplos ⁊ martyrũ. Itẽ p hoc q̃ dicit postea / videt q̃ abrãa sit hęreditas: qz credẽtes dicunt possidẽtes respectu ei⁹. Solo. Sicut christus est hęres ⁊ hęreditas nr̃a: hęres / qz nos colit ⁊ defendit: hęreditas / qz spũaliter pascit: ita hęres mundi est abraam q̃ colit ipm mundũ p exemplũ: hęreditas / qz delectamur ⁊ pascimur in exẽplo ei⁹. Sed obũceret aliquis. Cũ exẽplũ ipsius vnũ ⁊ idẽ sit: nõ est dicere q̃ sit hęres ⁊ hęreditas inc̃tum est exemplũ. Sed dicendũ q̃ immo: qz diuersificat / cp̃tum ad hoc em̃ q̃ trãsformamus exemplũ eius in bonã vitam / dicit hęres: ⁊ nos hęreditas: cp̃tũ ad delectationẽ quã habemus in exemplo illi⁹ dicitur ipse hęreditas et diuersificatur exemplar inc̃tum aliud iuxta ipm est / vel inc̃tum est quid in se aliud quęritur: quõ possidet credentes cum ipse nõ sit? Dicendũ q̃ inc̃tum possidet est: qz possidet p exemplũ suũ qõ cõstat esse. Ad aliud dicendum / q̃ oẽs credẽtes respiciũt ad ipsum / aut p se / aut p alios: qz sicut apli ⁊ martyres fuerũt imitatores ei⁹. Sic ait da-
Ps. 2. Ps. 71. uid: Et possessionẽ tuã ẽminos terrę. Et alibi: Dñabit a mari ⁊c̃. Patrem multarum. Gen. xvij. a. In semine tuo. Gen. xxij. d. Per iusticiã fidei non p legem. Per fidem siue iustici-
am fidei fuit dignus hęreditare ꝑmissa / nõ p legẽ: vniuersaliter ꝑmissum fuit abrae vt p fidem esset pater multorꝝ / nõ per legẽ: omniũ em̃ credẽtiũ pater est per fidem. Qõ ille habet. i. illud qõ ille habet. i. fidem in pręsenti et promissionem in semi-
Litteraliter ne: si illi qui sunt hęredes supple. **Litteraliter.** a **Si em̃ qui ex lege sunt ⁊c̃.** Probato q̃ abraam non est hęres siue possessor mũdi: per legẽ. Sic em̃ hęredes abrae sequerent duo incõuenientia. s. q̃ fides esset exinanita qua certũ est abraam iustificatũ fuisse: sicut dictũ est Gen. xv. b. Credidit abrãa ⁊ reputatũ est ei ad iusticiã. Et q̃ ꝑmissio sibi facta eẽt abolita q̃ ꝑmissũ est ei q̃ imitatores haberet in fide: siue in iusticia fidei. Et hoc est: **Si em̃.** q. d. ꝑmissio facta ẽ abrae vt eẽt hęres mundi / nõ p legẽ sed p iusticiã fidei. **Si em̃ qui ex lege hęredes sunt.** i. si aliqui sunt iusti ex sola lege. b **Exinanita est fides:** de qua dictũ est iam abraam iustificatũ. c **Abolita est ꝑmissio:** q̃ ꝑmisit ei deus q̃ haberet iustos imitatores suę fidei: qz per legẽ nullũ habebit: qz lex nullũ facit iustũ: sed poti⁹ facit ꝓtrariũ. d **Lex em̃ iram operat:** id est pn̄ã siue vindictã. Lex em̃ grauiter puniebat pctm̃ / sed nõ diluebat. Heb. x. b. Omnis sacerdos p̃sto est q̃tidie ministrãs ⁊ easdẽ sępe offerens hostias: quę nõ pñt auferre peccata. Et. j. e. Irritã faciẽs q̃s legẽ moysi sine vlla miseratiõe duobus vel tribus testib⁹ moritur. e **Ubi em̃ non est lex nec pręuaricatio.** Hoc verbum multum deberet retrahere pręlatos a constitutionibus. j. Corinth. xv. g. Virtus peccati lex. Et Roma. v. d. Lex subintrauit vt abundaret delictum. Hiere. v. f. de istis: Laqueos ponentes ⁊ pedicas ad capiendos viros. Amos. iij. b. Munq̃d aufert laqueus de ter-
Ps. 56. ra ante cp̃ aliquid ceperit. Ps. Laqueũ parauerũt pedib⁹ ⁊c̃.

Patrẽ multarum

a Si em̃ q̃ ⁊c̃. Blo. Ut reos faceret delinquẽtes vt efficiẽti cã: id ẽ nõ causalit / sed occasionalit: qz peccatũ oñbat / sed gratiam nõ ꝓferebat. Tẽpozali pn̄a. s. dẽtem ꝓ dente: Exod. xxj. c. Irã operat: nã ꝓuaricationẽ. Et constat q̃ hoc est tm̃ occasionaliter: quia ostẽdebat peccatũ ꝓhibẽdo ipm: et ex hoc excitabat cõcupiscentia: qz nitimur in vetitũ: sed in euangelio multo magis oñditur peccatum: In lege em̃ dicit: Non fornicaberis: in euãgelio autem dicitur Matth. v. e. Qui viderit mulierẽ ⁊c̃. ergo euãgelium multo magis operat iram. Ad hoc dicunt postille: q̃ facit cõparationẽ euãgelij cũ gratia / ad legẽ sine gratia. Unde dicunt q̃ etsi magis expręsse ꝓhibeat ipm euangelium pctm̃: nõ tm̃ irritat ꝓcupiscentiã ꝓpter gratiã. Sed eodẽ mõ posset dici ecõuerso: fac̃ cõparationẽ legis cum gratia ad euangeliũ sine gratia: et sic posset dici q̃ euangeliũ operat iram. i. ꝓuaricationẽ. Multi enim habẽt euangeliũ sine gratia. Propter hoc dicendũ q̃ non tm̃ inhibitio irritabat cõcupiscentiã: sed modus inhibendi: qz inhibitio fiebat sub pn̄a infligenda ab hoie: sicut habeẽ Leuit. xvij. a. Unde redigebat hoiem sub potestate hois. Seneca vero dicit q̃ generosus est anim⁹ hois / ⁊ naturaliter ꝓtra protestatẽ recalcitrãs facili⁹ ducit q̃ trahat. Et ideo p legẽ irritabatur ꝓcupiscẽtia / sed nõ p euangeliũ: licet expręssi⁹ ꝓhibeat pctm̃: qz non ꝓhibet sub pn̄a infligẽda ab hoie: Sicut si diceret alicui: nõ facias h̃ / simplicit nõ irritaret: iz si diceret ei: si hoc feceris eruã tibi oculos / statim irritaret. Ex eo em̃ ẽ p̃uaricatio / vel peccatũ / vel augmentũ peccati. Uñ de simplici pctõ facit p̃uaricationẽ: qz sup ea nõ est p̃uaricatio. i. illi q̃ nõ suscipiunt legem nõ sũt p̃uaricatores legis. Ergo ꝑm hoc iudęi cũ nõ susceperint euangeliũ / nõ sunt pręuaricatores euãgelij. Ad idem. j. Cor. v. d. Quid em̃ ad me de his q̃ foris sũt iudicare? Sed ꝓtra. Hęc est fides catholica ⁊c̃. quã vnusquisq̃ ⁊c̃. nullũ excipit: ⁊ ꝓterea dicit catholica. i. cõmunis. Iz quõ cõmunis est: nisi qz oẽs tenent ad credendũ euangelium: qõ nõ facit iudęi: ergo sunt p̃uaricatores euãgelij. Qõ verũ est. Uñ Ps. Pręuaricãtes reputaui omẽs peccatores terrę. Ps. 118. Qõ obũcit. Ubi nõ est lex: nec p̃uaricatio. i. illis quib⁹ nõ est data / non est pręuaricatio legis: sed iudęis ꝑncipaliter datum est: ⁊ missum euangeliũ: scõm qõ dicit Matth. xv. c. Nõ sum missus nisi ad oues q̃ perierant dom⁹ israel: Et omnib⁹: qz in oẽm terrã exiuit sonus eorũ. Et Marci. vlt. d. Illi aũt pfecti p̃dicauerunt vbiq̃. Quia sublatis de lege data venia ⁊c̃. Ambr. a quo sumpta est hęc Blo. plani⁹ dicit: Quia sublatis reis de potestate legis data venia nulla est pręuaricatio. q. d. reis q̃ nõ in lege peccauerũt nulla ẽ p̃uaricatio licet pctm̃: qõ pręcessisse ostendit per hoc q̃ dicit: venia data et iustificatis. Uel sic. Ubi non est lex nec pręuaricatio. i. qui nõ sũt subiecti legi / non sunt rei p̃uaricationis. Hoc dicit: qz sublatis de lege venia. i. non subiectis legi quibus data est venia peccatorum nulla est pręuaricatio: et similiter iustificatis illis qui sub lege peccauerũt: nulla est p̃uaricatio. i. nullus est eis reat⁹ p̃uaricationis. q. d. ante legẽ non fuit pręuaricatio / licet faciunt aliqua quę lex prohibet: ⁊ etiã illi qui sub lege fecerant iustificati per fidẽ non sunt rei pręuaricationis. Et sic est firma promissio: qz est ex fide: etsi esset ex lege non esset firma. Sed quare potius firma est ex fide? Hui⁹ ratio est: qz esse ex fide ẽ de deo: qz immediate fides est a deo: sed esse ex lege est esse ex operibus legis / quę cõstat / sũt ab hoie: ⁊ ita esse ex lege ẽ esse ab hoie: qui ꝓstat est fragilis ⁊ infirmus: Unde ⁊ q̃ sunt ab eo sunt infirma. Qõ sunt filij dei / firma sit dico scõm gratiam fidei ⁊c̃. ozigo ꝑmissiõis. i. rei ꝑmissę. s. iustificatiõis ⁊ glorificatiõis. Filij dei. Joh. j. a. Dedit eis potestatẽ filios dei fieri his q̃ ⁊c̃. Per quã purificãdi. Act. xv. b. Quã gentilis habuit: id est quãdo erat adhuc in statu gẽtilitatis: id est pręputij. A lege recedendum: id est a legalium obseruatione sine gratia promissionis: id est promissa in lege et in euãgelio. Joh. j. b.

Lex per moysen

Ga patrē multarū gētiū posui te. Si illi q̄ sūt loco patr̄ ps.64. q̄s posuit dñs/patres sūt: alioq̄n nō diceret. Ps̄. Beat⁹ quē elegisti ⁊ assūpsisti. Job.xv.c. Elegi vos ⁊ posui vos quan/ ta aūt mala accidāt ex eo q̄ se ponūt aliq̄: dicit.j. Machab. j.b. Imposuerūt sibi omēs diademata: ⁊ filij eor̄ post mortē eor̄: et multiplicata sunt mala sup terrā. Ipse alexander pri/ mo sibi vsurpauerat monarchiā totⁱ mū di: p quē significatur aliquis vsurpās p̄ę laturā: in qua imitan tur eū sequaces eⁱ/ dicentes: sic fecit p̄ę decessor meⁱ. Patrū multiplex officiū vt filios spūales gene/ ret.j. Cor'.iij.b. Per euāgeliū ego vos genui. Deut.xxiij. a. Nō intrabit eunuchⁱ attritis vel amputat' testiculis vel ab scisso veretro. Sed de q̄busdā talibⁱ i ecclesia introductis: di/ cit Wiere.xxij.g. Scribe virū istū sterilē. Itē vt foueat sub/ ditos ad modū patris. j. Thessal'.ij.b. Facti sumⁱ paruuli in medio vestri tanq̄ si nutrix ⁊c. Et non debet esse sicut nēroth qui fuit suppōsor subditor̄ p̄imus: Geñ.x.b. Itē vt doceat eos: Eccl̄j.xxx.a. Qui docet filiū suū iocūdabit' in illo. Itē vt corrigat eos. Eccl̄j.xxx.a. Qui diligit filiū suū assiduat illi fla gella: vt lętet i nouissimo suo. Itē vt thesauriçet eis ⁊ nō ecō uersio.ij. Cor'.xij.c. Nō enī debēt filij parentibⁱ thesauriça/ re: sed parētes filijs. Itē vt hęreditatē eis acquirat ⁊ pseruēt. ps.46. Ps̄. Elegit nob hęreditatē suā. Sic faciebat ap'lus.ij. Cor'. xj.c. Ego aūt ipe impendā ⁊ supimpendar pro animab⁹ ve stris: nam me ipsum prouo. ⁊c. et conseruē hęredita. nr̄am ⁊c. b Multarum: quia Matth.v.b. Vos estis lux mūdi/ om/ nes illuminantes sm capacitatē vniuscuiusq̄. Et in eodē.b. Nemo accendit lucernā et ponit eam sub modio ⁊c. Sicut si p̄ter aliquē magnū accensus sit fax/ non solū videt ex eo/ sed forte alij melius p̄pter q̄s non est accensa: ita si aliquis posi/ tus super prochiā vnā: nō solū debet illā illuminare p doctri/ nā ⁊ vitam: sed alias. c Posui te. Heb.xj.d. Nemo assu/ mit sibi honorē ⁊c. De hoc Eccl̄j.xliij.c. d Ante deū: ac si semp videret eū oculis suis. iij. Regⁱ.xvij.a. Viuit dñs de us isr'l in cuⁱ ꝓspectu sto. e Cui: id ē q̄ illi/ f Credidisti à viuificat mortuos/ in p̄cis. j. Regⁱ.ij.a. Dñs mortifi cat ⁊ viuificat. Mortificat p̄cis/ viuificat ꝓtutib⁹. Et Deut. xxxij.f. Ego viuere faciā. g Vocat ea quę nō sūt. i. eos qui non videntur esse vocat: vel qui male sunt sm actū vocat per p̄destinationē. j. Cor'.j.d. Elegit deus quę nō sunt sicut ea quę sunt. Vocat deⁱ ea quę nihil vident esse p p̄motionē. Sap.xij.a. Visisti añcessores exercitus tui vepres/ aliq̄s sm mundū minimos. Vel vocat ⁊ cognoscit. Esa.xlj.f. Quę vē/ tura sunt indicate nobis ⁊c. et scimus/ q̄ dij ēstis vos. Sed quidā volūt assimilari deo ⁊ diminute/ vocantes p̄mitiores: tm̄ ea quę nō sunt in veritate: ⁊ illos qui vere sunt aliquid sm deū nunq̄ et apud eos: et valet idē possibile q̄ est. Dicunt em̄ de puero p̄mouēdo poterit esse p̄bus homo. Sed nonne minus habet de p̄babilitate q̄ de oppositō: Aliq̄ vocant: id ē p̄mouent ea quę nō sunt. i. malos: sicut ea quę sunt. i. bonos/ cum dicat Wiere.xij.c. Munq̄d auis discolor ⁊c. b Si/ cut stellę cęli/ alios illuminātes. Phil'.ij.c. Inter quos si/ cut luminaria in firmamento: id est in christo. i. quasi stellę fi/ xę. j. viij. f. Quis separabit nos a charitate christi ⁊ Judic'. v.c. Stellę manentes in ordine suo pugnauerunt aduersus si/ saram: qui interp̄tat' exclusio gaudij: p quē diabolus. Stella quanto altior est: minor apparet: sic Eccl̄j.xliij.b. Luminare q̄ minuit in p̄sūmatione. Item stellę seruiunt ęqualiter om/ nibus: sic et p̄lati debēt. Geñ.ij.b. Lignū vitę in medio pa/ radisi. Item noctē ignorantię subditorum illuminare debēt. Dañ.xij.b. Et qui eruditerunt multos ad iustitiā quasi stellę in p̄petuas ętnitates. Quidā tñ p̄tra naturā stellarū volūt esse stellę dei: vt solis theologis p̄dicant. Qui aūt nō possunt esse stellę: saltem sint arena maris: ad quā ablui dicunt fluxⁱ maris ⁊ ipsa non lędit̄r/ sed purgat̄r magis et magis ad im petum. Per mare tribulatio: per arenā patienter sustinētes. Job.xxxviij.a. Quis concluſit ostijs mare/ ⁊ dixit: Hucusq̄ venies ⁊ non p̄cedes vltra: hoc est q̄ permittit nocere p̄cīs vltra id q̄ possumⁱ sequi: ⁊ p̄fringes tumētes fluctus tui: sic martyriçātes ad bea tū vincētū dixerūt: Vincimur. Sz q̄dā

a scriptū est: Quia pātrē mul/ b tārum gentium posui te ante c deū/ cui crēdidisti: qui viui/ d ficat mortuos: ⁊ vocāt ea quę e non sunt tanq̄ ea quę sunt. f Qui contra spem in spem cre g didit/ vt fieret pater multarū gentium: sm q̄ dictum est ei: b Sic erit semē tuum sicut stel/ lę cęli et arena maris. Et non infirmatus est in fide nec con sideraut corpus suum emor/

✠ sunt q̄si ira ✠ Lex per moysen data ē: gra ⁊c. Scīa ⁊ bona. j. vij. b. Ac/ cessit occasiō alik. In Geñ.xvij.a. In q̄ p/ sentit. i. in B q̄ dixit: Expositio Glo. Heñ.13.d.et 15.b.et.22.c. B

Multarū gētiū. Vel in hoc q̄ sequik: Quia patrē ⁊c. Qui gloriāt de p̄genie. Joh.viij.d. Nos filij abrae sumⁱ. Mat. iij.b. Nolite dicere patrē habemⁱ abrāā. Per fidē et gratiā. Argumētū q̄ ikdes nō est gra. Sed dicendū per gram. i. per suam gratuitā voluntatē. Mortuos. Joh.v.d. Sicut pater suscitat mortuos ⁊ viuificat ⁊c. Qui em̄ ei adhęrent. j. Cor'. vj.d. Qui adhęret deo vnus spiritus est. Qui vere est. Job. xviij.c. Socij eius qui non est. Idē Ecclī.xxviij. Non esse dicunt. Sap'.j.b. Spūs dñi repleuit orbē terrarū. Glo. id ē ecclesiam: q̄ sicut extra terrā nihil viuit corporaliter: ita nec ex/ tra ecclīam viuit aliquid spiritualiter. Jā factū est. i. habetur p̄ facto. Dispositiōe vel p̄destinatiōe futur̄ ē. i. q̄d disposuit et p̄uidit esse futurū qui fecit quęq̄ futura sunt. Hoc non re/ peritur in nostra littera. Tamen dicit Greg⁹ sup Ecech. q̄ sumik ab Esa.xl. vel de Eccs. j.a. vbi or. Quid est q̄d fuit ⁊ Ipsū q̄d faciendū est. Elegit nos. Eph'.j.a. Eligunt q̄ non electione p̄destinationis. Electos/ p̄destinationis. Eligēdos gręe infusione apud semetipos habet p dispositionē. Sz qui/ libet promissum est ⁊ ipsi p̄missi sūt. i. illi p̄missi sūt christo: vt or in Ps̄. Dabo tibi gētes hęreditatē tuā ⁊c. Illi dico: q̄ Ps̄.2. bus facta ē p̄missio. Justificatiōis: in p̄nti: Et glorificatio/ nis in futuro. Vā p̄destinatio est p̄paratio gręe in p̄nti: ⁊ gl̄ię in futuro. Jn q̄ sola apparet gra. Cōtra: q̄d datur ex meritis cadit sub p̄destinatione/ vt gloria: ergo nō sequik si est p̄/ destinatum datur ex gratia: ergo p̄destinatio notat aficessi onem rerum: et anteq̄ res sit/ non potest aliquid promere/ ri. Unde q̄tum ad illam antecessionem apparet q̄ est ex sola gratia. Vel aliter electiōis gratia habuit. i. electiōe gratui/ ta habuit. i. electⁱ est ad habendū. Gratia dei sum id q̄d sū. j. Cor'.xv.c. Cōmunis ē natura. i. naturalia bona. Excepta il/ la gratia. i. natura gratis concepta qua condita est. i. in qua. Vel sic construe: qua natura humana condita est: hoc est ma/ ior scz gratia gratum faciens. Fideles beati sancti: sumus. q.d.q̄d dixi hoc maior: nō dixi de gratia creatiōis: sz de gra/ tia recreationis: quia maior est gratia qua beati sumus q̄ illa qua sumus formaliter. Naturalem cōsuetudinem: qua scz cō suetum est vt iuuenis de iuuene generet filios. Quod p̄mis/ sū erat: In semine tuo benedicent oēs gentes: Geñ.xxij.d. Cōtrariū illi speciei. Quomodo autem contrarium cum di/ cat Pbus: q̄ contraria sunt quę sub eodem genere posi/ ta maxime a se distant/ sed ista non sunt sub eodem genere: nec maxime a se distāt. Pręterea dicit pbus/ q̄ in complexis non est contrarietas cum sint eiusdem moris: sed ista sunt eiusdem moris: quia vtrūq̄ bonum: ergo non sunt contra/ ria. Respondetur q̄ contraria dicuntur ratione incomplexo/ rum: iuuenculus ex iuuencula: ⁊ vetulus ex vetula: iuuēculus vetulo iuuencula vetulę opponitur. Ex dei potentia: id est p dei potētiam. Id est innumerabiles erunt boni: ergo multi saluabuntur. Apocal'.xij.a. Draco secum traxit tertiam par/ tem stellarum. Glo. Omnes reprobos: ergo per tertiam par tem intelliguntur omnes reprobi: ergo boni per duas par/ tes: sed plus duę q̄ tertia: ergo plures electi q̄ reprobi. Cō/ tra Esa.xxiij. c. Quō si paucę oliuę quę remanserunt excuti ank ex olea ⁊ racemi cū fuerit finita vindemia ⁊c. ⁊ ita pau/ ci electi: nō igik innumerabiles sūt. Matth.xx.b. Multi sūt

 ✠ vocati: pauci

ꝯ sunt quasi terra: et ideo a fluctibus maris. i. tribulationibus fiunt lutei. a Emortuã/ad opꝰ generãdi. b In repromissione. Litteraliter ꝓmissio facta fuit Beñ. xv. a. vbi dicitur: Non erit hic hęres tuus ꝛc. Postea iterum ꝓmissum fuit ei. Beñ. xvij. b. vbi dicit. Reuertẽs veniã ad te tpe isto: vita comite: et habebit filiũ sara vxor tua. c

Dãs gl̃iam deo. In hoc q̃ ꝓstans fuit in fide: licet diu añ ꝓmissum ei fuisset: nõdũ tñ solutum: d

Sciens/firmiť credens. e Ideo/qz ita firmiter credidit: f Reputatũ est illi ad iusticiam: qz ex hac fide iustificatꝰ fuit. Sed posset quis dicere. Mihi ad nos si ex illa fide iustificatꝰ est: immo

g Non est autem scriptum ꝛc. boc. s. quia reputatum est ꝛc. b Propter delicta nostra. Apocal. .j. b. Qui lauit nos.

Expositio Glo. c

vocati: pauci vero electi. Mich. vij. a. Ve mihi: quia factus sum sicut qui colligit in autumno racemos vindemię. Solo. Innumerabiles in se. i. in se multi etsi sint q̃ ad deũ in numero definito: quo ad nos tñ in numero indefinito: pauci in cõparatione reprobozum: sicut milũ magnum est in cõparatione/in se minimũ. Tamẽ qõ dicit in Apocal. intellige in genere: omne eñ genꝰ hoim diuidit ꝑ cõtemplatiuos actiuos ꝛ neutros: ꝛ sic contemplatiui ꝛ actiui duę partes sunt respectu neutrozum: tamen ſm numerũ multo plures sunt neutri. Qõ dicit Matth. et Esa. et Mich. pauci electi in comparatione intelligunť: non simpliciter: vel totum genus hominũ diuidit in tres partes. s. innocentes/pnitẽtes ꝛ pctozes. Emortuũ: ergo corpus abzaę erat emortuũ. Cõtra. Beñ. xxv. a. legitur q̃ post mortẽ sarę genuit: ergo non erat emortuum. Solutio. Emortuũ simpliciter non erat: sed vt de sterili generaret ꝛ vetula. Fere esset centũ annoꝝ: Quare dicit fere: immo centum annoꝝ erat qñ genuit isaac: qõ pater: Dicit eñ Beñ. xvij. a. Postq̃ nonaginta et nouẽ annoꝝ esse cęperat abzaam/apparuit ei dñs: et anno post habuit filiũ: sicut dicit Beñ. xvij. b. Solo. Quãdo natus est isaac/erat abzaam centũ annoꝝ: sed tamen genuit eũ nonagesimonono anno. Nõ sine causa hęc ꝛ alia ꝓtra naturã fecit deus: ergo deus aliqñ facit cõtra naturam. Contra Beñ. ij. de formatiõe mulieris: dicit Aug⁹. Id eñ est natura cuiuslibet rei qõ deus fecit ꝛc. ergo cũ hoc deus fecerit de sara ꝛ abzaam: nõ fecit cõtra naturã/sed ſm naturã. Itẽ ibidẽ. Creator apud se habet posse de hominib⁹ facere aliquid qõ eoꝝ ratio naturalis habet: vt virga arida repente florzeat et fructũ germinet: vt in iuuentute sterilis/fęmina in senectute pariat: vt asina loquať ꝛ hmõi: dedit autẽ naturis vt ex his hęc fieri possent/nõ vt innaturali motu haberẽt: Restat ergo qõ nõ fecit in hoc dñs cõtra naturã. Solo. Deꝰ fecit contra naturam. i. contra consuetum cursum naturę. Vel naturam appellat vim insitam rebus ꝓducendi ex similibus similia. Oꝛ dicit Augꝰ. Illud in natura cuiuslibet rei ꝛc. Dicendum q̃ appellat naturã non potentiã actiuã/sed potentiam naturalẽ cõtra quã nunq̃ facit deus. Et hoc patet q̃ sic accipiat per hoc q̃ dicit: nã dedit naturis potentiã: vt ex his hęc fieri possent: Ecce potentia naturalis: non vt in naturali motu haberet: Ecce negatio potẽtię actiuę. Ut errozem auferret: Dicebant enim omnia fieri ex necessitate ꝛ a fato esse rõne mundi. i. scientia acq̃sita de cursu mũdi per rõnem. Quę mũdo impossibilia: ſm causas inferiozes. Neglexerunt: sicut philosophi: de qb⁹ dictũ est. ã. j. c. Qui cũ deũ cognouissẽt ꝛc. Ideo quę mõ sũt impossibilia ꝛc. Sed qõ mũdo est impossibile/est impossibile ſm inferiozes causas: ꝛ hoc ỏz impossibile simpliciter. Et sil̃r possibile ỏz simpl̃r/qõ est possibile ſm inferiozes causas: q̃ ſm hoc demõstrato cęco añq̃ illustreť: hęc est falsa: istũ cęcũ videre est possibile. Contra in indefinitis sufficit vna

cã ꝓtatis: q̃ cũ possibile sit idefinitũ q̃ ad causas supiozes vel inferiozes: ꝛ istũ cęcũ videre sit possibile ſm causas supiozes erit simpliciť possibile: sic hęc hõ currit est ꝓa simpl̃r vno tñ currẽte. Solo. Illud tñ est possibile simpliciter qõ est possibile ſm causas inferiozes. Ad rõnẽ q̃ obꝺicit vna causa ꝓtatis sufficit ꝛc. Verũ est/sz qõ possibili ad dict ſm supiozes causas diminuit a rõne quã habet simplicit: qz nõ copulat possibilitatẽ q̃ sit in b: istũ cęcũ videre: sed quę est i deo. s. cũ ỏz istũ cęcũ videre est possibile/copulat ptãtem vidẽdi in isto cęco: ꝺ falsum est. Dei filiũ cõtra humanã naturã ꝛc. Cõtra Joh. ix. b. De cęco illuminato ỏz q̃ dedit ei potẽtiã vidẽdi: vñ post illuminationẽ naturaliť vidit: q̃ sil̃r btã ꝓgo naturaliť pepit dei filiũ: ꝛ ita natꝰ est ex hoie ſm naturã: licet incarnatꝰ fuerit ꝑ miraculũ. Et sil̃r est argumentũ de resurrectione q̃ nõ erit miraculosa/ꝺ naturalis: si potẽtia deť ꝑ miraculũ: sicut si dedisset miraculose aqs iozdanis potentiã sanãdi leprozos/non fuisset miraculũ q̃ sanatꝰ fuit naamã. iiij. Reg̃. v. d. Solo. Est q̃dã potẽtia q̃ est naturalis/ꝛ ei⁹ actus sil̃r vt potẽtia vidẽdi est. Et ẽ q̃dã sup̃ naturã: sed ei⁹ actꝰ est naturalis: vt potẽtia q̃ dať ad repationẽ naturę: sic fuit i cęco illuminato. Et ẽ q̃dã alia q̃ ꝛ ipa simul ꝛ actꝰ sũt sup̃ naturã: ꝛ hęc dať ad faciẽdũ nouũ aliqõ magnũ: sic fuit i beata ꝓgine: ꝛ sic erit in resurrectiõe: qñ eñ dabiť voci potẽtia faciendi resurgere cozpa/miraculũ erit: ꝛ sil̃r q̃ resurgẽt: ꝛ ꝺ mõ tã incarnatio q̃ natiuitas filij ỏi de ꝓgine fuit miraculosa. Per spiritũ regenerationis. i. regenerãtẽ: de Joh. iij. a. Scõm ꝺ tps vę. Beñ. xviij. b. Mõ tñ hęsitãt. Jaco. j. a. Qui eñ hęsitat. Et ꝺ. i. firmã fidẽ abzaę. Bẽtes imitari debẽt: qz facit vt illi faciãt: q̃ deꝰ facit vt hõ faciat: ꝛ hõ facit vt deꝰ faciat. Cõtra Matth. xx. c. Mõ est meũ dare vob. Glo. Viero. Hoc est regnũ cęlorũ nõ est dãtis/ꝺ accipiẽtis: q̃ i accipiẽte ẽ vt deꝰ det: ꝛ ita hõ facit vt deꝰ faciat. Pręterea in volũtate hois est peccare vel ꝑmanere in pctõ: et si ꝑmaneat non erat dei ꝓmissio. Pręterea mereť vt deꝰ det ei vitã. Itẽ Augꝰ. Qui creauit te sine te nõ iustificat te sine te. Rũsio. Mõ illi faciũt: vt deꝰ fac: supple ꝑncipaliť nõ faciũt. Ad aliud q̃ regnũ cęlorꝝ: nõ est dãtis tñ supple. Ad aliꝺ dicq̃ manẽs dei ꝓmissio euacuari nõ põt. Vñ singuli facere pñt vt nõ saluenť/ꝺ non oẽs. Vñ dicendũ q̃ hõ nõ põt facere q̃n ipleať ꝓmissio de numero electorꝝ: imo deꝰ facit vt hoies faciãt: nõ ecõuerso. i. ꝑma auẽte ꝛ tota ptãs faciẽdi q̃libet resident apud deũ. Qꝺ eñ hõ operať/hoc habet a ꝺo. Qꝺ ipe facturꝰ erat/ꝑ se vl̃ꝑ hoies. Mõ q̃ hoies sine eo. Sz de sua q̃destinatiõe ꝓmisit. i. qõ q̃misit q̃uidit ab ęterno eẽ faciẽdũ: nõ ptãte nr̃ę volũtat̃/ꝺ sua volũtate. Vel ꝓmisit tñ qõ q̃destinauit se facturũ: nõ q̃ q̃uidit de nr̃ę volũtat̃ ꝓtestate faciendũ. Oꝛ eñ de ptãte nr̃ę volũtat̃ erit pctũ est: et illud nõ ꝓmisit deꝰ/ꝺ q̃uidit. Et aliꝰ faĉ q̃ iã nõ eẽt ꝓmittere: ꝺ q̃dicere. Reputatũ est illi. Quõ reputať fides ad iusticiã/cũ ipa sit iusticia? Joh. xvj. b. Arguet mũdũ ỏ pctõ ꝛc. Glo. Vera iusticia est credere q̃ nõ vides. Rũdeť ꝑ ꝺ q̃ dicit Reputatũ est: q̃dã impfectio designať: q̃ ei reddere qõ suũ est pfecte nõ possum⁹: cũ q̃cq̃d habeam⁹ ei teneamur reddere ꝛ totũ cõmẽdatũ ad min⁹ soluim⁹: qz septies i die cadit iust⁹. Vñ Esa. lxiiij. b. Oẽs iusticię nr̃ę q̃si pañ⁹ ꝛc. Et Job. xxv. b. Luna nõ splẽdet ꝛ stellę nõ sũt mũdę in ꝓspectu ei⁹. Et Job. iij. d. Qui ſuũt ei nõ sũt stabiles. Sum⁹ q̃ deo mali solutores: de quib⁹ sumẽda ẽ auena sic vulgariť ỏz: vl̃ mali debitores: qz de suo ei solutionẽ repẽdim⁹: Quicq̃d eñ de nr̃o pure ẽ pctũ est: sz de suo. i. de gr̃a sua ei recõpensam⁹ ꝛ reddim⁹ ei. Et ꝓ hanc diminutionẽ ỏz q̃ fides reputata est abzaę in iusticiã: vt dicas reputatũ. i. iterato. i. freq̃nter. i. a multis putatũ. Mõ ẽ scr̃tũ/ boc. s. qz Reputatũ ꝛc. q̃libet reputabiť: sic ꝛ ipi. Et opaꝰ est

spiritussanctꝰ: quia

Expositio Glo. ſpūſſectūs: q3 opa trinitatis indiuiſa ſunt: q3 indiuiſa potentia: ⁊ ei indiuiſa ſapiētia ⁊ indiuiſa volūtas: quę ſunt principia ⁊ cā oīm. A deo patre: ꝑmittēte ⁊ exponēte: A iuda, ꝓdēte ⁊ vēden te: A pilato iudicante ⁊ reddente: A iudęis inuidētib⁹ ⁊ emē tibus: A diabolo ſuggerēte ⁊ ꝓcurāte. Jure diaboli: ergo di abolus ius habebat in hoc q3 retinebat hoiem. Cōtra. j. in Glo. Jniuſte detine bat hoiem: cuius iuſte nō detineret. Nū deb iuſte cui ad hoiez vel iure ex actiōe. j. Regū. viij. c. Hoc erit ius reg' ⁊c. Vel iure q3 vrebat diabol⁹ vt iure. Et reſurre xit ꝓpt iuſtificationē. Sz ꝑtra. Sic mors chriſti fuit cauſa deſtructionis peccato⁹: ita fuit cauſa gratię ⁊ volūtatis vitę in no bis: eodē mō reſurrectio fuit cauſa vtriuſ q3: quare ergo attribuit iuſtificatio nra ꝓ⁹ reſurrectioni chriſti q3 ſuę morti. Pręterea chriſtus in reſurrectione ſua nō meruit: q3 non habuit corpus mortale. i. nō fuit in ſtatu merendi: ergo eius reſurrectio non fuit merito ria noſtrę iuſtificatiōis: ⁊ ita videt falſum qđ hic dicit. Solu tio. Mors chriſti fuit cauſa et meritū et figura in nobis remiſ ſionis peccatoꝝ. Cauſa fuit. ſ. motiua: q3 cōſideratio mortis chriſti mouet nos ad pnitētiā. Similiter meritū fuit: q3 mor te ſua meruit. i. ſuſtinentia mortis nobis remiſſionem peccati: Jdeo eī paſſus eſt vt auferret nob peccata. Vñ Eſa. liij. b. Liuore eius ſanati ſum⁹. Figura fuit: q3 ſicut ipſe mortuus ē ſemel: ita ⁊ nos moriamur pctō. Unde. j. vj. a. Jn morte ipſi⁹ baptiſati ſum⁹: ſepulti ſum⁹ ⁊c. Mors aūt chriſti fuit cauſa ⁊ meritū nouitatis vitę ⁊ iuſtificatiōis: ſed nō figura: iō ꝓti⁹ attribuit morti remiſſio pcti q3 iuſtificatio noſtra. Sz reſurre ctio fuit cauſa ⁊ figura nouitatis vitę: non tñ cauſa meritoria: quia chriſtus non fuit tūc in ſtatu merendi: ſed motiua in con ſideratione noſtra: q3 credentes reſurrectionē chriſti noſtram ſperamus ac deſideramus. Vel motiua in cōſideratione dei patris: quia reſurrectio filij dei mouet liberalitatem patris ad reſurrectionē alioꝝ. Sicut miles cū facit filiū militē cū eo fa cit alios. Et ita in tribus cōuenit paſſio cum remiſſione pecca ti: in duobus cum iuſtificatione. Reſurrectio conuenit in du obus cum iuſtificatione: in vno tñ cū remiſſione peccati. ſ. q3 cauſa fuit non meritū vel figura. Jdeo cōpetēter dicit ap'ls. Traditus eſt ꝓpter delicta noſtra ⁊ reſurrexit ꝓpter iuſtifica tionē noſtrā. Itē mors chriſti fuit cauſa ⁊ meritū ⁊ figura de ſtructionis noſtrę mortis ęternę: Reſurrectio vero fuit cauſa: ſed nō meritū: nec figura deſtructionis noſtrę mortis: ſed re ſurrectionis noſtrę ſpūalis: ⁊ etiā generalis fuit cauſa et figu ra: ⁊ ideo dicit in pręfatiōe paſchali q3 hinc ſumit: Qui mortē noſtram moriendo deſtruxit ⁊c. Utraq3 iuſtificat: ſed diuer ſimode. Jn ſola reſurrectione: hic excludit paſſionē. Ut iu ſte viuamus: qđ aliter non poteſt ſalua dei ꝓdeſtinatione: Dei non poteſt alios ita cōuenięter. Null⁹ eī modus noſtrę infirmitatis conuenientior lata. ¶ Expo. Ca. V.

Iuſtificati igitur ex fide. Principium huius ca pituli eſt cōcluſio pręcedētis: in quo ꝓbauerat q3 per legē non eſt iuſtificatus abraam ne aliquis alius: ſed per ſolam fidē. Et eſt totū quod ſequit: explanatio concluſio nis vlq3 ibi: At quid eī: vbi ꝓbat a maiori q3 ex fide iu ſtificamur. Jnde a ſimili ibi: Nō ſolū autē ⁊c. Tertio per ſubſequētē euentū: ibi: Lex aūt ſubintrauit ⁊c. Cōcludit autem ex ꝓdictis: Abraā iuſtificatus eſt ex fide ꝓut dictū eſt: et ꝓpter nos. b Jgit pacem habeamus ad deū. q. d. hęc diſſenſio quę eſt inter nos ⁊ cōtra deū: o vos iudęi ⁊ gen tiles: Juſtificati ex fide non ex lege: contra iactantiā iude orum. Non ex meritis pcedentib⁹ cōtra gentiles. c Pacē habeam⁹ ad deū patrē ꝑ dñm noſtrū ieſū chriſtū: vt mediatorem vt aduocatum vtriam vt oſtium: id eſt per au xilium eius. Et bene poterim⁹ per auxilium eius: quia nobis multa contulit beneficia. Unde enumerat ea dicens. d Per quem per cuius opera. e Accessum: introitū et ex hoc dicit mediator. f Per fidē nondū per cōpbenſionē. ij. Cor'. v. b. Per fidē ambulam⁹ non per ſpeciē. g Jn gra tiam iſtam: id eſt in iſtam cōuerſationem bonę vitę: id eſt in chriſtianā religionē. h Jn qua ſtamus. i. firmiter pſeue ramus. i Gloriamur in ſpe filiorum dei: in hoc q3 ſpe ramus nos habituros gloriā quā iā habēt filij dei. i. angeli: vl ſancti. ſ. Joh. iij. a. Nunc filij dei ſumus ⁊ nondum apparuit quid erimus: ſcimus qm̄ cum apparuerit ſimiles ei erimus.

a Iuſtificāti igit ex fide pācē habeam⁹ b ad deū ꝑ dñm noſtrū c ieſū chriſtum: ꝑ quē habe d mus accęſſum ꝓ fidē in gra e tiā iſtā in quā ſtam⁹: ⁊ glori f amur in ſpe glorię filioꝝ dei.

¶ Mō ſolū autem

¶ Moraliter. a Juſtificati igitur ex fide pacē habeamus ad deum: ne imprudentes per peccata amittamus qđ dedit nobis: quia. Mō minor ē vtus q3 grere parta tueri. Eſa. xxvij. a. Quis dabit me veprem ⁊ ſpinā ⁊c. An potius tenebo fortitudinē meā: Faciet pacē mi hi ⁊c. Jdeo Ps. Jn pace in idipm: dor miā ⁊ requeſcā. i. pſeuerabo. b Per quē habem⁹ accęſſū: q3 Joh. x. b. Ego ſū oſtiū. b Stam⁹. Standū eī eſt in bona ꝓuerſatione. Unī Ps. Stantes erant pedes noſtri in atrijs tuis hieruſalē. i. in bona cōuerſatione hieruſalē cęleſtis gloriamur in tribulatio nibus: ſicut mulier gloriari ſolet quando verberat a viro ſuo: eo q3 hoc eſt ſignum dilectionis. Conſimiliter faciebant apo ſtoli. Act'. v. g. Jbant ap'li gaudentes a cōſpectu concilij ⁊c.

† Ps. 4.

Moraliter

Ps. 121.

* Tribulatio patientiam

a Juſtificati ex fide. Glo. Juſticiā. i. iuſtificationē. Si ne lege. i. ſine merito operū legaliū. Gentiles de noua chriſti vocatiōe. Sz nōne ⁊ iudęi vocati fuerūt Jta: ſz ipſi defacili ꝓuerſi fuerāt ad dñm. Unī Ps. Qm̄ nō cognoui ⁊c. Jd ē, ꝓpt aliqđ meritū nr̄m. Unī. ſ. iij. d. Arbitramur hoiez ꝑ fidē iuſti ficari ſine operib⁹. Glo. Fidem ꝓcedentib⁹: q3 nō iuſtificabi tur qs ꝑ fidē ſine opib⁹ cōcomitantib⁹. Habere pacē ad deū eſt habere pacē pectoris in pñti. Habere pacē cū deo eſt ha bere pacē ęternitatis. j. Theſſal. iij. d. Et ſic ſemp cū dño eri mus. Et hęc pax ſequit ex prima. Unī Zach. iij. c. Exēplbit gratiaz gr̄ę. Eſa. lxvj. g. Et erit ſabbatū ex ſabbato. Ne fides ſugba ſit. i. hō ſugbus ſit ex fide. i. de hoc q3 credit. Non di cat iſta fidelis: multorum⁹ debet dicere hō infidelis qđ merea tur ex cōdigno. Et ꝺ dicit Glo. ad innuēdū q3 ꝓncipalitas me rendi eſt penes gratiā. Unꝰ ſus. Quęcūq3 hęres meriti pręuentrix gr̄a donat. Nihil deus in nobis ꝑter ſua dona coronat. Quid habes: de ꝺ. j. Cor'. iij. b. Cū ꝙ fides ꝓpetrat: Aut ſumit fides ꝓ virtute hic: aut ꝓ motu fidei: aut ꝓ articulo: Si ꝓ virtute: hoc nihil eſt: q3 ſolo motu meremur: ſi ꝓ motu: ꝙ mot⁹ ꝓpetrat q3 ſit iuſtus: ꝙ ꝓius habet motū virtutū ⁊ ipam virtu tē q3 ſit iuſtus: qđ falſum eſt. Solo. Hic appellat iuſtificatio nem peccatorū remiſſionē: vel receſſū a peccatis et deteſtati onem peccandi quā conſtat / pcedit motus fidei q3 meremur peccatoꝝ remiſſionē. Dēſtrā fidei. j. xij. b. ergo ſm q3 maior eſt fides erit maior iuſtificatio: ⁊ appellat iuſtificatio pctoꝝ re miſſio: ꝙ vbi maior fides / maior eſt remiſſio pctoꝝ: qđ falſum eſt: quia quātulacunq3 meretur quantācunq3 peccatoꝝ remiſ ſionē. Pręterea minorē fidē habēs poteſt habere maiorē cō tritionem: et contritione meremur peccatorum remiſſionē: er go maiori maiorem. Solutio ſuper iſtud Ps. Expelle eos: qm̄ irritauerunt te domine. Glo. Expelle eos longe mi⁹ ve ꝓut peccatoꝝ eſt. Qui vero magis elonganꝫ / hic remiſſio pec catorum q3tum ad elongationem a peccato. Unde qui maio rem habet fidem ſiue gr̄am magis elongat a pctō: ⁊ ſic intel ligit ſm menſurā fidei. Ut aucta mereat ⁊ pfici. Si hoc intelli git de recta ratiōe merendi / impoſſibile eſt q3 aliquis decedat in imperfecta charitate: q3 ęqualis eſt ratio ex quo habet ſe mel charitatem q3 mereatur perfici in quolibet inſtanti q3 me reatur augeri in quolibet. Ex hoc videtur q3 gratia continue augeat: q3 charitas nū q3 eſt otioſa. Et dicit Aug⁹. Charitas aut proficit aut deficit. Itē pctō ꝓtinue fit deterior: et de⁹ eſt pronior ⁊c. ergo qui eſt in charitate ꝓtinue fit melior: ⁊ etiā in infinitū in die: q3 partes diei ſūt infinitę. Pręterea ſm hoc impoſſibile eſt q3 aliqs cadat a charitate: q3 ꝓtinue augetur: ⁊ q3diu augetur habetur: ergo continue. Solutio. Ad primum dicit Cantuarien. q3 quilibet opere bono nō merek quis au gmentum virtutis: ſed quando eſt in oratione: q3 dominus augeat in eo fidem et virtutes: vel quando bene agendo in tendit motum

Exposi tio Glo.

Ps. 70.

Ps. 5.

a Nō solū aūt ꝛc. Dixerat Gloriamur i spe glie ꝛc. Hoc non est magnū sed ex fide talis spei gloriamur: ideo addit: Nō solū aūt / gloriamur de hoc q̄ habebimus vitam ęternā: b Sed etiā gloriamur in tribulationib⁹: ꝛ hoc q̄ ꝑm pōd⁹ tribulationū habebim⁹ pōd⁹ glie. ij. Cor. iij. d. c Tribulatio pa/tiētiā operat. i. manifestat: tūc em̄ dicit res fieri q̄n innote/scit. d Patiētia aūt ꝓbationē. i. purgationē operat ꝓprie loquēdo. i. ex hoc q̄ patiēs est purgat. Sed ō: de q̄bus dā in Pſ. Destruxisti eos ab emūdatione. e Probatio/ id est purificatio. f Spem / quādo videt se i nullo peccato ☞ sperat. Spes autē

Pſ. 88.

Moraliter ✱ c Tribulatio patientiā operat. i. exercet. q. d. colit eā vt fructificet. Exo. j. c. Quātocūq̄ mag⁹ cōprimebat eos: tāto magis multiplicabant ꝛ crescebāt. Pſ. Dū supbit impius incēdit paup. d Patiētia aūt ꝓbationē. i. purificationē. Sap. iij. b. Tanq̄ aurum in fornace ꝓbauit illos. Glo. Ignem tribulationis admouet vt in nobis vitiorum rubiginem purget. Vel / Patientia opat ꝓbationē. i. experimentū quis sit bonus. Si em̄ patiens est in tribulatione: argumentū est q̄ bon⁹ est. Unde Aug⁹. in. j. lib. de ciuitate dei. viij. ca. Sub vno igne aurū rutilat / palea fumat: et sub eadē tribula stipule comminuunt / frumenta purgant: nec ideo oleum cū amurca confundit: q̄ eodē ꝓcli pondere exprimitur: ita vna eadēq̄ vis irruens bonos ꝓbat / purificat / eliq̄t: malos aūt dānificat / vastat ꝛ exterminat. In eodē. Pari motu exagitatū horribilit exhalat cenū suauit redolet vnguētū / sc̄z ꝓbatio spei. Ex hoc em̄ ꝓfirmat nobis in deo spes firmior et robustior efficit: vñ a nob pugna aduersarij grauior tolerat.

Pſ. 9.

✱ Spes nō confundit

Expositio Glo. ✱ tendit motum virtutum: aliter non meretur merito condigno / sed merito congrui. Alij dicunt q̄ quotlibet opere bono augetur virtus quo ad intentionez: vel quo ad radicationem vel quo ad motus feruorē. Ad aliud: charitas nunq̄ est otiosa: dicēdū debitis ꝛ opportunis tēporib⁹: sicut illud. j. Thes. v. d. Sine intermissione orate. j. Cor. j. a. Gratias ago semp. Et Luc. ij. e. Anna nō discedebat de templo die ac nocte. Pax em̄ vera est ꝓcordare moribus ꝓbis ꝛ litigare cū vitijs. Qui q̄ nō litigat. i. pugnat cū vitijs. A deo dissidet: quā christus venit mittere. Matth. x. d. Jacobi. iij. a. Adulterini nescitis / q̄z amic⁹ hui⁹ mūdi inimic⁹ dei ꝓstituit orē vel opē. Qui autē cecidim⁹ in adā. Argumentū q̄ adam habuit añ casū gr̄am. Quinq̄ sunt status: innocētię / gratię / culpe / pnie / glorie. Filioz dei. i. angelorz vel sāctorz. Pluries reperit in sacra scriptura q̄ angeli sint filij dei. Hui⁹q̄ ratio dicta ē alibi. Per tribulatiōes em̄ nos oportet intrare. Act. xiij. d. Luc. xxiv. d. Oportebat christū pati: ꝛ sic intrare ꝛc. Pſ. Hęc porta dñi iusti intrabit in eā. In his gloriandum dicit. Act. v. g. Ibant apostoli gaudentes ꝛc. Augmentū facit p̄mij. Contra primū attendit penes charitatē. Unde etiā quātitas premij penes quātitatē charitatis. Solutio hoc dicit: q̄z frequēter tribulatio addita spei augmētat ipam ꝛ charitatem. Unde. j. Cor. x. c. Habit cū temptatione ꝓuentū. Et Greg⁹. Tanto spes in deū solidior surgit: quāto quis ꝑ eo grauiora sustinuit. Fixe spei. Heb. vj. d. Fortissimū solatiū habeam⁹ qui confugimus ad tenendā ꝓpositā spem quā sic anchorā habem⁹. Recto corde. Hi sūt qui volūt q̄d de⁹ vult. Cañ. j. a. Recti diligunt te: Sumptum de Pſ. Et gloriamini oēs recti corde. Rectū cor habet qui rectam intentionē habet ad deū: fides oñdit / spes apphēdit charitas tenet. De id est pro tribulatione finēda. Contra. Hiere. xv. d. Quare fact⁹ est dolor me⁹ ꝓpetu⁹: ꝛ plaga mea desperabil renuit curari: q̄ ꝓpetuus ꝑm opinionē carnalū. Sed postea subiūgit q̄d est ☞ritatis: Et fact⁹ ē mihi q̄si mēdaciū aq̄rū infideliū. i. torrētiū q̄ in hyeme q̄n nō indigem⁹ fluūt copiose: q̄si ꝓmittētes nobis idē in ęstate: sed tūc deficiant. Similit et dolor cito ptrāsit ꝑm ☞itatē. Infinitū ꝓmū acq̄rit / videlicet duratione ꝛ ꝓportione: sed non infinitū quātitate: q̄d dico q̄z aliter eēt ꝓtrariū illi Sap. xj. d. Omia disposuisti i numero ꝛ pōdere ꝛ mēsura. Per exercitiū tribulationū. i. oñdit eē strenuū: vel docet q̄ ꝓ experimentū / sicut pugnādo docet q̄s pugnare. Oz aūt tribulatio nō tollit patientiam sed auget facit charitas: q̄d libenter im/mo gaudēter ꝓ eo ē

Jacobi. i. a.

a Nō solū aūt: sz etiā gl̄iamur i b tribulatiōib⁹: sciētes q̄ tribū/c latio patientiā opat: pātiētia d aūt ꝓbationē: ꝓbatio vo spē. e f

q̄d dilīgimus. ij. Cor. xij. c. Libenter igit gloriabor in infirmitatibus meis: vt ꝛc. Quę ꝓprij donū spūssancti. Argumētū q̄ charitas ē habit⁹ ifusus nō acq̄sit⁹: ꝛ sic nulla charitas est informis: ꝑ quā vicerūt scti: ꝑ nō solū: imo ꝑ fidē. Quāto magis em̄ q̄s patit ꝛc. ergo btūs laurenti⁹ purior fact⁹ est q̄ beatus iobes: q̄z plus passus ꝓ dño. Solo. Hoc intelligitur alijs circūstātijs paribus: ꝛ tunc qui plus patit purior efficit q̄tum ad pęnę diminutionē: ꝛ quantū ad reliquiarū peccati examinationē. Ordinationi dei. j. xiij. a. Et⁹ diaboli. Uolūtatē cuius malicię. i. cui malo. Sed eius voluntatē / dilexit. s. A quo hęc potestas dat. i. ad bonoz ꝓbationē ꝛ purificationē ꝛ ꝓmotionem. Uñ Eccl. xxvij. a. Uasa figuli ꝓbat fornax ꝛ boues iustos tēptatio tribulationis. j. Pet. j. b. In q̄ exultabitis modicū nunc si oportet cōtristari in varijs temporibus vt ꝓbatio ꝛc. Aug⁹. Sō flagellum grano / q̄d lima ferro: quod fornax auro: hoc tribulatio iusto. Ptās ꝛc. nisi a deo. j. xiij. b. Qō per ignem: Sap. iij. b. Et. j. Pet. j. b. idē certitudinē. j. Joh. iij. d. Charissimi si cor nr̄m nō reprehēderit nos: fiduciā habem⁹ ad dñm: vt quicq̄d petierim⁹ accipiemus ab eo. Humanę rōni. i. homini vtenti humana rōne. i. terrena: put ōr Job. xij. a. Deridet iusti simplicitas lāpas contēpta apud cogitationes diuitum. Eccs. x. a. In via stultus ambulās cū ipse insipiēs sit / oēs stultos ęstimat. Credētes ea quę ꝛc. quia super Heb. xj. Aug⁹. Fides non habet meritū cui ratio humana prębet experimentū: Sed intelligę mūdana rōne. s. necessaria: q̄z ꝓbabilē rationē pōt q̄s habere ad fidem. Maledictus em̄ Hiere. xvij. a. q̄ intelligendum est de spe salutis et venię: nō de spe adiutorij: q̄z speramus in beata virgine et sanctis. i. impletur: boc verbum impletur exponit hoc totū / nō cōfundit. Spūssanctū / in arram habem⁹. Spūssctūs q̄nq̄ dat in arrā: q̄nq̄ in pign⁹. In pignus ꝓprie datur / inq̄tū dat securitatē ętern̄ę vitę. In arrā ꝓprie q̄s dat spūalē iocūditatē in pūti. Q̄nq̄ in arra ecōuerso notat securitatē / sicut hic: ꝛ pignus iocūditatē / sicut patet sup istud Pſ. Sacerdotes tui induant iusticiā ꝛc. Glo. Accepto pignore spūssancti letant. ij. Cor. j. d. Dedit nobis pign⁹ spūs. Eph. j. c. Signati estis spiritu ꝓmissionis sanctę / qui est pignus ꝛc. Et sic pignus notat iocunditatē: arra vero securitatē: vt hic. Et Jobel. ij. g. Ex eo constat eam implendam / promissionē primā. Quia tā spūssanctum habentes in arram. Contra multi habēt charitatē qui damnabuntur: ergo ex eo q̄ habent charitatem nō constat q̄ in eis impleatur spes. Solutio. Uerbum effusionis notat largitatem: ꝛ charitas perfectam generat veritatis iocunditatē: et certificat ꝑ modū experientię: q̄si si ꝑmanserint in charitate faciet constare per experientiam q̄d habemus q̄d speramus In Jobel. ij. g. Qui est pignus. Eph. j. d. Quę maior est alijs. j. Corinth. xiij. d. Maior autem horum est charitas. Sed contra Apocal. xxj. e. Longitudo eius tanta est quanta et latitudo ꝛc. Ibi Glo. q̄truor latera / fides / spes / charitas ꝛ opera quę sunt ęqualia. Pręterea si aliqua illarum trium est maior: videt q̄ illa sit fides: q̄z dicit Aug⁹. q̄ fides est beatitudo in pūti. Solutio. Sicut super illum dicit Aug⁹. Charitas dicit maior: quia non excidit: vel maior dicitur: quia alias perficit etiam fidem quantū ad dilectionem: etsi etiam in fide sit dilectio: tamen maior est: quia plura diliguntur. Item maior dicitur: quia dirigit ad operationem et est finis operum: Charitati enim appropriatur bonum quod est finis omnium. Unde Augustin⁹ in lib. de vera religione: Quid est enim charitas nisi amor boni: ✱ Fides tamen dicit ma

Pſ. 117.

Pſ. 31.

Pſ. 121.

ℓ sperat. a Spes autem non confundit: quia non est
irrita. Unde Eccl.ij.b. Quis sperauit in dño ⁊ confusus est.
Et boc/ b Quia charitas dei ⁊c. q.d. ꝺe ſi ꝓfudit spes:
quia ꝺe boc ꝙ speramus iam habemus bonā arrā/ videlicet
spūsanctū: quē habere dicimur in arrā: quādo dat nobis spi/
ritalē iocunditatem:
in pign⁹ aūt / quan/
do facit nobis secu/
ritatem ꝙ habemus
gaudia paradisi. Sꝫ
cōtrariū eius qō hic
ꝺ:: Patiētia opatur ꝓbationē videt Jacobi.j.a. Probatio
fidei vr̄e patientiā operat: patientia aūt opus ꝑfectū habet:
Sed omne opans est ꝓus operato: et ita ſm hoc qō hic dicit
idē est ꝓius et posterius seipo: et idē operat suū operatorē:
qō ē impossibile. Sol. In Jaco. sumit ꝓbatio ꝓ experimē/
to qō fit in tribulatione: in ipa eīm ⁊ sumit experimētū: vtrū
ꝓbus sit: hic aūt sumit ꝓ purgatione: ⁊ ideo nō est ꝓtrarie/
tas. Uel sic: Tribulatio patiētiā opat: vt opatio nō sumat ꝓ/
prie in ꝺbo opandi: ſ ē sensus: opat patiētiā. i. exercet. Pro/
uer.xij.b. Qui opat terrā suā satiabit panib⁹. Et ex ꝺ nō seq/
tur ꝙ tribulatio sit ꝓpor patiētia: ſ ecōuerso: In Jaco. sumit
ꝓ ꝺbo operādi: qz ibi ꝺ: ꝓbatio fidei fides approbata ḡ cō/
stat ꝙ facit patientem.

a Spes autem non confundit
b quia charitas dei diffusa est
in cordibus nostris per spiri/
tum sanctum q̄ dat⁹ est nobis.

Dosaliter* a Spes non cōfundit. Eccl.ij.b. Scitote qm̄ nullus spe
Ps.xxx. rauit in dño ⁊ ꝓfusus est. Ps. Paratū cor eius sperare in do/
mino confirmatū est cor eius ⁊c. b Quia charitas dei.
Ps.18. Hec ē arra. Ps. In custodiēdis illis retributio multa. Et.j.
vij.d. Nosipsi ꝑmittas spūs habentes.
Expositio Glo. c* men dicitur maior inq̄tū est cognitio ⁊ generans omnes ali/
as virtutes. Uel maior dicitur charitas: quia est vinculū p
fectionis: Col.iij.c. Diffusa est per spūsctm̄: ergo charitas
nō est habit⁹ acquisitus/ sed infusus: nec est dilectio informis:
vel si ē informis nō ē nisi habit⁹ naturalis/ q̄ nō ē charitas. Qui
ascēdit i altū: Eph.iij.b. ergo nō erat cū patre. Cōtra Joh.
viij.d. Qui me misit mecū ē ⁊ nō reliq̄t me solū. Sꝫ hui⁹ so/
lutio habet sup illō Joh.iij.b. Nemo ascēdit in cēlū ⁊c. Glo.
Ascēdit inq̄tum ꝺ ad patrē. i. ad potiora bona patris. Uel
inq̄tum deus ascēdit per manifestationē: qz tunc manifestum
est ꝙ erat ēq̄lis patri. Et sic intelligit illud Joh. xx.d. Mōdū
ascendi ad patrem: Glo. in corde tuo. i. nondum manifestū est
tibi per fidē. ſ. me esse ēqualē patri. Insinuat nobis in p̄ie ⁊c.
id est tres ꝓnc insinuant in illo verbo: in quib⁹ ista quattuor
auctoritas/ natiuitas/ cōmunitas/ ēq̄litas reperiunt. In hoc
eīm ꝙ dicit: q̄ datus est: insinuat datus spūsctūs et datus pa/
ter et filius: In hoc eodē cōmunitas insinuat: qz nō ꝺ: ꝙ a pa
tre vel a filio/ sed simpliciter datus est. In hoc ꝙ dicit: diffusa
est ꝙ spūsanctū: ēq̄litas triū. Sic eīm veritate discim⁹ ⁊c. Sꝫ
diligim⁹ charitate tāq̄ cā formali: ergo discim⁹ ꝺ vitate forma
liter. Cōtra. Aut sumitur veritas ꝓ creata: aut ꝓ increata.
Non ꝓ increata: quia illa discim⁹ vt efficiēti. Si ꝓ creata: il/
la est materialis: qz illā discim⁹. Solutio. Ueritas appropri/
atur filio: charitas aūt ꝓprie est spūsctī: discimus ḡ verita/
te. i. filio. Et ideo ꝺ: Joh. xiij.b. Uos vocatis me magister ⁊
ꝺne ⁊ bñ dicitis. Discimus ḡ a veritate. i. filio vt efficiēte: ⁊ si
militer charitate diligimus vt efficiēte: vt ꝓ spūsctō sumat.
Si ꝓ creata: ſꝫ tūc viderek ꝙ veritas sumēda eēt ꝓ creata.
Et beati cognito ꝑfruamur. Argumētū ꝙ in cognitione ꝓ/
prie est fruitio nō in charitate. Uerorū bonor/ spūaliū ḡ ha/
bem⁹ in pūti ꝑ pūtiam sui. Uel ēternor/ ḡ in spe possidemus.
Charitas ḡ opit multitudinē pctōr. j. Pet. iij.b. Uel Pro/
uer. x.b. Uniuersa delicta opit charitas. Sꝫ ꝓtra Act. xv.b.
Fide purificās corda eor: ḡ fides purificat a peccat: Et q̄d
est aliud operire pctā? Pręterea nonne charitas oīno delet
pctm̄: quō ḡ ꝺicit tegere. Sol. Fides purificat: charitas ꝺ:
operire pctā: ad innuendū ꝙ sicut illud qō opertū est cito de/
tegit: ita habēs charitatē nisi sibi caueat cito cadit ab ea: ⁊ sic
pctā ꝓterita apparēt qz redeunt: ſm magistrū. Sed qz modo
nullus hoc dicit: dicēdum ꝙ charitas ꝺ: opire pctā: qz facit
ne deus videat ea ad puniendū: sicut qñ pater multū diligēs
filium suū/ auertit oculos suos ne videat eum ad puniendum
ꝓ eo qō peccauit contra eū. Uel ꝓpter radicē quę rema/
net i charitate. Per spūmsanctū bis datū in terra. Joh. xx.c.
Insufflauit eis spūmsanctū. Semel de cēlo. Act. ij.a. Factus ē
repēte ⁊c. Sed videk/ immo ter datus est: qz Luc. x.a. dicit:
Misit eos binos añ
faciē suā ⁊c. Et ꝓmo
dedit eis potestatem
calcandi serpētes ⁊c.
Uñ est ꝓbabile ꝙ nō
misit eos quin ꝓius
dederit eis spūmsctm̄: Qō verus est: sed qz illud sermone non
exprimit in scriptura: nō dicit/ ter: sed tm̄ bis. Bis aūt datus
est in terra: q̄ ad dilectionē ꝓximi quā nob ꝓfert: ad innuēdū
ꝙ ꝓximū ꝺebem⁹ diligere q̄ ad ꝺuo: corp⁹ ⁊ aīam. Semel de
cēlo: ad innuēdū ꝙ illum q̄ est in cēlo viuū in ecclesia ꝺebem⁹
diligere. Prima aūt ꝺatio nō exprimit: ad innuendū ꝙ mul/
ti habent potestatē calcandi serpētes ⁊ faciendi miracula: qui
nō habēt charitatē. Secunda ꝺo exprimit/ ad innuēdū ꝙ nulli
dimittant pcā q̄ nō habet charitatē. Diliges ꝺeū: Deut. vj.
a. Et ꝓximū sic teipm: Leuit. xix.d. Matth. xxij. d. Una ē
charitas ⁊ duo p̄cepta: immo videk ꝙ duę sint charitates: qz
duo habem⁹ ꝺona quib⁹ cognoscim⁹ inferiora ⁊ superiora. i. do
nū scię ⁊ sapię: ḡ ⁊ duas charitates: vnā qua diligim⁹ ꝺeū: et
aliā q̄ diligim⁹ ꝓximū. Sed dicendū ꝙ nō est simile: qz vt ꝺr
sup Joh. In ꝓximo nō diligit nisi ꝺeus: qō patet: qz chari/
tas est quędā volūtas: ⁊ eadē est volūtas in dilectiōe ꝺei ⁊ di/
lectiōe ꝓximi: qz diligere ꝺeū est velle ꝺeū ꝺeo: diligere ꝓxi/
mum est velle ꝺeū ꝓximo: ergo vna est et illud voluntas est:
Sed in ꝺono sapientię aliud est cognitū q̄m in ꝺono scientię et
ideo sunt duo ꝺona. Et duo data: ergo duę charitates. So/
lutio. Appellat data nō charitatem: sed motus charitatis: Ex
hoc aūt videk sequi ꝙ alio motu mouenk in ꝺeū: ⁊ alio in ꝓxi
mum. Tale ꝺonū qualis ipse est. Tamen pluraliter dicit ꝺo/
na. j. Joh. iij. Quia sp qñ ꝺat se / ꝺat plura ꝺona. j. Joh.
iij. Qui non ꝺilectus nos ꝺilexit: ꝑusq̄ diligerem⁹ eū. Cō/
tra Prouerb. viij.b. Ego diligētes me diligo. Sꝫ ad q̄d hoc
ꝺiceret si nō ꝺiligeret se diligētes: Sol. Est dilectio q̄ destī/
natiōis: hac ꝺilexit nos anteq̄ essem⁹: ⁊ ē ꝺilectio grę in pūti:
hac nō diligit nisi diligētes se. Fons aq̄ viuę ⁊c. Ista aucto/
ritas sumit de Prouerb. v.c. vbi ꝺr: Deriuent fontes tui fo/
ras ⁊c. Nō possunt accipere mali/ manētes mali. Charitas ē
ꝓprium ꝺonū ⁊c. Sed nōne similiter oēs alię virtutes sunt ꝺo/
nū spūsancti: p̄cipue ſm illos q̄ ꝺicūt ꝙ naturalia fiunt gra/
tuita. Pręterea qui habet vnā habet oēs: q̄ ꝺat vnā ꝺat aliā:
ergo nō est ꝓprium ꝺonū. Solutio. Charitas ꝺicit ꝓprium
ꝺonum spūsancti: qz nō pōt esse informis: licet alię virtutes
possint. Uñ semp est ꝺonū spūsancti ⁊ nō alię: vel qz nomi/
ne suo benignitatē ⁊ amorē insinuat. Uel ꝺicit ꝓprium ꝺonū:
nō respectu aliarū virtutū: sed respectu eor qui hic ponuntur.
Uel ita exposuit ꝺe charitate creata: modo exponit illud de
increata. Late nos diligit/ q̄ ad ꝺiuersa ꝺona virtutū. Diuersis
linguis: Act. ij.a. Cū interpretationib⁹. i. expositionib⁹: qō ꝺic
ꝓpter phanaticos/ q̄ vt phares nō intelligūt qō ꝺicūt. Qui
facit nos intelligere charitatē ꝺei: ergo habens charitatē scit ꝙ
habet eā. Ad idē. j. viij.c. Ipse spūs phibet testimoniū spiri/
tui nr̄o qō sum⁹ filij ꝺei. Ad idē Glo. ij. Cor. xij.a. vbi loq̄t
ꝺe raptu pauli. Quędā videk ꝑ seipsa/ vt ꝺeus: charitas. Et
ibidē. Si fidē habes in corde tuo vides eā in corde tuo: ergo
similiter et charitatē ibi vides si habes. Sed ꝫ Eccs. ix.a. Ne
scit hō vtrū amore an odio digⁿ sit: sꝫ si sciret se habere cha/
ritatē/ sciret ꝙ esset digⁿ amore. Itē Job. ix.b. Si venerit
ad me nō videbo eū ⁊c. Itē. j. Cor. iij.a. Nihil mihi cōsci⁹
sū nec tñ i hiustificat⁹ sū. Solutio. Null⁹ scit sciētia certitudi
nis se habere charitatē/ et nisi sit ei reuelatū: et ꝺe hac sciētia
intelligunk vltimę auctoritates: sed potest scire sciētia expi/
entię: et ꝺe tali sciētia intelligunk oēs auctoritates ḡ ꝺicūt ꝙ
alię scit se habere charitatē qñ habet ꝺilectionē ḡ solet ꝓcor
ꝺare charitatē: qō exp⁹ ꝓiectak qō habeat charitatē. Ad istō
ꝙ q̄ꝺā videnk ꝑ sui p̄sentiā: ꝺicēdū ꝙ charitas inq̄tum amor
est: per pūtiam

Litteraliter. a Ut quid enim. Concluserat in principio huius capituli q ex fide iustificemur: t non p lege: hic ostēdit per locū a maiori q iustificamur ex fide mediatoris t nō p legalia: qz si p ea: Ut quid eni christus: q̄si sup vacua esset mors eius. b Infirmi/egritudine pctōr. c Pro impijs/infidelibus. Vel id ē pice impiorum. d Mortuus ſm tē pus/id ē ſm qō determinatum erat ab ęterno a patre. Vel infirmi ſm tēp⁹. i. ibecilles ad resistēdū pctis aſi aduētū ipius. Dico mortuus est pro impijs/t hoc est magnū: Quia/ e Vix eī pro iusto ꝛc. Justus sumitur hic ab operis exercitio. f Nam pro bono. i. innocente: qz innocētia fauorabilis est hoibus: iusticia aūt aliquid ſcueritatis habet/q̄ cōmuniter t quasi naturaliter odio habet. Eccs. vij. c. Noli esse iustus multum. g Cōmendat/cōmendabilē reddit t ostendit. h Multomagis. Ecce cōclusio a maiori. i Ab ira: id est a pctō vel a pęna. Ut ād eī mortu⁹. Un. j. viij. f. Si ꝓpio filio nō pepcit ꝛc. quō non oia donauit vobis cū illo. Cōmendat: quia Job. xv. b. Maiorem hac dilectionem nemo habet ꝛc. j. Joh. iij. c. In hoc cognouimus charitatem dei: quoniam ille animam suam est per pīticiam sui in aīa est: sed hoc super omnia ꝓpter se: qō est perfecta charitas/ nō est ibi per pręſentiam sui sicut amor: t ideo licet videat amorē in aīa: tn nescit vtrū sit charitas: qz nō videt eā ibi inc̄tum est charitas. Diuinę dilectionis effectus: qz ex amore mortuus est pro nob⁹ peccatorib⁹. j. Joh. iij. c. In hoc cognouim⁹ charitatē dei: qm ille aīam suā pro nobis posuit. Et causa motiua t meritoria. Frustra est passus christ⁹: qz nō ꝓpter se/sed ꝓpter nos passus est. Esaię. liij. b. Ipse vulneratus est ꝓpter iniquitates nr̄as ꝛc. Impioꝝ: id ē hoium qui erant impij: alioquin iniquos odio habuit. Qui deberent mori in ęternū / merito impietatis. Sed mortu⁹ est p abraā: ergo ipe meruit mori in ęternū. Et dicēdū q mortuus est pro abraam t pro impijs: sed p̄cipue pro ipsis impijs. j. Joh. ij. a. Ipe est ꝓpitiatio pro peccatis nr̄is ꝛc. Matth. ix. b. Non veni vocare iustos: sed pctōres. Medico. Matth. ix. b. Non est opus ꝛc. Per triduū: immo tn̄ duob⁹ diebus. Solutio huius in. liij. de trinitate. vj. ca. Jp̄m aūt triduū nō totum t plenū fuisse scriptura testis est: sed primus a pte extrema totus annumeratus est: dies aūt tertius a parte prima t ipse totus: medius aūt. i. secūdus dies absolute totus. Quo nauit impios morte suā. i. p ipijs morti se exposuit. Vel donauit. i. ꝓdonauit. Un Luc. xxiij. c. Pater ignosce illis. Justi vitā suā. i. vitā ęternā. Qui viuit in ętnū: Eccj. xvij. a. Indut se/ hūanitatē q̄ fuit q̄si indumētū diuinitatis. Quo/ ad q̄d: Phil. ij. a. Exhabitu inuētus vt hō. Ps. In idumęā extēdā calciamentū meū. Ut pro te morerer. Un. ij. Regl. xvij. g. Quis det mihi ꝛc. Jnduet te immortalitate. j. Cor. xv. g. Cum mortale hoc ꝛc. In virginitate matris. i. in matre ꝥgie. In ęqlitate p̄is. i. ipe existēs ęqlis p̄i: vel. i. p ptātē ſm quā ipe est ęqlis patri. Nō amādus. i. nō dign⁹ amari. Amat⁹ es turpis / amore ꝓdestinatiōis. Dilectus es ꝓpter. j. Joh. iij. b. q. d. ita est. Christus p impietatibus tollēdis: vel pro iniquo populo. Adhuc nō sui. i. non adhuc iusti. Sed est bon⁹ q̄ nō est iustus: vt paruulus. i. nō exercitatus in operib⁹ iusticię: q̄ paruuli habent virtutes oēs ſm habitū nō ſm vsum. Et licet iust⁹ ſm modū q̄ hic accipit ꝛc. Et cū iust⁹ hic sumat pro exercitato: argumentum est q libet adultus bonus melior est paruulo baptiçato: ergo beato nicolao dū erat in cunis. Sed dicendū q priuilegia paucoꝝ nō facit cōmune. Sic fuit de hieremia: t de Johe baptista. Innocētię tn̄ cā miserabilioꝝ. i. fauorabilioꝝ est q̄ iusticię: q̄ potī⁹ p quolibet paruulo debet hō se exponere morti q̄ p paulo vel alio sctō. Solo. Loquit in tali casu vbi aliquis simpl'r est innocēs sine alia exercitatione iusticię: t de illo qui aliq̄n tā est exercitatus: qō exercitium nō p̄pōderaret in noie/ sicut in paulo t alijs. Sz alterū. s. morī p iusto rarius: Sed aut intelligit hoc q̄tū ad ipm hoiez: cui ꝓstat q vtrūq; ipossibile/ t ita nō est ibi mag'. aut q̄tū ad deū: cui vtrūq; ęq̄ facile. Solo. Difficilius est in se qz minoꝝ ē cā mouēs ad ipm sic ōr: q magis est impiū iustificare q̄ creare cęlū t terrā: quia aliq̄d repugnās: ibi nihil. Jn hoc eī q mortuus est pro peccatorib⁹. Job. xv. b. Maiorē charitatez ꝛc. Nūc mortuo christo. Remissione facta ꝛc. Per mortē ei⁹. i. fide passionis/ vel merito sustinentię mortis q̄ meruit nob⁹ gr̄am iustificationis. Braulus est in se/ ꝓpter repugnationē liberi arbitrij: sed q̄ ad deū ęq̄ facile: cui sibest oia posse cū voluerit. Sap. xij. c. A pęna ętna cui⁹ cā nō ē nisi pctm̄. Cōtra. Sup illō Ps. Ponet eos dorsum. Glo. Postq; dixit de pęna eoꝝ futura / dicit de pīti cā: Est eī pęnę futurę: t loquitur de subtractione gr̄ę: q̄ subtractio gr̄ę cā pęnę ętern̄ę. Jtē ois pęna est bona: t ita a deo: q̄ dei est causa pęnę ętern̄ę. Solo. Nō est causa meritoria vbi pctm̄: subtractio gr̄ę est cā accedit dei cā efficiens: nō inc̄tū pęna / sed inc̄tū vindicta. Jterat de morte christi. Et q̄d mirū: Quia b fuit potissimū signū suę dilectiōis: q tradidit filiū suū i mortē ꝓ nos. Repetit ifirmitatē. Wich. vj. d. Humiliatio tua in medio tui. Amabat ſm q op⁹ ei⁹ eram⁹. Sap. xj. d. Diligis oia q̄ sunt. Quę t fecit. i. nos dilexit: ſz sumit q̄uoce ꝑ pus p dilectiōe naturę: mō p dilectiōe p̄destinatiōis. Aū mūdi cōstitutionē. Eph. j. a. Jmmutabilis. Cōtra Aūc̄ oīdit q diligebat ꝑ t ecōuerso: q̄ mutat ad b ō illo. Sol. nō ē mutabil'. Sz nos cępit diligere p̄destinatos. Ut cū ei⁹ vnigenito etiā nos filij essem⁹: filij p gr̄az: sic vnigenit⁹ ei⁹ filij⁹ p naturā. Jnciper amare/amore p̄destinatiōis. Sz tā nos ꝺo diligēti/ dilectiōe p̄destinatiōis: vl' dilectiōe naturę q̄ ꝺser uat in eē hoies pctōres ad b vt pęniteāt. Un. s. ij. a. An ignoras q benignitas ꝛc. Habebat ille charitatē erga nos ꝛc. Si nō odio bz de⁹ iniq̄s qz dic̄ Ps. Jniq̄s odio habui: t ꝓstat q ꝓformabat se deo b dicēs: ꝓterea nōne subtrahit gr̄am iniq̄s: q̄ vnit⁹ ē eis. Sol'. Loquit de dilectiōe p̄destinatiōis: & alia dilectio q̄ ē gr̄a pōt incipe t desinere t ꝓuerti i odiū sine mutatiōe ipi⁹. Diligat de⁹ pr̄ mēbra vnigeniti sui. i. oēs iustos. Nos tales/ adhuc pctōres. Pro nobis illū. j. viij. f. cum illo oia/ ad salutē necessaria. Sap. vij. b. Venerūt mihi oia bona parit cū illa. Qr̄tū: qz multū: ne despam⁹. Quales. s. pctōres. Jn nr̄a fortitudie. Esa. xl. g. Qui ꝓfidūt i dño mutabūt fortitudinē. Fuit t ali⁹ mod⁹ possibilis deo. Hoc sūptū ē de. iij. lib. d trinitate. ca. x. Jstū modū q̄ nos p mediatorē di t holz christū iesū: de⁹ liberare dignat asserim⁹ bonū t diuinę ꝓgrum dignitati. Vex etiā oīdim⁹ nō aliū modū ipossibilē t difficilē cū ei⁹ potētię cūcta sibiceāt: sz sanādę nr̄ę miserię ꝓueniē tē aliū modū nō fuisse t nec etiā oportuisse. Nō ꝺ fuit necessariū christū pati ad b vt saluaremur. Ad idē Heb. xj. g. Sup illō / Deus ꝺo p nob⁹ aliq̄d ꝓuidēte. Glo. Ut nr̄am naturā assumeret t gl'osi⁹ nobiscū exultaret. Sz si gl'osi⁹ assumēdo naturā nr̄am: ꝺ gl'ose potuit b facere alio mō. Facit contra sup illud. j. Timoth. ij. c. mediator dei ꝛc. Jbi Amb. Tātū itaq; fuit pctm̄ adę: vt saluari nō possem⁹ nisi vnigenitus dei moreret pro nob. Ad idē sup illud. Heb. ij. c. Decebat eum ꝛc. Mors christi sanādę nr̄ę miserię cōueniētissima fuit/ aut valde necessaria: quia aliter nisi christus morere⁹/ homo nō redimeret et nō redemptus periret. Solutio. Corbolensis dixit Alio modo nō potuit saluari: t dicebat istud: alius mod⁹ fuit deo possibilis: id est nullus alius modus fuit impossibilis ei. Sed alij dicunt q alio modo potuit saluari/ sed nō redimi: quia alia creatura non ponderaret peccato. Unde ad illud Amb. Saluari non possemus/ supple ita congruenter: vel p morte alterius qui nō esset deus. Ad illud. Non redimeret: verum est: quia

a Ut quid enim christus cū ad
b huc infirmi essemus ſm tps
c pro impijs mortuus est. Vix
e enim pro iusto quis moritur.
f Nam pro bono forsitan quis
g audeat mori. Cōmendat au-
tem charitatē suam deus in
nobis: qm si cū adhuc peccatores essem⁹ ſm tps christus
b p nob⁹ mortu⁹ est: multomagis
igitur iustificati nūc in sanguie
i ipi⁹ salui erim⁹ ab ira p ipm.

Rom. 9.
1. Petri. 1. d.

Ps. 59.

Ps. 20.

Deuter

Ps. 118.

Exposito Glo.

Ꝯ nam ille alam suã pro nobis posuit: ꝛ nos ꝛc. a Si enim cũ inimici essem⁹. Ut dictũ ē/ intrēdit ꝓbare q̄ p fidē mediato ris. i. p fidē passiõis ei⁹ est sal⁹: q̄ aliter frustra mortu⁹ fuisset. Ad ꝓbādũ b iiſtit ꝙsequēt. b Enim. i. q̄. d Deo/patri. e Salui/salute ꝛterna. f In vita ipius. i. p vita glorio/ sę resurrectionis ei⁹ ḡ est signum nr̄ę re/ surrectionis. i. p ipm qui gloriose resurre/ xit. Et ē in sũma rati ocinatio sua: Si mor talis existens potuit nos recõciliare deo, multo magis/factus immortalis poterit nos saluare. Uel/ e Salui erim⁹: per ipm. g Nõ solũ aũt/habem⁹ hãc recõciliationẽ ꝛ istã vitã habuimus: sed tã habemus in spe. h Gloziamur/arras habẽtes i deũ de donis: q̄ habem⁹. i In deo. i. q̄ speramus q̄ erim⁹ vnũ cũ deo in volũtate et dilectione erimus inc̄ptum/per dñm. Uel sic. Non solũ aũt/sed gloziamur/in donis ḡ habem⁹ ab eo: non a nobis: Juxta illud. ij. Cor. x. d. Qui gloziat in dño gloziet: q̄ de nullo dono gloziandũ est: nisi inc̄ptũ est a datore.

a Si enim cum inimici essem⁹ b rẽcõciliati sumus deo p mor/ c tem filij eius: multo magis re/ f conciliati sãlui erimus in vitã

Doctaliter Moraliter. c Recõciliati sum⁹ deo p mortẽ filij. Uoluit aũt mori ad reconciliandũ deo nos patri ꝓpter nouẽ causas. Ad euacuandũ cultũ dęmonũ: vt dei gratia commẽ/ daret: vt superbia hois sanaret: vt quãtitas morbi hois ostẽ/ deret: vt pęna daret nobis exemplũ obedientię: vt opprobri/ um ab hoie tolleret: vt sicut per vnũ hoiem intrauit mors: ita per vnũ ingrederet vita: vt contumelias / iniurias / mor/ tis ignominiam/non solum non aspernaremur/sed amplecte/ remur: vt iustitia commendabilis nobis manifestaret. Hęc vltima tria tangunt in Glo. Septem primę in. iiij. de trinita. xiij. ca. Mori in eadẽ carne dignat⁹ est: ne illi hoib⁹ tãc̄ de/ os se coli ꝙsuaderent q̄ vidẽtur esse immortales. i. dęmones. Inde sequit secunda causa: vt gratia de nobis facta sine vl/ lis meritis in hoie christo cõmẽdaret: q̄ deitatẽ nob vniuit et homo cõiunctus vna cum illa: persona filius dei fieret: nul/ lis p̄cedentibus meritis assecutus est. q. d. sicut ille homo nõ potuit mereri q̄ esset vna ꝙsona cum filio dei: sed ex mise/ ricordia datum est: ita nec hõ mereri potuit vt filius dei mo/ reretur ad recõciliandũ nos deo patri. Tertia causa subdit: vt superbia homis ḡ maximũ impedimentũ est ne deo obediat per tantã humilitatẽ dei redargui posset arc̄p saluari. Quar/ ta vt discat quoc̄p hõ c̄p lõge recesserat a deo: qõ illi valeat ad medicinã dolozis: qñ per talẽ mediatozẽ reddit vita homini/ bus: ꝛ q̄ deus diuinitate subuenit ꝛ hac infirmitate conuenit. Quinta: qõ autem nobis mai⁹ prębet obedientię exẽplũ: q̄ p inobedientiam peccauimus c̄p deo patri deus filius obediẽs vsq̄ ad mortẽ: Sexta ptinebat etiã ad iastitiã bonitatec̄p cre/ atoris: vt q̄ eandẽ rõnalẽ creaturã superet diabol⁹ quã se su/ perasse gaudebat. Si enim alia creatura c̄p hõ diabolũ vicisset: semp̄ ip̄roperaret homini: ego vici te: sed victus ab hoie ꝑ̄us victo nõ audet. Uñ sequitur ibidẽ: Et de ipo genere venientẽ ozigine vitiata mundũ tenebat vniuersum. Septimã causam assignat in libro de ꝑa religiõe. Cõtumelias supbissime hoz/ rebant hoies/supple omne genus ꝓtumeliarũ sustinuit: iniuri/ as esse intollerabiles arbitrabant/quę maioz iniuria iustũ in/ nocentec̄p damnari: dolores corpis execrabant/morte mul/ ctar⁹ est: ignominiosissimũ gen⁹ mortis crucẽ putabãt/crucifi xus est: ideo hęc sustinuit vt ea amplectamur. e Multo magis. Sap. xij. c. Si inimicos seruoꝝ tuozum ꝛ debitos morti cum tanta cruciasti attentione: ꝛ liberasti dans tꝑus et locũ p quę possent mutari a malicia/ cũ quanta diligentia iu/ dicasti filios tuos: quozũ parentibus iuramẽta ꝛ cõuentiões dedisti bonoꝝ ꝓmissionũ.

Expositio Glo. c*

verũ est: quia p̄cium ꝓponderare non posset. Ad illud non re/ demptus periret. Uerũ est nisi alio modo statueret hoiez re/ dimere: sed nisi sic redimisset. Per mortẽ christi iustitia supe/ rat diabol⁹/ñ potẽtia. Cõtra. Luc. xj. c. Cũ fortẽ armat⁹ ꝛc. Si aũt fortior ꝛc. Iste fortis est diabolus: fortior christus: qui dirupit vasa diabolꝰ: ergo ibi fuit fortitudo siue potẽtia. Item ad annũciandũ aduentũ dñi missus est gabriel/ qui in/ terpretat fortitudo: q̄ filius dei debebat venire in fortitudi/ ne. Soło. Per mortẽ christi superatus est diabolus iusticia manifesta: potẽtia nõ manifesta/ꝫ occulta: ꝛ res dr̄ fieri vel eẽ quando innotescit: ꝛ ita q̄ nõ innotuit po tentia: ibi dr̄ q̄ nõ su peraret potẽtia. Ju sticia dei in potestate diaboli traditũ ē ge/ nus/humanũ: ḡ dia/ bolus iuste accipie/ bat hoiem: ergo iuste vendicare poterat dñium hoium. Sed cõtra. Sup illud Lucę. xix. e. Jnuenieris pullũ alligatũ. Ei⁹ dominiũ vendicare nõ poterat: quem dñm non fecerat natu/ ra/sed culpa. Soło. Justicia c̄ptũ ad primũ hominẽ nõ c̄ptũ ad diabolum. Utriusc̄p sexus: hoc dicit ad differentiã christi. Ab origine/sua supple. Filij irę. Eph. ij. a. Sed q̄ tm̃ pmise/ rit. Sed contra traditus fuit a deo diabolo puniendus: quid est ergo q̄ dicit tm̃ permiserit: Solutio. Traditio qua tradi/ tus est hõ diabolo duo importat: culpã ꝛ pęnam: ratione pę/ nę traditus est a deo: rõne culpę non: sed permisit eum teneri a diabolo. Juste tm̃ illo deserẽte peccantẽ peccati auctor illici/ te inuasit: ergo de⁹ p̄⁹ deserit hoiem c̄p inuadat eũ diabol⁹: sed statim vt peccat inuadit eum diabolus: ergo deus deserit hoiem antec̄p peccet. Soło. Jnuadere dr̄ hoiem vt amplius ꝛ firmius teneat/vel vt puniat. Sed quertk quõ diabolus est auctor peccati: Constat q̄ non in principio actionis: quia a deo est: ꝑm illos qui dicunt q̄ oĩs actio a deo. Item nõ rõne deformitatis siue malicię: q̄ ipsa nihil est. Soło. Actor dr̄ p consensum vel suggestionẽ. Job. xlj. b. Malit⁹ ei⁹ p̄runas ar/ dere facit. Nihil in eo morte dignũ. Ab hoc loco etiã sumitur ius: q̄ manũ posuit in christo in q̄ nihil iuris habebat: iustus fuit vt amitteret qõ habebat in hoie. Job. xiij. d. Uenit p̄n/ ceps huius mũdi ꝛc. Sed obijcit q̄ ꝑm hos: si de⁹ formasset vnum corpus de parte digiti adę: et purificasset oino illud et infudisset aiam purã: si diabol⁹ mitteret in eũ manũ cũ nihil dignũ morte in eo eẽt/iustũ yderek vt nos q̄s iuste detinebat liberi essemus: ꝛ ita per purũ hoiem potuit liberari genus hu manũ. Sz dicẽdũ q̄ hęc nõ est causa/ sed accidẽtal⁹ ꝓiectura. Justicia: ḡ alij odio habẽt iusticiã ḡ bona ē: ergo odiũt bonũ. Soło. Justicia nũc̄p odit inc̄ptũ est bonũ/ꝫ inc̄ptum est puni ens. Secuta ē potẽtia. i. manifestata. Reuixit mortu⁹. j. vj. a. Sz nõne iure equissimo diabol⁹ vincerek si potẽtia tm̃ ꝛc. Ui dek q̄ nõ: q̄ si tm̃ potẽtia: nõ ḡ iusticia/ꝛ ita ñ iure. Sol. Qr diabol⁹ seru⁹ erat dñi: poterat totũ auferre: ꝛ q̄ potentia sibi vsurpauerat: tm̃ potẽtia vincerek. Justicia hũilitatis. i. hũili tate ḡ ē pfecta iusticia: sic habek sup Mat. iij. Et fraudulenk suadẽdo sic dr̄ Gen. iij. a. Abduxit a cr̃a. Et violenk tenuit in pęna. Sed hõ iuste tenebak: nõ valet: ḡ diabol⁹ iuste tenebat eũ. Nõ q̄ añ nõ dilexit nos dilectione p̄destinatiõis. Tradi/ dit semetip̄m. Gal. ij. d. Qui dilexit me et tradidit semetip̄m p me. Et. j. Pet. ij. d. Tradebat iudicãti se iniuste ꝛc. Esaię. liij. c. Oblat⁹ est q̄ ipe voluit. Cũ tranquillitate iudicat. Sap. xij. c. Tu aũt dñator ꝛ rutis. Pctã eñ nr̄a diabol⁹ tenebat: q̄ id̄c̄ p illa ꝛc. ab ęterna morte: ḡ oib⁹ debebak mors ęterna: vl sanctis. Sed appellak mors eterna pęna ḡ qbusdã data erit ęterna. Jnimicos p p̄sentẽ neciã. Dilexit/scõm predestinati onẽ. Reconciliati deo. Sed aut loquit̄ de illis q̄ fuerunt tẽ/ pore passionis: de quib⁹ cõstat q̄ multi erant reprobi/q̄ nõ fu erũt recõciliati per mortẽ/ aut de illis q̄ fuerũt postea: sed tũc nõ erãt: ḡ nõ videk q̄ fuerũt recõciliati tũc p mortẽ. Pręterea: sancti quõ fuerũt p mortẽ ei⁹ liberati/vt abraã. Soło. mali re cõciliati sũt p cãm sufficiẽtẽ: q̄ ei⁹ mors sufficit ad recõciliãdũ oẽs: boni aũt recõciliati sũt: q̄ adhuc nõ erãt plene recõcilia/ ti p obligationẽ pęnę limbi/etiã salut salute ęterna. Jdẽ cũ eo in futuro. Job. xvij. d. Pak volo vt sint vnũ ꝛc. Sic eñ p adã hoiem purũ ꝛc. Videk qõ non valet ꝓcessus. Ambro. Sicut eñ nõ valet/peccauim⁹ in adã: q̄ gratia nõ trãsfundit in po/

f * steros: sic nec pęna

Expositio Glo.

steros/ sic nec ꝑ pena: ⁊ hoc qz gra nō est ab hoie/ sed a deo: sic non valet: ꝑ vnū hoiem peccatū: ergo ꝑ vnū hoiem vita. Sz dic q sicut/ nō notat oīmodā similitudinē/ sed causam cū quadam similitudine. Et est sensus: q sicut adam fecit tale q̄ facto mors seu pctm intrauit ad posteros: sic christus tale quo facto vita seu destructio peccati venit ad nos: quia morte sua mortē nr̄am destruxit. Sic similitudo intelligitur: q̄ ad hoc q

De cōse. dis. 4. c. querit in fi. et. c. placuit

a primus. Propterea sicut per
b vnum hominem peccatum in
hunc mundū intrauit: ⁊ ꝑ pec
catū mors: et ita in oēs homines
mors ꝓtransijt in q̄ oēs pecca
c uerūt. Usq; ad legē ēm pctm

pm⁹ hō potuit pctm facere: ⁊ nō pur⁹ hō/ sed de⁹ potuit facere secūdā salutē: vt si miles pōt castrū expugnare: ḡ ⁊ rex. Justicia ⁊ vita: Cōtra videt q debuit dicere: fides ⁊ vita: qz fides semp purificat cor. Act⁹. xv. b. Fide purificās cc. Rūsio. Justicia large sumit ꝓ quacūq; ꝑtute: ⁊ dz hec remissio peccati. Dō nō debebat. Pō. Que nō rapui tunc exoluebā. Et patermis. i. originalib⁹ q̄ contraximus a primis parētib⁹ ⁊ ꝓpriis supadditis. Cōcupiscētialit generatos/ b dicit q̄tū ad differētiā generatiōis christi. Spūalit regeneratos. Job. iij. a. Oportet nasci denuo. Argumentū q nullus potuit saluari nisi generatus a christo: ergo cū abraam saluatus sit/ fuit regeneratus a christo: ergo christ⁹ fuit tpe abrāe: Dō verū est. Christus ēm fuit tpe abraam. Unī Joh. viij. g. Antequ abrāā fieret ego sum: sed rūc nō fuit christus. Est aūt impfecta generatio que fiebat tpe abrae: ⁊ oēs descendebāt ad limbū: perfecta in morte christi: sic abraā mō perfecte regenerat⁹/ rūc impfecte.

Pō. 68.

Job. 3. a.

Ad litteram

Litteralit. a Propterea sic̄ ꝑ vnū hoiem/ vt dictū est. Pars prima huius capituli fuit ꝓclusio q̄cedētis: ⁊ totū fuit expositio illius ꝓclusionis in hāc scdam partē: in q̄ ostendit q in fide mediatoris iustificamur: ibi: Ut quid ēm christus mortu⁹ est. In tertia ꝓbat idē a sili ⁊ a minori: ibi: Nō solum aūt. s. gloriamur cc. A simili ꝓbat q̄ ad hoc q sicut per vnū hoiem pctm/ ⁊ per pctm mors: ita ꝑ vnū iesum christum gratia ⁊ per gras vitalis gloria: A minori quo ad hoc q iesus christus qui est filius dei magis bonus est q̄ aliqs possit esse malus: ergo si per malū hoiem potuit intrare pctm et mors: multo magis per bonū. s. christum gra et vita. Cōtinua ergo sic. Dico q nō solū recōciliam⁹. i. nō solum gram accipiem⁹: sed etiā gras. i. gliam tā accepimus in spe. Propterea. i. qz: b Sicut per vnū/ adā: in quo oēs peccauerunt pctō originali/ qd̄ est causa mortis: ita supple per iesum christum gratia et gloria mediāte gratia. Sed facit inpositionē: qz posset aliqs quere ex q̄ ꝑ iesum christū hoc habem⁹: ad quid ergo data est lex? Ad hoc rñdet. d Enim. i. qz. c Usq; ad legem/ inclusiue. i. sub lege: qz ipsa non potuit auferre pctm.

Peccatū aūt nō im/

Expositio Glo.

a Propterea sic̄ cc. Glo. videt notare causam motiuā: qz em miser est hō: ideo miser⁹ est de⁹: ⁊ motus vt ꝑ filiū suum hoiem redimeret: ḡ loc⁹ est hic a causa nō a sili. Et dicēdū q li/ ꝓpterea/ notat causalitatē: sz illa nō sufficit ad illationē nisi cū mīoritate vel silitudine. Cū ab eius reatu p christi baptismū absoluāt: ergo nisi baptisma christi esset nō saluarēt: hoc fuit ꝓtingēs: ergo ꝓtingēs fuit eoz saluatio. Solo. Non nisi per christi baptismū. i. nisi per passionē christi: ex qua baptismus initiū habuit. Unī abraam absolutus fuit ab obligatione ꝑbi per passionē christi. Uel expone sicut illud: Nisi qs renatus fuerit ex aqua ⁊ spūsctō cc. i. ꝓsimili regeneratiōe aq̄ et spūssancti: sic hoc nisi per christi baptismū. i. nisi per simile baptismū christi. Et est hic argumentū q aliud est reatus/ aliud est culpa: cum in limbo esset reatus: nec tñ ibi esset culpa. Sed quō cum nihil de diaboli similitudine haberent: sed tñ dei silitudine ibi tenebant: qz Eccl. xxvij. b. Volatilia ad sibi similia ꝓgregant: ergo statim deberēt esse cū deo. Preterea si nihil erat in eis culpe: ergo nihil qō erat/ fuit gehēne: ergo nō possent detineri ab igne: ḡ eadē ratione nec in limbo: ⁊ reuera si oīno nihil haberēt de culpa nō detinerent ibi: Initium peri. Eccl. xxv. d. Sine a diabolo. Sap. ij. d. Invidia diaboli cc. Mortalis posteritas: quia ab eis descenderunt omēs posteri mortales morte peccati ⁊ corporali. Uiro pot⁹. j. Cor.

xj. a. Uir est caput mulier⁹: ⁊ ideo imputat ei pctm mulieris: qz potuit eā corrigere ⁊ nō correxit. Uel qz mulier. Secunda solutio: vtraq; ratio ꝓbabilis ⁊ nō necessaria. Sed videt forte hec necessaria: qz adam ꝓsummauit peccatū per qō tabificauit genus humanū: nisi em ꝓsensisset: nō esset originale trāsla

tum. Una caro ē/ lege maritali. Pelagiani: qui dicebant peccatum originale non esse. Et vbi inuenitur esse ꝓtractum ab adam/ dicebāt hoc intelligendū de illis q̄ imitabant adam in peccādo. Eius ꝓncipē. i. auctorē. In lib. Sap. ij. d. Justificationē q̄ ei remissionē pctō ꝓ q̄ oēs peccauer⁹t vt in materia: ꝑ christus fuit in adā vt in materia: ḡ christus vnus hō fuit cum illis: ⁊ ita fuit in massa: sed oēs in illo peccauerūt: ḡ christ⁹ in illo peccauit. Solo. Duplex est eē in illo ꝑm materiā. s. et ꝑm ꝓpagationē corruptionis vitiose. Christus ꝓmo mō in illo solum est: oēs aliī a christo. Secundo mō vel aliter et melius: Oēs em illi vnus hō fuit materialiter q nr̄am. Legis auferri ꝺ. iij. c. Per legē pctī cognitio. Glo. Mō ꝓsumptio. Spiritu gr̄e. i. gra q̄ ē a spūsctō. Scom homes nō imputabāt. Cōtra. Mone iudas voluit occidere thamar. Gen. xxxviij. f. Mō nisi p pctā fornicationis: ḡ cognoscebat fornicationē esse pctm: cū ꝓpter illud eā voluit occidere: ḡ ali legē imputabat peccatum. Rūsio. Loquit vt in plurib⁹: vel nō imputabat tantum quantū erat. Pauci em aut nulli erāt q̄ p pctō crederēt puniri aliq̄ pena eterna. Sine lege. ꝺ. ij. b. qz sine lege: sic illud Jacobi. ij. c. Judiciū sine misericordia cc. i. ꝓeo q̄ sine misericordia sunt: vel sine legali disceptatione: de q̄ Matth. xxv. d. Per moysē. Joh. j. b. Lex p moysē. Ali ita dñat: Sap. xvij. c. Et nox in suo cursu cc. Sed ad scām/ Apocal⁹. xx. d. Horruos dabit. i. ad gehēnā: ḡ ad penā sensibilē/ qō falsū ē. Solo. Ad gehennā. i. ad locū q̄ est gehēna. Et ponit loc⁹ ꝑ pte loci. Sile Zach. ix. c. Tu aūt in sanguie testamēti tui emisisti vinctos de lacu. i. de pte laci. i. inferni: in q̄ inferno. s. nō erat aq̄. i. refrigeriū. Osee. xiij. d. Ero mors tua o mors: morsus⁹ tu⁹ ero inferne. Glo. Infernus est locus vbi includunt aiē: vel ad refrigeriū vl ad penā. Uel pōt dici q excludunt scīs ab hac generalitate ꝑ illud qō dicit infern⁹ in Glo. Preter illos q̄ gra adiuti sunt. Sola gra saluatoris. i. gratissima redēptio facta a redēptore. Destruit/ ꝑm hoc videt q in iustificatione impij in q̄ destruit mortis imperiū nō exigat nisi sola gra. Sed dicendū q li/ sola/ nō excludit ea q̄ ꝓcurrūt in iustificatione impij: ꝺ tñ excludit ea. s. opa ꝓtritionis. ⁊ ꝓcipue opa legis. Dicit ḡ sola/ ad innuēdū q ꝓncipalitas iustificationis attendit penes gras: ⁊ ideo nō sequit exclusio eoz triū. s. mot⁹ liberi arbitrij ꝓtritionis ⁊ remissionis pctōz/ q̄ ꝑ gram intendunt: sicut cū dz: nō facio nisi comedere/ nō excludit potus: qz cū seqla cibi melius distingue. Ad eius adiuti gram. Ex hoc sumitur q quidā fuerūt in veteri testamēto q̄ ptinuerunt ad nouū testamentū: illi. s. qui seruiebāt deo ex amore. Et in nouo similiter sunt aliq̄ ptinētes ad vet⁹/ q̄ seruiūt deo tñ timore pene vel ꝑ talib⁹. Ad ꝺdēnationē. i. ad limbū vbi carēt visione dei. Uel ad ꝺdēnationem. i. ad pctm actuale p qō damnarent. Ut ei si miles crearent: ḡ aia creat peccatrix: qz nō creant pctōres nisi aia peccatrix: quia simul creat ⁊ creādo infundit: ꝺ nō tñ a creatione habet hoc: sed in creatiōe in corpe. Unī interpratio facta ē. Argumētū q hec epla facta vel scripta ē in greco. Cōtrariū dz ad Roma. j. in ꝓncipio: Et silr ad Heb. Ideo dicūt q̄dā q latie scriptę erāt: vt qz scribebat romanis q̄ erāt latini: latine scribebat eis. Etiam scribēs hebreis scripsit hebraice. Sz forte verū: sicut hic dz q tūc greci multi erāt inter romanos ⁊ magni erāt inter eos ⁊ potētes. Unī dz q qz romani timuerūt esse sub dominio greco⁹: nō cōbusserunt portū q̄ erat ad eundū in greciā: ⁊ sic lingua greca inter romanos fuit. Uel aliis nō mutatis hec est tertia expositio: sz effect⁹. i. mors corporalis dissoluēdo aiam a corpe. Usq; ad moysē/ inclusiue. i. in tpe legis. Cū minus videret cc. supple regnare mors sub lege: qz videbat ꝓhibere pctm ⁊ retardare ab eo: et ideo videbatur q etiam effe-

Romanos

¶ Peccatū aūt nō imputabat. i. nō putabat esse peccatum. i. nō putabatur esse tantū quantū erat. ¶ Usq; ad moysen/inclusiue: qz sub moyse adhuc regnauit pctm. Regnū peccati fuit: qz nullū significabat hoiem ire ad vitā eternā q̄ est regnū dei: sed oēs trāsferebat in regionē suā q̄ est pena gehenne/ vel limbi. ¶ In eos qui non peccauerūt in similitudinē p̄uaricationis ade. i. erat in mundo. Peccatū autem non imputabatur: cū lex nō esset: s̄z rēgnauit mors ab adā vsq; ād moysē: etiā i eos etiā eos q̄ nō peccauerūt simili pctō/vt adā. i. actuali: q̄ ē forma futuri: p̄ trariū. Sicut em̄ p ipm peccatū ē mors: ita per ihesū gr̄a siue iusticia et vita. Alia lr̄a hz: Qui peccauerūt/ sine negatiōe: et nō differt vno mō ab expositiōe ista: Peccauerūt i similitudinē. i. peccauerūt q̄tū ex p̄uaricatiōe ade: Sz dic ex similitudie: qz ex illi generat simile. Vel. i. in eos q̄ originali addiderūt actualia. i. q̄ actualit peccauerūt/vt adā. Sequit: q̄re de hoc dr. Per vnū hoiem pctm̄ ꝛc. imo p mulierē: qz dr Eccl̄j. xxv. d. A muliere initiū factū est peccati: et p illam oēs morimur. Ad idē. j. Timoth. ij. d. Adā nō est seductꝰ sed mulier. Itē Augꝰ. in p̄mo lib. de doctrina christiana. Corrupto aūt semine ingressus est morbus: integro corpe: semine processit salꝰ. Hec aūt Glo. duobꝰ modis soluit. Primo sic: Cū sit vir caput mulier. j. Cor. xj. a. Pctm̄ ipsi⁹ imputat viro/eo q̄ potuit eā corrigere et nō correxit. Scdo sic: qz in hoc seruat apls̄ pluerudinē aliarū scripturarū: q̄ genealogias a viris cōputāt: vt in p̄ncipio Matth. vbi genealogiā a viro incipit et denominat. Sed aliter posset solui et forte melius adhendo lr̄e: nō dicit q̄ pctm̄ initiū habuit ab hoie: sed q̄ p hoiem intrauit i mūdū: qz si sola mulier sine viro peccasset/ñ eēt traducta originale vsq; ad nos: qz nō fuit data sn̄ia a dño sup pctm̄ mulieris: s̄ dixit. Quacūq; hora comederis ꝛc. Per pctm̄ mors. Sap̄. j. d. Deꝰ nō fecit mortē nec lętat ꝛc. Postea sbdit in eodē. d. Justicia em̄ immortal: iiusticia aūt mortis acq̄sitio. Et iter Sap̄. ij. d. Deꝰ creauit hoiem inexterminabilē ꝛc. Invidia aūt diaboli ꝛc. In oēs hoies mors ptrāsit. j. Cor. xv. c. Sic̄ in adā oēs moriūt ꝛc. In adā peccāte oēs moriunt. i. ex pcto eiꝰ ꝓtrabūt mortē. Et nota q̄ dicit q̄ p pctm̄ intrauit mors. i. necessitas moriendi: q̄ a cōtrarijs p virtutē ingreditur immortalitas. Propter hoc vt ait Augꝰ: Glorificatio corporis nihil aliud est q̄ exuberatio btitudinis aię. Vñ dicit in li. de vera religione. Cōsequēs est vt post mortē corpalē quā debemus p̄mo pcō/tpe suo atq; ordine hoc corpꝰ restituat pristinę felicitati: quā nō p se habebit: sed p aię stabilitatē i deo: quo rursus nō p se stabilitur/sed p deū quo fruit. Ad idē in li. de doctrina christiana: Immortalitas em̄ et incorruptio corporis de sanitate exiuit aię. Sanitat⁹ aūt causa est firmissime inhereādo hoc est immutabili deo. Usq; ad legem/inclusiue. Usq; ad aduentum exclusiue regnauit pctm̄ et mors. Unde Abacuk. iij. a. Ante faciē eius ibit mors: egredietur diabolꝰ añ pedes eiꝰ. i. pctm̄ q̄ dr ingredi ad aiam. Sap̄. xviij. c. Protinuit gladiꝰ acutꝰ: in simulatū imperiū tuū portās et stans replevit omia occasionaliter. Hęc fuit lex quę sine simulatione puniebat hoies. Nō imputabat pctm̄/tātū eē q̄tū erat: s̄ sic̄ dr. ē. iij. c. Per legē cognitio pcti: b ¶ Sed regnauit: omnē terrā habēs ad imperium suū. Heb. ij. d. Ut per mortem destrueret eū qui habebat mortis imperiū. Futuri/respectu tpis adę vel legis. j. Cor. xv. f. Factus est p̄imus hō ¶ adam in animam

Expositio Glo. batur q̄ etiā effectū retardaret. i. mortem: et qz in lege erat remedium ꝓtra originale pctm̄ qđ causa mortis illud erat circūcisio. Prętaricādo ꝓtra aliqua legem. Ex hoc sumunt quidā q̄ nō est pctm̄ nisi qz ꝓtra legē: siue qz ꝓhibitū. Et dicendū q̄ reuera vt dicit Ambr. Pctm̄ est dictū vel factū ꝓtra legē dei. Vñ omne pctm̄ est ꝓtra legē scriptā vel naturalē: tñ sunt q̄dā pcta in se/ nō qz ꝓhibita: imo si nunq̄ fuissent ꝓhibita/tñ essent pctā. Vel ita. Quarta expositio et sumit exclusiue. Cum id est quāuis. Ita nō viderek. i. cognosceret: Lege nō docēte qm̄ nondū erat data. Peccatū apud deū. i. nō credebat ab hominib⁹ q̄ imputaret apud deū: qz nō credebāt q̄ puniret deus aliquē eternalit ꝓ aliquo peccato. Asserebāt em̄ hoies deū esse incuriosum. Job. xxij. b. Dicit: Quid nouit deus: et q̄si q̄ caligine iudicat ꝛc. Et iō apud eū impune peccata. Sed constat q̄ hoc erat hęresis: q̄ hęreses fuerunt añ p̄ncipium mūdi. Contrariū habek in p̄ncipio Apoc̄. sup illō: A septē spiritib⁹ ꝛc. Glo. Personam patris p̄termisit: qz de deo creatore nemo male intellexit. Solo: qđ hic dr reuera hęresis erat et ꝓtra spm̄sctm̄: qz scriptū est in corde cuiuslibet q̄ deus est summe bonus et summe iustus: et ideo manifestum est cuilibet q̄ ipse est et q̄ remunerator est: et q̄ hoc intelligit q̄ ipse est punitor malox: sicut dr in symbolo: Carnis resurrectionē et vitā ętrnā: Per hoc intelligitur mors ętrna. Ad illō: Nemo male intellexit de deo. Dicēdū q̄ pauci male senserūt: q̄ post incarnationē maxie pauci. Nota tū q̄ duę sūt notiones patris: innascibilitas et paternitas: deū innascibilem creatorē oim oēs crediderunt: sed sub notione p̄nitatis eum nō cōprehenderūt/nisi pauci fideles vel a fidelib⁹ docti. Nō em̄ lex natural⁹ penit⁹ obtexpuerat ꝛc. Ambr. in originali sup hūc locū: tres distiguit ętes natural⁹ legis. Prima vt agnitus creator honorek: et eiꝰ maiestas nulli alij nisi filio attribuak. Secūda moralis: vt bñ viuak: et ꝓgruit noticiā dei habēre: Tertia docik vt noticia creatoris ad exēplū mox ęterni tradak. Et ꝓstat q̄ nō possūt eē plures ętes: qz nihil naturale ordinat nos rātū ad deū et ad nos et ad ꝓximū. Qđ pati nolebāt: de Tobię. iij. c. Matth. vij. b. Qđ ioseph. Geñ. xxxix. c. Per calumniā. i. falsi criminis impositionē: Et pistor: Geñ. xl. c. Pctm̄ q̄ nō iputabat. Sap̄. xiij. d. Nū enī ꝓfidūt in idolis q̄ sunt sine aia male iurantes ꝛc. Circa hęc pctā ꝓniores: ergo ꝓhibitio reddebat eos ꝓniores. Contra. Lex subintrauit vt abundaret delictū. Solo. Licentia peccādi q̄tū ad hoc q̄ excludit pnā qđ naturalit habuerat: reddit eos magis ꝓmptos ad peccandū q̄ ꝓhibitio legis/q̄tum ad hanc q̄ homi/nem ponebat sub iugo alterius hoīs: et seruitute pęnę: qđ est ꝓtra naturā hoīs: vt sup̄ habitū ē: hoiem irritat ad peccādū et ꝓmptiorē facit et q̄tum ad hoc nitunk invetitū. Ut cā adę. i. ꝓpter pctm̄ eiꝰ. De vno dko colēdo. Exo. xx. a. Deut. vj. a. Deꝰ vnꝰ est. Tūc datū est remediū: q̄ lex iustificat. Contra. Heb. vij. c. Lex neminē ducit ad pfectū. Et. s. iiij. c. Lex irā opak. Et. j. eo. d. Lex subintrauit vt abūdaret delictū. Rūsio. Remediū pcti faciēdi nō ppetrati: Or dic: lex irā opak: dic p occasionē. Similiter dic. Lex subintrauit ꝛc. intelligik de pecato ppetrato: ab illo enī non liberat p cautelā: qz docet pctm̄ cauere et cōminak peccāti directe: q̄ est ꝓtra pctm̄: s̄z occasionaliter p ipm abūdauit pctm̄. Initio egressiōis. i. statim post initiū. Seruierūt. s. j. c. Diaboli suasioni ꝓsentiens: q̄ adā credidit ¶ vbis diaboli dicētis. Eritis sicut dij. Ad idē sup hūc locū ab Ambr. in originali: Peccauit cū purꝰ hō eēt et futurū deū esse se existimauit: putabat em̄ magis ꝓfuturū q̄ diabolꝰ sug gessit: q̄ qđ deꝰ iussit. Ad idē sup illud. Qđ nō rapui tūc exoluebā. Glo. Adā credidit qđ serpēs suggerebat. Et iterū ibidē. Dolo illo serpētino q̄ mulier seducta ē/ nullo mō arbitror si tā spūali mēte p̄ditus erat vllo mō credidisse qđ diabolꝰ sug gerebat. Itē sup illō Per vnū hoiez ꝛc. Glo. Nō qz adā ꝓr peccauit/ s̄ eua: sed qz vir est caput mlier̄ attribuik ei: et qz eā nō cohibuit cū posset fieri sicut dij: s̄ volēs gerere vicē vxoris suę nec ꝓtracta interiret: vt habek. j. Timoth. ij. d. cōsentit diabolo q̄tū ad comestionē pomi / nō ꝓsentiret fidē adhibēs suę ꝓmissioni. Ad illō qđ dicik: q̄ voluit rape diuinitatē: et ad sīlia: et q̄ hoc dicik: qz nō cohibuit vxorē hoc volentē: et sic̄ deꝰ eēt ille in vxore sua q̄ voluit b: oia patēt. Fuerūt q̄ peccauerūt: oñdit q̄ q̄dā peccauerūt i similitudine p̄uaricatiōis adę: sic̄ idolatrę. Alij ꝓ q̄ peccauerūt venialit: nō p̄terito dō: id ē nō ꝓcepto. Extra duce. i. extra doctrina traducta ab alio. Judicio naturali. i. naturali ingenio. Nulli creaturę honorifi cētiā noīs dī. Impossibile ē nō peccare. iij. Regꝫ. viij. e. Sz pctm̄ adeo ē volūtariū; qđ si nō ē volūtariū nō ē pctm̄: dicit

 ¶ Augꝰ. in lib. de

ꝺ adã in aiam viuentẽ: nouissim⁹ adã in spm viuificantem. a Qui nõ peccauerũt in similitudinẽ. i. q̃ nõ addiderũt actuale originali: vel sine/ nõ: z ẽ idẽ sensus vno mõ. i. q̃ peccauerũt in adã peccantẽ in similitudinẽ: qz ex peccatore nascũtur pctõres: ex mortali mortales ꝛc. Tertia expositio est ſm qõ exponit de morte corpali sic. Peccatũ imputabatur .i. ignorabatur añ legẽ: sed effectus id est mors/ hoc indicat: qz mors corpalis regnauit p passiones corpales. Ũñ Aug⁹. Quid aliud est viuere q̃ de vita transire. q. d. nihil: sed de vita transire nihil aliud est q̃ mori. Ezech. ix. a. Ecce sex viri veniebant de via porte superioris quę respicit ad aquilonem: et vasa interitus in manibus eorum: Septuagita habent secures. Hi sex viri sunt sex generales passiones: frigus: calor: fames: sitis: lassitudo: egritudo. Porta superior adam: qz in excellẽtiori natura format⁹ est: via ꝓpago nr̃a: z respicit ad aquilonẽ. i. pctm̃ ꝓpter qõ inflicta sũt. Septuagita secures: qz Dat. iij. c. Securis ad radicẽ arboris posita ẽ. Quarta expositio ẽ ſm qõ/ vsq̃/ sumit exclusiue: Usq̃ ad legẽ regnauit pctm̃. i. nõ p⁹ legẽ/ sz ante legẽ: qz tũc nõ puniebant peccatores: z ideo audacẽ z secure peccabãt. Juxta illud Eccẽs. viij. b. Quia nõ ꝓfert cito ꝫ malos sñia ꝛc. Sz Threñ. j. e. Expãdit rete pedib⁹ meis. i. legẽ: nevolare illicite possẽ ad pctm̃: z auertit me retrorsum a pctõ ad deũ. Nõ iputabat/ ab hoib⁹/ ꝫ regnauit mors .i. pctm̃: qõ est mors aię z effectus peccati: ꝓpter hoc dicitur mors peccatũ ab adã: vsq̃ ad hoc expositio ꝓcedẽtis. Usq̃ ad moysẽ: per quẽ data est lex: p quã cognitũ est peccatũ: z sic imputat: z legit/ vsq̃/ exclusiue: Qui nõ peccauerũt in similitudinẽ ꝓuaricationis adę. i. q̃ non fuerunt idolatrę. Sicut enĩ adã magis credidit diabolo q̃ deo: sic z idolatrę. Dicit ergo: In eos etiã qui nõ peccauerũt. q. d. nõ solũ in idolatris/ sed etiã in alios q̃ nõ fuerũt idolatrę. Vel vt non sit ibi: non. In eos qui peccauerũt ꝛc. b Sed non sicut delictũ: ita z donũ: qz donũ christi: id est gra maioris est efficacie q̃ delictũ. c In gra. i. per gram. d Unius/ qz plenitudinem gratiarum habuerũt. De plenitudine ei⁹ nos omnes accepim⁹: Joh. j. b. Ex plenitudine em̃ gratię quã habuit passus est pro nobis: z sic nos redemit. Sed q̃d est q̃ dicit plures: Nõ rõne pluralitatis hominũ: sed pluralitate gratiarũ z donorũ: qz vnũ tm̃ originale ab adam a christo plura dona. Unde Eccj. xxiiij. c. Ego quasi fluuius doxix qui interpretat sanitas. Et in eodẽ. d. Ego quasi terebinthus expandi ramos. Resina terebinthi fere valet ad oẽs egritudines sanãdas sup oẽm aliã resinã: sic z christus ad sanan/

a q̃ nõ peccãuerũt i sĩlitudinẽ ꝓuaricatiõis adę/ q̃ est forma futuri. b Sed nõ sic delictũ: ita et donũ. Si enim vnius delicto multi mortui sunt: multo magis gra dei z donũ i grã ũni/

de morte corporali: sed arguit eos/ qui hãc dictionem/ vsq̃/ ponũt exclusiue: sicut Aug⁹. ꝫ. in expositione sua tertia ponit eã inclusiue: z ideo reprehendẽdo eos qui eã ponũt exclusiue dicit: Sed cur nõ vsq̃ ad finẽ. Uel põt dici q̃ Amb. arguit istã expositionẽ etiã ſm qõ vsq̃ ponit inclusiue: qz nõ ponit sufficiẽs res inclusionis/ eũ dicit: Usq̃ ad moysen regnasse mors tpalis: Nõ em̃ solũ tpe legis: sed etiam postea regnauit mors corpis. Et ita videt Amb. q̃ insufficienꝫ exposuit Aug⁹. z ideo dic̃: Sz cur nõ vsq̃ in finẽ scli. Uel põt dici: qz nõ oẽs ducebat in limbum vel in infernũ. Adã dicit forma futuri. Futuri dico respectu ꝓcedẽtiũ: sicut dicit in ꝓlogo Lucę: vt primũ grecis fidelib⁹ oñi ꝓphetatione venturi in carnẽ christi manifesta esset humanitas: non q̃ christus tunc esset venturus. s. tpe hieronymi vel lucę: sed tpe ꝓphetarũ. In occulto suo disposuit p vnũ ꝛc. Ũñ dicit Apocal. xiij. c. Agn⁹ occisus est ab origine mũdi. i. q̃uisus occidi. Ex hoc habem⁹ q̃ duob⁹ modis exponit hoc ꝫbũ: Occisus ab origine mũdi. i. ꝓfiguratus occidi in morte abel: z hęc expositio alibi habet. Uel q̃uisus occidi: sicut hic dicit. Sz q̃rit vtrũ ipa dispositio sit intelligenda sine necessitate ꝓ nihilo/ q̃ decreuit/ vt videt: si cũ necessitate: q̃ alio mõ q̃ p christũ ñ potuit emũdari pctm̃ adę. Sz dicẽdũ q̃ nõ sequitur: si sine necessitate disposuit hoc de⁹: q̃ ꝓ nihilo: sicut z ꝓ destinatio nõ ponit necessitatẽ in ꝓdestinãdo: non tñ ꝓ nihilo ꝓdestinauit de⁹: Dicendũ tñ q̃ ꝓma duplex est. Dicit a contrario. i. a sili p ꝓtrariũ: ita z in christo. j. Cor. xv. c. Non ex oñi parte: qz in cõtrario: et iterũ: qz nõ oẽs habituri sũt gratiã nec habẽt: sed oẽs nascunt filij irę ꝑter christũ. A deo factus est/ de ỽgine terra. Sicut ille est pater oĩm ſm carnẽ ꝛc. Sed sic est pr̃ oĩm ſm carnẽ q̃ oẽs trahũt originale ab eo: q̃ oẽs habẽt fidẽ a christo. Solo. Oẽs habuerũt carnẽ ab adã ꝓ materię in eis dñationẽ q̃ est in oibus: z tõ oẽs habuerunt originale ab eo: oẽs aũt q̃ habẽt fidẽ a christo: habẽt eã p gr̃ę infusionẽ. Et qz hęc infusio nõ est sine volũtate hois: nõ oib⁹ infundit fides siue gra: z tõ nõ habẽt oẽs fidẽ a christo. Assũpta est costa Esa. ij. d. Assumptio costę significat formationẽ ecclesię p christũ. Ũñ ibi in Esa. ôz. Edificauit eã in mulierẽ. Per ỽbũ em̃ edificãdi itelligit spũalis fabrica ecclię: Nõ enĩ ꝓprie ôz de hoie q̃ ędificeꝫ. Proxluxerunt sacramẽta. s. aq̃ ablutionis: ergo illa aqua q̃ fluxit de latere christi sacramẽtũ est. Cõtra. Nõ fuit sacramẽtũ veteris vel nouę legis: ergo non fuit sacramẽtũ. Itẽ nõne z sanguine abluti sum⁹ ꝛ Apoc. j. b. Qui lauit nos a pctis in sanguine suo. Itẽ obĵcit de hoc q̃ dicit. Per quę saluꝫ eccl̃ia. Hoc falsũ videt q̃tũ ad aquã illã: q̃ ꝓ eã nõ fuit saluata eccl̃ia. Solo: large sumit hic sacramentũ: vt sacramẽtale dicaꝫ etiã sacr̃m. Illa em̃ aq̃ sacrabilis fuit: qz significauit aquã baptismi q̃ est sacr̃m. Ad aliud dicẽdũ/ q̃ aq̃ illa nõ abluit: ꝫ est figura ablutiõis. Sãguis aũt cã ad illud ꝓ q̃ saluaꝫ: Dicendũ q̃ li/ q̃ q̃tuz ad hoc q̃ referꝫ ad aquã: simplicẽ dicit relationẽ: q̃. i. aq̃ baptismi significata p illam: q̃tũ ad hoc q̃ referꝫ ad sanguis/ ꝓsonalẽ habet relationẽ: qz illi⁹ eũdẽ sanguinẽ q̃tidie in salutẽ sumim⁹ quę fluxit de latere christi. b Sz nõ sic delictũ: ita z donũ. Si em̃ vni⁹ ꝛc. Nota q̃ hęc clausula ꝓ legit ô pctõ originali z trãsitu p ꝓpagationẽ z de pluralitate absoluta. Secũdo de pctõ actuali z trãsitu p imitationẽ z de pluralitate cõpatiua. Uerbũ enĩ transeũdi ponit in Glo. z si nõ in textu. Nõ sũt pares causę eox. i. pctm̃ adę/ meritũ christi. Effect⁹ causę. i. dãnatio z saluatio. Nã sicut p vnũ. j. eodẽ. d. Delictũ adę vnũ est: imo multa ꝓtracta sũt: qz q̃libet vnũ ꝓtrahit. Sol. Hoc dic̃: qz tm̃ vnũ originale in vno q̃q ꝓtractũ ẽ ab adã: ꝫ a christo sũt multę gr̃ę: vt fides/ spes/ charitas. Justificati/ p multas ꝛtutes. Cã enĩ christi ꝛc. i. cã nr̃a q̃ christi est: qz illã suscepit defendẽdã vt pugil: qz aduocatus: z gr̃a abũdat respecu pcti nr̃i. Uel cã christi q̃ nos saluat est gra ei⁹. Cã adę: q̃ nos dãnat est peccatũ originale: cui⁹ rei ab eo ꝫhim⁹. Sine q̃ nihil boni. Joh. xv. a. Ecce pctã habẽt ex se. Cõtra: si ex se: nõ igit ex fomite:

Expositio Glo. ✠

ꝫ stus ad sanan/

✠ ergo non omne

Romanos

stus ad sanãdos oẽs mozbos. a Et nõ sicut p vnũ. Et dictũ est: intentio apli ẽ ꝓbare p sile ꝙ p christũ est salus ꝛ nõ p legẽ. Superi⁹ cõpauit cãm causę: ꝛ effectũ effectui in gene re: hic specialiter cõparat effectus ad inuicẽ ꝛ cõparat causę. Cõtinua sic. Hũ dico mito magꝭ abũdauit gr̃a ꝛ donũ. i. gra

tuitũ donũ ꝛc. ꝛ nõ sicut p vnũ pctm̃ ꝛc. ita sic per vnũ donũ appellat donũ passi onẽ christi ꝛ oĩa quę ꝓ nobis fecit. b

us hominis iesu christi / in a plures abundauit. Et nõn sicut per vnum peccatum ita b et donum. Nam iudicium

Mã iudiciũ: supple dei ꝓcedit. c Ex vno / pctõ originali. d In cõdẽnati onẽ / mozt⁹ tpalis ꝛ ętnę: Gen̄. ij. c. Mũ iudicauit p se verã di cẽs: In qcũqꝫ die ex eo comederis morte morieꝛ. f Aũt / p s. e Gr̃a / ꝓcedit. g Ex multis delictis: ꝛ pctis sup addit⁹ ꝙ remittit actualia cũ originali: h In iustificatio nẽ / quã fecẽ. Et ꝺ ꝓbat. k Etn̄. i. qz. l Si vni⁹ delicto i. si p vnũ delictũ itrãsitiue. m Mozs. i. separatio aię a corpe.

ex vno in cõdemnationem: c grãtia aũtem ex multis de lictis in iustificationem. Si d enim in vnius delicto mors e f g h i k l

& Regnauit in om

Expositio Glo. ergo nõ omne peccatũ ex fomite. Cõtra. Gal̃. v. d. Manife sta sunt opa carnis. Glo. Omne pctm̃ ex carne. i. ex fomite. Rñdeo. Ideo dicit ex se habẽt pctã: qz illa nõ habent tracta ab adã: nihilomin⁹ tñ etsi ex se habẽt pctã illa a fomite sũt: vt generaliter dicat fomes q̃si corruptio: qz oĩe peccatũ ex corruptiõe. Ex illo originali ad peccãdũ magis ꝓmpti. Argumentũ ꝙ ꝓpitas est peccatũ originale. Pręterea ꝛc. Sic cõstrue. Forma mortis. i. mors corpalis / quę est forma mortis spũalis: q̃ eadẽ mors est ab adã: q̃ualet tpaliter in his. i. contra hos: qui p christum redimuntur: sed forma in te ꝛc. q. d. mors q̃ est ab adã ꝓius in nos tpaliter. i. est tpalis: sed vita ẽ a christo / est ętrna: ꝛ ita nõ sicut delictũ / ꝛ donum. Futuri. i. christi. Hęc cã est christi oĩbus suis ꝓdest. Sz querit cũ contrarim⁹ pctm̃ ab adę pctõ: q̃re nõ trahim⁹ gr̃am a gr̃a christi: Cui⁹ ratio est: qz pctm̃ ꝓtrahit p naturã q̃ est ī oĩb⁹: ꝛ tõo pctm̃ ꝓtrahit ab oĩb⁹: ꝛ gr̃a p voluntatẽ: non oẽs aũt habent bonã volũtatẽ: ꝛ ideo oẽs mortificanꝫ a pctõ adę / sed nõ oẽs vtificanꝫ a gr̃a christi. Vno quidẽ: in origine vel in specie. Nõ nisi vnũ originale: ergo vnum solum originale est / non plura: qđ est cõtra magistrũ Hugonẽ de sctõ victore. Sz cõtra: in vnoquoqꝫ sũt plures ꝓpitates: q̃ plura originalia. Itẽ sup Deut. vij. a. vbi loquit de septẽ gẽtib⁹. Origen̄. dicit ꝙ septẽ gẽtes sũt septẽ originalia. Sz ꝙ vnũ tm̃ sit / dicit Aug⁹ in Enchiridiõ. Qñ dicim⁹ / i remissionẽ pctõꝝ baptizari: nec dicim⁹ i remissiõe pcti: illa ẽ ecclię locutio: q̃ p pluraliẽ numerum significat numer⁹ singl̃aris: sicut in euãgelio mortuo hę rode dictũ est: Mortui sunt q̃ q̃rebãt aiam pueri: Matth̃. ij. d. Non dictũ est / mortuus est: Et Exo. xxxij. a. Fecerunt deos aureos / cũ vnũ vitulũ fecerũt: de q̃ dixerunt: Hi sunt dii tui isr̃l. Cũ q̃ dicit: paruulos baptizari in remissionẽ peccatoꝝ: sumit singulare ꝓ plurali: q̃ q̃libet paruulus habet vnũ tm̃ originale: q̃ sicut pctm̃ opis ꝛ volũtatis sunt vnũ peccatũ in forma sed diuersa in materia: ita est de originali pctõ. Vel gr̃a. i. ꝛmtus. Et donũ. s. donũ sanitatũ / ꝓphetię ꝛ hmõi sine qb⁹ ẽ sal⁹. De sua plenitudine. Job. j. b. Nob tribuit. s. si inquã hõ habuit plenitudinẽ gr̃arũ: q̃ christ⁹ inqꝫtum hõ tribuit gr̃am ꝛ dimittit pctã: ꝛ ita inquã hõ vtificat alias. Cõtra: sup Job. v. c. Sicut enī pater habet vitã ꝛ gl̃iam: p ꝓbũ filiũ dei: sic aiarũ resurrectio p ꝓbũ factũ in carnẽ fit corpm resurrectio. Rñdeo: inqꝫtum de⁹ remittit pctã aucte: inqꝫtum hõ non aucte ꝑ merito ꝛ ministerio: meruit enī nob inqꝫtum hõ gr̃am ꝛ remissionẽ pctõꝝ effectus: q̃ sũt ꝓdemnatio ꝛ salnatio. Causarũ: q̃ sup pctm̃ adę ꝛ iustitia / christi. Mã iudiciũ dei / qđ ꝓcedit ex iustitia q̃ accedit merita. Traducto p ꝓpagationẽ. Nõ solũ ignoscit / ꝑ etiã iustificat: sz ignoscere pctm̃ est dimittere: iustificare / gr̃am infudere: q̃ pcti remissio ꝓior ẽ qꝫ gratię infusio. Ad idẽ est ꝙ postea dicit multa actualia: dimittit ꝛ insup iustificat. Itẽ ad idẽ. ꝫ. eodem sup istud: Gratia dei ꝛ donũ. i. remissio pctõꝝ / ꝛ alia dona spũsancti: ꝑ gr̃ę infusio ẽ donũ spũsancti: ꝛ ita iterũ remissio pcti ꝓcedit infusionẽ gr̃ę. Itẽ ad idẽ sup Esa. xxx. c. Dabit pluuia semini tuo vbicũqꝫ seminaueris. Glo. Nisi eni vitia abiecerit: fructus nõ subeũt. Pri⁹ q̃ est vitiorꝝ abiectio qꝫ ẽ pctõꝝ remissio: deinde fructus subeũt. i. gr̃a infudit. Sz ꝓtra. Infusio gratię ẽ causa remissionis pctõrũ: qz ꝓpetratio peccati destruit gr̃az per sui pñtiam: q̃ cũ gr̃a ponit pctõ: econtrario gr̃a p sui pñtiam destruit pctm̃: ꝑ ꝓsentia gr̃ę est infusio

ei⁹: ꝛ gr̃ę infusio est destructio peccati ꝛ remissio ei⁹: ergo infusio gr̃ę est causa remissionis pcti: q̃ ꝓr naturaliter. Solo. Magr̃ Gilbert⁹ dicebat / qꝫ de⁹ seipo destruit pctm̃: fm qꝫ dicit Esa. xliij. d. Ego sum q̃ deleo iniqtates tuas ꝓpter me: et nisi daret gr̃am: hic non diceret qꝫ gr̃ę infusio esset causa remissionis peccati: necꝫ qꝫ pctm̃ destruat gratiã / sz de⁹ in hoc cessando cũ possit. Nos aũt dicim⁹ qꝫ infusio gratię est causa destructionis ꝛ remissionis pctõꝝ: ꝛ nõ est curãdũ de ordine verborũ huius Glo. vt patet p istud. ꝫ. ij. b. Nõ enī audito res legis iusti sunt apud deũ / ꝑ factores iusti fiũt a deo vt sint factores. Nõ enī ita est intelligendũ: vt dicat eos q̃ erãt añ factores legꝭ postea iustificari: Tñ ordo lr̃ę ecõuerso inuit. Sz fm hãc dispositionẽ nihil faceret ad intentionẽ apli. Dicẽdũ q̃ qꝫ de⁹ ignoscit cõtũ ad actualia / iustificat ꝓprie cõtũ ad originale: p q̃ solo est hõ nõ iustus: ꝛ ꝓpter hoc nõ sicut p pctm̃ fit ꝛ p donũ: sed plꝰ p donũ. Or sic debeat distingui: patet p Glo. q̃ sequit. Dimittit actualia: ꝛ insup iustificat. Ad istõ. Vi si vitia abiecerint ꝛc. dicimus qꝫ abijcimus vitiũ qñ cauem⁹ occasiones peccati ꝛ deserim⁹ actũ et ꝓparam⁹ nos ꝛ postea subeunt fructus. i. infundit gr̃a ꝛ remittit pctm̃. Damnationẽ facit. i. diuine btitudinis ꝓuationẽ. Nõ oĩs damnatio. i. non oĩs pęna / ꝑ tm̃ pęna damni / nõ pęna sensus. Sz q̃ ꝓ illo vno debeꝫ: hęc est carentia visionis dei. Sicut enī ex nr̃is additis alię damnatiões. Scõm hoc videtur qꝫ vniculqꝫ pctõ rñdeat sua damnatio et pęna. Ad idẽ sup illud Ezech̃. xxx. k. Faciã iudicia in ęgypto. Glo. faciã iudcia multa nõ vnũ. Sic enī in domo dei mãsiones multę: sic ęgypti. i. inferni supplicia diuersa. Itẽ Job. xxiiij. c. Trãsiet ab aqs niuis ad calorẽ nimiũ. Itẽ Matth̃. xxv. c. Ibi erit fletus ꝛ stridor dentiũ. Glo. Fletus ꝓ caloꝛe: stridor dentiũ ꝓ frigore. Sed ecõtra super illud Esa. l. d. Ambulate in flãmis ãs succẽdistis vob. Glo. Vinc dicim⁹ ꝓ q̃litate peccati vnũquẽqꝫ sibi ignẽ accẽdere. Et quõ in eodẽ loco: alij sunt sancti: alij febꝛicitantes ex diuersitate humorũ diuersa supplicia sentiẽtes: Sic in peccatoꝛib⁹ diuersa pcti materia plus min⁹ ve succendeꝫ. Si q̃ bonũ est hoc exẽplũ in inferno tm̃ est vna pęna: sicut in lectulo diuersi infirmi. Vñ Hieronym⁹ q̃ exponit Esa. ponit exemplũ de duobus q̃ ad eundẽ solis radiũ sunt: tñ vn⁹ plus sentit calorẽ: alꝰ minus. Itẽ vt ꝺr Matth̃. xx. b. Oẽs saluati recipiũt vnũ denariũ / ꝛ quidã meli⁹ / quidã min⁹: ergo eodẽ mõ oẽs damnati erunt in vna pęna. Qđ verꝫ est de pęna puniẽte. Sed qz diuersimode punit: iõ diuersis noib⁹ appellaꝫ in scriptura: vt patet Sap̃. iij. d. Pęnę ꝺo illatę diuersę erũt: sic hic dicit Glo. Ad Glo. Ezech̃. Dicendũ qꝫ ipa facit ad hoc: ita enī in domo dei sunt diuersę mãsiones qꝫ vnũ est prẽmium: sed diuersimode habetur fm diuersitatẽ meritoꝝ. Similiter et vna erit pęna aliter ꝛ aliter affligẽs fm diuersa pctã. Ad istud: trãsiet ꝛc. dicendũ qꝫ intelligit trãsitus ille de inclinatione animi ad sensum doloris ꝛ pęnę inflictę diuersimode ꝓ diuersis pctis: ꝛ ꝓpt vnũ peccatũ sentiet pęnã q̃ solet infligi ab igne: ꝓpter aliud illã q̃ solet infligi a frigore. Unde Bzeg⁹. sup istud. Job. x. d. Ubi nullus ordo: nõ qꝫ deus nõ ordinet tormẽta vel singuloꝝ merita: qz etsi sub vna gehenna non omẽs vno mõ sentient: sicut hoies mõ caloꝛe solis. Et ibidẽ. In supplicijs ꝓpterea rerũ q̃litas non seruaꝫ: flãma q̃ hic vrit ꝛ illũinat ibi vrit ꝛ obscurat. Ecce qꝫ grauis cruciatus tormento a suis qualitatibus discrepans. Suis em̃. i. qui descenderũt ab eo. Glo. Regnauit etiã ante moꝛ-

a ſ'Regnauit/in oĩbus hoĩbus ⁊ exercens tyrannidẽ ſuam per paſſiones. b ſ'per vnum/pctm̃ adã/mediãte eo in oẽs poſteros. Vel/per vnum/adã. c ſ'Multo magis: qz maior res/ ⁊ in infinitũ melior q̃ malum qđ trãſit ab adã ſit malum. Vel/multo magis: quia magis ſuratura res ⁊ ẽterna data. i. vita: ſed pec/

a rẽgnauit pẽr vnũ: multõ ma/
b c gis abũdantiã gratię ẽt do/
d e f nationis ⁊ iũſticię accipiẽtes
in vita regnabũt per vnum ie
g ſum chriſtum. Igit ſicũt per
b vnius delictũ in õẽs hoĩes in

catum maius tpalis. d ſ'Abũdantiam gratię. i. remiſſionẽ pctoꝝ etiã ſupaddi/
B toꝝ: ⁊ pẽter ẽ abun/dãtiã/ e ſ'Et donationis/chariſmatũ. f ſ'Et iuſticię/q̃tũ ad bona opa. Hęc eni tria ſunt neceſſaria ad meritum vitę ẽternę. Igit ex đ chriſtus magꝝ potẽs eſt q̃ adã: ⁊ gra eius magis q̃ peccatũ adę. g ſ'Igit ſicẽ p vnũ delictũ. i. pctm̃ adę trãſiẽs: b ſ'In oẽs hoĩes: iteꝝ eſt/in ꝯdẽnationẽ. i ſ'Sic ⁊ p vnũ. i. chriſti. k ſ'Iuſticiã/iterum eſt/ l ſ'In oẽs hoĩes. i. oẽs homines iuſtificat q̃tum fuit in ſe q̃tum ad abundantiã: ⁊ dedit vitã ẽternã: ſed ex defectu eoꝝ eſt q nõ oẽs. Vñ intelligẽdũ eſt ſicẽ illo. j. Timoth. ij. b. Deꝰ vult oẽs hoĩes ſaluos fieri ⁊c. Et Joh. j. a. Illuminat oẽm hoĩem. i. nullꝰ illuminat/ đ non illuminet per chriſtũ. m ſ'Sicut eñ p vnius. Hęc eſt explanatio p̃cedentis ꝯcluſionis. Dixerat eni. Sicut p vnũ delictum ⁊ per vnius iuſticiã ⁊c. Sed qz delictum cõplectit omne peccatũ ⁊ iuſticia virtutẽ/determinat per qđ pctm̃ ⁊ quã iuſticiã: dicẽs/Sicut p inobedientiã. Stricte ponit nomẽ obedientię. n ſ'Peccatores. i. aſtricti pctõ originali. o ſ'Constituti ſũt. i. iuſtificant. Aliter Aliter. m ſ'Sicut eñ per inobedientiã. i. p obedientiã. Vñ Prouerb. xxix. a. Rex iuſtus erigit terrã: ⁊ chriſtus hoĩes đ corruerãt pctõ: vir auarus deſtruxit eã: adã. ſ. đ appetijt ſapiam. Gregꝰ. eni dicit: q nõ tm̃ eſt a natura pręeunte/ ſed etiã ſcientię. Prouer. xiiij. d. Iuſticia chriſtus. ſ. eleuat gentẽ. i. genus humanũ: miſeros facit p̃los pctm̃ adę. Propt̃ hoc õr ad chriſtũ. Eſa. lviij. d. et eſt lra Hieronymi talis. Vocaberis ędificator ſepiũ cõuertens ſemitas in quietẽ. Alia lra. Auertens ſemitas iniquitatum. p ſ'per vnius obediẽtiam: de qua Phil. ij. a. Factus eſt obediens patri ⁊c. Illa autẽ obedientia fuit nobis neceſſaria: qz indigebamꝰ: immũdi eramꝰ lotione: quia odio habiti recõciliatione: qz vulnerati medicina: qz duri corde emollitione: qz increduli cõfirmatione: qz vſurpatores iuris alieni emendatione: qz pctõres expiatione. De prima: qz immundi eramus. Eſa. lxiij. b. Facti ſumꝰ vt immũdi oẽs nos: ⁊ ideo

Expoſitio Glo.

aqua fluxit de la/uit etiã añ mortẽ/paſſiones inferens. Prouerb. xvj. b. Ingnatio regis nuncij mortis. i. paſſionis corpis: q̃ inflictę ſũt a rege irato. i. a deo ſunt nuncij mortis. Hę ſunt ſagittę dñi: de quibus Job. vj. a. Sagittę dñi in me ſunt: quarũ indignatio ebibit ſpm̃ meũ. Quę in oẽs tranſfuſa eſt/ per cauſam etiã p/pria ſupaddita. Donationis. i. chariſmatum. Argumentũ q remiſſio peccati p̃cedit infuſionẽ gratię. Supra eñ dixit abũdantiã gr̃ę q̃tum ad remiſſionẽ peccati: hic añt donationem chariſmatũ gr̃ę ponit ꝓſequẽter. Sed dic q nõ eſt vis faciẽda in ordine verboꝝ: ſicut dictũ eſt. ſ. Quia multo maioꝝ. j. viij. d. Mõ ſunt cõdignę ⁊c. Eſt hic. Sed ſiꝫ gr̃a adę in infinitum maioꝝ q̃ pctm̃ eius: q̃ ſicut ſanata eſt poſteritas adę per gr̃am chriſti: ita p gr̃am chriſti. Sed nõ ſequit: qz etſi gr̃a infinita fuerit reſpectu peccati: tm̃ ſatiſfacere nõ potuit: qz peccatum trãſfundit per naturã/gr̃a pervoluntatẽ. Proceſſit ſententia dei in iuſtificationẽ q̃ eſt cauſa vitę: Sed ſnia dei de iuſticia p̃cedit in cõdemnationẽ: ergo de iuſticia ⁊ in iuſtificationẽ. Itẽ per vnius iuſticiã. i. dei. Itẽ eſt in iuſtificatione: vt dicit textus: ergo deꝰ ex iuſticia iuſtificat nos. Solo. Sententia dei õr hic inſtitutio eiꝰ: ſicut eñ inſtituit q oẽs đ deſcẽderent ab adã damnarenꝝ: ita inſtituit q p iuſticiã filij et meritũ iuſtificarenꝝ. Sentẽtia q̃ dei nõ õr hic iuſticia eiꝰ. i. non õr de iuſticia facere qđ de ſnia facit. Vel põt dici q deus de iuſticia

i cõdemnationẽ: ſic ẽt p vnius
k iuſticiã in õẽs hoĩes in iuſtifi/
m cationẽ vitę. Sicũt eni per in
n obedientiã vnius hoĩs pẽcca
o tores cõſtitũti ſunt multi: ita
p ⁊ p vnius obedientiã iuſti cõ/

iuſtificat reſpectu chriſti đ hoc meruit. Vel iuſticia dei õr gr̃a iuſtificãs. Nec ſola imitatione/q̃tũ ad adultos: ſed regeneratione q̃tũ ad paruulos: q̃ paruuli iuſtificant: ſm qđ iſtud intelligit de paruulis: q̃ habẽt iuſticiã: q̃ oẽs virtutes: qui eñ habẽt vnã/hz oẽs: qđ ꝓcedimꝰ. Nullꝰ ẽ hõ p̃ter illã generationẽ adę. ſ. Nemo naſcit/ purus hõ niſi carnali ꝓcupia ⁊c. A ſecũdo. j. Corinth. xv. f. Eoſdẽ poſt q̃s. ſ. prius dixit oẽs poſtea dicit multos/ cũ ſubdit: Peccatores ꝓſtituti ſũt multi ⁊c. Et ita patet q accõmoda eſt vniuerſitas. Aliter ab illo loco. Uno mõ vt. ſ. dixim⁹: exponit hoc de originali pctõ ⁊ tranſitu p ꝓpagationẽ ⁊ plu/ralitate abſoluta. Secũdo de pctõ actuali ⁊ trãſitu p imitationem ⁊ pluralitati comparatã: id eſt ſimiliter/imitando ipm in plures tranſit/nõ quo ad numerũ: ſed i genere: qz delictũ actuale. ſ. adę tm̃ trãſijt p imitationẽ. ſ. in ſiꝫ p̃uaricãtes: gr̃a autẽ chriſti ⁊ in hos trãſit đ nõ ſiꝫ p̃uaricãtes. i. i paruulos q̃s iuſtificat. Jn đ. i. i cuiꝰ imitatiõe. Dic moꝝtuos ſpualit. Plures eñ gr̃am ꝓſequũt. i. i genere: qz puuli adulti. i. tm̃ adulti. Qui neglecto deo: iſti ſũt đ peccauerũt in ſiꝫilitudinẽ p̃uaricationis adę. Vñ. ſ. in p̃cedenti folio dicit Glo. in ſiꝫilitudinẽ adę peccauerũt đ ſub ſpecie idoloꝝ diabolo. Seruierãt creaturę. ſ. j. c. Pakno pctõ. i. originali. Apõ inferos tenebant: q̃ nulli plene dimiſſũ erat pctm̃ originale añ paſſionẽ chriſti. Qđ verũ eſt: vt apte manifeſtum eſt per Glo. ſup Zach. ix. c. Eduxiſti vinctos de lacu: in đ nõ erat aqua. Jn vno pctõ adę ſiles: Sed ⁊ ſi nõ legimꝰ niſi de vno pctõ in comeſtione pomi: tm̃ forte mlta alia cõmiſit. Quare q̃ nõ dicit q imitant eũ q̃tum ad illa: Dicendũ q poti⁹ dicit imitari eus in illo: qz fuit fons ⁊ origo oim alioꝝ. Supioꝝ ſenſui. ſ. eodẽ: vbi dixit: Mortẽ regnaſſe vſq ad moyſen. Scõm hoc vſq ponit excluſiue ⁊ ꝓcedat cũ illa exceptione q̃. ſ. poſita eſt: ſm quaz vſq ponit excluſiue. Oꝝ autẽ ſm hoc ponat excluſiue/oſtẽdit. Quia qui p legẽ ⁊c. Mors ⁊ idolatria pręualuit accipiẽtes abundantiã ⁊c. Hoc nõ mutat aꝑma lectione. Qđ autẽ poſt dicit in textu. ſ. Oẽs ſiꝫ peccãtes accipit. q. d. accõmoda eſt diſtributio. Jtem omnes ⁊c. q. d. hoc iterũ reſtringendũ eſt ad credẽtes. Non eñ eſt generalis ⁊c. q. d. bñ dico quo vtraq vniuerſitas ẽ reſtringenda: q̃ neutra eſt vaga: ſ vtraq accõmoda: ſicut ille adam pdidit genꝰ humanũ: ita iſte chriſtus merito iuſticię. i. bonoꝝ opm vel paſſionis vel gr̃ę iuſtificãtis. Oẽs ſui. i. oẽs carnalit ab eo geniti: ſm Aug⁹. Scõm Amb. Oẽs ſui. i. oẽs imitatores eiꝰ. i. oẽs p̃uaricãtes/ maxie idolatrę. Qui nõ ſũt chriſti p regenerationẽ: ſm Amb. fide. j. viij. b. Si q̃s ſpm̃ dei nõ habet hic nõ ẽ eiꝰ. Juſti ꝓſtituti multi. i. oẽs ſui. i. regenerati. Sine q̃ nec antiqui ⁊c. incarnatio: q̃ ſine incarnatione nõ põt q̃s liberari ſiue ſaluari. Cõtra. ſ. eodẽ/ſup iſtud. Multo magꝝ iuſtificati. Glo. Aliꝰ mod⁹ fuit poſſibilis: Et hęc eſt Glo. pręcipue ꝫ opinionẽ q̃ dicit q alio mõ poterat liberari genꝰ humanũ/ſed nõ redimi. Solo. Sine q̃ duplex eſt: qz li/q̃/põt referri ad incarnationẽ: ⁊ ſic falſa: vel ad fidẽ: ⁊ ſic vera: ſine fide incarnationis: nõ põt liberari ſupple manẽte dei p̃deſtinatione de incarnãdo filio. ſ. Sz contrarium dicẽdo vera eſt etiã pximo mõ. Jdeo põt aliter dici vt fiat vis in hac ꝓpoſitione/ ſine: cuiꝰ ꝓtute ponit eñ icarnationẽ futurã eſſe. Nihil eñ eẽt dictũ: ego factã hoc ſine chimęra: qz non eſt vel erit chimęra. Sz adhuc obijcit q ſup iſtud ad Heb. xj. b. Sine fide impoſſibile eſt placere deo: dicit Glo. Credere oportet q deꝰ vnꝰ eſt ⁊ q remuneratoꝝ ſit oĩbꝰ inq̃rẽtibꝰ ſe: ſine hac fide nemo vnq̃ potuit ſaluari. Uidet q̃ q B. p nihilo õr vt antiqs ſufficeret illa fides. Solꝫ. Dicimꝰ q illa fides mõ exigit explicite: ſ antiqs iplicite ad minꝰ. A ꝓtagiõe mort'. i. macula: vl̃ originali pctõ. Et obligatiõe pcti. i. actu. i. actuali pctõ. Mediatorẽ. j. Timo. ij. b. Balꝫ. iij. a. Saluberrima fide. Argumẽtũ q debemꝰ credere q nullus ſaluatus eſt niſi p fidẽ incarnationis. Eadẽ fides

nam q̃ eſt. Sed

ꝫ aqua fluxit ꝺ latere christi: Joh.xix.f. De qua Eçech.xxxvj. c. Effundã sup vos aquã mundã ⁊ mundabimini. Et quia nõ lauaret nisi esset calida/exiuit de fornace amoris christi. Itẽ ps.110. obligatis datus est nobis sanguis in redemptionẽ. Ps. Redẽptionẽ misit dñs pplo suo. Itẽ odio habitis data est mors eius in reconciliationẽ. Esa.xlij.a. Dedi te in fœdus pplũ. Vulneratis data est pastio in medicinam. Eccl.xlij.c. Medicina oim in festinatione nebulę.i.in festina passione christi i carne q̃ cogebat solutionẽ.i. diuisionẽ aĩę a corpore sic nebula solutione. Esa.liij.b. Vere lãguores nostros ipe portauit. Et in eodẽ. Ipse vulneratꝰ est ꝓ iniquitatibꝰ nostris. Factũ ẽ in eo sicut qñ ꝺs habet guttã in mẽbris/cauterũ fit in mẽbro sano: nos aũt eramꝰ mẽbra infirma/ipse aũt caput sanũ. Itẽ babuimꝰ necesse vt i eo fierẽt cauteria/nõ vnũ sed multa: qz ꝺt vulnera tot cauteria. Duris corde effusus est sãguis ad emollitẽdũ. Job.xxiij.d. Deꝰ molliuit corꝺ meũ. In credulitatẽ nr̃am de testamẽto dei mors eiꝰ cõfirmauit. Heb. ix.e. Ubi testamẽtũ est mors necesse est intercedat testatoris: Iniuriã feceramus ligni eius fructũ vetitũ rapiendo: sed qz ois creatura ex creatiõe sua se totã debet deo/ipse creator dei filiꝰ ꝓ nob fecit emẽdã. Esa.xxxvij.c. Dñe vim patior/rfide ꝓ me. Itẽ mortuus est ad expiandũ peccatores. Heb.ix.d. Si eñ sanguis hircoꝝ ⁊ tauroꝝ ⁊ cinis vitulę aspsus inquinatos sanctificat ad emũdationẽ carnis ⁊c. a Lex aũt subintrauit. Hęc est vltima pars huꝰ capituli in q̃ ꝓbat ꝙ christũ esse iustificationẽ nõ per legẽ/ etiã qui est abundantia omniũ peccatorum: sed contrarius euentus secutus est christo nato: quia statim eruperunt fontes aquarum: id est virtutum. Et sic continuari potest. Dico ꝙ per obedientiã ⁊c. Et quare non per legem: Quia lex subintrauit: Tripliciter legitur.

a stituent multi. Lex aũt subin-

ſ Ut abundaret/li

Expositio Glo. namq; est. Sed cõstat ꝙ nõ est eadẽ numero/sed specie: ⁊ nõ ꝫ nisi quia est de eodẽ: ergo eosdẽ articulos credimus ꝺs ⁊ illi: sed ſm hoc enũciabilia nõ sũt articuli: qz nõ est idẽ enunciabile christũ vẽturũ in carnẽ: ⁊ christũ venisse i carnẽ: ġ res sũt articuli vt passio icarnatio. Solo. ſm noiales enũciabilia sũt articuli: ⁊ ẽ idẽ enũciabile christũ fore incarnãdũ ꝓ tpe incarnationis/⁊ mõ christũ fuisse incarnatũ ꝓ eodẽ tpe: qz si differãt hoc nõ est nisi in tpe: ſz tps idẽ est/ dicẽdo aũ incarnationem christũ incarnãdũ/⁊ mõ cũ dico christũ icarnatũ: ⁊ iõ eadẽ fides: ⁊ mõ christũ incarnandũ ⁊ christum fuisse incarnatũ nõ sũt eadẽ enũciabilia: qz christũ icarnãdũ fore iã nõ põt eẽ verũ. Sustinẽdo ꝙ ipa sũt diuersa enũciabilia rõne modi significãdi: tũc dicẽdũ est ꝙ res ipę sũt articuli/ incarnatio passio q̃ idẽ sũt nũc ⁊ tũc. Nec vixerũt spũalr nec viuãt nisi ex fide. Habacuk.ñ.a. Nõ esse aliud nomẽ sub cęlo: Act'.iiij.b. Ex q̃ in adã vitiatũ ẽ imo a tpe añ/vt videt: ſm ꝙ dicũt sctĩ ꝙ adã añ pcm̃ raptꝰ fuit ad cęlestẽ curiã: ⁊ ibi vidit filiũ dei incarnãdũ: ⁊ ita ex illo tpe valuit ei fides nois christi. Ad hoc volũt quidã dicere: ꝙ hoc nõ vidit fide/ſz cõprehẽsione: ⁊ iõ nõ meruit ꝙ hoc. Sz põt dici ꝙ ꝙ fidẽ credidit hoc: nec tñ ꝺr ei valuisse añ pcm̃ ad salutẽ: qz nõ indigebat: sed post pcm̃: qz tunc primo indiguit. Uñ dicendũ: ex illo tpe valet.i. extũc habuit professio illiꝰ nois ptãtẽ liberãdi a gehẽna. Uñ pcm̃ originale misit. Quę addita inuenit.i. actualia. Et iusticiã.i.gr̃am: vitã ętnã. Uel iusticiã bonoꝝ operũ ⁊ vitã gr̃ę. Atq; infidelis: loquit de adulto. Sic ġ ꝙ fidei ſtutẽ.i. ꝙ fidẽ opantẽ ꝙ dilectionẽ: sic ꝺr Gal'.v.b. Ita ꝙ fidei sacramentũ paruulus. Argumẽtũ ꝙ paruuli nõ habẽt fidẽ: ⁊ eadẽ rõne nec alias ſtutes. Aug⁹. ita distinguit: ad innuendum ꝙ adulti non saluant nisi ꝙ fidẽ opantẽ ꝙ dilectionẽ: tñ paruuli saluant per fidẽ suscęptã in baptismo. Julianꝰ/q̃ posuit ꝙ paruuli nõ habebãt originale pcm̃/et oẽs pelagiani. Et rñdet ⁊c. per vniꝰ obedientiã. Nõ videt sufficiẽs hęc rñsio. Adhuc eñ põt q̃rere iulianus ꝛ Augt. ⁊ christianos: quõ ꝙ obedientiã adę trãsfusum est pcm̃ in paruulos: Pręterea cõstat ꝙ originali nõ debeꝫ materialis pęna: ſ solũ carẽtia visionis dei: ſ ꝫ originale nõ videꝫ esse nisi carẽtia gr̃ę: qz intelligamꝰ ꝙ paruulꝰ nõ baptiçatus nõ habeat originale/ſ tñ careat gr̃a: nõ habebit pęnã nisi carentiã visionis dei. Itẽ adã in statu innocentię/ si in illo perstitisset sine gr̃a/ nũq; mereret trãsferri ad visionẽ dei: vñ careat visione dei ⁊ tñ nullũ pcm̃. Sicr ġ videꝫ ꝙ nõ oporte/ at ponere ꝙ puuli habeãt originale/ſ tñ carentiã gr̃ę. Solo. Uere est ꝙ Augꝰ. hic nõ determinat quõ pcm̃ originale intret in paruulos: et sicr non determinat quõ: ſz ꝙd: ſz alibi determinat bñ ꝓ exẽplũ: cũ dicit ꝙ granũ seminat sine palea ⁊ tñ surgit cũ palea: sic circũcisus corpaliꝫ gignit incircũcisum corpalr. Sicr circũcisus spũalr gignit incircũcisum spũalr. Ad aliud dicẽdũ/ ꝙ reuera si paruulꝰ nullum originale haberet careret visione dei: ⁊ adã si in statu innocẽtie decessisset sine gr̃a/ nõ tñ originale ẽ carẽtia gr̃ę: qz taꝫ paruulus ⁊ adã multo lucidius cognoscunt deũ q̃ paruuli q̃ mõ decedũt sine baptismo cũ originali: sũt eñ fere q̃si bruta ⁊ in pęnã originalis est hoc ⁊ ġter hoc ẽ ꝓnitas. Ex volutate primi hois seminatũ ẽ: q̃dã nõ ex volũtate ꝓiũcta ipi originali: ġ ex remota eiꝰ volũtate. Ꝺr eñ volũtariũ: qz surgit ex volũtate ꝓmi parẽtis: ġ eadẽ rõne originale debet dici actuale: qz ex actuali pcõ adę. Itẽ originale pcm̃ ꝺr volũtarium: nõ qz sit in volũtate/sed qz est a volũtate adę: ġ eadẽ rõne iste puer q̃ ꝯberat patiꝫ volũtarie: qz patiꝫ a volũtate ꝯberãtis. Solo Hęc ẽ impropria: pcm̃ originale est volũtariũ: ⁊ iproprię nõ sũt extẽdẽdę: ⁊ ideo nõ est inferẽdũ ex ꝫ in siliꝫ: ⁊ iõ nõ oportet dicere esse actuale/qz est a pcõ actuali. Uel dicendũ ꝙ nõ est sicr de actu ⁊ volũtate: qz volũtas fuit fons et origo malicię: actꝰ nõ habet maliciã nisi aucte. Ad illud ꝙ ꝯberatio puri cũ sit a voluntate ꝯberantis: ſm hoc dici debet volũtaria: dicendũ ꝙ inq̃tũ est istud qꝺ est originale nõ est volũtariũ: ſ inq̃tũ est pcm̃. Sicr ꝯberatio nõ est volũtaria inq̃tũ ẽ id qꝺ est: ſ inq̃tũ est puniẽs. Ex volũtate ꝓmi hois seminatũ est: ġ ipe voluit semiare originale in posteros: qꝺ falsũ est. Solo. i. voluntas eiꝰ fuit cã gr̃e seminatũ est: qz voluit id facere ex q̃ seminatũ est: sicut iste vult intromittere solẽ: qz vult facere aliqꝺ q̃ facto intromittit sol. Ex volũtate mala tanq; ex arbore mala fieri oia opa mala: Matth. vij.c. Scõm ġ hoc/malum opus nõ exit nisi a volũtate mala. Sz obijcit de illo q̃ habet volũtarẽ inficiẽdi ferã ad sustẽtationẽ pris/inficit ipm prez suũ: vt forte lamech/q̃ interfecit cain: illa volũtas erat bona: ⁊ opus fuit malũ. Et soluit: qz hoc qꝺ ꝺr/ intelligit de volũtate directa. Sz dicẽdũ ꝙ imo intelligit de q̃libet volũtate. Uñ si nõ est mala volũtas nõ est actꝰ malꝰ. Dicendũ ġ ꝙ in illo q̃ vult interficere ferã ⁊ inficit prem/sunt duę voluntates: Una q̃ vult inficere ferã: q̃ bona: alia q̃ nõ vult nocere patri/ in q̃ si adhibuit cautelã quã potuit ⁊ debuit nõ ꝓcessit malus actꝰ ab ea nec fuit mala. Hoc nõ fecit lamech: ⁊ iõ peccauit: ⁊ mala fuit illa volũtas: Ergo ex bono oritꝫ malũ: ex libero arbitrio. Sz quõ ex ꝓtrario ꝓtrariũ: Et soluit Augꝰ. in lib. de natura boni: qz ex libero arbitrio ⁊ nihilo factũ est vnũqꝺq; corruptibile corruptiõe pcti. Uñ ⁊ dic in enchiridion/ ꝙ hęc fallit regula dialecticoꝝ q̃ dicũt cõtrariũ nõ esse in ꝓtrario. Per opꝰ dei/liberũ arbitriũ. Opꝰ diaboli mala volũtas: q̃ ꝺr opꝰ diaboli: qz fit ministerio eius. i. ipso suggerente. In ope dei. i. angło: vel in libero arbitrio eius. Nũq; erat: añq; peccaret. Qꝺ alicubi/in angło vel in adã. In ramo. i. in ope. Sz in radice. i. in originali. Gregꝰ. Ramꝰ humani generis: qz in sua radice putruit/in sua viriditate non cõsistit. Opus opis dei. i. opus diaboli q̃ est opus dei. Uel opus opis dei. i. pcm̃ adę qꝺ ẽ factũ diabolo suggerẽte. Cõmunis ẽ inuẽtio: q̃tũ est de ipo inuẽtore christo. Reatu originalis pcti. Ut iudęi christo magis sint obnoxij: Ex q̃ nõ potuit eos liberare. Latẽter intrauit: qz tñ vni ꝓpło. i. iudęis: vel qz in sequestri loco. i. in deserto. Uel latẽter intrauit q̃tũ ad iudęos: qz nõ eã intelligebant. Uel latẽter q̃tũ ad hoc qꝺ sequit: Ut abũdaret delictũ ⁊c. qz licet esset lex manifesta ⁊ manifeste data: tñ latẽter intrauit. Ut abundaret ⁊c. Acceptit p̃cepta in quibꝰ deficiẽs factꝰ est pręuaricator: ergo pręuaricatio est nouum peccatũ: quod per legem intrauit. Sed cõtra: fornicatiõis est nouum peccatum per legẽ: ġ nec pręuaricatio. Solutio q̃tũ ad moralia: nullũ nouũ peccatum est introductũ p legẽ/sed augmentatũ.

Gen.4.d.

a trauit: vt abūdaret delictum.

a Ut abūdaret. Li vt ponit causalit: t tūc ponit antecedens pro psequente. Lex subintrauit eni latenter: q tm data est pplo vni, i. iudeis: t hoc dū eēnt in sequestro loco deserti.

b Ubi aūt abūdauit delictū. i. vt quęret medicus: qō ē psequēs ad abundantiā delicti: sicut qñ magnū est vulnus/ sequitur vt quęrat medic⁹. Secūdo mō occasionem dedit non causam .i. ex hoc q subintrauit lex: occāsionaliter. Abundauit delictū: q transgressio. Tertio mō causaliter. Ut abūdaret delictū. i. cognitio peccati. Sequit. Ubi autem/ et tamē dixerat lex subītrauit vt abūdaret delictū. Me ergo iudęi apud ꝺs lex subintrauerat desparēt: addit/ Ubi aūt abūdauit. Uel ita: Delictū abūdauit p legē: sed chr̄ist⁹ illud deleuit p gr̄am: ꝺ ē. Sic regnauit pctm/ i mortē ducēs. Ita gr̄a regnet p iusticiā. i. p bona opa q̄ sūt signa q gratia regnet in nobis in vitā ducēdo per eā: t hoc/ p dñm: q nulla merita nr̄a sufficiunt ad vitā ętrnā sine merito t gratia chr̄isti. Abundauit delictū. i. pctm abūdat siue inūdat dupliciter: in vniuersali t particulari. In vniuersali inundat excedēs ripas erubescentię q̄ oīno absorpta est a pctō. Ezech. xij. b. Ois quippe dom⁹ ysrael attrita est frōte t duro corde. Iere. vj. d. Cōfusi sūt q abominationē fecerūt. Et statim q̄si male dixerit corrigit. Quin pot⁹ ꝓfusione non sunt ꝓfusi t erubescere nescierunt. Sīr ripa timoris. Ps̄. Mō est timor dei añ oculos eorū. Malach. j. b. Si dñs ego sum vbi est timor me⁹. In hoc aūt apparet inūdatio fluminis peccatorū: q plana occupat/ montiū cacumina transcendit. Un Esa. viij. b. Adducet dñs aq̄s fluminis fortes t multas: regē assyrior̄. i. diabolū: t oēm gl̄iam eius. i. pctm t ascēdet sup oēs riuos eius. i. genera peccatorū: t ibit per iudā inundās t transcēdens vsq ad collū veniet. i. p̄latos Esa. xxxviij. e. In mltitudie q̄drigarū mear̄ tc̄. Quadrigę: id est crassa pctā solent ire per vias planas. i. per sęculares: sed super alta montium. i. super p̄latos vel cōtemplationis t sup eos q̄ eminent in religione abundat peccatū vt auaricia exēdo ripas legitie negociatiōis. Iere. viij. d. A minore vsq ad maiorem omnes auaricię studēt: defluendo in furtum et rapinam et sic cursum auaricie transcendere. Similiter luxuria metas mr̄imonij excedēdo t naturę. Gen. vj. b. Ois q̄ppe caro corrupat vīā suā. ꝫ. j. d. Mā t fęmine eorum immutauerūt naturalē vsū. Et gula alueū vētris per vo

ꝫ mitum t alias im

Expositio Glo. Un fornicatio fuit magis peccatū post legē q̄ añ. Alia ingressa sunt multa noua pctā p legē: rōne quor̄ dr̄ hic p̄uaricatio. Pędagog⁹. Gal. iij. d. Assignātib⁹. i. attribuētib⁹ multū/ accusatiui casus. Qua dicebāt Exo. xix. d. Cūcta q̄ locut⁹ ē dñs faciem⁹ et. xxiiij. a. Oia ꝟba dñi q̄ locut⁹ ē faciem⁹. Et dixit magr̄. Et q q̄ ab initio t q̄si coacto deo accępert legē nō merebant pficiēdo eā: tm puniebant p trāsgressiōe. Sed mō dr̄ q immo si ex charitate faciebāt merebant. In pctō originali natus implere nō valet: q̄ nō est ei imputandū: immo q̄ ei offert gr̄a quā habere pōt: t p ipam implere. Cōfiterent/ defect⁹: Quęrit medic⁹. Eedē rōnes ponunt sup Gal. iij. Ut p legē abūdaret delictū. Cōtrarij. s. Amb. Lex data ē in remedium: ꝫ ibi habita ē. Sol. Prop̄e data ē in remediū/ occasionaliter in pctī augmētū. Ut in austeritate legr̄. i. p pęnas irrogatas in lege oīsū fuit pctm esse magr̄ q̄ crederet. Auctū est ex phibitiōe occasionalit: q̄ simplr̄ pctm factū est p̄uaricatio: t irritata est ꝓcupia: q̄ nitimur invetitū. Ex ꝓpria ꝟrute. i. ex ꝓpria ꝓcupia: ex phibitione ardētior facta/ ꝫ magr̄ expsse in euāgelio phibitū est. Matth. v. e. Qui viderit mulierē tc̄. q̄ euāgeliū subintrauit: vt abūdaret delictū/ sic t lex. Sz dicendū q nō ex phibitione/ sz ex mō phibēdi facta est ardentior ꝓcupia: q̄ in lege phibitū ē pctm sub pęna inferēda ab deo. Et sup Gen. ix. dr̄: q oēs boies inęr̄tū boies/ sunt pares: qñ aūt par pari suo p̄cipit aliq̄d sub pęna: feruētior fit ad faciendū optatū: t hoc alibi meli⁹ determinatū ē. In euāgelio aūt phibitio sub pęna inferenda a deo: t ꝓpterea euāgeliū gr̄am cōfert q̄ peccatū mūdat: t ideo nō irritat ꝓcupiam. Justicię semina, i. cognitio boni t dilectio boni. Et dic̄ q̄dāmō inserta naturę iusticię semia: ne videar ꝓsentire pelagianę hęresi. Dic̄ eni nature iserta q̄dāmō. i. naturę ꝓtanea: sic̄ sup Mar. pauloañ ꝑmonē dñt: dic̄ Glo. q iesus docebat naturales ꝟtutes. i. naturę cōsētaneas: vel q̄s naturaľ rō dictabat. Ad fructū iusticię. i. ad op⁹ bonū. Sic̄ enim natiuitas. i. hō nat⁹ vel q̄cq̄d nascit interit. i. annihilat. Nisi habeat q̄ respiciat. Ad hoc data est ei lex naturalis. Venerek: ad hoc ē lex cerimonialiū. Q̄ respiciat dic̄ ꝓpk intellectū: q̄ venerek ꝓpter affectū. Diabolo inuertēte p suggestionē. Cōtra q̄. i. in remediū cui⁹: de⁹ oia pctā. ſ. dimisit. Pctm lateret. Un. j. vij. b. Cōcupiscētiā nesciebā esse pctm nisi lex diceret: nō ꝓcupiscer̄. Genera pctōr̄ t p̄uaricationis. Pctm ꝓprie ē q̄ ē malū in se t ꝫ legē naturę: p̄uaricatio ꝟo q̄ nō est malū/ nisi q̄ phibitū. Ex hoc pōt argui sic: Si est aliq̄ pctm tm q̄ phibitū: g̃ t aliq̄ ꝟt⁹ est ꝟtus/ eo q implek aliq̄d tm/ q̄ p̄ceptū est: hęc est obediētia. Un manifestū est q ipa ꝓprie est in differētib⁹. Pędagogū. Gal. iij. d. Timorē signū faciēdor̄ vel futuror̄. Lex aliq̄n dr̄ tota scptura. Joh. xv. d. In lege eor̄ scriptū est: q̄ odio habuerūt me gratis. Aliq̄n scptura q̄nq̄ libror̄: ꝑm b dr̄ q lex data fuit moysi. Aliq̄n decalog⁹ scrip⁹ Exo. xxxj. d. Deut. v. a. Scom b dr̄ q lex data fuit moysi i mōte sinai. Aliq̄n cerimonialia tm: sic sumit Gal. iij. d. Dicite mihi q̄ sub lege vultis esse: legē nō legistis. Aliquando lr̄a cū spūali intelligētia. j. vij. c. Lex sctā est t mādatū sctm t iustū t bonū tc̄. Lex phase: Exod. xij. a. Lex lepr̄: Leuit. xiij. a. Holocaustor̄: Leuit. vij. a. Nisi abūdauerit: Matth. v. c. Nō solū aūt tpalia. Glo. est. Dedę sup illud Matth. xix. c. Si vis ingredi ad vitam tc̄. Nō veni soluere: Matth. v. b. Nō q̄ de boie. Ezech. xx. d. Dedi eis p̄cepta nō bona: Ubi Hieronym⁹. Posit idolatriā dedit eis multiplices legis cerimonias: vt cōpatione idolatrię leui⁹ fieret q̄ nō erat bonū. Ex b videk q essent mala: quō g̃ eis p̄cepit illa. Ite de hoc quęrit: iusticia legis suo tpe custodita nō solū bona tpalia/ ꝫ vitā ꝓferebat ętrnā. Hoc est plane ꝫ lumbardū: q̄ dicebat nec opa operātia erāt meritoria. Hoc eni nō intelligit de mozalib⁹/ vt videk p hoc q dic̄ suo tpe custodita: mozalia aūt nō tm in vno tpe/ ꝫ in oi custodita ꝓferūt vitā ętrnā. Solo. Legalia p opib⁹ opantib⁹ erāt meritoria. q̄ fiebāt ex charitate: tū Beda locꝁ de mozalib⁹: q̄ō patet: q̄ istud dicit sup hoc: Si vis ingredi ad vitā/ serua mandata. Sz ite q̄rit: q̄re dicit suo tpe custodita. Dicēdū q si li/ suo referk ad legr̄ t tūc nō est ꝫ lumbardū. Ad illō: nō bona: dicēdū q sicut sunt q̄dā mala p se et ꝑm se g̃ licet nō essent phibita: tm sunt mala: t hoc suo noie turpitudinē dicūt/ vt fornicatio: t sūt ꝫ legē naturalē. Quędā sūt mala ꝑm se tm: g̃ nisi addak bona circūstātia/ sp sunt mala: vt est occidere hoiem. Sīr g̃/ dā sūt p se t ꝑm se: g̃ plata ꝟtutē dicūt/ vt diligere deū: orare t hmōi. Quędā aūt sunt g̃ nō sunt bona nisi addita circūstantia: vt p̄cutere puerū ꝓpk doctrinā: talia erāt cerimonialia: sz nō erāt bona p se t ꝑm se: t sic intelligendū est verbū. Observantes ꝑm lr̄am. Hoc idem verū est de mozalib⁹: qñ implebank timore nō amore. Et de lr̄a mozaliū sine gr̄a. Jdeo sic diuersificak q ꝑm magr̄m lr̄alis observantia nec sine gr̄a nec cū gr̄a erāt meritoria. Dign⁹ erat. i. min⁹ indign⁹ ęteris: vl dign⁹. i. idoneus dignitate ꝓgrui: nō dignitate meriti. Sz nō p oibus. i. nō advtilitatē oīm. Alibi ait apl̄s. j. Timoth. j. b. Per eā nihil iusticię accreuit. i. q̄ etsi nunq̄ data fuisset non min⁹ opak iusticiā. Occone dñicam docuit Matth. vj. b. Ler tamē indixit p exemplū: Matth. liij. a. vbi tēptatus est a diabolo. Uel p ꝟbū. Mat. xvj. d. Si q̄s vult venire tc̄. Laborā ti sbuenit. Mat. vltj. d. Dobiscū sū vsq ad ꝓsūmationē scli. Victorē. Apoc. ij. b. Vincenti dabo edere tc̄. Et in eodē. c. Qui vicerit nō lędek/ a morte secūda. Et i eodē. c. Vincēti dabo māna absc̄ditū tc̄. Nō solū a ꝑteritis: verūetiā a futurs. Un i Cōfiteor dr̄: Me ꝑnitia/ ꝑterita t futura durēt: t ꝑterita ne redeāt: futura ne fiāt. Sic̄ aliq̄ pctā ꝑter adā sūt. Argumētū q nō oīe pctm ex fomite. Jō cū dixisset tc̄. q. d. bñ appa ret p textū: q aliq̄d peccatū est q̄d nō est ab adam; sed nulla gratia vel iusticia est g̃ nō sit a chr̄isto.

ꝑ multꝫ alias immũdicias exeũdo. Esa. xxvij. b. Mesciẽrũt vi
dentẽ/ignorauerũt iudiciũ/absoꝛpti sunt a vino/errauerunt ꝑ
ebrietate: oẽs mense
coꝛ repletꝫ sunt vo/
mitu ꝛc. Ira alueũ
legis vindictꝫ excedẽ
do/cũ tñ dicat Ecce/
chiel. ix. a. Septua/
ginta: Wibi vindi/
ctã ꝛ ego retribuã: di
cit dñs. Sed multi
etiã pro ꝓbis nõ tñ
ꝓba reddũt/ꝫ ꝓbera.
a Supabũdauit
gra/qõ fac dñs vt i
donis suis glorioꝝ appareat. Dich. iij. d. Uenies vsq; i baby
lon ibiq; libaberis: ibi redimet te dñs de manu inimici tui. Esa.
xxv. c. In cubilib⁹ vbi ꝓus habitabãt draconꝫ: viroꝝ calami
et iunci orlek. i. frutes ꝛ sanctitates apparebũt ꝙ impletionẽ
mãdatoꝝ exterius ꝛ aggressionẽ ꝓsilioꝝ. Can. iij. c. Uenite co
ronaberis/de capite amana/de vertice sanir ꝛ hermon/de cu/
bilibus leonũ ꝛ montibus pardoꝝ. Hoc ꝺr Ecci. xxiij. Ps.
Ps. 31. Cõgregãs sic i vtre aq̃s maris ponẽs i thesauros abyssos. i.
Ps. 67. gfam ꝛ scientiã in eis q̃ fuerunt in abysso pctoꝝ. Et alibi. Cõ
uertã ex basan. Posset eẽ theuma in festo magdalenꝫ vl pauli
b Regnauit pctñ: qõ est/qñ pctm facit in hoie ꝙcipien/
do mala: phibẽdo bona: qõ rex solet facere i regno suo.

Romanos 5.d.

A

a supabũdauit et gra: vt sicut
b regnauit peccatum in morte:
ita ꝛ gratia regnet ꝙ iusticiam
in vitã eternã: per iesum chri/
stum dominum nostrum.

c Quid ergo Ca. VI
d q dicẽmus: Manebim⁹
in pctõ vt gratia abun

Quid ergo dicemus. Hic incipit Expo. Ca. VI
q secũda pars ꝑmꝫ partis eplꝫ totalis: in q̃ ostendit q̃
lex spũs necessaria est ad salutẽ: ꝛ durat vsq; ad. viij.
caplm. Scimus qm̃ diligẽtibus deũ oia ꝛc. Diuidit
hoc caplm in duas partes. In ꝑma ostendit ꝙ silr q̃ lex spũa
lis summꝫ et specialiter necessaria est ad salutẽ: vsq; ibi: Sic
eẽ exhibuistis coꝛpa nr̃a ꝛc. Postea ostendit idẽ ꝙ naturã
siue rõnem seruitꝫ vsq; ad finẽ caplĩ. Cõtinuari põt duplicit
pars parti/sic: Patet q̃ lex nõ est necessaria ad salutẽ: ex quo
per legẽ abũdauit pctm: Quid ergo. Uel sic: Ubi abũda/
uit delictũ supabũdauit gra: ideo interrogando obiicit quod
obiiciebãt aliq̃. Tu dicis: vbi abundauit ꝛc. Quid g̃ dicek ex
quo gratia supabũdauit dak eis in quib⁹ abũdauit pctm: d
Dicem⁹/hoc. l. qõ ꝑmanet i pctõ. e Absit/q̃ hoc dicam⁹:
immo viuemus spualiter: qõ ostendit/qr nõ debem⁹ ꝑmane/
re in pctõ. f Qui eẽ ꝛc. Et ostẽdit ꝙ silr q̃ mortui sum⁹
pctõ. g An ignoratis ꝛc. qr quicũq; i christo iesu
baptizati. i. iustificati a christo iesu. i In morte ipius:
id est in baptismo ꝙsequẽte effectũ a morte ipsius. k Cõse/
pulti eẽ: si hõ mortuus deberet statim reuiuiscere nõ sepe/
liret. Uñ cũ vt añ dixit q̃ nos mortui sum⁹ pctõ: vt debeam⁹
ei reuiuiscere/addit: Cõsepulti ꝛc. dico q̃ in morte ipius. i.
ad silitudinẽ mortis baptizati sum⁹: vt sicut ipse est mortuus
semel: ita ꝛ nos semel moriamur pctõ. l Eẽ. i. quia. Con/
sepulti sum⁹ cũ illo. i. ad silitudinẽ illi⁹. Nos dico ducti/
m Per baptismũ in mortem. i. in peccatoꝝ absolutio/
nem: ꝛ hoc ad simlitudinem sepulturę eius: quia ter immergi
tur puer: ad innuendum tres dies sepulturę eius. Uel/ n In
morte/ dicit: quia baptismus habet virtutem suam a morte
ei⁹. Nec sufficit mori/vt christus scz mortuus est: nisi resurga
mus vita gra/

Moraliter Moraliter. b Quicũq; baptizati sumus. i. tincti
i In morte ipsi⁹. i. in passiõe ei⁹: vñ debem⁹ eẽ colorati co
lore christi. i. sanguie ei⁹/vt dicam⁹ cũ beata agnete: Sanguis
Ps. 67. ei⁹ ornauit genas meas. Ps. Ut intinguak pes tu⁹ in sanguie.
Passionẽ dñi obliuiscik ꝛ alio colore se tingit/affectũ ad frena
dirigẽs. Uñ cõquerik dñs. Hiere. xij. c. Nũqd auis discolor
hereditas mea mihi: nunqd auis tincta ꝙ casum. q. d. ꝙ totum
debet esse vnus color sanguinis christi. Illa g̃ in quo nulla est
mortificatio christi/siue simlitudo christi passionis/baptism⁹
nõ est: ꝛ colorẽ quẽ recepit i baptismo amisit. Sõ deflet eccle
sia ꝙ hieremĩ Thren. iij. a. Obscuratũ ẽ aurũ/mutat⁹ ẽ co/
lor optimus. In eodẽ. b. Candidiores naçarei eius niue: si/
cut a christo christiani. Ita ab eo naçareno naçarei rubicũ/

diores eboꝛe antiquo. Et tanguntur duo effectus baptismi: q̃ lauat a pctis/qõ intelligik in niue: ꝛ ornat virtutibus ꝛ dat

f det: Absit. Qui enim mor/
tui sum⁹ pctõ: quõ adhuc vi/
s uem⁹ i illo: An ignorãtis frẽs:
b qr quicũq; baptizati sum⁹ in
i christo iesu: i morte ipi⁹ bapti
k zati sum⁹: Cõsepulti eẽ sum⁹
m cũ illo ꝙ bãptismũ i morte vt
quõ christ⁹ surrexit a mortuis

limitationem christi. Per ebur antiquũ: patres antiqui. Uñ ꝙ bocvult intelligi q̃ nos magis debem⁹ poꝛtare mortificatio/ De cõse. dis. 4. nẽ christi q̃ antiqui. c. Apte in pñ.
Superbi autem ꝛpie
sũt baptizati in mor/
te diaboli q̃ ꝙ supbiã
cruci ꝑmo affix⁹ est.
Uñ eis possim⁹ di/
cere: An ignoratis:
qr quicũq; supbi estis in morte diaboli baptizati estis. k
Cõsepulti cũ illo/ne redeam⁹ ad actũ pcti. Job. xj. c. De
suscitatione lazari: q̃ si vellet redire ad vxoꝛẽ suã: qr solutũ fuit
mrimoniũ nõ posset: Sic religiosus si vult ad vxoꝛẽ suã quã
habuit in seculo redire: id est cõcupiscẽtias sciat q̃ solutum fu
it matrimonium statum quãdo intrauit religionem vel vouit.
m Per baptismum in morte: vt quõ ꝛc. Hoc signifi
catũ fuit. iij. Regũ. xiij. d. vbi ꝓiectũ fuit cadauer in sepul/
chro helisei: et cum tetigisset cadauer helisei: reuixit homo et
* stetit supra pe/

Quid g̃ dicem⁹ ꝛc. Glo. Ubi debuerũt. i. in q̃ ꝙdicatiõe. Expositio
Accipe vitã. ij. Corr. ij. d. Christi bon⁹ odoꝛ sum⁹ deo in bis Glo.
ꝛc. Tãto magis deo placeret. ꝟ. iij. a. Si eẽ iniq̃tas nr̃a iu/
sticiã dei cõmẽdat: q̃d dicem⁹ ꝛc. Hoc aũt puersi accipiunt.
Sz ãre dic eos puersos: nõne eẽ ꝟ verũ est: Videk q̃ sic: sup
illud. j. vij. e. Oia cooperank in bonũ: dicit Glo. etiã morta/
le. Sed factẽda est vis i hac ꝙpositione/ꝑter: dicebãt eẽ q̃
causalik dixerat apl's: Ubi abũdauit delictũ/supabũdauit ꝛ
gra. i. ꝑk hoc: ꝟ ipe accepit occasionalik. Ingratos gre: quia
nõ gratis darek gra si pctm cooparek. Pro maiori gra/habẽ
da vel obtinẽda: q̃si mortui nõ amãtes pctm vel liberati a pec
cato. Hoc iã habem⁹. i. remissionẽ pctoꝝ: Reddem⁹ vires ho
sti ꝙ pctm: aliter nõ hz ptãtẽ in hoie. Esa. lj. f. Dixerũt aie tue
incuruare vt trãseam⁹. A quib⁹ liberat medicina. Cuiuscũq;
ꝓditiõis. Bal. iij. d. Ubi nõ ẽ masculus ꝛ fẽmia gẽtilis ꝛ iu/
dꝰ ꝛc. In institutiõe christi. Mat. vlt. d. Ite baptizãtes eos.
Qui baptizat iteꝝ. j. Corr. iij. b. Qui aũt icremẽtũ dat deꝝ:
Joh. j. e. Qui misit me baptizare i aq̃: ille mihi dixit: sup quẽ
ꝛc. Semel mortu⁹ ẽ carne: qr nũq̃ mortu⁹ fuit spũ. Et spuiuit
spũalik. Quia moꝛs eiꝰ cã ẽ. Sz nõne añ baptism⁹ purificabat
q̃ christ⁹ moꝛeret: Sic: ꝟ nõ ita ꝙfecte sicut post: qr ꝙ christi
passionẽ habuit plenũ effectũ tollẽdi pnã ꝛ itrãdi ianuã. Sz
pe arguit illos ꝺ ignorãtia. Uñ. ꝟ. ij. a. An ignoras ꝛc. Simi
les morti christi: qr trina imersio triduũ sepulturę christi: desi
gnat eleuatio de aqua christi resurrectionem. Fide in baptis/
mo: ne ãpli⁹ ad mala ꝓgrediamur. Remot⁹: qr fact⁹ imortal
nõ potẽs mori. Per gliam ꝑis. i. ꝙ ꝟbũ. Argumẽtũ q̃ ꝟ no/
mẽ glia licet sit eẽntiale: tñ q̃q; supponit ꝙ ꝑsona. Hoi vnitũ.
Sz supposito illo hoie supponik filꝰ dei: g̃ filꝰ vnik sibi ipi: et
ita hoiez assũpsit. Rñdeo. Unitũ hoi. i. hũanę nature. Explã
tati. i. trãslati. De mala fra: de ꝙuersione mala ad bonã. Sil
id ẽ mox ꝛ erim⁹ resurrectiõis: g̃ ꝓus est mori pctõ/deinde re/
surgere: sed moꝛs peccati est peccatoꝝ remissio: resurrectio
gre infusio: g̃ remissio pcti ẽ ꝓoꝛ q̃ infusio gre. Solo. Appel/
lat resurrectionẽ bonoꝝ opm fructificationẽ: g̃. s. opa bona se
quunk remissionẽ pcti. Uel/alik. Si silitudini mortis. Hoc di
cit ad innuendũ q̃ nõ tñ passionẽ/sz etiã circũstãtias debem⁹
habere i mẽoria: vt dicam⁹ cũ spõsa. Can. j. d. Fasciculꝰ myr
rhe dilectꝰ me⁹. Job. xxxix. d. Pulli eius lãbũt sanguinẽ: q̃
lambit sanguinem nihil de eo relinqt: sic nec debem⁹ relinq̃re
aliquã circũstãtiã passionis. Nõ tñ res. i. opa gesta: ꝟ etiã sa/
cramẽta. i. sacra signa efficientia in nob qõ figurant. Sed etiã
gestis ꝓfiguraret vita christiana. Aug⁹. Propter eius crucẽ
dictũ est: Qui christi sũt carnẽ suã crucifixerũt cũ vitiis ꝛ cõcu
piscentiis: Bal. v. d. Propter sepulturã. Cõsepulti enim su/
mus cum illo per baptismum. ũ. Propter resurrectionem:

vt quẽadmodũ

mus vita gr̃e: sicut christus vita gl̃ię. a Per gl̃iam patris. i. p seipm̃ q̃ est gloria patris. Prouer. x. a. Fili⁹ sapiens lętificat patrē. Itē. xiij. a. Filius sapiens doctrina est patris sui. Itē Eccl̃. xxij. a. Cōfusio p̃ris est de filio indisciplinato. Scōm hoc gloria patris fili⁹ disciplinatus. b In nouitate vitę. i. in noua vita: Hoc sic ꝺr ad matorem expssionē. c Si eñ cōplātati ꝛc. exponit similitudinē. s. quid est mori peccato siue sepeliri: ꝛ quid resurgere facti: hoc dicit ad innuendum q̃ hoc nō habet hō a natura: sed a gratia. d Similitudini mortis eius: vt dicam⁹ cum apl̃o. ij. Cor. iij. c. Mortificationē iesu christi in corpe nr̃o circūferētes vt ꝛ vita ꝛc. Et sic/ cōplantati. i. adhęrētes firmiter passioni christi p mortificationē/ fructū bonor̃ opeꝝ faciem⁹. Dicit aūt: Si mulitudini mortis/ non morti: q̃ quicq̃d possemus sustinere est similitudo ꝛ quasi vmbra mortis. e Simul et resurrectionis erim⁹/ participes in gloria.

Epł. 4. c. Col. 3. b.

Moraliter ✱ stetit supra pedes suos. Significatum etiam est Geñ. xxiij. d. in sepultura duplici hebron. i. in baptismo/ propter duplicem effectū. i. remissionis pctōr̃ ꝛ collationis gratię: in q̃ oēs patriarchę. i. oēs boni debēt sepeliri. Hāc emit abrahā: id est christus sanguine suo: ꝛ sic factus est pater multarū gentium. Titul⁹ hui⁹ sepulchri ꝛ inscriptio est character ꝛ abrenuntiatio diaboli ꝛ eius p̃oparū. Qui aūt sepultus est p baptismū vel per ingressum in religionē ꝛ adhuc viuit pctō/ signum est q̃ sit flagitiosus: sicut si inueniret alios qui diu iacuisset in sepulchro viuus. b In nouitate vitę. Inde tractū est ali cubi in ꝓsuetudinē q̃ clerici vadūt oēs in superpellicijs. Pś. Emitte spm̃ tuū et creabunt. Eph̃. iiij. f. Renouamini spiritu mētis vr̃ę ꝛc. Hoc etiā significat renouatio vestiū. Sz beu ancilla parata est/ non dña misera aīa. Bar. vlt. b. Viderūt iuuenē sedentē in dextris cooptū stola cādida. Matth̃. vlt. a. Erat aspectus eius sicut fulgur. Per iuuenē significat strenuitas bñ operandi in baptismo. Per dexterā q̃ opari debemus p̃ eternis. Per stolā pseuerātiā. Per candorē mundiciā cōuersationis. Per ruborē faciei ardor charitat. c Si eñ cōplantati sumus. Quidam sunt q̃ nec in cęlo nec in terra plantati sunt: sed fluctuantes mouentes se ad ventū cuiuslibet tēptationis. Contra quos dicit. iij. Regl. xviij. d. Usq̃quo claudicatis in duas partes ꝛc. Esa. xviij. a. Ite angeli veloces ad gentē cōuulsam ꝛ dilaceratā. Job. xix. b. Quasi euulsę arbori abstulit spēm meā. Itē nō est mirū si tales nō possunt fructificare. Et Zach̃. v. d. Leuauerūt dęmones āphorā inter cęlū et terram. i. tales mobiles eleuāt. Alij plantant in terra p amorē. Hiere. xij. a. Radicē miserūt. Glo. In terrā misērūt: p̃ficiūt ꝛ faciūt fructū. Job. xliij. b. Si senuerit in terra radix eius: ꝛ in puluere emortu⁹ fuerit trūcus eius/ ad odorē aquę germinabit. i. gr̃ę/ q̃tūcūq̃ inueterat⁹ fuerit in amore terrenor̃. Tales q̃nq̃ licet radicē habeāt i terra: tū fructⁿ. i. opa: et folia. i. verba habēt in cęlo: q̃ bona opa exterius faciūt et bñ loquūt de deo. Hiere. xij. a. Prope es tu ori eor̃ ꝛc. q̃ tamē vbi radicata est arbor: ibi cadūt fructⁿ ꝛ folia: sic verba ꝛ opa aliū redeūt ad terrena: rōne quor̃ hoc faciūt. His ꝺr Mich. vj. d. Tu seminabis ꝛ nō metes. Alij plātati sūt in cęlo. Pś. Plātati in domo dñi in atrijs dom⁹ dei nr̃i florebūt. Glo. in ecclia militanti. Jō fructū inuenięt in ęra cęli. Amos. vlt. d. Plātabo eos sup humū. s. ꝛ nō auellā eos vltra de terra sua quā dedi eis: q̃ erit in gl̃ia. Sz nota q̃ hz duas radices: intellectū ꝛ affectū. Et q̃nq̃ solus intellectus radicat⁹ est in cęlo: q̃ bñ sentit ꝛ intelligit de deo ꝛ angelis ꝛ gloria eor̃. Sed nihil valet nisi ꝛ affect⁹ ibi plantet. Jdeo dicit apl̃s: Cōplātati. i. simł vtrąq̃ radice plātati: Vñ Pś. Gustate ꝛ videte. Et Deut. xxxij. d. Utinā saperēt ꝛ itelligerēt. Itē debem⁹ plātari in terra pęnitētię p exercitiū bonor̃ operū. Geñ. xlj. g. Crescere me fecit dñs in terra pauptatis meę. i. in pnia in qua recognoscit hō pauptatē. s. spūalit in ęra passionis dñicę p imitationē in terra cęlestiū p̃ desideriū ꝛ amorē. Utrū aūt alios sit plantat⁹ in mala terra/ pōt cognoscere ex trib⁹: ex putredine radicis: ex amaritudine fructuum: ꝛ ex paucitate eorundē. Radix est cor: si fructus sunt amari et si remordet eū cōscientia de omnibus quę facit: et si facit pauca bona opera: et hęc tria intelligat perfecte/ fiet illud Hiere. xvij. b. Et erit quasi lignū q̃ trāsplātatur super aquas ꝛc. Tūc etiā dicet ꝺ eor: Filij tui sicut nouelę oliuarū in circūitu mēsę tuę. †Pś. 127.

Pś. 105. Pś. 91. Pś. 33.

a per gloriā pātris: ita ꝛ nos in
b nouitate vitę ambulem⁹. Si
c enim complantati facti sum⁹
ꝺ similitūdini mortis ei⁹: simul
e ꝛ rēsurrectiōis erim⁹. Hoc scientes q̃ vetus homo noster

f Hoc sciētes q̃ vet⁹ homo. Posset quis dicere. Reuera oportet nos mori pctō: sed non possumus ꝓpter infirmitatem corporis. Rndet q̃ immo. Hoc scientes q̃ vetus homo: id est fomes faciens veterem hominem spiritualiter: Ad litterā

Simul crucifixus

Moraliter. f Vetus hō noster crucifixus est. i. fomes per passionem dñi debilitatus. Esa. xxv. d. Triturabit moab sub eo. i. fomes quā traximus a patre nr̃o adā sub passione christi debilitat. Diabol⁹ silr crucifixus fuit: q̃ tunc fuit afflictus furore ꝛ inuidia vidēs per mortē christi regnum suū destrui: et regnum dei p̃parātū ꝛ augmētari. Unde sicut habet Matth̃. xxvij. b. procurabat liberationē christi: per vxorem pilati dicentē: Nihil tibi ꝛ iusto illi. In cruce q̃ suspēsus fuit diabolus. Qꝺ significatum est Hester. v. d. Aman. i. iniquus. i. diabolus parauerat crucē mardocheo: sed factum est ecōuerso. Mardocheus interpretat amare ꝓterens impudicum: qꝺ fecit in cruce de diabolo christus. Itē mundus crucifixus est cū christo: q̃. j. Joh̃. ij. c. Omne q̃ est in mūdo ꝛc. Concupiscentia carnis crucifixa est per amaritudinem morris ipsius/ per extremam paupertatē quā sustinuit in cruce: vt nudus suspenderet. Cōcupiscētia oculor̃/ per amaritudinē mortis. Per mortis vilitatē superbia vitę. Vel/ Vet⁹ hō: id est q̃libet pctōr̃. Pś. Inueteraui inł oēs inimicos meos. Pś. 6.

✱ Per conuersationē ꝛ

Expositio Glo.

ꝛ Ut quēadmodū christ⁹ resurrexit ꝛc. ś. eodē. Prop̃t ascēsionē. Si cōsurrexistis cū christo q̃ sursū sūt q̃rite ꝛc. Col. iij. a. In vetustate: a ꝓmo hoie ꝓtracta. Vñ Chrys̃. dicit. Assūpsit oēs defect⁹ nr̃os p̃ter indecēs pctm̃. Sed obijcit de ignorātia: ideo dicit p̃ter pctm̃. i. p̃ter omne indecēs. Nō em̃ decuit vt tant⁹ ignorantiā assumeret. Sed tūc dubitat de passionib⁹ aīę/ vtrū eas assumpsit. s. gaudiū/ tristiciā ꝛ hmōi. Ad ħ dicūt q̃ accepit eas inq̃tū passiones naturales: non inq̃tum passiones aię rōnalis. Sed si hoc/ de carnalib⁹ carnaliter gaudebat vel tristabat. Et ħ q̃dē verū est: nō vt notet vitiū/ sed in eis gaudebat: sicut in creatura dei vel sua. Nō p̃m culpam. i. nō mediāte originali. Ut nec eor̃ visio nec memoria habeat: qꝺ significatū ē Geñ. xxxv. a. Ubi iacob infodit inaures ꝛ armillas subter terebinthū. i. pctā vt nō redeāt in mēoriā ad delectandū. Esa. xliij. c. Perdā babylonis nomē ꝛc. Eph̃. v. a. Fornicatio ꝛc. nec noiet ad declectationē in nobis ꝛc. De virtute i virtutē. i. de studio vni⁹ ꝛtutis ad statū alteri⁹: vel q̃ ad maiora opa ꝛtutum: vel de vno gradu ꝛtutis ad aliū gradū eiusdē. Sicuti ē videam⁹. j. Joh̃. iij. a. Dolor ē ꝓfessor̃. i. ꝓfitētiū pctā sua/ ē. ś. significat. Reḋes absolutor̃. i. gaudiū spūale qꝺ ħ hō absolut⁹ a sacerdote vel a pctis. In resurrectiōe vita iustor̃. Argumētū q̃ absolutio p̃ualeāt vita/ ꝛ ita remissio pcti q̃ gr̃a. Rndeo. Vita ħ ꝺr sp̃lēdor bonor̃ opeꝝ. Vet⁹ hō crucifix⁹. Querit q̃re potⁱ⁹ ponit vet⁹ hō/ crucifigat: q̃ submergat vl occidat. Rndeo. Ad inuētū q̃ nō extinguit fomes ex toto ſz p baptismū debilitat ꝛ lāguet. Nr̃. i. q̃ ex nob nō ē ex deo: q̃ fomes ex ꝺo nō ē. Ad idē Geñ. xvij. b. Ita cut⁹ p̃putij/ caro nō fuerit circūcisa pibit de ꝓpło. Aug⁹. in Glo. Simł vtrūq̃ ꝓpagat natura est/ ꝛ naturę vitiū: alterū bonū/ ꝛ alterę malū: huic causa volūtas dei sūmi: huic volūtas hoīs p̃mi. Itē Aug⁹ de ciuita. dei. Cōcupiscētiā sozdib⁹ libidinū mixtā bonum esse dicere deserite: cuius auctorem non deū/ sed diabolum credite. Ex his habet q̃ fomes nō a deo: sed a diabolo aut hoīe. Contra. Fomes pęna: oīs aūt pęna a deo: ergo fomes a deo. Itē. j. eodē. Qui em̃ mortu⁹ est iustificat⁹ ē ꝛc.

ꝛ Glo. Dors et

a Simul crucifixus est/per baptismū qui habuit virtutē
sc̄z a morte ⁊ crucifixione christi. c Corpus/cōgeries pec
catoꝝ. Sicut ecōtrario. Matth. vj. c. Si oculꝰ tuꝰ simplex fu
erit/totū corpus tuū lucidū erit. i. cōgeries bonorum operū.
b Ut destruatur: qz corpus peccati ꝓcedit a fomite sicut
a fonte: ⁊ ideo obtu
rato ipso/ destruet cō
geries pctoꝝ. Dicit
aūt/crucifixꝰ: quia
nō oīno extinctus ē
fomes: sed lāgueſcit ⁊ nihil potest ꝓtra nos nisi velimus. d
Ut vltra nō ſuiam⁹ pctō: ex q̄ fomes nō habet dominiū
in nobis. e Qui eīm mortuus est/ a pctō. Adhuc ꝑse
quitur similitudinē ꝓpositā/per quā vult ostendere spūaliter
mortuus q̄ a peccato quo ad actum et cōfessionem/ f Iu
stificatus est a peccato/ vt iam nō sit in seruitute peccati.

a b c d simul crūcifixus ē vt destrū/atur corpūs peccati: vt vltrā

e f nō seruiam⁹ peccato. Q̄ui eīm mortuꝰ ē: iustificat⁹ est a pctō.

B

Sī autem. Posset
Dupliciter *per cōuersationē ⁊ imitationē peccatoꝝ. Baruch. iij. b. In
ueteraſti in terra aliena. Caput huⁱ⁹ hois est amor ꝓprius si
ue ꝓuat⁹: sed vt impleat illud Abacuk. iij. c. Percussisti caput
Ps. 73. de domo impiⁱ. i. corde. Ps. Tu cōfregisti capita draconū.
Frons eⁱ⁹ ē ipudētia peccādi. Hiere. iij. b. Frōs mulieris me
retricis facta ē tibi: noluisti erubescere. Oculi eⁱ⁹ sūt sapiētia
mūdi ⁊ prudētia carnis. Job. xij. b. Oculi eⁱ⁹ vt palpebrę di
luculi. Tūc apparet lux tenuis q̄ tū est nox: sic est de sapiētia
mundi/ ⁊ prudētia carnis. j. vij. a. Prudētia carnis mors est.
Jacobi. iij. d. Non est ista sapia desursū descēdēs ⁊c. Nasus
eius callida et astuta ꝓuidentia ad malefaciēdū. Luc. xvj. b.
Filij huius mūdi sapiētiores filijs lucis sunt ⁊c. Linguā ha
bet serpētinā et bifurcatā vel trifurcatā: qz cozā hoie dic vnū:
retro ꝓrarium. Bilinguis etiā est iste pessimus homo: qz in
detractiōe est ipse detractor: ille cui detrahit: ⁊ ille cui narrat.
In hac lingua est venenum detractionis q̄ q̄nq̄ interficiun
tur illi tres. Ecci. xxviij. b. Susurro ⁊ bilinguis maledictus:
multos eīm ⁊c. Tertia lingua. Hęc est gladiⁱ⁹ triceps/fauces
habet serpētinas nihil comedēs nisi terrā. Mich. vij. d. Lin
Ps. 71. gūt puluerē sicut serpēs. Ps. Inimici eⁱ⁹ terrā lingent. Esa.
lxv. d. Serpēti puluis panis eⁱ⁹. Cauda eⁱ⁹ est cauda canis. i.
adulatio. Esa. ix. c. Prophetа docēs mēdaciū ⁊c. Illud disp
det dñs ab isr̄l caput ⁊ caudā ⁊c. Jecur ē amor illiciⁱ⁹. Thren.
ij. d. Effusū est in terra iecur meū. Fel eⁱ⁹ est ira. Act. viij. d.
In felle amaritudinis ⁊c. Uenē eⁱ⁹ gulositas. Phil. iij. d. de
gulosis: Quoꝝ deⁱ⁹ venē ē. Uel venter est auaricia; qz quātū/
cunq̄ ponas de diuitijs in ventre auaricię: semp postea ē esu
ries diuitiarū. Job. xx. b. Diuitias q̄s deuorauit euomet et
de vētre eⁱ⁹ extrahet eas dñs. Hū dicit/exhibit: qz q̄si extractę
sint eiurię earū semp patit. Intestina eius sunt arcę ⁊ dolia ⁊
borea. Sed q̄nq̄ iste hō est simia/ non habēs caudā ꝑ tur
pitudinis suę manifestationē: quandoq̄ est animal acephalū:
per auariciā vt etiā seipm nō diligat curā sui nō ągēdo. Eccl.
x. b. Auaro nihil est scelestius ⁊c. Item iste hō quādoq̄ non
habet pulmonē: quia nō respirat dando vel erogando/ vt aua
rus: nec aspirat attrahēdo/ vt ꝓdigus q̄ nihil retinet. Itē q̄n
q̄ nō habet cor. i. magnanimitatē. Osee. vij. c. Ephraim q̄si
colūba seducta nō hūs cor ⁊c. Itē q̄nq̄ nasū nō hz ꝓ idiscreti
onē ⁊ ipꝛouisionē. Deut. xxxij. d. Utinā saperēt ⁊c. e Qui
eīm mortuus/ est pctō. Baruch. iij. a. Audi nūc oꝛationem
mortuoꝝ israel. Esa. xlj. d. Noli timere vermis iacob ⁊c. Ver
mis. i. humiliatus ⁊ abiectus in oculis tuis: et post mortuus
Ps. 21. pctō. Ps. Ego sum vermis ⁊ nō hō ⁊c. Job. iij. b. Quare nō in
vulua mortuꝰ sū. i. i cogitatiōe de pctō vt ñ ꝓuenirē ad ꝓfectū.

Expositio Glo. * Sī aūt mortui su/
Glo. lum/est quidē malis: sed in bonis dei operib⁹ est annumeran
da: q̄si iustū est vt mali puniant: sed oīne iustū a deo ⁊ fomes
iuste infligatur: ergo a deo. Soluunt quidā q̄ fomes q̄nq̄ dici
tur ipsa cōcupiscētia: q̄nq̄ macula annexa ꝓcupiscentię: ⁊ hoc
rōne cōueritatis: ꝙm q̄ concupiscētia a deo: ꝙm q̄ macula ab
homine vel a diabolo. Aliter tū dici pōt ⁊ melius q̄ quędam
simpliciter sunt a deo: qz ex corde ⁊ volūtate eius. Pręterea
alia sunt quę nō sunt simpliciter a deo: qz nō ꝙm voluntatem
et cor eius sunt primo/sed pctō hoīs a deo extorta: ꝙm q̄ Oz
Thren. iij. d. Mō eīm hūiliauit ex corde suo: ⁊ abiecit filios
hoīm: tale ē fomes: holocausta iudęoꝝ: libeli⁹ repudij: ⁊ hō fo
mes nō ē a deo simpliciter: vel aliter/ In similitudinē carnis pcī.
j. viij. a. Mō iuacuū.
ij. Cor. vj. a. Ne re
ꝓbet efficiar. j. Co
rinth. ix. d. ergo i vo
luntate eⁱ⁹ est esse re
ꝓbū. Rūsio. Uerū est: sed aliud ē esse reꝓbū: aliud reꝓ
batū. Reꝓbatus nihil ponit in hoīe/ sed reꝓbus aliquid
ponit. Reꝓbus aūt ponit q̄ sit in mortali ⁊ pseueret in illo
lex peccati q̄ est in mēbris. j. vij. d. Uideo aliā legē in mēbris
meis ⁊c. Prorsus extinguat: sicut fuit in beata virgine. To
tū aboleatur. Argumentū q̄ venialia dimittunt in baptismo.
Corpus castigamus. j. Cor. ix. d. Et pctā nostra. i. pnā ꝓ
pctis pertulit: de. j. Pet. ij. d. Ad quid ergo tenemur ꝓ pec
catis: satisfacere poterat ꝓ pctis plene: vñ iustissimi in limbo
descēdebāt. Christus aūt q̄ nō poteram⁹ facere supleuit.
Uñ Job. xvij. d. In tenebris strauī lectulū meū. Uñ passio
nē eīm oēs iusti in tenebris sternebāt lectulū suū ⁊ i limbo dei
nebāt. In corpe suo: existēte. Sup lignum moysi in heremo.
Joh. iij. b. Numeri. xxj. c. Nisi moꝛs domini. i. inc̄ztū moꝛ
talis: superaret. Osee. xiij. d. Ero moꝛs tua o moꝛs: culpę et
pnę. Factus maledictū / maledictione pnę: de Gal. iij. b.
Sua simpla. i. pna. Uñ. i. ad q̄ significādū vno die ⁊c. In
sepulchro quieuit. Cōtra Matth. xij. c. Sicut ionas fuit in
ventre ceti triꝰ diebus ⁊ triꝰ noctib⁹: sic ⁊c. Solo. Quidam
dicūt triꝰ diebus ⁊ noctibus/sine tribus: alij dicūt triꝰ die
bus: qz in aliqua parte triū dierū triꝰ noctib⁹: qz nocte post
sextā feriā. Moꝛ aūt sabbati duplex: qz añ resurrectionē dies
p̄cessit noctē in resurrectiōe noꝛ p̄cēdit diem: ⁊ ita p̄ synecdo
chen dicit fuisse triꝰ dieb⁹ ⁊ triꝰ noctibus. Pręsentē/p̄teri
tā et futurā: Ideo dicit ter Agnꝰ dei in missa. Uere pnitē
tes: qui finaliter pnitēt: qz veritatē habēt efficacię/nō tm̄ es
sentię. Sed regnū ⁊ dñium: q̄ est timoꝛ humanꝰ ⁊ mūdanꝰ:
ad quoꝝ imperiū multa mala fiunt. Inde est q̄ petrꝰ ostēdit
quō regnū harū passionū deuictū est ꝓ moꝛtē christi dicēs ē:
Inde est ⁊c. quia. s. victa est moꝛs: qz victū est regnū ⁊ domi
niū moꝛtis. i. timoꝛ pnę humanꝰ. s. vel rerum. i. mundanus.
Ad vocē ancillę. Matth. xxvj. g. Uñ reges. Act. iiij. d. Pręter p̄dicta/q̄ sūt gr̄a i pñti ⁊ mltiplicatio bonoꝝ opeꝝ. Et ta
li vita. s. vita gl̄ię. Job. xlix. c. Uos videbit⁹ me qz ego vivo
⁊ vos viuet⁹. Remotⁿ: qz factⁿ imoꝛtal⁹. Aliq̄ passione: q̄ nec
aliq̄ alteratiōe: Alteratio q̄dē sine passione nō fit. Una moꝛ
te coꝛpali. s. ad hoc suffecit. i. ad totⁱ⁹ generis humani redēpti
onē. Exutⁿ a carne: ergo deposuit carnē. Cōtra Augⁿ. Ma
ledicet q̄ dixerit deū deposuisse hoīem ex quo semel accępit.
Rūdeo oꝛ exutus a carne rōne aię q̄ separata fuit a carne i tri
duo. Uel dic/exutⁿ carne moꝛtali. i. moꝛtalitate q̄ ex carne ve
nit. In q̄ sacm ⁊c. qz baptiçamur ad similitudinē moꝛtis eⁱ⁹. Se
mel moꝛiēdo. j. vij. a. Similitudinē carnis pcī. i. carni sīli carni
peccatrici. Quicūq̄ fuerit in illo. i. ad similitudinē illiⁱ⁹: vel ꝙm
institutiōez illiⁱ⁹. Eidē rei cuiⁱ⁹ illa ⁊c. Ex b̄ argue q̄ pctm̄ ē res.
Ad idē. ē. iij. a. Si aūt inic̄tas ⁊c. Ibi Fulgen. Illiⁱ⁹ rei deⁱ⁹
vitoꝝ ē cuiⁱ⁹ nō est auctoꝝ. Rūdeo ꝙm eos q̄ dicūt q̄ nō omis
actio ē a deo. Uer est: pctm̄ ē aliq̄d nō tm̄ a deo. Scōm alios
ē aliq̄d inc̄ztū actio nō ꝙm deformitatē/ ⁊ ē a deo inc̄ztū actio:
non inc̄ztum est actio sub deformitate. Isti exponūt sic ꝓbū
Fulgen. Illiⁱ⁹ rei. i. talis rei / cuiⁱ⁹. i. q̄lis: vt sic exponat nomē
substātię p nomē q̄litatis: ⁊ ꝙm hoc supponit li/res/p actione
ꝙm q̄ ipsa ē sub deformitate; ⁊ ꝙm hoc nō est a deo. Uel pōt
dici q̄ hoc nomē res large sumit ad ens in natura ⁊ ad ens in
opinione vel intellectu. Al lauacro. i. p lauacrū. Malozes ꝓ vo
etiā actualib⁹. Scōm hoc videt q̄ venialia supaddita oꝛigina
li delent i baptismo. Cōtra. Uenialia nō delent p pniaz moꝛ
taliū: q̄ nec p baptismū. Ad b̄ soluūt q̄dā q̄ virtute baptismi
venialia dimittunt/etiā si ficte accedat: sed post redeūt: Sed
damnata est talis opinio. Alij dicunt q̄ gratia datur in ba
ptismo ad deletionē

a Si aũt. Posset ꝙs dicere: Præcipis vt moriamur pecca
to: hoc valde difficile est: ꝓpter hoc addit ꝑmiũ resurrectiõis
in ꝑsenti p gr̃am: in futuro per gloriã corpis ⁊ animę simul:
Et hoc ē: b Si mortui sum⁹ pctõ cũ christo. i. sic chri
stus mortuus est: pœnalitati ꝙ̃ est in morte corpali. i. si nõ rede
am⁹ ad peccatũ. c

Simul etiã viue
mus cũ illo: quia
Joh. xij. d. Ubi ego
sum illic ⁊ minister me⁹
erit. d Scientes
q̃ christ⁹ ⁊c. q. d.
debem⁹ pfecte mori
pctõ vt nõ redeam⁹
ad istud: sicut ⁊ chri
stus non rediit ad vitã vt iterum moreret. f Qui enĩ mor
tuus est peccato. i. pro pctõ vt ꝑ mortẽ eius dimitteret
nobis. Heb. iij. d. Nõ habem⁹ pontificẽ q̃ non possit cõpa
ti infirmitatib⁹ nostris: tẽptatũ aũt p oĩa ꝓ similitudine absq;
pctõ: g Mortu⁹ ē semel nõ iterato. i. pfecte ita q̃ mors
ei⁹ sufficiẽs fuit ad dimittẽdũ peccatũ. Vel Mortuus ē se
mel. i. pfecte ipi peccato q̃ nihil omnino habuit de peccato:
nec etiã motũ ꝑmũ. h Quõ aũt ⁊c. Dico q̃ mors illi vltra
nõ dñabit. i Autẽ. i. q̃. k Viuit: viuit deo. i. ita imor
taliter sicut deus pater. l Existimate vos mortuos:
ita q̃ nec actu nec affectu viuatis pctõ. m Viuentes aũt
deo: ei seruiẽdo ⁊ ad honorẽ ei⁹ faciẽdo oĩa.

Moraliter * a Si aũt mortui sumus cũ christo. i. si ad imitationẽ
eius nos morimur viuem⁹ cũ christo. ij. Timoth. ij. b. Si cũ
mortui sum⁹: ⁊ cõuiuem⁹: si sustinebim⁹ ⁊ conregnabim⁹. ij.
Cor. j. b. Scientes qm̃ sic socij passionũ ⁊c. Quõ significatũ ē.
ij. Reg. xix. c. Ubi habek q̃ postq̃ dauid euasit psecutionẽ ab
salon: sublimauit oẽs qui fuerãt socij sui in illa tribulatione: et
voluit exaltare eũ qui exhibuerat ei in deserto / sed noluit. ij.
Reg. xix. f. Unde Luc. xxij. c. Vos estis qui pmãsistis me
cũ in tẽptationib⁹ meis ⁊c. b Cũ christo / ad similitudinẽ
christi: q̃ osculo fuit tradit⁹. Luc. xxij. e. Juda osculo tradis
filiũ hois. Facies ei⁹ fuit velata qñ dicebãt ei: Matth. xxvj.
g. Prophetiza quis est q̃ te pcussit. Itẽ fuit ligatus / flagel
latus / crucifixus / aceto potat⁹: ⁊ post statim nõ fuit mortu⁹:
Sic vetus hõ nr̃ capi debet osculo cõpassionis a sacerdote in
cõfessione: Quõ significatũ est Luc. xv. e. Ubi pat filiũ pro
digũ reuertentẽ cũ osculo ⁊ amplexu recepit. Item debet po
stea velari p verecũdię incussionẽ. Amice quõ fecisti tãtũ pec
catũ. Debet tandẽ pcuti obiurgatiõib⁹. Eccj. xxij. a. In lapi
de luteo lapidabit piger. i. obiurgatione de immũdicia. Item
debet ligari per ꝓpositũ abstinẽdi a pctõ: postea crucifigi ꝑ
ceptis pœnitẽtię. Eccj. xxxiij. d. Seruo maliuolo tortura ⁊ cõ
pedes. Ibidem. Jugũ ⁊ lorũ curuant collũ durũ. Si autem
crucifixus in cruce pœnitẽtię nõ statim moritur pctõ: qz volun
tas peccandi forte non omnino destruit in eo: noli mirari: qz
nec deus postq̃ crucifixus statim mortuus est: sed ꝓpinatũ
est ei acetũ / vt citi⁹ moreret: ⁊ gustauit ⁊ noluit bibere ⁊ statim
mortu⁹ est. Similit p⁹ q̃ receptit crucẽ pnię: peccator / nõ debet
statim petere relaxationẽ: sed debet ei ꝓpinari acetũ. i. cõpũ
Pſ. 59. ctio. Pſ. Potasti nos vino cõpunctionis. Thren. iij. c. Re
cordare ⁊c. Ruth. ij. c. Quãdo hora escẽdi fuerit / veni huc ⁊
comede panẽ ⁊ intinge buccellã tuã i aceto. Hiere. vij. e. Po
Pſ. 68. tum dedit nobis aquã fellis. Pſ. In siti mea potauerunt me
aceto. Clamabat sitio: Joh. xix. f. Sed gustato aceto noluit
christus bibere. Unde signũ fuit q̃ non sitiebat amplius. Si
militer parũ cõpunctionis peccãti sitim sedat: ⁊ cũ ex toto se
dauerit tunc oĩno moritur pctõ. e Jã non moritur. Hoc ad
litterã ꝓtra hęresim Origenis: cui imponit q̃ dixerit dñm ad
huc passurũ in aere pro angelis. Similiter iam nõ vltra mo
ritur ꝙ recidiuationẽ: q̃ periculosior est: sicut infirmitas q̃ re
dit postq̃ iam sanus factus est: vt Lucę. xj. c. Cum spũs im
mund⁹ exierit ab hoie / vadit per loca arida. Et dicit Matth.
xij. c. Tũc vadit ⁊ assumit secũ septẽ alios spũs nequiores se
⁊ ingress⁹ habitat ibi ⁊ fiũt nouissima hois illi⁹ peiora ꝓrib⁹.

l Ita ⁊ vos existimate vos mortuos. i. gerite vos tã
q̃ mortui: vt nullũ signũ vitę peccati remaneat i vobis. Qui
ergo fastum sęculi ⁊ signũ lasciuię gerunt exterius / debẽt ipso
facto se adhuc viuere pctõ. Sed timendũ est ipsis valde qõ
• dicit Apocal. xix. d. Qui accęperit characterẽ bestię ⁊ q̃ ado
rauerit imaginẽ ei⁹:
viui missi sũt hi duo
⁊c. In characterе si
gnũ peccati: in ado
ratiõe ipm peccatũ. De cõse. dis. 3. c. vt ostendere
Timeat ꝙ̃ gestũ ex
terius habẽtes: licet
non voluntatem vel 50. dis. c. pe
actum habeant pec deret
cati.

g est peccato / mortu⁹ est semel:
h Qui aũt viuit: viuit deo. Ita ⁊
i vos existimate vos mortuos
m quidẽ esse peccato: viuentes
aũt deo in christo iesu. Nõ ꝙ̃
n regnet pctũ in vestro morta

c* ptismo ad deletionẽ peccatorum. Usi cum gratia tm̃ sit Expositio
respectu mortalis: est enim cum veniali: ideo in baptismo ꝑm Glo.
eos nõ delent venialia. Qui aũt hic dicit de actualib⁹ quę ⁊c.
intelligit solum de actualib⁹ mortalib⁹. Hęc dicendo. s. mor
tuus peccato ⁊c. Quãvtiq; nõ fecit. i. causam mortis: vt dicit
non feciſſe: qz q̃si coactus ⁊ inuitus fecit: ꝑm vulgare q̃ dicit
ꝙs non facere / qõ quasi inuitus facit. Qui ⁊ oĩm quę sunt ⁊c.
Quia ingẽtum sũt / bona sunt ⁊c. ergo mala actio ingẽtum est
bona est: ⁊ a deo est. Solo ꝑm illos qui dicũt q̃ non ois actio
est a deo: dicendũ q̃ cũ dicit / oĩm: accõmoda est distributio:
qõ patet: qz nõ exemplificat de actionibus / sed de passionib⁹
vt de pœna. Deus mortem nõ fecit: Sap. j. d. Mors ⁊ vita
a dño: Eccj. xj. b. Esa. xlv. b. Creans malũ. Amos. iij. b. Si
est malũ in ciuitate ⁊c. Bonũ est oẽ qõ iustũ: sed mors iustũ
est: qz infligit iuste: ergo mors bonũ quid est. Sed ꝓtra dicit
Aug⁹. in lib. ꝑmo rẽsionis ad pelagiũ: Mors nihil aliud est
nisi vnde recedit vita: sicut fames / escarũ defect⁹: ⁊ sitis / ege
stas potus: q̃ mors est tm̃ ꝓuatio: ergo nihil: qz priuationes
nihil sunt: ergo mors nõ est bonũ. Preterea si est bonum / est
delectabile ⁊ optabile: q̃ mors damnator̃ appetenda est. Sz
ꝓtra dicit Aug⁹ sup Pſ. q̃ videt malis morte ꝑcari nõ optã
do / sed q̃dicẽdo ꝺz hoc. Solo. Sicut hoc nomẽ tenebrę quã
doq; ponit ꝓuatiue: vt Gen. j. a. Tenebrę erãt ⁊c. Quãq; pos
sessiue Dan. ij. f. Benedicite lux ⁊ tenebrę dño. Ita mors
priuatiue ꝓut ꝺz vitę priuatio: positiue ꝑm q̃ dicit pœna fa
ciens dissolutionẽ aię a corpe. Priuatiue aũt sumit Aug⁹. ꝫ.
q̃ autẽ obiecit est bonũ: ergo optabile: non simpliciter. Deo
auctore cũ dicit deo volente. Dicendo sed voluit mũdũ fore
ab ęterno: ergo mũdũ fecit ab ęterno: ergo mund⁹ ab ęterno.
Rñsio. Idẽ est deo volẽte ⁊ deo auctore: qz auctor ⁊ volens
idẽ significant et cõuocãt: sed non eodẽ mõ sicut misericors ⁊
miserator: Similit volẽs significat diuinã essentiã ⁊ cõuocat
effectũ in habitu: auctor aũt cõuocat idẽ: sed in actu: ⁊ iõ pri
mum argumentũ nõ valet / ex hoc patet q̃ ista est falsa: de⁹
vult istum esse malũ / demõstrato illo qui malus est: qz de⁹ nõ
facit illũ esse malũ ope christi q̃ dat virtutes q̃b⁹ deo vnimur:
alibi nulla spes salutis. Litteralit. n Nõ ꝙ̃ regnet: sicut Litteraliter
dicit Eccl. xviij. d. Post ꝺcupiscentias tuas nõ eas: ꝙ ꝺsensũ
vel delectationẽ mortalem: hoc est regnare pctũ in homine.

ſ Ut obediatis

Moraliter. n Non ergo regnet peccatum: sed chri Moraliter
stus per gratiam. j. Pet. ij. c. Vos estis genus electum ⁊c.
Exo. xix. b. Vos eritis mihi regnũ sacerdotale ⁊c. Eadem
ergo ꝙ̃ debet rex habere in regno ⁊ christus in nobis. Debet
* enim habere accla
n Nõ ergo regnet ⁊c. Glo. Cũ nemo sine pctõ sit. Eccs. Expositio
vij. c. Nõ est hõ iustus in terra ⁊c. et si sit non regnet ⁊c. Pſ. Glo.
Vox dñi intercidẽtis flãma ignis. Sicut em̃ flãma q̃ incisio Pſ. 28.
nem impedit: ⁊ tm̃ nõ ex toto extinguit: sic q̃ baptismũ ardor
fomitis debilitat: sed nõ annihilat: Ad qõ significandũ dicit
Numeri. vij. b. q̃ radãt pilos: nõ q̃ eradicẽt eos. Et nota q̃ i
b ꝺbo apli: Nõ regnet pctũ in vro mortali corpe ⁊c.
notant q̃ttuor. Difficultas resistẽdi fomiti: ꝙ b q̃ dicit: pecca
tũ siue fomitẽ esse / in corpe: ⁊ ita familiart hostis est. Ptãs
resistendi notat ꝙ b q̃ dicit / nostro: sic em̃ notat corpus esse
c* nostri iuris.

Ut obediatis/cõsentiendo vel operãdo. c Membra vra arma iniq̃tatis pcti/vt mediãtib⁹ mẽbris vris nõ inficiat vos pcm/sic gladi⁹:q̃ nõ arma iniq̃tat' debẽt ee: sz arma ad defendendũ boiem de pcto vt ad bonũ nõ ad malum habilitetur.

Denuo * em̃ habere acclamationẽ ꝓhibitionũ et ꝓceptionũ per tanta obseruationẽ mandatorũ. Gen.xlj.f. Ablq̃ tuo ipio nõ mouebit quisq̃ manũ aut pedẽ in oĩ terra egypti: dictũ est Ioseph:per quẽ christus:sine cuius imperio nec affectum nec operationẽ mouere debemus. Vñ ibidẽ: Fecit eũ ascendere super currũ suũ ꝛc. Itẽ christus habet in nobis tallias elemosynarum/censum debiti officij. Matth.xxij.c. Reddite que sunt dei deo. Itẽ angarias debitarum operationum excolendo agrum ꝛ vineã eius vomere ꝛ fossorio ꝑdicationis. Mat. xx.a. Ite in vineã meam. Prouerb.xxxij.d. Per agrum hominis pigri ꝛc. Item tenemur ad exercitũ eius contra hereticos ꝛ paganos. Eph. vj.b. Induite vos armaturam dei ꝛc. Itẽ tenemur ad tenendã sniam eius quã ꝓclamat in foro huius vite.s.pniam. Itẽ tenemur nõ recipere interdictos ꝛ eiectos a regno.s.i.peccatum/diabolum. Joh.xij.e. Nunc princeps mũdi ꝛc. Itẽ debem⁹ habere consuetudinẽ.s. qñ emim⁹ aut vendimus:gr̃arum actiones ꝛ gr̃iam. Sed pcm̃ ecõuersio cõuersis modis regnat i multis. b Sz neq̃ exhibeatis mẽbra vestra arma: Vis hostẽ inermẽ facere/tene membra:qđ significatum fuit.ij.Reg'.j.c. Et.j.Reg'.xvij.b. Jn amalachite qui accepto gladio a saule iterfecit ipm. Vñ Ps. Ps.118. De expectauerũt peccatores vt perderẽt me. Mõ q̃ sim⁹ ꝓcuratores diaboli. Per hoc enim poterit se excusare de morte nostra. Et iterũ poterit dicere in die iudicij:ipsi posuerunt se in carcere meo.i.in pcto:in quo nosmetipsos vinculam⁹ p Ps.56. consuetudines malas ꝛ occasiones peccãdi. Ps. Lingua eorũ gladius acutus:eius diaboli. Prouerb.xxij.a. Arma gladij * in via superbi cu/

Expositio Glo. ri iuris. Fructus victorie cũ dicit/mortali. Per victoriã em̃ fiet immortale. Et ex hoc oritur q̃rtũ desiderium vincendi:qđ est nostri iuris per gratiam.s. seruiat spiritui ꝛ non dominet: nõ q̃ non palpitet caro ꝛ cõcupiscat aduersus spm̃: sed in futuro ita erit. Corpe dico nũc mortali ꝛc. Duplex est mors. Prima est dissolutio anime et corporis: et ab illa dicitur homo mortalis.i. necessitati mortẽdi astrictus: ꝛ de hac ꝺquit hic. Itẽ est mors secũda.s.gehẽna:de q̃ loquit cum dicit: Per ꝺ moritur i eternũ.i.q̃ pcm̃ mortale astrictio morti eterne. Ex aq̃ ꝛ spũsctõ. Joh.iij.a.i. tali regeneratione q̃ regenerant illi q̃ regenerãt ex aq̃ ꝛ spũsctõ. Tãq̃ nõ sit facta et⁹ remissio ꝛc. Et ꝺ patet q̃ fomes ẽ pcm̃ originale: qz ꝺz hic remitti in baptismo. Ad ꝺ soluũt q̃ dicũt q̃ fomes nõ ẽ pcm̃ originale. Et dicũt q̃ fomes dicꝺz remitti i baptismo: ꝓpt adiũctũ.s. originale. Ubi oino plena sit ꝛc. Per ꝺ videt q̃ etiã venialia remittant in baptismo:alit nõ eet plena remissio. Sz dicẽdũ q̃ restrigit vniuersitas ꝓꝺ q̃ subdit: Quib⁹ separamur a deo infectis.i. destructis. Uel certe oĩa originalia dimittũt i baptismo:nisi forte aliqđ actu retineat aliq̃s dũ baptizat. Sed nec etiã ꝺcupiscatis. Scdm ꝺ videt q̃ ꝑmi mot⁹ sint i ꝓhibitione: q̃ cũ ꝺz Exo.xx.c. Nõ ꝺcupisces/ꝓhibent ꝑmi motus:q̃ moueri ꝑmo motu est mortale. Item cũ Aug⁹ dicat q̃ hoc ꝑceptum est: Diliges dñm deũ tuũ ex toto corde ꝛc.cũ nõ possit impleri:sed inchoari in via:sed implebit in patria:quare non sit fm Aug'. est quedã ꝓhibitio q̃ hic nõ possit ipleri i via sed in patria:ꝛ ita ꝑmus motus est. Solo. Mõ est sile de affirmatiuo ꝛ negatiuo ꝑcepto: ad affirmatiuũ ꝑ loco ꝛ tpe tenemur:ad negatiuũ sp ꝛ ad sẽp. Qz hic dic: Nõ ꝺcupisces/distinguit:ꝑmo ꝑm⁹:hic nõ ꝓhibet: secũdo ꝑm⁹/nõ tñ est ꝓhibito nisi ꝺporteret trãsgressionẽ tũc ꝓhibet i particulari/q̃ nõ in vniuersali:qz ꝙlibet ẽ in ptate nra. Scdm ꝺ soluit:q̃ obijcit ꝑm⁹ mot⁹ nõ ẽ volũtari⁹:q̃ nõ ẽ pcm̃:qz pcm̃ adeo volũtariũ ẽ ꝛc. Dic q̃ nõ est volũtari⁹ fm vniuersũ: tñ fm quẽlibet

iniquitatis peccato:sed exhibete vos deo tãq̃ ex mortuis viuentes: et membra vestra

a li corpore/vt obẽdiatis cõcupiscentijs eius. Sed neq̃ exhibeatis mẽbra vestra arma

est voluntari⁹. Utiũ innati.s. in natiuitate contracti. Nõ em̃ anima vitiũ habet a sua natiuitate:sed contrahit in natiuitate siue in creatione sua. Qui dicit ꝓssio. Hic motus est naturalis ꝛ nullo mõ peccatũ. Alius quodãmodo voluntarius ꝛ ideo peccatum/sed veniale:tertius mortale. Primus est oblatio serpẽtis:secundus comestio mulieris: tertius comestio viri. Ut mẽte nõ delecteris:ergo quicunq̃ mente delectatur peccat mortaliter. Contra super Gen.iij.dicit:q̃ delectatio non est mortalis nisi vir comedat. Solutio. Delectatio q̃ est in creatura maior vel equalis delectationi que est in deo ꝓhibita est:etsi non consentiat in actum: de tali loquit hic. Est alia que est citra delectationẽ que est in deo/ꝛ nõ est mortalis:nec ꝓhibita. Datur illi.s. carni vel concupiscẽtie:aliqui non habent illi. Ut deserente nos deo: ergo deus prius nos deserit q̃ peccemus:ꝛ q̃ diabolus vel caro ptãtem in nobis habeant. Ad idẽ Ps. Auertente aũt te faciem turbabuntur. Ps.103. Solo. Semp deserit homo deũ priusq̃ deus eum:ꝛ semper prius peccat naturaliter: ꝛ ideo deserit eum licet simul tpe sit pcm̃ hois ꝛ desertio dei. Uñ deserẽte nos deo: supple post. Uel melⁱ⁹. Deserẽte nos deo/accepta ptãte illudat ꝛ mortifiçet.i.seniat atrocius:non em̃ statim: vt peccauit homo deseritur oino a deo: ꝛ traditur diabolo/sed eo magis et magis peccante magis ꝛ magis deseritur a deo ꝛ traditur potestati diaboli. Per qđ habiles eritis ꝛc. Ad idem videtur quod dicit Greg⁹. Interim fac quicquid boni potes vt deus te illuminet ad pnitentiam. Sed contra diuturnitas temporis auget peccatum:sed quãto augmentatur peccatum: tanto magis elongatur a deo:ꝛ ideo minus habilis ad gratiam. Quid est ergo q̃ dicit: q̃ sola volũtate etiam si diu manseri/mus in peccato habiles erim⁹. Preterea: si diuturnitas temporis auget peccatum: ergo cum inter quaslibet duas moras temporis sint infinita instantia et in quolibet augetur: ergo in infinitum augetur peccatum. Rñdeo fm eos qui dicunt q̃ circũstantia temporis auget si diu moratur in peccato:magis se elongat a deo:verum est:ergo minus habilis ad gratiã:non valet. Et ponunt exemplũ: Aliquis laborat continuo:q̃diu plus moratur magis affligitur:ꝛ magis etiã recedit a sanitate:tamen magis habilis est ad suscipiendam sanitatem:quia ꝓpinquior est crisi. Similiter eadẽ cera cum a sigillo remouetur:quãto magis calefit ꝛ ad ignem comprimitur:tanto magis elongatur a forma sigilli: tamen magis habilis est ad susceptionem forme sigilli. Ad aliud:q̃ in infinitũ augetur pcm̃. Nõ ẽ verũ:tempus em̃ non mensurat nisi fm actum: infinita autem instantia nõ actu sunt in tempore aliquo/sed potentia: fm alios diuturnitas temporis non auget:tamen est occasio alterius peccati.s. contẽptus confitendi et omissionis:vt quãdo desiderat pecatum suum ꝛ non petit veniam omittit:ꝛ sic peccat ex contẽptu. Similiter quando cogitat q̃ tempus esset confitendi ꝛ non confitetur omittit. Scdm hoc ergo dicendũ q̃ si quis per mille annos esset in peccato ꝛ non ꝓpter hoc ꝓprie augmentaret peccatum: sed dicit augmentari per tẽpus:facit ꝑdicta peccata. Hoc tamen totum nihil facit ad hoc qđ dicit hic: quia loquit hic de illis qui sunt viuẽtes virtutibus. Item videtur q̃ homo per se possit velle bonum/sed nõ facere. Contra Phil.ij.b. Deus est qui operat in nobis et velle et perficere. Rñdeo. Bonum facere nõ possumus/sed velle possumus sine gratia: sed non sine deo. Joh.xv.a. Sine me nihil potestis facere. Justicie arma cum recte conuersamur:quia tunc sunt arma nostre defensionis. Quãdo autem sunt arma peccati sunt arma impugnandi nos. Que non iuuabat:quia sacramenta legis nõ conferebant gratiam:quia primum non ostendebant aperte: et ꝓpter modum ꝑceptionis/ꝓpter quẽ modum magis nocebãt:quia sub admonitione pene infligẽde ab homine:euangelica vero doctrina econuerso aperte ostendit/premium obsecrando precipit: sacramenta eius conferũt gratiam:ꝛ ideo

g * iuuat. Legis: id est

lum habilitetur. a Arma iusticie: vt p ea exerceāt opa iu
sticie: z sic eis vtimur in nostrā defensionē. b Peccatum
em̄ zc. Hec est ꝓclusio p̄cedentis similitudinis. c Enim:
id est qz si sic dederitis mēbza vīa arma iusticie: pctm̄. i. fo
mes qui debilitat p bona opa. Vel pctm̄. i. diabol⁹ empba
tice. Vel ad litteraz
pctm̄ qđ dominat
in homine per ꝓsue
tudinē. d Nō em̄:
Et bene debetis da
re membra vestra ar
ma iusticie. Nō em̄
estis sub lege: id ē
nō estis tales quales
illi erant sub lege di
mittentes tm̄ pecca
re timore. Unde nō
erant mortui pecca
to: sed adhuc dñabat eis per affectū peccādi. e Sub gr̄a.
i. qđ facitis gr̄a facitis: f Quid g̃ / ex q̄ non timore pen̄e.
g Peccabim⁹: qm̄ nō sum⁹ sub lege. i. qm̄ nō timem⁹
pn̄a vt p eam dimittamus peccare.

Moraliter * in via supbi custos aūt zc. b Peccatū em̄ vobis non
dñabit. Pctm̄ qm̄q̄ seruit hoi: vt qm̄ ꝓfūdit qz peccauit. Sz
qm̄ vadit p⁹ ꝓcupias suas. Eccl. xviij. d. seruit pctō: iō rogat.
Ps. 118. Ps. Et nō dñet mei oīs iniq̄tas. d Nō em̄ sub lege est
sed sub gr̄a: q: j. Timoth. j. b. Justo nō est lex posita / sz in
iustis zc. Sani em̄ non liganť: z ideo iusti non sunt sub lege: q̄
Ad litterā dicit a ligando: sed phrenetici. i. peccatores. b An nesci
tis. Hec est secūda pars capituli: in q̄ ostēdit p naturā serui
tū q nō deberēt esse sub lege: sed viuere spūalit. Naturale em̄
est vt q̄libet seruiat dño suo: sed nullus ita fatu⁹ est qui nō sciat
q potius debeat seruire deo q̄ peccato vel diabolo. Hoc ite
rum naturale est vt meliorē dñm z nobiliorē eligat quilibet.
i Ad obediendū / ꝓsentiēdo z operādo. k Serui estis:
id est quadā necessitate cogimini ei seruire. l Cui obedi
stis. i. postq̄ ei obedistis volūtarie. m Siue peccati ad
mortē. Hoc addit ad oñendū q talē seruitutē debēt fugere
scz peccati ducentis ad mortē. n Siue obeditionis ad
iusticiā / maiorem. i. ad vitam eternam inq̄tum pfecte reddit
vnicuiq̄ qđ suū est. Et ꝟ addit vt inuitet eos ad legē spūs. o
Gratias aūt / sic supple ago: p Qz. i. quia. Pzepostera sic
litteram: Gratias: quasi qui se exhibet z obedit peccato ser
uus ē peccati. Ego autem gr̄as ago: qz obedistis ex
corde i eā formā doctrine in q̄ traditi estis: a gr̄a ōi.
Vos inq̄: Qui fuistis serui peccati: aliq̄n. Silis p̄po
Esa. 12. a. steratio debet fieri in illo. Ps. Cōfitebor tibi dñe qm̄ iratꝰ es
mihi: ꝓuersus est furor tu⁹ et ꝓsolatus es me. i. confitebor tibi
qm̄ ꝓuersus est furor tu⁹ et cōsolat⁹ es me: tu inq̄ q aliq̄n ira
tus es mihi. q Ex corde. i. spōtaneo amore nō coacti timo
re pene: sicut iudei sub lege moysi. r Formā doctrine:
id est ipam doctrinā q̄ dat viuēdi formā: sicut ꝺr forma illud
instrumētū qđ dat formā sotularib⁹. s Liberati. Hec ē for
ma doctrine. t Serui iusticie / vt seruiatis deo sicut legē
ℭ spūs habentes. Huma

Moraliter Moraliter. b An nescitis qm̄ cui exhibetis vos
seruos ad obediēdū. Quidā em̄ faciūt q̄si ꝓfessionē pec
cato: qz oīa q̄ faciunt z cogitāt / faciunt pro pctō. k Serui
estis. Job. viij. d. Qui facit pctm̄ seru⁹ est pcti. ij. Pet. ij. d.
A quo quis superatus est eius z seru⁹ est. Hiere. xvj. c. Seruie
tis dijs alienis zc. o Gr̄as aūt zc. qz liberati estis a pctō.
Silr quilibet debet gratias agere et gaudere cū videt aliquē
ꝓuerti a pctō: sicut ciuitates maritime qui vidēt naues appli
care ad portū que fuerāt in periculo. Sed de ꝓuersis in pctō
Ps. 106. dicit Ps. Deduxit eos i portū volūtatis eor. Sup quo iusti
Ps. 113. debent gaudere. Unde Ps. Montes exultauerūt sicut arietes
cōgratulantes peccatoribus cōuersis. Unde Luc. xv. b. Con
gratulamini mihi: qz inueni ouem zc. Qđ significatū est Nu
meri. xxj. d. Scopuli torrentiū inclinati sunt vt requiescerent
in arnon: qđ interpr̄etat arca mgrozis / vel lumen eor: boc est
pn̄itētia vel gr̄a. Scopuli supbi steriles ab oī bono in torrē
te peccator existentes ꝓsolant in pnia pctōr. Esa. xxj. d. Oc
currētes sitienti ferte aquā: qz habitatis zc. aquā. s. refrigerij
z ꝓsolatiōis. q Obedistis ex corde: Quidā obediūt ex
intellectu tm̄ consentientes veritati. Sed dicit Ps. Jn cor / Ps. 118.
de meo abscondi elo
quia tua zc. i. in affe
ctione. r Formā
doctrine: a qua in
format aia. Qđ si
gnificatū est. iij. Re
gum. vij. g. vbi dici
tur de salomone z va
sis tēpli. Fudit ea in
terra argillosa iter so
chot z sarthan. De
vasis habes. ij. Ti
moth. ij. d. Quedā
vasa in bonorem zc. Terra argillosa est sacra scriptura q̄ tra
dita est vt quelibet forma mundi ex ea formari possit. Unde
Gen. ij. b. Formauit igit de⁹ hoiem de limo terre zc. Et est
int sochot qđ interpretat vmbraculū siue tabernaculū: z sarthā
qđ interpretat coāgustatio eor. Per p̄mū vita ꝑhna: in q̄refrige
rabit ver⁹ sol: sanctos ab ardore pcti z pnarū: z defendet ab
incursu dēmonū. Ps. Abscōdit me in tabernaculo suo: in die Ps. 26.
malor. i. in die iudicij. Esa. iij. b. Erit eis vmbraculū diei ab
estu zc. Per aliud intelligit coāgustatio eor q̄ in inferno sūt.
Inter hec duo g̃ est sacra scriptura / loquens de p̄mijs iusto
rū z de pnis reprobor. Et nota q in fusione vasor metallū
pr⁹ fundit per calorē vel nunq̄ recipit formā: ita nec audito
res per p̄dicationē formant in vita nisi assit ignis z calor cha
ritat. Jdeo dic Ps. Factū est cor meū tāq̄ cera liquescēs in Ps. 21.
medio ventris mei zc. Pro fusione campane inuocat spūs
scūs. Satis ridiculū est de quibusdā p̄dicatorib⁹ q̄ in princi
pio p̄dicationis que animarum fusionē facit nō orare pro se.
t Serui facti estis iusticie: et hoc vt sitis serui censica
pitis. Quattuor debet reddere ꝺo siue iusticie: cogitationē
cōsensū / bonā lectionem z opationē. Un ad significandum q
christus veniebat ad recipiendū hmōi censum: natus fuit qm̄
reddebat cēsus: Luc. ij. a. Et nota q ioseph z beata v̄go red
diderūt illū in ciuitate sua ꝓpria. i. sm̄ ꝓprium statum. Sed
quidā claustrales nolūt reddere cēsum nisi illū que scholares
debēt reddere: qz nolunt nisi studere: vel non nisi censum secu
larium: q⁹ volunt tm̄ facere elemosynas. Et nota q sicut dñs
Matth. xvij. d. reddidit censum pro se et petro: sic in clau
stro maiores debēt pro minoribus / id est pro infirmis orare.

* Humanū: id est le
ꝛ iuuat. Legˀ. i. p̄ceptor legˀ. Sit factor: z nō auditor: de Expositio
Jaco. j. d. Cohērentē: vel coercentē manū. s. sm̄ lūbardum: Glo.
qz coercebat nos a pctō: vel cohērentem gr̄e vel euangelio ꝺ
ebionitas q̄ dicebāt legalia simul debere currere cū euāgelio.
Et qm̄ lex a deo est. q. d. ex q̄ nō sum⁹ sub lege ℭ sub gr̄a / vi
dēt q faciam⁹ ꝺ deū q̄ legē dedit. Gestis serui diaboli: sicut
dicit Titum. j. d. Confitētur se nosse deū: factis aūt zc. Affe
ctatis vos seruos. Cōtra nullus affectat esse seruus diaboli.
Solo. Affectatis. i. affectuosa voluntate vos ei subijcitis: qz
facitis affectuose illud ꝓpt qđ subiecti estis ei. Cogemini q̄dā
necessitate. Cōtra Hiero⁹. Debilis ē hostis q nō pōt vince
re nisi volentē. Solo. habet exp̄ qđ sequit. Ducētis ad mor
tē: nō dicit trahētis: vbi em̄ ductio / ibi nulla vis. Solo. Vo
luntas exp̄imit: vbi trahit ibi quodāmō vis: qđ dicit hoc co
gemini / est coacto sufficiēs z efficiēs. Hoc vltimo modo so
lū nos cogit diabolus. Ei obedistis: per ꝓsuetudinē em̄ pec
candi redigit hō in seruitutē diaboli. Silr p bonā ꝓsuetudinē
redigit i seruitutē christi. Jd ē ad pctm̄ mai⁹: qz pctm̄ vulne
rat z diminuit naturalia z elongat a gratia: iō claudicat spūa
liter z facilius ruit in mai⁹ pctm̄: sicut qm̄ ꝺs vulnerat in pede:
hoc facit eū plus claudicare. Justicie bonor operꝫ. Ducētis
ad vitā eternā: q̄ vita eterna reddit meritis: qđ verꝫ est. Quia
p naturā. i. p naturalē legē: siue rōnem naturalē. Tendētes in

ꝛ eam formā doctrine

ſpūs habētes. a Humanū dico. Etſi ſerui ſum⁹ iuſticię parū poſſum⁹ ſeruire: qz fragiles ad hoc: Rñdit apl's. q. d. ego parū vobis inſūgo. Et ꝺ̄ eſt: humanū dico. i. leue vo bis ꝓpter infirmitatē carnis veſtre. Sicut exhibuiſtis mēbra vra ſeruire imū/ dicię. i. pctis carna li⁹. b Et iniqtati. i. pctis ſpūalibus ducentibus/ c Ad iniqtatē: ad iniqtatis multiplicitatē: qz vnū pctm̄ ſuo pōde/ re ad aliud trahit. Job. 5.c. g Iuſticię/ operi/ bus iuſticię: ducenti/ bus. h In ſāctifi/ cationē. i. ꝓfirmationē iuſticię. Vel ſm q̄ ſctūs z agios idē eſt qđ dicit ab a/ qđ eſt ſine z ge/ qđ eſt terra: dicēdū in ſancti/ ficationē. i. in ſeparationē ab amore terrenor̄. Decalter * a Humanū. i. leue. b Propter infirmitatē carnis. Infirmis em̄ leuia ſūt imponēda. Vñ dñs arguit pharīſeos Matth. xxiij. Item. xxv. b. dicitur: q̄ dominus dedit vni/ cuiq; ſm ꝓpriā virtutē. Silr debet eſſe de lege pnię: z maxi/ me ptinet hoc ad ꝓlatos in clauſtris: vt pot⁹ ꝓſideret ꝓfectū ſubditor̄ q̄ ſuā fortitudinē. Quidā em̄ vir ſctūs religioſus di xit q̄ dedit ꝓſiliū artādi aliq̄s ꝛc. Crederet ſe poſſe ſeruare il/ la aī: nunq̄ poſtea potuit. c Sicut em̄ exhibuiſtis mē/ bra vra ſeruire imūdicię. vt oculos luxurię vidēdę: au/ res ſcurrib⁹ audiēdis. Tales ſūt inſoſſi in ſterq̄linio vſq; ad au/ res z oculos. ij. Pet. ij. c. Oculos habētes plenos adulterij. Audiētes etiā ſcurrilia faciūt de aurib⁹ ſuis cōductū immūdi/ cię ad deferēdū vſq; ad coz. ſ. Sed ſic ꝺ̄ Eſa. xxxiij. c. Qui ob/ turat aures ſuas ne audiat ſanguinē: z claudit oculos ſuos ꝛc. Itē lingua detractoris eſt q̄ſi rotabulū congregās ſordes. i. pctā alior̄. Eſt etiā operculum latrinę. Homicidę aūt z ver/ beratores de manib⁹ ſuis faciunt machinas diaboli. f Ita nūc exhibete mēbra vra ſeruire iuſticię. Ad qđ deſi/ gnandū filij iſrl̄ q̄draginta ānis fecerūt in deſerto pniam: qz q̄draginta dieb⁹ dubitauerūt exacerbātes dñm? multo magł ꝓ q̄draginta ānis quib⁹ peccauim⁹/ q̄dragita dies pnię fa/ cere debem⁹. Et ꝺ̄ eſt humanū/ qđ hic notat apl's. Itē fuerūt ſeptuaginta ānis in ſeruitute babylonica: ad innuēdū q̄ mul/ Ps. 89. ti totā vitā ſuā expēdūt i ſeruitute pcti: qz dicit Ps. In ipis ſeptuaginta anni. Vñ et ꝓ hoc innuit q̄ z ꝓ totā vitā iſtā de/ Ad literam bet homo eſſe in pnia. i Cum enim eſſetis ſerui: dico ita nūc exhibete mēbra veſtra ſeruire iuſticię: qđ poteſtis: qz habetis legē ſpūs z debetis. k Enim. i. qz. l Cū ſerui eētis pcti: liberi fuiſtis iuſtitię P̄obat a fine pcti z a fi/ ne iuſticię q̄ debēt fugere ſeruitutē pcti z ꝙuerti ād ſeruitiū iu/ ſticię. l Liberi iuſticię. i. nō fuiſtis ſub dñio iuſticię. m In quib⁹/ ꝙ quor̄ memoria. n Nunc/ cū grām habetis. o Mā finis: q̄ſi bñ q̄ro de fructu nō de fine: qz finis patet. p Nūc vo: q̄ſi eſtis ꝙuerſi ad deū. q Liberati a pctō. Et nota q̄ dic/ Liberati a pctō. q. d. a deo habet⁹ hāc liber/ tatē/ nō a vob. Sup aūt dixit: Liberi iuſticię: q̄ſi a vob ha/ buiſtis q̄ nō eratis ſub dñio iuſticię. r Serui/ ſupple eſtis. s Facti/ ab alio nō a vob/ ſ a deo: t Fructū habetis/ in pnīa. v Veſtrū/ ſupple ducentē/ x In ſanctificatio/ nem. i. ꝓfirmationē. Fruct⁹ em̄ vel arra/ ſiue p̄guſtatio inter/ ne dulcedinis ducit hoiem ad ꝓſummationē fructus z ad vitā Ps. 79. ęternā. Vñ Ps. Qui deducis velut ouē ioſeph. Sic deducit vos dñs. Vñ Cañ. j. a. In odorē vnguēto⁹ tuo⁹ currim⁹: y finē vero/ habetis/ vitā ętern̄. Et magł debetis deo q̄ * pctō ſeruire ꝓpter

Expoſitio eam formā doctrinę. Nō dic/ obediſtis in doctrina: z ꝺ̄ qz ab/ Glo. latiuus ſignificat ſtationē: accuſatiu⁹ motionē: ad innuendū Ps. 118. q̄ ſp debem⁹ moueri ad doctrinā dei: ſicut ꝺ̄ illud: Defecit in ſalutare ꝛc. q. d. pl⁹ z pl⁹ defecit i me carnalis dulcedo: quāto pl⁹ moueo⁹ in ſalutare tuū: vt dicat illō. Oſee. ij. b. Reuertar

ad virū meū ꝛc. Per aliū. ſ. chr̄iſtū. Serui aūt. Nota q̄ ſeru⁹ q̄ſq; ꝺ̄ a ſeruitute: q̄ſq; a ſeruitio: ꝺ̄ ſeru⁹ dei a ſeruitio qđ eſt nō ſeruit⁹: ł regnare. Seru⁹ aūt diaboli ꝺ̄ a fuitute. Eſa. xlvij. a. Deſcēde ſede in puluere ꝙgo filia diaboli: ſede in ꝛra: nō eſt em̄ vltra ſoliū filię chaldęor̄. Seruit⁹ aūt dei habet ſo/ liū: ſicut dictū eſt ei: qz ei ſeruire regnare eſt. a Hūanū ꝛc. Eſa. 1. g. Null⁹ eſt q̄ nō poſſit bñ opari. Cōtra Hie/ re. xiij. d. Si mutare pōt ęthiops pellē ſu/ am aut pardus varie/ tates ſuas z vos pote/ ritis bonū facere cū/ didiceritis malū. Itē Job. xviij. b. Immi/ ſit in ręte pedē ſuum. Glo. Gregł. Qui pedem in ręte ponit: nō mox vt voluerit ſurgit. Vñ Ps. Spūs vadēs z nō rediēs. Rñdeo. Ps. 77. Poſſe hic z in ꝓſilib⁹ auctib⁹ ſumit a poſſibilitate/ ſz nō a po/ tētia ꝓpinq̄: etſi em̄ q̄ in pctō ſunt aptatā potētiā ad bonū non habeāt: habēt tñ poſſibilitatē: qz ꝺ̄ qđ ꝺ̄ in Glo. itelligit de poſſibilitate: qđ dicūt auctes intelligit de ptāte q̄ eſt potētia ꝓpinq̄ actui. Ea mēſura. i. q̄li volūtate. i. tā facili. Si poſſet ferre. Job. xvj. c. Nō poteſtis portare m⁹. Seruitutis. i. fui/ tij. Sz parco infirmitati vr̄e. i. vob ꝓpt infirmitatē. Nō exigēs pl⁹ boni a vobis q̄ feciſt⁹ mali. Ex ꝺ̄ videt q̄ bonū et malū pñti eē paria. Sz ꝺ̄ intelligēdū de exterioꝛib⁹ expēſis z laboꝛib⁹ Nō exigēs plus ꝛc. Apocal. xviij. b. Quantū in delitijs fuit ꝛc. Voluntate duce. i. nō timore/ ſed voluntatis amore. q. d. ſic voluntate feciſtis malū: ita voluntate veniatis ad bonū: q̄ quāta volūtate fecit aliq̄s malum: tāta volūtate tenēt facere bonū: ł q̄tū vult malū: tātū ē mal⁹: q̄tū vult bonū tātū bo/ nus ē: q̄ redit q̄ q̄tū aliq̄s eſt bon⁹: tātū pōt eē mal⁹. Sz dicē dū eſt q̄ oia hęc ad exteꝛioꝛa ſūt referēda. i. ad laboꝛes z expē/ ſas. z ſp in genere intelligit cōparatio. Luxurię q̄ coꝛp⁹ inq̄/ nat. Ad idē facit illud. j. Corꝛ. vj. d. Qui foꝛnicat in coꝛp⁹ ſu/ um peccat. Hoc aut intelligit de coꝛpali inq̄natiōe aut de ſpi/ rituali: Si de coꝛpali: eadē inquinatio carnis in coitu matri/ moniali: z in caſtrimargia videt eſſe. Si de ſpūali: ꝺ̄ tra: nō vi/ dek hoc eē luxurię poti⁹ q̄ alteri⁹ pcti mortal'. qz ꝺ̄. j. Corꝛ. vj. d. Neſcitis qz mēbra vra tēplū ſunt ſpūſſancti: ł ꝙ qlibet pctm̄ mortale fiūt phana diaboli: z ita ꝙ qlibet aliō inq̄nat. Soko. De coꝛpali inq̄natione intelligit: nec eſt eadē inq̄natio in coitu mr̄imonij et in caſtrimargia: z hoc quia in luxuria eſt maioꝛ ardoꝛ z eſt cā inq̄natiōis aię ł nō in mr̄imonio: qz excu/ ſat ꝙ bonū mr̄imonij. Libido voluptaſq; pcti duxit: q̄ libido ē oꝛigo z cā oīs pcti. Ad idē ſup illud. j. vij. b. Cōcupiam ne/ ſciebā ꝛc. Sz 2. j. Corꝛ. vij. c. Triſticia mortē opat: Sz triſti/ cia nō ex libidine ꝓſtat z tñ eſt pctm̄. Sol'. Qđā pctm̄ eſt ex libidine z cū libidine: qđā ex libidine ł nō cū libidine: vt ac/ cidia triſticia: qz em̄ nimis diligit ſe hō/ accidiat facere opa q̄ grauēt eū: ſilr eſt in inuidia z timoꝛe hūano. Modū eſt ꝓfecta ł q̄dā nō adulta iuſticia: imo videt eē ꝓfecta: qz dicit: nō vos vꝛgeat ſupplicij metus: ſed delectatio charitatis: quia iuſticię ducat: ł tal' cū nō timeat pęnā/ eſt in ſtatu filij: q̄ habet ꝓfectā charitatē. Sol'. Seruire iuſticię tātū quātū fuiuit pctō ē adul/ to iuſticię: ł nōdū ꝓfectę iuſticię: nec eſt tal' in ſtatu filij. Vñ dicēdū q̄ vt met⁹ ſupplicij vꝛgeat ſupple ꝓncipal'r / motiue tñ z adiut⁹ metu ſupplicij dimittit peccare z facit bonū: ł tñ ꝓnci/ pal'r ꝓpt deū: q̄ aūt in ſtatu filij ē / nullo mō hz oculū ad pęnā inq̄tū eſt pęna. Pl⁹ debet amari q̄ tūc iniq̄tas ſupple amata fuit. i. pl⁹ debet opari ꝓ iuſticia q̄ opat⁹ fuit ꝓ iniq̄tate. Sua/ uioꝛ eſt em̄ iuſticia etiā ꝛc. Cōtra Heb. xij. c. Omis q̄dē diſcipli/ na in pñti videt nō eē gaudij/ ł męroꝛis: q̄ iniq̄tas ſuauioꝛ eſt carni q̄ iuſticia. Juſticia ꝺ̄ rōni. Et illō diſciplina videt eſſe męroꝛis itelligēdū ipi carni. Itē iuſticia ſuauioꝛ ē q̄ iniq̄tas. Ex ꝺ̄ videt q̄ nō tātū poſſit amari iniq̄tas q̄tū amat iuſticia: ſed q̄tū amat q̄s malū tātū eſt mal⁹: q̄tū amat bonū tantū

 est bonus. Et ita

* pctō seruire ꝑpk oppositā. a Stipēdia em̄ pcti.i.retribu/tio ꝑ pctō. b Mors/ętna. c Grā aūt dei.i.ꝑ grām dei. d Vita ętna/ ḡ nō reddit/sed ḡi grat/ dat. Uel grā pōt eē noiariū casus.i.ipa vita ętna est grā.i.grat/ data:qz ꝑ vt/ ꝑ quā meremur eā gratis dat. Cū em̄ serui eētis pcti liberi fu/istis iusticię: sicut dicit ribaldo nudo: tu es liber a scientia ꝛ diuitijs. Quē fructum habuistis:q̄si nullū: peccata em̄ sunt spinę ex quib⁹ nihil est nisi punctio.i. conscientię remorsio ꝛ erubescentia coꝝ ipsis ꝛ coram deo.

A Expositio Glo. c* 1.Cor/.7.g.

est bon⁹:ꝛ ita magis bon⁹ est qlibet q̄ est bonus q̄ vnq̄ fuit malus: qđ verum est. Cōtra sup illud Hiere.ij.c. Transite ad insulas cethim. Glo. Possum⁹ hoc dicere ꝓtra eos q̄ maiori studio sequunt vitia q̄ ꝑtutes. Solo. Aliq̄s dum est in pctō magis diligit iniquitatē q̄ iusticiā: et de talib⁹ loquit ibi: Sz q̄i exut⁹ est a pctō ꝛ restitut⁹ iusticię magis diligit iusticiā. Appēde. Prouer.xj.a. Stathera dolosa. Absit vt sic vel sic amet. Uidet sibīpsi ꝓtradicere hęc Glo. cū dicit. Absit ꝛc. Sz dicēdū absit vt sic.s. amet iniq̄tas.i. vt sit ita digna amari: qz nunq̄ digna est amari. Uel absit vt sic id est tā intēso motu: motus em̄ q̄ diligit iusticia intensior est motu q̄ diligit iniq̄tas etsi nō sentiat. Utinā vel sic.i.sic operemur diligēdo iusticiā: sicut opati sum⁹ diligēdo iniq̄tatē: qz ꝑ iniq̄tate exponit se morti vtriq̄. Pro iusticia pęnas mortēq̄ pati formidēt: ḡ habēs charitatē formidat mortē ꝛ pgnā. Cōtra q̄ in infinitū magis diligit deū q̄ seipm̄ vel vitā corpalem quō formidat? Solo. Formidat:qz nondū habet pfectā charitatē: ḡ sola fozas mittit timorem.j. Joh.iiij.d. Dag' ḡ diligit deū q̄ se ꝑm rōnē ꝛ tū adhuc formidat ꝑm sensualitatem. Contēne etiā. Matth.x.c. Nolite timere ꝛc. In vtroq̄ gradu.i.in cōtēptu volūtatis ꝛ mortis ꝓpk iusticiā. Libertas serui diaboli vel peccati est:qñ eū peccare delectat. Sed peccātē venialit delectat peccare: ḡ habet libertatē serui: ḡ ē ser⁹ peccati:qđ verū est q̄ ad hoc/sed nō simplr. Delectat qđ est ex libero arbitrio: ḡ est voluntarium: ergo est in ptāte nostra:sed gulosus q̄nq̄ nō delectat: vellet tamē: ḡ delectari nō est ex libero arbitrio. Solo. Sicut gaudere duo importat: motum ꝛ delectationē mulcebrē annexā illi motui:sic delectari importat motū ꝛ passionē mulcebrē illi annexā. Ille aūt mot⁹ subest libero arbitrio nō ipa passio. Dicēdū ē ḡ q̄ li/ qđ/refert ad motū nō ad passionē illā. Ad aliud qđ obijcit: dicēdū qm̄ est quędā delectatio rōnis in q̄ libēter comedit gulosus/ ꝛ illa delectat quādoq̄ / ꝛ est delectatio sensualitat/ / ista nō delectat q̄nq̄. Maiorē turpitudinē habet: q̄si ex vno pctō incidist⁹ in aliud maius: ꝛ ita sequēs pctm̄ est fructus pcti p̄cedētis: qđ verū est occasionalit:nō originalit. In ārū memoria erubescentis nūc cū sane mētis estis. Q̄ diu em̄ aliq̄s est in pctō / parū aut nihil erubescit: sicut nec ebrius erubescit si sit nudus: Sz nōne erubescētia hęc erat bona:?stat q̄ erat ꝑtus aut op⁹ ꝑtutis:ḡ nō debet eos redarguere de ipa:qđ verū est: nec redarguit eos de erubescētia:sed de memoria erubescētię. Cōfusio vtilis est. Cōfusio dupler:ḡdā vtilis. Hiere.vj.d. Cōfusi sūt q̄ abominationē fecerūt/q̄potius ꝓfusione nō sunt ꝓfusi ꝛc. Est em̄ ꝓfusio bona de pctō ꝓsideratione: qz ea ꝓtra deū fecit: de hac loquit hic Glo. et hęc auctas in fine cū dicit: ꝓfusione nō sunt ꝓfusi. Et est cōfusio mala/ q̄ ds cōfundit de pctis suis:q̄ non audet ꝓfiteri illa: de illa est ꝓncipiū auctis:confusi sunt qui abominationē fecerūt. De bona Hiere.xxxj.d. Confusus sum ꝛ erubui ꝛ sustinui opprobriū adolescētię meę. Respectionē horrētis. Hiere.v.g. Stupor ꝛ mirabilia facta sunt in terra.i.respectu horribilis: ḡ erubescētia ꝑcedit ex horrore. Sz tūc quō differūt:qz v/rūq̄ fuga indecētis. Sol'. Horror est ꝓprie fuga nociui vel periculosi:erubescentia aūt est fuga indecētis siue turpis act⁹. Et nota Glo. Est ꝓfusio q̄dā vtil' scz prurbatio animi respiciētis pctā sua ꝛ respectione horrentis ꝛ horrore erubescētis ꝛ erubescēdo corrigētis. Quia delectat in malis facīdis: tō nō ē in bonis libera.i.ad bona ꝓagē da. Et liberata nō ē a se:sz videt q̄ ecōuerso debeat dici:liberata nō est/qz nō est in bonis libera:sicut nō:qz de⁹ nō apponit grām: ideo iste malus est:ꝑ qz malus est:ideo de⁹ nō apponit gratiam. Solo.li/qz/notat causam nō ꝓpk quā:ꝑ sine q̄ nō: vel notat comitātiā nō cām:qz.i.qñ. Uel melⁱ dicim⁹ q̄ notat cām. Nec potest hō aliqđ boni velle nisi adiuuet ab eo:ergo si nō velit bonū vel non faciat/non est imputandū. Solo. Immo maxime ꝑm illos q̄ dicūt q̄ hō peccat i furia: qz ingessit se in cā sibi/ et hoc est:qz ingessit se in talē ne cessitatē vt nō possit bene velle imputādū ē ei. Sz alia solutio melior q̄ dicit/cū grā cuilibet offerat ꝓ quā bñ velle posset ꝛ facere: qz igit nō ꝑparat se ad recipiendā grām: tō imputandū ē ei. Liberū arbitriū vsq̄adeo in peccare nō perijt.i. nō est oīno annihilatū in hoie: imo adeo aliqđ est in eo: vt per ipm ꝛc. Arbitrio libertat⁹.i.libertate. Liberi arbitrij liberi a iusticia nō sūt nisi arbitrio libertat⁹: ḡ illa libertas nō est a deo:cōtra q̄d est a deo est. Solo. Libertas a iusticia nihil aliud est q̄ ꝑuatio diuinę iusticię: ꝛ hęc ꝑuatio est ꝓprie a pctō: nō oīs ꝑuatio aūt est a deo:nec sequit: ḡ non quicqđ est a deo est:qz illa ꝑuatio nihil ē. Ducti in sanctificationē. Duplex ē fruct⁹ grę:trāq̄llitas mētis in pñti. Gal'.v.d. Fruct⁹ aūt spūs ē charitas:gaudiū pax ꝛc. In futuro vita ętna. Uita ętna sola grā dei dat: hęc ē ꝑ opinionē sua ḡ dic/q̄ aliq̄s merek vitā ętnā ex ꝺdigno. Sz dicēdū q̄ ꝑ nō excludit merita:qz vbi vnū ꝓpk alterū:ibi vtrobiq̄ tātū. Et tō cū hoc q̄ vita ętna dek meritis sit ꝓpter grām q̄ meremur/ꝛ sola grā dat ꝛ meritis: tū dat grā pro grā.i.ꝑ meritis ḡ sunt ex grā. Joh.j.b. Zach.iiij.c. De q̄ bic grām grę ei⁹. Quid em̄ ē meritū:ostēdit qđ op⁹ habet q̄ sit meritorū a grā. Nō in nobis faciat nisi grā. Esa.xxvj.c. Oia opa nra opat⁹ es in nob. Uersus Quicqđ habes meriti ꝛc. In euāgelio. Joh.j.b. Joh.xv.a. Sine me nihil potestis facere.i.nihil meritorū:qđ patet:qz de meritis loquit hęc littera.

I Gnorātis fratres. Oñdit q̄ nō debeat eē sb dñio legⁱ qđ cessauit. Probat ꝑ sil'/ qđ est tale: Q̄diu viuit hō est sub dñio legⁱ imperatoris vl' regis vel legis moysi:sz qñ mortuus est liberatus est ab illa seruitute:sed mortui estis legi ꝑ grām:ergo nō debetis vltra subīci legi. Uel vt potius intelligat de morte ꝛ vita legis.q.d. q̄ qñ lex mortua ē/ tā hoies nō astringunt ad tenēdū eā: ꝑ lex mortua ē ꝑ aduētū saluatoris:ḡ nō tenemur ad legē: Et ꝑ est. e An ignoratis.q.d. nō scientib⁹ em̄ legem mosaicam vel ius scriptum.

Expo. Ca. VII

Mā quę sub viro est

e An ignoratis frēs. Glo. Ex ea nō ex lege.i.ex fali obseruātia. Et agit de fine legⁱ.i.de terminatiōe legalij. Et ꝓbat inutilitate ei⁹: qz insterilⁱ erat ad salutē q̄tū ad legales obseruātias. Qz apl's.ē.vj.c. Data ē vsq̄ ad christū: qz lex fuit lucerna:christus sol iusticię:ꝛ tō exufflauit legē.ij. Pet.j.d. Tā q̄ lucernę lucēti ꝛc. Dañ.ix.g. In medio hebdomadis deficiēt hostia ꝛ sacrificiū. Nō dat vitā. Sz q̄rit ex q̄ ꝑdicatū fuit illud Gal'.v.a. Si circūcidimini christus vobis nihil ꝓderit: vtrum post adhuc valuerit lex faciētib⁹ legalia. Et dicēdū q̄ ita donec manifesta fuit ꝑitas euāgelij ꝑm q̄dā: Sz ꝑm Hiero.nō: ꝑ auget pctm̄ occasionalit. Uel ita. An ignoratis ꝛc. hoc ō lege mosayca. Tertio legit idē de lege ꝓsuetudinali siue de institutis cōib⁹. De lege naturali.i.lege ꝓsuetudinali ḡ habet oꝛtū a lege naturali. Partim ex se.i. ex naturali ingenio. Sic greci ex hebręis. Dī etiā q̄ plato ꝛ alij magni phi ispexerūt libros moysi:ꝛ alios hebręoꝝ libros: ꝛ ibi accęperūt fundamentū oīm eoꝝ ḡ dixerūt. Quę generalis est:qz in oib⁹ est:sz tñ ꝑm qđ deriuat in ꝓsuetudines et in statuta aliq̄n cessat alicubi:qz vos scit⁹ legē naturalē. Hęc mouit Amb. vt nō exponeret ō lege moysi/ ꝑ naturali:qz romani q̄b⁹ hęc scripsit apl's nesciebāt legē moysi. Sz ad hoc rñdet Aug⁹: q̄ iudei q̄ de ꝙersatiōe romani erāt:sciebāt legē moysi:ꝛ illis volētib⁹ legē moysi seruare hoc dicit apl's. Sic ꝑ hoc exēplū ostēdit. Manq̄ sub viro ꝛc. Hę duę lectiones redeūt ad vnā. Nec ꝓdest ei christianū dici. Gal'.v.a. Si circūcidimini christ⁹ vobis nihil ꝓderit. Qui ad exēplū trāsit dimissis figuris:ꝛ cerimonialibus: hoc

Expositio Glo.

c* dicit:quia mora-

ꝙ ꝙ sub viro ē. Probat eis ꝙ sīle ꝙ lex āpli nō debet habere dīum. Et adaptari pōt sic ad ꝓpositū. Lex data fuit ꝙsi i spō sum pplo iudeoꝝ. Dū ꝯdiu vixit lex/tenebant obedire legi si cut mulier viro: q̄ cū iam mortua sit lex p aduentū saluatoris: nō tenent. a Si aūt mortuus. Prosequit sīlitudinē. b

a viro alligata est legi. Si aūtē mortuus fuerit vir eius/soluta est a lege viri. Igit viuente viro vocabit adultera si fuerit cū alio viro. Si āt mortuꝰ fuerit vir eius: liberata est a lege viri: vt nō sit adultera: si fuerit cum alio viro. Itaq; fratres mei ⁊ vos mortificati estis legi p corpus christi vt sitis

A lege viri: id ē a mrimonio. c Itaq; frēs. Adaptat sīlitudinē ad ꝓpositū. Et nota ꝙ sicut ibi erant tria. Primum vir: secundum vxor: tertiū lex mrimonialis. Sīlr ⁊ in ꝓposito / ꝙ adducit hoc sīle / sūt tria: lex tāq̄ vir: aīa tanq̄ vxor: peccatū tanq̄ matrimoniū. Sed in hoc est diuersitas ꝙ in similitudine vir mortit: ⁊ sic vxor absoluit a lege viri: hic aūt mortit aīa pctō/mediāte q̄ subiecta erat dñio legis: q̄ timore vr/gebat legis timore implēs eam. Dicit g̃: d Mortificati estis legi/legalib⁹. e Per corpus christi. i. p mysterium incarnationis: siue p ea q̄ gessit in corpe suo. f Vt sitis alterius. i. ipsius christi: sicut mlier pōt alij nubere mortuo viro suo. g Qui ex mortuis resurrexit: ⁊ ita magnū est si ecclia eī q̄si mrimonio ei ꝓiūcti spūaliter. h Vt fructificetis deo. Propter hoc em̄ debem⁹ assumere christū in spō sum/sicut mulier virū vt fecūdemur. i Cū em̄ essemus. Posset q̄s rīdere. Nō possem⁹ fructificare deo, ꝓ ꝙ cupiam carnis. Hoc remouet oīdēs ⁊ q̄ lex mortua est q̄tū ad eos. k In carne/carnalib⁹ obseruātijs/ siue q̄ sūt carnis operātes. l Passiones pctōꝝ/ intrāsitiue. i. pctā q̄ passiones dicunt: q̄si passio aliq̄d abijcit a sul'stātia: ita ⁊ pctm̄ q̄libet sēp aliq̄d diminuit de aīa. Vñ. ē. j. c. Tradidit de⁹ illos in passiões ignominię. m Per legē/ erāt notę vel inductę occasionaliter. n Operabant in mēbris. i. membra vīa mouebant ad malā opa. o Vt fructificarēt morti. i. facerēt digna mēbra in morte ęterna. p Nūc aūtē / ꝓiuncti christo soli p remissionē pctōꝝ. q A lege mortis: q̄ instigabat ꝙcupiam ad pctā mortalia: ⁊ p̄ ducebat ad mortē. r Detinebamur/ iuncti. s In nouitate spūs. i. in ꝑturib⁹ q̄ sūt nouitas spūs. Vel. i. in spū inouato. t Nō i vetustate lr̄ę. i. nō in lege q̄ data fuit boi dū eēt in veteri vita.

Moraliter f Mā q̄ sub viro ē mulier. Inducit sīlitudinē de carnali Nde textū in matrimonio ad mrimoniū spūale: qō ē inter intellectū ⁊ legē alio ꝑcedenti dñi theologiā. Sicut q̄ mrimoniū carnale nō pōt solui viuente viro: ita cū lex dei viuat: et spōsa sit intellect⁹ / nō pōt solui. Sap. viij. a. Exq̄siui a iuuētute mea ⁊ q̄ sibi ⁊c. Adulterat q̄ intellect⁹ si alias scias amplectat ꝓpter se cū debeāt ancillari theologię. Jō dr Gal'. iij. d. Ējce ancillā ⁊ filiū eī⁹. De Gen. xxj. b. Or etiā sint ancillę / patet etiā p Aristotelē q̄ metaphisicā ponit deā scientiaꝝ ⁊ dñam: ipa em̄ ē de nobilissimo subiecto. i. de deo. Sz sicut dīt Hiero⁹ sup illud Ezech. xvij. b. Vxorē primi sui nō violauerit. Vehemēs amatoꝛ ꝓpię vxoꝛs adult est: sic q̄ in sacra scriptura studet / si nō cā ꝓpria spūalis. Vñ. ij. Cor'. ij. a. Nō sum⁹ sicut plurimi adulterātes ⁊c. Sic est intellect⁹ spōsus: sacra scriptura spōsa. Sz hoc exponit nō ꝑm q̄ sacra scriptura spōsus est ipius intellect⁹: qō ideo dr: q̄ ad modū spōsi fecūdat intellectū in bonis opib⁹: ⁊ ei debz dñari. De ꝑmo Deut. xxxij. a. Cōcrescat vt pluuia doctrīa mea: fluat vt ros eloq̄ꝝ meū. De alio. Deut. iiij. a. postq̄ locut⁹ ē de lege dīt. Hęc ē em̄ vra sapīa ⁊ intellect⁹ coram ꝓplis. a Si aūt mortuꝰ fuerit ⁊c. Ria ꝓpus duxit legē in virū: ꝑ mortua lege p aductū euāgelij / soluta est ⁊ ꝓrit cū euāgelio. Nec mirū lex ei tūc lucerna erat: euāgelīū / sol siue lux. Ps. Parauī lucernā christo meo. q̄. Pet. j. d. Habem⁹ firmiorē ꝓphetīcū ꝑmonē cui bñ facitis attēdētes q̄ si lucernę lucēti i caliginoso loco donec dies elucescat. i. euangelīū. Et. j. Pet. ij. b. Qui de tenebris vocauit nos in admirabile lumē suū. s. euāgelīū. Jō fatui

Ps. 131.

f altérius qūi ex mortuis resurg rexit: vt frūctificetis deo. Cū b ènim essemus in cārne/passio i nes peccatorum quę p̄ legē k erāt op̄erabant in mēbris no l stris: vt frūctificarent morti. m Nūnc aūtē soluti sum⁹ a legē n mortis in q̄ detinebamur: ita o vt seruiamus in nouitate spi/p ritus ⁊ nō in vetustate litterę. q r s t

erāt q̄ legalia cū euāgelio seruare volebāt: sicut tāgit Hiero⁹. Supuacuis laborat ipēdijs/q̄ solē facib⁹ nitit adiuuare. Et sīc lucerna offēdiculū oīdit ⁊ nō aufert deformitates: ita lex. Ō significatū est Matth. xiij. a. Johānes in carcere/ lex deficiens aduenīēte sole. i. euāgelio. Jobes decollat⁹ / lex mortua: quē sepelierūt discipuli eius. i. q̄ legē alligūi tenuerāt. Vñ sup Gal'. ij. dr/q̄ cū bono re deducēda erat lex ad tumulū. l Passiones pctōꝝ / itrāsitiue. ē. j. c. Propter q̄ dē⁹ tradidit illos ⁊c. Et bñ dr pctm̄ passio: casus em̄ pcti est q̄si casus passionarij. Mich. vltī. b. Cecidi q̄ pctm̄ surgam q̄ gr̄am. Job. xxxj. c. Si gaudīsus sū ad ruinā eī⁹ q̄ me oderat. i. ad pctm̄ eī⁹. Quia q̄ peccatū casus dicit i scriptura: recte morbo caduco cōparat. Et q̄ sīc i illo q̄ morbū talē patit / ligāt sensus exteriores: ita sensus interiores eī⁹ q̄ est i morali. Jō dīc Ps. Cōparat⁹ est iumentis insipientibus ⁊c. quę non vtuntur sensibus interioribus. Dicitur autem passio: quia abijcit aliquid a substantia: diminuit aūtē naturalia. Unde Aug⁹. in Enchiridion. Dalum est naturę corruptio: q̄ eam q̄licūq; priuat bono: nam si nullo bono priuat non nocet. Nocet autem adimendo bonum. i Cum enim essemus in carne. i. nihil sapientes nisi carnalia: nec reputātes esse se aliud q̄ carnem. Vñ. j. Cor'. ij. d. Animalis homo non ꝑcipit ea ⁊c. Tales viuūt sicut pecora: In q̄rū ꝑsona dr Esa. xxij. d. Comedam⁹ ⁊ bibamus cras em̄ morīemur. o Vt fructificarēt morti. i. diabolo. Apocal'. vj. b. Qui sedebat sup equū pallidū: nomē illi mors. Equ⁹ pallid⁹ aliq̄d hz ō albedie: p quē sīgnificāt mali christiani vel ꝓpie hypocritę q̄ videt exteri⁹ boni / ꝙ portāt diabolū suauit: sīc eq̄ diaboli ābulātes: q̄ null⁹ ipugnat diabolū dū se det sup hypocritas: vñ ñ oportet eū currere. Per nigrū equū infideles vel apte peccantes. Huic ergo morti. i. diabolo fructificant pctōres: q̄ eos excolit sicut agros ꝓprios. Job. xl. c. Huic mōtes herbas ferūt. Mā eos depascit: mō oculos depascit: mō aures/ et sic de alijs. Decurrit etiā de pascua i pascuā q̄n a pctō vno in aliud peccatū facit ruere hoiem. p Nunc aūt soluti sum⁹ a lege mortis. i. fomitis vel pcti: q̄ ligat q̄s vt ducat ad mortē ętnā: soluit aūt p gratiā. Esa. x. f. Cōpunctescet iugū a facie olei. Nō tm̄ soluit peccatū: sed etiā facere incipit bonū: quādo dat dñs oleū. i. gratiā. Esa. lij. a. Solue vincula colli tui. Hoc est q̄ sequit. s Vt seruiam⁹ in nouitate spūs. i. innouati per gr̄am seruiamus ei. Unit enim

* filius regis

ꝙ dīc: q̄ moralia nō sūt dimittēda: ⁊ intelligēdū ē nō facīēdoꝝ futuroꝝ: Desinebāt em̄ allegorice figurę q̄ natura sūt in eccl'ia sūt ꝓpię figurę facīēdoꝝ ⁊ accidit intētiōi q̄ sint signa futuroꝝ. De hinc icipit rem loq̄. i. similitudinē adaptare rei. Dimissis peccatis. i. nihil debetis: q̄ si oino dimittitis pctm̄ nō seruit⁹ ex timore q̄ subiecti eratis legi: ⁊ i ꝺ peccabit⁹ legi. i. cerimonialib⁹. Per corp⁹ christi. i. p cōplectionē ꝓfect⁹. Or ꝺ expositio cōpetēs sit: p ꝺ patet qō expositū ē. Mortificati legi. i. figurati p corp⁹ christi: ꝺ est p cōplectionē ꝓfect⁹. Sitis alteri⁹. Vñ. j. Cor'. vj. d. Nō estis vestri. Empti em̄ estis ꝑcio magno. Fructificabamus morti. i. faciam⁹ fructū mortis passiões peccatorū: sed cōstat ꝙ istę cōcupiscentię sūt peccata: ergo pctm̄ est passio vel passibilis q̄litas: q̄ alia est species q̄ habit⁹ sub q̄ est virt⁹: q̄ ꝓt⁹ ⁊ pctm̄ nō sūt sub eodē genere: ergo nō sūt cōtraria/qō verū est. Cū notādū est ꝙ pctm̄ multipliciter dicit: sed reatus vel macula/ dictū vel factū vel concupitum contra legē dei: Hoc vltimo modo nō opponit scōm se ꝺ p effectū. i. maculā: vel p actū macula opponit ꝓfuti nō p modū ꝓrietat⁹: sz p modū priuationis. Actus aūt potest cōtrari⁹ esse operi virtutis: Scōm vero ꝙ pctm̄ est reat⁹ qui est obligatio pęne

Expositio Glo.

B

Moraliter * filius regis tāli vt dē⁹ est / sp habere spōsā iuuenculā: Uñ aīa despōsata in baptismo satis debet erubescere de senectute peccati coꝝ eo: sicut mulieres erubescūt coꝝ viris suis. Sponsa aūt christi in multis est inueterata: qō patet p ea ḡ repiri solēt in senib⁹. Unū est caligatio oculoꝝ: ꝛ tūc nō possūt videre nisi grossa: sic multi spūalia ḡ sunt subtilia videre non possunt / sed grossa .i. terrena multū pspicue vidēt. Eccs. vlt. b. Tenebrescēt vidētes p foramina. Esa. xxxviij. c. Attenuati sunt oculi mei suspiciētes in excelsū. j. Regl. iij. a. Oculi heli caligauerāt ꝛ nō poterat videre lucē dei anteq̄ extingueret. i. nō pūt cognscere de bonitate lucernę mō illi⁹ q̄ habitat lucē inaccessibilē. j. Timoth. vj. c. nisi p bonitatē illoꝝ tpaliū in quib⁹ nō ē nisi extīcta: Et tales oculos. s. statuerūt declinare i terrā. Jpi sunt noctuę ḡ diē ęternitatis sustinere nō pūt: ꝑ noctē tpaliū. Prouerb. xvij. d. Oculi stultoꝝ in finib⁹ terrę. Secundū signū senectutis ē paucitas dētiū: qō ē subtilia dente discussionis masticare nō possūt. Heb. v. d. Facti est⁹ qb⁹ lacte op⁹ sit ꝙ solido cibo. Thren. iij. b. Cōfregit ad numeros dētes meos. Tertiū signū ē rugositas pell': p quā significat p̄uersatio exterioꝝ. Hoc fere tā ē in oib⁹ cęnobijs. Thren. iij. a. Uetustā fecit pellē meā. Talē nō vult dñs spōsā. Uñ Eph. v. f. Ut exhiberet ipe sibi gl̄iosā eccl̄iā non habentē maculā neq̄ rugā. Quartū signū ē gust⁹ imutatio: qō ē qñ suauitatē dei nō pōt hō saporare. ij. Reg'. xix. e. Octogenari⁹ sū hodie: nūqd vigēt sens⁹ mei ad discernēdū suaue vel amarū ꝛc. q. d. nō. Quī tū est surditas auriū ad obediendū. Uñ ibidē. ij. Regl. xix. e. Aut audire possū vltra voces cātoꝝ atq̄ cātatricū. i. p̄latoꝝ ḡ cęptū / ꝛ p̄cipiāt cātādo. i. cū misēdia ꝛ benignitate. Eccs. vlt. b. Obsurdescēt oēs filię carminis. i. aures. Uox sanguis christi pōt dici hęc vox: quā multi volūt audire: licet dicat Heb. xij. f. Accessistis ad sanguinis aspsionē ꝛc. Hic sāguis abel exaudit⁹ fuit i cęlo: valde ḡ surdi sūt q̄ in ẽra vocē sāguinis christi nō audiūt. Clamat aūt sāguis christi ipius p̄dēnatiōez / iust⁹ ęternā salutē. Sextū signū ē tremoꝝ capitis ꝛ alioꝝ mēbroꝝ: hoc est inconstātia. Uñ Ps. Murantes trāsferent filij ei⁹ ꝛc. Talis em̄ amittit filios spūales stati vt fecit. Alibi. Tremor apphēdit eos. Septimū signū ē: qꝛ i excelso timēt: ꝫ est pusillanimitas aggrediēdi ardua. Eccs. xij. b. Excelsa q̄z timebūt. Jn tali vetustate nō pōt alię ꝙ fuire ꝺo nisi sit i nouitate spūs vt reddatur ei visus spūalis ad videndum subtilia / vt dicatur de eo illud: qō dictū est de moyse: Deut. xxxiij. d. Nō caligauerūt oculi ei⁹ ꝛ dētes ei⁹ nō sūt imutati. Et sic p̄currere alios sens⁹ spūales.

De cōsti. c. nam concupiscentiā

Exo. 20. c. Deu. 5. c.

Ps. 108. Ps. 47.

Ad litterā a Quid ergō dicem⁹? Lex pec-
b catum est? Absit. Sed pec-
c catū non cognoui nisi p legē.
Nā ꝯcupiscentiā nesciebā / ni
d si lex diceret: Nō ꝯcupisces.

a Quid ḡ dicem⁹? Posset q̄s obiicere ꝺ apl'm. Tu dicis q̄ lex faciebat viuere passiōes: ḡ mala erat. Et tō hic ḡrit ꝛ rīdet ꝛ soluit q̄ nō. b Sz p̄tm̄ nō cognoui nisi p legē: qō nesciebā eē p̄tm̄: vel tā grauē vel ętnaliter punīēdū. c Nesciebā / eē tātū q̄tū ē. d Nisi lex diceret: nō ꝯcupisces. Exo. xx. c.

Moraliter a Quid ḡ dicem⁹? lex p̄tm̄ ē? absit. Hoc dixit apl's: p videlicēt q̄si ꝓbico ipū q̄ manichei dicturi erāt legē mosaicā data ā ꝓncipe tenebraꝝ. Qz igit apl'm ꝓ se receperet: iustū ē vt i cauti ꝺ se reciplāt: Si aūt a ꝓncipe tenebrarū data eēt lex: euāgelīū aūt dicebat a deo lucis ꝛ benigno: quō de⁹ lucis approbaret qō factū esset a deo tenebrarū. Dic em̄ Matth. xxij. d. Ex his tota lex pēdet ꝛ ꝓphę. Jtē Luc. x. c. Hoc fac ꝛ viues. Jtē inducit auctes veter' testamēti. Pręterea: si eēt lex a contrario sibi ꝓncipio / nūq̄ eā impleret. Jpe tñ dicit Matth. v. b. Non veni legē soluere / ꝫ adiplere. Jtē de lege ꝺz illud: Lucerna pedib⁹ meis ꝟbū tuū: Sz quō pōt eē lux a ꝺo tenebrax

Ps. 118.

b Sz p̄tm̄ nō cognoui nisi p legē. Radi⁹ solis oñdit hoib⁹ mulierū pulchritudinē: ḡ visa qñq̄ ardescunt: nemo tñ diceret ꝓpt̄ hoc solē esse malū: ḡ eadē rōne nec lex dici debet mala: qꝛ oñdit nob quō cognoscam⁹ p̄tā: sicut nec debet dici phȳsica medicina mortifera: qꝛ venena mortifera oñdit / q

Expositio Glo.

* bus male vtunt hoc ęternę opponit debito vitę ęternę. Sicut em̄ ex p̄tō dign⁹ ē aliq̄s pęna ętna: ita ex opib⁹ ꝟtutis debet ei vita ęterna. Cō cupiscētię ḡ sūt cā p̄tōꝝ: ḡ p̄tm̄ est cā peccati: ꝛ ita p ctm̄ ha bet cām. Sol. Pctm̄ nō pōt habere cām efficiētē ꝛ necessariā ꝑ inductiuā ꝛ nō necessariā: ratio siue liberū arbitriū est ei⁹ cā non necessaria / sed volūtaria: pctm̄ aūt cā inductiua. Hīa per fidē. i. remissio peccatoꝝ. Pręuaricationis crimē adiectū est: ꝫ nouū gen⁹ peccādi est additū p legē: qō verū est simpl'r q̄tū ad hoc q̄ trāsgrediebāt cerimonialia: et q̄tū ad mozalia q̄ ad ꝫ q̄ maioꝝ erat trāsgressio q̄z añ legē ꝓpter additā ꝓhibitionē legis scriptę sup legē naturalē. Uel notū gen⁹ peccati in eis q̄ ad modū ꝓhibitionis sub pęna: qꝛ peccantes interficit ꝛ reos. ꝑ. iij. c. Peccantes appellat eos q̄ peccabāt mortal'r: vt homicidas / adulteros ꝛ hmōi reos q̄ faciebāt digna plag. Operib⁹ noui hois ꝛc. sic est immozandū: vt nihil addat de legis operib⁹. Scōm hoc ḡ videt q̄ eccl̄ia retinuit purificationē puerperę ꝛ thurificationē. Sz dicendū q̄ neutrū retinuit a lege. Purificationē em̄ nō accępit ab ea: sed instituit illā: vt qꝛ fuit mulier in maximo periculo: iustū est q̄ cū euasit q̄z citius pōt ad locū debitū. i. eccl̄iam deo gratas referat actiones. Similiter thurificationē non accępit a lege: ꝫ eā instituit ampliā dū cultū dei: sicut ornatū altaris ꝛ hmōi: etiā in signū faciēdi. Lege fidei. i. ꝫm ordinē euangelij in q̄ fides docet ḡ est in aīo. Moua lege. Jn hoc adimpletū est illud Leuit'. xxvj. b. Uetustissima vetex comedetis. i. coꝛp⁹ ꝛ sanguinē christi: ḡ significant p vetustissima i. p panem et vinū ḡ obtulit melchisedech abrahā: ꝛ nouis supuenientib⁹ sacramētis nouę legi vetera ꝓpter ea. i. legalia. Scōm hanc legis ḡ senuit. Heb. viij. d. Dū q̄ antiquat ꝛ senescit ꝓpe interitū est. Senuit qꝛ cessauit illud qō ostēsum est. Sz videt ꝓcessum hui⁹ Glo. qꝛ nulla sit rōcinatio apl'i: qꝛ supza lex in hoie dñat q̄diu viuit: exponebat de cerimonialib⁹. Et sic' illud Mortui legi. Glo. i. figuratiuis: ꝫ ꝫm passiones pctoꝝ ḡ per legē erāt ꝛc. exponit de lege mozali. Uñ Glo. Per legē voce: ꝛ de hac dicit apl's q̄ soluti sum⁹ ab ea: ꝛ ꝓpter hoc ꝓcludit q̄ mortui sumus legi cerimonialiū: vt amplius nō seruiam⁹ vetustati lr̄ę: qō nō videt sequi. Sz dicē dū q̄ immo hęc ratio cōis est ad oñendū q̄ mortui sum⁹ legi cerimonialiū ꝛ mozalitati. Dediū em̄ apl'i est q̄ lex mortua ē ꝓut lex moysi. i. inq̄tū timoze implebat. Et bñ sequit. Nihil implebat de lege moysi / nisi timoze: ꝛ lex mozalis mortua est inq̄tū timoze implebat: ḡ ꝛ lex cerimonialiū. Rubat cui velit. j. Cor'. vij. g. Hic aūt non p̄tm̄ moꝛitur. i. fomes q̄ ꝺz non mozi: qꝛ semꝑ incitat ad malū: aīa mozit̄ pctō: qꝛ ꝓtēnit peccatū. Qꝛ diu carne seruit lege pcti: sed cū seruit legi pcti p̄tm̄ regnat in eo: ḡ ipe redigit in seruitutē peccati: ꝛ ita nō est mortuus pctō: quō ḡ mēte lege dei seruit? Sol'o. Quilibet seruit legi peccati: in hoc q̄ nullus est q̄ nō peccet venialiter: sed nullus ꝑ veniale redigit in seruitutē peccati: qꝛ in eam non pōt redigi nisi per voluntatē: sed velit aut nolit peccat venialiter. Restat aliq̄d ei / supplē vincere ꝑmos motus et ꝯcupiscētias. Uñ Judic'. iij. a. Uęꝛ sunt gētes q̄s deus dereliquit vt in eas erudiret israel. Prędictis testamētis: qꝛ appellat legē moztis posse intelligi ab hęreticis. Desinens a bona operatione: occasionaliter: ꝛ tāgit qō dicit in lra. Detinebamur: pro q̄ donata. i. dādo eā peccauit: Quasi male rei auctoꝛ supple vl' eē punīēda ętnaliter qō ignozabatur esse peccatū legē. Datam esse: nō ꝓput peccatū miserek vel extirparek: quia dicebat: Non ꝯcupisces: non occides. Sol'o. i. lex non est data ad hoc vt homines incurrerēt hoc incōmodū vt peccatū insereret: nec ad hoc cōmodū vt peccatū extirparetur: quia virtute sacramentoꝝ legis nō ꝓferebat gratia ipsa. Sollicitudine reatus. i. sollicitudine reatu. s. tollendo cōuerteret aīa. s. Nisi lex diceret non cōcupiscens. Exodi. xx. g. Hoc elegit apl's: quod est generale peccatū. Scōm hoc videt q̄ essent alię ꝓhibitiones: ḡ iste superflue sunt. Pręterea ibi in Exod. xx. c. dicit: Non desiderabis vxoꝛē ꝓximi tui ꝛc. Et non ꝯcupisces rem ꝓximi tui. Si alicui est ꝓhibita concupiscentia: hoc est altero istoꝝ: sed cōcupiscētia vxoris est concupiscētia luxurię: cōcupiscentia rei ꝓximi: concupiscentia auaricię: ergo cū oñe peccatum sit ex cō cupiscentia: vt hic dicit: omne peccatū est ex luxuria vel auaricia: non ergo superbia est initium oīs peccati: cuius ꝓtrariū dicit Eccl'. x. b.

ꝯ pisces. Exo. xx. c. a Occasione autē accepta. Posuit quēstionē quę sibi fieri posset ex prędictis in hunc modū. Passiones peccatorū per legem auctę sūt: ergo lex mala. Et respondet q̄ non est verū. Sed dicitur q̄ per legem cognitum est peccatum ⁊ cōcupiscentia irritata ꝑter modum prohibēdi. Et ideo auctū est peccatus per legem: sicut. ē. v. d. Lex subintrauit vt abundaret delictū. Sz ne crederet quis q̄ per legē causaliter / ideo addit: Occasione ⁊c.

a Occasione aūt accepta / pec
b catum per mandatū operatū
c est in me omnē cupiscentiā.
d Sine lege ēnī pctī mortuū

b Pctī. i. fomes. c Operatum est in me: q̄ est origo omnis peccati. Et de hoc intelligit illud Job. xxv. a. Nō est sine peccato etiā infans vnius diei. Et nota q̄ loquit ap̄s in ꝑsona tot⁹ humani generis: maxime dū erat in tēpore ante legē. a Occasione accepta p mādatū. i. per legē. Vel pctī: id est diabol⁹ emphatice. Vel vt hoc per mādatū / sit determinatio non de li / accepta: sed hui⁹ / operatuz est. Et dic li / per / mō causā: sz occasiōez / Accepta occasione / a reb⁹ in q̄b⁹ ꝓtingit peccare: vt visa muliere / omnē cōcupiscentiam. d Sine lege. Ostendit q̄ fomes vel diabolus opatus est oēm cōcupiscentiā per legis occasionem. e Enim. i. quia: f Pctī / fomes vel diabol⁹. g Mortuū: id est debile. Nō tātū enī sollicitabat hoies fomes añ legē: q̄ nō erat ꝓtradictor / quin peccarent hoies ꝓ voluntate. Añ nō tantū infestabat homines et tēptabat: Juxta illud Gregl. Illos pulsare negligit q̄s quieto iure possidere se sentit. Sed data lege timuit ne dimitterēt hoies peccare: ⁊ ideo iracundia ꝯ motus ꝓtendebat

vualiter * bus male vtunt homines. a Occasione autē accepta pctī / fomes vel diabol⁹ / b per mandatū operat⁹ est ⁊c. Una causa est: quia homo naturaliter appetit libertatem ⁊ fugit seruitutem hominis / et p legē redigebant sub seruitute hominis. Secunda causa est: q̄ oīs natura aduersanti sibi aduersat: vnde lapis durum lapidem cōfringit et ab eo cōfringitur: sed nō sic si molle inueniat: lex autem aduersabatur homini p̄ ꝓceptum et homo legi p peccatum. Tertia causa est: q̄ prohibitio frequens imaginationis est causa / ⁊ per hoc irritabat concupiscentiam. Quarta causa est: quia vt dicit Glo. diabolus videns legem nobis in auxilīū datam magis sęuit. d Sine lege enī mortuū erat peccatū. Hęc verba exprimunt affectum quorūdam de nouo conuersorum ad pnitētiam vel ad claustrū. Dicunt enī: sine lege pnitentię / vel sine lege claustri non ita impugnabat me peccatū. Sed non debent irritari: quia dicit .j. Cor. xv. g. Virtus peccati lex. Et hoc est q̄ videt diabolus q̄ habet bonū ꝓpositum / et adiurauit ipsam regulam claustri / tunc suscitat magnas insidias contra ipsum: q̄d significatum est Judith. v. a. Nunciatūq̄ est holoferni / q̄ filij Israel ꝓpararent se ad resistendū / ⁊ montiū itinera clausissent. i. q̄ posuissent se i eminenti vita ⁊ ſter diaboli. i. os per silentiū: ⁊ sic de alijs: furore nimio exarsit in iracūdia

* magna. j. Machab. ij.

Expositio Glo. dicitur Eccl. x. b. Scōm hoc etiā angel⁹ ex aliquo istor̄ peccauit: Nō ex cōcupiscētia luxurię constat: ergo pctō auaricię / et adā similiter: q̄d falsū est: immo peccato ambitionis vel superbię: quia voluit ꝓesse: q̄d est superbię. Ꝓterea scōm hoc quō est ex concupiscentia peccatum timoris mundani et timoris humani. Item auctoritates contrarias habemus super illud Gal. v. c. Manifesta sunt opera carnis: q̄ nō omnia vitia carni sunt attribuenda. Solutio. Concupiscentia hic dicit libido: quę est superba volūtas fruendi creatura: ⁊ omne peccatum vl̄ est ex libidine vel est ipa libido. Q̄d obijcit. In Exo. dictū est: nō cōcupisces: et supfluunt alię ꝓhibitiones: dicendum q̄ hęc cupiscētia de qua hic loquit ap̄s ⁊ ipa Glo. in alia prohibitione ꝓhibita sunt: sed in omnib⁹ per vnā libido in tali re: per aliam libido in alia re. Scōm hoc etiā nō oīs cupiscētia vis concupiscibilis: sed quędā est ipsius: quędā rōnalis: q̄daz irascibilis. Añ notandū q̄ superbia est quędā libido qua q̄s fruitur ꝓpria excellētia sine dño. Ad hoc q̄ querit: vtrū ꝓhibeatur hęc cupiscentia de qua loquit hic ap̄s cum dr: Nō cōcupisces vxorē ⁊c. Jam patet q̄ nec̄ sibi nec̄ ibi: sed in oibus. De timore mundano / patet q̄m ꝓcedit ex cupiscentia qua aliquis diligit nimis res mūdanas: timor humanus ex concupiscētia / qua aliquis nimis diligit vitā tpalem. Accidia est similiter ex nimia sui dilectione: propter hoc ēn accidiatur in operibus q̄ grauant corpus. Bona ē lex quę dum concupiscētiam prohibet: ergo cōcupiscentia prohibita: ergo omnis concupiscentia est peccatum mortale: g̃ primi motus sunt peccata mortalia: q̄ supra dicit Glo. Passiones: id est concupiscētię quę sunt causa peccator̄ mortalium. Solo. Q̄d hic dicit / intelligit de concupiscētia qua fruit q̄s creatura: siue qua delectat in creatura plus vel ęque sicut in deo. Nesciębā: non pro se hoc dicit: immo videt q̄ hoc dicit in ꝓpria ꝑsona: q̄ dixit / nesciębā pctī tūn vel tam graue esse: quod verum erat de eo. Solo. Apostolus aliquando nesciuit sz ante cōuersionē: postea bene sciuit: quādo sz hoc dixit: et ideo dicit q̄ in sua persona non dicit hoc. Item contra hoc q̄ dicit hic: cōcupiscētia / vnde omnia mala: videt esse q̄d dicit in Pś. Incensa igni ⁊ suffossa. Ibi Aug⁹. Hęc duo sunt genera peccator̄: concupiscētia male inflammans ⁊ timor male humilians: a quibus omnia pcā: non ergo omne pctī est ex concupiscentia. Solo. Prima radix omniū peccator̄ est concupiscentia: sed non immediata: sed ab illis duobus immediate sūt oia peccata: tū quędā immediate a cōcupiscētia male inflāmanta: tum quędam immediate sunt a timore male humiliante: vt ꝓcupiscētia ire et multa alia. Vitiū ꝓcupiscentię. i. ex q̄ oritur ꝓcupiscētia: vt ex fonte riuulus. Diabolus q̄ est auctor peccati per suggestionē. Job. xli. b. Halit⁹ ei⁹ prunas ardere facit. Et auctor q̄m in propria peccat persona. Apocal. vj. b. Ecce equ⁹ pallidus ⁊c. Cōsensus delectationis ⁊ opis. Delectatio ēn quędā mortalis est: vt q̄m ęque vel magis delectat in creatura q̄ in deo. Opus aūt sumit large et ad locutionem ⁊ opera exteriora. Ex hoc videtur q̄ delectatio sine consensu est peccatum. Respōdeo. Duplex est consensus: in opus ⁊ in delectatione. Vel omnem cōcupiscentiā. In hoc differt a prima lectione: quia fit ibi distributio eorum quę sunt peccata: hic autē cum dicit: omnē concupiscentiā. i. omne peccatū / distributio fit in genera pctor̄: data ēn lege vnū genus peccati additū est sz pręuaricatio legis. Sed mō omne peccatum accessit: quia etiā q̄uaricatio. Hoc videt esse falsū: q̄ data lege adhuc nō accessit pręuaricatio euangelij: ⁊ ita nō omne peccatum. Et dicendum q̄ immo accessit in simili suo: quia sicut lege data / fuit pręuaricatio cōtra legem scriptā: ita dato euangelio / pręuaricatio fuit ꝓtra euangelīū scriptū. Nostra carnalitas: id est fomes. Ut ardēti⁹ desideret ꝓhibita: quia prohibita sunt sub cōminatione pęnę. Prouerb. ix. d. Aquę furtiuę dulciores sunt ⁊c. Magis exarsit iracundia: quia sicut dicit super Exō. v. b. Pharao contēptus surgit in scādala. Jdeo dicit Eccl⁹. ij. a. Fili accedens ⁊c. Et Job. ij. b. Qui parati sūt suscitare leuiathan. Vel pctī. i. diabol⁹. In b̄ est differētia: quia hoc q̄ dico: per mandatū: ꝓius determinabat: hoc q̄ dico accepta: modo determinat. Opatū est. Ut visa mulierē. Jdeo dicit Eccl⁹. ix. a. Virginem ne cōspicias ne forte scandaliçeris in decore eius. Job. xxxj. a. Pepigi fędus cum oculis meis ⁊c. Securus peccabat: quia etsi lex naturalis prohiberet peccatum ante legem scriptam: non tamen sub pęnę cōminatione. Ibat post concupiscētiā. Contra illud Eccl. xviij. d. Post concupiscentias tuas non eas. Et quo trahebat: fomes vel diabolus: currebat homo. Prouerb. vij. d. Blandicijs labiorum ꝓtraxit illum ⁊c. Obice: id est lege dicente: non concupisces. De se ꝓsumens: id est de viribus suis. Non valuit / per se sine gratia christi. Concupiscētia: quę prius ducebat eū obice nullo / obruit eum obice rupto: sicut etsi obex retineat aquę fluxum ad tempus si rumpatur: quia eam retinuit cū maiore impetu fluit. Sicut etiā fit de musco: quando odorem suum amisit / ponitur in latrina cuius foror intra ipsum odorem suum reprimit: et sic odorem suum recuperat

mor⁹ ꝓtẽdebat eis q̄ sb̄ pena ab hoie infligẽda erat eis data: qđ est ꝺ naturã animi hũani. a Ego aũt viuebã aliq̄n: Ante legẽ viuebã in cõparatiõe ad statũ legis/nõ ita peccabã. b Mctiñ reuixit. i. fomes irritata ꝺcupiscẽtia: vel diabolus rumẽs amittere boies q̄ legẽ/reuixit apte incepit repugnare in interiore hoie.

c Ego aũt mortuus. i. q̄ legem cognoui q̄ mortu⁹ erã spũaliter: ꝛ ita inuentum est mandatũ. i. lex ad vitã spũalẽ habendã data/ q̄tũ fuerat de intentione dãtis: ꝛ etiam in se erat bonũ. d Hoc/illud/ esse ad mortẽ: non ex vitio legis/sed hois per legẽ ꝺcupiscentiã suã irritans. e Mã peccatũ/fomes vel diabolus. f Seduxit me: fomes trahendo: diabolus acrius tẽptando. Et etiam fomes/ Seduxit/ illã delectationẽ quę est in peccato apponendo. g Et q̄ illud occidit/q̄ ꝓpetrationẽ pcti. Uel/ Per illꝺ .i. q̄ꝺ q̄ seduxit me. b Occidit. i. ꝓduxit ad vitã mortẽ.

a erat. Ego autem viuebam sine lege aliquãdo. Sed cum
b venisset mandatum: pẽccatum reuixit. Ego autẽ mortũ
c us sum et inuentum est mihi mandatum quod erat ad
d vitam: hoc esse ad mortem.
e Nam pẽccatũ occasione ac
f cepta per mandatum sedu
g xit me: et pẽr illud ẽoccidit.

¶ Itaq̄ lex sancta Horaliter * magnã. j. Dach. ij. d. Renunciatũ est viris regis. i. dęmonibus/q̄ discessissẽt viri q̄dã a vita pcti vel a mũdo ad claustrũ: q̄ dissipauerũt mandatũ regis anthiochi ꝛ fugerũt in loca occulta in deserto/in occulta vita claustri: ꝛ statim perrexerũt ad uersus eos ꝛ ꝓstituerũt q̄liũ in die sabbato ꝛ cc. q̄ñ in claustro credũt q̄ debẽt eẽ i magna pace: cũ ꝺ: Ecc̄j. ij. a. Fili accedẽs ad seruitutẽ cc. Dicũt etiã qđ sequit. a Ego aũt viuebã sine lege aliq̄n. i. ad cõparationẽ huiꝰ mortis: sicut dic̃ Glo. Sic̃ dicit aliq̄n aliqs nouici⁹ videns multiplicari tẽptatiões ꝛ desideria sua/q̄dãmꝺ murmurãs ꝓtra deũ: ꝛ eũ q̄ quẽ intrauit Numeri. xvj. b. Eduxisti nos de tra q̄ lacte ꝛ melle manabat: vt occideres i deserto. Reuera induxisti nos in trã q̄ fluit riuis lactis ꝛ mellis: qđ est/ q: dicit q̄n erã i seculo habebã aliq̄s delectationes in deũ/ꝛ hic impugnor: vel q: mortuor q̄ multitudine tẽptationis: mihi tñ ꝓmittebas postq̄ intrassem habere delectationes magnas. Et dic̃ ironice: Uere induxisti cc. q. ꝺ. nõ est sicut dicebas: ꝺ illi mẽtiebant: q: dñs nõ ꝓmiserat hoc eis dũ esset in via: sed post egressum deserti. Potest tali respõderi sic̃r: Frat adhuc es in via deserti q̄si i ingressu ad vitã religionis: postea habebis qđ tibi ꝓmisi. f Per mãdatũ seduxit me. Sic̃ dicit Glo. pctm̃ seduxit falsa dulcedine ꝛ decipit q̄ eã in trib⁹: q: mẽtit se eẽ dulcedinẽ cũ nõ sit. Prouer. xxvij. a. Alia saturata calcabit fauũ: aia esurientis amara ꝓ dulci sumet. Job. xxx. a. Radix iuniperoꝝ erat cib⁹ eoꝝ. Juniper⁹ plena aculeis ꝛ amara/pctm̃/radix delectatio ẽ. Itẽ seducit q: Ps. 141. opit laqueũ siue venenũ ipi⁹ pcti. Ps. In via hac q̄ ambulabã cc. Job. xlj. a. Quis reuelabit faciẽ indumẽti ei⁹ portas vult⁹ q̄s aperiet? Iterũ/seducit: q: incõpabiliter ꝓ minori ꝓcio q̄ꝝ valeat hõ facit vęnundare se. Prouerb. vj. c. Pręciũ scorti vix est vni⁹ panis. g Et per illud occidit: ideo indigem⁹ armis. Hęc finit humilitas. Uñ Glo. Esto humilis: nõ de te ꝓsumas ꝛ poteris vincere. Sunt q̄nq̄ rõnes ꝓpt̃ q̄s ꝙ humilitatẽ q̄n/q̄ rationib⁹ humilitatẽ vincit hõ. Prima ẽ: q: nõ ꝓ se/ꝺ ꝓ ꝺo pugnat: nõ eñ q̄rit victoriã vel laudẽ de victoria/ꝺ totũ deo attribuit: si q̄ pugnet vera humilitas nõ vincit hõ: q: ꝓ deo pugnat: ꝛ in ipm totũ põdus ꝓiꝯ ꝓtt̃. Ecc̄j. iij. c. Ab humilib⁹ honorat de⁹. Qui q̄ ꝺ verũ humilẽ pugnat/fatu⁹ est: q: ꝺ deũ: nec humilis timere debet: q: nõ ipe/ꝺ de⁹ in ipo impugnat: cui⁹ ptã ti nihil põt resistere. Secũda rõ est/q: in imo ẽ/ꝛ nõ habet vñ cadat. Uñ ꝺ: humilis ab humo/ꝛ ꝓstat q̄ pflant altissima venti. Tertia rõ est: q: se in nihilũ extenuat: ꝛ iõ pcuti non põt. j. Regꝫ. xxiij. c. Quẽ pseq̄ris rex isr̃l quẽ pseq̄ris: canẽ mortuũ pseq̄ris ꝛ pulicẽ vnũ. Et rñdet saul: Mũq̄d vox ẽ tua ẽ fili mi dauid: Et postea nũq̄ ipugnauit eũ q̄si nõ habẽs vbi posset eũ pcutere. Saul diabol⁹: dauid: q̄ humil̃. Job. xxx. b. Irrue rũt sup me ꝛ ad miserias meas deuoluti sũt: supple multiplicãdas: Et q̄d feci sti? Redact⁹ sũ i nihilũ ꝛ sic euasi/infestationes dęmonũ. Job. xvj. b. In nihilũ redacti sũt oẽs art⁹ mei. i. mẽbra spũalia q̄ humilitatẽ. Uñ humilitas solet cõpari pallio magorũ: qđ facẽ inuisibilẽ cooptũ eo. Gen. xxiij. g. Rebecca opuit se pallio. i. humilitat̃. Quarta rõ: q: humilitat̃ vulnera sua sũt ꝺ fortatiões: ipa eñ ꝓpr̃s defectib⁹ pascit̃. ij. Cor. xij. d. Cũ eñ infirmor tũc potẽs sũ: Ibidẽ: Libẽter igit̃ gloriabor i infirmitatib⁹ meis. Quita rõ ẽ: q: humilitas ita subtil̃ extenuata ꝛ pua ẽ/ q̄ ab arto ꝛ angusto foramie euadit sicut parui pisces: vñ cũ extẽsę fuissent brõ antonio omnes machinationes diaboli ita q̄ viderit totum mũdum plenũ laqis dixit: q̄s poterit istos laqos euadere: ꝛ rñsum est ei: tantũ humilitas. Supbus autẽ cõtrarijs de causis vincit. Primo q̄ totũ sibi vẽdicat ꝛ ascribit: Et iõo sic̃ dicit Jacobi. iij. b. et. j. Pet. v. b. Supbis resistit de⁹: humilib⁹ aũt dat gr̃am. Sibi eñ vẽdicat gl̃iaz/laudẽ ꝛ victoriã q̄ dei ꝓpr̃a sunt. Esa. xlij. b. Gloriã meam alteri nõ dabo. Et Ecc̃h. ix. a. alia lr̃a: Mihi vindictã cc. Secũda causa est: q: habet vñ cadat: q: est in alto. Uñ Ps. Detecisti eos dũ alleuiarẽt. Et Lucan⁹. Tollũt i altũ vt casu grauiore ruant. Job. xxx. e. Eleuasti me ꝛ q̄si sup ventũ ponẽs elisisti me valide. Tertia cã est: q: ꝓpr̃s armis se interficit. j. Machab. vj. f. De eleazaro q̄ occidit elephantẽ ꝛ cecidit in terrã sup ipm ꝛ mortu⁹ est. Qđ exponit Greg⁹ dicens: Sub bestia quã strauit mortẽ q̄ de culpa quã supat eleuat. Iterũ significatũ est. ij. Regꝫ. ij. f. Asahel q̄ nimia velocitate seipm interfecit. Qđ faciũt multi: q̄ de sua scia vel ingenio vel strenuitate bñ operãdi supbiũt/sibi nõ ꝺo b attribuẽtes. Tales etiã significant ꝙ samsonẽ: Judic̃. xvj. g. qui interficiẽdo inimicos suos. i. pctã ꝛ dęmones/seipm cũ ipis interfecit. Quarta cã est: q: pcutit ad nudũ: ipe eñ detegit se cozã oib⁹ inimicis suis ꝙ iactantiã ꝛ inanẽ gl̃iam. Thren. iij. b. Posuit me q̄si signũ ad sagittã. Sic supbus ponit se in alto ꝛ apto loco vt pcutiat a diabolo. Quinta rẽ est: q: est inflatus vñ nõ põt se eruere de angusto. Qđ significatũ ẽ in fine Hiere. ꝛ in fine. iij. Regꝫ. vbi nabuchodonosoꝛ q̄si trahẽs rẽte captiuitatis ꝙ terrã ꝓmissionis/oẽs nobiles ꝛ magnos cępit duxitq̄ in captiuitate babylonica: pauperes vero dimisit: de quib⁹ dñs: Beati pauperes spiritu: Matth̃. v. a.

Supbia vincit quẽq̄ ꝺ cas

Ps. 72.

Homo vincit ꝙ humilitatẽ q̄n/q̄ rationib⁹

Per oppositum similiter ꝛ ibi ponitur gariopbilus ad odoꝛẽ recuperandũ. Similiter etiã in hoc q̄ lex ꝺcupiscentiã repssit/vires q̄dãmꝺ ei ꝓtulit. Uñ Hiero⁹. Quicq̄d nõ licet magꝫ desiderat: ꝛ qđ raritate dulce est: assiduitate i amaritudinẽ ꝓtt̃. Job. xxx. a. Mõ fuit q̄ ferret auxiliũ cc. Qui fuit añ nesci⁹ pctõꝝ: nesci⁹ i cõpatione ad noticiã pcti quã habuit ꝙ legẽ. Trãscẽdit. i. trãsgredit. Pater q̄ nõ ex sua ꝓsona. Per hoc q̄ dicit: Ego viuebã sine lege aliq̄n. Hic ꝑm⁹ actus. i. primus status. Scõm status eñ diuersificant leges ꝛ ꝺsuetudines. Nota q̄ ꝑm diuersos stat⁹ q̄ttuoꝛ designat act⁹. Prim⁹ actus fuit añ legẽ: de q̄ hic. Secũdus sub lege: de q̄ ibi: Sꝛ cũ venisset mãdatum cc. Tertius tpe gr̃ę: de q̄ ibi: Infęlix ego hõ cc. Quart⁹ erit gl̃ię: de q̄ ibi: Oꝛ si spũs ei⁹ q̄ suscitauit cc. Et fomitẽ q̄ est in carne. Argumẽtũ ꝙ illis qui dicũt q̄ fomes nõ est originale pctm̃: sed annexũ ei. Et est ꝺ illos q̄ dicunt q̄ fomes est pctm̃: q: si oĩs ꝑtus est in aia ꝛ oĩe pctm̃: ꝺ fomes est in carne: q̄ nõ est pctm̃. Solo. Hoc bñ ꝓcedit q̄dã opinio. Scõm aliã dicẽdũ q̄ fomes i carne. i. est a carne: vel. i. i carnalitate. i. in sensualitate siue in aia ꝑm sensualitatẽ. Eius testimonio interioris hois. i. rõnis. Exteriorẽ. i. fomitẽ. Maioꝛẽ ptãtẽ: qua irritat. Secũd⁹ actus. i. stat⁹. Cępit rebellare. Sꝛ hęc rebellio non videt nisi q: fomes mouet ad malum: qđ est cõtra quosdã dicẽtes: q: fomes nõ mouet ad malũ: sed impedit a bono: qđ est vuln⁹ aię. i. naturaliũ ipius: sicut vulnus pedis ꝓpr̃e est impedimentũ gradiendi nõ habilitãdo ad motũ: qđ verũ est: tamẽ sicut vuln⁹ pedis habilitat ad male gradiẽdũ: ita fomes ad male mouendũ: sed ꝓpr̃e ipedit. Uñ Aug⁹. Quia hõ noluit abstinere a malo cum potuit/inflictũ est ei vt non posset cum velit: inflictum quasi vulnus rebellat: ergo fomes etiã habilitat. Uel ita ab illo loco. Exponit ꝑm q̄ peccatum sumitur ꝓ

Expositio Glo.

a Itaq; lex sc̃ta .i. sane docẽs. b Et mãdatũ .i. illud qđ
p ea ꝓcipit: c Sanctũ / in se est: d Et iustũ .i. iustificãs
pctõrẽ: e Et bonũ ꝛc. sicut in Glo. dr. Vel / b mãda /
tũ sãctũ / ḡtũ ad đ q ordinat nos ad deũ p pietatẽ seu theo
sebiã. d Et iustũ / q ad primũ. e Et bonũ / q ad nosipsos.
Hoc ẽ qđ dr ad Ti /
tũ .ij.c. Sobrie ꝛ pie
ꝛ iuste viuam⁹ in đ sę
culo. Or mãdatũ sit
iustũ: docẽs in Exo /
do. Or sanctũ: in Le
uitico. Or bonum: in
Numeri. Vl qđ san
ctum describit in le /
ge. Justũ in ꝓuerbiis. Bonũ in psalmis et libris moralib⁹: vt
Iob: Judith: Hester. ꝛ quinq; libri salomonis. f Sed
peccatũ vt appareat ꝛc.

a Itaq; lex quidẽ sancta ẽt mã
b datuz sãctũ ꝛ iustũ ẽt bonũ.
c Quod ergo bonũ est: mihi fa
f ctũ est mors. Absit. Sed pec
catum vt appareat peccatũ p
bonũ operatũ est mihi mortẽ:
vt fiat supra modum peccãs
g pctm̃ p mandatũ. Scim⁹ ẽm
i q; lex spiritalis ẽ. Egõ aũt car
k nalis suz: vẽnũdat⁹ sub pctõ.

dixit est. j. Timoth. vj .b. Nota Glo. Ubi nõ ẽ gra liberatoris auget peccandi desiderũ, ꝓhibitio pctõrum. Solitis / cupiditatib⁹. Vel solitis siẽ Gen̄. iij. b. Apti sunt oculi eoz .i. riuuli cõ

Expositio Glo.

cupiscẽtiarũ. Ut p vita ex lege ei mors ꝓueniret .i. loco vitę.

Litteraliter. g Scim⁹ em̃ q; lex spiritalis est. Hęc est tercia pars capl̃i in qua ostendit q; ea q̃ ꝓcipiebant in lege moysi nõ possunt impleri sine lege spũs .i. sine gra: vel ondit q; nõ valẽt ad salutẽ nisi intelligant spũaliter: Et sic põt cõtinuari. Dico q; lex sancta est ꝛc. b Em̃ q; lex spiritalis .i. intelligẽda spũalit. Vel scim⁹ q; alia lex est q̃ est spũalis: sine q̃ non põt lex moysi impleri: qđ ondit dicens: i Egõ autem carnalis .i. fragilis: ꝛ infirmus ad resistendum diabolo ꝛ cupiscẽtię carnis. Cui⁹ causa est: quia / k Vẽnũdatus sũ sub peccato / ꝑmi hominis: ita q; nõ possum facere q̃ qđ volo ꝑm ratio /

Ad litteram

Moraliter. g Scimus q; lex spũalis .i. spũi .i. rõni cõsona vel a spũ sancto data. Bal̃. iij. c. Ordinata per angelos in manu mediatoris. Et ꝓstat q; indiuisa sunt opa trinitatis: q̃ ꝛ in manu spũssancti: Qđ spũalit intelligẽda est lex / babet. j. Cor̃. ij. c. Nos aũt nõ spm̃ hui⁹ mundi accepimus ꝛc. ꝛ vsq; ibi. Spiritualibus spiritualia cõparantes. i Egõ autẽ carnalis hõ sũ vẽnũdat⁹ sub pctõ / adę qđ factum est: sicut vendita arboze vendunt rami et fructus per consequẽs.

Moraliter

* Qđ enim operor

g Scim⁹ em̃ ꝛc. Glo. Prohibet visibilia coli. Exo. xx. a. Lex moysi spũalis dicit quia in ea sunt quę dei sunt. Similiter sunt in euãgelio: ergo euangeliũ debet dici lex spiritualis. Lex aũt spũs dicit lex euangelij: q; ibi deus ipe est. Sed eo modo est in lege moysi: q̃ debet dici lex spũs: qđ ergo iste differẽtię: Solo. Deus dicit eẽ in euãgelio rõne sacramẽtoz q̃ vi sua iustificãt: qđ nõ sacramẽta veter̃ legis. Et iterũ: q; ad litterã ipe deus est in sacramẽto altaris. Itẽ q; sacramẽta nouę legis ianuã aperiũt qđ non sacramenta veteris testamẽti. Hic dicẽ q; nec culpa refundi debet in ꝓncipalẽ naturã .i. in rationẽ ergo ratio non peccat indiscrete ꝛ irrõnabiliter agit: q̃ ois qui peccat cõtra rationẽ peccat: q̃ ratio nunq̃ peccat. Item dicit Dionysius. Malũ cozpis est cõtra naturam hominis: cõtra rationem angeli: cõtra diffinitionẽ intellectus. Si dicat q; ratio habet duas partes: inferiozem ꝛ ꝑm eam peccat: superiorem ꝑm quã nõ peccat: qđ videt per Glo. hãc quę dicit: in rationem ꝑm illud quod habet a deo. Cõtra super Ecech. j. b. Ubi loquit de quattuoz animalibus Hiero⁹. Prę ter hęc et extra hęc q̃ttuoz est vis quã gerci synderesim vocant. Et post pauca dicit. Hanc q̃z q̃cipitari videmus et suum dimittere locum: quãdo homo sine pudoze peccat: sed synderesis quid est nisi superior pars rõnis: non aũt ꝓcipitat vel amittit locum suum nisi per pctm̃: ergo ipa peccat. Ad idez super illud Hiere. ij. d. Filij quoq; mẽpheos cõstupzauerunt te vsq; ad verticẽ. Ibi Greg⁹. Usq; ad verticẽ tropologice cõstupzare est post mali opis vsum etiã in ipsa fidei subtilitate cozrumpi. Et constat q; subtilitas fidei est in superiori parte rõnis: ergo cozrũpit: q̃ peccat / q; nõ cozrũpit nisi p pctm̃. Itẽ fides est in rõne: q̃ infidelitas est in eadẽ. Itẽ sabellius q; peccauit contra trinitatẽ personarũ: videt q; de necessitate ꝑm rõnis partem superiozẽ peccauerit: quia cõsiderare pars est tm̃ superioris. Solo. Linconien̄. dicebat q; synderesis nõ est ps ratiõis: sz est quidã naturalis appetit⁹ boni ꝛ inde q̃s nunq̃ peccat. Ad illud: synderesis q̃cipitat ꝛ amittit locũ suũ: dicebat q; ꝑ non erat: q; peccaret: sz dictũ ẽ / sic vulgariter diceret: si aliq̃s bonus sacerdos malos ꝓchianos cozriperet: ꝛ nollẽt se cozri /

Expositio Glo.

Pś. 61.

Pś. 15.

Triplex mors nexus

gere; diceretur

¶ qđ volo ſm rōnem. Et hoc qđ sequit. a Qđ eñ operor nō intelligo ꝛc̄. i. intelligo non esse operandū ſm interiorē hoiem. b Nō enī qđ. i. bonū. c Volo / ſm rōnem. i. approbo. d Sed qđ odio / est. i. malū. Ex hoc aūt infert q̄ indiget lege spūali per quā faciat illud qđ vult ſm rōnem. e Si aūt qđ nolo

Ita dixi: reprobat ratio malū ⁊ approbat bonū. f Aūt. p ſ. Si facio illud / malū. g Quod nolo / ſm rationem meam cōtra quā est.

Al. ⁊ bonum

a Qđ enī operor nō intelligo: b Nō enim quod volo ⁊ hoc. c agro: sed qđ odio ⁊ illud facio. d Si aūt qđ nolō illō facio e ſ g

¶ Consentio legi.

Moraliter * a Qđ eñ opor nō intelligo. Intellige de mal' opib⁹: nō intelligo ego exterior hō eē mala. i. nō iteri⁹ lego. Carnalis eñ hō interioza pcti: vt laborē i facīdor hmōi: ⁊ pgnā eknā nō legit: sed tm̄ q̄ exteri⁹ ei apparet delectatio. Itē Josue. j. b. Cōfortare g̃ ⁊ esto robustus valde vt custodias et facias ꝛc̄. Pſ. 18. Pſ. 18. Nescierūt nec intellexer̄t: ⁊ iō in tenebris ambulāt. Prouer. xx. d. Quis aūt hoim pōt intelligere viā suā. Itē Prouerb. xxx. d. Si eñ intellexisset ozi imposuisset manū. Sed diabol⁹ facit se mercatorē fallacē: in obscuro vendens merces. ſ. pctā. Uel / nō intelligo. i. nō inkiozi lectiōe lego. Interior lectio est p exp̄ientiā pgnę ⁊ laboris. Sz multi legūt tm̄ exteri⁹ p auditū ⁊ cęteros sensus ꝛc̄. Hęc expositio est eadē cū p̄cedente.

b Nō enī qđ volo / naturaliter. d Sed qđ odio / maln naturalit. Sic est p̄trarietas i corde pctōris. Prouer. xiij. a. Vult ⁊ nō vult piger. Et. xv. a. Cor stultor̄ dissimile erit. i. sibīpi p̄trariū. Et iō nunq̄ manet i eodē statu. Eccl̄j. xxvij. b. Stult⁹ vt luna mutat. Job. vij. d. Fact⁹ sū mihimetipi ḡuis.

* Scio q̄ nō habi/

Expositio Glo. c *

gere: diceret ⁊ vos amittit̄ ibi locū vestrū. Silr vis illa amittere ōr locū suū / q̄ corripit aīam: ⁊ tm̄ ipa nō dimittit q̄n peccet. Utrū aūt superior pars rōnis peccet. Dicendū q̄ ita: sed non ſm se: imo inq̄tū admiscet se phantasīs: vt q̄m vult p̄sidere g̃ dei sunt p p̄silia naturę: sicut fecit sabelli⁹. Un̄ Aug⁹. in lib. de vera religiōe. Cōditor legū tpaliū si vbi bon⁹ ē ⁊ sapiēs illā legē p̄sulit ęternā / de q̄ nulli aię mēdicare datū est: vt ſm eius incōmutabiles rōnes g̃ sit ex tpe iubendū vetādūq̄ discernat. Silr superior pars rōnis nō peccat si illā legē ⁊ rationes illas p̄sulit: sz q̄nq̄ admiscet se phantasīs. Ad illud: ois q̄ peccat ꝯ rationē peccat: verum est ꝯ rationē p̄sulentē leges ęternas: sed peccat ſm rōnē admiscentē se phantasię: ⁊ hoc ē qđ dicit Glo. hic: In rōnem ſm illud qđ a deo habet. i. ſm illuminationē quā habet a lege ęterna. Et p b̄ patet solo ad oia obiecta: et ex illa illuminatione ęterna lege p̄cedit remorsio p̄sciętię q̄n peccat hō. Impotēs. i. infirm⁹ ad resistēdū: posset tm̄ resistere si vellet. Pro delectatiōe cibi vetiti se ⁊ oēs alios vēdidit: g̃ peccauit pctō gulę. Solo. Delectat⁹ ē i illo cibo inq̄tum credidit esse añcedēs ad sciēdū bonū ⁊ malū sic deus: quēadmodū q̄sq̄ q̄ delectat in lr̄is inq̄tū sunt añcedētes ad habendā p̄bendā. Ut p̄āte sūi vti nō possit: g̃ nō est in voluntate sua: vt obediat legi dei: g̃ nō peccat si non obedit. Solo. Hoc dicit q̄ velim⁹ nolim⁹ peccam⁹ p̄mis motib⁹: licet i singulari sint voluntarij. Serpētis p̄suasione seductus. Contra .j. Timoth. ij. d. Adā nō est seduct⁹ / ſ mulier. Solo. Adā nō est seductus a serpēte immediate / ſ a muliere: vel seduct⁹ nō ē vt mulier: q̄ mulier credidit se habiturā p b̄ sciam boni ⁊ mali: sed nō credidit adā: fuit tm̄ seduct⁹ in hoc q̄ credidit qđ erat mortale eē veniale. Un̄ ibi ad Timoth. dicit Aug⁹. In eo fallī potuit vt veniale crederet esse cōmissum. Inter adā ⁊ serpē tē. Nota q̄cq̄d ōr hic de adā attribuit ei qđ fuit mulieris: q̄ eā nō cohibuit. Libertatis noxię: fecit eñ acsi eēt liber a potestate dei. Effectus est ser⁹ / seruitute pcti. Eccs. x. b. Uidi seruos ābulātes in eq̄s. Job. vij. d. Qui fac̄ pctm̄. ij. Pet. ij. d. A q̄ q̄s ꝛc̄. Uēdere nos potuit. Esaię. lij. b. Gratis venūdati estis. Redimere nō valuit. Cōtra. Uēdidit nos p suā supbiā: g̃ redimere nos potuit p humilitatē pnię: q̄ g̃libet ſtus melior est ⁊ potētior q̄ vitiū ei oppositū. Pręterea si per comestionē pomi vēdidit nos: p abstinentiā ab eadē potuit nos redimere. Solo. Supbia illa p quā sum⁹ vēditi tāta fuit q̄ volu

it ascēdere vsq̄ ad altissima dei: g̃ humilitas ei nō opponitur rūdens ad curandū eā: q̄ p̄traria p̄trarijs curant: tāta debuit esse vt ille q̄ sua humilitate eam curaret ab altissimis dei descenderet ad infima hoīs: qđ non potuit facere purus homo: vnde oportuit q̄ esset deus. Ad aliud dicendū: q̄ gr̄a nō traducit p pnīam: peccatum aūt p naturā traducit: ⁊ ideo peccatum adę trāsīt ad nos: ſ nō pnia eius. Al. ⁊ malum

Sāguis inocēs. j. Pet. j. d. Redimeremur iusticia fidei. Sz antiq̄ patres habuerūt iusticiā fidei: ergo nō oportuit christū pati ad hoc vt redimeremur. Sed intelligēdū iusticiā fidei cū passione christi. Cadēsq̄ a manu. i. a prāte figuli. Iere. xviij. a. Sine deo nihil pōt. Joh. xv. a. Quia eñ cū p̄tinere posset noluit ꝛc̄. Sed aut noluit p̄tinere in instanti in q̄ peccauit / aut in instanti añ: si in illo in quo peccauit / falsuz est q̄ dicit cum posset: q̄ qū peccauit tunc nō peccare non potuit: si in instanti anq̄ peccauit: constat / q̄ in illo voluit. Solo. Voluit continere in instāti in q̄ peccauit / cū posset p̄tinere ante. Ratio p cedebat: acsi li / posset ⁊ li / noluit copularēt p eodē instāti. Inflictū est ei nō posse cū velit: cōstat q̄ hoc nō itelligit de pctis mortalib⁹: ergo de venialib⁹: sz si ab eis nō possum⁹ abstinere cū volumus: nō sunt in volūtate nr̄a: Sed dicit Aug⁹. Omne pctm̄ adeo est voluntariū: qđ si nō sit voluntariū nō est pctm̄: g̃ nō sūt venialia pctā. Solo. Nō sūt volūtaria i vniuersali: sunt aūt in particulari: ⁊ ita sunt pctā. Alij dicūt q̄ hoc intelligitur de p̄mis motibus qui mali dicunt non in se / sed quia a radice infecta: ⁊ de his quidā surgunt in nobis quādoq̄ velimus nolimus. Oz aūt dicit Aug⁹: Omne pctm̄ adeo ꝛc̄. intelligendū est de voluntate cōmota vel coniuncta: ⁊ tales motus mali sunt voluntate adę. Facio malum qđ volo / ſm rationem. Contra Hiero⁹. Ratio rex est: Prouerb. xx. b. Rex ergo si vult vti prāte regia: si nō vult facere malum non facit. Solo. Ratio in malis hoībus amittit potestatē regiā / in bonis etiā amisit q̄tum ad p̄mos motus. Dimittere eñ bonū ⁊ opari malum sunt partes operari malum: ⁊ partes subiectiue: ergo dimittere bonum tm̄ sine alio est pctm̄: sed non nisi pctm̄ omissionis: ergo omissio nō est in actu: sed in sola p̄uatione. Sed contra omne peccatū fit p̄cupiscendo: ergo omissio si est peccatū fit cōcupiscendo: ergo est in actu. Sed p̄tra. Omissio est respectu actus debiti: ergo tm̄ videt esse p̄uatio actus debiti: ergo omissio nō est actus. Hoc etiā videt p hoc qđ sequit in Glo. dicit: larga acceptione ille opari malū qui dimittit bonum: non eñ larga acceptio / si dicat operari malum qui agit malū: ⁊ ita videt q̄ aliq̄ peccatum sit in p̄uatione actus tm̄: ⁊ illud est omissio. Solo. Quidā dicunt q̄ peccatum omissionis consistit tm̄ in p̄uatione actus debiti. Sed magister noster dicit: q̄ omne peccatum cōsistit in actu. Peccatū cōmissiōis est quādo operat qđ vetitū est: Peccatum omissionis est quādo operat incōpassibile illi qđ sibi p̄ceptum est: tūc p̄prie dicit dimittere bonū. Oz autē dicit: largā acceptione ōr operari malū / dicit q̄ qđ operat ille qui omittit malum / nō est malū in se forte: sed tm̄ put cōparatur ad illud qđ tūc facere tenebat. Naturalit q̄dē vult bonū: qđ approbat esse bonū. Voluntas hęc semp caret effectu nisi gratia dei: Scōm hoc videt q̄ ille qui est in mortali pctō naturali pietate non possit dare elemosynā / nec aliquid de genere bonor facere sine gratia supaddita. Qđ concedūt quidā q̄ nō sine gratia gratis data: sed pōt quis facere sine gratia gratū facientē. Unde dicunt q̄ si quis in mortali facit aliq̄ bonū / ex gratia aliqua est. Alij dicunt q̄ immo pōt sine gratia: Et qđ hic dicitur / semper caret effectu: intelligendū est effectu meritorio vitę ęternę; immo ⁊ p̄ter hoc merek spūale per hoc. e Si aūt ꝛc̄. Glo. Supōndit carnalē: ibi: Ego venundat⁹ sū sub peccato. ꝛ. eodem. Ex quo est malum: quod suum est fomitis. Quę consentit legi: ergo ratio non peccat. Pręterea si peccat: ergo hō ex ratione peccat: ergo rationaliter peccat: Sz si b̄: g̃ pctm̄ nō est puniēdū. Sol'. vt. ꝛ. dictū ē rō peccat: sed non sequitur: ergo homo peccat ex rōne vel rationaliter:

* q̄ ſm vsum

a Consentio legi. In hoc enī q volo illud qđ ipa lex phi
bet: ratio mea dictat de lege q est bona. b Nūc aūt. Deter
minat p qđ motiuū facit malū: quia p fomitē. c Non ego
operor: fm rationē: illud est peccatū actuale. d Sed qđ
habitat i me pctī. i. fomes trahēs ad faciēdū ꝓtra rōnē.
e Nō habitat: bo
num. i. aliqđ qđ tra
bat me ad bonū: in
me tē. f Nā vel
le adiacet. Oñdit
q in carne sua nō est
bonū. Nā velle ad
iacet. i. iuxta me ia
cet: qsi infirmꝰ q vult
surgere ad bonū faci
endū: ß nō pōt: Et b
est g Perficere tē. nō inuenio. i. nihil possū i me inue
nire p qđ ducā i opꝰ qđ volo fm rōnē. Et b oñdit p ipm oppo
situ: Nō enī qđ volo tē. b Si aūt. Cōcludit illud qđ
sup dixit inuenio. Igit dixit legē eē bonā t naturā suā siue rō
nē: hec aūt hec duo ꝓiūgit qsi se inuicē iuuantia: t tñ fomes
hec duo supat. Cōtinua sic: Ex q nō operor bonū qđ volo: ß
malum quod nolo: et fomes incitat me. i Igit inuenio
legē mihi: supple esse bonā t vtilē t adiutricem. k Vo
lenti mihi facere bonū: et non possū supple cuiꝰ causa est
[illegible] Oñ: id est quia
c Scio q nō habitat in me: bonū: q fomes habitat in
me. Vñ Hiero⁹. Quocūq pergo hostem meū porto: Pzaui
enī mot⁹ t desideria in me habitāt. Numeri. xxxiij. g. Sin
aūt noluerit is interficere habitatores terrę q remāserint: vo
bis erūt qsi claui in oculis t lanceę in lateribꝰ. Claui q excę
cāt ne bonū volūtate faciam⁹. Lanceę: q⁹ pūgūt nos t stimu
lant nos ad malū faciēdū. Josue. xxiij. c. Qz si voluerit⁹ hanc
gentiū q̄ intervos habitāt erroribꝰ adhęrere: t cū eis miscere
cōnubia atq amicitias copulare. Cōnubia cū eis copulare ē
ꝑmis motibꝰ rōnē ꝓtūgere. Amicitias cū eis facere: ē nō ꝑas
cēndere cū dicat. Beatꝰ q tenebit t allidet tē. f Nā velle
mihi: ß illud. Cōcupiuit aīa mea desiderare tē.
qz fm vsum cōmunē loquēdi hoc est dicere: q hō peccat ex ra
tionabili causa: t sic ratio idē est q rōnabilis causa: ꝑmo autē
sumebat ꝓ vi aię: t sic est ibi ęquocatio: qđq etiā ratio idē
est qđ argumētū: qđq idē qđ cōputatio. Quia naturę suę cō
sentaneū. Dū inuitus facit qđ vetat lex. Sed si hoc: g ei non
est imputandū. Solo. Inuitus ꝺr qs qđq: qz nullo mō vult:
fm hoc nullus inuitus peccat. Itē inuitus ꝺr alio mō facere
aliqđ: qñ id nō bñ sedet ei facere t tñ vult: licet ꝓtrariū vellet:
t fm hoc ꝺr solus inuitꝰ eligēdus est: t sic sumit hic. Nō ago
qđ volo. Bal. ij. d. Aliud ego iam nō ego. Declarat aliud esse
cuiꝰ impulsu hoc agit. i. pctī. Sz illud nō est nisi fomes: ergo
fomes impellit ad peccandū: nō g tñ impedit a bono. Solo.
Ex hoc q impedit a bono cū aīa nō posset esse ociosa: ex hoc
eodem ꝺr compellere ad malū: non tñ ꝓprie. Lex carnis ad
quā diabolus vt ad suā legē accedit. Sed lex carnis nihil ali
ud est q̄ fomes: g fomes est lex diaboli: sed non est eius: ita vt
sit in eo: g est eius ita q est ab eo. Sed contra. j. eodem. Fo
mes peccati lex: qz legitime factum est: vt qui nō obediuit suo
superiori ei nō seruiat suū inferius. i. caro: qđ est ꝓpter fomitē:
ergo fomes legitime inflictus est: sed nihil qđ fit a diabolo fit
legitime: g fomes nō est a diabolo. Itē. j. eodem. Qui cōti
nere cū potuit: noluit: inflictū est tē. nō nisi a deo: g fomes est
a deo: qz hoc nō posse est a fomite. Solo. Fomes inq̄tū est:
a deo est: inq̄tū est ꝓnitas ad malefaciendū vel inq̄tum im
pedit a bono: a diabolo ē: t sic est lex pctī vel diaboli. Semp
est in me. i. in carne mea: g fomes non est pctī: qz oñe pctm
est in aīa: cū oīs ꝑtus sit in ea: t contraria nata sūt fieri circa
idem. Solo. Est in me. i. in carne mea. i. in me carnali: vel in
me. i. ꝓtra salutē meā: sic sequit in Glo. Vel est in carne mea:
qz exercet dominiū suū in carne mea: sicut ꝺr rex esse in suo re
gno. Ecce ꝓmi hoīs. Soluit Ambr. ad idem qđ apponit. Sed
obiciat de oppositione sua: quō habitat i carne pctī cū nō sit
substātia: sed ꝑuatio boni: Hoc enī nō pōt intelligi de actiōe
peccati: qz actio fm oēm opinionē aliquid est: nō tñ ꝑuatio:
g intelligit de deformitate: g deformitas nō est aliqđ: ß tñ est
ꝑuatio: Qđ est ꝑ illos q dicūt q nō oīs actio ē a deo: ß gdā
est ab hoīe vel a diabolo. Corpus corruptū ē p pctī: dupli
ci corruptiōe. Ipaq corruptio: actiua g ē
fetiditas. Manet in
corpe / vt corpꝰ cor- B
ruptū corrūpat aīaz
vicē. i. repēdēs: qz
corrupit corpꝰ. Sap
. ix. d. Corpꝰ p con
ditionē offensiōis. i.
p conditionē t offen
sionē ꝓmi hoīs q̄ of
fendit deū. Robur tenēs diuinę snię datę in adā. i. roborata ē
p sniam datā a deo. Ex hoc ꝛbo habuit initiū illa opinio quę
dicit q fomes nō est peccatū originale: sed est passio quędā
annexa originali / qđ est quędā macula eiꝰ in anima ex tribus.
Ex corruptiōe carnis / pctō adę / t sententia a deo data in adā.
Dicūt enī: corruptio g ē in carne ꝓstat q ē nō culpę: qz culpa
in sola anima est. Vñ si est malū / est malū pęnę tm: et ita bonū
est. Si ergo esset cā culpę / tā bonū esset causa mali: sed bonū ē
tm. Qđ facti cā manet. i. corruptio actiua g ē cā peccati. Lex
carnis. i. fomes. Impotēs p se surgere ad bonū: imo sine dei
gratia pōt qs facere bonū / qđ est ꝺ genere bonoꝝ: vt dare ele
mosynā ex naturali pietate. Hoc dicē vna opinio. Unde soluit
b. Impotēs ad bñ opandū. i. ad bonū qđ sit meritoriū. Alię
dicūt q sine aliq̄ gratia / ad minꝰ gratis data: nihil boni qs
potest facere: Velle dei: qđ habet a deo. Alter ē dns. i. pecca
tū vel diabolꝰ. In parte de qua minꝰ videt ostendo. s. per
hoc q hō nō possit p se velle bonū: hoc minꝰ videt / q̄ q nō
possit facere bonū: q hoc difficiliꝰ aliud facile. Cōcludit qđ
nō opatur malū: scōm interiorē hoīem. Carnalis cōcupiscētia
vnde oriunt oīa mala. Contra Eccl. x. b. Initiū oīs peccati ē
supbia: nō g cōcupiscētia. Itē. j. Timo. vj. b. Radix oīm ma
lorum cupiditas siue auaricia. Itē Pś. incēsa igni t suffossa Pś. 79.
Aug⁹. Omne pctī ex cōcupiscētia male inflāmāte: aut ex ti
more male humiliāte: non ergo oē pctī ex cōcupiscētia. Itē
pctī ignorātię et pctī omissionis et pctī infidelitatis quō
sūt ex ꝓcupiscētia? Solo. Oē peccatū orit ex cōcupiscentia.
Unde Aug⁹. in lib. de littera et spū. Hoc elegit apls: genera
le in quo cūcta cōplexus tāq̄ hęc eēt vox legis ab oñi pctō
ꝓhibētis q ait: Nō cōcupisces. Ex hoc aūt patet q cū dicit
apls: Cōcupiscētiā nescieba nisi lex diceret tē. quia b nō est
vnū de decē mādatis: sz cōplectit oēm ꝓhibitionē legis. Seq
tur in auctoritate. Neq vllū pctī nisi ꝓcupiscēdo cōmittit.
Dicim⁹ g q ꝑmaria radix oīs peccati est cōcupiscētia: et hęc
est volūtas q̄ bō vult frui creatura: et hęc cōcupiscētia ē in oī
vicio. Nā cōcupiscētia q̄ ꝓcupiscit qs vindictā ē in irascibili:
illa q̄ frui vult suaui est in cōcupiscibili: illa q̄ frui vult veritate
creaturę est in rōnabili. Ad illud Eccl. x. b. Initium oīs pctī
supbia. Hoc ꝺr nō qz radix ē: ß qz supbia fuit ꝑmū pctī. Ad
illud: radix oīm malorꝝ est cupiditas: scōm vnā expositionem
cupiditas idē ē qđ ꝓcupia: fm enī qđ ibi ꝺr / idē est qđ philar
gyria. i. cupiditas argēti: dicendū qñ est radix ß nō immedi
ata. Ibi aūt loquit Aug⁹. de radicibꝰ mediatis: cū ipe timor
exit a ꝓcupia: qz enī se vel sua nimis diligit timet hūano timo
re vl mūdano. De infidelitate dicēdū / q ibi ē ꝓcupia: fruit enī
itellectu suo / siue rōne sua plꝰ rōni suę credēs q̄ ꝺo. De igno
rātia / licet g̃dā dicat affectiua: dicendū q scōm se nō est pec
catū. Omissio vt dictū est sup / pctī actuale est ex cōcupiscē
tia / nō sua volūtate. i. nō volūtate rōnis. Hoc ió dicē apls: qz
bō est sub dominio pctī / iure illiꝰ dñatur diabolꝰ. Sz b domi
niū nō ē nisi fomes: g fomes ē a diabolo. Solue vt patꝰ. Illa
duo iūcta. i. naturā t legē p neutrū. i. nec p naturā nec p legē.
Ex eo ꝓbo legē eē bonā: qz volo facere qđ ipsa iubet. Ex hoc
videt q non cōtingit peccare scōm rationem: qđ si contingit
peccare / scōm eam ipsa vult peccare / t hoc iubet lex carnalis.
Ergo ratio vult

a Qm̃.i.qz/ b Malũ.i.fomes. c Adiacet:mihi tãq̃ fa
miliar/ inimic⁹. Sine suppletiõe inuento legẽ mihi vtilẽ. Et ꝑ
vtilis ẽ mihi ⁊ necessaria: Qm̃ malũ adiacet: ꝺdelectoꝛ
q.d.q lex ẽ mihi vtil' ad bonũ ⁊ ꝛpedit a malo. e Em̃.i.qz:
Cõdelectoꝛ. Sz posset ꝙs dicere: ex q̃ lex bona est ⁊ vtilis
tibi ⁊ i ea delectaris:
q̃re ergo non facis il/
lã;/ rñdet/ d Con/
delectoꝛ in ea.i.li
benter facerẽ eã. g
Autẽ: ꝓ sed. f
Video legẽ: fomi
tem: ⁊ ꝺz lex: qz ligat
boiem ne moueatur
ad bonũ opus/ ⁊ tra
hit ad faciendũ malũ: sicut lex ecõuerso p̃cipit bonũ ⁊ ꝓhibet
malũ. h Repugnantẽ legi mẽtis meę.i.q̃ dictat ea/
dem q̃ mens bois bene disposita: qz eadẽ mãdata habet quę
⁊ lex natural' q̃ est i mẽte cuiuslibet scripta. Et video istã legẽ.
i Captiuãtẽ me in lege pcti/ tãq̃ captiuũ ducẽtẽ me ad
peccatũ actuale: qꝺ dicit lex: qz ꝓtractũ in cõsuetudinẽ impe/
dit a bono ⁊ ꝓuocat ad malũ. k In membꝛis meis.i.in
carne mea: et ideo magis periculosa quãto mihi victioꝛ. l
Infelix: qz captiu⁹ ducoꝛ: qz p me liberari nõ possum. m
Ego hõ/ sũ supple: qz sic habens mecũ hostẽ meũ trahoꝛ ad
malũ/ nec possũ facere bonũ. Igit/ n Quis me libera/
bit de coꝛpe mꝛtis hui⁹.i.de dño carnis. Et dic/ de coꝛ
poꝛe mꝛtis hui⁹.i.coꝛpe qꝺ ẽ subditũ huic mꝛti.i. fomiti
q̃ est causa dissolutiõis coꝛpis ⁊ aĩę. Uel/ mꝛtis.i. actualis
pcti ⁊ mꝛtĩ ętnę: Quis/ nõ lex moysi: ñ vires ꝓtię. Quis
.q.d.magnũ opoꝛtet illũ esse. Et rñdet statim/ dicẽs/ hęc est:
o Gr̃a dei: a deo gratis mihi collata. p Igit egoipe/
ego potẽs facere bonũ qz liberat⁹ sũ a culture p collationẽ gr̃ę
⁊ legis spirit⁹. q Mẽte.i.rõnis volũtate. r Carne aũt
legi pcti.i. fomiti vel pctõ vel diabolo.

Expositio Glo. ergo ratio vult q̃ lex carnalis iubet: ergo ratio ꝓbat legẽ car/
nalẽ esse bonã: qꝺ falsũ est: q̃ ⁊ ꝓmũ.s.qz ratio peccet. Sol'o.
Volo facere qꝺ lex iubet: volo ꝑm rõnem incedentẽ ꝑm leges
supioꝛes: ꝑm quã nunq̃ peccat rõ: ⁊ ideo nõ sequit q̃ lex car/
nis sit bona: qz nõ vult ratio ꝑm illas leges illud qꝺ iubet lex
carnis. Ꝓpe est insidians. Wich.vij.b. Ab ea q̃ doꝛmit in
sinu tuo custodi claustra oꝛis tui. In aĩo nõ habitat pctm̃.i.
in supioꝛi parte rõnis: vel in animo ex se/ sed ex carne.i.causa
peccati nõ est ex anima/ sz ex carne. Aliqui nõ habẽt ꝓ textu:
plures tm̃ habẽt in textu.i. causã pcti: q̃ est coꝛruptio carnis
actiua. Aliq̃ tm̃ nõ habẽt ꝫ i textu. Si aĩa/ q̃ pctm̃.i.cãm pcti
q̃ ẽ coꝛruptio actiua. Jn se haberet hõ vñ se cognosceret: ꝫ vi
dek falsũ: qz adã cogĩscebat se ⁊ deũ: ⁊ aĩa si eẽt ex traduce nõ
videret q̃ esset magis coꝛrupta q̃ aĩa adę fuerit. Et dicendũ
q̃ si aĩa eẽt tota coꝛrupta sicut caro/ nõ cognosceret se nec pec
catũ suũ nec deũ suũ: sed mõ cognoscit se/ eo q̃ ꝑm superioꝛẽ
partẽ rõnis non est coꝛrupta nec coꝛrũpi põt quin remaneat
illa scintilla rõnis inextinguibil'. Aĩa aũt adę nõ fuit simplicit
coꝛrupta tota. Ad concupiscendũ regnat in oculo. Sed quõ
regnat in oculo ꝓcupiscẽtia. Sol'o: dicit regnare in oculo et in
manu: non qz sit in eis vt in substãtia: sed qz per ea operatur.
Fomes pcti recte ꝺz lex qz ꝛc. Sz nihil fit legitime qꝺ nõ fi/
at a deo: q̃ fomes ẽ a deo. Sol'o. Substãtia fomitis est a deo:
sed inq̃tum ipe est deformis vel lex membꝛũ vel fomes/ nõ est
a deo. Scõm illã opinionẽ dicendũ q̃ non sequit q̃ sit a deo:
sic licet habere pctm̃/ ⁊ non habere gr̃am sint conuertibilia et
q̃dãmõ idẽ/ tm̃ nõ habere gratiã est a deo: habere aũt peccatũ
non est ab eo. Gradus aũt ꝑmus est coꝛruptio aĩę adę: secũ/
dus concupiscẽtia carnis: tertius fomes: quartus ꝑmus mo/
tus: quintus delectatio: sextus consensus: septimus opatio.
Resipiscere ꝓsso pctõ põt hõ expoliatus vel exoneratus.i.
resistere fomiti debilitato vel diabolo. Recepta ptãte: repata
natura ꝑ gr̃am q̃ per pctm̃ fuerat coꝛrupta. Quattuoꝛ em̃ le/
ges in hac serie ꝛc. Contra. Lex ꝺz aligãdo: sed non põt ho/
mo ligari ꝑm aĩam nisi ꝑ voluntatẽ suã: ⁊ non sunt nisi tria ge/
nera volũtatũ: sicut dicit eodẽ: nõ em̃ qꝺ volo bonũ hoc ago.

a quõniã mihi mãlum adiãcet.
b Cõdelectoꝛ ẽm̃ legi dei ꝑm in
c teriorẽ hoiem. Uideo ãũt alı/
d am legẽ in membꝛis meis rẽ/
e pugnantem legi mẽtis meę: ⁊
f captiuãtẽ me in lege pecca/
g ti quę est i mẽbꝛis mẽis. Jn/
h felix ego homo: qũis me libe/
i rabit de coꝛpe mꝛtis huius:
k Gr̃a dei ꝑ ihesum chꝛistũ dñm
l nr̃m. Igit ẽgoipe mẽte seruio
m legi dei: cãrne aũt legi pcti.

Est em̃ triplex velle: velle naturę: velle gr̃ę: velle vtũ: q̃ non est nisi triplex lex. Soluto. Jmmo ꝯtuoꝛ sunt ⁊ non plures possunt esse: qz tantũ quadruplicẽ statũ est inuenire in hoie. Est em̃ hois status in naturalibus: in pctõ: in gr̃a. Quadru/plex est i gr̃a gratis data: ⁊ in gratia gratũ faciẽte. Lex natu/rę rñdet statui naturę ꝑm qꝺ exponit natu/ralibus facit hõ quę/dã de genere bono/rum. Lex membꝛoꝛ ꝯtum ad statũ pec/cati. Lex moysi ꝯtũ ad statũ gr̃ę grat' da tę. Uel talis habet ti mozẽ seruilem: ex q̃ 15.q.1.§.1.
implebat lex moysi. Lex aũt euangelij siue fidei q̃ aperte do cetur in euãgelio est ꝑm statũ gr̃ę gratũ facientis. Dixit gr̃a se liberatũ. ꝫ. i mediate. Gr̃a dei ꝛc. Quõ facta sit. i. cꝫ fructu/ose. Alioquin pctm̃ itęꝛ ocupat. Argumentũ q̃ pctã redeãt. Uel si intelligit de pctõ nõ eodẽ numero/ sed spẽ: vt qñ aliqs ꝓuersus a pctõ gr̃am habẽs/ postea peccat: ⁊ de tali ꝓuersio/ne rideꝛ diabolus. Abacuk.j.c. Sup omnem munitionem ri/debit. Et Thren̄.j.c. Uiderũt eũ hostes ⁊ deriserũt sabbata eius. Cauendum est ne regnet p ꝓsensum. Ꝫ. vj.b. Loquit em̃ apl's: ostendit in q̃ differat hęc lectio a p̃cedẽte. Añ dictũ ẽ. i. expositũ est. Sed vt ait: nõ est nisi hõ gr̃ę: ergo nulla est expo sitio p̃dicta: qz expositũ est de hoie qui nõ habet gr̃am. So/lutio. Hõ est nisi hõ gr̃ę. i. nõ exigit q̃ exponat tm̃ de hoie q̃ nõ habet gr̃az: sed etiã de illo q̃ habet gratiã: vel nõ ẽ nisi hõ ꝛc. ꝑm hãc expositionẽ. Qui ꝺdelectat/ qñ dixit: Cõdelectoꝛ em̃ legi dei. Et ꝓsentit/ ibi: Cõsentio legi qm̃ bona ẽ. Mõ ope rat malũ. i. ego non operoꝛ illud: sed qz habitat in me pctm̃. Et q̃ ignoꝛat/ ibi/ Qꝺ em̃ operoꝛ nõ intelligo. Añ alia littera habet: ignoꝛo: ⁊ cui homini existẽti in gr̃a: nihil dãnationis. i. nullũ mortale per qꝺ sit damnabilis. Sicut in sequẽti. j. vij. a. Se esse carnalẽ dicit. Nota q̃ hõmẽ carnalis duplicit su/mitur. Carnalis. i. carnaliter viuẽs ⁊ carnalit sentiẽs. j. Coꝛ. iij. a. Cum sit ꝯelus ⁊ contẽtio inter vos: nõne carnales estis: ⁊ ꝑm hoc totus homo carnalis est. Jtem carnalis qñq̃ dicit concupiscẽ: mõ isto est homo carnalis etiã quãtũcunq̃ per/fectus sit: sic sumit hic: ⁊ ꝑm hoc nõ totus homo carnalis ẽ: sed tm̃ ꝑm quid: id est ꝑm sensualitatẽ vel inferioꝛẽ partẽ rati/onis quę aliqñ carnaliter ꝓcupiscit. Non ꝓsentit/ ꝑm rationẽ concupiscentijs: ꝑm illud Eccl̃j.xviij.ꝺ. Post ꝓcupiscentias tuas non eas. i. eis non ꝓsentias. Et qz hoc. i. hęc carnalitas. Ex peccato primi hois. i. adę/ nõ ex nostris parentibus ꝓ/pię: sed tm̃ carnem ex eis habemus quę coꝛrupta est ꝓpter peccatũ adę: Tm̃ coꝛruptione dico actiua q̃ est causa foznica/tionis. Unde oꝛiunt cũcta peccata. i. ex carnali concupiscen/tia. Sed contra. Sup illud Gal'. v.c. Manifesta sũt opa car/nis: ibi Glo. Nõ oia vitę iniq̃ vitia attribuenda sunt carni ne ab eis omnibus mundẽ diabolum qui carnem nõ habet. Jtẽ quęritur ex mendacio obstetricum: de quo Exoꝺ.j.ꝺ. cõstat q̃ peccauerunt ad minus ꝑm opinionẽ/ quę dicit: q̃ omne mẽ dacium peccatum est/ quę verioꝛ videt: sed quõ fuit ex cõcu/piscentia carnali: immo fuit ex benignitate et pietate naturali qua mouebant erga paruulos. Ꝓterea: si omne pctm̃ est ex carnali concupiscentia siue ex fomite ⁊ fomes in vi concupisci bili: omne peccatum est in vi ꝓcupiscibili: vel tot sunt fomites quot sunt vires. i. tres. Sol'o. Carnalis concupiscentia aliqñ appellat fomes: ⁊ sic omne peccatum tam spirituale q̃ carna le oꝛitur ex carnali concupiscentia. Aliquãꝺo carnalis concu/piscentia dicit actualis concupiscentia: q̃ oꝛitur ex fomite: Et sic duobus modis sumit. Large. i. ꝓ libidine: ⁊ sic oñe pec catum est ex carnali concupiscentia. Uel stricte ꝓ delectatio/ne carnali quę per carnalem exercet: et sic tm̃ peccata carna/lia sunt ex carnali concupiscentia. i. luxuria ⁊ gula. Primo vel secundo modo accipit hic carnalis cõcupiscentia: tertio mo/do accipitur ad Gal'. et sic nulla est contrarietas. De menda/cio obstetricũ / dicendũ q̃ peccatum fuit. Et nota q̃ fuerunt ibi duo: compassę sunt pueris ex naturali pietate: ⁊ ex ea ipos
conseruauerũt: sed qz

Expositio Ro. conseruauerūt:sed qz nimis diligebāt ꝓsentē vitā non audebāt ꝛ eos apte cōseruare:ꝛ ex hac ꝓcupiscētia et libidine vitę ꝓsentis mētitę: cōseruatio ergo fuit ex naturali pietate: mēdaciū aūt ex ꝓcupiscētia ꝛ libidine. Ad aliud dicendū q ꝓcupiscentia aūt ex ꝓcupiscētia ꝛ libidine. Et sunt plures fomites in matria hęc de qua hic agit/ est in vi:ꝛ sunt plures fomites in materia/vnū aūt in forma:sicut pctm volūtatis ꝛ actus. Traxeris/vnū aūt in forma:sicut pctm volūtatis ꝛ actus. Traxerit:trahit et allicit ꝑ delectationē. Cōcipit per cōsensū. Parit per opus: de Jacobi.j.b. A pctō ergo est: si concupiscentia carnalis no/ vulnꝰ/tunc est a pctō adę mediate:immediate ꝓ a pctō fomitis:si dicat ꝓcupiscentiā illius vulneris tūc est a fomite immediate. Aliter em̄ videt ꝛc̄.nisi ignorare sumeret ꝓ non approbare. Quia non approbat fm̄ carnē. Quia approbat pctā non fm̄ rōnem. Pctā nō inueniuntur in regulis ꝓceptis.i.in ipsis ꝓceptis quę exprimūt voluntatē dei q̄ nobis debet esse regula viuendi:dominꝰ dicit peccatoribus. Matth̄.vij.d. Nō noui.i. non approbo vos:alias em̄ nosci ihe bona et mala. Bonū qđ volo.s.nō ꝓcupiscere:sed hoc est impossibile:ꝛ hoc sciebat apl's:ergo volebat indiscrete. Sed dicendum q volebat nō ꝓcupiscere: fm̄ q fit hęc negatio respectu singulariū/ꝛ nō vniuersaliter respectu oīs ꝓcupiscētię. Vel etiā volebat particulariter respectu alicuiꝰ tpis: In alio em̄ tpe bñ pōt hō vt nullo motu moueat: vt qñ celebrat missam ꝛ hmōi. Magnū certamen. Job.vij.a. Militia est vita hois sup terrā. Cōcupisco ex carne: ꝛ nolo ex rōne. Legē dicentē. Exod.xx.c. Vitiū agnouit.i. nouit per legem dicentē sic ꝓcupiscentiā esse peccatū. Nō q̄ post ꝓcupiscentiā. Eccl̄j. xviij.d. Apl'us eat.i.non qz apl's ꝓcupiscētię ꝓsentiret:ire em̄ post cōcupiscentias est ipsis consentire. Desperes ꝛc̄.hac eadē ratione scripsit.ij. Cor̄.xij.b. Ne magnitudo reuelationū extollat me ꝛc̄. Noli facere te desperātē.i. noli desperare licet sentias ꝓcupiscētias carnis. Quia lex carnis q̄ dic̄: nō ꝓcupisces. Scōm hoc videt q lex ꝓhibeat p̄mos motus ꝛ ita sunt mortales. Sed dicendū q lex ꝓhibet:qz non ꝓsentias ꝓcupiscentię fm̄ rōnem:que dicit: Nō ꝓcupisces. Hoc dicit ꝓ oēs ꝓhibitiones. Nō qz illud ago.i.nō in q̄tum illud ago ꝓsentio legi:sed in q̄tum resisto ꝓcupiscētię. Dū ꝓsentire ꝓhibet. Ecce auctor:qz lex non ꝓhibet ꝓcupiscentiā/sed ꝓsensum. Et tamē fit in me.i. cōtra me/vel in me simplicit̄:Quod nolo.s.eo dem.c. Et hi sunt p̄mi motus: ergo sunt non voluntarij: q̄ non sunt peccata. Solo. Qđ nolo fm̄ superiorē partē rōnis: volo tñ fm̄ sensualitatē. Si ego vellē ꝓcupiscere legi nō ꝓsentirē.i.si ꝓsentirē ꝓcupiscētię.i.ei ad quē mouet concupiscētia. Notandū em̄ q nō ideo peccat hō mortal'r/qz cōsentit p̄mis motib⁹:sz qz ꝓsentit ei ad quē trahūt. Nō concupiꝫ: nāq oīno ꝑfecti est: sicut illi q̄ viuit in patria. Hęc etiā fuit in beata ꝯgine ꝛ in omnib⁹ in quib⁹ fomes extinctus fuit si qui tales fuerunt. Attende: verba sunt magistri. Prohibet veniale peccatū et iubet aliq̄d qđ oīno fieri non pōt. Sed ꝫ. Nonne pōt nō ire ad coreas:ꝛ sic nō habebit carnis motus qui surgūt ex inspectiōe mulierū:ꝛ pōt carnē suā affligere/ꝛ cogitare de passione christi ꝛ gaudijs paradisi: et sic nullū vęniale cōmittet. Solo. Pōt facere de vnoquoq̄ q non surgat:sed non pōt facere quin aliquis surgat. Pōt etiā facere ad horā q nullo motu moueat:sed nō diu:ꝛ h̄ est q dicit oīno q nō pōt.i.nō semper/sed ad horā:nec de oibus/sed de singulis. Aliter concupiscentiā delectationis et ꝓsensus.i. ꝓcupiam consensus ꝛ delectatiōis morose: Scōm hoc videt q delectatio sine ꝓsensu est pctm̄ mortale:qđ manifeste falsum est. Sed dicēdū q duplex consensus est.s.cōsensus in opus ꝛ consensus in delectationē. Primū vocat ꝓsensum:secundū delectationem/qui bñ potest esse mortalis. Illā quippe non vult.s.delectationē q̄ est i primo motu. Carnis cōcupiscentiā oīno scito esse pctm̄. Sz aut hoc intelligit de cōcupia qñ est vęnialis aut qñ est mortalis: si qñ est vęnialis ꝛ illā nō caueo vt teneor cauere: fm̄ q hic dicit:ergo semp peccādo vęnialiter pecco mortal'r:sed qñ ē mortalis/iam nō possū cauere. Et eadē est quęstio qñ tenet qs vitare mortale pctm̄ :vtrū qñ iam peccat mortal'r / vel in instāti aſi. Solo. Tenemur vitare mortale añ q̄ sit mortale:sicut debet qs vitare ruinam ante q̄ ruat/ꝛ tenet vitare ꝛ non vitat:q̄ tunc peccat mortal'r ex omissione:non sequit:sunt em̄ desideria mala. Sed a q̄: si sunt a radice infecta:ergo nō in fallibili vel rōnabili:qz non sunt infectę. Solo. Scōm illos q̄ dicūt q omne malū ideo est malū: q ꝓhibitū:dicendū q primi motus mali sunt: qz dissuasi sunt. Scōm alios aūt ideo sunt dissuasi qz mali:qđ est quādo ratio incipit delectari in illis. Ihe non facit qz nō consentit. Etiā si oderit:fm̄ synderesim:qz cōsentit fm̄ voluntatez liberi arbitrij. Odit p synderesim. Facere statuit p rationē liberi arbitrij. Si vero illud addat:ille q̄ sic blandit sibi/ displicet sibi fm̄ synderesim cui displicet oīne malū. Ex toto ihe sit in pctō. Et corpe implēte:peccat em̄ statuendo in corde interius:ꝛ operādo in corpe exterius. Si tm̄ mō ꝓcupiscit.i.si tm̄ ꝓcupia ex fomite surgit sine cōsensu. Aut etiā ministerio corporis ꝑficit.q.d.si consentit corde: vel facit opere:nō dicit verū. Notū porro:hoc ꝓponit tm̄ vt locū habeat sequens relatio. Mō est nature vigor alienę.q.d.ideo dicimur operari motū illiciti desiderij: quia ex nostro fomite non alieno surgit. Non sum⁹ sine peccato.i.sine fomite. Quia vitium carnis: sed vitium hoc de quo hic loquitur est fomes: ergo fomes est vitiū:ergo non est a deo. Soluendū est vt iam pluries dictum est: quia scz vitium. Vitiata vel vitiosa nō erit. sic em̄ erit in bonis. Sed de damnatis quęrit:vtrū habebūt fomitē siue cōcupiscentiā carnis:ꝛ videt q ita:qz sup Gal̄.vj.a. Non efficiamur inanis glorię cupidi:inuicem prouocantes inuidentes: super hoc: inuicē inuidētes/ dicit Glo. Zelus iste modum non habet permanens iugiter sine fine cum alia scelera finiantur morte:ergo fomes ꝛ concupiscentia carnis remanebit in damnatis ad minus ꝓut mouet ad inuidiam. Solo. Damnati magis erunt ꝓni ad malum q̄ vnq̄ fuerunt:ꝛ fomes erit in eis quo ad ꝓnitatē/non ad libidinem: non enim peccare poterunt absorpta est ratio quā vellent non esse: et ita seipsos non diligent: vnde multo magis nec aliquid aliud: nō ergo libido erit in eis/ et ita nec peccatum: quia omne peccatum ex libidine inuidię:ergo erit tm̄ pena non peccatum: et sumitur fm̄ hoc inuidia in semiplena significatione: ꝓut autē ꝓprie sumitur et est peccatum/est ex libidine quę est in peccato superbię. Concupiscentię non consentit.i.repmit ne procedat in isto bello. Job.vij.a. Militia est ꝛc̄. Nō oino ꝑspicuū est sed idē/ siue sic siue sic accipiat. Partim restat infirmitas: quia non oīno cōsumptus est fomes. Lex quę in membris est vitiū carnis est.i.a carne vt efficiēte causa:fomes em̄ in aīa vt in subiecto:sed est a corruptione carnis actiua. Ex pena pctī: id est ex corruptione carnis quę est pena peccati:ꝛ est hoc exꝓsitio ꝓcedētis. Manet in carne: per imperium ꝛ effectū: non vt in subiecto: vel rōne carnis intelligit sensualitas / ꝛ tūc vitiū carnis est vitium sensualitatis. Reatus solutus in sacramento baptismi:fomes enim transit reatu in baptismo/ sed remanet actu. Legi ꝛ rationi conīūctis:hoc dicit/ quia lex cōuenit rationi:ꝛ ex hoc patet q nō est idem lex naturalis ꝛ lex mētis et lex naturalis quia ratio. Ipsa concupiscentia est lex peccati.i.motus procedens ex fomite: Fomes aūt est lex membrorum Tenet hoc carnale captiuū.i.tenet nos captiuos fm̄ carnem.i.nō ex mente.i.non ex parte mentis. Alias habet delectatiōes: gustato spū desipit oīs caro. Nulla ex parte cōferendas: qz in infinitū maior est delectatio in virtutibus q̄ in peccatis. Vox ergo fomes vel peccatum. Quiddā mortuum.s. synderesis. Ut in oculo/quasi in instrumēto. Et in alijs membris est ex carne.i.ex parte carnis. Spūalis homo.i.consentiens legi spūs. Quia carnalis: id est in q̄tū carnalis. Vel id est quia habeo concupiscentiā in carne. De congregatione ingruentiū malorū: sicut sumit Matth̄.vj.c. Si oculus tuus fuerit simplex:totū corpꝰ tuū erit lucidū.i.cōgeries operū tuorū. Habitat pctm̄.i.fomes. Non iam mortis hui⁹.i. nō addictū necessitati moriendi. Ihm̄ erit quia ipsa creatio erit: id est qđ creatum in corpore. Non enim creauit deus corpꝰ mortale sicut modo est. Sed fm̄ hoc videt q corpus in glorificatione habebit quicq̄d habuit a creatione. Pręterea ab ipa habuit q poterat mori:ergo adhuc post resurrectionē mori poterit. Ad hoc dixerunt quidam:q sicut liberum arbitriū idem est in essentia cū volūtate et in q̄ tamen flecti nō pōt ad malū q confirmatum est in bonum. Similiter eadem erit qua po-

Expositio Glo. terit non mori quę modo est: sed tunc erit cōfirmata omnino: modo aūt non est: ꝛ ideo ex illa potētia pōt mori: sed tunc non poterit. Alij dicunt ꝙ nō erat vna potētia in adā/ potētia nō moriēdi ꝛ potētia moriendi: qz potētia nō moriēdi erat ei naturalis potentia: sed potentia moriēdi erat ei innaturalis impotētia. Sim ilik est mō in ꝙlibet: ꝛ hoc est ex eo ꝙ hō ex nihilo est: vñ non est ꝙd creatum. Hanc aūtē impotentiā remouebit de⁹ i resurrectiōe. Per vnū erit resurrectio. j. Cor. xv. c. Mō eñ de diuersis ꝓncipijs. Hoc dicit ꝓtra manicheū: qui dixit duo eē rerū ꝓncipia sibi ꝓtraria/ deū lucis: et ꝓncipem tenebrarū: ꝛ dixit corpus et omne visibile a deo tenebrarū: aīam aūt a deo lucis: Et ideo sicut lux et tenebrę sunt ꝓtraria: ita effectus inuicē sibi ꝓtrariant. i. corpus et aīa. Langor. i. fomes. Obluctat saluti. i. spūi volēti ea ꝙ sunt salutis. Magis sum in mente: qz oino ꝓsentio menti. Quotidie minui pōt: immo videt ꝙ quotidie crescat: qz quāto quis ꝓfectior est/ tanto magis tēptat. Vñ Eccl. ij. a. Fili accedens ꝛc. Solo. Tēptationes ab extrinseco quotidie multiplicant in ꝓfectis: sed interiores/ vt motus carnis minuunt licet magis sentiant ꝙ ante: qō est/ qz intenti erāt alijs magis puſſantib⁹: nec ita purificata erat aīa eox: sed quotidie qz non est in perfectis aīa intenta in grauioribus magis purificant ꝛ magis clarevident ꝛ sentiūt motus ꝙ ante: licet magis essent intensi: sicut quādo alicꝭ comedit cum gariophilo aliud qō nō est ita acuti saporis/ videt ei nihil sapere: si aūt ꝙ se comederet bene saperet ei.

a Nihil ergo damnationis. b His ꝙ sunt in christo. c Qui nō �fm carnē ambulāt. d Lex eñ spūs.

(Ca. VIII

a Nihil ergo damnationis est b his qui sunt in christo c iesu: qui nō �fm carnē ambulāt. d Lex eñ spūs vitę in chri/ f sto iesu / liberauit me á lege g pcti ꝛ mortis. Hā qō impōssi h le erat legi in quo infirmabat

sentire sine mortali. Solutus est ꝛ ipe reatus: ergo accedenti non ficte ad baptismū dimittit ome veniale: qō verum est de quolibet veniali quod cōmisit ante baptismum. Sed pōt esse ꝙ nō ficte ꝛ cū charitate accedat ad baptismū: ꝛ dum baptiçatur cōmittit veniale/ tale non dimittitur ei. Etsi aliquando cadunt. Quęrit a quo: si a charitate: ergo aut a tota aut a pte: si a tota: ḡ ꝙ veniale destituitur tota charitas: qō falsum est: si a pte: ergo veniale diminuit charitatē: ḡ tollit aliquotam eius: ꝛ nō sūt infinitę aliquotę: quia oīs charitas hoīs finita est: ḡ tot possūt fieri venialia ꝙ oīno tollēt charitatē. Qō videt velle illa auctoritas Aug⁹. Vitasti grandia/ caue ne obruar⁹ arena. Solo. Duplex est casus: in domo et a domo. Casus in domo/ est casus in charitate: ꝛ fit ꝓ veniali: de quo dicit Pſ. Cū ceciderit non collidet. Et Pſ. 36. Prouerb. xxiiij. b. Septies in die cadet iustus et resurget. Et de hoc agit hic. Vñ nō est quęrendū de quo/ sed in quo. Casus aūt a domo/ ē casus a charitate: ḡ fit ꝓ mortale: et sic patet solo. Qz autem dicit Aug⁹. Vitasti grandia ꝛc. dicimus ꝙ vocat arenā minoza mortalia/ vel venialiū multitudinem/ ḡ obruit ꝓ occasionē: qz inducit negligētiā ḡ aliqñ parit contēptū. Prępositiuus tamē cōcedebat/ ꝙ veniale minuit charitatē: et scōm illud cadit hō ꝓ veniale a perfecta charitate. Et qō obicit/ ꝙ tot pñt esse venialia ꝙ omnino tollit charitas: Dicendum ꝙ charitas et omnis potentia animę/ inquātū est capax dei infinita est: aliter nō esset capax infiniti ꝛ imensi. Et ideo dicēdū/ ꝙ illa ē falsa: venialie tollit aliquotā charitatis. Vel potest dici/ ꝙ veniale minuit charitatem quo ad feruorē vel motuū frequētiā: non q̄ ad essentiam. a lege moysi/ ḡ ꝛc. est causa mortis/ occasionalit. Deꝰ cuius fides est: id est de quo. ij. Cozinth. iij. d. Spiritus est. Joh. iij. d. Hic sūt tres leges: imo etiā q̄ncꝫ libri moysi: ḡ spūs peccati. Solo. Per hanc expositionē nō fit mentio de lege naturę: lex autem gratię et spiritus ꝓ eadē. Lex peccati. Primus motꝰ est delectatio cōsensus. ꝫ. vij. c. Cuius est fides. i. de q̄. Sine cuius fide nō est iustificatio. Cōtra Heb. xj. b. Primū oportet credere qz deꝰ ē: et ꝙ ipse est remunerator. Ibi Glo. Sine hac fide nullus potuit saluari: ergo aut nihil videtur dicere: aut ꝙ hanc fidem qñ deus est remunerator potuit aliquis saluari etiam sine fide christi: ergo sine fide eius explicite vel implicite. Oportet enim credere nūc explicite/ ꝙ deus est remunerator omniū. Implicite aūt sufficiebat credere antiquis qō credebat moyses explicite. Nam deꝰ est in christo ij. Cor. v. d. Deus erat in christo mundum sibi reconcilias. Et notat li/ in/ identitatē essentię et distinctionē in ꝓsonis. Et ita per eum: ex quo est eiusdem essentię ꝛ eiusdē potentię. Venit in virginem: per vnionem diuinitatis cum nostra natura: Ante erat per ꝓsentiā/ essentiam/ potentiam/ gr̄am. Elegit ꝙ prędestinationē vt esset mater sua. Eccl. xxiiij. a. Qui creauit me requieuit in tabernaculo meo. Attulit virgini: id ē dedit ei. Fuit ibi per vnionem naturę: quia carnē sibi vniuit in virgine non quia sit virginis. In mundo. Joh. j. a. Mundo apparuit/ ꝓpter sententiam cozpalem. Baruch. iij. d. In terra visus est. Alios defectus. Cassiodozus dicit/ ꝙ omnes defectus nostros assumpsit ꝓter peccatum: ergo ignozantiam ꝛ timozem humanū. Sed dicendum prędeter peccatum. i. prędeter indecens. Sola illi⁹ non est caro peccati. Sed videt ꝙ moab ꝛ āmon non habent oziginale. Sed. xix. g. Quia loth non sensit: quia filię accesserunt ad eum. Item si particula dicit ab/ scinderet et infunderet illi aīam/ tam ille homo non haberet oziginale. Ad idem est qō dicit Aug⁹. ꝫ. iij. Non propago sed libido transmisit crimen in posteros. Solutio. De moab et āmon patet ꝙ quia matres concupiscentia motę fuerunt: ꝛ loth similiter: licet delectationē ꝛ ꝓcupiscentiam non vitauerat: habuit tamen: ꝛ forte in actu sensit: sed postea ꝓpter ebrietatem ad memoriam non reduxit. Dicendū etiā ꝙ si anima infunderet.

Expositio Glo. a Nihil ḡ nūc dānationis ꝛc. Glo. In q̄. i. ꝓ quē. Oia soluūtur/ quę soluunt. Simile. j. Timoth. ij. b. Qui vult oēs hoies saluos fieri ꝛ ad agnitionē veritatis venire. Itē Joh. j. a. Qui illuminat oēm hominē venientē in hūc mundū. Quia etsi maculę. i. fomites ex carne. i. ex corruptiōe carnis. Et dic pluraliter: quia plures sunt fomites ꝫm materiā licet vnus ꝛñ sit ꝫm formā. Vel maculę. i. venialia quę sunt ex fomite qui est ex corruptione carnis. Quibus non cōsentiunt: in illud ad quod tendit ꝓimꝰ motus: qō dico qz ipi motui pōt quis cō/

a Per carnē. i. p carnis obseruantias non poterat imple/ri illud ad qō lex erat infirma ꝛ impotēs nisi lege spūs supad/dita: ꝛ ideo deus mittens/ b Filiū suū. i. misit in similitu/dinē carnis. i. in carnē nostrę carni peccatrici similem in passio/ne ꝛ morte. c Damnauit pctm̄. i. diabolū: vel fomitem/ peccato. i. de ho/stia facta p̄o pecca/to. i. p̄ passionem in cruce/ pro peccatis nostris/ immolatū: sic Osee/ xiij. b. Peccata po/puli mei comedēt ꝛc. d Peccatū: dico/ qō erat/ e In car/ne/per cauſam. Vel/ in carne sua. i. per ea quę passus est in/ carne sua. Vel/ de peccato/ qō cōmisit diabolus/ facies eū/ crucifigi cum nullū ius haberet in eo. Dānauit peccatū: vt iam nullum ius haberet in peccatoribus: qui p̄ius erāt in/ potestate. Et hoc fecit/ f Ut iustificatio legis/ quā lex p/ mittebat ꝛ p̄figurabat. g Qui non fm carnē ambula/mus. i. qui nō facimus opa fm carnē. h Sed fm spm̄. i. fm q dictat ratio vel spūssanctus. Sed q̄ posset quis gerere: Ambulat ne aliquis fm carnē an fm spm̄: determinat q̄d est ambulare fm carnē: ꝛ quid ambulare fm spm̄: qm̄ illud ē ma/lum ꝛ hoc bonū. Et hoc ostendit/ i Qui enī fm carnē/ sunt. i. qui carni p̄sentiūt. k Quę carnis sunt sapiūt: ꝛ ita mali sunt/ nec implet iustificatio in illis: ergo multo ma/gis nec iusti sūt qui fm carnē ambulāt. l Qui vero fm/ spiritū. i. illi qui ei qō dictat ratio vel spūssanctus p̄sentiūt. m Quę sunt spūs sentiūt. i. solliciti sunt adimplere ea: ꝛ bi boni sunt ꝛ iusti. Ex quo patet q multo magis illi qui ope/re implent: qui. s. ambulant fm spm̄. n Mā prudentia: Dico q̄ sancti ꝛ iusti sapiūt spūalia ꝛ nō carnalia: o Nam/ prudentia carnis mors est. i. causa mortis ęterne. p Prudētia aūt spūs vita: causa vitę ęternę. q Et pax: causa pacis in mente in pūti. Vel. i. vita cum pace in gloria. r Qm̄ sapia carnis inimica ē deo. Probat q̄ prudētia carnis ē mors: q̄ ē inimica deo: q̄ sepat a deo: ꝛ ipe ē vita. Et q̄ iter deo sūt inimica/ostendit. s Legi cm̄ dei nō ē subiecta nec ẽi pōt. Cōtra. Null⁹ vult nocere deo: nec alicui⁹ p̄sciē/tia deum habet/ Expositio Glo. ma infunderetur in particula digiti q̄ haberet originale. Un/de quia dicitur hic: Non eum mater concupiscentia. i. quę est feditas carnis a qua trahit anima fomitē quo p̄cupiscit. Hęc aūt feditas est in qualibet particula carnis: ad illud non ꝑtinet sed libido. i. causa libidinis. i. feditas. Licet eadē caro. i. eiusdē speciei. Est enī sanctificata i vtero: nō ab origine/ sicut Iohes: q̄ christ⁹ habuit originale/ sicut Iohānes. Sol'. Johānes ꝛ Hiere/mias fuerūt mūdati a pctō: nō tm̄ fuit q̄n venialit̄ possent pec/care: btā aūt ꝑtinet in cōceptione saluatoris sic mūdata fuit q̄ ampli⁹ peccare non potuit. Ipa ergo et Iohānes ꝛ Hieremias sanctificati fuerunt sanctificatione purgatiua: caro autē christi sanctificatione ꝓseruatiua vt nō veniret in carne ei⁹ peccatū. Vel simul caro fuit sanctificata ꝛ aīa infusa: ꝛ ideo originale nō habuit. In pęna similis est nostrę non qualitate peccati: ergo pctm̄ est qualitas. Et cōstat q̄ sumit peccatū ꝑ malicia et omnis qualitas est a deo: q̄ malicia siue macula ē a deo. Solo. Qualitas q̄ntę sumit large ad ꝙuationē: sicut hic: Pro/prium est qualitati fm eam simile vel dissimile dici: quādoq̄ stricte: fm qō dr̄ similitudo eiusdē partiū q̄litatū speciei. Eo/dē mō dissimilitudo q̄litatū diuersarū specieꝝ. Large aūt fm qō dicit cęcus dissimilis videnti ꝛ nō ens enti: similiter large sumitur hic qualitas. Ad corpus immaculatū. Sap̄. vij. d. Quę ex̄cupiscētię motu ꝓcepta est. i. quę de coitu traducta est. Destruxit diabolū de pctō: qō cōmisit in corpus christi: per ministeriū iudęoꝝ quos incitauit ad occidendū. Uel⁹ hō noster. i. fomes per quē veteres sum⁹: ꝛ ita fuerūt duo crucifixi in cruce christi: ipe christ⁹ ꝛ fomes. Et hoc est quod Iosue viij. f. Rex hai suspensus fuit in ligno gemino: et interp̄etat abyssus per quem fomes Hester. vij. d. Aman paraverat pa/tibulum mardocheo ꝛ crucifixus fuit in eo: ꝛ suspensus est in eo. i. debilitat⁹. ē. vj. a. Hosea p̄o pctō. Eph̄. v. a. In corpe/. s. j. Pet. ij. d. Sicut in veteri testamento peccata dicebant. Haimo. Septuaginta interptes: Sacrificia ꝑ pctis: Osee. iij. d. Et si aliqñ ca/dim⁹/ per pctm̄ veni/ale. Eccl̄j. xviij. d. Fi/li post ꝓcupiscentias tuas non eas. Infir/ma ē lex lr̄ę. i. fm su/perficiē lr̄ę itellecta. Per carnē. i. carnali/ter. Qui mente con/sentiūt carni nō sunt iusti. Vñ nota q̄ am/bulare fm carnē est facere desideria carnis: sed esse fm carnē est consentire desideriꝭ carnis. Qui est fm carnē carnalia sa/pit. Et nota qm̄ ille ambulat fm spm̄: qui facit quę dictat spi/rus sanctus/ vel ratio bene disposita. Est aūt fm spm̄ ille qui eis p̄dictat spūs vel ratio p̄sentit. Jd est solliciti sunt: ꝛ dicit: quia ex eo qō sentiunt solliciti sūt. Dignus est morte ęterna q̄ habet prudētiā carnis: ergo prudētia carnis est pctm̄ mortale. Aliter falsum est: q̄ dignus est morte ęterna: q̄ habet prudētiam carnis. Sed contra Eccl̄j. j. a. Omnis sapientia a dño deo est/ ꝛ nullū pctm̄ est a deo: ergo prudentia carnis siue sa/pientia non est pctm̄. Itē Baruch. iij. d. Qui adinuenit oēm viā disciplinę: ergo prudentiā siue disciplinā carnis: et nullū pctm̄ inuenit. Solo. Quidā dicūt q̄ prudentia ꝺr̄ dupliciter. quādoq̄ dicit discretio qua aliquis scit discernere carnalia et quę sunt mundi: et sic non est peccatū: et est a deo. Quādoq̄ appellat electio siue affect⁹ carnalitū: quo quis eligit carnalia: sic est peccatū: ꝛ opponitur prudētię spūs. Quę similiter du/pliciter appellat. Quādoq̄ dicit cognitio spūalium: nec est vir/tus: quandoq̄ dicit electio spūalium quę ꝓponit spūalia car/nalibus: ꝛ hęc est virtus ꝛ opponit prudentię carnis quę est peccatū. Et de hac dicit Bern̄. q̄ non tā est virtus q̄ auriga virtutū eas dirigens. Scdm aūt q̄ primo sumit/ et opponitur ignorātia. Sed videt q̄ ipa discretio carnalitū sit pctm̄: p illud Aug⁹. in lib̄. de quātitate aīę. Dic em̄: Noxiū ꝺo illi ē gen⁹ artiū q̄ animi valitudo sauciat. Mā ꝛ odore atq̄ sapore mire diiudicare pulmēta: ꝛ q̄ lacu piscis capt⁹ sit: ꝛ q̄ō tenue vinū sit nosse dicere: q̄dā est miseranda peritia: ꝛ his artibus tm̄ q̄si creuisse anima videt: quia neglecta mente defluxit in sensus: nihil aliud q̄ meruisse vel cōparasse iudicanda est: sed aīa nō diminuit nisi ꝑ pctm̄: ergo hmōi peritia est pctm̄: et ꝓpterea q̄re est miserēda nisi sit pctm̄: Itē i lib̄. de libero arbitrio titu/lo. q̄. q̄rit: vtrū aliq̄s possit addiscere malefacere: Et ꝓbat q̄ nō: quędā ponēs p q̄ videt q̄ ipa discretio sit peccatū. Pro/pter hoc dicūt alij/ q̄ cum ꝺr̄ prudētia carnis vel sapiētia est mors/ sumit p̄o malicia discretioni adiuncta: sicut etiā sumit Hiere. iij. f. Sapiētes sunt vt faciant mala. Glo. Sapiētes. i. malicioſi. Et in fine illi⁹ Glo. ꝺr̄. Nō est hęc sapia sed astuta calliditas. Alij dicunt q̄ sapia carnis bonum quid est in se: sed vsus ipius malus est: sicut vsus veneni malus est: licet cogno/scere venenū bonū sit. Sed tm̄ adhuc restat soluenda auctas. Unde dicendū q̄ oīs cognitio ꝛ discretio siue sit malorū siue bonorum bona est: quorundā tm̄ cognitio occasio est mali: vt geomātia q̄ ꝓpter h̄ ꝓhibita est. Cū g̃ ꝺr̄ prudētia carnis est mors/ nō sumit p̄o discretione carnaliū: habent em̄ eā sancti viri: sed ipsoꝝ electio siue existimatio: qō idē est: ꝛ hanc appel/lat Glo. sup Hiere. malitiam. Auctoritas Aug⁹. per seipam soluit. Dicit em̄: defluxit in sensus: ex hoc est miserāda: ꝛ etiā est de vilissimis reb⁹. Et qō sit intelligēdū de electione carna/lium: patet ꝑ hoc q̄ hic immediate sequit in Glo. qō est cum studiosius implet quę carnis sunt appetendo bona tpalia ꝛ fu/giēdo mala: ꝛ cū naturas rex tm̄ sequitur. i. nihil credit posse euenire nisi fiat fm naturā: Jdeo philosophi decepti sunt di/centes q̄ christus non fuit natus de virgine. Cum pace q̄ erit in futuro/ cōsumata: mō in aliquib⁹ inchoat. Inimicus ē deo quē sibi finē non cōstituit: ergo talis peccat mortaliter: nullus

 em̄ est inimicus

tia deū habet odio: sed quilibet diligit eum naturaliter. Sol. Multi sunt inimici eius: qz legi eius non obediūt. a Non est subiecta: vt adimpleat q̄ lex p̄cipit. b Nec ein pōt/ subiici legi/homo habēs p̄rudētiā carnis dū eā habet. Et nō est mirū: qz talis est in carne. Qui aūt in carne sunt deo placere nō pos/

22. dis. c. propo/ suisti

sūt: c Vos aūt ꝛc. Possūt rūdere: ꝟ totū dicit, ꝓpter nos vt sic nos vituperet: Rūdet: non: qz vos

11. q. 3. c. Sibil

non estis tales. Et ꝟ est: Vos autē ꝛc. sed in spiritu. i. intenti bis quę suadet ratio. d Si tamē. Ita dico: Si tñ spiritꝰ dei ꝛc. Nota q̄ a roma solēt venire litterę sub ꝯditione ⁊ modū hūc ad eos seruat. e Si q̄s autē spīm christi: qz dixerat si spūs dei habitat in vobis: ne ꝓpter hoc crederet quis vnā p̄sonā ita habitare in hoīe q̄ nō aliā/subdit: Si q̄s aūt spīm christi: q̄si ūuat etiā tota trinitas habitat i eo. Vñ Joh. xiiij. c. Ad eū veniem⁹ ⁊ māsionē apud eū faciem⁹. f Mō ē ei⁹: supple christi mēbꝝ: g Mortuū necessitati moriēdi addictū. h Propt̄ pctm̄ originale. i Spūs. i. aia. k Viuit: qz ei vita cōiungit. l Propter iustificationē. i. pctōꝝ remissionē quā habet a spūs cō. Nota diuisionē capl̄i ⁊ ordinatiōes ad p̄cedēs. In p̄cedēti oñdit legē spūs ee necessariā ad salutē. In isto ꝑmo oñdit q̄ quē est data lex spūs. Scdo exortat nos vt huic legi ꝯsentiam⁹: ⁊ imitemur eā: ibi: Ergo frēs debitores sum⁹ ꝛc. Tertio quē fructū ꝯsequimur i pñti de imitatiōe hui⁹ legis: ibi: Quicūq; ein spū dei agunt. Quarto quē fructū habebim⁹ i futuro ex hoc: ibi: Existimo ein. Quito ꝓbat illū fructū eē futurꝝ: Et p̄ q̄ naturā spei: ibi: Spe ein: qz alioq̄n vana ⁊ falsa eēt spes. Secūdo q̄ petitionē ⁊ desiderium istius fructus: ibi: Nā q̄d oremus. Et sic cōplet̄ tertia pars p̄me partis hui⁹ epl̄ę: q̄ durat a sexto capl̄o vsq; in finē octaui: ibi: Scimus aūt qm̄ diligētib⁹ ꝛc.

Expositio Glo.

em̄ est inimicus deo nisi q̄ peccatū mortale: qui q̄ facit elemosynā ex naturali pietate tm̄ cū sibi deū finē nō ꝓstituat peccat mortaliter: Et similiter quilibet faciens q̄cunq; indifferens: qz aut iste ꝓstituit sibi finē deū aut nō: si nō/habeo ꝓpositū q̄ peccat mortaliter: si sic/iam nō est indifferēs. Sol. Qui sibi finē deū nō ꝓstituit. i. q̄ eius ꝓtrariū sibi ꝓstituit. s. delectionē q̄ est ꝓtraria deo. Hęc enumerādo: prudētia carnis mors: sapiētia carnis inimica est deo: legi dei nō est subiecta ꝛc. deterret a carnis obediētia. Ex ꝟ ptz cū obediētia carnis nihil aliō ē q̄ electio carnaliū: q̄ prudētia carnis siue sapia ꝓut hic sumit ē electio nō discretio carnaliū: vt cōplectēs vtrūq;. Et ꝓe nō supple ē subiecta legi dei. i. institutiōib⁹ hoīs dei nō obedit. Quid ē nō pōt. i. q̄d ē illud q̄ nō pōt. Natura pōt. i. hz potētiā q̄ pōt subiici deo. Vitiū nō pōt. i. hō inq̄tū ē hūs vitiū. Sz medic⁹ ad ꝟ venit. Vñ Aug⁹. Venit de cęlo magn⁹ medicus qz magn⁹ in mūdo iacebat ęgrotus. Aliā naturā: dicebāt em̄ in hoīe corpus esse malū natura: aiam ꝙo bonā. Hoc verbo apl̄i. s. illo: Qui aūt in carne sunt ꝛc. Sed vn⁹ hō est. Manichē⁹ ponebat i vnoq̄ hoīe duos hoies: interiorē ⁊ exteriorē: ⁊ a diuersis auctorib⁹ dicebat esse ꝯditos. Quę dū vitiū habet nō pōt subiici legi dei: intellige ꝯiunctim. Post cōcupiscētias carnis: Eccl. xviij. d. Deo placere nō p̄it. i. vix et cū difficultate. Sic Mat. xix. c. Impossibile est diuitē itrare in regnū cęloꝝ. Vel intellige ꝯiunctim: ⁊ tūc simpl̄r ē verꝝ q̄ placere nō possūt. Sic Mat. vj. c. Nemo pōt duob⁹ dñis fuire. Sed vitio intellexit. i. intellexit esse in carne nō viuere in carne/sed carnis desideriis consentire. Ambigue: in hoc q̄ addidit ꝯditionē: Si tñ spūs dei ꝛc. In lege iducti: nouiter. Mōdū em̄ ꝓfectę fidei erāt: ꝟ spem habebat apl̄s q̄ ꝓficerent. Si q̄s habet spīm dei nō est in carne. i. carnis ꝙcupiscētijs nō cōsentit. Idē est spūs dei ⁊ spūs christi: qz spūssanct⁹ ⁊ a patre ⁊ a christo ꝓcedit. Scōm carnē ambulare: sed ambulare ꝑm carnē est facere malū: ergo ex eo q̄ q̄s nō habet spīm vel gram facit malū: ⁊ est malus. Contra. Infusio gr̄ę est causa remissionis peccati: g̃ peccati cōmissio est causa denūciationis gratię: ergo qz ambulat q̄s ꝑm carnē nō habet spīm dei: ⁊ nō ecōuerso. Sol. Li ex nō notat causā/ꝟ tpis ꝙcomitātiā. q. d. eo tpe quo non habet gratiam ambulat ꝑm carnem: id est ꝑm carnē ambulat qui nō habet spīm dei: vel sumit ostēsiue nō causative. i. ambulatio ꝑm carnem oñdit q̄ non habet spīm dei. Sic Joh. xij. f. Propterea nō poterāt credere: qz iterꝝ dixit esaias ꝛc. Qđ ē dū viuit ꝑm sensum ꝛc. Ecce iterū ex hoc patet q̄ prudētia carnis ē electio carnaliū. Mortale quidem fuit ante peccatū. i. potens mori: Quęrit̄ si necessitas moriēdi quā habuit hō p⁹ pctm̄: ⁊ potētia moriēdi quā habuit añ pctm̄ sit idē. Et videt̄ q̄ sic: qz necessitas moriēdi idē est qđ potētia necessario moriēdi: g̃ necessitas moriēdi est potētia moriēdi cū necessitate: qđ ꝓcedimus. Sz contra. Necessitas moriēdi est naturalis potētia: sz nō potētia moriēdi: g̃ hęc nō est illa. Rūdeo: ꝓma ē falsa. Itē g̃rit̄ vtꝝ potētia moriēdi ⁊ potētia nō moriēdi quā habuit adā añ pctm̄ sūt idē. Et videt̄ q̄ sic: qz eadē potētia ē currēdi ⁊ nō currēdi: g̃ eadē rōne eadē ē potētia moriēdi ⁊ nō moriēdi. Cōtra. Potētia nō moriēdi nō est nisi potētia sp viuēdi: sed potentia semp viuēdi est naturalis potētia: potentia ꝙo moriendi est naturalis impotentia: g̃ nō sunt idē. Itē potētia moriēdi fuit in adā ex ꝯditione naturę: potētia vero non moriēdi ex bñficio gr̄ę q̄ cōcessum erat ei comedere de ligno vitę: q̄ adiutus semp viueret: vt dicit Aug⁹. g̃ nō fuit idē hęc potētia ⁊ illa: qđ cōcedim⁹. Itē potētia nō moriēdi fuit in adā: ꝟ nullam potentiā naturalē amisit ꝓ peccato: sz tm̄ virtutes gratuitas: vt patet in Glo. sup Luc. x. ergo adhuc habet eandē potestatē: g̃ ois hō potens est non mori. Sol. Eadē est potentia in adā post pctm̄ g̃ fuit in eo añ peccatū: sed in eo non fuit potētia nō moriendi ex ꝯditione naturę sue: sed ex bñficio ligni vitę. Vñ non moriēdi potētia nō simpl̄r fuit in adā/sed quodā mō quā amisit per pctm̄. Et q̄ obūcat q̄ nō amisit nisi virtutes gratuitas: falsum est. Unde hęc est mortalitas. i. necessitas moriendi. Prophā ezechiel. xviij. a. m Quod si spiritus eius. Adhuc est hoc de ꝑma parte huius capl̄i: in qua iam ostendit per quē missa est lex spūs: ⁊ qz ꝓ ipam spūaliter viuimus ⁊ fugimus carnis desideria. Sic cōtinua: Dixerat qui viuūt ꝑm carnē/deo nō placēt: sed q̄ ꝑm spīm ex hoc gratiam cōsequunt in pñti: ⁊ non tm̄ in pñti: sed etiā in futuro gloriosam resurrectionē: qđ ostendit: Qz/pro sed: et nō est aduersatiuū: sed additatiuū. n Spiritus ei⁹: id est patris.

Ad litteram

Habitat per gr̄am

m Qđ si spūs ei⁹ ꝛc. Per iusticiā. i. ꝓ gr̄am iustificantē. Hęc est causa ꝛc. qz christ⁹ suscitatus est: g̃ resurrectio christi fuit causa resurrectionis nostrę futurę: sed resurrectionē christi fuisse est necessariū: g̃ resurrectionē nr̄am foze est necessarium: g̃ nō est miraculosa: qz qđ miraculosum est ꝓ voluntatē/ ⁊ ita nō necessario. Itē si resurrectio christi resurrectionis nr̄ę ē cā: qz cōstat/qz est creatura: g̃ resurrectio nr̄a est naturalis: qz naturale est qđ hz cām in rerū natura: Preterea si est cā nr̄ę resurrectiōis ⁊ eā scim⁹: ⁊ qm̄ est cā nr̄ę resurrectionis: g̃ scim⁹ resurrectionē nr̄am futurā: nō g̃ credim⁹. Sol. Multiplex ē supꝰ opinio. Quidā dicūt q̄ resurrectio erit naturalis: aliq̄ q̄ imo miraculosa: tertiꝰ qđ erit q̄ ad q̄d naturalis: q̄ ad q̄d miraculosa. Primi g̃ dicūt q̄ sic costa adę hēbat potētiā tm̄ materialē vt ex ea fieret mulier: ⁊ nō potētiā actiuā: qz nō erat i ea aliq̄d ꝓ qđ fieret ex ea mulier: Sic̄r ante resurrectionē christi pulueres habebāt potētiā materialē tm̄ vt ex eis fierent iterū corpa: ꝟ in resurrectione christi ꝑtute ei⁹ data ē eis potētia siue forma actiua resurgēdi in corpa. Vñ mō ē necessariū resurrectionē foze: qđ nō erat añ. Scōm alios q̄ dicūt q̄ imo miraculosa erit: qđ veri⁹ videt̄ nob: dicendū q̄ resurrectio christi est cā motiua nr̄ę resurrectionis. Ex hoc em̄ q̄ de⁹ ꝓ nr̄ā fecit filiū suū resurgere: mota est ei⁹ liberalitas/ vt nos faciat resurgere cum illo: sicut

Expositio Glo.

habitat/ per gram. b Mortalia corpa: que mori
nit ita q̄ morīdi potentiā eis auferet. c Propter inha
bitātē spīm: per gram. Sed nōne r mali resurgēt: Et ꝓstat
q̄ nō ꝓpter inhabitātē spīm. Verū est. Sed loquit hic apl's de
resurrectione q̄ erit in ꝑmiū: non de resurrectione malox que
erit eis in pnā. d

Ergo frēs. Hec ē secūda pars ex q̄ fili/
us dei venit vt daret
nobis legē spūalem
er q̄ glām̄ur gr̄az r
resurrectiōis gl̄iam:
e Sum⁹ debito/
res: quia q̄si locavit
nos. f Nō carni: vt ſm carnē viuamus: desideria
eius adimplēdo: sicut ſm ciuitatē viuit q̄ ſm eī⁹ ꝓsuetudines
viuit. g Mortemini/ morte eterna. h Si aūt spū fa/
cta carnis. i. motus eī⁹/ i Mortificaueritis viuetis:
qz hoc est viuere ſm spīm. k Quicunq; enī. Tertia pars
est. l Spū dei. i. p legē spūalē. m Agunt. Bialia bruta
ꝑsle agunt: boies ducunt: Quia q̄ spūs dei nō tm̄ ostidit no
bis quid agere debeam⁹: sed et nos ad hoc stimulat: sicut ani
malia: ideo dicit
cum illo: sicut quādo alīqs rex vel nobilis facit filiū suū nouū
militem per hoc mouetur vt cum eo alios faciat: et hec causa
est voluntaria non necessaria. Ad illud: Scimus resurrectio/
nem christi fuisse rē. immo credimus etiam q̄ erit causa no/
stre resurrectionis motiua. Qui hoc potuit rē. corpora no/
stra faciet impassibilia: videtur ꝓcedere a maiori affirman/
do: qz corpus christi magis sanctificatū erat r remotū a cau/
sa mortalitatis. i. a fomite: r ita longe magis ab incineratione
q̄ corpa nostra: magis q̄ r melī⁹ potuit resuscitari q̄ corpora
nra. Cū g̃ ex resurrectione christi nr̄am infert/ ꝓcedit a maio/
ri affirmādo. Sol'o. Nō infert a maiori ſ a sili: sic ſi aīa petri
est immortalis/ r q̄libet aīa: qz eadē est causa immortalitatis
in q̄libet. Similit eadē est causa in nobis resuscitādi q̄ fuit in
christo. s. qz meruim⁹ in corpe sicut ipe. Vñ iustū est vt remu
neremur in corpe: qz non pōt esse nisi corpa nr̄a resurgāt: r ea
dē rōne resurgēt mali: qz demeruerūt in corpor⁹. Bene er/
go sequit: si potuit resuscitare christū: q̄ r nos similiter ꝓ/
pter eandē causam resuscitabit. i. ꝓpter iusticiā meritox. Que
mō sūt. i. q̄lia. i. mortalia. i. necessitati morīdi addicta. Mor/
talia ait nō mortua: qz mortuū corp⁹ est q̄ō necesse est mori:
mortale q̄ō pōt mori. Ad innuendū g̃ q̄ nō tm̄ necessitatē mo
riendi remouebit in resurrectione/ sed etiā potentiā. Vñ dicit
viuificabit mortalia corpa. Poterat mori si peccaret homo:
g̃añ pctm̄ nō debebat dici habere potentiā morīdi ex q̄ per
pctm̄ habuit qz mori potuit Hic est enī modus loquēdi: sicut
dicit: ille cecus pōt videre si de⁹ restituat ei lumē: hec tm̄ ē fal/
sa: ille cecus pōt videre. Sol'o. Nō est sile: qz hō etiā añ pec/
catū habebat potentiā morīdi: nisi em̄ cibo sustētarek defice
ret: r dñs ꝓceperat ei q̄ comederet. Vñ q̄ñ indigeret si nō co
mederet tūc peccaret r necessitati morīdi subīceret. Dicēdū
g̃ q̄ li/ si/ dicit comitantiā: poterat mori si peccaret. i. dū pecca
ret mozerek/ vt si nunq̄ comederet. Sz ponak q̄ nō esset ei p̃/
ceptū comedere nūq̄ mozerek si ñ comederet: Dicim⁹ q̄ sic:
qz aīale corp⁹ habuit alimonio sustētabile: vt dic̄ Aug⁹. Aīa/
le ē idē q̄ō mortale. Alik sumik aīale. j. Cor'. ij. d. Aialis aūt
hō rē. i. q̄ viuit ſm carnē: sicut bruta aialia. Aliter etiā sumik
j. Cor'. xv. f. Prius est q̄ō est aīale. i. alimonia indigēs. Cū
mortale ꝟ induet. j. Cor'. xv. g. Et hoc fiet nō ꝓpk merita no/
stra: immo iusticia meritox exigit hoc vt remuneret corpa in
quib⁹ nō meruim⁹. Sol'o. Nō ꝓpter merita ꝑncipaliter/ sed
ꝓpter spīscīm r gr̄am et charitatē. Sed videk q̄ immo eadē
mortalitas remaneat: qz eadē est potētia viuēdi numero que
mō est/ qz idē numero viuēs erit: g̃ eadē rōne eadē mortalitas
g̃ mō est. Sz nō sequit: qz mortalitas dicit naturalē ipotenti/
am g̃ habet rationē p̄uationis r diminutionis: nihil aūt erit
buī⁹ potētia ibi. Utrūq; liberatū a christo: g̃ corp⁹ est libera/

a iesum a mortuis/ hābitat i vo
bis/ qui suscitauit iesum chri/
stum a mortuis/ viuificabit et
b mortalia corpora vestra ꝓ/
pter inhabitantē spīritū ei⁹ in
o vobis. Ergo fratres debito/

f res sum⁹ nō carni/ vt ſm car
nem viuamus. Si em̄ ſm car
g nē vixeritis/ morīemini: si aū/
i tem spiritu facta carnis mor/
k tificaueritis/ viuetis. Quicūq;
l em̄ spīritū dī agunt hi filij sūt

tū a morte: r aīa a morte pctī: qō falsum est. Et dicēdū q̄ aīa
lā in effectu liberata est a morte pctī: corp⁹ aūt in causa siue in
spe. Quartus actus. i. status. In ꝑma actione. i. in ꝑmo statu.
Añ legē nulla pugna. Hoc maxime apparet esse falsū. Sol'o.
Ipe appellat statū innocentie/ statū añ legē: vel etiā statū post
pctm̄ vsq; ad legē: et
tūc dr nulla fuisse pu
gna in cōpatione ad
pugnā q̄ fuit in statu
legis: qz. ē. v. d. Lex
subintrauit vt abun/
daret delictū. In ter
tia. i. statu gr̄e. Pu
gnam⁹ r vincim⁹ im
mo etiā vicimur/ mō
in tēpore gr̄e. Sol'o. Si vincimur lā nō sum⁹ in statu gr̄e: sed
legik: qz vt dicit Aug⁹. sic quidā erāt in veteri testamēto pti/
nētes ad nouū. i. ad tps gr̄e: sil'r ecōuersio in nouo testamēto:
quidā sunt q̄ ptinēt ad vet⁹ testamētū: vt q̄ pugnāt r vincunk.
Qō ió nō subdebak qz supiozē nob deū deseruera⁹: ergo de/
sertio dei fuit cā ꝓpter quā nō subdebak nr̄m corpus nob: sed
vtrūq; hoz est pctm̄: g̃ pctm̄ est cā pcti. Sol'o. Qz deseruim⁹
deū nō est cā pctī: ſ cā materie pcti/ fomites: r fuit cā merito/
ria vt infligerek fomes. Et spūs p̄is est dic⁹ vbi legik: si aūt
rē. Hoc nō videk: qz etiā filī⁹ suscitault seipm: r filij est spūs: g̃
p hoc spūs ei⁹ q̄ suscitauit iesum eqū bñ intelligik spūs filij si/
cut spūs p̄ris. Sol'o. Coz vocis nō habet qō idē est qō spūs
p̄is/ ſ cā ꝙuenientie: ex q̄ em̄ noiak hic spūs ei⁹ q̄ suscitauit ie/
sum: r añ nominauerat spm̄ christi/ ꝙueniēs est vt p hoc spūs
ei⁹ q̄ rē. intelligak spūs p̄ris. Et ponik tale exēplū/ vbi fit ꝓpo/
tio q̄tuoz aialiū ad q̄ttuoz euāgelistas/ trib⁹ ꝓportionatis cō
uenies est vt q̄rtū aīal leo. s. ꝓportionet marco. Vel ideo: qz
si li/ ei⁹/ veniret p filio debuit dixisse spm̄ ei⁹ q̄ suscitauit seipm
r nō iesum. Spūssanc⁹ nō a seipo ſ ab illo de q̄ ꝓcedit. i. a pa
tre r filio: g̃ r p̄ et filī⁹ est alīqs: qz li/ illo/ vel li/ q̄/ nō supponit
p essentia: qz sicut filī⁹ nō generak ab essentia: ita spūs nō ꝓ/
cedit ab ea: qz sicut essentia nō generat/ ita neq; spirat. Sol'o.
Qō dicit ab illo. i. a p̄re r filio: nō dic̄ vt p hoc velit q̄ ab ali/
quo q̄ sit p̄ r filī⁹ ꝓcedat spūssanc⁹: sed vt notek q̄ hec vox
de q̄ ꝓcedit cōis est vtriq; Vñ sic exponi debet ab illo. i. a pa
tre de q̄ ꝓcedit spūssāc⁹: Ab illo. i. filio de q̄ ꝓcedit spūssctūs.
Generationem ei⁹. Esa. liij. c. ſm carnis voluntates. j. xliij. c.
Curā carnis ne feceritis i desideriis: Nō dicit in necessariis:
Job. xxxix. a. Uocē exactoris nō audit. i. carnis g̃ est exactor
qñ g̃rit g̃ ei nō debem⁹: vt qñ g̃rit ad voluptatē nō ad necessi
tatē: nec illa. i. aīa est pars dei: qō dixerūt manichei. Et i hoc
erroze fuert q̄ dixerūt/ qōlibet eē qōlibet. Vñ et in lr̄is suis sic
mādabāt. Jdē sibi salutē. Nō carni vt ſm carnis delectationē
viuat. Vñ Eccl. xxxiij. c. Cibaria r ꝟga r on⁹ asino: ita panis
r disciplina r op⁹ ꝟuo. i. corpi nr̄o. Ex sensib⁹ corpeis vitia na
scūk. Cōtra. Mat. xv. b. De corde exeūt homicidia: adultia
rē. Et ite. Nō qō intrat p os coinq̄nat aīam. Dicēdū q̄ ex
sensib⁹ nascunk occasionalik: Sic est intelligēdū illud Iere.
ix. f. Mors intrauit p fenestrā. i. pcti occasio. Et ſpas etiam
ꝓcupias minuendo: nō minui: qz quāto q̄s melioz r austerio/
ris vite magis tēptak. Sol'o. Maceratione minuunk ꝓcupie/
ozone/ r ꝓsideratione fragilitatis minuunk cogitationes sup/
bie/ inanisḡle r inuidie. Vñ sup illō Matth. xvij. c. Hoc aūt
gen⁹ dem̄onij nō ejcik rē. Iero⁹. Jeiunio sanank pestes coz
poris: ozone pestes mētis. Et Ps̄. Dū mihi molesti eēnt rē. Ps̄. 34.
Regunk spū dei nō suo/ ꝑncipaliter: qz. ē. dixit: vl spū nr̄o rē.
Lege nō adiuuāte: g̃ lex nō iustificabat: g̃ opa legalia nō erāt
meritoria: ſ istud intelligik de operib⁹ operatis nō de operā/
tibus. Nec est ꝓtrariū qō dicit Amb. sup illud. ē. v. c. Mors
regnauit ab adam vsq; ad moysen. Ibi dicit de lege: datū est
hominib⁹ remediū q̄ possent liberari: r intelligik remediū non
curationis/ sed ostēsionis: vel remediū curationis quo ad opa
operata. Vix. i. per impulsum regik vt recte agat. Unde Ps̄. Ps̄. 72.
Ut iumentū factus sum apud te: quasi stimulare me debes et
regere vt iumentū tuū. Vel non ex charitate faciendo. Argu/

C 19. q. 2. c. due in fine. De renū. c. nisi. ſ verū si.

malia: ideo dicit: agunk ꝛ nō ducunk. a Filij dei: ꝛ sic ostē
dit quē fructū habebim⁹ ex spū qm̄ filij ꝛi sum⁹ p adoptionē.
Ad ostēdit ꝑmo p naturā amoris. Serui em̄ est timere ꝛ ex ti
more oparis filij aūt amare ꝛ ex amore facere oīa. Uñ per hoc
pōt ꝙlibet cogitare vtrū sit filius dei. Dicit g̃: b Nō enim

2. Timo. 1. b. accepistī spiritū seruitutis. i. donū seruilis timoris quo seruiatis ex timore.

a dei. Nō enim accepistis spm̄
b seruitutis iterū i timore: ꝟ ac-
c cepistis spm̄ ādoptiōis filioꝝ
d dei in q̃ clamam⁹ abba pater.

Iterū: nō dicit q alias acceptū donū fuit timor: ꝟ q illō donū datū fuit tpe .i. tpe legis. d Spm̄ adoptiōis. i. donū p qđ est adoptiui filij ōi. Ad ondit. e In q̃. i. p quē spm̄sctm̄: f Clama
mus: abba pat: q̃si de⁹ est pat nr̄ ꝛ nos sum⁹ filij ei⁹. Po
nit aūt abba/hebraicū ꝛ p̄: qđ idē est: ꝛ sūptū a patre greco:
ad innuēdū q tā iudei q̃ greci siue gētiles adoptant in filios
dei: Ipse enim

Exposito Glo. mentū est qđ tenemur facere cū modo aut ꝑ nihilo: ꝛ dicit nō ex charitate faciēdo: qđ cōcedit vna opinio. Alia dicit q nō te
nemur ad modū: Et sm̄ eā dicendū est q hoc dicit hic ad in
nuendū q aliter nō valet ad vitā eternā quicqd facit hō nisi fa
ciat ex charitate. Et nō dicit hic q ex charitate teneamur face
re. Qui vos inuitos ꝛc. sed qui inuiti seruiūt seruiēdo peccāt:
ergo spūs facit eos peccare. Soło. Hoc inuite seruire nō di
cit vitiū/sed quādā coactionē: vñ nō peccat q̃ sic inuite seruit:
sed nihil merek. Idē est spūs. j. Cor. xij. b. Ut egyptijs: Exo.
xliij. e. Spūs ire ōr: nō sonat in motum irę: sed in vindictam.
Aqua diuisa. Exodi. xliij. e. Quo in tabulis. Exo. xxxj. d.
Spūs libertatis. Gal. v. c. Quib⁹ imptit⁹ ei⁹ ope. Quę p di
lectionē operat. Gal. v. b. Fides nō esset in nobis nisi diffun
deret in cordibus nr̄is: de. ğ. v. a. ergo fides non est habitus
acquisit⁹. Et reuera fides est formata habitus infusus. Et est
ibi argumentū q naturalia non fiunt gratuita: sed illi q̃ dicūt
q immo: dicerēt q fides infundit solū q̃ ad pfectionē suā. Cha
ritas aūt dei ꝛc. de. ğ. v. a. Non qua nos ipe diligit: sed qua
nos fac dilectores. Sed charitas q̃ nos diligit est spūsanct⁹:
ergo charitas qua diligim⁹ eū ꝛ quę est diffusa in cordib⁹ nr̄is
non est spūsanctus: cuius oppositum dicebat magister. Dice
bat em̄ q licet fides/spes/ꝛ alię virtutes essent habit⁹ infusi:
sola charitas erat increatū quid. Et nota auctē q̃ valde exp̄sse
est ꝓtra eius opinionē: sicut iusticia ꝛc. Sed q charitas sit spi
ritussanct⁹: videk. j. Joh. iiij. c. Deus charitas est. Ibi Glo.
Spūsanct⁹ nō est tm̄ dilectio q̃ deus nos diligit: sed qua dili
gimus eum. Soło. Spūsanctus est charitas qua diligimus
deū effectiue nō formaliter. Sustinēdo magistrū: dicēdū sicut
ipe dicebat: qm̄ licet charitas esset qđ increatū/ p illā tm̄ q̃ q̃q
mouek hō: ꝛ ille motus appellak charitas. Hoc mō sumik hic.
Unus q̃ est i pfecta charitate: de. j. Joh. iiij. d. Perfecta cha
ritas ꝛc. Sed aut loquik hic de pfectiōe charitatis sm̄ modū
patrię: aut sm̄ modū vię: Sed sm̄ modū patrię nō erit timor
castus: q̃ timor castus est timor separationis/q̃ constat non erit
in patria. Si sm̄ modū vię: in illa charitate est timor reuerē
tię ꝛ pęnę siue initialis: q̃ dicit Hiero⁹. Quotiēs de die iudi
cij cogito/toto corpe ꝓtremisco. Cōstat em̄ q pfectā charitatē
hebebat. Itē Hiero⁹. sup Job. xxv. Quid faciet ꝗgula de
serti cū concurrek cedrus paradisi: ꝛ intelligik de timore reue
rentię. Soło intelligik de pfectione charitatis sm̄ modū vię.
Et notandū q timor filialis/timor separationis ꝛ timor offen
se sūt vna spēs: nec differūt nisi in accidēte ꝛ statu. Q̃ obijci
tur: Nōne in pfecta charitate est timor pęnę siue initialis: di
cendū q in pfectis non est ꝓprie timor pęnę ocul⁹ qui dirigat
eos: sed est q̃si stimulus ꝛ incitatiuū: etsi em̄ nō timeret pęnā
q̃ habet pfectā charitatē/adhuc tm̄ timeret separi. Quo q̃uis
deo credak non tm̄ in deū. Ex q̃ videk q sit infidelis. Itē Gre
gorius. A me fide discrepat qui op⁹ nō ꝓcordat: Sed ois q̃
est in mortali est talis: g̃ nō credit in deū. Et hoc verū ē q cre
dere in deū est diligēdo in eū ire ꝛ mēbris eius incorpari. Uñ
null⁹ q̃ nō habet charitatē credit i deū: ꝟ tm̄ credit deo: ꝟ sm̄
cōem vsum loquēdi ꝑ eodē accipik credere deo/deū/ in deū:
nec debet dici infidelis: vt alibi determinatū est. Etsi bonū fi
at nō tm̄ bū. Ex hoc loco sumik: Est bonū q̃ nemo bñ ytik. Sz
ꝫ timor seruilis est donū spūsancti: g̃ est bon⁹: g̃ ꝛ el⁹ vsus bo
nus: vel si mal⁹ ꝛ ipe malus: g̃ cōtingit bñ vti eo. Soło. Reue
ra quidā dicūt q nō contingit eo bñ vti: q̃ el⁹ vsus ē cessare a
pctō solū timore pęnę. Et dic auctas q vtuit i eo volūtas pec
cādi/ꝛ ꝓcederet i op⁹ si sparek ipunitas. Uñ dicūt q talis pec
cat: ꝟ dicēdū q imo non peccat: lz ꝑ pę
nā cesset a pctō: ꝙuis etiā alik nō dimitte- Gal. 4. a.
ret peccare: sed talis
vel merek/ vñ facit bonū non bene. i. nō meritorie. Nemo em̄
inuit⁹ bñ facit. Uñ Eccl. xxxv. b. In oi dato hilarē fac vultū
tuū ꝛc. Item. ij. Cor. ix. d. Non ex tristicia aut ex necessita
te: hilarē em̄ ꝛc. Glo. Approbat/remunerat/ñ tristē/nō remur
murātē: qui em̄ dat vt tedio careat interpellātis/ nō vt manū
repleat indigētis: ꝛ rem perdit ꝛ meritū: quicqd boni facis cū
hilaritate fac/ꝛ tunc facis: si cū tristicia facis/ fit de te nō vt tu
facis. Scōm hoc g̃ q recipit ep̄atū inuitus peccat: ōr tñ q so
lus inuitus est eligēdus. Itē auctas: nemo illi⁹ rei mercedē ac
cipit quā inuit⁹ facit. Sz item sm̄ hoc: Hieremias nō meruit Hiere. 1. b.
p̄dicādo: q̃ inuitus officiū p̄dicationis recepit. Itē Exo. iij.
b. Moyses inuitus accepit officiū liberādi pplm̄ dei a seruī
tute egyptioꝝ. Soło. Aliqs pōt dici inuitus tripl⁹. Uno mō
qñ facit coactione effectiue nō sufficiēte. Itē facit remurmurā
do ꝛ recalcitrādo. Mis duob⁹ modis intelligik qđ hic ōr. Ter
tio mō ōr inuit⁹ facere aliqđ/ qñ facit qđ sm̄ se nō placeret ei:
nec faceret illud nisi iniunctū eēt ei a deo. Hoc mō fecit hiere
mias inuit⁹ et moyses silr: et qui sic inuit⁹ fit ep̄us/bñ recipit
ep̄atum ꝛ mercedē accipit: duob⁹ primis modis nō. Est seru⁹
q̃ ꝛ filij⁹: scōm hoc sumik a seruitio nō a seruitute. Per Ja
lacb. j. b. Seru⁹ q̃ timet pęnā: sm̄ hoc sumik a seruitute: Et q̃
de timoribꝰ fit mentio: notādū q timor seruilis est timor ex
periętię: sic si aliqs eēt in naue fracta i mari timeret picula ex
ptus: sic fluctus pctoꝝ intrant nauē cordis seruilis timentis.
Timor initialis ē timor ꝓsciętię: sic q̃ est i naue integra videt
tñ guttas aq̃ intrare: sic ille guttas aq̃ intrare. i. venialia. Ti
mor filialis est timor cautelę: sicut q̃ est in naue oino integra:
timet tñ piratas. Item est quidā qui est a spūsctō: ꝛ non cum
spirituſctō: vt timor initialis ꝛ virtutes. Item est quidā qui
nec est a spūsancto/sed ē cū eo vt veniale pctm̄. Itē q̃dā est q̃
nec ē a spūsctō nec est cū eo: vt mortale. Sic em̄ timor seruilis
nō est cū spūsācto. Sz cōtra: Nō em̄ accepistis spm̄ seruitutis
iterū in timore. Et exponit Glo. de timore pęnę siue de timo
re seruili. Et spūs seruitutis accipik cum timore seruili/ spiri
tus aūt seruitutis est spūsctūs: vt ibidem dicit Glo. g̃ spūs
sctūs accipik cū timore seruili. g̃ spūsctūs ē cū timore seruili.
Soł. Licet spirit⁹ seruitutis sit spūs. s. q̃tū ad eū q̃ dat nō tñ
q̃tum ad eū qui recipit. Et iterū. Spūs seruitutis in cōpara
tione ad recipientē appellak donū spiritussancti. s. quantū au
tē ad dantē sumik pro spūsancto. Itē notandū est q quidā ti
mor q̃ est ꝫ charitatē vt mundan⁹ ꝛ human⁹: ꝛ q̃dā ad chari
tatē vt timor seruilis: quidam in charitate: vt initialis: q̃dā nec
p̃ter charitatē nec cōtra charitatē vt naturalis. Pręk natura
lē timorē: quattuor timores: immo multo plures: q̃ non enu
merat timorē humanū nec timorē reuerētię. Itē Johānes da
mascen⁹ assignat sex species timoris alias ab his vt videk. Di
cit em̄ diuiditur em̄ timor in sex: in segnicię: in erubescentiā: in
verecundiā: in admirationē: in stuporem: in agoniā. Segnici
es est timor futurę opinionis. Erubescentia est timor in expe
ctatione conuitij. Verecundia est timor in turpi facto. Admi
ratio est timor ex magna imaginatione. Stupor est timor ex
inconsueta imaginatione. Agonia est timor pro casu. s. per in
fortuniū: nihil aūt horū videtur esse aliquid illoꝝ. Soło. Hic
sumit large mundanū timorē vt cōprehēdat humanū. Mun
dano timore timet qui res suas timet amittere: et ꝓpter hoc
faceret malum. Human⁹ timor pelli suę ꝛ propter hoc facit
malum. Item quia timor reverentie annexus est casto: intelli
gitur p ipm̄. Ad aliud dicūt q Johānes damascen⁹ loquitur
tm̄ de passionibus ꝛ referunt ad timorem naturalē. Castū qui
bonus ē: ipe em̄ nos generat filios: imo initialis. Soło. Filius
q̃q dicit q̃ habet gr̄am gratū facientē. Joh. j. a. Ded ꝛ eis
potestatē filios

¶ dei. a ¶Ipse enī spūs: vt dictū ē in hac tertia pte capītuli: ꝓbat q̄ hunc fructum consequimur q̄ sumus filij dei: qō iam ꝓbauit p naturā amoris: Hic ꝓbat idē p ℞gustantiam hereditatis ēternę: quę nobis datur in pñti. Et qz hereditas tñ filius dat: signū est q̄ filij sumus: z hoc est spiritussanctus.

c ¶Reddit testimoniū spiritui nr̄o. i. generat in nobis ℞gustantiā ēternę dulcedinis: quę testimoniū est ēternę hereditatis q̄ dabit filijs

a ¶Ipē enī spūs testimoniū red-
b c dit spiritui nostro q̄ sum⁹ filij
d dei. Si aūt filij z heredes: he-
e redes quidez dei: cohęrēdes

solis. Et pōt cōtinua ri aduītimū. Dico q̄ spm̄ clamam⁹. Ab ba pater: quasi cer ti q̄ sumus filij dei et recte. b ¶Enim. i. qz. a ¶Ipse zc̄. Sz ne credat q̄s q̄ parum gnū. d ¶Si aūt filij z heredes: qz magnū ē eē heredes dei inq̄tum est de⁹. e ¶Cohęredes autē christi: inq̄tū ihe est hō. Sed qz q̄nq̄ habētes spem magnę hereditatis sūt ociosi: addit: f ¶Si tamē cōpatimur. i. ad similitudinē illius patimur: z nō ꝓpter inanem gl̄iam vel vitā tpalē: & g ¶Et et glorificemur. Remouet pusillanimitatē z icitat ad magnanimitatē: qz vt dicit Seneca: Spes przmū scala est labozis. Et ℔ est: b ¶Existimo. Min⁹ dicit et pl⁹ significat. i. valde certus sum. Et iuuanda est significatio ex modo ꝓlationis. ¶huius temporis: q̄s sustinem⁹ in hoc tempore.

f aūt christi: si tñ cōpatimur/
s vt ēt cōglorificemur. Existi/
b mō enim q̄ non sunt condi/
t gnę passiones hūius tēporis

quis pōt dicere/mundū est cor meū. Solō. Duplex est scia: Quędā certitudinis/fm hāc null⁹ scit se habere nisi sit ei reuelatū. Et est scia experiētię siue cōiecturę: sic pōt scire se habere charitatē: z ad hanc sciam intelligunt oēs aūctes: q̄ vident hoc ꝓbare. Alię aūt q̄ ꝓbāt q̄ null⁹ scit/de scia certitudinis intelliguntur. Ad illud Aug⁹. Si habes vides eā i corde: verū est non tñ cognosco vtrū sit charitas: qz video tñ inq̄tuz est dilectio: & non video vtrū sup oia: z hoc ē cōpletiuū charitat⁹. Remissionē cū trinitas faciat ꝓpzie tñ ad spm̄sctm̄. i. a ꝓpzietate: qz aliter pr̄ vel filij⁹ nō faceret remissionē pctōz. Et valet ad q̄stionē illā: vtz spūsctūs sit amor ꝓpzie. Et pōt dici q̄ appzopiate sic hic oportet exponere: ꝓpzie id ē a ꝓpzietate. Vnū corp⁹ zc̄. j. Cor. x. d. Unitas enī nos cōpaginat quā facit charitas zc̄. et spūs est q̄ viuificat. Joh. vj. g. Sz nō viuificat nisi qō inuenit cōpaginatū: & non viuit hō spūal̄r nisi p charitatē: & charitas ꝑma est virtutūm̄ō fides: nec ꝑmo viuificat fides & charitas: Quid est & qō dic̄ Abacuk. ij. a. Just⁹ aūt ex fide viuit: immo ex charitate. Solō. Fides cōpaginat z charitas: & fides ꝑmo: qz p ipam ē ꝑma vnio aię ad deū. Primo enī vnit aīa deo fm intellectū qō fit p fidē: deinde fm affectū: qō fit p charitatē. Or & ō: hic: nisi spūsctūs inuenerit mēbra cōpaginata nō vegetat: verū est: z hęc cōpaginatio ꝑmo fit p fidē z ꝑsūmat p charitatē: z ꝓpr̄ hoc attribuit hic vnitas charitati: & ꝑmo est p fidē: z statim vt est cōpaginatio est ibi vita: z iō ōr Abacuk. ij. a. z Heb. x. g. z Roma. j. b. Quia just⁹ ex fide viuit. Ut amemus vnitatē. Eccl. xxv. a. Inter trib⁹ bñplacitū est spūi meo zc̄. cōcordia fratrū: amor ꝓximorū: vir z mulier sibi bñ ꝓsentiētes. Itē ōr Cañ. iij. c. Vulnerasti cor meū sozor mea sponsa: vulnerasti cor meū in vno oculorū. i. in vnitatē ℙlatoꝝ tuoꝝ. Propt̄ viros ꝓgregatos. Act. ij. a. Sup hanc societatē. i. ad hāc designandā. Oibus linguis Act. ij. a. Testimoniū filiorū. i. q̄ sunt filij. Signū pñū: q̄i dak charta de hereditate ēterna habēda. In q̄ z cū q̄ bti erim⁹: qz videdo eū bñ erim⁹. Joh. xvij. a. Hęc est vita ēterna. Similes ei. j. Joh. iij. a. Humanis legib⁹. Heb. ix. c. Ubi testamentū est mors necesse est intercedat testatoris. Mos tñ hęredes dicimur: etsi non discedat. Unde hic hęres sonat in parte significationis: qz hęres ꝓpzie ōr q̄ habet hereditatē pr̄ie suo iā mortuo: Filij spōsi. Matth. ix. b. Ex pte cogn̄scim⁹. j. Cor. xiij. c. Ut tūc nō videat p speculū: quo vestigiū trinitatis relucet in oīni creatura. Vel donū intellect⁹. Itē angelus duplicem habet intellectū de creatura. Passione decedēs: a mūdo inq̄tū hō. Pacē relinq̄. Joh. xiiij. d. Christus hereditas suoꝝ est: fm q̄ pascit. Ubi nos habemus: Dñs regit me zc̄. Ps. 22. alia trāslatio hz: dñs pascit me. Thren. iij. c. Pars mea dñs dixit aīa mea. Et Ps. Portio mea zc̄. Itē dñs pars hereditatis meę. Jpi hereditas eius: qz ipse suos excolit z augmentat sicut hō hereditatē suā excolit zc̄. Ad similitudinē eius patimur. Un̄ Matth. xx. c. Potestis bibere calicē quē ego bibiturus sum. ē. vj. a. Si cōplātati sum⁹ similitudini mortis eius zc̄. ij. Timoth. ij. a. Si cōpatimur z cōregnabim⁹. Dis ꝑo q̄ nō cōpatiunt ei ōr. Amos. vj. a. Uę qui opulenti estis in sion. Et. j. b. Et nihil patiebantur super contritione ioseph. Necessaria est patiētia. Luc̄. xxj. d. In patiētia vestra possidebitis aīas vestras. Passiones simul omnes non sunt cōdignę: id est sufficiētes ad ꝓmerendā futurā gloriā. Sup hoc fundata est opinio illa quę dicit q̄ nullus merer̄ vitā ēternam ex condigno. Ad idem Sap. iij. a. In paucis vexati: in multis bene disponentur. Item Matth. xxv. b. Super pauca fuisti fidelis zc̄. Et constat q̄ non sunt condigna multis. Item super illud: Media nocte surgebā zc̄. Glo. Surgebam ad confitendum: ego quidē inbians in illud bonū quod est super iudicia iustificationis tuę: id est q̄ non possunt mereri flagella quibus iustificas. Itē: In iudicijs tuis supspaui. Ibi Aug⁹. q̄ ꝓmiū maius cū meritū est: ergo non est condignū meritum ꝓmio. Itē Job. j. b. Gram ꝓ gra. i. vitā ēternā. Itē sup illud Esa.

B i. q. 3. c. salvator in pn.

Ps. 118.

Ps. 118.

Expositio Glo. c Dicit enī filij a statu: qñ habēs charitatē quicq̄d facit nō facit nisi ꝓpter deū: q̄ etsi nulla p̄na esset/nō tñ peccaret: & seruaret ꝓpt̄ se: Talē generat timor castus: z de tali fuit hic sermo. Alius autem quem generat timor initialis: etsi ꝓpter deū facit ꝑncipaliter/non tñ faceret ita attente fortē: si non eēt p̄na. Clamor iste cordis est nō labioꝝ. Quid enī valet strepitus labioꝝ/ vbi mutū est cor: dicit Aug⁹. Clamabat moyses: Exod. xiij. d. Quid clamas ad me: vocē tñ exterius nō ꝓferebat. Susanna clauso ore labijs īmotis clamabat. Dan. xiij. e. Sed ibi babek in textu exp̄sse exclamauit autē susanna voce magna z dixit zc̄. Et dicendū q̄ primo clamauit labioꝝ motu: z postea corde tñ. Et marc⁹. xiij. d. Fortasse dñs vtrūq̄ ꝓpt̄ sacramētū: Immo/ sine fortasse: vtrūq̄ enī dicit Marcus dñm dixisse. Solō. Nō est signū dubitationis an dñs dixerat vtrūq̄ an nō: sed an dixerat ꝓpter mysteriū eccl̄ię dubitabat Aug⁹. Vel dñs clamabat abba tñ: et marc⁹ addidit pater: ꝙsi interptādo: Sic illud Matth. j. d. Emanuel/ qō interpretatū ē: nobiscū de⁹. Et sic nō habes exp̄sse determinatū q̄ dñs vtrūq̄ dixerit: forte dixit tñ alterꝝ. Fec̄ vtraq̄ vnū. Eph. ij. d. Prępondēdo volūtatē dei: Marci. xiij. d. Mat. xxvj. d. Verumtñ nō sicut ego volo & sicut tu. Fecit recognoscere mētem nr̄am zc̄. q̄ filij dei sum⁹: & q̄ habem⁹ charitatē: qz aliter nō sum⁹ filij: & habēs charitatē scit se habere eā. Ad idē Esa. xxij. c. Nunc cognoui q̄ timeas deū. Glo. Cognoscere te fecit: z loquit de timore filiali: & sciuit se habere charitatē. Item Aug⁹. Si habes charitatē/interroga viscera tua. Itē sit aliqs i nullo sibi ꝙscius z accedat ad eucharistiā z firmo ꝓposito cōfitēdi qōcūq̄ sibi pctm̄ veniat ad memoriā: cōstat si aliqs debet habere gram ille habet z scit se esse in tali statu: & ipe scit se habere. Item. ij. Cor. xij. a. vbi loquit de raptu pauli: dicit Aug⁹. Quędā sūt & vident nō p imaginē & nō sit qō ipa sūt/ sed p sui pñtiā: vt de⁹ z charitas z ois affectio: sed in habente charitatē est charitas p sui pñtiā: & ab eo videt: & scit se habere charitatē. Itē Job. xiij. c. Si iustificat⁹ fuero scio q̄ iustus inuenīar: qd aptius: Itē. j. Joh. iij. c. In hoc cognouim⁹ qz in ipo manem⁹ z ipe in nobis: qm̄ de spū suo dedit nobis. Sz qz nemo scit se hīe charitatē. Probatio: qz Job. ix. b. Si venerit ad me nō videbo eū: Venit enī p gram. In eodē. c. Si simpler fuero bocipm ignorabit aīa mea. In eodem. d. Verebar oīa opa mea: & nesciebat se habere charitatē. Itē. j. Cor. iij. a. Nihil mihi ꝙscius sum sed in hoc non iustificat⁹ sum. Item Job. iij. a. Spūs vbi vult spirat z nescit zc̄. Itē Eccl̄s. ix. a. Nemo scit vtrū dign⁹ sit amore an odio. Itē Prouerb. xx. b.

a Reuelabit/et ve: qō ꝓbat. b Mā expectatio creatuꝛe.i. cuiuslibet sancti viri q̄ creatura dei ōz: qz nihil bz nisi a deo. Et cōstat q̄ nō fallat. c Reuelationē filiozum dei expectat.i. gl̄iaz filioꝝ q̄ in die iudicij manifestabit etiam malis: nō vt habeāt: sed vt qz amiserūt eā doleāt. Et nota q̄ gemiauit expectationē: ad ostendū q̄ assidui sint et intenti ad illud qō expectāt. Vl sic/ b Expectatio creaturę.i. creaturę alię ab hoie expectātes factę ꝓpter hoiem: ꝓpter qō in creatione mundi vltimo format⁹ est hō. c Reuelationē filioꝝ dei expectat/ tanq̄ tendēs ad optimū: finis.s. vt cū eo meliozet. d Vanitati subiecta. Ut dictū est apl's intendit ꝓbare q̄ sequētes legē spūs/erūt filij dei hic p gr̄az: in futuro p gl̄iaz. Et iā ꝓbauit hoc p naturā amoris: inde p p̄gu statione eternę dulcedinis qō solū filijs dabit: tertio p naturalē appetitū eternę beatitudinis qui nō fallit. Vñ dicit. Expectatio ꝛc̄. Hic aūt ostendit rōnem ꝓpter quā est hęc expectatio. Et legit hoc duplicit. Primo p̄m qō p creaturā intelligunt tm̄ boni: sic credo q̄ boni expectāt ꝛc̄. ꝛ nō sine cā. e Enim.i. qz. f Vanitati creatura.i. oēs boni. Vanitati/ essentię sui corruptionis et pęnę/ non vanitati culpę mortalis: tamen vanitati culpę venialis. g Non volens/ naturaliter. h Sed/ tamen patienter sustinet: ꝓpter eū in spe/ liberationis ab illa corruptione. Unde sequitur.

Expositio Glo.

a ad futurā gl̄iā q̄ reuelabit
b in nobis. Mā expectatio creatura
c turę reuelationem filiozū dei
d expectat. Vanitati enim ois creatura subiecta
e nō volēs: sed
f ꝓpter eum q̄ subiecit eā i spe:
g Quia et ipsa
h liberabit. Ois corruptibilis creatura ingemiscit et parturit vsq̄ adhuc. Ro.viij.b. Ois creatura ingemiscit/ et parturit/ quia nō habet quod desiderat. Et ipsa/ scilicet creatura. Liberabit/ a seruitute corruptionis. Ois/ corruptibilis/ creatura/

¶ a Quia ⁊ ipa creatura liberabit a seruitute corru/
ptionis. i. a corruptione ꝓpt quã fuit serui: Eo em̃ q̃ sum⁹
corruptibiles oportet q̃ futam⁹ necessitatib⁹ corpis. b In
libertatẽ: Ita liberabit q̃ cõsequet libertatẽ a seruitute pcti
in pñti: ⁊ libertatẽ a corruptiõe i futuro. Vel ꝙ ꝫ creatura ite
ligunt boni et mali ⁊
ꝓcipue mali: ⁊ tũc su
mit nomen creaturę
despectiue. Jn ꝫ em̃
q̃ dicit creatura tm̃
innuit q̃ nõ est recre
ata / sed tm̃ habet na
turalia q̃ fuit minora
bona: bona autẽ gr̃ę
fuit maiora bona: bona glie maria: Et ꝫ est. ¶ Creatura. i. hõ.
Subiecta est vanitati / culpę. Mõ volẽs: qz semp recal/
citrat rõ: iz tm̃ sustinet patiẽter: ¶ Propt eũ q̃ subiecit eã i
spe: qz ⁊ ipsa creatura liberabit a ꝟuitute corrupti/
onis / culpę. c ¶ Scim⁹ em̃ / tãq̃ expti. d ¶ Qz ois crea/
tura. i. hõ. e ¶ Jngemiscit. i. cũ magno gemitu desiderat
liberari. f ¶ Et parturit / cũ doloze facit qõ fac̃. g ¶ Vsq; ad
huc. i. in pñti: vel q̃diu põt dici adhuc: qõ sp põt dici in hac
vita i q̃ nest sp aliq̃d. ¶ Vt ois creatura: vniuersalit. Et ẽ ꝓ
batio a minori: qz si inanimata ⁊ irrõnabilia appetũt suã liberati
onẽ a corruptiõe: q̃ multo magis hõ. h ¶ Nõ solũ aũt. Pos/
set aliq̃s dicere qõ sic appetunt / est ex erroze spũs ⁊ imaginis:
ñdet q̃ non: quia / non solum illa / sed ⁊ nosipsi primi/
tias spũs habẽtes. Jn ꝫ notant tria: Primitię ꝛ meliori
bus bonis erãt: ⁊ ꝓmo dabant in abundantia. q. d. nos apli q̃
habuim⁹ spm̃. s. abundãtius q̃ alij ⁊ ꝓus et etiã meliora cha/
rismata. i ¶ Intra nos genim⁹: nõ solũ ꝓpter molestias
corporis: sed quia suspiramus ad eternã beatitudinem. Nos
Dico expectam⁹ / secure: k ¶ Adoptionem filioꝝ dei:
id est / redẽptionem corporis: id est vt corpus redimatur
a corruptione: cui semper subiacet dum est in mortali vita.

¶ Spe em̃. Probat
Expositio tione: ergo eua anteq̃ appetijt esse sicut dij estimauit hoc esse
Glo. ꝛ bonum: ergo añ decepta fuit q̃ peccasset: illa g̃ deceptio non
fuit pena peccati. Et hoc argumentũ ex Glo. Jm quosdã: qui
dixerũt: q̃ sicut in beata ꝟgine postq̃ facta est repatio / primũ
fuit fidelitas: ita i eua primũ fuit pctm̃ infidelitas siue erroz:
sed cõtra inesse hoc primũ est rõnabilis creaturę malũ. i. ꝓua
tio boni: deinde etiã nolẽtib⁹ subintrauit ignozãtis rerũ agen
darũ ⁊ ꝓpria noxia / ⁊ quib⁹ cõmites subintrauerũt erroz et
dolor: pr⁹ g̃ peccauit hõ ⁊ angel⁹ q̃ subintrauit erroz: ⁊ verũ
est: qz peccati pena in fallacia. Mõ fuit ergo infidelitas ꝓmũ
pctm̃: qõ verũ est: nec posset credere adã de falso qm̃ verũ: ⁊
ecõuerso nisi pr⁹ peccasset: sciebat em̃ oia sibi subiecta / ad q̃
poterat attingere cognitio hois: si aũt iudicaret de illis q̃ erãt
sup rationẽ suã ita peccaret: Ad illud / nõ appetit bonũ vel ap/
parẽs bonũ nisi ꝓus estimatũ: Dicendũ q̃ immo statim appe
tijt hõ ⁊ angelus sine ꝓdeliberatione: et etiã mõ quilibet sine
ꝓcedẽti deliberatiõe põt appetere. Signaculo amisso. i. simili
tudine eius g̃ ꝓsistit in gratuitꝫ: fit imago ꝓ eleuationẽ et de/
pssionẽ partiũ: inde coloz impzimit: et sic significat imagina/
tio. Remãsit creatura. i. naturalia. Sed qz ois creatura ẽ coz/
poralis vel aialis vel spũalis: g̃ corpalis nõ est aialis in ho/
mine: ꝫ corpalis est vegetatiua / aialis sensibilis: g̃ vegetatiua
nõ est sensibilis in hoie. Cõtra dicit Aug⁹. in lib. de diffinitio
nib⁹ ecclesiasticoꝝ dogmatũ: Necq; duas aias dicim⁹ esse in
vno hoie: sicut quidã syroꝝ dicunt. Una aialẽ q̃ aiam̃ corp⁹ q̃
cõmixta sit sanguini: ⁊ alterã spũalẽ q̃ rõni mistret: ꝫ dicimus
vnã esse eandẽq; in hoie q̃ etiã corp⁹ sua aialitate vel sensuali
tate viuificet / ⁊ semetipaz sua rõne disponat: ⁊ sic eadẽ est aia/
lis ⁊ spũalis in hoie: qõ verũ est: ꝫ distinguunt diuersis offi/
cijs. Vñ hec diuisio est subiecti in accidẽtia q̃tum ad ipm ho
minẽ: quantũ ad alia est in spẽs: in quib⁹ alia est m̃ spem aia/
Ps. 76. lis ⁊ spũalis et corpalis siue vegetatiua. ¶ Dis creatura sed
Ps. 37. nõ tota. i. nõ q̃libet ei⁹ pars. Semp in hoc nouꝫ ẽ. Vñ Ps.
Hũc ecpi. Et alibi. Tota die ꝓtristat⁹ i grediebar. Hiere. iij. f.

b huc. Mõn solũ aũt illa sed et
nosipi primitias spũs baben
i tes: ⁊ ipi intrã nos gemimus
k adoptionẽ filioꝝ dei expectã
tes redemptionẽ corpis nri.

Patrẽ me vocat ⁊ post me ingredi non cessabit. Vñ Hiero⁹.
Gloria viroꝝ pfectoꝝ est ꝓncipiũ. Eccl. xvij. a. Cũ cõsuma
uerit hõ tũc incipiet. Pro irriguo. Judic. j. b. et Josue. xv.
c. Jn sinu abzaę. Lucę. xvj. e. id est in requie in qua est abza/
am: p similitudinẽ sic sinus maris dr locus in q̃ sunt naues in/
qete. Dolere destitit: q̃ illi qui sunt in sinu
abzaę. i. in limbo nõ
dolent. Ad idẽ. s. ij.
d. sup illd. Jn sustẽta
tiõe dri ⁊c. Glo. Justi De pe. dis. 4. c.
iusti q̃ ꝓcesserũt chri banc societatẽ
sti aducti in inferno
tenebant vsq; ad pas
sionẽ: vbi nec pena oppzimebant: nec tũ deum videbãt. Sed
cõtra sup illud Act. ij. d. Solutis doloribꝰ inferni. Glo. Pa/
tet q̃ p descensum ei⁹ liberati sũt a locis inferozum: qm̃ licet i
sinu abzaę. i. in ꝓsolatione ꝙtis essent: a doloze tm̃ mortis siue
inferni soluti nõ erãt: q̃ dolebãt. Ad idẽ sup illud Zach. ix. c.
Cõuertimini ad munitionẽ vincti spei. Glo. i. habitationẽ pa
radisi vt ꝓ breui tribulatione eterna recipiatis munera. Sol.
Mõ habebãt penã materialẽ. Sed sic dr in Prouerb. xiij. b.
Spes q̃ differt affligit aiaz. Illi aũt sancti pres spem habe/
bãt vitę eternę: ꝫ qz differebat eis affligebant: ⁊ hoc appellat
dolor i Glo. sup actꝰ. Habẽtes pmitias spũs. Prouer. iij. b.
De pmitijs frugũ tuaꝝ da pauperib⁹. Glo. De posteriozib⁹
bonis. Exo. xxv. a. Obtulerũt pmitias ad factẽdũ tabernacu
lũ. Id est spm̃sanctũ ⁊ tpe ꝑus: Immo abzaã ⁊ alij sancti pres
ꝑus habuerũt spm̃sanctũ. Sol. Prius alijs de quib⁹ fit hic
sermo vt ꝑus etiã tpe signo notabili. Vt corpus etiã bñficiũ
adoptionis accipiat. i. quattuoz dotes. Et ex oĩ pte filij dei
sint. i. corpe ⁊ aia. Sz sancti mõ expectãt has ealdẽ dotes: q̃re g̃
nõ ẽ i eis mor⁹ spei: Sol. Sup illd sup: Spe em̃ salui. Spes
em̃ ⁊ mor⁹ ei⁹ nõ est tm̃ ei⁹ qõ futurũ est: ꝫ etiã nõ visi: ⁊ iõ ex
pectatio dotiũ est nob spes: sanctis aũt q̃ sunt in patria nõ: qz
vidẽt illas acsi tã ecnt i corpe. Vñ expectatio illa in sctis q̃ sũt
in patria est mor⁹ visionis nõ spei: expectatio aũt q̃ expecta/
mus alijs a nob vitã eternã fidei ẽ. Vñ idẽ est qõ credim⁹ eos
habituros vitã eternã. Vñ Aug⁹ in Ench. Spes de ꝓmissis
bonis: fides autẽ de alienis. Reformatũ. Phil. iij. d. Vt ipm
corp⁹ redimat: g̃ iterũ dabit ꝓtiũ ꝓ redẽptiõe. Sz dicẽdũ vt
liberet a morte p ꝓtiũ tã datũ. Qõ ꝑus emptũ fuit. j. Pet. j.
d. Empti estis. j. Cor. vj. d. Miserẽ mortis. Sed ita appro
bat. i. exponat. Angeli / ⁊ si nos adiuuent. s. sine doloze agere
credẽdi sũt: ne miseri estimẽt. Sed cõtra dicit Be. Et si im/
passibiles / nõ min⁹ tm̃ cõpassibiles: ꝫ quõ pñt cõpati nisi dole
ant. Jtem Aug⁹. in lib. de natura boni. Jn aia g̃ facit dolorẽ
volũtas resistẽs ptãti maiori: vt qm̃ volo aliq̃d qõ nõ possum
facere: sed angeli multa volũt q̃ nõ fiunt. Vñ patet Dan. x. c.
vbi dr. Angl⁹ ꝓsarũ restitit mihi ⁊c. ergo angeli dolẽt: vel di/
cas mihi q̃re talis resistentia faciat dolorẽ in aia ⁊ nõ in ange
lis. Qz aũt nõ doleant angeli / patet p illud Aug⁹. in lib. de ve
ra religione: Quid aũt est dolor q̃ dicit animi nisi carere reb⁹
mutabilib⁹ quib⁹ fruebat aut frui se sperauerat: sed sancti an/
geli nũq̃ fruunt rebus mutabilibus: nec sperant se posse frui:
ergo nunq̃ dolent: qõ verũ est: tm̃ nobis cõpatiunt: sicut chri
stus iudęis infidelibus cõpatiebat: nõ tm̃ patiebat in hoc: vel
dolebat m̃ rõnem: etsi em̃ vellet eos nõ destrui poterat eos
liberare. Similit etsi angelus iudęoꝝ vellet eos liberari / quia
volũtas ei⁹ nõ erat simplex / ꝫ ꝓditionata: vt liberati meliores
fierẽt: vñ nõ voluit qz nõ fuerũt liberati: vides em̃ q̃ non libe
rabant / statim ꝙpit q̃ ꝓpter bonũ erat hoc: quoꝝ deliбera
tionẽ non volebat nisi ꝓpter hoc: vñ et tũc noluit eos liberari
ne miseri efficerent. Sed chriſt⁹ voluit g̃ miser fuit. Sol. Si
habuisset tm̃ rõnem ⁊ voluisset miser fuisset: ꝫ voluit in corpe
m̃ sensualitatẽ. Qz de summis ⁊ excellẽtib⁹ angelis nefas est
dicere q̃ subiecti sũt ⁊c. Sed cõtra Aug⁹. in lib. de natura bo
ni: Dia g̃ fecit qz de nihilo fecit mutabilia sũt: g̃ angeli sũt mu
tabiles: ergo vanitati sũt subiecti. Unde: Uruntur q̃ spiri/
tus iniquitate et corpora mutabilitate. Solutio. Est vanitas
ꝛ essentię qua om/

a Spe enī. Probat p naturā spei q si habem⁹ legē spūs:filiū dei sum⁹. Dico expectam⁹:qz hoc idē speram⁹. Nota q spes aliqñ p re spata:aliqñ p habitu q speram⁹:aliqñ p spei motu ponit. Spe enī.i.motu spei. b Spes aūt.i.res spata. c Quę videt nō est spes: vñ spes è eoꝝ q̄ nō vident: vt de vita ęterna quā habebūt filiū dei:z nos spe tā eā habem⁹: q̄ filiū dei sumus. d Nō est spes.i.non ē subiecta fruti spei. e Si aūt qđ non videm⁹ speram⁹ p patientiā expectamus: q̄ patiēter nō expectāt/ non sperāt qđ nō vident. f Silr aūt z spūs. Idē ostendit p naturā petitionis: qz spūssanct⁹ docet nos petere vitā ęternam. g Adiuuat:in expectādo. h Infirmitatē:ꝓpter quā non possumus capere ea ad quę creati sumus: nec peruenire ad ipa. Adiuuat dico qđ necesse est. i Nam qđ oremus sicut oportet/orari:nescim⁹. k Sz ipe spūs postulat p nobis.i.nos postulare facit. l Gemitib⁹: qz facit nos gemere. m Inenarrabilib⁹: qz de re inenarrabili: vel qz extra nō possum⁹ enarrare illos gemit⁹ p dilatione z desiderio patrię: sic q̄ magn⁹ dolor solo gemitu ostendit. n Qui aūt scrutat corda. Nō solū fac nos spūssanct⁹:sz etiā instruit nos z docet qđ petere debeam⁹. Qui aūt scrutat corda: z ita scit gemit⁹ illos ienarrabiles. o Scit.i. facit nos scire. p Quid desiderat.i. qđ desiderare debeat. q Spūs nr̄. r Quia postulat.i.fac postulare ipos sactos. t Pro sctis/p seipis illō: qđ ē. s Scōm deū.i. deo bñplacitū.

a Spē enim salui facti sumus. b c d Spes aūt quę videt nō est spes. Nā qđ videt quis quid e sperat: Si aūt qđ non videmus speramus:per patientiā f expectam⁹. Similiter autē et g spūs ādiuuat infirmitatē nostram. Nā qđ oremus sicut h k oportet nescimus:sed ipe spi/ k l ritus postulat pro nobis gē/ l mitibus inēnarrabilib⁹. Qui m n o p q r autem scrutatur corda/ scit s qđ desiderat spiritus: quia t fm deū postulat pro sanctis.

Scimus autem

Expositio Glo. * essentię q̄ oia vana sunt. Unde angeli si relinquerent ꝓprię naturę redigerent i nihilū: Juxta illud platonis: Natura qđē corruptibilia: volūtate aūt mea incorruptibilia. Itē ē vanitas corruptibil' fm q⁹ ei⁹ ꝓncipiū est ꝓtrarietas:ḃ aūt mō tm illa q̄ sūt ex quattuor elemētis vana sūt z corruptibilia z huic vanitati z corruptioni subiectos esse angelos sanctos. Nefas est dicere oīs in hoīe liberabit' etsi non in omnib⁹ hō: hoc videt falsum:qz etiā mali a corruptione liberabunt:qz erūt incorruptibiles. Solo. In eis remanebit corruptio passibilitatis: vt sitis z esuries z hmōi:sed nō corruptio ꝓsumptionis: Ūñ semper z corrumpent z erūt incorruptibiles:semp morient z erūt immortales. Qdiu pōt dici.i. vsq̄ adhuc:sic.j.xj.d.super illud. Usq̄ i hodiernū diē. Glo. Quādiu poterit dici hodierna dies. Similiter z hic:q̄diu pōt dici vsq̄ adhuc.i.in pñti vita adhuc em̄ ōr: vbi restat aliquid:sed postmodū habebit qlibet qđ debet habere. Ūñ ibi non poterit dici adhuc q̄diu legit/ vel hic degit. Sol z luna non sine labore statuta sibi implent spacia. Sed qđ est hoc: quō laborāt: Solo. Labor est ꝓprie in animato z sensibili:sed ōr hoc:qz si mot⁹ solis esset in sensibili esset cū labore. Qđ est causa nr̄i vñ quiescēt nobis assumptis:z iō diligent nos parem⁹:qz p⁹ diē iudicij nō mouebunt
Matth.24.c. sol z luna:nec etiā firmamētū. Habacuk.iij.c. Sol z luna stetērūt.i.stabūt in habitaculo suo. Spe em̄. Glo. q̄si dixi q̄ expectam⁹ nō indiffidēter:nā certi sum⁹. Spe.s.qz vel q̄si. Ūñ spes est certa expectatio futurę beatitudinis ex meritis z gr̄a prouenięs. Solet aūt quęri:cui⁹ sit ꝓprie hęc certitudo: Et videt q⁹ fidei:qz nullus pōt certificari de futura beatitudine nisi per fidē vel reuelationē:ergo certitudo hęc q̄ spei attribuit' cū nō sit p reuelationem fidei est ꝓprie:quō ergo spes denominatur ab eo qđ est fidei: Solo. Cū dicit' spes est certa ꝛc. licet/ponit tm̄ ꝓpriative.i.spes est expectatio nō diffidens. Uel dicendū q⁹ aliqđ ponit/tñ ꝓpriat per ꝓsequęs ambiguitatē/dubitationē z diffidentiā: z est fidei ꝑmo:secūdario spei: z denominat' ab eo qđ est ꝓprie et ꝑmo fidei:qz generat' ex fide: Ex ḃ em̄ q⁹ ds credit deū summe largū sperat vitā ęternā ab eo: et in hoc delectat'. Ūñ.j.xij.c. Spe gaudētes. Nota q⁹ cū dicit' spes est certa expectatio ꝛc. intelligit' de certitudine coniectuꝛę z experiētię. Spe q̄si q̄dā merito nō simpl'r. Quęrit' quare dicat q̄si q̄dā merito: sicut em̄ simpl'r meremur credēdo z dilīgēdo ex charitate: ita z sperādo: vel dicas ꝓpter qđ nō. Solo. Pōt dici q⁹ li/q̄si expssiuū est veritatis: sicut Matth.iij. d. Spūssanct⁹ descēdit in eū q̄si colūba. Uel dicendū q⁹ sic q̄ aliqs seruiēs alij a q̄ expectat magnā remunerationē non videt ei seruire sz sibi: Silr qz magnam remunerationem expectam⁹ a deo: potius nob q̄ ipi seruimus: ipe tñ reputat seruitiū illud in meritum. Et nota q⁹ meritum rei ꝓstat i hoc q⁹ a solo deo/ex oplib⁹ nr̄is expectamus remunerationē: et talē remunerationē quā nec oculus ꝛc. Ideo dicit nos eē saluos spe:qz nōdū res est. Uidet q⁹ falsum subsit spei in eo q̄ habet charitatē / cū p̄scit⁹ ē/ ex q̄ habet charitatē habet spem: q̄ sperat se habiturū vitā ętrnā: z ꝓstat q⁹ nō habebit: q̄ sperat falsū. Solo. Null⁹ simpl'r se sperat habitur⁹ vitā ętrnā: ḃ sub ꝓditiōe si pseuerauerit vsq̄ i finē: si aūt simpl'r sperat ꝓsumptio est nō spes. Sz tūc restat q̄rere: q̄re simpl'r mot⁹ fidei vl charitat' nō est sub ꝓditiōe: Propter ḃ dixerūt alij q⁹ spei nō subest verū vel falsum:qz est tm̄ de re incōplexa: fides aūt ē de enūciabilib⁹. Spes aūt est.i.res sperata. Silr Sap. iij.c. Spes illoꝝ vacua ē.i. illa q̄ sperāt nō ē spes.i. nō ē subiecta spei ꝓtrū: sic sumit' Sap.iij.a. Spes illoꝝ imortalitate plena ē. Spei ꝓtrū: q̄ nō ē nisi de nō apparētib⁹. Heb.xj. Cōtra. Act'.vij.g. Stephan⁹ vidit cęlū aptū. Glo. Nō q⁹ ele mētoꝝ reserationē: ḃ q⁹ secretoꝝ reuelationē: q̄ videbat illa: q̄ nō sperabat illa: nec etiā fidē habebat de illis. Itē fides est de inuisibilib⁹/sic spes: tm̄ credebāt ap'li christū pati quē videbāt ꝓpꝛijs oculis. Itē ap's in raptu/nōne fidē hēbat z spem: Sol'. Spes ē tm̄ de inuisibilib⁹: De stephano dicēdū q⁹ facie ad faciē videbat deū: z iā erat cōprehēsor: nec hēbat fidē vel spem: si aūt vidit ꝓphetice q̄ clar⁹ videt deū q̄ nos: adhuc non videbat aptē/ḃ sperabat. De ap'lo dicēdū q⁹ fidē vl spem nō habebat. De ap'lis dicēdū q⁹ videbāt illū hoiem/patet z credebāt filiū dei siue hoiez q̄ erat fili⁹ dei pati. Nō videbāt/q̄ sub sole sūt: Eccs.j.c. Ut stimul⁹ ab eo discederet.ij. Cor'.xij.a. Didic⁹ se eē q⁹ petebat. Sz quō ⁹ se cū moueret i phebē ꝙgine. Rūdeo. Quia tēptatio illa fuit ad cōfuationē hūilitat' vt ipemet paul⁹ dicit: et ita petitio admonitiōis erat ⁹ salutē el⁹. Quib⁹ dictū ē: nescit' qđ petatis. Mat.xx.c. Glo. ibi: Fuit bonū eoꝝ desideriū ꝛc. Itē Hiero. Delicat⁹ est miles q̄ vult ḃ gaudere cū mūdo in futuro regnare cū christo. Nec sic ipū nec sic: ḃ q⁹ multas tribulatiōes oportet nos intrare in regnū cęloꝝ. Act'.xiiij.d. Quia z christū oportuit pati z sic intrare i gl'iaz suā. Luc'.vlt'.d. De re inenarrabili: de q̄ Esa.lxiij.b. Oculꝰ non vidit deus absq̄ te ꝛc. Gemitib⁹ non q̄reret: quia videre eum est habere ipsū. Joh.xvij.a. Hęc est vita ętrna ꝛc. Spūs loquit' in vobis. Matth.x.c. Charitas quę p spm̄ in vobis facta est ▶ Argumentum: q⁹ charitas non est ipse spiritussanctus: sed habit⁹ creatus vel fact⁹. Cōtra hanc aures claudere ꝛc. Unde non clamoꝝ sed amoꝝ clamat in aure dei. Hic gemitus columbę est. Esa.lix.c. Quasi colūbę meditantes gemem⁹. Tēptat vos de⁹ vester. Deut.xiij.a. Cōtra Jacobi.j.b. De⁹ neminē tēptat. Respōdeo: Deus tēptat ad ꝓbationē. Unde Gen̄.xxij.b. Tēptauit de⁹ abrahā: nō temptat ad decęptionē. Jacobi.j.b. De⁹ intēptatoꝝ malorum est. De die illa dicit fili⁹ nescire. Matth.xxiiij.d. Eadē ratione pater debet dici nescire: quia non facit nos scire. Rūdeo. Filius missus est ad hoc/vt eēt magist⁹ nr̄/nō p̄/nō spūssanct⁹: Et ideo/qz nō facit nos scire: dr̄ nobis nescire. s. vel in nob. Hūc cognui. Gen̄.xxij.c. Hūc autē cognoscentes. Gal'.iij.b. Cognitores suos.i.sui Spm̄ clamante: Gal'.iij.a. Jn q̄ clamam⁹. ḃ. eodē.c. Et sciēdū qz aliter adiuuat.i. ad aliud: vel alio mō. Mōdū inhabitās/ adiuuat per gratiā grat' datā. Inhabitās adiuuat iā fideles/ gr̄az grat' faciētē. Scrutari dr̄ spūs corda Hiere.xvij.b. Ego domin⁹ scrutans corda z probās renes.

* Scimus autem.

a Scimus aũt. Hic incipit q̃rta pars p̃me partis totiꝰ epi
stolę: in q̃ ostẽdit p̃destinationis legẽ esse necessariã ad salutẽ.
Cõtinua sic. Ira facit nos spũssanctꝰ postulare: nec tñ ꝺ bo/
nũ facꝫ: ꝺ etiã vt oia q̃ nob accidũt cooperent nob i bonũ. Et
ꝺ est: nõ tñ facit ꝺ: Sz scimꝰ/nos maiores ꝛ doctores. b

Spũs/ssãctꝰ/cooperat. i. facẽ cedere
Spũs/ssãctꝰ/cooperat. i. facẽ cedere
ad bonum: oia ꝛc. Uel/Cooperat/pz
et filꝰ ꝛ spũssanctꝰ: ꝛ sic est li/ oia/ accu/
satiui casus. Uel põt esse nominatiui. c
Oia cooperant. i. fiunt ꝺbꝰ diligẽtibꝰ
deũ cũ pseuerãtia seruãdo eiꝰ mãdata:
et/Uocati sũt/ per p̃dicatores exteriꝰ/
vel interiꝰ p̃ ĩspiratiõnẽ. f/Sancti. i. ad
sanctitatẽ: nõ ex meritis: sed/ de/Scõm
p̃positũ. i. ex dei p̃destinatiõnẽ ex
quã eis/oia cooperant i bonũ. g/Mã
qs p̃scivit ꝛ p̃destinauit. In p̃ma pte
p̃me ꝓpłę ostẽdit legẽ nature ad salutẽ
nõ sufficere. In secũda legẽ moysi silr nõ
sufficere: sz legẽ spũs eẽ necessariã: qõ osẽ/
dit p secundũ ca. vsq; ad sextũ: Et a sexto
vsq; huc ꝓbauit q̃ lex spũs erat necessaria ad salutẽ: Ab hoc
loco vsq; ad. xij. ostendit q̃ gra p̃destinationis superaddi/
ta tribꝰ p̃dictis legibꝰ cõpletio salutis est. Hic ꝯ incipit agere
de p̃destinatione. Et p̃mo ostẽdit quãta bona ꝓuenit nob a
p̃destinatione. Scimꝰ q̃s diligẽtibꝰ deũ ꝛc. ꝛ hoc vt p̃/
destinatio dei non frustrek. Ũs dicit. Et p̃destinauit fieri
conformes. Secũdo ostendit effectus p̃destinationis: ibi:
Quos aũt p̃destinauit hos ꝛ vocauit. Tertio quãta
nob dederit deꝰ ex p̃destinatiõe: ibi: Quid ergo dicemꝰ.
Quarto q̃ firmitas in bono nob ẽ a p̃destinatiõe: ibi: Quis
ꝯ separabit nos ꝛc. ꝛ sic finit hoc capłm. Mã ꝛc. Dixit: dili
gẽtibꝰ deũ ꝛc. Sed vñ hoc: Mã ꝛc. b/Cõformes ima/
ginis filij sui/ itrãsitiue. i. filij q̃ ẽ imago pris. j. Joh. ij. a.
Mõdũ apparuit q̃d erimꝰ: scimꝰ q̃s cũ appa. ꝛc. Cõformes di
cõnõ ad eqlitatẽ: sz ita/ i/At sit. i. appareat. k/Primoge
nitꝰ in multꝫ fratribꝰ/ diuidẽdo eis hereditatẽ eternã: qõ
nõ posset nisi aliq̃ hẽnt hereditatẽ eknã. Ut/ ꝓmogenitꝰ: qz
ꝓmogenitꝰ ꝺm legẽ potiores hẽbat vestes/ ꝛ alia silr: sic chri/
stus in glia hz potiora bona. Sz cõstat q̃ nõ haberet potiora
bona nisi aliq̃ eẽnt ibi q̃ haberẽt bona: sic diuitię diuitũ nõ co
gnoscerẽt nisi respectu paupũ. l/Quos aũt p̃destinauit.
Ostendit tres effectꝰ p̃destinatiõis. Primꝰ ẽ ifusio gr̃ę. Secũdꝰ
remissio pctõꝝ. Tertiꝰ adeptio gl̃ię in futuro: vel in/tremen/
tũ virtutũ i pñti. m/Uocauit/ vocatione interiori q̃ melꝰ
dirigit q̃ exterior: qz ꝑtus melior est ꝛ certior oñi arte. Ecce
gr̃ę infusio. n/Justificauit/ p pctõꝝ remissionẽ. o/Ma/
gnificauit. i. magnificabit ꝓbica certitudie/ i futuro p gl̃ię
q̃ adeptionẽ: vel in

ꝓpositio lo. a Scimus aũt ꝛc. Hõ aliũde q̃ a p̃destinatiõe. i. a deo pre
destinãte: Et hoc ipm facit proficere in bonũ: p actionẽ nõ al/
ta sapiẽtes. j. xij. d. Bon/ eius vsus. i. fortis patiẽtia siue su/
stinẽtia mortis. De originalis pctī meritꝫ: q̃litatiue dic̃ meritꝫ
nõ effectiue. Remanere debuerũt/ labores ꝛ dolores ex originali ꝓuenientes. Prędestinauit. i. p apposita gr̃ã ꝓparauit: hic
ponit cã p effectu. Et nota q̃ hoc verbũ p̃destinauit sonat in
partẽ significationis. i. in appositionẽ gr̃ę: ꝛ nõ in alteram. i.
adeptionẽ gl̃ię in futuro. De q̃ dixit. s. eo. c. Usq; q̃q; eadẽ cũ
pre: g̃ filiꝰ ẽ eadẽ imago cũ pre: ꝺ imago aut significat essẽtiã
aut psonã: si eẽntiã eadẽ rõne spũsctũs ẽ eadẽ imago cũ pre.
Sol. Imago significat ibi psonã: ꝛ q̃ dic̃ eadẽ/ sumit femini/
nũ p neutro: sic q̃q; masculinũ p neutro: sic ibi: Sit salꝰ illi
ꝛc. q̃ ꝛc. Illi ꝛ q̃ sumunt neutralit: et ibi: Tu trinitas vnitas
ordẽ poscit q̃ regis: q̃ p q̃. Silr hic: eadẽ est. i. eadẽ res: sic ꝛ
Joh. xiij. b. Qui videt me videt ꝛ patrẽ meũ. Sed videk q̃
christus male subiũxit hoc: cũ intẽdit ꝓbare p hoc q̃ eiusdem
essentię sit cũ pre: nõ videk ꝓbare cũ me sit ibi psonale. Sol.
loq̃bak de visiõe intellectuali: Hęc tñ solo nulla videk: qz aliõ
cadit i intellectu p hoc q̃ dico pr̃: aliud p hoc/ fili. Solo. In
duxit hoc ad ꝓbandũ q̃ nũq; eẽt eiusdẽ eẽntię/ licet eiusdem
imaginis ex cognitiõe ipius vñ sequik cognitio pris: sicut vi/
so silr cognoscik relatiuũ silr: vt ibidẽ dicit Glo. Scõm q̃ expo/
suimus. ẽ. j. Prędestinatio bñficiorũ. i. gr̃ę in pñti: ꝛ gl̃ię in futu/
ro. Põt sine p̃destinatione esse pscięntia: qz superi est siue genꝰ.
Tradidit illos. ẽ. j. d. Pctñ dei. i. a deo. Sic vt portamus. j.
Cor. xv. f. Ignẽ eknũ. Hat. xxv. d. Prędauit/ ad lucẽda suppli
cia. i. pscivit iuste puniendos: qz inuenit eos
in massa pditionis ꝛ ꝓuidit q̃ pseuerarẽt in
malicia: nec tñ prędauit ad faciẽda pctã.
Cõtra. Hõ ꝓparat a fomite ad peccãdũ: ꝛ
fomes est a deo. Solo. Deꝰ ꝓparat ad bo/
na ꝛ dat gr̃az ex q̃ bonũ habet q̃ sit bonũ.
ꝺ nõ ꝓparat ad malũ: qz nihil dat hoi ex q̃
malũ sit malũ. Pctñ em̃ nõ est malum/ qz
exit a fomite. Ut em̃ dic̃ Augꝰ: Malũ siue
pctñ est auersio ab incõmutabili bono ad
bonũ cõmutabile. Sz ex hac auersione ha/
bet malũ q̃ sit malũ: hoc etiã patet p differ
entiã q̃ assignak ink p̃destinationẽ ꝛ repro/
bationẽ. Prędestinatio em̃ tria notat: Dei
p̃uisionẽ: gr̃ę infusionẽ: gl̃ię adeptionem.
Primũ ẽ cã secũdi: ꝛ secũdũ tertij. Primo/
genitꝰ rõne dignitatis: Sic sumik Deuk. xxj. c. vbi loquik de ha
bente duas vxores: dilectã ꝛ odiosã: ꝛ dicit. Nõ potit filiũ dile/
ctę facere ꝛ p̃ferre filio odiosę ꝛc. Jure pris hereditatẽ optinẽs.
videk ẽ q̃ vbiq; debet eẽ ius q̃ ꝓmogenitꝰ hoc faciat. Sol. Lex
vetꝰ habuit tria mozalia/ quę oĩno mãserãt cerimonialia: q̃ oĩno
euacuata sũt. Judicialia q̃ cõmutata sunt ꝺm diuersos mores.
Hoc aũt fuit iudiciale: ꝛ ideo ꝺm diuersos diuersimode seruãk.
Ut ꝓmogenitꝰ ꝺz qz afi oẽm creaturã. Apo. j. b. Et. j. Cor. xv.
c. Et qz ꝓmo sine pctõ natus. Sz nõne iacob natus fuit afi sine
pctõ. Beñ. xxv. c. Et Joh. baptista. Luc. j. f. Hiere. j. b. Sz est
duplex natiuitas. Una i vtero q̃ afi infundik embrioni. Secũ
da ex vtero q̃ partꝰ in lucẽ exit. De ꝓma itelligik q̃ hic ꝺz. Ja
cob aũt ꝛ alij licet nati sũt ex vtero sine pctõ: nõ tñ i vtero: qz oẽs
habuerũt originale excepto christo. Primus impassibilis resur
gens. Cõtra. Matth. xxvij. f. Multa corpa sanctorũ q̃ dormi/
erãt surrexerũt: exeũtes de monumẽtis: g̃ nõ resurrexit ꝓmꝰ: im/
mo isti. Prętera gr̃e dicik: impassibilis: qz ibidẽ sup Matth. in
Glo. ꝺz. Hi credendi sũt cũ dño ascẽdisse simul cũ corpore: ergo
impassibiles pstat. Solo. Primus resurrexit. i. inter primos re/
surgentes: sicut illud Eccl. j. a. Primo omniũ creata est sapien/
tia. i. angelica natura creata est inter primas creaturas. Qõ aũt
dicik in Matth. dictũ est cũ anticipatione: et hęc determinatio
post eius resurrectionẽ determinat hoc verbũ venerũt. Oz autẽ
dicik ipassibilis: discrepatio est ink sanctos: Scõm Augs. verũ
est ad lr̃am qõ hic ꝺz: ipse em̃ dixit q̃ corpa illa iterũ incinerata
sunt. Beda ꝺo q̃ nõ: ꝛ ꝺm ipm dicendũ q̃ hoc dicik hic/ ad in/
nuendũ q̃ omẽs q̃ gloriose resurgẽt/ similiter erũt impassibiles.
Scõm aũt q̃ ꝓmogenitus marię vel per gr̃am. Fratres vocare
dignatus. Heb. ij. c. Uocare em̃ est cognitionẽ de fide adiuua/
re. Sed multi p̃sciti sic vocank vel iuuank: quia habent gr̃am: vt
iudas: ergo vocatio interior nõ tñ est electoꝝ. Solo. Quidam
tñ eligunk ad gr̃am. Joh. vj. g. Nõne ego duodecim vos ele/
gi ꝛc. Quidã ad gr̃am ꝛ ad gl̃iam. Eph. j. a. Oz elegit nos ante
mũdi pstitutionẽ. Hic sumik ꝓmo mõ: qz ꝛ electi p gr̃am ꝛ glori/
am pauci sunt respectu alioꝝ q̃ nunq; habẽt gr̃am. Hos ꝛ iustifi
cauit/ remissione peccatoꝝ. Argumentũ q̃ infusio gr̃ę ꝯ notak
p vocationẽ interiorẽ/ ꝓcedit remissionẽ peccatoꝝ: qõ est contra
ponetanum: qui dicebat q̃ vocatio non est infusio gratię gratum
facientis: sed gratis datę ꝛ prędestinantis. Dum peccatores essent
ẽ. v. b. ergo simul iusti et peccatores. Solutio. Cum prius es/
sent peccatores postea iustificati facti. Ũs esaias. xlviij. b. Lit/
tera septuaginta vbi nos habemꝰ/ Audita feci tibi noua extũc et
conseruata sunt quę nescis. Item Esaię. xlvj. c. Non est simi/
lis mei annuncians ab exordio nouissimum: et ab initio quę non
dum facta sunt. Hoc ergo de prędestinatis accipitur: immo de p̃de/
stinatis. Sz large sumik p̃scitis ꝺm q̃ p̃scire ẽ genꝰ ad p̃destinare:
et est sensus de p̃scitis. i. de p̃destinatis. Quattuor hic memora
ta: ꝛ ꝓmũ est cã secũdi: secũdũ tertij: tertiũ q̃rti. Unũ est in deo:
q̃ p̃destinatio nihil dic̃ qõ sit in homiẽ: ꝺ illos q̃ dicũt: Sinõ es
p̃destinatus/ facyt p̃destinerꝭ: qz illud ponit qõdã donũ: qz etiã

videk per auctem

adeptionē: vel in incremēto virtutū in pfti: z tūc non vtik ꝑte rito ꝓ futuro. a Quid g̃ dicem⁹. Prim⁹ effect⁹ ꝓdestinationis ostendit quāta dedit nobis de⁹ pater ex ꝓdestinatione: qz filiū suū: qđ nō fecisset nisi nos ꝓdestinasset. b Ad hec. i. cōtra hec. q. d. nihil. Patet em̃ ex his q̃ ꝓdestinauit nos z iustificauit: constat q̃ voluit. Ad̃ null⁹ pōt impedire vocationē suā. c Qui etiā ꝓprio filio. Hic ꝓbat q̃ dabit min⁹. i. vitā ēternā: qz dedit maius. i. filiū suum: z ita patet q̃ ꝓdestinati sum⁹. d Quis accusabit: q̃si nullus: qđ ꝓbat: e Deus: supple nō accusabit. f Qui. i. qz ipe/iustificat: g Christus: nō: qz ipe/ h Mortuus est: et non solū non condemnat/ sed etiā interpellat. i Quis ergo nos separabit. Ostendit quāta bona dedit nobis de⁹ ex ꝓdestinatiōe. Hoc ostendit: qm̃ firmitas ꝓfiandi in his bonis est nobis etiā a ꝓdestinatione: qz alias parū valeret z vocatio z iustificatio z magnitudo/nisi daret in ipsis firmitudo: ergo ex q̃ de⁹ sic vocauit/iustificauit/magnificauit: z etiam quia ꝓprium filiū nobis misit z ei noh pepcit: quis g̃ separabit: q̃si nihil. Et nota q̃ septē noīa ponit in hac ḡ exponunt in Glo. ꝓ quę significat vniuersitas tēptationū. Dicit g̃. k Tribulatio. i. corpis afflictio. l Angustia/ mētis anxietas. n Fames: penuria cibi. o Nuditas/ penuria vestitus. m Persecutio/ quę est de loco ad locū. p Periculum: apparatus mortis. q Gladius: ipa mors. q. d. z vere nihil separabit nos. r Sicut scriptū est: qz ꝓpter te. Ad̃ scriptura ꝓbat/ q̃ nihil sepabit nos qñ dicit de nob: s Propter te mortificamur tota die. Q̃ diu em̃ ꝓ deo mortificamur/ab eo nō sepamur. Vel aliter: vt b/ Sic̄ scriptū ē z̄c. rñdeat/ anthypophorę ḡ posset fieri. Posset em̃ aliqs dicere: Nūquid amici dei patiunt̃ pſecutiones: Rñdet apl's ita: sicut scriptū est z̄c. t Oues occisionis: quę non valēt nisi ad occidēdū: sicut ꝺr de pauo equo v Qui dilexit nos/ dilectione ꝓdestinationis. x Certus sū. Hic ponunt vndecim/ qui est numer⁹ transgressionis. q. d. vniuersitas tēptationū per septē signata/ ḡ solēt homes ad trasgressionem inducere: non poterit nos separare a charitate christi. Et loquitur in ꝑsona sanctorum et nihil in sua: vt dicunt postillę. y Necꝫ mors: quā minatur. z Necꝫ vita/ promissa. a Necꝫ angeli/ boni. Et tunc loquitur per impossibile.

uit. Quid g̃ dicem⁹ ad hec: Si deus pro nobis qs cōtra nos: Qui etiā ꝓprio filio suo non pepcit: sed pro nob̄ omnibus tradidit illū: Quō nō etiā cum illo oia nobis dona uit: Quis accusabit aduersus electos dei: Dē⁹ qui iustificat. Quis est qui ꝺdemnet: Christus iesus qui mortu⁹ ē: immo q̃ et resurrexit: q̃ est ad dexterā dei: qui etiā interpellat pro nobis. Quis g̃ nos separabit a charitate christi: Tribulatio/an ang̃stia/an pſecutio/an fames/ an nuditas/ an periculum/ an gladi⁹: Sicut scriptum est: Quia ꝓpter te mortificamur tota die: estimati sumus vt oues occisionis. Sed in his oibus superam⁹ propter eum qui dilexit nos. Certus sum enim/ quia neq̃ mors/ neq̃ vita/neq̃ angeli/ lij. d. Mortu⁹ est ꝓpt delicta nra z̄c. Vel maius sibi vel maius signo. Nō voce. Sz q̃re nō: Solo. supple tm̃. Hoiez quē assūpsit. i. būanā naturā quā assumpsit. Vel hoiem quē assūpsit cui⁹ naturā assumpsit. Vultui pino offert: iuxta illud: Respice i faciē christi tui. Sz q̃d est illa oīsio: nūq̃d pr̃ oculos habet corporeos q̃bus aspiciat būanitatē christi: Greg⁹. Nihil aliud ē q̃, ꝓpt nos eā suscepisse/ z in ea mortē sustinuisse. Martyrē nō facit pena/ sē cā: qz multi ex ecclia patiunt̃ q̃ nō sunt martyres: qz vt dicit Job. xxviij. a. Auro loc⁹ ē vbi ꝓflat. Aurū qđ tūsionib⁹ dilatat: nec pcussum resonat/ significat martyres: z qz quāto magis affligebāt: tāto magis crescebāt: vt ꝺr de filiꝫ Isr̄: Exo. j. c. Nec remurmurabāt ꝓberati: sed ꝓ pſecutoribus orabāt: vt Stephan⁹: Act̄. vij. g. His ꝓprius loc⁹ ē eccl'a: qz alibi patiens nō merek: nā etiā rei cum christo passi: Luc̄. xxiij. c. j. Pet. iij. d. Nemo aūt vrm patiat. Et tūc adipletū ē illō Esa. liij. d. Et cū sceleratis deputat⁹ ē. Sz dissimil' in cā: z iō neuter latronū fuit martyr: Sz nec etiā bon⁹ q̃ ꝓuersus ē: sed christ⁹ fuit martyr: imo mgr̄ martyrū. In cui⁹ significatiōe a pascha vsq̃ ad pētecostē i festo vni⁹ martyr' sp ꝺr: Filiꝫ hierusalē z̄c. Et lz sit festū plurium/nūq̃ tñ mutat qđ ibi ꝺr: Et videte martyrē cū corona z̄c. i. christū: qz ꝓpt nos passus ē: qđ significatū ē in b̄: qz crucifix⁹ ē vultu in terra demisso ad cęlū erecto: ad innuēdū q̃ patiebat ꝓ cęlesti ꝓmio obtinēdo. Superam⁹. i. suplozes efficiamur: Qđ significatū fuit Judic̄. vij. f. per b̄ q̃ gedeon in cōfractione lagunculārū hostes deuicit: Gedeon martyres: lagūculę corpa Eccl'e. iij. b. Et adamātē z silicē dedi faciē tuā. Quāto durꝰ silex ꝓculcat: tāto ꝓculcās pl⁹ lędit. Sic est de tyrānis: Quāto pl⁹ affligebāt martyres: tāto pl⁹ affligebant. Ad̃ in porticu dñe nr̄e parisius ponunt regū imagies/ ꝓncipū z tyrānorꝫ sub pedib⁹ apl'orꝫ z martyrꝫ: sed b̄ est: qz in fine ꝓculcabunt ab eis q̃s hic ꝓculcauerūt iniuste. Malach. vlt'. a. Egrediemini z saliet' sic vitul⁹ de armēto z calcabitis eos z̄c. Necꝫ vita ꝓmissa: a pseudovl' pſecutoribus. Nec ꝓncipat⁹. s. mediocris ordo: imo minor ordo ē spūs. Solo. Principatū vocat archāgelos vel dicunt ab archos qđ est ꝓnceps z angelus: z ita ꝓncipat⁹ minor est ordo q̃ virtus. Vel de bonis si fieri posset. Sic Bal'. j. b. Si angelus vel z̄c. i. si fieri posset: qz angl's dei hoc faceret. Suborn⁹: sic q̃s apparuit btō martino purpurat⁹ diabolus: surge adora me/qz ego sū christ⁹: Cui martin⁹: non legi iesū sic mentiturū: q̃ bñ legi q̃ venit vir dolorꝫ z nouissim⁹: Esa. liij. a. Fallacię p̃is. i. luciferi: vt q̃s trāsfigurat se in ag̃elū lucis. ij. Cor̄. xj. c. Sub fallacia p̃is dic̄: qz lucifer vt dicūt scti suborauit se i ꝓpria ꝑsona sub spē serpētis decipiētis euā. Ad cui⁹ imitationē se sub orāt alij dęmones/quādo volūt decipe: Sed quia ille ꝓpri⁹ suborauit: ideo ꝺr quia sub fallacię eius se suborant. Necꝫ profundum: id est sapientia et astutia alicuius callidi. Sapientia enim trahitur de occultis: Job. xxvij. c. Et minetur

Expositio Glo.

videt ꝓ auctē q̃ dicit q̃ ꝓdestinatio iuuat pcib⁹ sctoꝝ: nisi em̃ aliqđ poneret/nihil eēt b̄ dictu. Sustinēdo hāc opinionē dicē dū q̃ b̄ dicit qz ꝓdestinatio ꝺr tā de ente q̃ de nō ente: sed alia tria de ente tm̃: vel qz illa iuuant meritis ꝓcedentibus vel coherētib⁹: ꝓdestinatio ꝺo neutris meritis iuuant pcib⁹ sctoꝝ. i. homes ꝓdestinati. Possunt perimere corp⁹: z terra data est in man⁹ ipō. Job. ix. c. Et dilantare. Luc̄. ix. c. Pręter alia bona q̃ ꝓtulit nob̄. Filiū ꝓ nob̄ dedit. Esa. ix. b. Parvul⁹ nat⁹ ē nob̄ z filius dat⁹ est nob̄. Datus inq̃ in pcium nr̄ę redēptionis/i viaticū nr̄ę pegrinatiōis/in ꝓmiū nr̄ę retributionis. Qđ maius est. i. signū maioris dilectiōis. Qđ min⁹ ē q̃, filius. Quib⁹ eq̃bimur. Luc̄. xx. f. Nō vero inferiores sum⁹: Matth̄. xj. b. Qui minor est in regno cęlorū/maior est iohe baptista. Vniuersa cęlestia dei ministeria. j. Cor̄. iij. d. Oia em̃ vra sūt siue paulus z̄c. in terra dimissa. q. d. pro nullo superiori mihi obtinēdo patior/sed tm̃ ꝓ terrenis. i. peccatoribus saluādis: petr⁹ aūt crucifixus fuit romę. In futuro pares: z hoc qz erim⁹ cōphēsores vt ipi: mō sum⁹ inferiores/qz viatores z passibiles. Quia pr̃ tradidit filiū. Sex sunt causę siue cōcausę passionis

vel de malis: et tūc dicendū q denominant ab illis ordinibus a quibus ceciderunt. Et sicut inter bonos angelos quidā sūt maiores quidā minores supioribus obedientes: sic est iter malos. a Instantia: p̄sentia bona vel mala. b Fortitudo/vel violentia alicuius. c Altitudo: būanę potētię. d Necq̄ profundū: id est sapientia alicuius: vel infernus: id est si diabolus mōstret mihi infernū: et minet p̄cipitiū. Vel/Altitudo: spera. Profundū: aduersa. e Necq̄ creatura: alia a p̄dict'. Vl alia. i. noua ꝛ naturā di facta: vt si fiet equꝰ bipes. f A charitate di: q̄ diligit nos p̄destinatione. Vel/A charitate dei: a charitate q̄ diligim⁹ deū p̄ez q̄ ē in christo: qz illa eadē diligit christū q̄ ē idē qđ p̄: id ē dꝰ. Vel qui. i. charitas q̄ p̄ diligit nos. g Est: id est apparet in christo ꝛc. Per hoc em̄ q deus pater dedit nobis christū/bene apparet charitas qua diligit nos. Vñ Joh. iij. b. Sic deus dilexit mundū vt vnigenitū suum daret.

neq̄ principatus neq̄ virtutes/neq̄ instātia/neq̄ futura/ neq̄ fortitudo/neq̄ altitudo/ neq̄ profundū/neq̄ creatura alia poterit nos separare a charitate dei que ēst in christo iesu domino nostro. Ca. IX.

b Veritatē dico in christo iesu/ nō mentior: testimoniū mihi perhibente conscientia mea in spiritusancto: quōniam tristicia mihi magna est et continuus dolor cordi meo. Optabā em̄ egoipse anathema esse a chri-

p̄cipitium: vt in legenda beati cosmę et damiani. Neq̄ aduersa: supple separabūt nos a charitate christi: qa fortē ē vt mors dilectio: Cant'. viij. b. Vñ salomon Prouerb. xxx. b. Multi peccauerunt altitudine/ p̄speritate. Prouerb. j. d. Prosperitas stultorū pdet eos. Achaz in Esa. vij. b. dicebat ei q peteret signū in excelsū: id est quo cognosceret: quia nō vellet extolli in p̄speris: siue in profundo: vt nō vellet vēnī in aduersis: sed ipe noluit: dns tamen dedit/dicens: Ecce virgo ꝛc. Ex quo dns omnīū intantū se humiliauit/signū fuit q nullus debet p̄ p̄sperā extolli: q tot sustinuit/inuictū signū fuit hoc: quia nullus aduersis debet fūgi. Qđ est signū in altitudine ꝛ prosperitate. Matth. xij. c. Signū ionę ꝛc. Sicut tūc erat p bello assyriox: īmo p bello phaceę filij romelię regis israel: ꝛ rasim regis syrię. iij. Reg'. xvi. b. legit. q achaz fuit liberatus ab his duobus regib⁹ theglath phalasser auxilio regis assyriox: ergo nō p bello quo liberat⁹ est ab assyrijs erat turbatus: immo liberatus. Sol'. Pro bello assyriox: id est p bello a quo liberatus est ab assyrijs: id est per assyrios. Vel dicendū q assyria ita large sumit vt etiā cōphēdat syriā. Vñ Esa. xix. d. Erat via de egypto in assyrios. Ibi Glo. Ab euphrate vsq̄ tigrim regio assyriox fuit: ꝛ quos antiqui assyrios/nos syrios vocam⁹: partē ponētes p toto. Erat ergo turbatus p bello assyriox: id est syriox qui sunt in pte assyrię. Vel/Alia: id est noua: sed p̄ter naturā facta/ vt equus bipes ꝛc. ergo magi pharaonis fecerūt p̄ter naturā/ vertētes virgas in colubros. Cōtra. Ibi dicit Aug⁹. in Glo. q ministerio dęmonū collecta sunt semina serpentina: nec fecerūt miraculū sicut nec agricola quādo seminat granū/ ex quo nascit granū: īmo facit sm̄ naturā: nō ergo cōtra. Sol'. Fecerūt p̄ter naturā: id est cōtra solitū cursum nature: qđ fit duob⁹ modis: quādo nulla potētia ē in natura/ vt ex illa fiat qđ fit/ vt i costa adę: et in costa adę nulla potentia erat vt fieret inde mulier: sed rōne obedientia nature. Isto modo nō fecerunt p̄ter solitū cursum nature. Alius modus est/quādo potentia in natura est: tamen homines nondū viderūt q ex talibus operarer taliter natura. Hoc modo fecerūt ipi cōtra solitū cursum nature. Exo. vij. et viij. ꝛ. ij. Timoth. iij. a. Cōtra. Cū diligim⁹: qz oīb⁹ melior ē dꝰ. Sedm̄ hoc videt q magis bonus magis diligendus sit/ ergo teneor magis diligere petrū q̄ meipm̄: vel extraneū plꝰ q̄ patrē/si sit melior patre. Igit si hoc nō facio/pecco. Contra. Naturaliter plus me diligo q̄ petrū: ꝛ patrem plus q̄ extraneū: sed gratia nō est p̄ter naturā: īmo pficit eā: ergo nō plus diligere petrū teneor q̄ me. Sol'. Magis bonꝰ/magis dilectus est/alijs circūstātijs paribus. Nec est simile de petro ad deū: qz deus melior est in infinitū in se: ꝛ etiā ipsi homini q̄ hō sibi: Et ideo plus debet hō diligere deū q̄ se: Sed licet petrus melior sit in se q̄ linus: nō tamē melior est lino q̄ linus sibi. Et ideo cum melior sit vnicuiq̄ bonitas sua q̄ bonitas petri/plꝰ debet se diligere q̄ petrū: ꝛ plus patrē bonū q̄ extraneū: licet aliquantulū melior sit. Sz tāta pōt esse bonitas extranei/ q nō peccarē plus diligēdo ipm̄ q̄ patrē: vt si petrū vel nicolaum vel aliqnē sanctū. Quāta aūt bonitas p̄ pōderet naturę: nō est artis/sed charitatis determinare. Si inquā mors ipsa ē nō diligere deū: qz nihil aliud est q̄ ei ī diligēdo p̄ponere. Sz aut intelligit de dilectiōe q̄ est in habitu: aut q̄ est in actu: si q̄ est in habitu: q̄ q est in mortali sp mortē: q̄ semp peccat mortaliter/siue dormiat siue aliud faciat. Si de dilectiōe q̄ est in actu: sed feruētiori motu mouet q̄s in diligēdo tpale q̄ in diligēdo deū: ergo maiori motu mouet in illud q̄ in deū: ergo p̄ponit illud deo: q̄ peccat mortaliter: Sol'. Quādo q̄s plus vel eque ꝑm rōnē delectat in creatura/ vt in deo: peccat mortaliter: ꝛ licet feruētius moueat in tpale q̄ in deum: nō tamē plus diligit illud q̄ deū: qz q feruentior sit ille motus habet: eo q est de re sensibili: ꝛ ideo magis sentit: sed motus in deū est de re insensibili: ꝛ ideo min⁹ sentit. Job. ix. b. Si venerit ad me/nō intelligā ꝛc. Maiori ergo motu mouebit in deū: licet nō sentiat. Charitas dei hic dicta est virtus. Argumētū p̄tis magistrū: q̄ dicebat q charitas est spūssanct⁹: sed ipe diceret x̄tus: id est motꝰ x̄tutis. Dicebat em̄ q spūssanctus mouebat hominē: et motꝰ ille q̄nq̄ dicit x̄tus: q̄nq̄ charitas. Et hoc pōt p̄bari p Glo. sequentē/q̄ dicit. Que animi nostri rectissima affectio: id ē passio. Tria em̄ sunt in aīa: potētię/passiones ꝛ habitus. Per hoc q dicit q̄ est affectio: patet q ibi ponit x̄tus p motu virtutis: ꝛ ita non est contra magistrū. Expo. Ca. IX.

v Eritatem dico. Primo ostendit p̄destinationē nū q̄ frustrari/ibi: Veritatem dico. Secūdo ostēdit p̄destinationē esse gratuitā electionē/ibi: Non solū aūt illa: sed ꝛ rebecca. Tertio q etsi bonū insit homini ex dei p̄destinatiōe: nūq̄ malū ineſt alicui ex p̄destinatiōe vel p̄scientia/ibi: Quid ergo dicemus ꝛc. Quarto: quia etsi deus bene vtat malicia: tamen nō impercit ipam/ibi: Quia in hoc excitaui te. Quinto: nullū posse conqueri de domino/ si quosdā eligit/quosdā reprobat/ibi: O homo tu quis es. Sexto: nō esse personax acceptionē in dei electiōe vel p̄destinatiōe/ibi: Quos ꝛ vocauit nō solum ex iudeis. Septimo: electionē israel nō esse frustratā/ibi: Esaias aūt/pro israel. Ultimo: q etsi nō sit frustrata: tamen gratis est adimplenda/ibi: Quid q̄ dicemus. Dicit ergo: h Veritatem dico. Hic ostendit q iudei separati a christo nūq̄ fuerūt p̄destinati: ꝛ sic respondet anypophorę que posset ei fieri. Dixisti qz nihil pōt p̄destinatos separare a charitate christi: Hoc videt falsum: qz iudei sunt separati. Respōdet q separati nunq̄ fuerūt p̄destinati. Sed p̄us ostendit q multū dolet de eox̄ separatiōe/ ne aliquis dicat q hoc dicat ex inuidia. Veritatē dico: q̄si iurans hoc dicit. i Testimoniū perhibet conscientia: fundata. k In spiritusancto: qui est testis: qđ verum dico. l Quoniā tristicia mihi magna est: ꝛ desperatione iudeox̄. n Enim: quia. m Optabā: id est optatiue si esset optabile: id est si possem sine mortali. Vel/ Optabā anathema: id est diuisus: id est diutius carere visione dei p̄ ipsis. Vel diuisus

b Veritatem em̄ dico. Positus in christo. Eccls. x. a. Si spiritus potestatē habētis ascēdit super te locum tuū ne dimiseris: id est christum. m Optabam anathema fieri. Videt q male optaret: qz plꝰ se diligere q̄ ipos. Sol'. Optabam: id est optarē/ vt ponat p̄teritū imperfectū indicatiui p̄o futuro subiunctiui: qui ex natura sua impetrat conditionē. Vñ dicendū: Optarē: id est si est optabile: Sic Bal'. iij. c. Si fieri potuisset/oculos vestros eruissetis ꝛ dedisseris mihi. Vel/Optabam fieri anathema: id est diuisus: id est tribulatiōib⁹ expositus: Hoc est em̄ quodāmodo diuidi. Vñ sup illud: Deꝰ meꝰ

Expositio Glo.

Matth. 27. f.

i ꝛ vt qđ dereliqsti

ipsis. Vel diuisus: id est tribulatiõibus expositus. a Quorum: id est de numero quor. b Adoptio est filior: vt i patriarchis. c Et gloria: q̃ dicebantur ppl's peculiaris: Deut'. vij.b. Et enumerat hic oĩa: ad ostẽdendũ q̃ multũ ẽ dolendũ de puersione iudeor. d Non aũt q̃ exciderit. Ostẽdit p̃destinatione dei: & maxie de iudeis nũc̃ frustrari: Et oĩso q̃ doleat de sepatiõe iudeorũ: q̃ posset q̃s dicere contra ꝺ̃ qđ dixerat: neq̃ alia creatura poterit nos p̃destinatos separe a charitate ꝺ̃i: immo q̃ iudei sũt separati. Add ꝺ̃ rñdet. Dex est multi iudei sunt separati: sed nõ dico hoc q̃ exciderit: id est frustratũ sit ꝓpt̃ hoc. e Verbum dei: de p̃destinatione iudeorũ. Et vere nõ ꝓpter hoc excidit. g Enim: id ẽ q̃. f Nõ oẽs q̃ ex circũcisiõe israel sũt: ꝑm carnẽ. h Israelitę: id est de illis israelit' q̃ sũt p̃destinati ꝛc. Quę sequũtur similiter expone. i Sed in isaac: id est in christo et in p̃destinatis signatis p̃ isaac. Isaac eñ p̃ter solitũ cursũ naturę de sterili natus est. Sic̃ christ' p̃ter solitũ cursũ naturę ꝺ̃ beata ṽgine. Sic̃ p̃destinati nascunt̃ p̃ gratiã ꝓtra naturã. Ismael ṽo natus est ꝑm cursum naturę. k Vocabitur tibi semen. Geñ.xxj.b. l Non solũ aũt illa. Hic ostendit q̃ gratuita est electio p̃destinatiõis: id est sine meritis p̃cedentibus vel cohęrentibus. Et hoc pbat p̃ iacob & esau simul cõceptos huiusmodi. Si eñ p̃destinatio esset ex meritis: ergo prędestinatio iacob: Sed nõ est ex ꝓpriis meritis: quia añq̃ posset aliquid mereri/fuit p̃destinatus. Si dicas q̃ ex meritis patris: Eadẽ rõne esau esset p̃destinatus: cũ ab eisdẽ & in eodẽ tẽpore fuerit genitus: & in eodẽ vtero cõceptus: q̃ si in diuersis tpibus/posset aliq̃s dicere q̃ iacob fuit genitus/parẽtes eius fuerũt in charitate: & ideo ex merit' eor fuit p̃destinatus: & q̃ esau fuit genitus/erãt in mortali: & ideo fuit reprobatus. Propter ꝺ̃ addit: Ex vno cõcubitu ꝛc. m Cũ eñ nõdũ. Hic intendit ostendere q̃ dñs ex sola liberalitate sua elegit iacob: quia anteq̃ ꝙcepti essent dixit dñs: Maior seruiet minori: Geñ.xxv.c.

Expositio Glo.

sto pro fratribus meis q̃ sunt cognati mei ꝑm carnem q̃ sũt
a b israelitę: quorũ ad̃optio est fi-
c lior & gloria et testamentũ et legislatio et obsequium & promissa: quorum patres ex quibus est christ' ꝑm carnẽ: q̃ est sup oĩa de' bñdict' in ęcula: Amẽ. Nõ aũt q̃ exciderit verbũ dei. Non enim oĩes q̃ ex
d e f g b israel sunt hi sunt israelitę: neq̃ q̃ semen sunt abrahę oĩes filij: sed in isaac vocabitur tibi semen: id est q̃ nõ filij carnis/hi filij dei: sz q̃ filij sũt ꝓmissionis: ęstimant̃ in semine. Promissiõis eñ ṽbũ hoc ẽ: Secũdz hoc tẽpus veniã: & erit sarę filius.
l Nõ solũm aũt illa/ß ex rebecca ex vno cõcubitu habẽs isaac patris nostri. Cũm eñ nõdum nati fuissent/aut aliquid boni ęgissent/aut mali: vt ꝑm
k m electionem propositũ dei maneret: non ex operibus sed ex vocante dictum est ei. Quia maior seruiet minori. Sicut scriptum est. Iacob dilexi: esau aũt odio habui. Quid ergo dicemus? Numquid iniquitas apud deum? Absit. Moysi enim dicit. Miserebor cui misereor: & misericordiam prestabo cui misertus fuero. Igitur non volentis neq̃ currentis: sed miserentis dei. Dicit enim scriptura pharaoni. Quia in hoc ipsum excitaui te: vt ostendam in te virtutem meam: & vt annũciet nomen meum in vniuersa terra. Ergo cuius vult miseretur: & quem vult indurat. Dices ergo mihi. Quid adhuc conqritur? Voluntati enim eius quis resistit? O homo tu quidem quis es qui respondeas deo? Numquid dicit figmentum figulo. Quare fecisti me sic? Aut non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem: aliud aũt in contumeliam? Quod si volens deus ostendere iram: & notam facere potentiam suam: sustinuit in multa patientia vasa ire aptata in interitum: vt ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordię: quę ꝑparauit in gloriam. Quos & vocauit nos non solum ex iudeis: sed & ex gentibus. Sicut & in osee dicit. Vocabo non plebem meam plebem meam: & non dilectam dilectam. Et erit in loco vbi dictum est eis. Non plebs mea vos: ibi vocabuntur filij dei viui. Isaias aũt clamat pro israel. Si fuerit numerus filiorum israel tanquam arena maris: reliquię saluę fient. Verbum enim consummans & breuians in æquitate: quia verbum breuiatum faciet dominus super terram. Et sicut prędixit isaias. Nisi dominus sabaoth reliquisset nobis semen: sicut sodoma fuissemus: & sicut gomorra similes facti essemus. Quid ergo dicemus? Quia gentes quę non sectabantur iustitiam: apprehenderunt iustitiam: iustitiam aũt quę ex fide est. Israel aũt sectando legem iustitię: in legem iustitię non peruenit. Quare? Quia non ex fide sed quasi ex operibus legis. Offenderunt enim in lapidem offensionis: sicut scriptum est. Ecce pono in sion lapidem offensionis & petram scandali: & omnis qui credit in eum non confundetur. Fratres voluntas quidem cordis mei & obsecratio ad deum fit pro illis in salutem. Testimonium enim perhibeo illis: quia æmulationem dei habent: sed non secundum scientiam. Ignorantes enim dei iustitiam: & suam quærentes statuere: iustitię dei non sunt subiecti. Finis enim legis christus: ad iustitiam omni credenti. Moyses enim scripsit quoniam iustitiam quę ex lege est: qui fecerit homo viuet in ea. Quę aũt ex fide est iustitia sic dicit. Ne dixeris in corde tuo: quis ascendet in cęlum? hoc est christum deducere. Aut quis descendet in abyssum? hoc est a mortuis reuocare. Sed quid dicit scriptura? Prope est verbum in ore tuo & in corde tuo. Hoc est verbum fidei quod prędicamus. Quia si confessus fueris in ore tuo dominum iesum: & in corde tuo credideris quod deus illum suscitauit a mortuis: saluus eris. Corde enim creditur ad iustitiam: ore aũt confessio fit ad salutem. Dicit enim scriptura. Omnis qui credit in eum non confundetur. Non enim est distinctio iudei & græci: nam idem dominus omnium: diues in omnes qui inuocant illum. Omnis enim quicunq̃ inuocauerit nomen domini saluus erit. Quomodo ergo inuocabunt in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei quem non audierunt? Quomodo aũt audient sine prædicante? Quomodo aũt prædicabunt nisi mittantur? Sicut scriptum est. Quam speciosi pedes euangelizantium pacem: euangelizantium bona? Sed non omnes obedierunt euangelio. Esaias enim dicit. Domine quis credidit auditui nostro? Ergo fides ex auditu: auditus aũt per verbum christi. Sed dico numquid non audierunt? Quidem in omnem terram exiuit sonus eorum: & in fines orbis terrę verba eorum. Sed dico numquid israel non cognouit? Primus moyses dicit. Ego ad emulationem adducam vos in non gentem: in gentem insipientem in iram vos concitabo. Esaias aũt audet & dicit. Inuentus sum a non querentibus me: manifestus factus sum non interrogantibus me. Ad israel aũt dicit. Tota die expandi manus meas ad populum non credentem & contradicentem mihi. Dico ergo numquid repulit deus populum suum? Absit. Nam & ego israelita sum ex semine abrahę: tribu beniamin. Non repulit deus populum suum quem ꝓgnouit. An nescitis in helia quid dicit scriptura? quomodo interpellat deum aduersus israel dicens. Domine prophetas tuos occiderunt: altaria tua suffoderunt: & ego relictus sum solus: & quærunt animam meam. Sed quid dicit illi responsum diuinum? Reliqui mihi septem milia virorum qui non curuauerunt genu ante baal. Ita ergo & in hoc tempore reliquię secundum electionem gratię saluę factę sunt. Si aũt gratia: iam non ex operibus: alioquin gratia iam non est gratia. Quid ergo? Quod quęrit israel hoc non est consecutus: electio aũt consecuta est: cęteri aũt excęcati sunt. Sicut scriptum est. Deus dedit eis spiritum compunctionis: oculos vt non videant: & aures vt non audiant usque in hodiernum diem. Et dauid dicit. Fiat mensa eorum in laqueum & in captionem: & in scandalum & in retributionem eis. Obscurentur oculi eorum ne videant: & dorsum illorum semper incurua. Dico ergo numquid sic offenderunt vt cadant? Absit. Sed illorum delicto saluatio gentibus: vt illos æmulentur. Quod si delictum illorum diuitię sunt mundi: & diminutio eorum diuitię gentium: quanto magis plenitudo eorum? Vobis aũt dico gentibus. Quamdiu quidem ego sum gentium apostolus: ministerium meum honorificabo. Si quo modo ad æmulandum prouocem carnem meam: & saluos faciam aliquos ex illis. Si enim amissio eorum reconciliatio est mundi: quæ assumptio nisi vita ex mortuis? Si aũt delibatio sancta est & massa: & si radix sancta & rami. Si aũt quidam ramorum fracti sunt: tu aũt cum oleaster esses insitus es in illis: & socius radicis & pinguedinis olivę factus es: noli gloriari. Non tu radicem portas: sed radix te. Dices ergo. Fracti sunt rami vt ego inserar. Bene. Propter incredulitatem fracti sunt: tu aũt fide stas. Noli altum sapere: sed time. Si enim deus naturalibus ramis non pepercit: ne forte nec tibi parcat. Vide ergo bonitatem & severitatem dei: in eos quidem qui ceciderunt severitatem: in te aũt bonitatem dei si permaneas in bonitate. Alioquin & tu excideris. Sed & illi si non permanserint incredulitate: inserentur. Potens enim est deus iterum inserere illos. Nam si tu ex naturali olivastro excisus es: & contra naturam insitus es in bonam olivam: quanto magis hi qui secundum naturam inserentur olivę suę? Non enim volo vos fratres ignorare mysterium hoc: vt non sitis vobismetipsis prudentes: quia cęcitas ex parte contigit in israel donec plenitudo gentium intraret: & sic omnis israel saluus fieret. Sicut scriptum est. Veniet de sion qui eripiat & auertat impietates a iacob: & hęc illis a me testamentum cum abstulero peccata eorum. Secundum euangelium quidem inimici propter vos: secundum electionem aũt charissimi propter patres. Sine pęnitentia enim sunt dona & vocatio dei. Sicut enim aliquando & vos non credidistis deo: nunc aũt misericordiam consecuti estis propter incredulitatem horum: ita & isti nunc non credunt in vestram misericordiam: vt & ipsi misericordiam consequantur. Conclusit enim deus omnia in incredulitate: vt omnium misereatur. O altitudo diuitiarum sapientię & scientię dei: quam incomprehensibilia sunt iudicia eius & inuestigabiles vię eius. Quis enim cognouit sensum domini? aut quis consiliarius eius fuit? aut quis prior dedit illi & retribuetur ei? Quoniam ex ipso & per ipsum & in ipso sunt omnia ipsi gloria in sęcula. Amen. Obsecro itaque vos ego vinctus in domino: vt digne ambuletis vocatione qua vocati estis: cum omni humilitate & mansuetudine: cum patientia supportantes inuicem in charitate: solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Vnum corpus & vnus spiritus: sicut vocati estis in vna spe vocationis vestrę. Vnus dominus: vna fides: vnum baptisma. Vnus deus & pater omnium: qui est super omnes & per omnia & in omnibus nobis. Vnicuique aũt nostrum data est gratia secundum mensuram donationis christi. Propter quod dicit. Ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem: dedit dona hominibus. Quod aũt ascendit quid est nisi quia & descendit primum in inferiores partes terrę? Qui descendit ipse est & qui ascendit super omnes cęlos: vt adimpleret omnia. Et ipse dedit quosdam quidem apostolos: quosdam aũt prophetas: alios aũt euangelistas: alios aũt pastores & doctores: ad consummationem sanctorum in opus ministerii: in ędificationem corporis christi: donec occurramus omnes in vnitatem fidei & agnitionis filii dei in virum perfectum: in mensuram ętatis plenitudinis christi. Vt iam non simus paruuli fluctuantes & circumferamur omni vento doctrinę in nequitia hominum in astutia ad circumuentionem erroris. Veritatem aũt facientes in charitate: crescamus in illo per omnia qui est caput christus. Ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem iuncturam subministrationis: secundum operationem in mensuram vnius cuiusque membri: augmentum corporis facit in ędificationem sui in charitate. Hoc ergo dico & testificor in domino: vt iam non ambuletis sicut & gentes ambulant in vanitate sensus sui: tenebris obscuratum habentes intellectum: alienati a vita dei per ignorantiam quę est in illis: propter cęcitatem cordis ipsorum: qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitię in operationem immunditię omnis: in auaritiam. Vos aũt non ita didicistis christum: si tamen illum audiuistis & in ipso edocti estis: sicut est veritas in iesu: deponere vos secundum pristinam conuersationem veterem hominem qui corrumpitur secundum desideria erroris. Renouamini aũt spiritu mentis vestrę: & induite nouum hominem qui secundum deum creatus est in iustitia & sanctitate veritatis. Propter quod deponentes mendacium loquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo: quoniam sumus inuicem membra. Irascimini & nolite peccare. Sol non occidat super iracundiam vestram. Nolite locum dare diabolo. Qui furabatur iam non furetur: magis aũt laboret operando manibus suis quod bonum est vt habeat vnde tribuat necessitatem patienti. Omnis sermo malus de ore vestro non procedat: sed si quis bonus ad ędificationem fidei: vt det gratiam audientibus. Et nolite contristare spiritum sanctum dei in quo signati estis in diem redemptionis. Omnis amaritudo & ira & indignatio & clamor & blasphemia tollatur a vobis cum omni malitia. Estote aũt inuicem benigni misericordes donantes inuicem sicut & deus in christo donauit vobis. Estote ergo imitatores dei sicut filii charissimi: & ambulate in dilectione sicut & christus dilexit nos & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam deo in odorem suauitatis. Fornicatio aũt & omnis immunditia aut auaritia nec nominetur in vobis sicut decet sanctos: aut turpitudo aut stultiloquium aut scurrilitas quę ad rem non pertinet: sed magis gratiarum actio. Hoc enim scitote intelligentes quod omnis fornicator aut immundus aut auarus quod est idolorum seruitus non habet hereditatem in regno christi & dei. Nemo vos seducat inanibus verbis. Propter hęc enim venit ira dei in filios diffidentię. Nolite ergo effici participes eorum. Fuistis enim aliquando tenebrę: nunc aũt lux in domino. Vt filii lucis ambulate. Fructus enim lucis est in omni bonitate & iustitia & veritate probantes quid sit beneplacitum deo. Et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum: magis aũt & redarguite. Quę enim in occulto fiunt ab ipsis turpe est & dicere. Omnia aũt quę arguuntur a lumine manifestantur. Omne enim quod manifestatur lumen est. Propter quod dicit. Surge qui dormis & exurge a mortuis & illuminabit te christus. Videte ergo fratres quomodo caute ambuletis non quasi insipientes: sed vt sapientes redimentes tempus quoniam dies mali sunt. Propter hoc nolite fieri imprudentes: sed intelligentes quę sit voluntas dei. Et nolite inebriari vino in quo est luxuria: sed implemini spiritu sanctificantes vosmetipsos in psalmis & hymnis & canticis spiritualibus: cantantes & psallentes in cordibus vestris deo patri gratias agentes semper pro omnibus in nomine domini nostri iesu christi. Subiecti inuicem in timore christi. Mulieres viris suis sicut domino: quoniam vir caput est mulieris. Sicut christus caput est ecclesię: ipse saluator corporis eius. Sed sicut ecclesia subiecta est christo: ita & mulieres viris suis in omnibus. Viri diligite uxores vestras sicut & christus dilexit ecclesiam & seipsum tradidit pro ea: vt illam sanctificaret mundans lauacro aquę in verbo vitę: vt exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam non habentem maculam aut rugam aut aliquid huiusmodi: sed vt sit sancta & immaculata. Ita & viri debent diligere uxores suas vt corpora sua. Qui suam uxorem diligit seipsum diligit. Nemo enim unquam carnem suam odio habuit: sed nutrit & fouet eam sicut & christus ecclesiam: quia membra sumus corporis eius de carne eius & de ossibus eius. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem & adhęrebit uxori suę: & erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est: ego aũt dico in christo & in ecclesia. Verumtamen & vos singuli vnusquisque uxorem suam sicut seipsum diligat: uxor aũt timeat virum. Filii obedite parentibus vestris in domino hoc enim iustum est. Honora patrem tuum & matrem quod est mandatum primum in promissione. Vt bene sit tibi & sis longęuus super terram. Et patres nolite ad iracundiam prouocare filios vestros: sed educate eos in disciplina & correptione domini. Serui obedite dominis carnalibus cum timore & tremore in simplicitate cordis vestri sicut christo: non ad oculum seruientes quasi hominibus placentes: sed vt serui christi facientes voluntatem dei ex animo cum bona voluntate seruientes sicut domino & non hominibus: scientes quod unusquisque quodcunq̃ fecerit bonum hoc recipiet a domino siue seruus siue liber. Et vos domini eadem facite illis remittentes minas: scientes quia & illorum & vester dominus est in cęlis: & personarum acceptio non est apud eum. De cętero fratres confortamini in domino & in potentia virtutis eius. Induite vos armaturam dei vt possitis stare aduersus insidias diaboli: quoniam non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem: sed aduersus principes & potestates aduersus mundi rectores tenebrarum harum: contra spiritalia nequitię in cęlestibus. Propter quod accipite armaturam dei vt possitis resistere in die malo & in omnibus perfecti stare. State ergo succincti lumbos vestros in veritate & induti loricam iustitię & calciati pedes in preparationem euangelii pacis: in omnibus sumentes scutum fidei in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere: & galeam salutis assumite & gladium spiritus quod est verbum dei per omnem orationem & obsecrationem orantes omni tempore in spiritu & in ipso vigilantes in omni instantia & obsecratione pro omnibus sanctis & pro me vt detur mihi sermo in aperitione oris mei cum fiducia notum facere mysterium euangelii pro quo legatione fungor in catena: vt in ipso fiducialiter audeam prout oportet me loqui. Vt aũt sciatis & vos quę circa me sunt quid agam omnia vobis notum faciet tychicus charissimus frater & fidelis minister in domino: quem misi ad vos ad hoc ipsum vt cognoscat quę circa nos sunt & consoletur corda vestra: cum omnibus qui diligunt dominum nostrum iesum christum in incorruptione. Gratia vobiscum. Amen.

Ad Philippenses incipit feliciter.

Paulus & timotheus seruus iesu christi omnibus sanctis in christo iesu qui sunt philippis cum episcopis & diaconibus: gratia vobis & pax a deo patre nostro & domino iesu christo. Gratias ago deo meo in omni memoria vestri semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis cum gaudio deprecationem faciens super communicatione vestra in euangelio a prima die usque nunc: confidens hoc ipsum quod cępit in vobis opus bonum perficere usque in diem christi iesu. Sicut mihi iustum est hoc sentire pro omnibus vobis eo quod habeam vos in corde meo & in vinculis meis & in defensione & confirmatione euangelii socios gaudii mei omnes vestros esse. Testis enim mihi est deus quomodo cupiam omnes vos in visceribus iesu christi. Et hoc oro vt charitas vestra magis & magis abundet in scientia & in omni sensu: vt probetis potiora vos: vt sinceri sitis & sine offensa in diem christi: repleti fructu iustitię per iesum christum in gloriam & laudem dei. Scire aũt vos volo fratres quia quę circa me sunt magis in profectum euangelii venerunt: ita vt vincula mea manifesta fierent in christo in omni prętorio & in cęteris omnibus: & plures fratres in domino confidentes vinculis meis abundantius audere verbum dei sine timore. Quidam quidem & propter inuidiam & contentionem: quidam aũt & propter bonam voluntatem christum prędicant. Illi quidem ex contentione christum annũciant non sincere existimantes pressuram se suscitare vinculis meis. Quid enim? dum omni modo sive occasione sive veritate christus annũcietur: in hoc & gaudeo sed & gaudebo. Scio enim quia hoc mihi proueniet in salutem vestram & vestrum subministrante spiritu iesu christi: secundum exspectationem & spem meam quia in nullo confundar: sed in omni fiducia sicut semper & nunc magnificabitur christus in corpore meo sive per vitam sive per mortem. Mihi enim vivere christus est & mori lucrum. Si aũt vivere in carne hoc mihi fructus operis & quid eligam nescio. Coarctor aũt e duobus desiderium habens dissolui & esse cum christo multo magis melius. Permanere aũt in carne necessarium propter vos. Et hoc confidens scio quia manebo & permanebo omnibus vobis ad profectum & gaudium fidei vestrę: vt gloriatio vestra abundet in christo iesu in me per meum adventum. Tantum digne euangelio christi conuersamini: vt sive cum venero & videro vos sive absens audiam de vestris rebus quia statis in uno spiritu unanimes collaborantes fidei euangelii: & nihil terreamini ab aduersariis quę illis causa est interitus: vestra aũt salutis & hoc a deo. Quia vobis donatum est pro christo non solum vt in eum credatis: sed & vt pro illo patiamini: eundem certamen habentes quale vidistis in me & nunc audistis de me. Si qua ergo consolatio in christo si qua consolatio charitatis si qua societas spiritus si quę viscera miserationes: implete gaudium meum vt eadem sapiatis eandem charitatem habentes unanimes idipsum sentientes: nihil per contentionem neque per inanem gloriam: sed in humilitate superiores sibi inuicem arbitrantes non quę sua singuli considerantes: sed & ea quę aliorum. Hoc enim sentite in vobis quod & in christo iesu: qui cum in forma dei esset non rapinam arbitratus est esse se equalem deo: sed semetipsum exinanivit formam serui accipiens in similitudinem hominum factus & habitu inuentus ut homo. Humiliauit semetipsum factus obediens usque ad mortem mortem aũt crucis. Propter quod & deus exaltauit illum & donauit illi nomen quod est super omne nomen: vt in nomine iesu omne genu flectatur cęlestium terrestrium & infernorum: & omnis lingua confiteatur quia dominus iesus christus in gloria est dei patris. Itaque charissimi mei sicut semper obedistis non ut in præsentia mea tantum sed nunc multo magis in absentia mea cum timore & tremore vestram ipsorum salutem operamini. Deus enim est qui operatur in vobis & velle & perficere pro bona voluntate. Omnia aũt facite sine murmurationibus & hesitationibus: vt sitis sine crimine & simplices filii dei sine reprehensione in medio nationis prauę & peruersę inter quos lucetis sicut luminaria in mundo verbum vitę continentes in laudem mihi in die christi quia non in vacuum cucurri neque in vacuum laboraui. Sed & si immolor super sacrificium & obsequium fidei vestrę gaudeo & congaudeo omnibus vobis. Idipsum aũt & vos gaudete & congaudete mihi. Spero aũt in domino iesu timotheum me cito mittere ad vos vt & ego bono animo sim cognitis quę circa vos sunt. Neminem enim habeo tam unanimem qui sincere pro vobis sollicitus sit. Omnes enim quę sua sunt quęrunt non quę iesu christi. Probitatem aũt eius cognoscite quia sicut patri filius mecum seruiuit in euangelio. Hunc quidem spero me mittere statim ut videro quę circa me sunt. Confido aũt in domino quia & ipse cito veniam. Necessarium aũt existimaui epaphroditum fratrem & cooperatorem & commilitonem meum vestrum aũt apostolum & qui ministrauit necessitati meę mittere ad vos. Quoniam desiderans vos erat & mœrens propterea quod audieritis eum infirmatum. Nam & infirmatus est usque ad mortem sed deus misertus est eius non solum autem eius sed & mihi ne tristitiam super tristitiam habeam. Festinantius ergo misi eum vt videntes eum iterum gaudeatis & ego sine dolore sim. Excipite ergo illum in domino cum omni gaudio & huiusmodi habete in honore: quia propter opus christi usque ad mortem accessit tradens animam suam vt impleret ea quę ex parte vestra erga me deerant obsequia. De cętero fratres gaudete in domino. Eadem scribere vobis mihi quidem non piget vobis autem cautos facit. Videte canes videte malos operarios videte concisionem. Nos enim sumus circumcisio qui spiritu deo seruimus & gloriamur in christo iesu & non in carne confidentes. Quamquam ego habeam confidentiam & in carne. Si quis alius videtur confidere in carne ego magis. Circumcisione octauo die genus israel tribus beniamin hebreus ex hebreis secundum legem pharisęus secundum æmulatorem persequens ecclesiam secundum legem iustitię qui fuit in lege conuersatus sine querela. Sed quę mihi fuerunt lucra hęc arbitratus sum propter christum detrimentum. Verumtamen existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam iesu christi domini mei propter quem omnia detrimentum feci & arbitror ut stercora ut christum lucrifaciam & inueniar in illo non habens meam iustitiam quę ex lege sed eam quę est per fidem christi quę ex deo est iustitia fidei ad cognoscendum illum & virtutem resurrectionis eius & societatem passionum illius configurans morti eius si quo modo occurram ad resurrectionem quę est ex mortuis. Non quod iam acceperim aut iam perfectus sim: sequor aũt si quo modo comprehendam in quo & comprehensus sum a christo iesu. Fratres ego me non arbitror comprehendisse unum aũt quę quidem retro sunt obliuiscens in anteriora me extendens ad destinatum persequor ad bravium supernę vocationis dei in christo iesu. Quicunq̃ ergo perfecti hoc sentiamus: & si quid aliter sapitis & hoc deus vobis reuelabit. Verumtamen ad quod peruenimus eadem ambulemus regula sapere. Imitatores mei estote fratres & obseruate eos qui ita ambulant sicut habetis formam nostram. Multi enim ambulant quos sępe dicebam vobis nunc aũt & flens dico inimicos crucis christi quorum finis interitus quorum deus venter & gloria in confusione ipsorum qui terrena sapiunt. Nostra enim conuersatio in cęlis est. Vnde & saluatorem exspectamus dominum nostrum iesum christum qui reformabit corpus humilitatis nostrę configuratum corpori claritatis suę secundum operationem qua possit & subiicere sibi omnia. Itaque fratres mei charissimi & desiderati gaudium meum & corona mea sic state in domino charissimi. Euodiam rogo & sinthicen deprecor idipsum sapere in domino. Etiam rogo & te germane compar adiuua illas quę mecum laborauerunt in euangelio cum clemente & cęteris adiutoribus meis quorum nomina sunt in libro vitę. Gaudete in domino semper iterum dico gaudete. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Dominus prope est. Nihil solliciti sitis: sed in omni oratione & obsecratione cum gratiarum actione petitiones vestrę innotescant apud deum. Et pax dei quę exsuperat omnem sensum custodiat corda vestra & intelligentias vestras in christo iesu. De cętero fratres quęcunq̃ sunt vera quęcunq̃ pudica quęcunq̃ iusta quęcunq̃ sancta quęcunq̃ amabilia quęcunq̃ bonę famę si qua virtus si qua laus disciplinę hęc cogitate quę & didicistis & accepistis & audistis & vidistis in me hęc agite & deus pacis erit vobiscum. Gauisus sum aũt in domino vehementer quia aliquando tandem refloruistis pro me sapere: in quo & sapiebatis sed occupati eratis. Non quasi propter penuriam dico: ego enim didici in quibus sum sufficiens esse. Scio & humiliari scio & abundare: ubique & in omnibus institutus sum & saturari & esurire & abundare & penuriam pati. Omnia possum in eo qui me confortat. Verumtamen bene fecistis communicantes tribulationi meę. Scitis aũt & vos philippenses quod in principio euangelii quando profectus sum a macedonia nulla mihi ecclesia communicauit in ratione dationis & accepti nisi vos soli. Quia & thessalonicam semel & bis in usus meos misistis. Non quia inquiram datum: sed inquiram fructum abundantem in rationem vestram. Habeo aũt omnia & abundo. Repletus sum accepta ab epaphrodito quę a vobis missa sunt odorem suauitatis hostiam acceptabilem placentem deo. Deus aũt meus impleat omnem desiderium vestrum secundum suas diuitias in gloria in christo iesu. Deo aũt & patri nostro gloria in sęcula sęculorum. Amen. Salutate omnem sanctum in christo iesu. Salutant vos qui mecum sunt fratres. Omnes vos sanctos salutant maxime aũt qui de cesaris domo sunt. Gratia domini nostri iesu christi cum omnibus vobis. Amen.

Ad Colossenses incipit feliciter.

Paulus apostolus iesu christi per voluntatem dei & timotheus frater colossis sanctis & fidelibus fratribus in christo gratia vobis & pax a deo patre nostro & domino iesu christo. Gratias agimus deo & patri domini nostri iesu christi semper pro vobis orantes: audientes fidem vestram in christo iesu & dilectionem quam habetis in omnes sanctos propter spem quę reposita est vobis in cęlis quam audistis in verbo veritatis euangelii quod peruenit ad vos sicut & in vniuerso mundo est & fructificat & crescit sicut & in vobis ex qua die audistis & cognouistis gratiam dei in veritate. Sicut didicistis ab epaphra charissimo conseruo nostro qui est fidelis pro vobis minister christi qui & manifestauit nobis dilectionem vestram in spiritu. Propter quod & nos ex qua die audiuimus non cessamus pro vobis orantes & postulantes vt impleamini agnitione voluntatis eius in omni sapientia & intellectu spirituali: vt ambuletis digne deo per omnia placentes in omni opere bono fructificantes & crescentes in scientia dei in omni virtute confortati secundum potentiam claritatis eius in omni patientia & longanimitate cum gaudio gratias agentes patri qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine: qui eripuit nos de potestate tenebrarum & transtulit in regnum filii dilectionis suę in quo habemus redemptionem per sanguinem eius remissionem peccatorum. Qui est imago dei inuisibilis primogenitus omnis creaturę: quoniam in ipso condita sunt vniuersa in cęlis & in terra visibilia & inuisibilia siue throni siue dominationes siue principatus siue potestates omnia per ipsum & in ipso creata sunt. Qui est ante omnes & omnia in ipso constant. Et ipse est caput corporis ecclesię qui est principium primogenitus ex mortuis: vt sit in omnibus ipse primatum tenens. Quia in ipso complacuit omnem plenitudinem habitare & per eum reconciliare omnia in ipsum pacificans per sanguinem crucis eius sive quę in terris sive quę in cęlis sunt. Et vos cum essetis aliquando nos alienati & inimici sensu in operibus malis nunc aũt reconciliauit in corpore carnis eius per mortem exhibere vos sanctos & immaculatos & irreprehensibiles coram ipso si tamen permanetis in fide fundati & stabiles & immobiles a spe euangelii quod audistis quod prędicatum est in vniuersa creatura quę sub cęlo est cuius factus sum ego paulus minister. Nunc gaudeo in passionibus pro vobis & adimpleo ea quę desunt passionum christi in carne mea pro corpore eius quod est ecclesia cuius factus sum ego minister secundum dispensationem dei quę data est mihi in vobis vt impleam verbum dei mysterium quod absconditum fuit a sęculis & generationibus nunc aũt manifestatum est sanctis eius quibus voluit deus notas facere diuitias gloriæ sacramenti huius in gentibus quod est christus in vobis spes gloriæ. Quem nos annũciamus monentes omnem hominem & docentes omnem hominem in omni sapientia vt exhibeamus omnem hominem perfectum in christo iesu in quo & laboro certans secundum operationem eius quę operatur in me in virtute. Volo enim vos scire qualem sollicitudinem habeam pro vobis & pro his qui sunt laodicię & qui non viderunt faciem meam in carne: vt consolentur corda ipsorum instructa in charitate & in omnes divitias plenitudinis intellectus in agnitionem mysterii dei christi in quo sunt omnes thesauri sapientię & scientię absconditi. Hoc aũt dico vt nemo vos decipiat in subtilitate sermonum. Nam & si corpore absens sum sed spiritu vobiscum sum gaudens & videns ordinem vestrum & firmamentum eius quod in christo est fidei vestrę. Sicut ergo accepistis christum iesum dominum in ipso ambulate radicati & superędificati in eo & confirmati in fide sicut didicistis abundantes in illa in gratiarum actione. Videte ne quis vos decipiat per philosophiam & inanem fallaciam secundum traditionem hominum secundum elementa mundi & non secundum christum. Quia in ipso habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter & estis in illo repleti qui est caput omnis principatus & potestatis in quo & circumcisi estis circumcisione non manufacta in exspoliatione corporis carnis in circumcisione christi. Consepelientes illi in baptismo in quo & resurrexistis per fidem operationis dei qui suscitauit illum a mortuis. Et vos cum mortui essetis in delictis & in præputio carnis vestrę conuiuificauit cum illo donans nobis omnia delicta. Delens quod aduersus nos erat chirographum decretis quod erat contrarium nobis & ipsum tulit de medio affigens illud cruci. Exspolians principatus & potestates traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso. Nemo ergo vos iudicet in cibo aut in potu aut in parte diei festi aut neomeniæ aut sabbatorum quę sunt umbra futurorum corporis aũt christus. Nemo vos seducat volens in humilitate & religione angelorum quę non vidit ambulans inaniter sensus carnis suę & non tenens caput ex quo totum corpus per nexus & coniunctiones subministrum capit & compactum crescit in augmentum dei. Si mortui estis cum christo ab elementis mundi quid adhuc tamquam viuentes in mundo decernitis? Ne tetigeris neque gustaueris neque contrectaueris quę sunt omnia in interitu ipso usu secundum præcepta & doctrinas hominum quę sunt rationem quidem habentia sapientię in superstitione & humilitate & non parcendo corpori non in honore aliquo ad saturitatem carnis. Si ergo consurrexistis cum christo quę sursum sunt quęrite ubi christus est in dextera dei sedens. Quę sursum sapite non quę super terram. Mortui enim estis & vita vestra abscondita est cum christo in deo. Cum christus apparuerit vita vestra tunc & vos cum ipso apparebitis in gloria. Mortificate ergo membra vestra quę sunt super terram fornicationem immunditiam libidinem concupiscentiam malam & auaritiam quę est simulacrorum seruitus propter quę venit ira dei in filios diffidentię. In quibus & vos ambulastis aliquando cum viueretis in illis. Nunc aũt deponite & vos omnia hęc iracundiam indignationem malitiam blasphemiam turpem sermonem de ore vestro. Nolite mentiri inuicem exspoliantes vos veterem hominem cum actibus suis & induentes nouum eum qui renouatur in agnitionem dei secundum imaginem eius qui creauit eum. Vbi non est gentilis & iudeus circumcisio & præputium barbarus & scytha seruus & liber: sed omnia & in omnibus christus. Induite vos ergo sicut electi dei sancti & dilecti viscera misericordię benignitatem humilitatem modestiam patientiam supportantes inuicem & donantes vobismetipsis si quis aduersus aliquem habet querelam sicut & dominus donauit nobis ita & vos. Super omnia aũt hęc habete charitatem quod est vinculum perfectionis & pax christi exsultet in cordibus vestris in qua & vocati estis in uno corpore & grati estote. Verbum christi habitet in vobis abundanter in omni sapientia docentes & commonentes vosmetipsos psalmis hymnis & canticis spiritualibus in gratia cantantes in cordibus vestris deo. Omne quodcunq̃ facitis in verbo aut in opere omnia in nomine domini iesu christi gratias agentes deo & patri per ipsum. Mulieres subditę estote viris vestris sicut oportet in domino. Viri diligite uxores & nolite amari esse ad illas. Filii obedite parentibus per omnia hoc enim placitum est in domino. Patres nolite ad indignationem prouocare filios vestros vt non animentur. Serui obedite per omnia dominis carnalibus non ad oculum seruientes quasi hominibus placentes: sed in simplicitate cordis timentes deum. Quodcunq̃ facitis ex animo operamini sicut domino & non hominibus scientes quod a domino accipietis retributionem hereditatis. Domino christo seruite. Qui enim facit iniuriam accipiet id quod inique gessit & non est personarum acceptio. Domini quod iustum est & æquum seruis præstate scientes quod & vos habetis dominum in cęlo. Orationi instate vigilantes in ea in gratiarum actione. Orantes simul & pro nobis vt deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium christi propter quod & vinctus sum vt manifestem illud sicut oportet me loqui. In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt tempus redimentes. Sermo vester semper in gratia sale conditus sit vt sciatis quomodo oporteat vos vnicuique respondere. Quę circa me sunt omnia vobis notum faciet tychicus chariss

Sic scptū ē: Malach. j.a. Oñdit q̄ p̄destinatio nō est ex meritis p̄cedētib⁹ vl̄ cohērētib⁹: qō iā pbauit p exēplū iacob ⁊ esau. Ad idē pbādū iducit auctōritatē Malach. j.a. b Jacob dilexi: dilectiōe p̄destinatiōis. c Esau autē odio habui: odio reprobatiōis. Jacob dilexi. Jacob vocat⁹ vel supplantator. Tales dicūt lucratores vel supplantatores. Tales diligit dñs q̄ supplantāt vitia refutando: ⁊ lucrant reiiciēdo. Ps. Qui mandas salutes iacob: sicut amic⁹ amico. De iacob dicit Osee. xij.a. In vtero supplantauit fratrem suū: ⁊ in fortitudine sua directus est cū angelo: ⁊ ualuit ad angelū ⁊ p̄fortat⁹ fleuit: et rogauit eum: in bethel inuenit eū. Hec tria commandant in eo: q̄ supplātauit fratrē in vtero: qū em̄ ortus est tenuit ipm̄ p pedem manu retardando: quod fit q̄n ratio non permittit motus sensualitatis p̄odire in opus Ecc̄i. xviij. d. Post concupiscētias tuas nō eas. Itē supplantauit qū: vendicauit sibi ius p̄mogenituræ / dādo ei lenticulę edulij: q̄ fit q̄n dat cor pi cib⁹ tm̄ ad necessitatē. Ecc̄i. xxxiij. c. Ei barta ⁊ virga ⁊c. Itē iacob erat lenis ⁊ domi morabat: lenis p māsuetudinē: ⁊ morabat domi p sollicitā suipsi⁹ discussionē: ⁊ ad cor suū reuersionē. Ps. Et i eos q̄ peruertūt ad cor. Sap. vij.a. Intrās in domū meā cōquiescā cū illa. Itē iacob fugit in regionē syrię: q̄ interp̄tat sblimis: qō ē desiderare vl̄ p̄templatiōis eterna. Ait in via obdormiuit somno p̄templatiōis. Cant. v. a. Ego dormio ⁊c. Et excitatus a somno dixit / Gen. xxviij. c. Vere dñs ē in loco isto ⁊ ego nesciebā. Admirat em̄ multū hō de gratuita dei dulcedine. Itē p̄traxit cū duab⁹ vxorib⁹ sororib⁹. Osee. xij. d. Fugit iacob in regionē syrię ⁊ seruiuit israel vxore ⁊ i vxore fuauit: Hęc sūt p̄templatiua: Et actiua ⁊ susceptis exbis multa ple repatriauit: et tunc lucrat⁹ est cū angelo p̄seuerantiā: ⁊ hoc duob⁹ vitijs: de q̄bus Osee. xij. b. Fleuit ⁊ rogauit. Fletus est brachiū extrū: ozo sinistruz. De iacob dicit̄ Sap. x. b. Justū deduxit dñs p vias rectas: p̄dictas scz: et post i monte ondit illi regnū dei: ⁊ dedit illi scientiā sctoꝝ: id ē vt videret eū facie ad faciē. Esau interp̄tat querc⁹: q̄ quercus fert fructū q̄ ē cib⁹ porcoꝝ: Hic fuit hispid⁹ ⁊ venator. Primū cōpert peccatū luxuriā: scōm p̄suetudinē: tertiū p nouoꝝ pctō rū adinuētionē: Hic vēdidit ius p̄mogenituræ p̄ edulio lenticulę / delitias tales eternis p̄ponēdo / nimis tardādo in venatiōe amisit benedictionē: qō fit q̄n q̄s tardat p̄uerti ad deū: ⁊ iō nō iuenit locū pnitētię / vt dī Heb. xij. d. Propt̄ p̄dicta odiuit eū dñs: ⁊ q̄ fratrē odiuit: ⁊ q̄ alienigenis se miscebat / odiebat eū mat̄ sua. Sic christ⁹ vacātes delitijs tpalib⁹ q̄ sūt alienę ab aia. d Quid g̃ dicem⁹? Hic incipit tertia ps capl̄i i q̄ oñdit q̄ etiā ūt alicui bonū ex p̄destinatiōe: nūq̄ tū ie stalicui malū ex vnia reprobatiōe Et obijcit qō sibi obijci posset: Nūq̄d ꝟ Absit: Ecce

neret: nō ex opib⁹: sz ex vocāte dictū est ei: q̄ maior seruiet minori: sicut scriptum. Jacob dilexi: ēsau autē odio habui. Quid ergo dicem⁹? Nūquid iniquitas apud deum?

Rom. 9.a

a
b
c
d

Expositio Ilsmael: nat⁹ reprobat⁹ sit: Gen. xvj. c. Jsaac nat⁹: Gen. xxj Glo. c a. Propter nullū meritū suū vel parētū aliq̄s eligatur: ꝟ sola gr̃a. Cōtra. Aliq̄s pōt mereri alicui p̄mā gr̃az: g̃ eadē rōne pntes possuz mereri primam gr̃am filijs: sic ergo propter patris meritū eligit aliquis. Sol. Electionē p̄destinationis null⁹ potest mereri alij: ꝟ electiōe gr̃e bñ eligit aliq̄s m̄erit⁹ pentū. Vl̄ b etiā dī ō electiōe gr̃e q̄ null⁹ merek eā alij ex p̄digno: ꝟ ex cōgruo. In vtero lucrādo. Gen. xxv. c. Eligēdos: id ē dignos electiōe gr̃e. Ipe fac / nō ex opib⁹ suis bonis: Si ex notat causā efficiētē / vez ē: si finalē / nō. Appositā gr̃a vl̄ sbtracta: g̃ gr̃a sbtracta sit malū: g̃ sbtractio gr̃e ē causa pcti / ꝟ q̄ sbtrahit gr̃am: g̃ ē causa pcti. Sol. Deꝰ nō sbtrahit gr̃am: ꝟ dī sbtrahere q̄ nō p̄seruat eā in hoie cū posset: sbtractio ꝟo gr̃e causa ē pcti p accidēs / nō p se. Proficiet fri suo: Prouerb. xj. d. Qui stult⁹ est / seruiet sapiēti. In Gen. xxv. d. Malachię. j.a. Esau ꝟo sbtracta gr̃a ⁊c g̃ pus fuit sbtractio gr̃e: sed gr̃a nō sbtrahit nisi enti: g̃ esau tūc fuit q̄n fuit sbtracta gr̃a: g̃ iā erat q̄n fuit reprobatus g̃ nō fuit reprobat⁹ ab ętno. Sol. Subtracta fuit in dei p̄scięntia: vl̄ vt reprobatio vocet̄ b subtractio gr̃e: vl̄ sic sbtracta gr̃a fuit reprobatus: id est subtractionem gratię secutus est effect⁹ reprobationis: id est damnatio ętterna. Jam de iudicio dicit: id est explet⁹ meritis eoꝝ p̄mo g̃ in eū solet dari: Ideo g̃ illō Malachię. j.a. Ideo etiā illud Gen. xxv. c. Q̄n̄ illi nascerēt Mā in iacob anteq̄ nat⁹ fuit aliquid boni quidē diligebat nisi gratuitū misericordię suū donū: Licz valet ad g̃stionē illā: vtrū p̄destinat⁹ habeat i se aliq̄d boni / ex eo q̄ est p̄destinat⁹. Ad idē ē q̄ dic̄ Glo. sequēs: in quo ostēdit q̄ in reprobo est aliq̄d mali / q̄re est reprobat⁹: ergo a p̄trarijs vl̄ a simili: ⁊ in p̄destinato est aliq̄d boni q̄re est p̄destinatus. Ad idē sup Joh. j.g. Videbit⁹ ceḷ aptū ⁊c. Glo. Gen. 25.c Mal. 1.a 47. dis. c. quātūlibet Dat⁹ ē ceḷ apiri ⁊ vtrāq̄ naturā i eo: id est i christo p angelos cognoscere q̄ vidisos: id est p̄scitos ec dū essent sub vmbra mortis: si em̄ ibi remanerēt / q̄d p̄fuisset ibi videri: ergo si recta est comparatio / esse p̄destinatum est aliquid bonum. Sol. Cantuarie ꝟ dicebat q̄ aliquod bonum inest alicui ex eo q̄ est p̄destinat⁹. Sed modo dicunt oēs q̄ nihil: Et q̄ dicit q̄ aliq̄d mali inest reprobato ex eo q̄ est reprobat⁹: falsū est: qō patet p iudā / q̄ aliq̄n fuit in charitate: ⁊ tm̄ tūc erat reprobat⁹. Et cōstat q̄ dū erat i charitate / nullū malū erat ei. Ad Glo. Dat⁹ est ceḷ apiri ⁊c. q̄ esse p̄destinatū: qō dicit / nihil dicit i hoie: sed rōne finis p̄destinatiōis qō est bonū recipit cōpatio: sicut quędā sunt callida p se ⁊ fm se: quędā p effectū g̃ q̄tū ad calliditatē possunt recipe cōpationē. Silr hęc rōne boni qō habēt in se cognitio vtriusq̄ nature in christo recipiūt compationē. Jsta duo g̃ dicūt magi: est cognoscere naturā in christo q̄ esse p̄destinatū. Hoc dicit q̄ cū dicit: iste est p̄destinat⁹. Prędestinatio nō dicit aliq̄d bonū in isto qō sit i eo modo: sed cognitio vtriusq̄ nature in christo dicit bonū fidei i hoie p̄sentialiē. Diligebat. Nota q̄ diligere q̄nq̄ ponit̄ p dilectiōe p̄destinationis: q̄nq̄ p dilectiōe gr̃e: similiter p ęterna reprobatiōe: q̄nq̄ p p̄senti abiectiōe. Esau p iusticiā reprobauit: ergo p̄ merita. Sol. Hęc exterminatio p iusticiā pōt exterminare hoc verbū reprobauit in cōpatione quaz habet ad noiatiuū: ⁊ sic vera. Et est sensus. Deus est iustus q̄ reprobauit esau. Vel in cōparatiōe quā habet ad accusatiuū: ⁊ sic falsa. Quia iste est sensus: Jste reprobat iuste: id est ex meritis. Et ponit Cātuarien. exēplū ō iudice: q̄ inocentē q̄ falsis testib⁹ vincit⁹ est / p̄dēnat dicēs: Jste iudicat istū iuste / si ad rē nominatā vera est: q̄ iudex iustus est p̄cedēs fm allegata ⁊ p̄stituta: si ad rē accusatiui facti: q̄ dānat innocēs. Sz ea rōne videt q̄ de⁹ p̄destinat istū p iusticiā. Sol. Prędestinat ⁊ reprobat / includūt in se p̄cipia: Quia sensus est: Deꝰ p̄destinauit: id est p̄uidit ipm̄ habiturū gratiā in p̄senti: ⁊ gl̄iam in futuro: Similit̄ reprobat istū: id ē p̄uidit q̄ male actur⁹ est in p̄senti / dānādus in futuro: ⁊ ideo p iusticiā reprobat istū deus: sed nō est ita in p̄destinato: imo ex sola misericordia eū p̄destinat. Nemo dicat deū q̄ futura opa p̄uidebat alter⁹ elegisse / alter⁹ reprobasse. Verba sūt Aug⁹. cui videt̄ p̄trari⁹ ee Amb. paulo post dicēs. Cui p̄scius erā q̄ mihi misericordiam daturus essē / sciēs illū peruertēdū ⁊ apud me p̄māsuz. Ad idē Gal. j.c. Emulator existēs paternar⁹ traditionū. Ibi Glo. p̄uidit deus eius bonā emulationē: sed nesse scientiam: ⁊ p̄uidit eū idoneū: q̄ qz tā fidel⁹ erat i re minia. Ad idē. Leuit. iij. b. Ego tuli leuitas. Ibi Origen. Exp̄posito cordis qō deo patuit: p̄usq̄ i b mūdo nascerēt / aut aliq̄d boni vl̄ mali egissēt / dictū ē: Jacob dilexi ⁊c. Ad idē sup illō Malach. j.a. Jacob ⁊c. Ibi Aug⁹. Dilectio dei ⁊ odiū ex p̄sciętia nascit futurorū: Et iō dicit Mat. xxv. d. Dedit vnicuiq̄ fm p̄priā virtutē: Ergo fm q̄ p̄uidit quemcunq̄ acturū: ita vnicuiq̄ dedit. Item Origen. sup Numeri. iij. Tūc videbūt occultissima merita p̄destinatiōis ⁊ reprobatiōis. Itē si p̄sens est causa p̄sentis: ⁊ futur⁹ futuri: sz si q̄s p̄us parat se ad gratiā i p̄sēti / dat ei: ergo si in futuro bene vsurus sit gratia dat ei p̄ p̄destinationē. Itē ecclesia ędificat ex mēbris: sed lex mēbroꝝ est: q̄ illud qō min⁹ ē nō dat oibus: vt visus oculoꝝ nō dat alijs mēbris: nec gressus pedū manibus: ⁊ sic de alijs. Eodē modo gratia nō datur omnibus membris sed tm̄ cōgruis / illis scz q̄ bene vsuri sunt ea. Sol. Nō sunt cōtrarij. Aug⁹ ⁊ Amb. Qō dicit Aug⁹. Meo dicat deū ⁊c. Li q̄ notat causā efficiētē: sed si aliq̄d esset causa

a Absit: Ecce rūsio q̄ dic̄ reprobatio nullam necessitatē iſert alicui: ſīc nec p̄ destinatio: qz ipe reprobat⁹ pōt ſaluari: ꝛ iſte p̄ destinat⁹ pōt dānari. Et q̄ vex ſit ꝓbat. Vere nō eſt iniq̄tas apō eū. c Eīm: id ē qz b Moyſi dic̄. Exo.xxxiij.d Miſereboꝛ in futuro: dādo gr̄iam vl̄ gr̄am in p̄ſenti. d Cui miſereoꝛ: id ē miſerēdū p̄uideo q̄ p̄ destinatiōnē: ita nō ex merit⁹.

Al'miſertus ſū Exo.33.d

a Absit. Moyſi eīm dicit: Miſereboꝛ cūi miſereoꝛ: et miſericordiam p̄ſtabo cui miſereꝛ

f boꝛ. Igit nō volētis neq̄ currētis: ſed miſerētis eſt dei. Dicit enim ſcriptura pharaoni:

De.pen.diſ. c.ſi eīm. Aug.

Vel Miſereboꝛ: in futuro dando gr̄iam. Cui miſereoꝛ: hic dādo gratiā ꝛ ſeruādo. e Et miſericordiā: Vel miſit⁹ ero: idē repetit vt magꝭ ꝓfirmet. Mūd iniq̄tas. q.d.nō. Pſ. Dēs viē eius iudicia. Daniel.iij. c. Uiē tuē rectē ꝛc̄. Deut.xxxij.a. Deus fidelis ꝛ abſq̄ vlla iniq̄tate ꝛc̄. Miſereboꝛ. Hoc ē q̄d dr̄ Heb. xj.a. Fide itelligim⁹ eē aptata ſeculā x̄bo dei: ſic̄ liber adaptat exēplari a q̄ extrahit lr̄a: f Igit nō volentis: exā gratia ꝛ gr̄a eſt ex p̄ destinatiōe ſoli⁹ dei: nō ē: ſupple velle bonū. Volentis. Et hoc ꝓbat p auctoꝛitatem Exo.ix.d. qz dictū ē pharaoni: Et qz in hoc ipm ꝛc̄. Nō eſt volentis: ſupple velle gr̄e. Uñ Aug⁹. in dialogo ad Oꝛoſiū. Uiā mādatoꝝ tuoꝝ cucurri cū dilatasti coꝛ meuꝫ. Niſi dilatatū coꝛ habuiſſet viā dñi minime cucurriſſet. Itē rōnib⁹ patet hoc q̄d dicit. xv. de trinitate xvj.ca. Semper eīm natura minoꝛ eſt faciente a q̄ facta eſt: ergo nulla vis nature pōt i maius eſſe p modū effectui: ſ illō q̄d eſt gratie: ē maiꝰ eo q̄d ē nature: qz ē ꝓpinquꝰ illi q̄d maximū: id ē gr̄ie. Preterea. Nulla creatura pōt ꝓtraſe ꝛ ſup̄ ſe q̄d poteſt gratia q̄ pōt diligere pauperē: qz eſt ꝫ naturā deſtituta et vilitatē: q̄d eſt ꝫ iſtitutā naturā: ergo ꝛc̄. Preterea dicit Pſ. Apud dñm greſſus hoīs dirigetur. Et Hiere.x.d. Scio dñe qz nō eſt hoīs via eiꝰ. ij. Corſ.iij.b. Nō q̄ ſufficiētes ſimꝰ aliq̄d cogitare ꝛc̄. ergo multo fortiꝰ nec facere: Et ꝫ accidit nob: qz vis volēdi eſt in hoīe vulnerata ꝛ claudicat: nec recte pōt ire niſi a dño dirigat. Q̄d ſignificatū eſt Job.xj.f. in hoc q̄ dñs ſuſcitauit laqꝫ: ꝛ victū iuſſit diſſolui. Pſ. Salua aīam meā qz peccaui tibi: Terra nō ꝓfert ex ſe ꝛ p ſe niſi ſpinas et tribulos: Geñ.iij.d. niſi ſeminet: ſic ē de hoīe: niſi deꝰ ſeminet in eo gr̄am nō habet ex ſe niſi peccatū. Niſi dñs reliq̄ſſet nob̄ ſemē quaſi ſodoma fuiſſemus ꝛc̄.

Pſ.24.

Pſ.118.

Pſ.36.

Pſ.40.

Expoſitio Glo. c*

efficiens diuine electionis ꝛ reprobatiōis/illud eſſet maiꝰ deo. Ambr. ꝛo ꝛ Origen. loquūtur de cauſa finali ꝛ motiua: vel q̄ſi motiua. Q̄d dicit ex p̄ſcientia naſcit/li ex notat cauſaꝫ finalē. Ad illō: Uidebunt merita ꝛc̄. ibi ſumit cauſa p effectu: añcedēs p ꝓſequēte: Ad illō: Uniculꝫ vedit ꝛc̄. Vex ē: qz oibꝰ dat dona/etiā reprobis ſine q̄bꝰ eſt ſalꝰ/vt gratiā p̄dicatiōis et huiuſmodi. Al' p̄riā x̄ruē appellat hūilitatē q̄ q̄s habilitat ſe ad gr̄az p̄dicatiōis ꝛ hmōi. Al' p̄riā x̄ruē ſm quā dñs dat gr̄az.

Pſ.80.

Pſ. Aperi os tuū ꝛ iplebo illō. Ad illud: Si p̄ſens ē cauſa p̄ſentis ꝛc̄. Hoc verum eſt in cauſis imediatis q̄ ſūt cauſe per ſe ꝛ ſm ſe: ſ nō eſt verū in cauſa ſine q̄: vt aptio feneſtre eſt cauſa ſine q̄ radi⁹ ſolis nō intrat domū: qz nō eſt cauſa ſm ſe vel p ſe q̄ intret: qz milleſies poſſet aperiri ꝛ nō intraret: ſic ꝛ hic. Ad illō: Uſus nō dak oibꝰ mēbris. Dicitꝰ q̄ nō ē ſile: qz ideo nō dak oibꝰ: qz oīa nō ſūt ꝓgrua ad b ꝛ oibꝰ ꝓgruis dak: ſ oēs ſi vellēt apti eēnt ad gratiā ſi vellēt ſe p̄pare. Illi miſericordiā dabo quē p̄ſcio poſt errorem ꝛ apud me pmāſuꝝ ꝛc̄. g cū iudas nō eēt pmāſurꝰ: videt q̄ vederit dñs cui dādū nō fuit. Sol. Etſi nō pmāſurꝰ erat: tñ gratiā nō reſpuit: imo multa bona fecit ex illa vt p̄dicauit: ꝛ huiuſmodi: ſ itelligēdo p impoſſibile ſi darek gratia rebelli in rebellione pmāſuro: hoc eſſet dare cui nō eſſet dādū. Sz in arbitrio dantis debet eſſe q̄d dak. Contra. Matth. xij.c. Nō ē meū ꝛc̄. Ibi Glo. Regnū celoꝝ nō eſt dātis: ſed accipiētis. Sol. Nō eſt dātis: ſupple tm̄: qz adulto nūq̄ dak niſi cooperek. Q̄d aūt hic dicit in arbitrio dātis eſt: vex ē pncipaliter. Qui acceptа miſericordia. ij. Reg. xij.d. Ad idola que pus dānanerat p̄uerſus: id eſt ad phytoniſſaz. j. Reg. xxviij. a. Querite mihi mulierem habētem phytonem ꝛc̄. Et. j. xxx. b. Moꝛtuus eſt ſaul ꝓpter iniq̄tates ſuas ꝛc̄. Argumentū: q̄ q̄ p̄ſulit phytonē/idolatra eſt. Ex hoc eīm iuſtū eſſe iudiciū p̄ſcie

tie dei etiā nolētib⁹ manifeſtak: id ē declarak. Ex hoc: id eſt ex malis opib⁹: ꝫ mala opa ſua mānifeſtāt iudiciū p̄ſcientie dei ee iuſtū: ſ quō niſi qz ſūt cauſa ꝛ ꝫ merita alicui⁹ ſūt cauſa reprobatiōis ei⁹. Sol. Merita ſūt cauſa declaratiōis: ſ nūq̄ ſūt cauſa reprobatiōis. Et ponit Cātuarien. tale exēplū. Aliq̄s fuit alicui dño: ꝛ dñs nō accipait fuitiū ei⁹ iaio ſuo: ſz ꝓponit eū repellere: nō tñ tūc repellit. Scdo fuit ei ꝛ diſplicz ei: ꝛ tūc expellit eū: ſecūdū fuitiū nō ē cauſa reprobatiōis ſue ſiue expulſiōis: ſ tñ declaratio. A ſimili opera mala reproboꝝ ſunt cauſa declarationis ſue reprobatiōis: nō tñ cauſa reprobatiōis: Nos aūt dicim⁹ vt ſ. Facit nos velle ꝛ currere. Prouerb. iij.b. Currēs offendiculū nō habebis. Et.j. Corſ.ix.d. Oēs q̄dē currūt ꝛc̄. Et nota q̄ velle gratie dicit volent. poſſeſſorie / nō effective. De grauitate gratie: nō eſt ibi de gratuitate vel gratuitate gratuite: q̄d dicit: Nō eſt volētis. Uex eſt de velle meritorio: qz aliꝰ poſſet obiici: qz ex ſola naturali cōpaſſiōe poſſet q̄s dare elemoſynā ꝛ naturali dilectiōe diligere p̄rimū ꝛ etiā deū. O iuliane. Uerba ſunt Aug⁹. Ille iulian⁹ erat de ſecta pelagij/dicētis. Det vitā/det opes/equū mihi aūm ipe pabo. Sūptū ē ō Horatio. A dño greſſus hominis dirigūtur. Prouerb. xvj.b. Unde alibi Apl's ait. j. Corſ. xv. b. Deꝰ eīm eſt q̄ opat. Phil. ij.b. Cui oꝛ ecōtra. i. dici pōt. Ut totū deo dek. i. p̄ncipalitas ei attribuak.

Horatius in epiſtolis

g Dicit enim ſcptura pharaoni. Hec ē q̄rta ps capituli in q̄ oñdit q̄ etſi deꝰ bene vtak malicia hoīs: non tñ ea impertit. Cōtinua. Sup̄ dixit q̄ nō eſt volētis ꝛc̄. Et vere nō eſt volentis. Dicit eīm.

Ad litteram

g Dicē eīm ſcptura pharaōi: Jacob p miſericordiā elegit: id eſt eligēdū p̄uidit. Eſau p iuſticiā reprobauit: id eſt p̄dēnandū p̄uidit: Miſericordie eſt velle bonū. Uel currere: id eſt bene opari. Ex iudicio: id eſt ex iuſticia/ex volūtate merita cōpēſante. Nō ex iniq̄tate dei eſt ꝫ: id eſt reprobare: Quia ꝛ ea ſub tracta: id ē q̄ſ ſubtrahit. Vex etiā: nō tñ ex ea ſbtracta ē hoc: ſicut ſole oriēte: id eſt q̄ſ ſol oꝛit in oriente ego comedo: nō tñ qz ſol oꝛit. Quod q̄dē eſt p iuſticiā. Ex oibꝰ hīs videt q̄ deꝰ ſbtrahat gratiā: Uidet etiā q̄ ex ſbtractiōe gr̄e fiāt mala. Sol. Dicit ſbtrahere: qz nō dat: vel qz nō ꝓſeruat: qz vt dicit Gregoꝛi⁹: cito bonū pdit: qz nō a largitoꝛe cuſtodit: ꝛ deus ſbtrahit gratiā vl' deſtruit in iſto / imꝓꝛpria eſt ꝛ nō eſt ꝓcedenda: qz vt dicit Aug⁹. in libꝛo de natura boni. Nō eſt malū niſi q̄d nocet: ergo ideo eſt malū / qz nocet: ſz ex eo q̄ in iſto gratia deſtruit oīa / nocumēta ſibi ꝓtingūt: ergo ſi deꝰ in ipſo gratiā deſtrueret / ipe eſſet illatoꝛ illoꝝ nocumētoꝝ. Cui maſſe coꝛruptē ꝓpter pctm̄ oꝛiginale. Debita eſt pditio / in hac eadē malicia / vt deteꝛioꝛ fiat: Ut ꝓſecutiuū eſt / nō cauſale: id ē bona oſidi tibi: ꝛ inde i maliciā maioꝛē exarſiſti: ꝛ ſic peioꝛ factꝰ es. Qui ī ſoꝛdibꝰ ē ꝛc̄. Apoc'. vlt. c. ꝫ iuſtū ē peccare: ſ q̄d iuſtū ē bonū: ē ꝫ bonū eſt peccare. Sol. Sumit ꝓſequēs p añcedēte: q̄d nō ē dare gr̄am nō ē ꝓſuare: b eīm iuſtū ē q̄ ī q̄bꝰ b añcedūt nō ꝓſeruek gr̄a: imo nō x̄k eis: Jd ē p te induratū: id ē occaſiōe tui/in duratiōis. In ſignis egypti: in q̄bꝰ manifeſta fuit x̄ri⁹ dei. Judicio equiſſimo licz occlto reprobatꝰ eſt: Sz illa cauſa aut eſt eterna aut tpalis. Si eterna: nō niſi diuina volūtas eſt cauſa reprobatiōis. Si tpalis: ergo tpalis eſt cauſa eterni. Sol. Uolūtas dei eſt cauſa oīm ꝫ ſūt: ſed q̄re fiūt q̄ſtū in ipo: hoc occultiſſimū: Uel occulte dicit q̄ſtū ad cauſam finalē quā nemo añ iudicium intelliget. Apoc'. xv. d. Nemo poterat intrare. Ibi Glo. id ē itelligere iudiciū q̄re alios reprobat/alios eligit/donec in fine mūdi intelligāt ſancti. De cauſa x̄o efficiēte non eſt occultū: ſz planū: qz nulla cauſa efficiēs eſt q̄ reprobet aliquē: vt dictū eſt ſupra. Multa ſigna ꝛ plage. Hoc dicit quia multa ſigna fuerūt que nō fuerūt plage: vt mutatio virge in colubꝝ. Cum apud deū: id eſt in p̄ſcientia dei. Moꝛtuus eſſet: id eſt dignus moꝛte eterna/nō tñ tpali. Qui iudeoꝝ erat: deus p cultus exhibitionē. Quia miſerek deus iacob gratis. Loquit de miſeratiōe p̄ſenti: ſimiliter ꝛ de obduratiōe. Obdurationis

Expoſitio Glo.

c* meritū inue-

a Quia i hoc ipm excitaui te/ vt
b ostendã in te virtutẽ meã: ⁊ vt
c annuciẽt nomẽ meũ i vniuer/
d sa terra: ergo cui⁹ vult miſere/
e tur: ⁊ quẽ vult indurat. Dicit

tis. Dicit ergo: a Quia in hoc ipm excitaui te. Nota q̃ illud q̃ nõ ꝓsequar hic: sed ꝓsequar ad id q̃ dicit i libro/ Exo. ix. d. Idcirco posui te vt ostendã in te fortitudinem meã: vel seruaui vel suscitaui: a q̃ sumit auctoritas. Lege g̃ ac si nõ cẽt ibi: Quia excitaui: Pharao dr̃ q̃si dormire cẽpit ad iu/ dẽos q̃s ꝓsequebat. c Vt ostẽdã virtu/ tẽ: posteris mirabilia q̃ feci in diebꝰ egy/ ptior⁹: Ideo aũt vocat q̃dã dies egyptiũ in calẽdariis/ vt recolam⁹ q̃ facta sũt a do/ mino illis diebus. Alia littera/ Seruaui habet. q. d. dñs: cũ multi egyptiũ ex pla/ gis illatis a me morerent: ⁊ maxime in vl/ tima: ego seruaui te ink oẽs plagas/ vt oñ dã xpũe in submersione tua. Exo. xiiij. g. Vel suscitaui: q̃ est mortuos: ⁊ ipse erat dignꝰ morte: q̃ cõ/ pleta erat malicia eiꝰ: ⁊ tales digni sũt morte. Q̃ patz q̃ eiꝰ cõ/ tractiũ Gen. xv. d. Mõdũ cõpletę sũt iniq̃tates amorrheoꝝ. Er/ go exq̃ sic accidit de iacob/esau ⁊ pharaone. d Cuiꝰ vult miserek: p̃destinãdo hic ad gr̃iã: ⁊ in futuro ad gl̃iam. e Et quẽ vult indurat: p̃uidẽdo ipm nõ habitur⁹ hic gr̃iã nec in futuro gl̃iam: sed pn̄ã ẽternã. Excitaui: p signa ⁊ poꝛ/ tẽta: ⁊ diabolꝰ p sctos p̃dicatores excitat sępe dormiẽs in coꝛ/ dibꝰ pctoꝝ. Job. iij. b. Qui pati sũt suscitare leuiathã. Job. xl c. Sub vmbra dormit in secreto talami i loc̃ humẽtib⁹. i. hy/ pocrit̃. Sz q̃dã ipi⁹ somnũ ꝓuocãt/ claudẽtes feneſtras/ ne lu/ men intret/ molentes audire xp̃i dei: de q̃ Ps̃. Lucẽ pedibus Ps.118. meis/ xp̃i tuũ ⁊c. Prouerb. xxviij. b. Qui declinat aures suas ne audiat/ oratio eiꝰ erit execrabilis. Quidã ꝓuocãt citharicã do/ vt iellãdo p adulatiões. j. Reg. xxvj. c. Clamauit dauid ad populũ ⁊ abner: ⁊ rñdit abner: Quid clamas ⁊ inq̃etas regẽ? Abner patris lucerna: id est hypocrita siue adulator q̃ videk lu/ cerna. Sz sicut de nocte facit caligare visũ/ ⁊ ꝓnior ẽ ad casũ: sic ille laude sua p̃cipitãt homines: Prouerb. xiij. c. Alij nõ ꝓmit/ tũt diabolo fieri strepitũ p obiurgationes. Amos. vij. c. Qui vides gradere/ fuge in terrã iuda ⁊ comede ibi panẽ ⁊ ꝓphetabis ibi: ⁊ in bethel nõ adiicies vltra vt ꝓphetabis: q̃z sanctifi/ catio regis ẽ ⁊ dom⁹ regni. q. d. nolite facere malã ꝓscientiã do/ mino episcopo: sz ite p̃dicate vetulis ⁊ rusticis q̃ indigẽt: bñ sci/ mus q̃d facidũ sit: satis sum⁹ p̃dicati. Alij tintinnabulãt q̃ du/ cũt choreas ⁊ huiusmodi. Q̃d significatũ est Numeri. xxiij. c. i ꝺ q̃ balach ducebat balaã ꝺ loco ad locũ vt sacrificaret dęmo/ nib⁹: ⁊ fecit septẽ aras. i. septẽ pctã mortalia. b Excitaui te vt ostẽdã virtutẽ. Ad hoc em̃ excitat dñs psecutores vt bñ vtak eorum sęuitia. Aug⁹. Bene vsus est dñs sęuitia nero/ nis: q̃z p eũ tot gl̃iosos martyres fecit. Alia lr̃a habz seruaui. Dñs em̃ q̃si spinas ꝓseruat tyrãnos ad faciendã sepem vineę sue Esa. v. b. Osee. ij. b. Sepiã viam tuã spinis. Isi ⁊ ipsi pręlati q̃dq̃z sũt tyrãni: ⁊ ideo spinę dicunt Michęę. vij. a. Qui optim⁹ est inter eos: id est p̃lat⁹ erit q̃si p̃aliur⁹: ⁊ q̃ rectus q̃si spina de sepi. Cõfuat eos: q̃z eis vtik vt follib⁹: imo sũt eiꝰ fa/ bri. Esa. liij. d. Ego creaui fabrũ sufflantẽ i igne prunas. Ps̃. Ps.9. Dũ superbit impⁱ incenditur pauper. Itẽ vtik eis vt nouacula. Ps.51. Ps̃. Sicut nouacula acuta feciſti dolũ. Propk huiusmodi et Ps.58. ꝓsimiles cõmoditates dicit Ps̃. Ne occidas eos nequãdo ob/ liuiscank populi mei. Tribulatio em̃ facit hoiem esse dei me/ morẽ: sicut nautę btm̃ nicolaũ habẽt in memoria ꝓpter picula. d Cuius vult miserek: ⁊ quẽ vult indurat. Quędã in durank a frigore/ vt res hũida numis remota a sole: id ẽ christo Ecci. xliij. c. Frigidꝰ vẽtus aq̃lo: id ẽ diabolꝰ flauit suggerẽdo ⁊ gelauit crystallus peccatorum. Item idurak ex arefactione. Per ꝓrariũ dick ꝺ scris: iuxta decursus aquarꝝ: id ẽ scꝑturarꝝ ⁊ lachrymarꝝ. Esa. xliij. a. Germinabũt inter herbas ⁊c. Qui/ dã indurãk/ vt corallii in aqua ⁊ silex: sic ⁊ theologi in sacra scri/ ptura. Job. xlj. c. Indurabik cor eiꝰ q̃si lapis. Quidã excussi/ one/ vt meus: Ibidem. c. Stringek q̃si malleatoris incus. De huiusmodi obdurationib⁹ Prouer. xxviij. c. Qui mẽtis est du/ rę/ corruet in malus. Eccl. iij. d. Cor durũ male habebit i no/ uissimo. Ecclę. xj. d. Auferaz a vobis cor lapideũ. Zach. vij. d. Posuerũt cor suũ vt adamãtem ⁊c. Cuius vult miserę/ tur: id est emollit eũ. Job. xxiij. d. Deꝰ aũt molliuit cor meũ ⁊c. Quidã emolliunk p ignẽ tribulationis/ vt metalla. Ps̃. Lir Ps.21. cũdederũt me vituli multi ⁊c. factum est cor meum tãq̃ cera li/ quescẽs. Quidã p verbũ dek Cant. v. c. Alia mea liquefacta est vt dilectus locutus est. Quidam p charitatez. Unde Ps̃. Ps.38. Concaluit cor meum intra me: ⁊ in meditatione mea exarde/ scet ignis f Dicis itaq̃. Exquo sic erit a deo q̃ aliq̃s sit p̃destinat⁹ vel reprobus. g Nec est in hoie. h meritũ iuenim⁹: misericordię deo meri/ tũnõ iuenim⁹. Cõtra. Nõne merek q̃s aliq̃ Exposicio Glo. p̃mã gratiã orationę sua. Videk q̃ sic: q̃z su/ per illud Marci. ij. a. Videns iesus fidẽ il/ loꝝ ⁊c. dicit Glo. Multũ valet apud deũ fides ꝓpria: nõ tm̃ valuit alien a/ vt hõ in/ 45. dis. c. de iudeis. terius exteriusq̃ sanat⁹ repẽte resurgeret: ergo meritũ mise/ ricordię inuenimus. Preterea: sicut i misericordia sunt duo: gratia in p̃senti/ ⁊ gl̃ia in futuro: ita ⁊ in reprobatione culpa in p̃senti/ ⁊ pena in futuro: Et sicut culpa est causa et meritũ illi⁹ pnę: ita gratia est causa ⁊ meritũ gl̃ię: ergo meritũ iuenik mi/ sericordię: sicut ⁊ meritũ reprobationis. Sol. Nõ inuenik me/ ritũ misericordię q̃ sit habẽtis misericordiã: q̃z ille cui fit mi/ sericordia nõ merek p̃mã gratiã sibi/ sed alteri: q̃z aliq̃s potest mereri eã alicui. Obdurationẽ vocat hic subtractionẽ gr̃ę vel nõ dationẽ vel nõ ꝓfuationẽ: ⁊ hoc habet meritũ. Si nõ gra/ tis donat. j. xj. a. Meritũ aũt obdurationis est peccatũ tot⁹ massę: originale peccatum est causa generalis: actuale vero est causa specialis. Nec obdurat deus impertiendo gratiam: ergo nõ imprtiri gratiam idem est quod obdurare: ergo deus obdurat puulos lapides ⁊ ligna. Sol. Cũ dicit: deꝰ indurat: licet exponak p negationẽ: nõ tm̃ ẽ negatiua. Ponit em̃ q̃ iste quẽ indurat sit habilis ad gratiã: ⁊ q̃z diu pseueret sine gr̃a: p̃/ mũ remouet lapides ⁊ ligna secũdũ puulos. Hoc merẽk: id ẽ vt nõ imptiak/ merẽk: vt tũc habeãt gr̃am: sz nullꝰ merek vt nũ q̃ habeat gr̃am. Isi etiã merek q̃s vt plus nõ habeat: q̃z me/ rek vt statim interficiak. Quisq̃s adiuꝰ ẽ: p gratię appo/ tionem. Nec dãnat⁹ nisi de suis meritis conqueratur: ergo per/ uuli sũt dãnati suis meritis. Sol. Loquik de adultis: aut me/ ritũ large sumak ad actuale ⁊ originale. In vna pditiõis mas/ sa. i. carne corruptibili. Ab origine. i. feditate ⁊ corruptiõe car/ nis. Causa cõmuni: id ẽ cõmuni lege nascẽdi. In apostatica ra/ dice: id ẽ in adã apostatãte. Eccl. x. b. Initũ superbię ⁊c. Ex hoc videk q̃ ꝓmũ pctm̃ hois fuit apostasia. Uniuersa ꝓspersio: id est massa corrupta: de qua. j. Lor. v. b. Et quo. s. in dãnatio/ nẽ. Etiã iustos. i. liberatos. Indebita misericordia. i. nõ debi/ ta: id ẽ nõ meritis data. Misericordiã nõ largik: meritis eoꝝ ex igẽtib⁹: ab hũanis sensib⁹ remotissima. Quare em̃ hũc eligat ⁊ hũc reprobat: sol⁹ deꝰ videt mõ. O altitudo. j. xi. d. Meri/ to. i. pctõ originali. Cõtumeliã debitã. i. pnãm debitã. Mõ meri/ toꝝ p̃rogatiua: ꝺ Pelagiũ q̃ dicebat q̃ sola naturalia sufficie/ bãt. Mõ fatali necessitate: ꝓtra mathematicũ. Mõ tem erita/ te fortunę: ꝓtra epicurũ In fabulas vanitatis. Ps̃. Defecerũt Ps.63. scrutantes scrutinio. Grego⁹. Dum diem causa irę discuti/ tur ampli⁹ discussa ꝓuocat. Dicẽtes q̃z aię surſũ in cęlo pec/ cantes: et ad hoc q̃ puniantur hic/ incorporank etiã in bruta. Hoc etiã fuit ꝓlationis/ vt videk i hyparmeo. Et Macrobi⁹ multa dixit de hoc dicẽs/ q̃ animę postq̃ in cęlo peccauerũt/ descenderũt ad incorporãdũ p domicilia planetarꝝ vel iuxta: ⁊ inde ꝓtingit: q̃z sicut maliuolę ⁊ beniuolę vt alia q̃ descende/ bat iuxta: vel p domiciliũ saturni esset maliuola: et sic de alijs fm̃ ꝓprietates eorꝝ. Qua ait. s. eo. Fidelis ignorãtia. i. fideles ignorãtes. Veritate rectissima. i. equitate: q̃z xp̃us ẽ vna spe/ cies iusticię. Cum voluntati eius nihil resistat. j. eo. Caueat p̃cipitiũ. Prouerb. xxv. d. Sicut qui comedit mel ⁊c. pscru/ tator maiestatis opprimetur a gloria Eccl. iij. c. Altiora te ne quęsieris. Prouerb. xxiij. a. Ne erigas oculos tuos ad opes quas non potes habere. Obduratio temporalis est: id est p̃/ sens. Alia tpalis: id est reprobatio: aliquãdo sumitur p p̃scię/ tia ẽterna: aliquãdo p obdurationę q̃ est tpalis Et: id est duo importat. Unũ ẽternũ: ⁊ aliud tpale. Sicr distinguẽdũ est de p̃destinatione q̃ est p̃destinatio tpalis ⁊ ẽterna: sic electio/ dile/

nec est in hoie: a Quid adhuc ḡrit. q. d. non est reputā dū hoi: qz ipe nō pōt vitare qō deus vult. c Enim. i. quia. b Volūtati ei⁹ ās resistit: Null⁹. Hec ē ⁊ntra ps capitu/li in q̄ oñdit q nemo pōt cōqueri ō dño: ex eo q ⁊sdā/eligit ⁊sdā reprobat. Quid adhuc ḡrit. i. inqrit causa obduratio/nis vel p̄destinatio/nis. Uel Querit: supple ab alio hoie. Sic dicūt multi fa/tui/ponētes oia sub fato. Sed q fatū ni hil sit: iprobat Tul/li⁹ in li. de fato/sic p cedēs. Infirm⁹ aut ⁊ualescet aut nō. Si sic: inutilis est ei me/dicina: qz sine ea liberabit. Si nō: sīr inutilis: qz p eā nō libe/rabit: ergo q̄cūq modo ⁊ingat/ars medicinalis inutilis ē: qō falsū est: ergo falsa erat positio: qz in fato nō ē vt ⁊ualescat: nec vt infirmet. Uel Querit. i. q̄rit supple de⁹ ō hoie nō facīte p̄ cepta ei⁹. Eccl̄. xviij. g. Quare morīemini dom⁹ isrl̄. Mich. vij. a. Uę mihi qz fact⁹ sū sic ꝛc. Hiere. ij. b. Induxi vos in ter rā carmeli: t ingressi ⁊taminastis terrā meā. In eodē. ij. c. Mu tauit gēs deos suos: t certe ipi nō sūt dij: pp̄ls aūt me⁹ ꝛc. O

O hō tu ās es: Rūdet p̄dicte ḡstioni p exemplū/oñdēs q null⁹ pōt ⁊sqri ō dño. i. de reprobatiōe: sīc vas si posset loq nō ⁊sqreret ō figulo: qz fecit vnū i vile officiū: t aliud ex eadē mas sa in nobile finxit: Hoc ꝓprie dicit figulo ꝓpter duo: qz sicut figmētū subito apparet t deperit: ita ē de opib⁹ figuli q̄ oia fe cit. Hō a b humo fragilis t miser in malū sonat. j. Cor. iij. a. Cū sit int vos zel⁹ t ⁊tētio: nōne ꝛc. e Rūdeas. i. itelligas dī iudicia: t ponit ⁊sequs p añcedēte. Ad hoc enī q ⁊s bñ rūdeat ali cui oportet q ipm itelligat ⁊pus. q. d. nō posses intelligere dei iudicia. Ps. Judicia dei abyssus multa. Eccl̄. j. a. Arenā ma/ris ꝛc. sapiētiā dei p̄cedentē oia ās iuestigabit. Uel Respō/deas. i. ⁊dicas. Esa. xlv. b. Uę q ⁊dicit factori suo. Uel Rū/deas. i. assignes rōnē de his q̄ facit dñs vel q̄ tu fecisti. Job ix. b. Si repēte interroget ās rūdebit ei: In eodē. Quāt⁹ ego sū vt respōdeā ei. f Sic. i. in ⁊tumeliosū t vile officiū. g

An nō habet ptātē figul⁹ luti. Sexta ps in q̄ oñdit q nul lus pōt cōqri ō dño: licz reprobet p silē: sīc dictū ē. ē. Cōtinua Mūqd dīc lutū figulo q̄d me fecisti. q. d. nō: qz ridiculū esset t verēdiculū: qz An ꝛc. b In honorē. i. i fuitiū alicui⁹ ma gnat. k Aliud ⁊o i ⁊tumeliā. i. in vile officiuz ad ⁊gre/gādos sordes. i Aliud q̄dē vas in honorē: singuli ho mies singula sūt vasa. j. Thessal. iij. a. Ut sciat vnusq̄sq vas suū possidere ꝛc. Eccl̄. l. b. Quasi vas auri solidū t ornatū oīm lapide p̄cioso. Uasoꝝ q̄dā in honorē: q̄dā in ⁊tumeliā. Silr t bonoꝝ diuersa sūt genera. Eccs. ij. b. Fecit cyphos t ⁊ceolos ad vina fundēda. i. diuersa genera p̄dicatorū. De diuersitate vasoꝝ. iij. Reg. vij. g. Fecit salomō oia vasa in domo dñi: al tare aureū/ꝓpriā volūtatē macerādo: Sz altare holocaustorū significat mortificationē membroꝝ cū vitijs t ⁊cupiscētijs. De his duob⁹ altarib⁹ dīc Ps. Passer iuenit sibi domū t turtur nidū. i. viles: et q̄ nulli⁹ valor. sūt/habēt refugiuz: s altaria tua dñe iam vilipenduñ. Et est aposiopisis. Qualit aūt h altare debeat fieri: t q̄d ibi cremari/habeat. Exo. xxx. d. Seq̄tur. iij. Reg. vij. g. Mesaz aureā isti sūt q̄ largiūt elemosynas. Eccl̄. xxix. d. Oma mēsā ꝛc. Job. xxxj. b. Si comedi bucellā sol⁹ ꝛc. Ostiū meū viatorib⁹ patuit. Seq̄t. Cādelabra aurea: Hi sūt ⁊uidi in consilijs Exo. xxv. primo fuit ⁊ceptum q fieret i arca in q̄ vrna cū mana Itē de cādelabro q̄d erat positū i au/strali plaga: t illuminabat aq̄lonē: modo p̄lati ecōtra positi sūt in aq̄lone ⁊cti: t illumināt australē plagā. i. bonos p doctrinā. Hec duo debēt esse in eccl̄ia: q scz p̄lati repleti sint diuia sapi/entia: t ⁊uidi in cōsilijs. Seq̄t. Forcipes aureos. i. ⁊fortato/res. Esa. vj. b. Uolauit ad me vn⁹ de seraphin t in manu eius calculus quem forcipe tulerat de altari. Sequit: Et hydrias: id est p se t pro alijs flentes. Joh. ij. a. Implete hidria aqua. Mutat aqua i vinū: qñ illi p q̄b⁹ rogauer̄t/ ad dñm ⁊uertūt. Seq̄t: Fuscinulas. i. q̄scūq extrabētes alios de caldario dia/boli. Prouerb. xxiij. a. Erue eos q̄ ducunt ad mortē. Seq̄t:

Mortariola. id ē exp̄sitores nostri. Numeri. viij. Quilibet p̄nceps obtulit mortariolū aureū. Sequit. Phialas: q̄ inferi/us erāt strictę: supius latę: modo fiūt ecōuerso: t erant vasa p batoria ad ꝓbāda libāda. Hi sūt spūales ⁊tētes mūdum: a q̄b⁹ petēdū ē ⁊silīū: qō dicit Ecc⁹. xxxvij. c. Alia viri sācti enū/ciat aliquando vera: q̄ septem circumspe ctores sedētes in ex celso ad ⁊templandū. Et sequit: Thuribu la aurea. i. oratores. Numeri. xvj. c. Tol le thuribulū. i. cozet

tū ei q̄ se finxit quid me fecisti sic: An nōn habet ptātē figu lus luti: ex eadē massa facere aliud q̄dē vas in hōnorē: ali/

hausto igne charitat̄ pone thus de oratōnis. Itē vasoꝝ cōtumelioso⁹ diuersa sūt genera. ij. Timoth. ij. c. In magna domo nō solū sūt vasa aurea t argētea: imo q̄dā sunt sicut co/phini/vt auari. Ps. Dan⁹ eius in cophino seruierunt. Qui/dā sūt rotabulū ad ⁊gregādū lutū vt detractores. Abacuk. ij. b. Usq̄q̄ aggrauat ⁊tra te densum lutū: Quidā opcula latri/narū/vt adulatores. Esa. x. c. Prophet̄a docens mēdacium: ipe est cauda. Cauda enī tegit turpia aialis. Quidā sūt ipa la/trina: vt gulosi. iiij. Reg. x. f. Destruxerunt ędem baal. i. cor/pus oratoris: t ędificauerūt p ea latrinas: qz fetidi sūt. I

Ex eadē massa. Esa. lxiiij. c. Et nunc dñe pater noster es tu: nos ꝟo lutum ꝛc. S

ctio t odiū. Et valet hec distinctio ad soluēdū q̄sdā Glo. in p̄ncipio Malach. Dīc carnalis: q̄ credit q dei p̄destinatio t p̄sciētia iferat necessitatē reb⁹/Utiq; ꝟbis. Esa. xlv. b. Tu q̄s es q̄ rūdeas deo. In malo accipit hic rūdeas. Sz Job. xiij. c. su mit in bono. Uocabis me t respōdebo tibi. Nō sine iusticia: id est iusta volūtate. In figulo sola volūtas: in deo aūt volun tas cū iusticia: imo t in figulo est volūtas cū iusticia: qz paulo añdīc Glo. q̄ habz iustā possibilitatē: q̄ iustā volūtatē: Sol. q̄ dīc: Justā possibilitatē/iusticia nō sonat ipositionē: s in solā p uationez. q. d. b pōt facere sine alicui⁹ iniuria. Suo vitio iuste corrupta: q̄ ista corruptio ē iusta: s oc iustū ē a deo: nō q̄ a vi/tio. Sol. Justa fuit i pena: t ē a dō: tū, ꝓprie loq̄ndo corruptio nō fuit a dō: s a vitio: Sīc iudex dicit latroni: Frat ego nō su/spēdo te: s tuū pctm: t tū ad lram suspēdit eū. Si in ⁊tumeliā: dñs dī facere aliq̄ō vas ⁊tumelię: qz ꝓuidit ipm futuꝝ talē: et qz nō dat ei gr̄az vt fiat i honorē. In altero q̄tas: i altero mi/sericordia p̄spicua ē: intellige p̄spicua i genere: qz i specie occultissi/ma est q̄r. pot⁹ istū q̄ illū. Massa enī ista si media esset. i. idif ferens: vt sicut nihil boni: ita nihil mali haberet ꝛc. Quid est b q̄ dīc: vt nihil boni haberet: qz sine bono ē nō posset: qz dīc: Aug⁹. in li. ō natura boni, Omis natura inq̄tū est/bona est. Et dicendū q̄ loquit ibi Aug⁹. de bono nature: hic de bono gr̄e. Sz itez obūcit de hoc q̄ dīc: Nō frustra videret iniq̄tas ꝛc. qz angeli a ꝑmo statu nec habebant aliq̄d boni: nec aliq̄d mali corruptiōis: t tū facta sūt inde q̄dā vasa in ⁊tumeliā/q̄dā i ho norē: videt g̃ hec fuisse iniq̄tas. Sol. Non est silē de angelis: qz nō fuerūt vasa ⁊tumelię a p̄ncipio suę natiuitat̄: sz ipi se fe cerūt tales: sz illa massa a p̄ncipio suę natiuitat̄ fuit vas cōtu/melię: t etiā si adhuc esset indifferēs/nō tū oporteret q̄ eēt ini q̄tas: si inde fierēt vasa in ⁊tumeliā: licet alicui videat esse iniq̄ tas. Nō est ipi⁹ iusticię. i. meriti vel bonoꝝ opez. Sed iudicio deputādū est: id est merito hois. Bene aūt dispēsauit dñs/vt nec ꝛc. ergo dispēsatio nō fuit nō oēs dānare: sed dispēsatio ē iuris relaxatio ꝛc. Sol. Dicēdū q̄ q̄tū ad totū cōiunctū fuit dispēsatio: vel dispēsauit: id est p̄uidit. Quātū ad originale p/tinet peccatū/oēs pares erāt: ergo tantū vnū originale quātū aliud: ergo originalia sunt paria. Cōtra. Pronitas g̃ ē fomes est originale/vt dictū est sup̄: sed ⁊stat q̄ q̄dā sunt ꝓniores ad peccādū q̄s alij: g̃ ꝛc. Sol. Pares: qz oīes piter iuoluebat pę na: eo mō q̄ dī sup illō. j. Cor. xv. f. Stella differt a stella i clari tate. Glo. Erit par cōe gaudiū in ipari claritate. Sz iterū obij cit. Dīc Aug⁹. i Enchiridiō. Nō ē malū nisi q̄ nocet: nec no cet nisi qz admit bonū: g̃ si q̄lit admit/q̄le ē pctm: s tātum admit vnū originale/quātū aliud: g̃ originalia sūt q̄lia. Sol. Oia originalia sūt q̄lia inq̄tū sunt pctā: sed non in hoc q̄ sūt

Expositio Glo.

Qz si deus

a Qz si deus volens ostendere irã. Ostẽdit q nõ põt
de⁹ redargui ꝛ reprobatiõe: qz etiã reprobis mlta bona dat.
Qz si de⁹ volens ostendere irã ꝛc. supple qd dices: Oñ
dere irã: aut ipos hic ꝟberãdo: aut aliqs p ipos. Hiere. l. d.
Aperuit dñs thesaur suũ ꝛ ptulit vasa irę. b Et notã fa-

cere potẽtiã suã:

Sup Gala 2 uertẽdo in bonum
electo⁹: vl de futu-
ro sic: Irã iudicij eẽ
iustam/potentiã: q̃
remunerabit bonos:
sicut potẽs dicit qui
põt dare ciuitatẽ vel
regnũ vel imperiũ:
ita christ⁹ ostẽdet se potẽtẽ in iudicio qñ dabit eis tãtũ regnũ.

a udvo in cõtumeliã. † Qz si dẽ
b us volẽs oñdere iram ẽt notã
c facere potẽtiã suã: sustinuit in
mlta patiẽtia vasa irę apta i i-
d teritũ/ vt ỏñderet diuitias glo
ę suę in vasa misericordię q̃
ꝓparauit in gl̃iam. Quos ꝛ vo
e cauit: nõ solũ ex iudeis: ꝫ etiã
ex gẽtibus: sicut in osee dicit.
f Vocabo non plebem meam:

est apposita gratia. Quasi coactis/ vt apostolo. Cõtra Aug⁹. Qui creauit te sine te/ non iustificat te sine te. Sol. Non dicit coactis: sed quasi coactis: qđ fuit in ap'lo/ Act. ix. a. In his causis p̃scientia dei est flagitãda: id est exorãda: ergo q̃libet ꝛ/bet orare vt sit p̃destinatus: ꝛ hoc põt petere pie ꝛ per se et p/seuerãter: ergo potest hoc mereri. Cõtra. Si est p̃destinatus ab ęterno fuit p̃destinat⁹: ergo cũ nõ sit ab ęterno p̃destinat⁹: nõ ẽ p̃destinatus nec esse põt. Sol. Nullus potest petere ꝛi p̃uidẽtiã in hoc q̃ ista fuit ab ęterno: sz bñ põt petere et debet q̃ det ei nũc b̃ gratiã: ꝛ i futuro gl̃iam si ei placet. Vl flagitãda ẽ. i. i talib⁹ dicẽdũ est: igne cõburat: nõ itelligo reḋre a dño b̃: O altitudo. Mõ habuit eos i nũero bonor. Cõtra. Habuit iudã i nũero ap'lor. Sol. Mõ habuit finaliter vl i gl̃ia. In vsũ tpalẽ. Vt sauli. j. Regl. x. a. Ecce noia vĩa scpta ꝛc. Luc. x. c. Postea abiecit retro. Job. vj. g. Scõm b̃ habem⁹ q̃ q̃ habet charitatẽ/ põt amittere eã/ Cõtra. j. Cor. xiij. c. Charitas nunq̃ excidit. Et Amb. Vera charitas nõ fuit q̃ veteri potuit. Sol. Mũq̃ excidit/ supple p gl̃iam: sicut fides ꝛ spes aduentẽte gl̃ia euacuabũt: ꝫ bñ excidit. i. occidit p pctm. Amb. aũt vocat vera charitatẽ finalẽ q̃ habet effectũ suũ. i. vitã ętnã. Sz ẽ iustũ vt vnicuiq̃ rñdeat p merito. Sz reprobi habẽtes gr̃am sũt digni vita ętna: q̃ iustũ ẽ vt ⁹ rñdeat merito eor: q̃ vult eis dare vitã ętnã. Cõtra. Sũt p̃sciti. Sol. Pręscit⁹ dign⁹ ẽ aliq/qõ ⁹ nõ vult ei dare: qz ipemet pdit meritũ suũ peccãdo: et ita facit se indignũ: ꝫ si pseueret in dignitate gr̃ę/ dñs vellet ei dare gl̃iam: ꝫ qz scit q̃ nõ pseuerabit: iõ nõ vult ei dare: licet modo dign⁹ sit. Hinc ẽ q̃ aliq̃ dixerũt q̃ null⁹ merek vitã ętnã: nisi sub ꝓditiõe si pseueret. i. si finaliter bñ opet: sic opari⁹ nõ merek mercedẽ añ opis ꝓsũmationẽ. Mat. xx. b. Cñ dr q̃ q̃cũq̃ habz gr̃az/ simpliciter merek vitã ętnã: Nec ẽ silẽ ỏ laborãte in vinea: qz ei ponit tps certũ: ꝫ h nõ. Moĩa eor scpta sũt in cęlo ꝓpter iusticiã cui debũt. Sup Esa. xxxviij. dic Gregor⁹. q̃ i libro vitę duę sũt paginę. Inuna scribit hõ ꝑm iusticiã p̃sẽtẽ i alia ꝑm ỏi p̃scientiã: ỏ q̃ null⁹ põt deleri: ꝫ põt eẽ vl fieri q̃ nũq̃ fuerit iscriptus: qz põt fieri q̃ iste q̃ modo ẽ p̃destinat⁹/ nũq̃ fuerit p̃destinat⁹. Sz q̃re nõ põt deleri: Quia ẋbũ delẽdi dic qđ aliqñ fuerit iscptũ ꝛ mõ nõ: ỏ alia bñ põt deleri. Si q̃s peccauerit. Exo xxxij. g. Jobes ait. j. Job. ij. c. Bonis prodest et malos expectat. Eccs. viij. c. Pctõr ex eo q̃ cẽties facit malũ: ego cognoui q̃ erit bonũ timẽtib⁹ deũ. De stirpe inobedientię. i. ꝛ. adã iobedi ente. Ducit ppago pcti. i. ꝓpagat caro corrupta. Vñ contrahit: originale cui debet suppliciũ large. i. carentia visiõis. Nõ ex ꝓditiõe diuia. i. nõ ỏ voluntate diuia. Thren. iij. d. Non enim ex corde suo hũiliauit: vl nõ ỏ ꝓditiõe hũanę naturę diuinit⁹ i-stitutę. Nõ possũt se excusare: qz i ipis ẽ negligẽtia: qz gr̃a sp ẽ pata quã nolũt accipe: vel qz se p̃cipitant post gr̃am suscẽptã. Hoc sibi iputẽt. i. corruptę ꝛ vitiatę naturę: vel voluntati suę malę: si originali actualia addiderũt. Bẽtes q̃ pus nõ nouerũt me. i. qđ⁹ nõ feci vt cognoscerent me. Ps. Ppl's quẽ non cognoui ꝛc. id est cognoscere me nõ feci. Ab eisdez iudeis: id est aliqbus ꝓuersis de eis. Maior ps fit excęcata. j. xj. d. A gr̃a fidei. i. a gr̃a q̃ ẽ fidei. Nõ radix p̃triarchar perũt. i. fides i q̃ fuerũt radicati. s. illi q̃ p̃triarchas sũt imitati. Quos mihi relinq. iij. Regl. xix. d. Per ẋbũ euãgelij vt gl̃ia legaliũ opm excludat: ne possent gl̃iari ỏ opib⁹ legis q̃si p ea salui facti sunt. Cõpẽdio fidei. Audi cõpẽdiũ fidei. Saluet. Mar. ix. d. Si potes crede'

Ps. 9.

35. q. 1. c. cũ igi tur. Sed hac ita ꝛ

Ps. 17.

re oĩa possibilia

a Mō dilectā.i.gētilitatē quā nō diligo dilectiōe grē.Loco hui⁹ dr Osee.j.b.Voca nomē ei⁹ absq; misicordia.Vocabo id ē eligā.Vocare duo notat:qđ sit:r qđ vocet. b Et erit. Osee.j.d.i.ptiget. c In loco.i.in iudea. d Esaias aūt clamat: In vocatiōe gētiū adipletū fuit Esa.xxxv.c. In cubilibus i qb⁹ habitabāt pus draco nes.i. venenosi boies per peccatū idolatrię ozi F rex viroz iunci r calami:id ē fidei r aliarū vtutū. Ibidē.a. Le Esa.xo.c tabit deserta.i.gētilitas rc. Et lj.a. Ponet desertum ei⁹ q̄si delitias. Et qz tres magi fuerūt de gentib⁹:iō in vigilia epiphanię legit epistola sūpta de ꝑdicta prophetia Esa.x.c gētium. Esa.xxxv.a. Letabit deserta rc. e Si fuerit nūer⁹ filioz isrl' : Sic ondit p auctoritatē Osee q̄sdā electos dr gētib⁹:ita mō ondit p auctoritatē Esaię q̄sdā electos dr iudeis. Sētētia est Esa .x.e. Si fuerit ppl's tu⁹ isrl' q̄si arena maris:reliq; cōuertēt ex eo. Et exponit hoc dupliciter In malo sic. Si:id ē q̄uis. f Arena maris:si incōpacti r incōpositi/infructuosi:id est steriles. g Reliquię:id ē pauci r viles. Apoc.xij.a. Draco.i. diabol⁹ stetit: sup arenā maris: Vel in bono.q.d.multi saluabunt. Esa.xlviij.d. Utinā attendisses mādata mea facta fuissent sicut filij / sicut flumen pax tua rc.et quasi arena semē tuū rc. Osee.j.d. Erit numerus filioz quasi arena maris rc. Reliq; Hoc nomē sonat i vilitatē/abiectionē r pauptatē. Tales fuerūt apli p reliquas significati.j.Cor.i.j.d. Ignobilia mūdi r contemptibilia elegit de⁹. Od significatū fuit.j.Reg.xxx.d. vbi dauid per ducatū seruui amalechitę apphendit amalechitas: Dauid christ⁹:seruus apostoli:amalechitę /labētes sanguinē /gētes.iij.Reg.xx.b. Vidisti oēm multitudinē hanc rc. vsq; ibi:per pedisseq̄s pnci/pū ꝓuinciaz/patet vilitas apl'oz. Itē fuerūt pauci Esa.xvij. b. Et erit sicut q̄rēs spicas in valle raphaim:quę ad litterā erat iuxta hierlm valde fertilis. Et enūerat ibi duodeci apl'os /dicēs Esa.xvij.b. Et relinquent i eo q̄si racem⁹:r sicut excussio oleę:q̄si duaz aut triū oliuaz i sūmitate rami/siue q̄ttuor aut q̄nq; rc. Duę vel tres/ecce q̄nq;:quattuor vl' tres/septē:et ita duodecim: Vl' ita q̄ sonet in residuitatem de ꝓuertēdis in fine mūdi. Uñ Malach.vlt'.b. Ecce ego mittā vobis heliā ꝓphetā rc. Et vere fient saluę reliq; israel. i Enim:quia. h Verbū ꝓsūmās r abbreuiās. Esa.x.f. Consūmatio abbreuiata inundabit iusticiā. Verbū ꝓsūmās.i.euāgelīū qđ ꝓsūmat legē r iplet:q̄ erat q̄si vmbra vacua. Vl' ꝓsūmās dicitur q̄tū ad ꝓsimilia. k In ęq̄tate:id est in ęq̄litate:qz tot ibi q̄si sub cōpēdio ꝓtinent:q̄t in lege diffusa sunt. Vel Verbū ꝓsūmās/dicit charitas q̄ est plenitudo legis. Ro.xiij.c. Vel Verbū abbreuiatū/xp̄i caro factū. Phil'.ij.a. Exinaniuit semetipm rc. Od significatū fuit.iij.Reg'.iij.f. i curuatione mēbroz beliseī sup puez: q̄ significat būanū genus. Et idē.iij.Reg'.xvij.d. p heliā. l Predixit esaias. Hic cōmendat ꝑdictū verbū. n Semē: euāgelium Luc'.viij. b. Semē est xp̄us dei. De isto semine habet in Esa.xxvij.b. Qui egrediunt impetu a iacob:ipetu spūs.s. vel expulsi a iacob.i.iudeis.i.apl'os ipleb̄ut facie orbis semie. Vel Semen.i. apl'os.Esa.vj.d. Semē sanctū erit id qđ steterit i ea.i. in synagoga. Et aū dicit: Erit i oñsionē sicut terebinth⁹:r sicut quercus rc. Terebinth⁹ cui⁹ resina ē optima/significat ꝓuersos de iudeis .Querc⁹/cui⁹ fruct⁹ pascit porcos ꝓuersos:r gētib⁹/q̄ imūdę vixerāt/vt porci. o Sicut sodoma.i.iuoluti oib⁹ flagitijs. De b Gen.xix.b. Vl' fm iterptationē muti a ꝓfessiōe pcti r a laude dei:r aspi p pctā. Ecech.ij.b. Dom⁹ exasperās ē. m Nisi dns sabaoth. Exercituū. Hoc freq̄nter reperit i veteri testamēto:r marie i Zacharia:ad ostendendū q̄ tempore data erat lex: vñ et in tempore seruiebāt: & in nouo ex amore.

p Apphēdert iusticiā:bñ opando: vl' id ē iustificationē.

q Sectādo legē.i.legalia. r Justicię:qz credebant in de iustificari. Vel lex moysi dicit lex iusticię:q̄ bñ seruata ducebat ad iusticiā: vel qz faciebat ꝺ ꝓuaricatozib⁹ iustos punie do trāsgressores. s In lapidē offensiōis.i. christū quē vilē r minimū reputabāt. Ps⁹. Fact⁹ sū oppzobrium boim et abiectio plebis. Esa.liij. a. Vidim⁹ eū r nō erat aspect⁹: desiderauim⁹ rc. t Sicut scptū est: i Esaia.xxviij.d. vbi nos habemus: Ecce ego mittam in fundamentis sion lapidem angularem probatum rc. Item Esa. viij.c. Et erit vobis in sanctificationem: in lapidem autē offensionis r in petram scandali duabus domib⁹ isrl'. Glo.i.scribis r pharisęis.

B Ps⁹.21.

m Misi dns sabaoth reliquisset nobis semen / sicut sodoma facti essemus:r sicut gomorra similes fuissemus. Quid ergo dicemus q̄ gētes q̄ nō sectebāt p iusticiā/apphēderūt iusticiā: Justiciam autē q̄ ex fide: isrl' q vo sectādo legē iusticię i legē r iusticię nō peruenit. Quare: Quia nō ex fide: & q̄si ex opis bus. Offenderūt enī in lapide offensiōis:sicut scriptū est.

Expositio Glo.

re oia possibilia sūt credēti.i.facilia. Equū ē pzioz:qz eadē moralia cōtinet rota in rota. Ecech.j.d. Ut sez nihil desit.i. vt nihil digerāt de figuratiuis ad habēdū iusticiā. Quę ius ē tolli vt figuras rescidit. Sz obijcit ꝺ thurificatiōe r purificatiōe r lepzoz electiōe. Sol'. Figurę futuroz trāsierūt: & figurę faciēdoz.i.q̄ significāt faciēda bñ remānerūt. De b alibi dictū ē. Vel dicēdū q̄ nō fuit in q̄tū figurę:sed ad honorē r cultū dei tm exaltādū: vt lumia q̄ accēdunt in ecclia ad honorē dei. Purificatio aūt fuit moralis ad reddēdū gratiarū actiōes r liberatiōe a tāto periculo. In terra bō fact⁹. Baruch.iij.d. In terris visus est:r cū boib⁹ ꝓuersat⁹ ē. Cōtra antiquū xp̄ū.i.ad peccatū antiq̄ xp̄i delēdū:vel abbreuiādū veterē legē. Lex et pphetę. Matth.xxij.d. Charitas vniuersa abbreuiat. Ro. xiij.c. Plenitudo legis ē dilectio. Bal'.v.c. Dis lex vno sermone iplet. Verbū euāgelij. Luc'. viij.b. Semē est xp̄ū dei. Mat. xiij.b. Idē. Qui fructū vitę ip:otulit: Ipse ē lignū ꝺ q̄ Dauid ꝑdixerat: p fructū suum dabit i tpe suo. Hiere.xxiij.a. Ecce dies veniūt dic dns:r suscitabo dauid germē iustū. Spinis vetioz: Uñ qz herinaci⁹ ē spinosus/ei cōpant pctōres. Uñ Ps⁹. Petra refugiū herinacijs. Jnq̄rit intellect⁹ pp̄ax.i. q̄liter iudei itelligāt auctoritates pp̄ax ꝑdictas: Quasi subito r firmit. Similis Glo. sup illō Esa.iij.a. Apphēdēt septē mlieres virū rc. vt firmit teneāt r nō dimittāt rc. Et Joh.j.e. Super quē videris spiritū descendentē rc. Ex fide q̄ p gratiā est:q̄ ꝓcedit fidē:q̄ fides nō est ꝓma xp̄turū. Cōtra. Prima petit cāpū rc. Sol'. Prima gra ē fides. Uñ dicēdū: Quę p gratiā est: id ē p deū q̄tis dātē. Et ipetrare ibi ponit p postulare cū effectu: vel q̄ iusticia.i.iustificatio p gratiā ē. Si intellecta sit bñ:id ē spūalit: Lra em occidit:spūs aūt viuificat.ij.Cor'.iij.b. Justiciā legis.i.opa legis. Nō credēs deū opari:solū supple. Sz ob hoc. Qui creauit te sine te/nō instificabit te sine te. Sol'. Non iustificat te sine te coopante:id est ꝑpante: & sine te coopante i fusionē gręp quā iustificar'. Justificatio aūt ex fide. Sz i iustificatiōe sūt q̄ttuor:q̄ ipetrant ex fide:ergo ifusio gręp ē ex fide. Sol'. Hic sumit iustificatio p q̄rto istoz.i. p remissiōe pctōz. Quia lapis paruus. Matth.xxj.d. Qui ceciderunt sup hūc lapidē ꝓfringēt. Daniel'.ij.e. Dōs magn⁹. Hiero⁹. Valde ęcus ē q̄ ad mōtē q̄ iplet totā terrā offendit. Attestat esaias. viij. c.et.xxviij.d. Patēter:qz tūc fact⁹ ē visibilis. Ex toto ꝓtenētē. Mat.xxj.d. Qui ceciderit rc. Scādalū em rc. Verba sūt Ozi geū. Versus. Scādalō ęquocāt obex ipactio casus. Post vl' p positionē idignātes q̄ filiū dei se faceret. Joh.xix.a. Mos legē habem⁹:r fm legē debz mori:qz rc. Itē Joh.x.f. De bono opere nō lapidamus te:sed dr blasphemia rc.

Romanos

Ps. 41

Ps. 118.

Moraliter Ps. 113.

De conse. dis. 4. c. 1. si qs aūt in fine

Ps. 118.

Expositio Glo.

Ps. 41

oñi credēti: id est vt iustificet credētes in christū. Et ꝟ ꝑbat ꝑ auctoritatē moysi. a Moyses eñ scꝫsit. Leuit. xviij. a. Numeri. iiij. b. Hoc facite eis vt viuant ⁊ non moriantur. b Viuet in ea. i. nō punieť morte cozpis. q. d. christ⁹ est iustícia adsalutē: iustícia aūt legalū tm̄ ad ꝑsentē vitā valet. c

B Me dixeris i cē.
Ostendit ꝙ negauerūt ꝺ christo. Et tūc sic cōtinua. Dico q volūt ꝓstituere iustíciā suā/nō iustíciā fidei: ꝙ dicit q christ⁹ resurrexit a mortuis. ⁊ ascēdit in cęlū ⁊ descēdit ad limbū: Ūñ dicit: Quę autem ex fide est iustícia sic dicit: Me dixeť cē. Ex fide iustícia: id ē fidē iudicās. Me dixeť: vere/ i corde. Hoc dicit qñ iudęi audierūt post resurrectionē apostolos ꝙdicātes christū resurrexisse ⁊ ascēdisse in cęlū: dicebāt q nō erat vex. Et hoc est: d Quis ascēdit in cęlū. q. d. null⁹. e Id: id est dicere q christ⁹ non ascēdit in cęlum. f Est christū deducere: id est rozsum ducere: id ē q adhuc est in terra: ⁊ q nō surrexit a mortuis. g Aut: ne dixeť i corde tuo. h Quis descēdet in abyssū: id est ad limbū. Dicebāt eñ audiētes ꝙdicari ab aplis q christ⁹ descēderat ad limbū: ⁊ eduxerat sanctos patres q non descēderat. i Hoc: id est sic dicere: k Est christū reuocare a mortuis: id ē dicere q iterꝫ moriať. Uel sic lege. Moyses dicit sic de iustícia/ ꝙ est ex fide. Dixit inquā: Me dixeris cē. id est: verba sūt aplī. Aut quis: verba sūt moysi. Hoc est christū: verba sunt aplī. Hoc habeť Deut. xxx. c. Mādatū hoc cē. qs valet nrm̄ ascēdere ad cęlū. De ꝟ sūptū est illō: Quis ascēdet in cęlū. Et loquit ibi moyses ꝓtra quosdā carnales iudęos dicētes: Quid ꝑdest hoi si bene facit: q nō ꝑter hoc ascēdit in cęlū. Et hoc est: Quis. q. d. null⁹. Et Id: id est sic dicere: Est christū deducere: id est dicere q ipse nō ascēdit in cęlū: ex quo nec mēbra ei⁹. Aut quis descēdet in abyssū. Dicebāt eñ: Quid obest si male faciam⁹: q ꝑ hoc nō descendem⁹ i abyssū. Et sē sūptū de Deut. xxx. c. Quis descēdet. q. d null⁹ descēdit illuc ꝑ mala opa: ꝙ nec sctī patres potu⁹: ꝙ nec christ⁹ descēdit ad educendū eos. Hoc: id est dicere q null⁹ descēdit ad iferos ꝑ mala opa: Est christū reuocare a mortuis: id ē q nō descēdit ad educendū mortuos de limbo.

Moraliter * in qua diuersa animalia: lex in q̄ mlta sacrificia ꝑ christum instituta. b Viuet in ea. Esa. j. e. Si volueritis ⁊ audieritis cē. c Quis ascēdet in cęlū. Dicūt mlti: Quid ꝑdest si faciam⁹ mādata dei: nō ꝑ ꝟ ascēdem⁹ in cęlū. Jn ꝑsona talū dicit Eccs. iij. d. Un⁹ est interit⁹ homīs ⁊ iumētoꝝ cē. ꝙ Aut ąſ descēdet. q. d. null⁹: qcq̄d mali faciat. Ūñ dicūt isti Sap. v. a. Nō est agnit⁹ q reuersus sit ab inferis: Ul de ascēsu christi i cęlū. Joh. iij. b. Nēo ascēdit i cęlū nisi q cē. Prouer. xxx. a. Quis ascēdit i cęlū aut ąs descēdit cē. Eph̄. iij. b. Qui ascēdit/ipe ē q descēdit. Hoc fuit significatū. ij. Reg⁹. xxiij. c. Bananias ꝺ nuis descendit cū baculo ad lacū in q erat leo: sic christ⁹ de cruce ad limbū. Zach. ix. c. Tu ꝟo in sanguine testamēti eduxisti v nctos de lacu in q nō erat aqua. l Sz ąd dicit scꝑtura. Hęc ē qnta ps capituli in qua ostēdit q iudęi debuerūt credere in christū: q hoc est ꝓsentaneū rōni. Continua sic. Ita dicit moyses: de iustícia legis: qm̄ facies eā viuet in ea: vita tpali: id est nō punietur pena legali. Sed iustícia fidei dictat hoi ąd debeat credere: vt q christ⁹ ascēdit in cęlū ⁊ descēdit ad inferos ⁊ huiusmodi. Posset aūt ąs rūdere. Multū est difficile credere: ⁊ ideo nō est mirū si iudęi nō crediderūt: imo facile est. Et hoc est. Sed ąd ita dicť q difficile ē. Sz ąd dicit: q̄si patet q scꝑturā qō imo facile ē. Ul continua sic. Me dixeť cē. Sz ąd dicē. q. d. crede illō qō dicit scꝑtura Deut. xxx. c. Hiere. xxiij. e. De⁹ e vicino cē. m Prope ē verbū i ore tuo cē. id ē vtile ē cordi ad credendū ori ad ꝺdicādū. Sic. Deut. iij. a. Nō est aliq̄ natio tā grādis q̄ habeat deos ꝑpinq̄ntes sibi. i. ita vtiles ⁊ bñficos. Jaco. iij. b. Appropinq̄ te deo ꝙ imitationē; ⁊ appropinq̄bit vob ꝙ bñficio exhibitio

f christū deducere: aūt quis
g descendet in abyssum: hoc est
h christū a mortuis reuocare.
i Sed ąd dicit scꝑtura? Prope est verbū in ore tuo et i corde tuo: Hoc est verbum fidei

nē. i. vtilis erit vob. Et sic ibi sumit ꝑpinq̄re ⁊ ꝑpinq̄ntes: ita sumit hic: ꝙ prope ē verbū. i. christ⁹ siue fides de christo. Ul. i. ꝑdicatio christi i euāgelio. Est ꝓpe. i. ꝓsentaneū rōni: q ꝑdicabat moralia. Et i ore tuo: ꝓsētanea erūt ori ad loq̄ndū: q facili narrari poterāt q̄ ꝑdicabat christ⁹ ⁊ sciri ab hoib⁹. Sic ē. Lorť. iij. a. Epistola nra vos estis scꝑta in cordib⁹ nris cē. q. d. illud idē ad qō moneo vos ꝙ epla m̄ scꝑtū est in cordib⁹ nostris. Sic etiā Jaco. j. d. Jn māsuetudie suscipite insitū, verbū. i. i cordib⁹ vris: ⁊ iō ꝓpe ē: ꝓsētaneū eñ rōni. Bat. iij. c. Jbat iesus ꝑdicās ⁊ docēs Glo. naturalē iustícia. n Hoc ē verbū fidei: qō dicē moyses. ꝙ Quia si ꝓfitearis ⁊ crēdideris in corde tuo q deus illum suscitauit a mortuis: saluus eris. Hoc dicit apl⁹ ad ostendendū q ad iustícia sufficit fides cordis. Et ꝓbat ꝑ auctoritatē Esa. xxviij. Qui crēdit non festinet. Et ꝓbat ꝑ Joel. ij. Omnis quicūq̄ inuocauerit nomen dñi saluus erit. Et ꝓbat ꝑ Esa. lij. Quā speciosi pedes euāgelizantiū pacē. Et ꝓbat ꝑ Esa. liij. Dñe quis credidit auditui nro. Et ꝓbat ꝑ Psal. xviij. In omnem terrā exiuit sonus eoꝝ. Et ꝓbat ꝑ Deut. xxxij. Jn gentem vacuam in gentem stultam ad prouocandū eos. Et ꝓbat ꝑ Esa. lxv. Expandi manus meas tota die ad populum incredulum. Et ꝓbat ꝑ Esa. lxv. Quęrentibus me nō interrogantibus. Et ꝓbat ꝑ Esa. lxv. Ecce ego dicebam ecce ego. Et ꝓbat ꝑ Esa. lxv. Expandi manus meas ad populum incredulum

a Quia si ꝓfitearɜ. Hec est sexta ps in q̃ oñdit q̃ debēt cre
dere ꝑt vtilitatē fidei: q̃ est grē in p̃senti: ⁊ glię in futuro. Cō/
firmat sic. Dico q̃ xp̃ū fidei debet esse ꝓpe in corde tuo ad cre/
dēdū ⁊c. qz inde seq̃t magna vtilitas. b Qz: id ē qz: si cōfi/
tearɜ salu⁹ erɜ. c Corde aũt. Bñ dico q̃ salu⁹ eris/si coz
de credideriɜ ⁊ ore ꝓfitearis. Hec em̃ duo
sūt necessaria ad salutē. c Corde autē
credit ad iustitiā .i. credere corde ad
iustitiā: q̃ ē causa meritoria ad salutē. d
Ore aũt ꝓfessio. Loquit aũt ꝑ tpe di/
scriminis mortis/in q̃ exigit ad h̃ q̃ qs sal
uet ꝑ fidē q̃ cōfiteat ore/illud q̃ credit in
corde. Scōm hoc legit de beato vbano/
q̃ fuit bis ꝓfessor. Hoc autē significatū est
Exo. xij. a. vbi ꝓcipit vtrūq̃ postem lini/
ri sanguine agni. Duplex linitio ē duplex
cōfessio christi: cordis et oris. Vñ Cant⁹.
viij. b. Pone me vt signaculū sup cor tuū:
hoc ē q̃ dicit: Corde credit ad iusti
tiā: vt signaculū sup brachiū tuū: hoc q̃
similiter dicit. Ore autem confessio
fit ad salutem.

a qđ ꝑdicam⁹: q̃nia si ꝓfitearis
in ore tuo dñm ihesū: ⁊ in cor/
b de tuo credideriɜ q̃ de⁹ illū ex
citauit a mortuis: salu⁹ eris.
c Corde aũt credit ad iusticiā:
d ore aũt ꝓfessio fit ad salutem.
e f Dicit ēm̃ scptura: Oñis q̃i
g credit i illū/nō ꝓfundet. Mō
em̃ est distinctio iudei ⁊ greci.
Mā idē dñs oim̃ dues in oēs
b i q̃ inuocāt illū. Dis ēm̃ q̃cūq̃
q̃ inuocauerit nomē dñi/ salu⁹

Expositio Glo. per quam coz abluit. Mō qz dicit: ⁊ qz cre
dit. q.d. Aug⁹. Ego loq̃r de xp̃o mētali/nō de vocali/cū dici/
tur: Baptiço te in noie patris ⁊ filij et spūssancti. Verbū facit
q̃ xp⁹ insit aq̃e abluēdi coz. i. hoc est rōne significatiōis hoz̄
xp̃oz: nō rōne vocū q̃ ꝓferūt: qz si mutaret significatio hoz̄
xp̃oz: ⁊ diceret: Baptiço te in xp̃tute p̃is ⁊c. nō esset baptiça
tus: tū si in gallico dicit: Baptiço te ⁊c. baptiçat⁹ est: qz idē si
gnificat. Si obȝciat/q̃ hic baptiçat⁹ est si sic fiat: Baptiço te
in noie genitoris ⁊ geniti ⁊ fiat⁹ sancti. Mō est vez: qm̃ nō idē
significāt hec xp̃a cū illis. Aliud est xp̃⁹. i. mētale xp̃ū ex quo
habēt voces vim suā: hec xp̃⁹ est significatio. Cū aliq̃s impu/
gnat: nomē christi sez. Merces fidei: sal⁹ ętna. Causa salutis:
meritoria. Aliter em̃ nō valet: Immo sola fides sufficit ad salu
tē. Sol. Ubi op⁹ est ꝓfessiōe fidei nō pōt q̃s saluari q̃ fidē cor/
dis nisi ꝓfiteat eandē. Quę ꝓfessio supaddit fidei. Est aũt con
fessio talis exp̃ssio fidei cordis ī discrimīe mort⁹ ore facta. Un/
de in legēda beati dionysij. Mō multi merent esse ꝓfessores: sz
modo aplico noie sancti miores dicunt ⁊ ꝓfessores. Perierūt
vt illi ⁊c. Loquit ꝯ catharos: q̃ dicunt q̃ postq̃ aliq̃s negauit
deū ⁊ fidē amisit: nō habet ampl⁹ locū pęnitētię. Ut petrus.
Matth. xxvj. g. Veritatē tenebat: habitu/⁊ actu non ꝓtulit: ⁊
ideo christū negauit. Cętera pōt hō nolēs: credere nō nisi vo/
lens. Cōtra. Sil⁹ sperare ⁊ diligere nō pōt nisi volēs: qz spera
re est quoddā velle: sil⁹ ⁊ diligere. Sol. Hec lra supponit ꝑ ex/
teriorib⁹ actib⁹ ad q̃ poterāt cogi martyres ad thurificādū vel
genua flectēdū añ idola: ⁊ nō ad credēdū in eis vel sperādū vel
diligēdū: q̃ sūt act⁹ interiores. Fit ī frōte. Vñ legēs euāgeliū/
signū facit in pectore. q.d. corde credo ad iusticiā. Jn ore. q.d.
qđ credo ꝓfteor ad salutē. Et ī frōte. q.d. illud. s. j. b. Mō eru
besco euāgeliū. Piere. iij. b. Frōs mulieris meretricis ⁊c. Qua/
re: Quia Luc⁹. ix. c. Qui me erubuerit ⁊c. Hoc in illo occisū ē:
id est occisus est ſm̃ bũanā naturā. Mō q̃ fecit me. i. ſm̃ diuinā
Ad literam naturā ſm̃ quā creauit me ⁊ oia alia. e Dicit em̃ scptu/
ra. Ecce ꝓbat vtilitatē fidei ꝑ duas auctoritates. Primo per
auctoritatē Esa. xxviij. d. vbi nos habem⁹: Qui crediderit/nō
festinet: Septuaginta aũt habēt qđ hic dicit: f Dis q̃ cre/
Ps. 61. dit in illū/nō ꝓfundet/vel nō ꝓturbabit: ⁊ honorificabit:
qz multo maiora habebit q̃ speret credēs in eū. Ps. Mō ꝓfū
dant sup me q̃ grūt te dⁿ⁹ israel. j. Pet. ij. b. Iob aũt honoz:
credēti⁹. Piere. xvij. b. Cōfundent. Esa. liij. b. Mō ꝓfūdet⁹.
Matth. x. d. Qui me ꝓfessus fuerit coz̄ boib⁹/ꝓfitebor ⁊ ego
eū coz̄ patre meo q̃ in cęlis est: ego fatiā eū amicū meū et hę
redē. g Mō em̃ est ita dicit scriptura: Oñis ⁊c. nullū ex
cipiēdo. Et bene nullū: quia /nō est distinctio: q̃tū ad fidē:
Mā idē dñs oim̃ iudęox ⁊ greęox: ⁊ iō nō est mir⁹ si saluat
vt rosę: marie qz/dues/est/in oēs. q.d. thesaur⁹ ei⁹ mise/
ricordię nō pōt euacuari. h Oñis em̃. Ecce alia auctori/
tate ꝓbat vtilitatē fidei: Joel. ij. g. Vel Esa. xlij. a. Omnis

qui inuocat nomē meū/ī glorią meā creaui eū. i Quicūq̃
inuocauerit nomen dñi/saluus erit/quia nō potest in
uocare nisi ꝑius credat: credendo autē saluus fit. Vñ. Jnuo
cauerit: id est intus habitū ꝑ gratiā vocauerit: ⁊ tunc pōt di
cere illud Ps. Oratio mea in sinu meo cōuertet. Vel/Jnuo Ps. 34.
cauerit: id est ad ea q̃ intus sunt: voca
uerit: id est ꝑ spiritualib⁹: sed q̃ ꝑ tpalib⁹
orat vtī/euocat eum. Jdeo Cant⁹. vij. d.
Veni dilecte mi egrediamur. Et nota q̃
dicit: Jnuocauerit: xp̃ū subiūctiui p̃
teriti ꝓfecti: in q̃ notat⁹ pseuerātia ī orādo
deum. Vñ Esa. lxij. c. Qui reminiscimini
dñi ne taceat⁹. Luc⁹. xj. d. Et ille: Si pse/
uerauerit pulsans ⁊c. tū ꝓpter ip̃robitatē
ei⁹ surget ⁊c. Nomē dñi. i. filiū ꝑ quē q̃si Esa. 28. d
ꝑ nomē: tota trinitas inotuit hoib⁹. Esa. Matth. 28. b
xxx. f. Ecce nomē dñi veni ⁊ ꝺ lōginq̃ ⁊c.

Quō ergo.
e Dicit em̃ scptura ⁊c. Glo. Qui timet Expositio
deū. Act⁹. x. e. Sufficiēs ditare oēs: illis Glo.
diuitijs de q̃bus dicit in Ps. Gloria et Jobel. 2. g
diuitię in domo eius: id est glorioſę diui/ Act⁹. 2. c
tię. Et Esa. xxxiij. a. Et erit fides in tem/ †Ps. 111.
poribus suis diuitię salutis ⁊c. Recipient ęternam remunera/
tionē. Jobel. ij. g. Et erit: oñis q̃ inuocauerit nomē dñi salu⁹
erit. Deide ab auctoritate Esaię. Hoc vidē esse falsum: qz nūq̃
q̃ hoc repit ī Esaia. Sz in Jobel. ij. Et pōt dici q̃ forsitan est
in Esa. ſm̃ aliā trāslationē. Sz dicēdū ē sic soluit Glo. sup ꝓn
cipio Marci: vbi dicit: Sic̄ scriptū est ī Esa. Immo dictū ē ꝑ
Malach. iij. a. ibi: Glo. q̃ eodē spū locuti sūt ꝓphę: ⁊ oia sunt
singl⁹: ⁊ singla sūt oiz. Bñ se ei sb̃ijciēdo: qđ fit credēdo ī eū
qz ī fide subijcit ꝓpria volūtas hoīs ꝺo/pl⁹ ei credēdo q̃ sibi.
Toto corde vigilātib⁹. Luc⁹. xij. e. Matth. xxiij. d. Ex h̃ su/
mit illō Jnuitatoriū in q̃dragesima. Mō sit vob⁹ vanū surge/
re añ lucem. Quia credere dat remissionē pcōꝝ. Remissio q̃
pcti ē a motu fidei. Sz ḡrit. Quare nō ē silr a motu alteri⁹ xp̃
tutis: Et videt q̃ sit a motu timoris: qz qñ q̃s cōsideret pęnas
ętternas/resilit a pcō ⁊ p̃parat se: ⁊ sic infundit ei gra q̃ remit/
tunt peccata. Sol. Deꝰ nō est ita misericors q̃n sit ⁊ iust⁹. Et
dicit Ps. Justicia ⁊ iudiciū p̃paratio sedis tuę. Mō est aũt iusti Ps. 88.
cia p̃paratio sedis tui in nob q̃ fit ꝑ pcōꝝ remissionē: nisi hō do
leat de pcō suo: ⁊ hoc qñ dolet de pcō inq̃tū peccauit ꝯ deū
scz: hoc autē fidei est: ⁊ sic valeat talis mot⁹ ad iustificationē: si
aũt moueat⁹ ex naturali indignatiōe vel ꝑ vānū tpale/nō valet
mot⁹ ad iustificationē. Dicēdū etiā q̃ a motu timoris nō infū/
dit⁹ gratia nisi sit ibi motus fidei p̃dictus. Fides em̃ q̃ qs cre/
dit pęnas ętternas ⁊ iudiciū futurū/generat timorē. Sed iterū
obȝicit: q̃ credere seq̃t fidē: fides aũt suo aduētu purificat cor
ab oñi pcō: Act⁹. xv. c. q̃ nō credere dat remissionē peccatoꝝ.
Sol. Duplex ē remissio pcti: pęnę ⁊ culpę. Primā facit crede
re: secūdā facit fides: Jnexcusabilis. s. ij. a. Uersus: a vo scz.
Mō inuocabūt nisi credāt: q̃ inuocatio est fidei: ⁊ ita orare ip⁹
est. Cōtra. Dicit Aug⁹ in enchiridiō. Fides credit: spes ⁊ cha
ritas orāt: sed sine fide esse nō pōt: ac ꝑ h̃ etiā fides orat. Sol.
Ut innuit Aug⁹/spei ⁊ charitatis ꝓprie ē orare: ⁊ ꝑ eas fidei/
sed impropꝛie. Credit em̃ diabol⁹: non tū inuocat vel orat: qz
nō sperat vel diligit. Sz vir iust⁹ q̃ credit vitā ętternā ⁊ sperat/
⁊ diligit deū vt illā vt ei. Qđ q̃ dicit hic: nō inuocabūt nisi cre
dāt: hoc dicit: qz generat spem ⁊ charitatē: q̃bus habitis orat
hō. Vñ. s. in eadē Glo. Orās inuocat: sed vere hoc nō pōt ni
si ꝑius credat. Nec olim aliq̃s credidit ⁊c. vel interi⁹: ꝑ revela/
tionē: sicut beat⁹ christoforꝰ: q̃ ꝑ solā revelationē interiorē cō/
uersus fuit. Vel exteri⁹: ꝑ p̃dicationē. Aptū est/qz nō credit il/
li cui obedientia negat. Vñ. j. Regl. xv. e. Melior est obedientia
q̃ stultoꝝ victimę ⁊c. q̃m q̃si peccatū hariolandi ⁊c. Ibi Glo.
Sola obedientia q̃ fidei meritū possidet: sine q̃ infidelis q̃q̃ cō/
uincit. Auctorē eius nō recipi. Luc⁹. x. c. Qui vos spernit/me
spnit. Nec illō recipi et q̃stionē. i. dubitationē. Nulla em̃ signa
xp̃tutū his ꝓbibēt testimoniū. Cōtra. Matth. vij. c. Nonne in
noie tuo ꝓphauim⁹ ⁊c. illi tū erāt mali: ⁊ ita aliq̃ habēt signa:
licet nō sint

a Quō g. Octaua ps in q̄ ostēdit q̄ nomē dñi fuit eis p̄dicatū. Ad ꝓbat auctoritate Esa. Ponit aūt istas quasi p scalas ascēdat ad fontē misericordię: ex q̄ fluxit eis p̄dicatio fidei. b Misi mittant. Un Iere. xxiij. d. ipropat eos q̄s nō misit / dicēs: Nō mittebā eos ⁊ ipi currebāt. c Sic scptū ē: Dico: Quō p̄dicabūt nisi ipi missi sint ad p̄dicādū: Ad ꝓbat p auctatē Esa. lij. b. d Qꝫ speciosi: valde speciosi. Hoc p̄dixit Esaias p̄uidēs apostolos ituros ad p̄dicādū p vniuersū orbē. e Euāgelizātiū pacē: etsi alij p̄dicauerint: ipi tñ potissime. g Bona: ad bonoz̄: sacra euāgelica: q̄ melioza sūt sacramēt veter⁹ testamenti. h Sz nō oēs: imo pauci: i q̄ adiplet ꝙbū Esa. liij. a. qđ sequt auditui nr̄o. i. ei qđ audiūt a nob: Ut id ē ei qđ audiuim⁹ a te nos apli añ passionē. Prophetę aūt audierūt p reuelatonē

De.here.c.cū ex iniuncto. et.c.extōicamus. ℔. qz ꝙo nonnulli.

i Quis q. d. pauci de iudeis: Ergo fides. Infert Apls ex ꝙbis Esa. loqnt in ꝑsona apl̄oz: qz cū dicit: Quis: relinqt / q̄ aliq̄ crediderī p̄ qđ audierunt ab apl̄is.

Esa. 53. a

a erit. Quō g̃ inuocabūt i quē nō crediderūt: Aut quō credent ei quē nō audierūt: Quō aūt audiēt sine p̄dicāte: Quō vo
b p̄dicabūt nisi mittāntur: sicut
d scriptum est. Qꝫ speciosi pe/
f des euangelizantium pacem:
g euangelizantiū bona. Sz nō
b omnes obediunt euangelio.
i Esaias em̄ dicit: Dñe q̄s cre/

dit eos: Sol̄ Deus dicit mittere duplicit. Auctoritate / sic tm̄ bonos mittit: ⁊ pmissiōe / sic misit pseudo: sicut scpt̄ i Glo. Prędicare pmittit malos malis ad eoz̄dē pn̄ā / vt vicissim peant. Un. iij. Reg. xxij. d. g̃siuit dns: Quis recipiet mihi achab: Et dixit spūs mal⁹: mitte me: ⁊ ero spūs mēdax. Qui in bono malis nouit vti. Un Apls Phil. j. c. Siue p occasionē / siue p ꝓitatē annūciet chr̄ist⁹ i hoc gaudio. In Esa. liij. b. In Mau. j. b. Aduēt⁹ apl̄oz: id ē apl̄i veniētes. Qui illuminānt: exēplis et doctrina et miraculis. Matth. v. b. Vos estis lux mūdi. Diruta legal⁹ macerię. Sūptū est de Eph̄. ij. c. Soluit mediū parietē macerię: q̄ erat in ꝫ q̄ hi adorabant idola: illi aūt seruabāt legalia. Pacē: eternitatis. Sup pacē pectoris. Esa. lxvj. g. Erit mensis ex mēse / ⁊ sabbatum ex sabbato. j. xliij. c. Nō ē regnū dei esca ⁊ pot⁹: ꝫ iustitia ⁊ pax ⁊ gaudiū in spūsctō. Bñ em̄ nūciāt q̄ qđ ore p̄dicant / ope iplent. g̃ ab opposit / nō bñ p̄dicāt qui nō implēt ope: g̃ male nūciāt / ⁊ ita peccāt. Contra. Nōne

Esa. 52. d Rom. 1. b

pōt alicꝫs p̄dicare in claustro obediētiā: licet ipe sit secularis / ⁊ nō peccat / licet nō obtuet: ⁊ sacerdos q̄ vir debitū reddat vxori: licet ipe nō reddat / nec habeat vxorē. Sol̄. Bñ nūciat: id ē optime ⁊ nō bñ. i. nō optime annūciāt q̄ ope nō iplēt. Ex ꝫ aūt nō sequit q̄ male nūciat: ꝫ q̄ nō ita bñ / si tñ generalit p̄dicat ⁊ nō facit illud: scilꝫ pdēnat. Un aūt specialit p̄dicat / vt i claustro obediētiā: ⁊ laic⁹ / vt qđ debēt reddāt / nō peccat si nō faciat: peccat etiā si p̄dicat p̄ vitia ⁊ sit in ꝓfitb⁹ notoꝛie. Cum ex gr̄a sit auditꝰ / necessaria ē etiā alia gr̄a q̄ coꝛ moueat. Sz obijcit: Alia erit gr̄a operās: ⁊ alia cooperās: ⁊ alia est gr̄a q̄ alicꝫs benigne suscipit paupes: alia gr̄a q̄ receptis largit eis bona: et ita infinitę essent gratię in quolibet iusto. Sol̄. Gratia operās dicit alia a coopante rōne effect⁹ / cū sit eadē in substātia. Esa. liij. a. Dñe q̄s credidit auditui nr̄o: Hęc auctoritas maxime ē ꝓtra iudeos: qz q̄cq̄d sequit in isto capitulo: totū est de incarnatiōe / natiuitate / passiōe ⁊ resurrectiōe chr̄isti. Si em̄ chr̄ist⁹ purus hō esset / ꝙ nihilo p̄miſisset hoc / q̄s credidit ⁊c. Multi em̄ i nocētes passi sūt: ⁊ itex ꝓtra eos est qđ ibidē dicit: Generationē eⁱ⁹ q̄s enarrabit: Cōstat em̄ q̄ generatio puri hoīs bene potest enarrari. Quidā musitāt. Musitare ꝓprie est qñ alicꝫs vult loq̄ ⁊ nō audet / sed murmurat. Esa. xxix. a. De humo musitabit eloquiū tuū. ij. Reg. xij. c. Et seruos musitātes. Ut sermo ipleret. Esa. vj. c. Excęca coꝛ ppli huⁱ⁹: ⁊ aures eⁱ⁹ aggraua: ⁊ ocl̄os eⁱ⁹ claude ⁊c. In euāgelio Joh. xij. f. Nō poterāt credere. Ex ꝫ opponūt q̄dā ꝙ iudeis: g̃ nō erat eis iputādū si nō crediderūt: qz n ullus tenet ad impossibile. Itē opponit de hoc: nō poterāt credere: qz dixit Esa. ⁊c. Sz nō dixit nisi q̄ vidit deū p̄scire: g̃ de⁹ p̄sciuit q̄ nō poterāt credere: g̃ iputādū ē deo: qz ꝫ p̄sciuit. Sz exponit sic ordinādo lr̄am Propterea nō poterāt credere: qz excęcauit ocl̄os eoꝛ: ⁊ induratū coꝛ eoꝛ: supple vt dixit esaias. Et fm̄ ꝫ istud: dixit esaias: ñ icludit sub cā: ꝫ ex̄ sumit: ⁊ ꝫ mō sumit ꝓseqūs ꝙ añcedēte. Uolūtas em̄ eoꝛ ipia fuit cā añcedēs ad ipoꝛ excęcationē. Sēsus ē g̃: Propterea nō poterāt credere: quia excęcatū coꝛ: id est qz noluerūt ꝙ pter qđ excęcati sūt. Uel boc ꝓpterea / ⁊ quia sumi possunt pro his duabus dictionibus / ꝓpter hoc: ⁊ tunc exponit sicut illud j. Reg. ij. c. Nō audierūt vocē patris sui: ꝓpter qđ voluit deus occidere illos: id est ꝓpter iniquitatē suā: Similter ⁊ hic: ꝙpterea nō poterāt credere: qz deus excęcauit: id est ꝓpter eam dē causam nō poterāt credere: ꝓpter quā de⁹ excęcauit illos: id est ꝓpter iniq̄tatē suā. Scōm hoc sumit ꝓprie li ꝓpterea / ⁊ li qz: Uis visis in pte patēt g̃ dicunt in hac Glo. Nec ꝫ p̄sciſſet mala eoꝛ nisi ea haberēt. Eadē rōne nec ꝫ p̄sciſſet bona eoꝛ nisi ea habituri essent: g̃ p̄sciētia dei nō est causa eoꝛ g̃ de⁹ p̄scit. Ad idem super illud Iere. xxvj. Si forte audiāt ⁊c. Ibi Origenes. Nō em̄ quia deus scit aliq̄d futuroꝛ id futuꝝ est: sed quia futuꝝ deus nouit: qz ꝫ p̄scius futuroꝛ. Cōtra. xv. libro de trini. ca. xiij. Uniuersas aūt creaturas ⁊ corruptibiles ⁊ spūales: nō qz sunt ideo nouit: sed ideo sunt qz nouit. Ad idē in. vj. li. de tri/

nitate ca. x.

Act. 8. d

Ps. 94.

Qꝫ speciosi. Esa. lij. b. hī sic. Qꝫ pulchri sup mōtes pedes ānūciāt⁹ ⁊ p̄dicāt⁹ pacē. In Mau. j. b. sic: Ecce sup mōtes pedes ānūciāt⁹ ⁊ euāgeliçāt⁹ pacē. Hic dr̄ i pl̄ali / euāgeliçantiū. Dupl̄r aūt exponit de pedib⁹ chr̄isti: ⁊ de pedib⁹ apl̄oz. Pedes chr̄isti fuerūt. Un Apoc. j. d. Pedes eⁱ⁹ sil̄es aurichalco: sicut i camino ardēti. Aurichalcū ink̄ oia metalla pl⁹ assimilat auro: sic apl̄i chr̄isto. De q̄ Cant. v. c. Caput eⁱ⁹ aur optimū in camino: sicut in camino ardēti: qa igne charitat⁹ inflāmati. Esa. lx. c. Locū pedū meoꝛ glorificabo. d Qꝫ speciosi: qz valde sil̄es speciosę ꝙ filiꝫ hoīm. Uel hoc exponit de pedib⁹ apl̄oz. i. affectib⁹: iustū em̄ erat / vt q̄ oim honestatem ⁊ mūdiciā p̄dicabāt / mūdi essent. Cant. vij. a. Qꝫ pulchri sūt gressus tui in calciamēt⁹ filia ꝓncipis. Pedes dicunt duplicit pulchri: qz bñ formati sūt. i. cōcaut: qz vix tāgebāt terrā: ⁊ eleuati ad cę lestia p desideriū. Itē erāt bñ calciati. i. ꝓtitb⁹ ornati: iuxta illud Ezech. xvj. b. Calciaui te hiacyntho / cęlestium desiderio: Eph̄. vlt. c. Calciati pedes in p̄parationē euāgelij pacī. Ezech. j. b. Pedes eoꝛū pedes recti: nō exeūtes ab extremis. De qb⁹ Apoc. j. b. Ego sū alpha ⁊ o: ꝓm⁹ ⁊ nouissim⁹: q̄ñ desiderū ē a deo et ꝓpt deū. Matth. x. b. Excutite puluerē de pedib⁹ vr̄is. f Pacē: ink̄ deū ⁊ hoies: ink̄ hoies ⁊ hoies. Hoc debēt facere p̄dicatoꝛes: qz Matth. v. a. Beati pacifici. Debēt em̄ ee columba / ramū oliuę ꝛferētes ore i arcā Noē. viij. b. Eccli. xliij. c. de noe: Et in tpe iracūdię fact⁹ est reconciliatio: q̄ aūt mouēt seditiōes / sil̄es sūt diabolo: de q̄ Job. xlj. b. De ore eⁱ⁹ lāpades ꝓcedūt: sicut tedę ignis accēsę. g Euāgeliçātiū bona. Tria bona debet ānūciare p̄dicatoꝛ / Honestū / delectabile / vtile: qz p̄dicatio debet cōponi ex sensu anagogico: ⁊ sic ē delectabilis: qz de gaudijs paradisi: et ex sensu allegorico: ⁊ sic est vtilis: qz tūc q̄d credēdū docet: ⁊ ex sensu morali: ⁊ sic est de honesto. h Sz nō oēs obediūt. Multi audiūt ⁊ pauci obediūt. Sz dicit Ps. Hodie si vocē eⁱ⁹ audieritis nolite obdurare coꝛda vestra. Amos. iij. b. Si clanget tuba in ciuitate: ⁊ popul⁹ non expauescet. Dñs conquerit Prouerb. j. c. Despexistis oē cōsiliū meū ⁊c. i Quis credidit. Habacuk. j. b. Opus factum ꝫ est in diebus

Expositio Glo.

licet nō sint missi. Item Luc. ix. f. Dñe vidim⁹ quēdam in nomine tuo dęmonia eijcientē. Sol̄. Nō est ꝓtrū illud Matth. vij. c: qz mali mittunt quādoq̄ ad p̄dicādū a dño / vt ꝙlati: q̄ licet sint in mortali / tenent tñ ad p̄dicādū. Sed ꝓpter illō Luc. ix. f. dicēdū: Nulla signa phibēt eis testimoniū q̄ nō sūt missi. Nulla. i. pauca. Uel dicēdū q̄ ⁊ signa fecerūt g̃ phibent eis testimoniū q̄ eēnt veri apl̄i: imo tales ex mō facīdi miracula p/cipiebant nō ee veri apl̄i. Judęis tm̄ p̄dicādū. Act. xj. a. Totū bonū nr̄m a gr̄a dei q̄ misit p̄dicatoꝛes fidei q̄ ē ꝓncipiū oīs boni. Credere ex auditu ē: imo ex fide et libero arbitrio. Sol̄. Ex vtroq̄: ꝫ alit⁹ ⁊ alit⁹. Etiā pseudo bñ nūciātes misit de⁹. Sz ꝫ Iere. xxiij. d. Currebāt ⁊ nō mittebā eos: Si dicat q̄ misit eos q̄ntū ad ꝫ q̄ bñ vsus ē eis: ꝫ ipe sp bñ vtit malis: g̃ mit-

De pedibus christi

De pedibus apostolorum

ſ est in dieb⁹ nostris: qō nemo credet cū enarrabit. f Jn om nē terrā exiuit son⁹ eox. Jbidē: Nō sunt loquelę neqꝫ ser mones qꝝ nō audiant ꝛc. Nullū erat idioma qō nō loquerēt apli: vt p oēs terras possent ꝓdicare. Vñ ō eis Esa.lx.b. Qui sunt isti q vt nubes volant: per totum muudū vēto veducunt: sic apli flatu ꝛ ispiratiōe spūsci. Marci vlt.b. Prędicate vbi qꝫ dño cooperante ꝛc. Esa.xj.d. Volabūt i humeros philistijm: qō factū est qñ pcō rēs ipositurus est legē euangelū: q mare sit ꝓdabūtur filios oriē tis. Nota Pſ. Extēdit palmites suos vsqꝫ ad mare. i. apl'os ꝛ ꝓdicatores vsqꝫ ad ptes oriētis q̄ terminat ad mare. Jn om nē terrā exiuit son⁹ eox. Nota q son⁹ est irrationabiliū: ꝛ ex colliſiōe lapidū: verba tm̄ sūt rōnaliū: et pur⁹ son⁹ poti⁹ of fendit auditoꝝ qꝫ velecter. Prędicatio ergo apl'oꝝ tāqꝫ son⁹ i oēm terrā. i. ad terrenos hoies qs offendit: sed g f Jn fines orbis terrę. i. i eos qbus finita erat terrenitas. h Verba eox. Fuit ēm eis ꝓdicatio verbū: nō son⁹ tm̄. a Ergo fides ex auditu: iteriori ꝛ exteriori. b Per verbū christi: id est p gram christi: vel vt li ex notet causam materialē. i. verbū christi ē auditū. c Sz dico/cōtra hoc quod posset oppoⁿi ab excusantib⁹ se ex hoc q nō crediderūt. d Nūqd non audierūt: imo audierūt. e Et qdē. i. etiā vel equidē: id ē certe. f Jn oēm terrā exiuit son⁹. i. fama. Modū erat h ipleti oino i tpe apli. i Sz dico. Ondit q cognitū christū ex invidia respuerūt iudei. k Nunqd israel nō cognouit: imo ꝓbat q auctoritatem. l Primus moyses dicit: int ꝓbetas ꝓx dixit hoc. m Ego ad emulationē. Loqꝫ in glōa vel ꝓis: Et est sumptū ex Deut. xxxij. c. vbi dr: Ego vocabo eos in eo q nō est ppls: ꝛ i gēte stulta irritabo illos: Judei ēm videtes gētiles ꝓuerti ad fidem: invidiā ꝓceperūt ꝓra eos: qō nō poterat esse nisi cognoscerēt q bonū erat credere in christū: ipi tm̄ nō crediderūt: ꝛ ira bene q hoc ostēdit q cognitū respuerūt. n Eos adducam. id est invidiā. i. faciā qdā: q facto invidiā habebit. o Jn nō gētē. i. ꝛ gentiles q nō reputant gēs: Juxta illd Mat. xv.c. Nō ē bonū sumere panē filioꝝ ꝛ dare canib⁹. Vel Jn nō gentē. i. ꝛ ꝓpter q non erit gēs. i. talis qlis fuit genit⁹: qz geniti filij ire facti sūt filij gre. q Jn ira vos mittā: facta tale exā vos iracemini. Jn gentē. i. ꝛ gētē. p Insipientē: q̄ deū nō cognoscebat. l Primū. i. maxim⁹. Heb. iij.b. Moyses qdē fidelis erat in tota domo tāqꝫ famul⁹ i testimoniū eox q̄ dicēda erāt. Vñ Deut. vlt.d. Nō surrexit ꝓpha i isrl: si ē moyses quē noscet dās quē facie ad faciē. m Ad emulationē: invidiā. Sic factū ē ex iudeis qñ crediderūt gētes. Qō significatū ē in Jona vlt.c. cū magn⁹ estus esset/fecit dñs ascēdere cucurbitā super caput ionę: ꝛ postea aruit: ꝓpt quā ꝓtristat⁹ ē ionas. Cucurbita synagoga: q̄ in estu idolatrię flouit p cultū dei: sz in cōuersiōe gētiū exiccata est ꝛ sine gre humore. Jonas iudei invidētes ꝓuersiōi gentiū. r Esaias aūt. Ondit q gētes christū incognitū receperunt. Et ꝓbat auctoritate. Esaias audet: Magna fuit audacia q ausus fuit hoc dicere iudeis cū p videret q vberēt eū ꝓpter hoc secare. Et ꝓpter illud Esa. lxij. a. Propter sion nō tacebo. Et ꝓpter illud Esa. j.c. Principes (ſ sodomoꝝ pcipite

Expſitio Glo.

ꝛ nitate. ca. x. Nō ēm hec quę creata sūt: ideo sciūt a deo: qz facta sunt: ac nō potius ideo facta sūt vl' mutabilia qz a deo immutabiliter sciunt. Ex hoc ergo q deus p̄scit res ideo sunt: ergo quia deus p̄scit peccata hominū/ideo peccant. Sol'. Prę scientia dei causa est bonoꝝ: quia ipa est exemplar eox: non est autē exemplar maloꝝ: ꝛ ideo nō est eorū causa. Vñ quia p̄scit bona: ideo erūt. Aug⁹ autē in libro de trinitate loquit de creaturis inqꝫtū sunt creaturę: Et cōstat q omnis creatura inqꝫtum creatura est bona/est a deo. Origen. autē generaliter loquit de bonis ꝛ malis: ꝛ li qz notat causam q̄ſi materialē p̄scientię dei.

Et patet q nō sequit: nō p̄sciisset mala ꝛc. g eadem rōne neqꝫ bona: qz p̄scientia ē causa bonoꝝ ꝛ maloꝝ. Procedūt: arguēdo: Sic ēm excęcat deus: sicut obdurat. Scōm hoc excęcatio p̄ prie dicit causa quare non poterant credere: sicut absentia gubernantis dicit causa subuersionis nauis. Et nō est simile qō qdā iducūt p simili: scz q sic dr⁹ sūtrahit boi gram/sicut si aliq̄s muro ruinoso sūtraheret apodiatiōnē/faceret illū ruere: vt si aliquis daret ei mutuo lignū ad apodiandū murū ruinosū: ꝛ postea tratus ei auferret lignū suū: sic dicūt q dñs sūtrahit gram q̄ sustinebat. Hoc vitiū cęcitat' et duricię/ intrāsitiue: qō ē/cęcitas ꝛ duricia: sz differūt sicut rācoꝝ ꝛ odiū. Odiū qñ aliq̄s de nouo odit aliquē: rācoꝝ aūt iueteratū odiū. Sic' duricia ē inueterata cęcitas. Vel vitiū cęcitatis ē diminutio naturalitū: cęcitas ē ꝑuatio gre. Volūtat' audacia. Volūtas audax ē: qua ausus ē homo ꝛra dām facere. Quia nolūt. Ecce afficedētes ad excęcationē. Nō q hoies in melius mutari nō possunt: ergo peccatores possunt mutari in melius. Contra. Hiere. xiij. d. Si mutare potest ethiops pellem suā: ꝛ vos ꝛc. Interliū. Quia ipsi nō possunt: ꝓpterea videt ex quo nō habebāt fidē: q nō poterant credere: qz de illo cuius oculi sunt eruti potest dici q nō potest videre: sed fides ē oculus quo quis videt spiritualiter siue credat: ergo de nō habente fidē vere potest dici q non potest credere. Oꝛ aūt virtutes sint oculi spūales: habet sup illud Prouerb. xxx.c. Lozui de torrente suffodient eū: ergo simpliciter verū erat de iudeis induratis q nō poterant credere. Contra. Dicit Aug⁹: Posse credere est natura fidelitū: sed q nullū peccatū aufert natura/sed tm̄ vulnerat: ergo q̄libet quātūcūq̄ sit peccator pōt credere. Sol'. Nō poterāt credere. Nota q negatio cū verbo potētię quādoqꝫ negat possibilitatē cum actu: quādoqꝫ actū tm̄: sicut Marci. vj.a. dicunt: Non poterat ibi virtutē vllā facere: cōstat q possibilitatē virtutes faciēdi habebat: qñqꝫ ꝑuat facultatē potētię/nō potentiā. Sic sumit sup illud Matth. xix.b. Nō oēs capiūt vbū hoc. Glo. Nō omnes possūt ꝓtinere: Sic illud ipossibile ē ꝓces iustoꝝ nō exaudiri. Ad illud sup Hiere. Ipsi nō possunt: supple excęcari: sed deⁱ pōt q pōt facere qō hō possit. Sz obiiciet qs Eadē rōne cęc⁹ nō pōt videre ex se: ꝑ deⁱ pōt facere q ipe possit videre: nō est sile: qz cęc⁹ naturalis non pōt facere aliq̄d/q facto possit videre: cęc⁹ aūt spūalis pōt facere/q facto videbit spūalit'. Vl' pōt itelligi ꝓiūcti: nō poterāt credere manētes tales q̄les erāt. i. infideles. Et ē sile Mat. xix.c. Facili⁹ ē camelū p foramē acus trāsire/ qꝫ diuitē intrare i regnū cęloꝝ: Diuitē manētē diuites. Et Mat. xx.c. Nō ē meū dare vob. Glo. talib⁹. Nō p̄sūt credere. Joh. v.g. Quō vos potestis credere ꝛc. Seipm negare nō pōt. ij. Timoth. ij.c. Paul' ē volūtat' diuię. i. i b qō dic Apl's: Deⁱ nō pōt seipm negare/ exꝑmit q volūtas dei ꝓmpta ē ad miserēdū: ꝛ hoc ē laus eⁱ. Sic' in b q nō poterāt credere: oñdit q eox volūtas erat obstinata. i. q nullo mō volebāt credere. Fides aliqñ ē ex auditu. Cōtra. Dicit Aug⁹. Virt⁹ ē q̄litas q̄ nēo male vtit': quā deⁱ infūdit in nob sine nob. Sz dicēdū q li ex est occasionale/nō causale. Nisi ēm dicat aliq̄d nec audiri pōt nec credi: g itellect⁹ p̄cedit fidē: qz si posset credere antecꝫ intelligere ꝓ nihilo diceret ei. Ad idē facit illd Aug'. Quędā nō credūt nisi ꝓus itelligant. Cōtra. Esa. vij.b. Nisi credideritis/nō itelliget'. Itē Amb. Fides audax ꝛ iꝓoba penetrat q nō attingit itellect⁹. Sz itex q intellect⁹ p̄cedat fidē: videt ꝑ illud. j. Timoth. j.a. Charitas de corde puro. Glo. intellectu. Et sequit ibi: Fide nō ficta. Sol'. Est intellect⁹ ꝓceptiōis siue noticię/qñ itelligit q̄d est qō dicit ꝑ termios: hic p̄cedit fidē: maxime in q̄busdā articulis: ꝛ ē itellect⁹ apꝑhēsiōis siue vitatis: hic sequit fidē. Cū videritis hec oia. Matth. xxiij. b. Qui ꝓmus. i. maxim⁹ fuit inē illos. Cōtra. Jn ꝓncipio psalmoꝝ dicit q dauid fuit eximi⁹ ꝓphetaꝝ: g ꝛ maxim⁹. Item sup Eccl.

¶ sodomoꝝ ꝓcipite ꝛc. ꝑ̄s gomoꝛ ꝛ̄ a Jnuēt⁹. Esa. lxv. a. Ubi nos habemus: Quęsierūt me qui ante nō interrogauerūt: qō hic dicit ē ꝑm septuaginta. b ¶A nō ḡrētib⁹: gētilib⁹. c ¶Qui me nō interrogabāt: nec aliq̄d ꝛ̄ me ab aliꝭ. d ¶Ad israel. Oñdit q̄ ꝓp̄s iudaicus dñm repulit. Dicit Esa. lxv. a. post ista ꝝba:

Esa. 60. a Et q̄ nō iuocabāt nomē meū. f ¶Han⁹: id ē būficia. Tūc em̄ dī bō man⁹ oñdere
E Pś. 47. q̄ largit⁹ mun⁹. Pś. Mo fecit taliter oīi natiōi. Vel Han⁹ ꝛ̄ extēsione manuū in cruce. e ¶Tota die: synecdoche. i. i ꝓte totius diei. g ¶Sed ꝓtradicentē: intantū q̄ eū crucifixerūt. b ¶Dico ḡ: Quia tot dixit ꝑ iudęos ne aliqs crederet ꝓpter hoc oīi no eos reꝓbatos:

a Jnuētus sū ā nō ḡrentib⁹ me/
b palā apparui his q̄ mē nō in/
c terrogabāt. Ad israēl autē di/
d cit: Tota die expādi mān⁹ me
e as ad populū nō credentem:
f sed ꝓtradicētē mihi. Dicō ḡ:
g Nūq̄d rēpulit de⁹ ꝓp̄lm suū:
h Absit. Nā ēt ego israelita sū
i ex semine abraā de tribu ben/
k iamin. Non repulit de⁹ plēbē
l suā quā ꝑsciuit. An nescitis
m q̄d dicit scꝑtura in hēlia: quē/
n admodū interpellat deū ad/

insultās ꝑ eos ꝛ dicens addit/ Dico ḡ: ꝓtra sic insultantes. i ¶Nūq̄d repulit de⁹ ꝓp̄lm suū. Absit. Nā ꝛ ego. Ostēdit exēplo sui/ q̄ licz multi ꝺ iudęis exęcęti sint: tñ ꝑ sciētia dei ꝺ reliquiꝭ nō euacuabit. Et ꝺ est: Nā ꝛ ego: Dico Absit q̄ de⁹ repulit ꝓp̄lm suū. Nā ꝛ ego: quē nō repulit. l ¶Plebē quā ꝑsciuit. i. ꝑdestinauit. m ¶An nescit: hoc exeplo. iij. Reg⁹. xix. c. Licet helias crederet se relictū solū in ęlo diuini cult⁹: tñ ꝓter ipm erāt septē milia. Silr dic̄ q̄ licet pauci iudęi videant saluādi: tñ multi saluabūt in fine q̄s dñs elegit. o ¶Reliquię saluę fiunt: non ꝑm merita sua: ꝺ: p ¶scām electionē gr̄ę dei. i. ꝑ gr̄am q̄ electi sunt. k ¶Nā ꝛ ego israelita. Phil. iij. a. Ego magis circūcisus octaua die ex genere israel ꝺ tribu beniamin. Qđ significatū fuit/ Gen. xlix. d. Beniamin lupus rapax mane comedet ꝓ̄dam: id est paulus qui in mane iuuentutis suę destruebat bonos: ꝛ vespe diuidet spolia post ꝙuersionē. Hoc etiā significatū est Gen. xliij. a. dicit ioseph: Lyphū meū ꝛ ꝑciū pone i ore sacci minor⁹. i. beniamin. Lyph⁹ ꝑdicatio q̄ a deo data ē a paulo q̄ inebriabit totā ecclām. Pręciū tritici vita ętna. Jtē ꝛ ipo Gen. xxxv. c. Rachel pclitata ē in ꝓte beniamin: q̄ paul⁹ statim post ꝯ nat⁹ fuit ꝑ fidē: icepit ꝓsequi matrē suā synagogā. ¶Nō repulit plebē suā: ꝺ repulit tabernaculū silo: qđ interꝑtat auulsio a vera fide ꝛ charitate. n ¶In helia. i. ꝛ helia: Sic̄ credebat se eē

Pś. 18. solū in cultu dei: ita multi ꝑsumūt ꝛ se ꝑ aliꝭ: de qb⁹ Pś. Dilect⁹ quēadmodū fili⁹ vnicornīū sua reputatiōe. Esa. lix. b. Telę eoꝝ nō erūt i vestimētū ꝛc. Opa em̄ eoꝝ opa inutilia Osee. xiij. c. Perditio tua israel: tm̄ ex me auxilium tuum. Esa. xliij. d. Ego sum qui ꝛ leo iniq̄tates tuas ꝓpt̄ me. q ¶Si autē gratia. Ostendit q̄ nō saluabuntur merito operum: Si aūt gr̄a: ꝑ gratiam/ r ¶Quid ḡ: dicēdū est: ex quo nō fūt saluati ex opib⁹?: Hoc. s. dicēdū ē. s ¶Qđ ḡrebat israł: hoc nō ē ꝓsecut⁹. i. iustificari ex opib⁹: nō tm̄ nō fūt ꝺ cōsecuti cęteri.

¶ Uero: ꝓ sed.

Expositio Glo. ¶ xlviij. et. iij. Reg⁹. xviij. dicit: q̄ helias fuit eximi⁹ ꝓphet⁹. Sol. Moyses fuit maxim⁹ ꝓpheta: q̄ ad portēta ꝝ ꝛ mirabilia opatiōē ꝛ legis datiōē ꝛ dei familiaritatē: nulli alij fuerūt oñsa tāta signa familiaritat⁹. Uñ Numeri. xij. b. dicit/ q̄ dñs loq̄bat ei q̄si amic⁹ ad amicū: dauid aūt fuit eximi⁹ xp̄ūs ad dictoꝝ aptionē: regiā dignitatē: pęnitētię hūilitatē. Null⁹ enim ita apte locut⁹ ē de passiōe: Foderūt man⁹ meas ꝛc. Iterum:

Pś. 21. Dederūt in escā meā fel. Helias eximi⁹ fuit xp̄ūs ad ęli ardorē/ correctiōis audaciā / penitentię austeritatē. Dei patris loquētis. Deut⁹. xxviij. d. Aduena q̄ tecum versat⁹ in terra ascēdet sup te: ꝛ ipe erit in caput ꝛ tu eris in cauda. Attēdāt q̄ venerit: sicut moyses ꝑdixit. Etsi ꝑuideret pęnam: q̄ ex eo q̄ ꝑdicabat/ hic fuit sect⁹ serra lignea. Hoc nō dicit de manib⁹ extēsis in cruce: intellige ꝺm qđ ꝓprie sumitur li tota die: q̄ iam exponet ō manib⁹ extēsis i cruce: put li tota die sumit synecdochice. Sz de illis opib⁹ ꝛc. Job. xv. d. Si nō fecissem opera ꝛc. Ut totū sit positus ꝑ ꝓte. Sic Hiere. xv. c. Ut qđ me genuisti mater mea: vir rixę/ vir discordię in vniuersa terra. i. in ꝓte vniuersę ṫrę. Me oēm isr̄l diffidētē. i. talē eē de q̄ boies ꝛbeant diffidere: q̄ me ꝛ alios ꝑdestinatos nō repulit: ergo Apl⁹ sciebat se esse ꝑdestinatū: ḡ sciebat se eē dignū. Contra. Eccl⁹. ix. a. Nēo scit vtrū amore vl odio dign⁹ sit. Sol. Nēo scit sciētia certitudinis: ꝺ cōiecturę siue reuelatiōis: sicut fē apl⁹. Jō dixit: quā ꝙ̄ ꝑsciuit: ne itex̄ supbiant iudęi: imo ex ꝺ deberēt eē hūiliores. Sol. Jmmo: q̄ credebāt ex opib⁹ iustificari audiētes se esse ꝑdestinatos: crederēt q̄ ex opib⁹ suis eēt hoc: ꝛ sic supbirēt: ꝛ ꝓpterea dixerat eos eē plebē dei: ꝛ plebs solet sumi ꝓ pfect⁹. Luc⁹. ij. c. Gl̄iam plebis tuę israel. Et i Pś. Qui deuorāt plebē meā ꝛc. crederent se solos ꝑdestinatos: iō addit: quā ꝑsciuit. Achab ꝛdit filiā suā iezā. ij. Paral⁹. xxj. b. Se relictū solū. ij. Reg⁹. xix. b. Qui in spelūcis ꝛc. ij. Reg⁹. xvij. a. Absc̄ōdi cētū viros ꝛc. Ad idolatriā. ij. Reg⁹. xvj. g. Ecce relict⁹ sū ego sol⁹ i cultu diuio. Videk mētit⁹ fuisse: q̄. ij. Reg⁹. xviij. c. dic̄ ei Abdias: Nūq̄d iudicatū ē tibi dño meo q̄d feceri ꝛc. q̄ ab scōderi ꝛ ꝓphet⁹ dñi i spelūca. ꝛc. Sciebat ḡ helias: q̄ ad minus adhuc ūli colebāt deū: ḡ mētit⁹ ē dicēs se solū relictū i cultu dei. Reuera bñ sciebat q̄ multi ꝑ ipm colebāt deū: tñ se credebat solū eē relictū in ęlādo cultū dei: ꝛ reuera null⁹ ita ęlabat sicut ipe: vñ nō est mentit⁹. Per septenariū vniuersitas: q̄ coꝝp⁹ ex ḡttuor elemēt⁹: aīa ex trib⁹ potētiꝭ. Per millenariū pfectio: q̄ vltra mille nō ē nūer⁹ nosat⁹. Perfectū aūt ꝓ ꝓte ē q̄n nō ē ad mal⁹ ꝓgredi. Tpe gr̄ę vbi facili⁹ ē ꝯ i tpe. s. añ aduētū. Sed aut ītelligit facili⁹ ꝯtū ad deū: aut ꝯtum ad boiez Nō ꝯtū ad deū: q̄ oia sp ei ęque facilia. Jtē non videt ꝯtū ad boiez. Sol. itellige ꝯtū ad boiez rōne pluriū adiumē toꝝ q̄ fūt doctrina euāgelica: exēpla sctoꝝ/ sacra ꝛ hmōi. Nō vos me elegistis. Joh. xv. c. Neq̄ em̄ añ credidim⁹ in eū vt eligeret nos Cōtra. Joh. xvj. f. Pr̄ vos diligit: q̄ vos me amastis: ḡ eadē rōne nos elegit: q̄ in eū credidim⁹. Sol. Pr̄ nos diligit/ nos ītellige ampli⁹: q̄ nos ꝛc. Et sic patz q̄ nō ē ad ꝓpositū. Gra tā nō ē gra: ꝺ ꝛbitū: ḡ eadē rōne vita ętna si ē ex merit⁹: nō ex gra. Cōtra. ꝺ. vj. d. Gra aūt ói vita ętna. Et Joh. j. d. Graz ꝓ gra. Jtē ꝙ̄ vita ętna nō merek ex condigno. Solo Loq̄t ꝑ iudęos q̄ credebāt se saluari ex solis opib⁹ Uñ sequit. Si vita ętna eēt ex solis merit⁹: tā non eēt ex gra: Quō aūt ex ꝺdigno mereak/ habitū ē sup̄. Sic̄ illi q̄ noluer̄t credider̄t: ḡ videk q̄ credere est ex volūtate: ꝺ cui⁹ xp̄us erit illa voluntas ḡ ꝓcedit credere. Pręterea exq̄ vult aliqs credere credit: ḡ exq̄ volūtas illa ē mor⁹ alicui⁹ xp̄i: tā simil erūt mor⁹ duaꝝ xp̄orū: qđ nō videk possibile. Sol. Intelligit ꝛ volūtate ꝑcedēte fidē: q̄ ꝑpat se hō ad credēdū: ꝛ nō ē alicui⁹ xp̄i: cessat aūt istatim q̄n infundit gra: ꝛ tūc si vult credere/ illa volūtas ē ipm credere. Quicūq̄ em̄ cū itellexisset credere noluit id ꝛbz ꝓsequi qđ vult. s. ne ꝛ ęterο possit credere: ḡ sicut q̄n ꝺs meruit mortem ętnā/ iniuste ageret de⁹ cū eo: si manēte isto merito daret ei vitā ętnā: eodem mō si dat ꝛ tali fidē ad credendū manēte isto merito/ iniuste agit de⁹ cū eo: ꝺ nulli dat fidē nisi habēti illud merit⁹: q̄ fides ista euacuat: ḡ iniuste agit cū q̄libet cui dat fidē. Sol. Debet cōsequi qđ vult. s. ne ꝛ ęterno ꝛc. i. iust⁹ est q̄ntū in ipo ē q̄ de⁹ ꝛ ęterno nō det ei fidē. De⁹ em̄ nō ē ita iust⁹ q̄n sit ꝛ misericors: nec ei⁹ iustitia pura ē iustitia: nec q̄ntū in se ē iniuste ageret si daret vitā ętnā ei q̄ meruit dānationē. Jn vo

¶ luntate. s. adiuti

Ps. Tero: ꝓsed. b Excęcati sũt sicut scriptũ est: Esa. Ps.59. xj.c. c Spiritum compunctiõis. i. amaruz. Ps. Potalti nos vino cõpũctiõis: sicut hõ qñ habet palatũ amarum: ꝺia etiã dulcia vident ei esse amara. Sic ꝺ ꝓmisit vt eis spiritualia eẽnt insipida ⁊ amara. d Oculos interiores: rõnẽ: spũ cõpũctiõis i malo: sicut ꝓtritio. Ps. Cõtritio ⁊ infelicitas in vijs eoꝝ: Et ẽ cõpũctio boni abomiatio. Eccli. j.c. Execratio aũt pctõribus sapiẽtia. Ps. Posuerũt me abominationẽ sibi ꝑ falsaz positionem: quia in veritate non est abominabilis. Esa. xix.c. Misc. Ps.13. Ps.9. Ps.68. vt ꝺns spiritum ẋtiginis in memoria eius. ij. Thessal. ij.c. Jõmittet illis ꝺ⁹ operationẽ errorꝝ. Oculos vt nõ videãt: ali ꝺd vtile sibi: Sic mlti habẽt intellectũ ⁊ rõnẽ: ex eis tñ nihil vtile sibi videt. Esa. xlij.c. Quis cęc⁹ nisi seru⁹ me⁹: e Uscq; hodiernũ diẽ. i. q̃diu dici põt hodiern⁹ dies. i. in tota ꝑnti vita. f Et dauid / Jdẽ ꝓbat ꝙ auctoritatẽ dauid. g Fiat mẽsa. ꝓposita eis scꝑtura. q. ꝺ. seipos vertere ꝓ scꝑturã. Ut Ps.11. Ps.77. Ps.68. Ps.34. Ps.41. Ps.68. Ps.57. Ps.68. Ps.13. Ps.141. Ps.73. Expositio Glo. ꝓ mẽsa. i. eoꝝ malicia quã sibi ꝓposuerũt ⁊ pauerũt. n Sp incurua. i. incuruari ꝑmitte ꝑsos põdere pctõꝝ. Uscq; in hodiernũ diẽ. ij. Corꝝ. iij. ꝺ. Uscq; in hodiernũ diẽ: cũ legit⁹ moyses velamẽ tẽ. Fiat mensa: sacra scꝑtura. Ps. Parasti mẽsã i ꝑspectu meo aduersus eos. Exo. xxv.c. Facies ⁊ mẽsã ꝓpositionis õ lignis sethim. i. iputribili ẋitate. b In laqueũ: ꝙ erroneã intelligẽtiã q̃tũ ad ea q̃ fidei i eis sunt: qõ fit euangelicõ ꝙ allegoriã. i In captionẽ: int⁹ adhęrẽdo lr̃ę: k In scãdalũ: q̃ moꝝ sũt demõstrãdo. l In retributionẽ: eos diuersis ꝓietatib⁹ iplicãdo. Job. xx.b. Panis ei⁹ in vtero eꝝ vertet in fel aspidũ ũtrinsec⁹. Uel de mẽsa malicię sue culpę. j. Corꝝ. x.c. Nõ potestis esse ꝓticipes mẽsę dñi: ⁊ mẽsę dęmoniorũ: Job. xv.b. Inutilis hõ ⁊c. Fit aũt in laqueũ hominũ ab ocio ipediẽdo. Ps. Funes pctõꝝ circũplexi sũt me. In captionẽ: qz nõ põt exire a pctõ qñ vult volũtate q̃dã nõ sufficiẽte. Threñ. iij. f. Lapsa est i lacũ vita mea: posuerũt lapidẽ sup me. Ps. Sicut onus graue grauate. Et alibi. Infixus sũ in limo ⁊c. qz vię ipiorꝝ tenebręꝝ ⁊ lubricũ. In scandalũ: qz ruit de peccato in peccatũ: iuxta illud Ps. Abyssus abyssũ invocat. Threñ. j.c. Peccatũ peccauit hierusalẽ: ꝓterea instabilis facta. In retributionẽ: ꝙ remotissũ ꝓscięntię. Osee. v.c. Calũniã passus es ephraim: qz cępit ire post sordes. Micre. ij. d. Scito ⁊ vide qz malũ est ⁊ amarꝝ ⁊c. m Obscurentur oculi eoꝝ: Obscurant / qñ dant in reprobũ sensũ. ś. j. c. Tradidit ⁊c. Threñ. iij. a. Quõ obscuratũ est aurꝝ. Ps. Collocauit me in obscuris. Et alibi: Obscurati sũt ⁊ repleti sũt tere domib⁹ inꝺgetũ. Incuruank ꝙ desperationẽ ⁊ ꝓsũptionẽ. Esa. lb. Incuruare vt transeamus. Ecclę. xvj. b. Exposui fornicationẽ ruã omni transeunti vt eius fieres. Lũtate sua aduti sũt: nõ nisi a dõ: q̃ ⁊ ẽ adiutor mali. Sol. Jd ⁊ ẽ ⁊ ꝑmisit ꝓcipitari. Hoc meruit iuꝺia malę volũtat⁹ nõ ita tallẽ meruit vt nõ intelligat: qꝺ verꝝ ẽ ⁊ bonũ. Sol. Nõ ita est ⁊c. qz ꝙ peccat ex ignorãtia / aliquã habet excusationẽ: ꝓpt qꝺ citꝝ ꝓsequ⁹ misericorꝺiã. Uñ. j. Timoth. j.c. Misericorꝺiã ꝓsecutus sũ: qz ex ignãtia feci. Esa. vj.c. Uade ⁊ dices ꝑpl̃o huic: audite audiẽtes: ⁊ nolite intelligere ⁊c. Jtẽ Esa. xxix.c. Misceuit vobis ꝺns spũs sapoꝛis: clauꝺet oculos vestros ꝓphetas. Oculos: id ẽ rationẽ quę per se videre põt. Cõtra. ś. j. c. de philosophis: ⁊ aũt reuelauit illis. Sol. Quãꝺo rõ addiscit ab aliq̃ ꝺicit aur⁹: qñ ꝙ se oculus: ⁊ ita nihil ad ꝓpositũ: qꝺ ⁊ illis reuelauit. Sic ẽm fuit aurs: hic aũt oculꝝ. Aures. i. rõnẽ. Scõm ꝙ patet qꝺ idẽ sensus interior visus ⁊ auꝺitꝝ. Seipos mihi acetũ obtulerũt. i. obtulerunt mihi acetũ in q̃ significat ꝙ acetosi erant. Matth. xxvij. f. Eis aũt alios oblata. Uñ. ś. iij. a. Prima q̃ꝺ qz eis tradita sũt eloq̃a ꝺei. Et ꝓ ea. i. ꝓ zelo erroneo ipꝝ. Prędicatio christi respuit ꝺũ zelo ei⁹ christũ occiderũt.

a tẽ cõsecuta est: cęteri vꝺ ẽxcęcati sũt: sicut scꝑtũ est: b Dedit c illis ⁊ ⁊ spiritũ cõmpũctiõis: d õculos vt nõ videãt: ⁊ aures e vt nõ audiãt / usq; in hodierf nũ diem. Et ꝺauid dicit: Fi-

g bat mẽsa eoꝝ coram ipis in laqueũ / ⁊ in cãptionẽ / ⁊ in scãdalũ / ⁊ rẽtributionẽ illis. Obscũ h renk oculi eoꝝ ne videant: et i ꝺorsũ eoꝝ sp incũrua. k Jcõ ergo: l Ca. XI

per illud Ps. Fiat tãq; puluis añ faciẽ vẽti. Jbi dicit Aug⁹. Ps.1 Prophetia hęc ẽ q̃ ꝓꝺicit mala iniq̃ / nõ optatio vl̃ ꝓphetia in spũ ꝺei / eo mõ ꝺicit ea q̃ ꝺ⁹ facit illa. i. fieri sinit certo iuꝺicio iusto ⁊ sctõ atq; trãq̃llo: nõ ꝓturbata ira: nõ aĩo inimicitiarũ exercẽꝺaꝝ: ś iustitia vitioꝝ puniẽꝺoꝝ quã ꝓpheta seruari optat: eiq; ꝓgꝺet / nõ ꝺelectat⁹ malo creaturę. Sol. Mõ ꝺicit ꝺ optãs voto. i. libiꝺine vinꝺictę ad illud quã ꝓphẽa seruari optat: itelligę amore iustitię. Sic nolebat Apl's ꝙ essent excęcati: nec est iꝺẽ velle qꝺ ꝓsentire: vult ẽm. i. ꝓsentit. Sup illud Cant. vlt. ꝺ. Fuge ꝺilecte mi: ꝺicit Glo. Nõ optãꝺo loquit. Quis ẽm illũ quẽ ꝺiligit optat fugere: ś qz mẽoꝝ ꝓditionis suę illi⁹ volũtati ꝓsentit. Ca. XI.

o Jcõ q̃: Mũq̃ sic offẽꝺerit. In ꝓcedẽti capitulo oñdit Apl's ꝙ iuꝺęi ꝓpter vitia excęcati fuerũt: In ꝺ aũt ꝑ oñdit eoꝝ excęcationẽ occasionẽ fuisse magni boni ꝺ videlicet illũtatiõis gẽtiũ: alioq̃n nõ ꝑmisisset eos ⁊ excęcari. Scꝺo oñdit ꝙ si ex eoꝝ excęcatiõe secuta ẽ tãta vtilitas mlto maioꝝ seq̃t ex illumiatiõe: ibi / Qꝝ si ꝺelictũ. Tertio ꝓbat eos posse illumiari: Et ꝺ ꝺuab⁹ rõnib⁹ ⁊ ꝺuob⁹ exẽplis. Prima rõ ẽ: qz si non posset illumiari / ipe nõ laboraret ad illũinationẽ eoꝝ / ibi: Uobis ẽñ ꝺico gẽtib⁹. Scꝺa rõ ẽ: qz si ꝓpt ꝓꝺictã vtilitatẽ. i. gentiũ salutẽ ꝑmisit eos ⁊ excęcari: multo magis illuminabit ꝓpter maiozẽ vtilitatẽ qñ fere oẽs gentes ꝓuertent in fine ꝓpter eos / ibi: Si ẽñ amissio ⁊c. Primũ exẽplũ ꝙ qꝺ idem ꝓbat ẽ / ibi: Qꝝ si ꝺelibatio sancta. Secũꝺũ / ibi: Et si radix ⁊c. Quarto monet gẽtiles / ne auscultẽt ad iuꝺęos excęcatos / ibi: Qꝝ si aliq̃. Quinto oñdit ꝙ nõ ꝺebẽt gl̃iari i cõpando se iuꝺęis excęcat⁹ / ibi: Qꝝ si gl̃iaris. ⁊c Sexto oñdit hãc gloriationẽ repmẽꝺã ꝙ timozẽ / ibi: Tu aũt fide stas ⁊c. Septimo oñdit iꝺẽ ꝙ cõsiderationẽ seueritatis ꝺei ⁊ misericorꝺię / ibi: Uide ś ⁊c. Octauo oñdit iuꝺęos posse ꝓuerti ꝙ ꝺei potentiã / ⁊ quanꝺã naturalẽ similitudinẽ / ibi: Sz ⁊ illi si nõ pmanserint. Nono ꝙ licet in pte contigerit cęcitas in iuꝺęis: tamẽ ad vltimũ plenitudo eoꝝ intrabit ad fidẽ / ibi: Nolo ẽñ vos ignare. Decimo probat hoc auctoritate Esaię / ibi: Ueniet ex sion. Undecimo ostẽꝺit ꝙ licet modo sint iuꝺęi ꝓtrarij ꝺoctrinę catholicę ⁊ euangelij: tamẽ electi sũt a ꝺeo / ibi: Scõm euãgelium. Duodecio oñdit electionẽ eoꝝ esse immutabilẽ / ibi: Sine pœnitentia aũt. Terciodecimo: ꝙ sic cęcitas iuꝺęoꝝ occasio fuit saluris gẽtiũ: ita excęcatio gẽtiũ erit occasio salutis iuꝺęoꝝ / ibi: Sic ẽñ aliqñ ⁊ vos ⁊c. Ad vltimũ: qz posset q̃ri q̃re ꝺeus excęcauit iuꝺęos vt gentes illuminaret: nũq̃ ꝺ potuit gẽtes illuminare sine excęcatione iuꝺęoꝝ: ⁊ ecõuerso. Propt hãc q̃stionẽ exclamat / ꝺicẽs: O altitudo ⁊c. Innuẽs ꝙ nõ sine rõne factũ est ꝺ. Uñ addit: Quis nouit ⁊c. Et sic finit ꝺ capitulũ ⁊ pma ꝑs huiꝰ epl̃ę: q̃ ita habita est ꝙ nõ sine causa ꝑmisit ꝺeus iuꝺęos excęcari. Dicit ergo: o Dico q̃: id ẽ ꝺicere video / aꝺducẽs testimoniũ scꝑturę. ś ꝙ sic offenderũt

Dico q̃ ⁊c. Sine reparatiõe: quo ad iuꝺęos. Sine vilitate: q̃ ad gẽtiles. Uerbũ repulerũt. Actꝝ. xiij. g. Sal⁹ gentib⁹ fuit: id ẽ occasio salutꝝ. In testimoniũ sũt. Uñ Ps. Ne occiꝺas eos neq̃ obliuiscant ppli mei. Tunc ẽm man⁹ moysi reuocabitur in sinũ. Tãgit qꝺ habeꝝ Exo. iij. b. Per manũ ei⁹ extractã a sinu / iuꝺęi intelligunk: q̃ peccãtes extraxerunt se a cultu ꝺei: ś

Expositio Glo. Ps.58.

q̄ sic offēderĕt vt caderēt: sine vtilitate: ſ/ a Mūd ꝛc. Absit. q. d. nō sine vtilitate ꝓmisit ꝺ ꝛc. b Sz illoꝝ delicto: occasionalit. c Sal⁹ ē ḡ vt illos. i. gētiles. d Emulēt: imitēt iudeos credētes / sic ipi credebāt añ. e Si delictū. Scōa ps. Delictū: q̄ sūt exceḡcati. f Sūt diuitię mūdi: id ē occasio q̄re mūdus habeat. ſ. in sapia / scia ꝛ sacrament. g Et diminutio: id est ablectio. i. aplī q̄ q̄si viles ꝛ abiecti reputabant. h Plenitudo: qñ omes fere iudei ꝓuertēt. i Vobis. Tertia ps: Et ē ꝓma rō ad oñdēdū q̄ ꝓuertēt. k Ministerū: q̄ erat p̄dicatoꝝ gentiū. l

a Mūd sic offenderūt vt caderēt: Absit. Sed illoꝝ delicto sal⁹ est gētib⁹ vt illos æmulēt. Q̄ si delictū illoꝝ diuitię sūt mūdi: ꝛ diminūtio eoꝝ diuitię gētiū: q̄nto magis plēnitudo eoꝝ. Vobis em̄ dico gētib⁹: Q̄diu q̄dē ego sū gētiū apostolus: ministerū meū honorificabo: si q̄ modo ad æmulā

Ad æmulationē: vñ ꝛ aliorū bonorū. m Si em̄. Scōa ratio. n Amissio. i. infidelitas q̄ amiserūt deū. o Reconciliatio est: occasionaliter. p Assūptio: p illuminationē. q Vita ex mortuis: id est reconciliatio a peccatis: q̄ fere totus mūdus in fine ꝓuertēt p iudeos ꝓuersos ad fidē. r Q̄ si delibatio. Hoc ē ꝓmū sīle. Delibatio ē qua p̄gustatio rei ad ꝓbādū q̄lis sit. Delibationē autē appellat aplos: q̄ fuerunt pauci de iudeis: q̄s ꝓlibauit deus / q̄si ad ꝓbādū q̄les essent: id ē poterāt eē residui. Vñ cū fuerĭt boni ꝛ alii sīles poterĭt eē. s Et si radix: ꝺ ē secūdū sīle radix aplox ꝓphę ꝛ ꝓlatarchę. Et rami a sīl. a Mūd sic offēderĕt vt caderēt ītm̄: Mō / imo ꝓpt vtilitatē gētiū. Vñ i Enchiridion. Deli⁹ em̄ iudicauit de mal' bōa facere q̄s mala nlla eē ꝓmittere. Utilitatē aūt q̄ ō mal' ꝓcedūt cōplectit. Aug⁹ i li. ō vera religiōe. Eccla vtik gētilib⁹ admūerū opatiōis suę: hereticī ad ꝓbationē doctrię suę: schismatici ad documētū stabilitat' suę: iudeis ad cōpationē pulchritudinis suę: alios ḡ inuitat: alios excludit: alios relinq̄t: alios accedit. Si em̄ gētiles īstructi eēnt in fide / mō haberēt q̄s p̄dicādo ad fidē inuitarēt. Pulchrioꝝ erīā apparet i cōpatiōe iudeoꝝ: sicut iuuēcula cōpata vetulę: ipi em̄ fidē habēt vni⁹ dei: ſ eccla babz pfecte. t Vt illos æmulēt: Hoc legit triplici ter. Vt iudei / æmulent illos. i. gētiles. i. nō nuidēat de conuersiōe gētiū: ꝛ sic sumit li / vt / cōsecutiue. Deut'. xxxij. c. Ipi ꝓuocauerĭt ꝛc. ꝛ ego ꝓuocabo eos i eo q̄ nō ē ppl's. Vl' Emulēt. i. imitent gētes in fide. Deut'. xxviij. d. Ipse erit in caput ꝛ tu eris in cauda. Gētiles ꝓuersi facti sūt caput: iudei cauda. postea imitātes fidē gētiū vel gētes / æmulēt. i. imitent illos id ē fidē quā habuerūt. Matth. iij. b. Potēs est deus ex lapidibus his suscitare. filios abrę. Diuitię sunt mundi: de quibus Esa. xxxiij. a. Diuitię salutis sapientia ꝛ scientia. Job. v. a. Cuius. i. ppli iudeoꝝ: messem: sacrā scripturam: famelic⁹. i. gētilis comedet. Amos. v. c. Vineas amātissimas plātabis: ꝛ vinū nō bibes ex eis. O iudei / vineę: libri sacrę scripturę q̄s cōposuerūt iudei: vinū / doctrina. Vñ in iudeis īpletū est illud Ps̄. Ps. 108. Diripiant alieni labores eius. Et illud Eccl'. iij. c. Benedicta gloria domini de loco suo: supple mota est. i. scientia scripturę: charismata / sacramēta: in q̄bus apparet de⁹ gloriosus. Et. xj. d. Eleuauerūt cherubin alas suas: ꝛ ascēdit gl'ia dñi ex medio ciuitat'. i. plenitudo scientię ex iudeis. Quāto magis plenitudo eoꝝ: plena eoꝝ illuminatio. Unde dicit eccla p Ps̄. Ps. 91. Et senectus mea in misericordia vberi: in fine quando ꝓuertēt iudei. Daniel'. xj. f. Docti in ppl'o docebunt plurimos: illi vltimi iudei: ꝛ ruēt in gladio ꝛc. q̄ oib⁹ passiōib⁹ se exponent p fide christi. Ministerū meū honorificabo. Sic debet q̄libet honorare ministerū suū p superogationē. i. Cor'. ix. c. Vā si euāgeliçauero nō ē mihi gl'ia ꝛc. Auctoritas: Beneficia quāto magis indebita: tanto gratioza. Delibatio. i. pauci ꝓuersi de iudeis. i. aplī. Osee. ix. c. Quasi vuas in deserto inueni isr'l: ꝛ q̄si ꝓma poma ficulneę ꝛ i cacumie ei⁹ vidi pres eoꝝ: id est aplos. Si radix: pharisei ꝛ ꝓphete aplī. Olee vltī. c.

Erumpet radix eius vt libani p odorē bonę opatiōis: Et per delibationē p̄gustatio dulcedinis ęternę intelligitur. Quę si sctā est ꝛ massa. Prouerb. vlt. c. Gustauit ꝛ vidit: q̄ bona ē negotiatio ei⁹. i. q̄ bonū foꝝ fec. Q̄ significatū fuit Mūeri. xiij. c. vbi dñs dedit filijs israel ad p̄gustādū de fructib⁹ trę ꝓmissiōis / botrū / ficū et malogranata. Judei i deserto: iesus i pęnitētia vl' in claustro. t Q̄ si aliq̄. Hęc est q̄rta ps i q̄ monet gētiles ne i sultēt ꝛ iudeos. v

m faciam aliq̄s ex illis. Si ē̄nim
n āmissio eoꝝ rēcōciliatio ē mū/
o di q̄ āssūptio nisi vitā ex mor/
q tuis: Q̄ si delibatio sancta ē:
r ꝛ massa. Et si rādix sancta: et
s rami. Q̄ si aliq̄ ex ramis fra/
t cti sūt: tu aūt cū oleaster esses/
v insertus es in illis ꝛ socius radi
x cis ꝛ pinguedinis oliuę factus

dū ꝓuocē carnē meā: ꝛ saluos

Oleaster: est oliua siluestris: cui⁹ fructus amar⁹: cui cōpat gētiles ſm ꝓrē statū: iudeos aūt cōpat oliuę. x Insertus: ꝛ q̄si surculus retinens sapoꝝ oliuę. i. fidem quā habuerĭt iudei. y Pinguedinis: (ſ charismatū

z in fine q̄n reliq̄ę saluę fiēt: q̄si reuertent ad sinū. Reuertetur ad matrē. Patet q̄ nō vebet intelligi hoc ad litteram. Ibi em̄ in Exo. non legitur q̄ moyses reuersus sit ad matrem: sed ad fratres: sed ꝓbabile q̄ tūc nō haberet matrē: sed intelligit de eccla: sicut illud Matth. xij. d. Mater tua ꝛ fratres tui foris stāt modo. i. iudei: ſ in fine cōuertent. Quę in fine mūdi cōuertet erunt diuitię gētiū. Fides ḡ ꝓmanebit vsq̄ ad finē mundi in gētib⁹: q̄ vex ē: ꝛ tñ tūc nō excęcabunt in vniuersitate: ſ in magna multitudine. Qui ꝓprij estis. Gal'. ij. b. Qui opatus ē petro ꝛc. Totū gen⁹ iudeoꝝ vānatū: irrecupabilit. Naturę silitudinē. i. naturalē silitudinē. Nō pōt esse velbatio sancta ꝛ massa inmunda. Hoc videt falsū et q̄ etiā dicit in textu: Si delibatio sancta et massa: q̄ delibatio. i. aplī sancti fuerĭt cū massa imūda. Sol'. Hoc sīle nō est ad ostendendū p delibationem qualis sit vel fuit massa: sed ad ostēdendū qualis pōt vel potuit eē p gr̄am. Vel dicēdū q̄ nō ꝓbat p hoc si e q̄lis sit vel fuerit mass ſ q̄lis futura sit. Ut sit sēsus: Si delibatio. i. aplī: ē sctā. i. sanctificās gētes: multo mag⁹ massa. i. multitudo iudeorū ḡ cōuertet i fine vtilis erit. Humoꝝ fidei. i. fidē q̄ facit crescere spūal'. ſ sic humor. Cōtrahunt: nō origine ſ imitatiōe. Ut rapinat gētes. i. gl'iationē gētiū aduersus ind os. Aliena opatiōe. i. p̄dicatiōe ꝛ opatiōe. ſ. sctō p aplox. Qui p̄ oibus habēt spiritū. Vñ. ē. viij. b. Nos ipi ꝓmitias spūs habētes. Hiere. ij. a. Sanct⁹ isr'l dño ꝓmitię frugū ei⁹. Si em̄ putata est oliua. in q̄busdā ramis q̄tū ad eos q̄ excęcati sūt. Cant'. ij. c. Tęp⁹ putatiōis aduenit. Per fragmētū. i. p hoc q̄ fracti sūt p infidelitatē. Illi p supbiā frāgi meruerūt: iste p hūilitatē inseri meruit: ꝛ b in fide. Nihil em̄ aliud ē iseri q̄ in fide plātari: Ergo opevni⁹ xti / sicut hūilitat' merek alia xt⁹: nō ḡ vex ē q̄ q̄ habet vnā / habet oēs. Et iterū ſm hoc hūilitas ꝓpr est q̄ fides: dicitur tñ q̄ fides est ꝓma xti tutū. Sol'. Hoc intelligit nō de merito ꝓdigni: ſ ꝓgrui: iuxta q̄ dr / q̄ btā xpo meruit portare crucē. Silr q̄ ppls gētilis hūiliauit se subiciēdo doctrinę christi: dignus fuit ad hoc vt insereret in fide. Nec dic hūilitas xti: ſ q̄ndā intellect⁹ subiectionē ḡ p̄cedit fidē. Vel pōt dici. Inseri meruit. i. plātari ꝛ radicari in fide: etsi em̄ fidē nō possit mereri: pōt tñ mereri ei⁹ cōfirmationē. Amiserunt radicē. i. fidem. Ut dolor eēt iudeis: Sz iste dolor mal⁹ fuit: q̄ ex iuidia: ḡ dē mala inrētiōe inseruit gētes. Et dicēdū q̄ li vt ꝓsecutiue sumit nō causaliter. Hoc aūt dī ꝓtra morē: q̄ cū mali eēnt inserti sūt in radicem bonam ꝛ pinguedinem ab ea meruerunt. Sic salomon. Sentētia habet Prouerb. xxiij. b. Cū ceciderit inimicus tu⁹ ne gaudeas ꝛc. Et Eccl'. viij. a. Ne irrideas hominē in amaritudine aię suę. Seipos reprobos fecerūt: ergo eadē rōne alios pōt facere se p̄destinatū. Rndeo. Rōne effect⁹ cōtrari. Quā extollētiā: de sua illuminatiōe cōpata ad iudeoꝝ excęcationē. Time. ſ. offendere: ne scz incidas in supplicium. Sz nōne bonū est hoc timere: Vel q̄ timoꝝ seruilis bon⁹ est: ꝛ eo

z ꝓpie timetur

charissimatū quā ꝑbus habuerī iudei. a Qz si gl̃iarī. Oſtē/dit q nō debēt gl̃iari ꝫ iudeos: qz nihil acceꝑerūt iudei ab ip/sis ipi aūt mlta a iudeis. Si gl̃iarī: iniuſte facis: qz/ tu radicē. i. iudeos. c Dicis. i. dicere potes. d Fra/cti: exceꝑcati. Ut ego iſerar. e Bñ. i. vez ē. Et ēli/ vt/cō

Propt icredulitatē/ ꝓpzie: nō ꝑꝑt re. g Noli. Oſtē/dit bāt gl̃iationē eē reꝑmēdā ꝑꝑt timo/rē. h Si eñ de°. Oñdit q debēt time re. i Naturali/bus ramis. i. iudeis q erāt peculiarī et domestice ꝑplis oñi. k Vide. Oñdit glo riationē esse reꝑmē/dā/ꝑ l Seuerita tē dei z bonitatē: id est misericordiā. m Sz z illi. Oñdit q iudei potuerūt cō uerti q dei potētiā/z q̄ndā naturalē similitudinē sūptā i materia maioris z mioris. Dicit g: Sz z illi: nō excideret si ꝑmāſerī in bono. Sed et illi/ iudei: licet modo videāt exceꝑcati. inſerentur. Et hoc ꝑbat ꝓmo ꝑ vei potētiā. n Potēs est eñ de us: Nō g ipedimētū efficiēt/ q̄n possint iſeri: nec ex pte materiali naturaliter qō ꝑbat q̄ſi a minori z similitudine naturali. o Nā si ex oleastro: ritu gētiliū sterili. p Naturali. i. tibi insolito in naturā ꝓpter vsū idolatrię/ quā seruasti a natiuitate tua. q Cōtra naturā iſertº es: Alludit similitudini/ vt q sint furcali boni in trūco malo: hic aūt factū est ecōuerso: qz gentiles infructuosi insiti sūt in bona radice. s. in trūco iudeorū. i. in fide. s Quāto magis zc. pinguedinis oliuę. Hiere. xj. c. Oliuā vdēe pulchrā/ fructiferā/ speciosam vocauit dñs nomē nū ad vocē loqle grādis/ qñ clamabant: crucifige: z iactabant opa sua. Radicl. Osee. xiv. c. Erit q̄ſi oliua gl̃ia eī. Deut. xxiij. d. Tingat in oleo pedē suū: dicit ze aſer. Aſer/ btūs populus gētilis a dño ꝓuersus. Pinguedinis. Ecc̃. xxvij. f. Frumento/ vino z oleo stabiliui eū scia/ doctrina z gra. Dicit ze minori filio id est ze ꝑplo gentili. Hoc etiā pōt dici ad illos q̄ nouas religiones sūt aggressi: qz ꝓfractę erāt religiones: & istę nouę fūdatę sūt in radice illaꝝ. i. i regula: vñ nō vebāt aduersus eas extolli: & cōpati ꝓfractōe eaꝝ. b Nō tu radicē portas, nihil acceꝑerūt ab ist: nouis: & ecōuerso. g Noli altū sapere: qz subito casu q̄ valuere ruūt. Esa. v. e. Vę q̄ sapientes est i ocūs vestris. b Si eñ naturalibº ramis nō pepcit. Pet. ij. a. Si eñ ze angelis peccātibº nō pepcit zc. Luc. xxiij. d. Si in viridi hęc fiunt: in arido q̄d fiet: Hiere. xlix. c. Ecce q̄ nō erat iudiciū vt biberēt zc. z tu innocēs relinq̄rs. Sz z illi iſerēt. Hiere. xvij. b. Erit q̄ſi lignū qō trāſplantat sup aq̄s qō ad humorē mittit radices suas. Oñs hoiez trāſplā Ps. 95. tat q̄ ipm de malo statu in bonum mutat. Ps. Vineā de egypto trāſtulit. i. de patō ad gr̃am. Eçech. xvij. g. Sumā ego ze medulla cędri sublimis: z ponā de vertice ramoꝝ eiº: z plātabo sup mōtē z erūpet in germē. Per cedrū/ alīq̄s nobilis/ magnus z potēs: medulla cedri nobilioꝝ inter huiusmōi: sup mōtē in religiōe vel sancta ꝓuersatiōe: z tūc erūpet i germē: quādo magnū fructū faciet. n Potēs ē. Mat. iij. b. Potēs ē ze de lapidibº istis zc. p Si ex naturali oleastro. Contra. nouitios: q aliq̄s habēt feruorē z pluries falsū/ ꝑ quē celū quē habēt/ nō ex sciētiā q̄nq̄ ꝑsumētes despiciūt antiq̄ores in q/bus nō apparet exteriº talis feruor. Ex naturali oleastro: ꝓuersatiōe sęcularī: ꝑ ꝓsuetudinē cultā/ q̄ſi naturali. q Cōtra naturā. i. ꝓsuetudinē. Judicl. ix. b. Jerūt ligna siluaꝝ ad oliuā. r Jnſertº es i bonā oliuā. i. babes ze uotionē. t Jn ſerēt: iterū. Vñ cōtra istos nouitios dī Eçech. xvj. g. Sozor tua sodoma reuertet ad antiq̄tatē suā. i. illi q̄ vident tibi oīno dissoluti: z samaria isti mō tepidi in religiōe: qz samaria q̄ſi lana interꝑtat. Tu g time tibi ne tu z filię tuę reuertaris ad antiquitatē tuā: id ē ad peccata tua ꝑterita: ideo ꝑmittit dñs quādoq; tales cadere: q cōpantes se alijs supbiūt.

c Ppzie timeꝫ pęna: g timere suppliciū ē bonū. Sol. Qō b dicit intelligēdū ē cū ꝑcisiōe. i. nō q timere incidere in suppliciū nō sit bonū: & qz nō ē sufficiēs causa ad salutē: qō patet q̄a ppzie ē seruilis q nō sufficit ad salutē. Ca/ Expositio Glo.

In eos quidez qui ceciderūt ſeueritatem: in te autē bonitatē dei/ si ꝑmāſerī in bonitate. m Alioq̄n z tu excideris. Sed z illi si nō ꝑmāſerint in incredulitate inſerent. Potēs est eñ deº iterꝫ inſerere illos. Nam si tu ex nāturali excisus es oleastro: z ꝓtrā naturā inſertº es i bonā oliuā: q̄anto magis hi q ꝑm naturā iſerent suę oliuę.

stas autē timoz si timet suppliciū: hoc ē inq̄ntū est sepatio a deo: z initiale etiā cōuertit timorem ꝑfectę ad sepationē. Nō ergo dicit hoc vt ꝓhibitio/ & ad melioꝝ promotio. Dico in te eē bonitatē dei: tñ hac ꝓditiōe si ꝑmāſerīs in bonitate. Scōm Bvidet q nullº sit in bonitate dei/ nisi q permānsurº est in illa: sed q habet charitatē/ habet dei bonitatē: g q habet charitatē/ ꝑmānsurº ē i illa charitate: g nullº pōt cadere a charitate si habet eā. Sol. Hoc nō dicit ꝓpt bonitatē: & ꝓpt effectū eiº q̄ ē vita ętna. Vñ: Dico in te zc. i. si ꝑmāſerīs in bonitate/ habebis bonitatē dei. i. effectū bonitatis eius: etsi nō/nō. Probat a minori: si oleaster inſertº est in oliuā: qō minº videt: g z oliua in oliuā inſeri pōt: qō magis videt. Cōtra naturā. i. cōtra solitū vsū z nobis notū. Deº aūt creator z ꝓditor oīm naturaꝝ nihil ꝫ naturā facit: qz idē ē naturale cuiq; rei qō facē zc. Qō g facit deº ex re ipsa est eiº natura: g nō fuit miraculū illuminare cęcū: neq; ꝑ Xpm accepit z pepit. Ad idē facit illud Johannis damasº ꝑtº assumptum ze ipsa Xpgine. Spūssanctus supuenit sup ipam ꝑm dñi sermonē quē dixit angelº/ purgans eā z Xpti susceptiuā dei tribuēs. s. z vim generatiuā: g spūssāctus dedit ei potētiā generādi: g sicut q̄ cęco dedit potētiā videndi: ipm videre fuit ei naturale: licet potētia fuerit miraculosa. Silr data beatę Xpgini potētia generādi z pariendi: ipm parere z ipm generare fuit ei naturale: qō hęreticū est. Sol. Jd ē naturale cuiq; rei vt deº faciat de ea id qō facit. Vñ Augº sup illud Gen. ij. d. Formauit ex costa zc. Nō erat i costa vt ex ea fieret mlier/ & vt ex ea fieri posset. Et hoc patet i silī: Naturale est ęri vt ex eo possit fieri statua: tñ facta statua nō est opº naturale. Vñ natura cęcoꝝ erat vt deº posset illuminare: tñ q illuminati fuerūt nō fuit opº naturę eoꝝ. Sic g ō natura rei ē vt deº ō ea faciat qō facit. Et nota q aliud ē fieri ꝑm naturā: aliud ꝫ naturā. Scōz naturā dicit fieri/ qō fit ex ꝑncipijs: naturalibº. Principijs dico materialibº/ formalibº z accidētalibº: z hoc ꝓpzie z naturalit. Cōtra naturā fieri dicit ꝓpzie qō fit cōtra ꝑncipia naturę/ nō ꝑm naturā qō fit in natura/ nō ex principijs naturę: nō tñ ꝫ ꝑncipia naturę. Verbi gr̃a. Trūcº nō habet ꝑncipia ex qbº possit fieri vitulus: nō tñ ꝫ hoc sūt ꝑncipia eiº: sic fit oīne miraculū. Ad illō Damasc. Vim generatiuā tribuēs: g habuit potētiā generādi: hoc ꝓcedūt q̄dā: nō tñ exigit q actº huiº potētię fuerit naturalis. Dicūt eñ q ē q̄dā potentia g est a natura/ z eiº actº naturalis: vt i eis g fiūt ꝑm naturā naturalit. Quędā nō ē a natura: cuiº tñ actº ē naturalis: vt i ęcis illūinatī. Quędā ē/ g cū suo actu est supza naturā: sicut i resurrectiōe corꝑoꝝ erit: z fuit in btā Xpgine: z est hic dicta: z i ęco illuminato: qz ęcº añ illuminationē habet potentiā videndi: licet remotā: g q̄n illuminatus est mouet a lucido vt exeat i actū: Sz i resurrectione z in beata Xpgine potentia potuit exire in actū/ nisi ze mouisset illā. Alij dicunt q btā Xpgo habuit vim generatiuā p fidē. Hod°/ nūer°/ ordo. In libro Sap. xj. d. habet. In pōdere/ nūero z mēsura. Ex q̄ patet q pōdus rñdet ordini z mēsurę/ modo. Et i libro ze natura boni dic Augº Malū est corruptio speciei/ modi z ordinis: g loco nūeri sumitur species: z b patet: qz a specie est nūerº z distinctio rei. Omis modº: qz oīs res est terminata. Nūerº: qz res ꝑ formā distinguit ab alijs. Ordo: qz oīs ordo habet stabilitatē aliquā. Et b

Expositio Glo. patet: qz tria sũt in vnoq̃q: materia/forma/ꝓuatio. Ex pte materię ẽ res siue modꝰ: ex pte formę species: ex pte ꝓuatiõis ordo z stabilitas. Hanc naturã appellamꝰ ꝛc. sũmã naturę legẽ: q̃ est ipe ꝛcꝰ: q̃ oibꝰ impat: omia regit: oibꝰ legẽ iponit. A noticia remota siue ipiorꝝ/infidelium. Siue infirmorũ: elꝰ capacium

Hoc dicit: qa fidelibus aliq̃ntulũ ꝓpinqua ẽ illa lex sũma. De hac. j. eodẽ i fine supra illo: Oia i ipo z p ipm. Glo. ars q̃dẽ oipotẽtis atq; sapiẽtis dei plena ꝛc.

Esa. 59. d Quã ꝓtra seipm nõ facit. Uñ ꝓtra seipm cũ aliqd nõ faciat ꝛcus z ipe sit illa lex sũma: nihil facit ꝫ eã: sicut qñ dñs papa facit ꝛcretũ ꝓtrariũ alicui decreto qđ ꝑus fecit: non facit ꝓtra se ꝫz magꝭ p se: qz in hoc ostẽdit suã dignitatẽ q̃ põt mutare cursũ ꝓsuetudinis. Silr qñ deꝰ facit ꝫ cursmu solitũ nature/nõ facit cõtra se.

Ad litterã a Nolo eñ vos ignorare. Dixerat q̃ deus potẽs est illos inserere: hic ostendit q̃ potentia illa reducẽt ad actũ. Uñ dic: Nolo eñ ꝛc. b Mysteriũ: secretũ ꝛc̃ puersione iudęoꝝ. c Ut nõ sitis. q.d. ego appello mysteriũ ꝑ vt nõ sitis vobis sapiẽtes/credendo q̃ p vos posseris hoc scire: qz vra sapiẽtia nõ sufficit ad hoc/nisi vobis dicat. d Quia cęcitas: hoc est mysteriũ. e Ex pte. q.d. nõ oẽs excęcati sũt. Et illi sũt excęcati/ f Donec. i. vt occasionaliꝫ. g Plenitudo: multitudo. h Et sic: postq̃ intrauerit. i Omis Israel: in magna multitudine in fine/salꝰ erit. Et hoc ꝓbat auctoritate Esa. lix. d. k Veniet ex siõ. i. de iudęis nasceꝫ ꝛm carnẽ. l Qui eripiat: qđ est modo: qñ aliqs ꝫñ vi cõuertiꝫ ad fidẽ. Qđ notaꝫ Matth. xij. c. Vasa elꝰ diripiet ꝛc. m Et auertat: hoc erit in fine: qñ oẽs cũ desiderio currẽt ad fidẽ. n Impietatẽ. i. infidelitatẽ. Uñ cultus legis p idolatria z infidelitate mõ reputaꝫ iudęis. o Et hoc illis a me: Subita mutatio ꝓsonaꝝ in sacra scꝛptura appellatur metaplasmus: sed aliter sumiꝫ in grãmatica. Et hoc illis a me testamẽtũ erit. i. ego implebo in eis hãc ꝓmissionẽ firmiter. Et hoc faciã. p Cũ abstulero pctã: in fine qñ remittã eis peccata. q Scõm euãgeliũ. Ostẽdit q̃ licet modo sint cõtrarii doctrinę euãgelij: tñ electi sũt a deo: z ꝓferet eis gratia: z dimittent pctã. r Inimici ꝑm euãgeliũ: ꝓpter euãgeliũ. s Propter vos. i. ad vtilitatẽ vestrã occasionaliter. Uel/Inimici ꝑm euãgeliũ. i. ꝑm qđ dicitat euãgeliũ. t Autẽ: sed tamen. u Scõm electionẽ charissimi: q̃ ab ętno elegit eos deꝰ eẽ saluãdos: Quę electio facta ẽ. x Propter patres: ꝓpter ąs tã data est eis gratia q̃ ad aliqs. Uel x Charissimi ꝑm electionẽ z ꝓpꝫ patres nõ sitis vobisipis sapiẽtes. j. xij. d. Nolite eẽ ꝓudẽtes apũd vobismet ipos. Esa. v. e. Uę q̃ sapiẽtes estꝭ ꝛc. e Ex pte cõtigit. Hoc significatũ est Jonę vlt. d. i cucurbita z ninuit. Et. j. Regl. ij. a. in fenẽna z anna qz ꝑus fuit fęcũda in filijs: Fenẽna synagoga: Anna ppls gentilis ꝑus sterilis: sed post vt modo fęcũda. Uñ ibi dr: Donec sterilis pepererit plurimos. Esa. liij. q̃si p totũ de hoc. b Et sic ois Isrl. Qđ significatũ fuit Gen. xxij. a. dicit abraam: Ego z puer illuc ꝓperates adorabimꝰ: et postq̃ adorauerimꝰ/reuertemur ad vos. Abraã christꝰ: isaac aplꝰ: q̃ imolati sũt a gẽtibꝰ q̃ fecerũt deũ adorare: serui iudęi expectãtes cũ asino. i. sine sensu spũali: sed postq̃ adorauerint in fine reuertẽt ad iudęos z puertẽt. k Veniet ex siõ. Ps. Rũq̃d sion dicet hõ/z hõ natꝰ est in ea. Alibi: Uirgã virtutis tuę emittet dñs ex sion. Sion interꝑtaꝫ speculũ vel specula. Speculũ ergo sacra scriptura. Jaco. j. d. Si quis ẽ hoꝝ ꝓsiderãti vultũ natiuitatis suę in speculo. Exo. xxxviij. a. Fecit mare ęneũ de speculis mulierũ. A sacra scriptura debz venire q̃ impietatẽ vult remouere ab alio z a se: qz ibi sordes ꝓprię et alienę videnꝫ. Ęcꝰ maculas videre nõ põt. Matth. xv. b. Si ęcus ęcũ ꝛc. Ęcus q̃ ignorat scripturã: sicut ęcus diceret q̃ non

Ps. 85. Ps. 109.

posset videre in speculo. Uel sion interꝑtaꝫ specula. i. sollicitudo z cautela viuẽdi recte: qñ munit se ꝫ tẽptatiões diaboli et occasiões peccãdi. Abacuk. ij. a. Sup custodiã ruã stabo. Esa. xxij. c. Sup speculã dñi ꝛc. Ex sion ergo venire debet vt sit ꝑmo cautꝰ ꝓtra seipm Matth. vij. a. Ejce ꝑus trabẽ ọ oc̃lo tuo

l Eripiat: Notat violẽtiã: qz ąsdã cũ violẽtia oportet extrahere a pctõ. Ps. Eripuit me de inimicis meis fortissimis. Ps. 17.

m Auertat: occasiones pctorũ: siẽ si amouerek vl auerterek fluuꝰ ne ꝑ solitum alueum flueret. De peni. dis. 4. c. Sine penitentia.

q Scõm euãgeliũ inimici charissimi: sic mlti ꝑm ꝙsentẽ statũ sũt inimici dei: sed scõm electionẽ charissimi.

z Sine pęnitẽtia. Posset ąs dicere: Electio illa irrita vel mutata est ꝓpter iniątatẽ illoꝝ: ideo ostendit eã esse imutabilẽ. Deinde q̃ sũt charissimi ꝑm electionẽ. a Enim: id ẽ qz. b Dona: gra in ꝑsenti z pctorũ remissio. c Et vocatio: interior: Sine pęnitẽtia: ꝓcedẽte. Uel qz posset aliqs dicere. Dix est q̃ dicitis iudęos cõuertẽdos: cũ nullũ signũ boni sit i eis. Rñdeo. Nõ debz eẽ mirũ. a Enim. i. qz. b Dona: id ẽ pctorũ remissio. c Et vocatio: interior. z Sine pęnitẽtia: exterioz: maxime remissio q̃ fit in baptismo: vbi sumat interior ꝓtritio tm. d Sicut enim aliq̃n. Ostẽdit q̃ sicut ęcitas iudęoꝝ fuit occasio illuminatiõis gẽtium: ita erit ecõuersio in fine mũdi. Cõtinua sic. Dico q̃ sine pęnitẽtia sũt dona z vocatio dei. q.d. electio dei imutabilis: z ipe ꝓdestinauit iudęos illuminãdos: in fine ergo illũinabunꝫ. e Enim. i. quia. f Nõ credidistis. i. fuistis in infidelitate. g Misericordiã: peccatorũ remissionẽ vel gratiã siue fidẽ. h Propter incredulitatẽ. i. ꝓpter ęcitatẽ q̃ secuta est ex eorũ incredulitate.

ℭ supple occasionaliꝫ

a Nolo eñ ꝛc. Ut causa notetur. Cõtra. j. eodẽ sup illud: Fracti sũt vt ego inserar. Ibi Glo. Sed qđ addis/vt ego inserar/nõ ẽ causa efficiẽs: q̃ ęcitas iudęoꝝ nõ fuit causa q̃ plenitudo iudęoꝝ intraret. Solꝰ. Ibi sup̃ sumiꝫ causa ꝑ causa directa z ꝓncipali: hic mõ nõ fuit causa illuminatio gẽtiũ ęcitas iudęoꝝ. Ueniet ꝑm carnẽ ex sion. Esa. lix. d. Cũ venerit q̃si fluuius violẽtꝰ quẽ spũs dñi cogit: et venerit siẽ redẽptor: z eis q̃ redeũt ab iniątate in iacob dicit dñs: Ꝫ fędꝰ meus cũ eis ꝛc. Septuagĩta: Quasi fluuꝰ violẽtꝰ ira dñi veniet cũ furore: z veniet ex sion q̃ liberet z auertat ipietatẽ a iacob: z Ꝫ erit eis a me testamẽtũ dicit dñs ꝛc. Et nota q̃ de ꝓmo aduẽtu videk loq̃ nra lꝛa: de secundo aũt lex. Eripiet: notat illud Matth. xij. c. Et vasa eiꝰ diripiet. Volũtarie: mõ aũt ątąt iudęi ꝙuertunꝫ/ boc z fere aut qz coacti tribulatiõibꝰ/aut pauptate/aut desperatione: z iõ valde pauci boni sũt. Cultꝰ iudęoꝝ ẽ impietas ab aduentu christi. Contra: Ipe christus fuit circumcisus: Luc. ij. c. Et Matth. xxvj. b. Ipe cũ discipulꝭ suis comedit agnũ paschalẽ. Itẽ Aplꝰ post mortẽ christi Act. aplorꝝ. xvj. a. circũcidit timotheũ. Et. xxj. d. votũ naçarꝰ ꝛ ise cõpleuit: qđ ẽ ꝙ qđ dr ipietas: Solꝰ. Ab aduẽtu christi. i. ꝓsumato aduẽtu christi. i. ꝓsumatꝰ illꝰ ꝓpꝫ q̃ venit: q̃ fuerꝭ passio/resurrectio/ascẽsio/ spũsancti missio z ꝓdicatio fidei: z Xpitatꝭ manifestatio: vñ dicẽdũ q̃ legalia potuerũt aliqñ fieri ponẽdo spem i eis sine peccato/vt añ aduẽtũ christi postq̃ venit sine pctõ fieri potuerũt dũmodo spes nõ ponerek in eis: manifesta aũt Xpitate fieri nõ potuerũt sine pctõ. Uel ab aduẽtu. i. ꝑ aduentũ. Cũ abstulero ꝓmo: hoc addit Aplus vt ꝓpheta. Helię z enoch. Apoc. xv. b. Per malach. vlt. b. Ꝓpꝫ euãgeliũ qđ ꝫ legẽ eoꝝ ẽ. Contra. ꝫ. iij. b. Legẽ destruimꝰ ꝑ fidẽ. Absit: si legẽ statuimꝰ: ergo euãgeliũ qđ ꝓdicabat Aplus non erat ꝫ legẽ. Solꝰ. huiꝰ habek in Glo. ibi: Nõ eñ destruꝫ lex: cũ ipleta ꝑm spiritũ/cessat ꝑm litterã: qz ąs diceret q̃ ꝓphetia destruerek qñ res eiꝰ iplerek: sic aũt se habebãt figurę ad aduentũ christi: sicut ꝓphetia re-

Expositio Glo.

ℭ spectu rei

ꝫ supple occasionalit. a In vestrã misericordiã. i. in grã pquã habuist: misericordiã. i. remissionẽ pctoꝝ. b Ut t ipsi misericordiã ꝓsequant / iudei: qđ erit qñ gẽtiles ꝑ matoꝛi pte exceꝯbũt: t ꝫ tãgit occite / i ꝫ pcẽs eis. Ñ ſ ꝫdit / clusit: pmittẽdo. c Oĩa / iudeos t gẽtiles: vt fiat distribu tio ꝑ generꝫ singuloꝝ / nõ ꝑ singulis ge neꝝ. In fine eñ pmittet gẽtes ꝓcludi sub pctõ infidelitat': t illumiabit iudeos: t ipsi gẽtiles illumiabũt: t sic tũc oĩm miserebi tur. d O altitudo. Hec ẽ vltima ps i q̃ rider anthypophoꝛę q̃ sibi posset fieri: q̃ re pmisit illos exceꝯari ꝑ illũinationẽ alioꝝ ecõuersio: t ita ꝓclusit oĩa in incredulita te. Propter hanc g̃tionẽ cũ admiratiõe exclamat / innuẽs se ignoꝛare hoc secretũ dei: O altitudo. In hoc notat ꝛfundi tas sapientię t sciętię dei. e Diuitiarũ sapiẽtię t sciẽtię dei. q. d. secreta rõ: gre sic opat in ęternis t tpalib⁹ latet. f Iudicia. i. dispositio rõnũ dei. g In cõphẽsibilia. Ñ Ps. Judicia dñi ab yssus multa. h Vię. i. opa ꝑ q̃ itur ad ve um. i Quis enĩ. Probat iudicia dei esse incomphẽsibilia ꝑ auctoritatẽ Esaię: Quis enĩ cognuit sensũ dñi. In ꝫ notat ꝛfunditatẽ scien tię dei. k Quis ꝓsiliari⁹. In ꝫ notat sciẽtię eius pfectio: qa si qs ꝓsilio nõ indigeret / pfecte sapiẽs eẽt. l Aut qs ꝓꝛ. Aliq̃ sũt multũ sapientes / t ꝓsilio nõ indigẽtes: tñ indiget auxi lio alteriꝰ: t ió ad oñdẽdũ q̃ ipse ẽ oipotẽs / addit: Quis ꝓꝛ In ꝫ etiã oñdit altitudo ꝓsilij dei / gre isti dat gr̃am et nõ alij: licet pares habeãt circũstãtias / dic: m Dedit illi. i. aliqđ fe cit ꝑ eo. q. d. nullⁱ: qđ oñdit ꝓficiẽter: qm̃ nihil boni habet hõ a se vel a suo merito: ꝫ tñ a deo. Et hoc est n Qm̃ ex ipo: t impune trimitatẽ. Ñ sensus ẽ: Ex ipo: vt auctoꝛe sũt oĩa. p Per ipm: vt p artẽ. q In ipo: vt in bonitate q̃ ꝓseruat vniq̃q̃ in ẽe: Auctoritas ꝓpꝛi attribuit: sapientia t ars filio: bonitas spũsctõ. Et hęc tria necessaria sũt ad hoc q̃ operans volũtarie aliqđ faciat. i. potẽtia / sciẽtia t volũtas. Sil'r sũt hęc oĩa in deo opante: Potẽtia ꝑtis: sapiẽtia filij: bonitas t volũ tas spũssancti. r Ipi bonoꝝ t gl'ia. Nõ dicit ipis: ad in nuendũ q̃ licet sint tresp̃sonę: est tm̃ vna essentia.

Expositio Glo. * Speculum rei cuiꝰ est: hic q̃ dicit cuãgeliũ eẽ ꝫ legẽ q̃tũ ad ipius cessationẽ ꝑ ipletionẽ reꝝ euangelij. Aperuit viã aſ<ps. i. fuit occasio aptiõis vię. Hoc dicit: qz etsi tũc nõ fuissẽt iudei exceꝯati: ñ ꝓdicaret gẽtibꝰ: t sic ꝓuerterent ad fidẽ: licet non ita cito. Paꝰ enĩ oibꝰ iudeis. Act'. xiij. g. Vobis oportuit p̃mũ rẽ. Matth. x. a. In vią gẽtiũ ne abieritⁱ rẽ. Matth. xv. c. Nõ sũ missus rẽ. Ablatũ ẽ eis regnũ. i. sacra scꝛtura q̃ docet regre vt fides q̃ facit regnare. Matth. xxj. d. Aũferet a vob regnũ et dabit gẽti facienti fructũ ei⁹. Et ex suo vitio. Prouerb. j. c. Est q̃ in maloꝝ ptate peccare: vt aut peccãdo rẽ. Hoc videt falsũ: qz ex qđ peccare est in eoꝝ ptate hoc pctõ vel illo: t ex malicia hui⁹ pcti fit ꝫ bonũ: t ex malicia alteriꝰ aliud: t ita ẽ i eoꝝ ptate Sol'. i eoꝝ ptate ẽ peccare: sz q̃ ꝫ bonũ vt illo eliciatur a mali cia / nõ ẽ i eoꝝ ptate: sz deꝰ hoc facit: vñ eis peccãtibꝰ accidit ad ꝑpos q̃ hoc bonũ eliciat ab illa malicia. Sz dei pmittẽtis: ĩmo opantⁱ: qz facit q̃ bonũ eliciat ex eoꝝ malicia: Quia aũt hoc ẽ in dei ptate tm̃: t sic debet dici opantⁱ / nõ pmittẽtis dei: aut in ptate dei t hoĩs: t sic falsũ est q̃ dicit: nõ ẽ in eoꝝ ptate. Sol'. Dei pmittit malũ: t ex illo opantⁱ bonũ. Sapiẽt oĩa dispo nit: Sap. viij. a. Alij tñ sunt inimici dei rẽ. Hęc ẽ scõa regula Ticonij. Sile Hiere. xxvj. e. Oẽs insurrexerũt ꝛ ꝓphetã: t oẽs ad liberãdũ. Vti vocati Matth. xx. b. Oẽs docibiles dei. Joh. vj. e. Hiere. xxxj. f. Esa. liij. d. Sine pnitẽtia. i. sine mu tatiõe: Sil'r sumit nomẽ pnitẽtię. j. Reg'. xv. f. Nõ pcet neq̃ pnitẽtia flectet. Malach. iij. b. Ego deꝰ t nõ mutoꝛ. Qz q̃ au dit a pie. Joh. vj. b. Oĩs q̃ audiuit a pꝛe t didicit venit ad me. Qui non pdit. Joh. xvij. e. Et. vj. d. Oẽ qđ dedit mihi pꝛ rẽ. Nõ inde fuit / p electionẽ ꝑ destinatiõis. A nob exierũt. j. Joh. ij. c. Sine pnitẽtia ꝑcedẽte. s. meritoꝛum. Vocatio dei / q̃ vo cat ad fidẽ. s. faciẽdo se ꝑꝛare ad motũ fidei. Oĩa gẽtis ꝓdonat.

a nõ crediderũt in vẽstrã miser
b cordiã / ũt t ipi misericordiam
c ꝓsequãt. Cõclusit enĩ deꝰ ỏĩa
in incredulitate / vt oĩm misere
f at. O ãltitudo diuitiarũ sa
piẽtię t sciẽtię dei: q̃s incõphẽ
g h sibiliã sũt iudicia eiꝰ: t inuesti
k gabiles viẽ eiꝰ. Quis enĩ co
gnouit sensum dñi: aut q̃s ꝓsi
l m liariꝰ eiꝰ fuit: ãut q̃s ꝓꝛ dedit
n o p illi: t retribuet ei: Qm̃ ex ipo
q r noꝝ t gl'ia i sęcl'a sęcl'oꝝ: amẽ.

catiões ꝑ opa legẽ. Fidei gr̃az. s. fidẽ q̃ ẽ gr̃a: vel iustificationẽ fi dei: hęc ẽ q̃ ẽ ex fide. Hic videt aliq̃ mõ mysteriũ exponere: q̃re. s. oĩa ꝓlusit ꝛb pctõ. Miserear oĩz / ñ qđ nullũ rẽ. Qđ qđã falso opi nati sũt: vt Origen. sic dicũt. Et ita patz q̃ li oĩz distribuit ꝑ gene ribꝰ singl'oꝝ / nõ ꝑ singul' geneꝝ. Sẽtẽtiã mirę ꝓfunditat': qz conti net q̃si duo ꝑtia: rigozẽ diuię iusticię in ꝑsẽti: iudeoꝝ exceꝯatiõe: t bl̃dimẽtũ misericordię i gẽtiũ ꝑsenti / t iudeoꝝ futura vocatiõe. Ad discutiendã iusticiã iudicioꝝ dei. i. rõnes per q̃s q̃sdã pmittit exceꝯari. Ad discutiẽdã gr̃am: q̃re qbusdã dat gr̃am sine merit'. Sicut ipossibilitas. Luc'. j. d. Nõ erit ipossibile apꝛ rẽ oẽ ver bũ. Gen. xviij. d. Nũqđ rea ẽ q̃cq̃ difficile. Matth. xix. b. Deo nihil impossibile. Ita t iniq̃tas nõ est apꝛ rẽ. Deut'. xxxij. a. Deus fidelis et absq̃ vlla iniquitate iustus. Superbis resistit. s. Pet. v. c. Quibusdã idignis. i. nõ habẽtibꝰ merita. Et pꝛofũdo iudiciozz. Eph̃. iij. d. Ut possit' cõphẽdere cũ omnibus sctis q̃ sit lõgitudo rẽ. Cũ m'ti sint alij modi saluationz hoc se nescire. Sz si Apl's nescit: m'to minꝰ sciũt alij. Sz nõne añ i Glo. habitę sũt tres causę. Dictũ ẽ enĩ q̃ oĩa ꝓclusit i icredulitate / vt ad dulce dinẽ misericordię ỏi currerẽt / vt hũiliores fierẽt vt gr̃a mũer' esset gratissima. Et supꝛa eodez super illud: Donec plenitudo Glo. vt causa notet: q̃ nos scimꝰ causam q̃re exceꝯati sunt. Ad ꝫ soluũt q̃ dã / dicẽtes: q̃ aliud ẽ q̃rere ad qđ sit factũ aliqđ: t aliud ꝑ qđ fa ctũ sit aliqđ. Vñ dicũt qđ supꝛ oñsũ ẽ ad qđ sũt exceꝯati: ꝫ nõ ꝑ qđ. Et ꝫ inuit se nescire Apl's: ꝫ tñ videt q̃ imo sciamꝰ causam ef ficiẽtẽ ꝑ qđ sũt exceꝯati: qz ꝑ pctm̃. s. Et itez / ad qđ: qz vt illu minarent gẽtes / t ipi hũiliarẽt. Sol'. Quędã medię causę t colla terales suę infidelitat' t exceꝯatiõis nob notę sũt: ꝫ imediate t ꝑn cipales nob oĩno sũt ignotę. Qđ obũcit pctm̃ eozz fuit cã effici ens: t ꝫ notũ ẽ nob. Uez ẽ: ꝫ i cõpatiõe ad illũiationẽ gẽtiũ oĩ no nob ẽ ignotũ: vt q̃re illi sint exceꝯati: t illi illumiati. In hac cõ paratiõe inuit se Apl's nescire ꝑ qđ. Sic t iudicia ꝑ qđ. s. iudi cꝫs. Hoc esaias dic. Ab Esa. xl. g. vbi nos habemꝰ: nõ ẽ inuestiga tio sapię eiꝰ. Ibi Glo. Ex ꝫ loco sũptũ ẽ illõ Apl̃i: Incõphẽsibi liaꝛ. Pꝛis ꝓsiliariꝰ ẽ vnigẽitꝰ: ñ qz ꝏbeat ꝓsiliũ / ꝫ qz scit q̃ pꝛ scit. Angelꝰ magni ꝓsilij: Esa. ix. b. Sz ex hoibꝰ t angelis nullꝰ. Intellige nullꝰ purꝰ hõ: t sic cessat obiectio de christo q̃ ẽ hõ t filiꝰ dei: t filiꝰ dei fuit ꝓsiliariꝰ ꝑtis: q̃ ẽ ipe hõ: qz dic Augꝰ: q̃cq̃d dꝛ de illo hoie / t de filio dei: t econuerso. Sola gr̃a dat bona: nõ q̃ ex merito dat vitã ętnã. Sol'. Bona. i. gr̃am i q̃senti siue illumiationẽ fidei ꝫ sine merito ꝑcedẽte: nõ sine merito cobrẽte. Jn ipso spũsctõ. Li / in / notat causam ꝓseruatiuã q̃si ꝓnotatiuã q̃ ad efficiẽtẽ redu cit. Tres enĩ diuersę ꝓpositiões rẽ. Hoc nihil videt: qz sicut oĩa sũt ex pꝛe: ita oĩa sũt ex filio t ex spũsctõ. Et sic oĩa p filiũ: ita p pa trẽ t spm̃sctm̃: t sic oĩa i spũsctõ: ita oĩa i pꝛe t filio. Sol'. Oz per has tres ꝓpositiões dꝛ oñdi ꝓsonaꝝ trinitas: nõ dꝛ rõne ꝓprieta tis: ꝫ rõne apꝛopriatiõis. Propꝛe enĩ dicũt eẽ ex pꝛe t ex filio t ex spũsctõ: t p pꝛem t p filiũ t p spm̃sctm̃: t sic i pꝛe t filio t in spũ

De.peni.dis.5. c.totam.

Sap̃. 7.a

Sap̃. 9.a
Esa. 40.c
1.Cor'. 2.b

Exposito Glo.

sctō. Sz qz /ex/ inuit auctitatē z potētiā ḡ attribuik pr̄i:li/p/sapientiā et artē quę filio:li/in/conseruationē quę spiritui sancto. Ideo dicik in illis ꝓpositiōib⁹ oñdi trinitas psonar̄. Sicut sabelli⁹:q dicebat/q qñ vult est pater:qñ vult est fili⁹: qñ vult ē spūssanct⁹:nō trinitas nisi tm̄ in noib⁹/qñ sic noiak de⁹ : vl qñ sic: hęc ē hęresis sua. Sz nota q hoc nomē pater qñcz est nomē eēntiale :z sic dicik pater †causatiue:qñcz est nomē relationis:z sic sumik psonalik ꝑ tertia in trinitate psona. Silr hęc appellatio spūs sancti qñcz sumik orationalik:z tunc signat diuinā essentiā:z dicik de trib⁹ psonis:qñcz sumik dictionaliter: et sic est nomē psonę:z est de genere relatiōis. Cū audim⁹ oia eē ex deo/oēs vtiqz naturas itelligere debem⁹. Sz actiōes malę nō sūt naturales/ꝫ volūtarię:ḡ nō sūt ex deo. Itē pctā nascūk ex volūtate peccātiū:hoc non est rōne deformitatis:qz ipa nihil est:ḡ intelligik rōne actiōis:ḡ actio illa inḡtū actio nō est a deo/ꝫ a volūtate peccātiū. Hoc bñ ꝓcedūt illi q dicūt q nō ois actio est a deo. Sz hęc eadē auctoritas videk esse ꝫ eos:qz silr actiōes bonę nō sūt naturales/ꝫ volūtarię:ḡ nō sūt a deo :eadē rōne q̄ nec malę. Sol. Aliq̄d dr̄ eē naturale dupliciter. Uno mō siue qz ipz ē a natura:qz ei⁹ ꝑncipiū ē a natura. Alio mō dr̄ naturale:qz ꝓfuat naturā:sic bōa actio ē naturalis:mala ꝛo nō qz destruit naturā:ſm istos q dicūt q ois actio ē a deo. Dicē dū q solutio inuik i b qō dr̄: Intelligere debem⁹. Naturalę dr̄ duplicik:cui⁹ ꝑncipiū ē a natura:z p modū naturę. Alio mō cū ꝑncipiū ē a natura/ꝫ nō p modū naturę. Uerbi gra: Generare ē a natura z p modū naturę. Itē libex arbitriū ē ꝑncipiū naturale/ꝫ nō p modū naturę:qñ ḡ ds peccat:ibi ē actio ḡ ē a libero arbitrio:ſm qō ipm ē natura:licz sit ꝑncipiū ipi⁹ nō p modum naturę/ꝫ volūtar̄. Priuatio aūt siue deformitas ē a libero arbitrio:nō inḡtū libex arbitriū ē a natura /ꝫ inḡtū ipm ē a nihilo. Cū ḡ dr̄:ex deo nō sūt pctā/sumik nō ꝑ actiōe tm̄/nec ꝑ deformitate tm̄/ꝫ ꝑ actiōe deformata:ḡ inḡtū huiusmodi nō est a deo:ꝫ a nihilo:qō nō est a deo. Ex volūtate peccantiū:inḡtū volūtas scz habet admixtū malū. Et cū i deo sint oia:vt i causa efficiēti exēplari z ꝓseruāte. Ex hoc relinquik q mali boies sint in deo:alik nihil esset dictu:ḡ eadē rōne pctā sūt in eo. Sz tūc ḡrik:vtz sint in deo vt in causa efficiēte:z tūc de⁹ peccaret: aut vt in exēplari:z si hoc: ḡ pctm̄ inḡtū pctm̄ imitak deuz sic exēplatū exēplar:ḡ peccādo imitamur deū: z sic assimilamur: ꝫ deo nō assimilamur in pctis:ḡ pctm̄ nō est in deo vt in exemplari. Itē peccatū nō est in deo vt in causa materiali vel finali: cōstat:nec videk q aliq̄ mō essendi in. Sol. Mal⁹ hō est i deo inḡtū est hō/nō inḡtū est mal⁹:z iō nō inq̄nat eū. Silr mala actio nō inḡtū mala est/a deo est. Scdm aliā opinionē ḡ dicit q nō ois actio est a deo/mala actio nō est in deo. Sz ꝓtra sup Esa. xxxviij .dicik/q ꝓphetę videbāt in speculo ꝑknitatis populi pctā:ꝫ quō viderēt ea ibi nisi ibi essent. Sol. Sicut pctm̄ siue malū nō est nisi in bono:silr nō resultat in speculo ꝑknitatis nisi p bonū:sicut qñ aliq̄s videt truncationē nasi in speculo: b nō est qz ibi sit aliq̄ idea ipsi⁹ trūcatiōis:ꝫ qz ibi videt portionē cui deficit aliq̄d nasi. Attigit oia. i. licet mūd⁹ sit: Sap. vij. d. Propter suā mundiciā:ḡ oīno pura est z imꝑmixta/nō habet ꝓtrariū:nec pōt corrūpi:si aūt posset corrūpi/refugeret illud:z iō nihil refugit/ꝫ oia attingit . Ex ipo eñ:qz ex ipso esse vt freq̄nter sumik esse vt a causa efficiente: de aūt q̄si causā materialē notat:licet ꝓnocet efficientē/non significat penit⁹:quia de/connotat amplius : Non autem de ipso. Aug⁹ in. xij. libro confeſ. Dñe de nihilo fecisti oñia:qz si de substātia tua fecisses/essent idē qō fili⁹ tu⁹. Quia nō de substātia sua:si christ⁹ nō est de substātia spūssancti:ḡ falso dicik ꝓcept⁹ de spūsancto. Sol. Mō dicerek bñ demōstrato iesu:iste hō est de spūsctō:tñ dicik bñ:ꝓcept⁹ est de spūsancto. Cui⁹ rō est:qz hęc ꝑpositio/de/sūpta cū termino significāte substātiā:notat causam materialē:z ille hō nō est materialik de spūsctō:sūpta aūt cū ꝛbo significāte opationē/notat causam efficientē:z iō bñ dicik ꝓcept⁹ est de spūsctō. Ex ipo est dom⁹:li ex notat causam efficientē. Sz fili⁹ de ipo:li de notat causam materialē z efficientē. Intellectu cōspicientes .ē.j.c. In illa eñ trinitate sūma est origo oīm rerū. Hoc dicit ḡtū ad patrē q est ꝑncipiū filij z spūssctī z oīm creaturarū . Et in hoc notak ꝓprietas patris ḡ est innascibilitas. Perfectissima pulchritudo, Hoc dicit ḡtū ad filiū. Beatissima dilectio:hoc dicit ḡtū ad spiritūsanctū cui attribuik. Bonū aūt est cui⁹ apꝑhēsio est delectabilis:z ideo cū ibi sit summa bonitas:ibi est sūma z beatissima delectatio. Licet aūt hęc tria ita dicank p appropriationē:tñ ꝓprie dicik pak pfectissima pulchritudo z beatissima delectatio:z filius delectatio beatissima:z spūssanct⁹ pfectissima pulchritudo: Primū autē ꝓprie/nō appropriate dicik de pte. Itaqz illa tria. i. illę tres psonę:z ē li tria adiectiuū substantiuatū. Silr in ꝓmo libro de doctrina christiana: Pater z filius z spūssanctus sūt tres psonę q̄b⁹ fruēdū ē. Sz obijcik. Tres res:ḡ aliud z aliud. Nō seq̄t. Determinari. i. distingui. Singula. i. singuli. Sūt i singlis. i. pater ē i filio z in spūsctō:z filius in pte z spūsctō:z spūssanct⁹ in vtroqz. Oia. i. potētia/sapiētia z bonitas. In singulis. i. i pte z filio z spūsctō. Singula in oīb⁹. i. nihil est in vno qō nō sit in alio: qa pater est potētia:sapiētia bonitas:z fili⁹ silr: z eodē mō spūssāctus. Et vnū oia. i. potētia/sapiētia/bonitas sūt vnū essentia. Nō ḡ ꝓfuse. i. nō indistincte. Propter patrē:qz li ꝓpter notat auctoritatē ḡ attribuik patri. Per ipm ꝓpter filiū :cui attribuitur ars:z sapiētia ḡ attribuik filio. In ipo ꝓpter spiritūsanctū: cui attribuik bonitas q̄ oia cōseruank in esse:z li in notat causā ꝓseruatiuā. Hic addita est ḡdā notula beati hilarij: hęc scz. Hilari⁹. vij. li. de trini. Esse nō est accidēs nomē deo /ꝫ subsistens vitas z manēs causa z naturalis generi ꝓprietas. Esse nō ē accidēs nomē dei: Dixerat Aplus :Ex ipo z p ipm z i ipo sūt oia. Sz si oia habēt eē ex ipo z. ḡ ipe de⁹ multo magis habet eē: ꝑpter b oñdere adducta est hic hęc auctoritas. Dicit ḡ: Esse nō est accidēs deo: nā accidens est qō adest/in quo ostēdik q non supfuit:z qō abest/i q oñdik nō sp fore:sic nō ē eē dei:i deo:ꝫ ois creatura sic habet esse q nō sp fuit :z sic esse accidit cuilibet creaturę/z nō deo. Sz subsistēs vitas. In alijs est esse deficiens vanitas. Uñ. j. viij. d . Uanitati oīnis creatura z. Inde ē q esse pōt ei:abesse aūt angelis:q si ꝓprię naturę relinq̄renk/vanescerēt:sic nō est esse in deo/ꝫ in alijs. Uñ causa est in alijs nō manēs/ꝫ trāsiēs in causatū:z b p sui diminutionē. Naturalis generi ꝓprietas. q. d. sicut ꝓprium nō pōt abesse z iesti soli:ita eē diuinū est i separabile a deo z actu z potētia z itellectu:z illud ꝑꝓprium sibi retinet/nulli alij cōicās. Ois aūt creatura habet eē p modū cōis accidēt⁹:qz abesse pōt q̄ntū i ipa ē:z ab alio habet z alij sibi cōicāt. Prophetas. Uñ Exo. iij. d. Qui ē misit me ad vos. i. ille cui⁹ eē ē ꝓprium. Pāis z filij z spūssancti demōstrak eq̄litas:p b q hęc oia ex ipo z p ipm z i ipo pūt ꝺ q̄libz psona dici: qō ē qz vna z eadē eēntia ē pr̄ z fili⁹ z spūssanct⁹:ex q̄ z p quā et i q̄ sūt oia. Eq̄litas. i. eēntię vnitas diuia. i. O altitudo sapię z scię dei. Ul Dñm /ibi: Quis cognuit sēsū dñi. Ipa knitas pōt dici singla hoꝛ. i. ꝺ knitate pōt dici qōlibz hoꝛ: Ex ipo: p ipm: i ipo. Sz obijcik ꝺ b q dic: In pte oia eē/sane dici pōt z ꝺ filio silr z de spūsctō:ḡ hęc tria ꝓfuse dicūt itelligi:cui⁹ oppositū dictū ē. ē. in Glo. Itē p b: ex ipo/p ipm i ipo demōstrak eq̄litas: id ē vnitas eēntię pāis z filij z spūssctī:ḡ totū referēdum est ad quālibet psonā:ḡ itex ꝓfuse ē intelligēdū. Itē dixit q ibi oñdik trinitas psonar̄:ꝫ p qd: Si p ipm ter positū. Contra. Li ipm referk ad deū:qō ē pure eēntiale. Si p ꝑpositiōes : Cōtra: nō differt nisi i effectu tm̄ :nec significāt aliquā relationē:ḡ nō innuūt knitatē psonar̄. Sol. Mō significak ibi vl supponik psonarū trinitas/ꝫ diuia eēntia:tñ p ꝓnomē ter positū innuik trinitas. Silr in Ps. Bñdicat nos de⁹ de⁹ noster z. Per li deus ter positū:licet sit eēntiale/innuik trinitas p trinā ipi⁹ positionē:qz ꝛo dic eū/nō eos:innuik eēntię vnitas. Silr Esa. vj. b. Sanct⁹/sctūs/sanct⁹ dñs:ter sanct⁹:sek dñs. Qō obijcik totū referēdū ad quālibet psonā:ḡ ꝓfuse itelligēdū. Dicēdū ḡtum ad b q eadē noiak trinitat⁹ habitudo ad creaturas:ꝓfuse est intelligēdū:nō ꝓfuse ḡtū ad b q innuik psonar̄ distinctio. Religet ḡ nos. Istud ḡ nō referk ad añcedēs/sz ad subsequēs. Uñ sic ordina Glo. Quia ink mētē nr̄am z deū z. ḡ religet nos religio. i. theosebia siue cult⁹ diuin⁹: vt deo sup oia credam⁹: sup oia in eū sperem⁹ z diligam⁹. Et ꝛitatem. i. lucē. Joh. xiij. a. Ego sū veritas. Joh. viij. a. Ego sū lux. Heb. j. b. Qui cū sit splēdor. Nulla creatura iterposita: sz ipe solus docet nos. Uñ Matth. xxiij. a. Un⁹ est magister vester. Sz si nulla creatura interposita est inter mentē nostram et deū:ergo nec angelus. Cōtra, Zach. j. c. Et dixit angel⁹ q loq̄bak i me: ḡ erat medi⁹ inter deū et

Alī creaturę

Ps. 66.

Apostolus Gal. c.1

inter deū t mentē ꝯcharlꝫ/ manifestās ei ḡ deꝰ fieri volebat. Itē illi angeli q̄ sunt supiox ordinū/nōne nūciāt inferiorib⁹ et reuelant ista quę deus vult: quę illi de inferioribus ordinib⁹ nesciunt: t ita sunt medij inter ipsos t deum. Sed dicit dñs in euāgelio Matth.xj.b. Qui minor est in regno cęlox: maior ē illo. i. Iohāne baptista: ḡ t q̄libet alio hoīe: ergo q̄libet hō habet angelū q̄si mediantē inter deū t mentē suā: q̄ ei manifestat dei volūtatē. Pęterea: si nihil ē mediū iter mentē nr̄az t deū: ḡ videm⁹ facie ad faciē: qđ factū ē: sicut etiā dicit. j. Cor'. xiij. d. Videm⁹ nūc p speculū: ergo ipm speculū interpositū est: et ita aliq̄ creatura. Sol'. inter mētē nostrā t synderesim. i. superiorē ptē rōnis t deū/nulla creatura iterposita est q̄ntū ad cognitionē ipi⁹ vel: ꝙ ipa ꝑma ẋitas ḡ ē ꝑma t sūma lux/quātū vult seipa seipaz manifestat mētib⁹ hoīm. Uñ nō sunt angeli interi medij ad cognitionē quā habem⁹ de deo: ꝙ q̄ntū ad cognitionē creaturaꝝ. Uñ qñq̄ vos istruūt: t ꝺ patet i angelo Zach. q̄ revelauit ei liberationē ꝑpli/nō cognitionē ꝺi. Silr nec angelus alij manifestat deū. Uñ Matth.xviij.b. Angeli eoꝝ sp vi dās faciē patris. Sz bñ revelāt maiores minorib⁹ aliq̄ secreta ipm: qđ in infinitū mai⁹ est: Rō hui⁹ habek in ꝑncipio de doctrina christiana: vt sit mutua charitas iter deū t hoīem t angelos: ideo se eis manifestat p alios hoīes t p angelos: t mior̄ibus angelis p maiores/ vt sit mutua charitas hoīm ad angelos: t angelorum ad homines. Quod obijcit: speculū est medium inter mentē nr̄am t deū: verꝝ est: tñ mēs nr̄a immediate se habet ad deū: q: sicut dicit Aug⁹ in li. de trini. statim vt noīatur ẋitas/q̄dā cozuscatio ꝑmę ẋitatis statim est in aīa in qua cognoscik res: sicut est in lumine/statim cuz aperio oculos pr̄i/mā qđ offerk eis/ipa lux ē: ipam tñ nō video/ꝙ rē obiectā i ea: ꝙ postea cogito p qđ video parietē/ad vltimū recurro et p/cipio lucē. Silr qñ hō recurrit ad mētem suā postq̄ cognouit in ꝑma luce p speculū reuertik ad ꝑmā lucē ḡ deꝰ est: t hoc mō videt deū p speculū: Quia ḡ nihil est inter mediū: inter mentē nostrā t deū: dicit. j. Cor'. xj.b. qđ vir. i. synderesis non debet velare caput suū. Ideo etiā dicit Johes damasc. q deus mediāte aīa vnivit sibi coꝝp⁹. Et ẋitatē/ipm filiū: q̄ dic. Joh. xiij.a. Ego sū via t ẋitas t vita. Id ē lucē interiorē: docētē et illuminantē mētē nostrā: sm qđ ipe dicit Joh.xij.b. Dos vocatis me magister ꝛc. Uel dicēdū/q̄ in oculo materiali lucē exteriorē luci interiori ipi⁹ oculi oportet cōiūgi ad hoc q̄ visus egrediak in actū: sic est in aīa intellect⁹ speculatiu⁹/q̄si lux interior: lux exterius aduenies/ḡ dā gr̄ę illustratio: et hōc maxime qñ egredik in actū ad cognoscendū deū. Jpam ẋitatē. i. filiū. Nulla ex ptę dissimilē in ipo t cū ipo pr̄e: ḡ q̄ mouek in patrē/ mouet in filiū. Sol. Veneremur ẋitatē. i. filiū in ipo t cū ipso patre. i. filiū existētē eiusdē substātię cū patre. Forma omniū: eadē rōne q̄ dicik: ego mūd⁹ archetypus. Ab vno. i. patre. Ad vnū. i. patrē. Necz suis finib⁹. i. in naturis suis ꝯmiatſ. Nisi deus sūme bon⁹ esset. Ex hoc eñ q̄ ꝓseruat oīa in esse. Invidit: qz vt dicit Plato: ab ipo sūme relegata est invidia. In ipo bono. i. i deo. Alia q̄ntū vellēt. Hoc dic ꝯtū ad rōnalia: Quātū possent. i. p terminos sibi ꝓstitutos a deo: hęc est capacitas cuiusq̄ rei: hō aūt nō q̄ntū ē capax ꝺi: tātū ꝑticipat bonitatē ꝺi: qz in infinitū ē capax eiꝰ: ꝙ q̄ntū vult: tantū ꝑticipat. Et ꝺ pater. Sint eñ duo eque capaces bonitatis dei sm naturaz suā: ꝙ tñ sint dispares in charitate: vel vn⁹ sit in charitate: alt⁹ nō: cōstat q̄ iste q̄ maiorē habet charitatē magꝭ ꝑticipat bonitatē dei. A q̄/patre. Per quem/filiū. In q̄/spūsancto. A q̄ discessimus/a patre. Et qz patri attribuik ꝑncipiū: t in peccādo recedimus a nostro ꝑncipio. Cui: id est filio. Dissimiles: qz ipe est imago t sūma sīlitudo patris. A quo/spūsancto. Perire non ꝑmittimus: qz ipi attribuitur bonitas per quā conseruamur in esse. Principiū ad qđ recurrimus. Naturale est vnicuiq̄ vt ad ꝑncipiū suū recurrat. Sap. vlt.b. Dis creatura ad suū genus refigurabak. Formā. i. filiū. Quā seq̄mur. i. imitamur: qz ipe est imago. Et gratiā. i. spiritūsanctū cui attribuik benignitas: ex q̄ dak nobis gr̄a/p quā recōciliamur deo. Unū. i. patrē: Ad sīlitudinē eiꝰ. i. filiū. Ad vnitatē: qz divisū erat coꝝ a deo p volūtatū diversitatē. Osee. x.a. Divisū est coꝝ eoꝝ nūc interibūt. Pacē. Hoc dicit ꝯtū ad spiritūsanctū: qz pax ē q̄ddā vinculū vnitat'. Eph.iiij.a. In vinculo pacis: t spūssanct⁹ connexio p̄is t filij. Unitati adhęrem⁹. i. deo p vnitatē volūtatis. s. Deū: tangit qđ dicik in ꝑncipio Gen. vbi tangik trinitas ꝑsonax p tres sentētias. Dixit deꝰ: fiat lux: p hoc itelligik pater: Et facta est lux: p hoc filiꝰ/p quē nō tm̄ lux/sz oia facta sūt. Et vidit deꝰ lucē q̄ esset bona: p hoc spūssanct': q̄a videre dei/est placere ei: in q̄ intelligik ꝓseruatio rei: qz si displicet alicui res si pōt destruit eā: si aūt placet ei/ꝓseruat: t hoc est qđ dixit: Fiat/pater. Factū/in hoc filiꝰ: hoc est qđ ibi dicik: Facta ē lux. Qua cōplacuit: hoc est qđ ibi dicit: Vidit deꝰ ꝛc. Et hę sunt res q̄bus fruēdū est. Scōm hoc ḡ hoc nomē res cōmune ē ad patrē t filiū t spiritūsanctū: t ad essentiā. Sz ꝑtra. Immo videk q̄ sit tm̄ nomē substātię: qz nullā distinctionē ꝑsonarū facit: t dicik de singulis ꝑsonis t de oīb⁹ in sūma: ḡ est nomē essentiale. Male ḡ dicik pater t filiꝰ t spūssanct⁹ sūt tres res: sic male dicik sūt tres dij. Itē hoc nomē qđ qz nullā formā determinat/essentiale est tm̄: hoc aūt nomē q̄s nō: qz determinat rationalitatē: dicik eñ de creatura rōnali: t iō q̄s est nomē ꝑsonale: ḡ cū hoc nomē res sit magꝭ cōmune t minꝰ determiet formā q̄ hoc nomē qđ: potiꝰ debet esse nomen essentiale. Itē nihil est cōmune sm rē ꝑsonę t essentię: in trinitate eñ nō ē cōmune/nisi ipa essentia ꝑsonarum: si ergo hoc nomē res ē cōmune ꝑsonax t essentię/intellectꝰ ipi⁹ est cassus t vanꝰ: t ipm nomē. Si ꝓk hoc ꝓcedak q̄ ē essentię tm̄: tūc q̄rik cū hoc nomē essentia cōmune sit ad oēs essentias: t hoc nomē res silr: q̄re ḡ pōt trahi hoc nomē res ad supponēdū ꝑ tribus ꝑsonis singulariter/t hoc nomē essētia nō. Sol'. Hoc nomē res cōmune est ad essentiā: t ꝑsonas per modum analogi. Ad primum ergo qđ obijcit dicik de singulis t in sūma: ḡ est nomē essentiale nō sequik. Nō eñ intelligēdū est de noibus q̄ dicunk de singulis ꝑsonis: t in sūma singulariter tm̄: t hoc nō est i hoc nomie res: imo pluralik dicik tres res. Ad illd: Res nullā formā determinat ꝛc. dicēdū: q̄ hoc nomen qđ dicit radicatū t pfectū formā substātiali: t ꝑpter ḃ significat t supponit essētiā t nō ꝑsonā: qz ꝑsona etsi dicat radicatū t formatū: hoc ē forma accidētali/nō substātiali: hoc aūt nomē res nō dicit qđ radicatū forma substātiali vel accidētali: sed cōmunik ad ḃ t illud: t iō nō ē essētiale tm̄: nec ꝑsonale tm̄: sed cōmune ad hoc et illd. Ad illd: nihil est comune in re essentię t ꝑsonis: ḡ intellectꝰ illi⁹ nominis est cassus t vanus: nō sequik qz noīs cōmunitas nō exigit rei cōmunitatē: sed sufficit ei cōmunitas ꝑuatiōis cuiusdā. Dicēdū ergo q̄ cōmunitas intellectꝰ hui⁹ noīs res habet huiusmodi ꝑuatiōes cōmunes: nō habere ꝑncipiū essendi in ꝛe: nō posse mutari: t ꝓsimilia ḡ cōmunia sūt essentię t ꝑsonis. Si tm̄ res dici debeat. Sz videk q̄ magꝭ ꝓpꝛie dicak res q̄z causa: qz causa dī ꝛe vo p trāslationē/ q̄ ē aūt et ens ꝓpꝛie: res aūt idē ē qđ ens: ḡ ꝓpꝛie dī ꝛe do. Sol'. q̄uis ꝓpꝛie dicak res ḋ vo: tm̄ cōe ē ad deū t ad creaturas: t nullā dic excellētiā: cā dic excellētiā: t iō magꝭ appꝛopꝛiate dī ḋ do q̄z res. Sz itez qz nomē causa cōmune est ad causas creatas: audito eo nō statī recurrit intellectꝰ ad deū: t iō meliꝰ illa sūma trinitas deꝰ. Meliꝰ. i. expꝛssius dicik ita: qz audito hoc noīe deus statim intelligo bonitatē ꝑmā: per hoc q̄ dico: trinitas/mutua t sūma dilectio t beatitudo itelligik. Eadē trib⁹ eternitas: ḡ iponik a ꝓuatiōe ꝑncipij t finis. Eadē icōmutabilitas: qz mutari nō pōt. Maiestas: qz oīa excedit. In patre vnitas. Querik: quare potius patri q̄z filio t q̄z spiritui sancto attribuik vnitas: cū similiter sit filius vnus t spūssanctus. Item cū oīes ꝑsonę sibīnuicem sint equales: quare potius filio attribuik equalitas. Tria hęc: id ē bi tres. Unum omnia ꝓpter patrē: immo ꝓpter eandē essentiā. Equalia oīa ꝓpter filiū: ergo pater equalis est spūsancto ꝓpter filium: ergo pater aliquid habet a filio: qđ falsum est. Ad hoc soluūt quidā sic: Oīa sunt vnū ꝓpter patrē: id est tres personas dicimus esse: t vnitas est in patre. Similiter oīa equalia ꝓpter filium: id ē tres personas dicimus esse: t equalitas ē in filio. Similik qđ sequik: Tres ꝑsonas dicim⁹ eē: t cōnexio est in spiritusancto: eadē ratiōe potuit dicere Aug⁹. Oīa sunt equalia ꝓpter patrem: id est tres personas dicim⁹ esse: t equalitas est in ꝓe: t silr oīa vnū ꝓpter filiū: ideo dicik q̄ patri attribuitur vnitas ꝓpter duo. qz sicut vnitas nō est ab

aliquo numero

Expositio Glo. aliquo numero/sed omis numerus est ab ipa:ita pat a nullo ē: ✠ t oia sūt ab eo. Alia rō est:qz sicut vnitas p se multiplicata nō generat nisi seipam. Uñ semel vnū/vnū est :omis aut numerus alius per se multiplicatus aliū numez generat: vt bis duo sūt quattuor. Eodē modo etsi pater multiplicet se generando filiū t spirādo spiritūsanctū : nō tñ aliud generat aut spirat qz ē ipe. Eqlitas appropriat filio:qz p patrē intelligim⁹ filiū:t sic primo duo masculine :t ita primo eqlitatē itelligim⁹ in filio/nō in pre:qz in vno nō est eqlitas:nec primo in spūsctō/sed qsi tertio. Alia rō ē:qz pr nō habet ab aliq qō habet:t iō ,ppie nulli adequat:ꝑ filiꝰ qō habet a pre/totū dat alij plonę.i. spūsctō totā suā essentiā sicut t pater:t ita in hoc ē ei eqlis:ꝑ spūsctūs nulli plonę dat essentiā suā:t iō i ꝫ nō ē alicui eqlis plonę. Cōcordia attribuit spūsctō:qz ē amor patris t filij t gdā vita copulās t cōnectēs. Dicit g: Unū oia/,ppter patrē: qz p filiꝰ sit vnꝰ t spūs sīc/habēt a pre a q habēt qcqd habēt. Sz nota q cū dr: pater ē vnū ,ppter patrē:sensus ē.i.nō habet ab alio q sit vnū: vñ li ,ppter notat innascibilitatē: Cū xpo dicit: filiꝰ ē vnū ,pk patrē li ,pk notat subauctoritatē i filio. Sīc cū dr spūsctūs est vnū,pk prez. Eqlia aūt ,pk filiū:li,pk notat originē:qz i filio intelligit eqlitas. Et primo notat causā cognoscendi:qz filiꝰ qsi argumētū. Eqlitas in trinitate:eo q est qsi media plona eqlis vtrisq. Cōnexa ,ppter spmsctm:li ,ppter notat signū fm qsdā: fm alios causam formalē. Latria:cultꝰ deo exhibitꝰ. Filiꝰ est de patre.i.habet esse de pre. Imago eñ si pfecte ipleat.i. si est eiusdē substātię. Ipa coequat ei/nō illō imagini suę: Primo per locū a relatiuis si ꝫ adequat huic t ecōuerso. Sol. Loquit vulgari t psueto modo:sicut dicit:miles vadit cū rege:nō psuetū ē dicere ecōuerso:eo q sic notat sbauctoritas i milite respectu regis. Sīc cū dicit:hoc adeqt huic fm cōem modū loqndi/notat illud cui adeqt aliud:primo habeat suā qntitatē. Uñ cū dicitur:imago eiꝰ ē:subauctoritas notat in imagine respectu illius cuiꝰ ē imago. Ubi.i.i qua imagie. Unū ē imago. Tāqz xpō p fectū:pfecte loquēs patrē:qz nihil ē in pre qō nō sit in imagie. i.in filio:sicut si verba nra oia g in mēte nra sūt significarēt:dicerēt pfecte:mētē nram. Ars gdā. Uñ filiꝰ dicit etiā mūdꝰ archetypꝰ:ab archos qō ē princips:t typos qō ē figura/qsi principalis figura . Uñ dicit Augꝰ. Qui negat mundum archetypū esse/filiū dei negat. Heb.xi.a. Fide itelligim⁹ secula aptata xpo dei. Ibi Augꝰ. Invisibilis mundꝰ erat in dei sapia:ad cuiꝰ similitudinē factꝰ ē visibilis mūdꝰ. Ars aūt est finitū infinitoz cōprēdit: vñ ē de vniuersalibꝰ/nō de singularibꝰ. Sīc etsi qtū ad nos sint res infinitę:in deo tāqz in arte finitę sunt. Plena oim rōnū:idē est ars t rō:sed ars dicit in singulari rōne essentię. Rōnū in plurali:rōne diuersoz effectuū. Incōmutabiliū viuētiū:ad differētiā artis in aia nra g non est in ipa aia :t iō nō ē vita/nec viuit:sz ars mētis diuię ē ipa mēs:t iō viuit sicut ipa. Et oēs:rōnes. Unū in ea.i.cū ea. Ubi:i q vno.i.in essentia. Monit oia p ipm:p suā essentiā:t iō qz nouit oia p entiā suā:nō deest aliqd scientię dei:qz idē ē qō diuina essentia:sed nra scientia ē qsi gdā vmbra rez exterioz a qb⁹ generat:et iō mutabil ē/sic t ipę res. Ineffabilis qdā cōplexꝰ prīs t imaginis.i. filij. Mō est sine fruitiōe:g pat fruit filio:ꝑ frui est amore alicui inherere:propt se g dilectio prīs habet causam finalem ipm filiū. Sol. Pat ibęret filio,pk filiū:li ,pk notat gratitudinē/nō finē. Alij dicunt q pat filio fruit.i.diligit eū cū maxima dilectiōe: t sumit frui ipropę. Mō eñ g creata sūt rc. Cōtra. sup illud Hiere.xxvj.a. Si forte audiant rc. dic Origen. Mō eñ qz dñs futuz nouit aliqd:iō futuz ē :ꝑ qz futuz ē iō nouit. Sol. Li qz notat causā sine q nō. Sz tñ videt mētiri Origen. Dicēdū aūt q cū dr h/li qz notat causā formalē a forma padigmatis. Et sic patet q vez est quod hic dr: Oz aūt dic Augꝰ: qz futuz ē deꝰ nouit:li qz notat causā qsi materialē: sicut cū video pietē:paries ē causa materialis visiōis meę. Uel dicendū q Origen. ibi loqt de pctis: vt patet si ꝓsideres totā Glo. Et reuera non:qz q dñs scit aliqō pctm futuz:ē de necessitate:qa ipe nō ē causa maloz:ꝑ qz futuz est:iō nouit qsi materialiter . Hic aūt loqt Augꝰ de creaturis t de bonis qz deꝰ causa ē. Atqz vbertate. Hęc vbertas nō appellat gra inhabitās: ꝑ bonitas dei:p quā largit vnicuiqz rei bonitatē fm ,ppriam capacitatē. Uñ Matth.xxv.b. Dedit vnicuiqz fm ,priā virtutem. Unitatē t speciē t ordinē. Ex hoc patet q vnitas est nūerꝰ rei: ergo species ē mēsuralis pōdꝰ: ꝑ añ dictū est q species rādet numero. Sol. Species nūero rādet/ordo pōderi/vnitas mensurę:qz si res essent imēse/nō eēnt sepatę:sz eēt qlibet in qlibet:ꝑ p mēsurā suā diuise sūt. cōstat:t iō cū vnū sit in se indiuisū/patet q vnitas rādet mēsurę:et ita a patre cui attribuitur vnitas habē res mensurā propie:ordo autem respondet spiritui sancto : quia trahit quenqz sua † voluntas. Dilectio ergo et delectatio ordinant vnumquemqz in suo loco : et ideo spiritui sctō attribuitur ordo rerum. Sicut sabelliani:dicentes q trinitati nihil suberat vere: sed dꝰ qñ vult est pat:qñ vult est filiꝰ:quādo vult ē spūssanctꝰ. Excepto q relatiue.i.excepto q dr habere aliqd p modū relatiōis: Sed iste modꝰ habēdi nō ē ꝓprarꝰ simplicitati:qz ,pk relationē nihil accrescit ei:Sicut Augꝰ ponit exēplū in li. de trinitate:qñ nūmꝰ fit pciū panis:ex hoc nihil accrescit ei:sīc nec circulo qñ fit signū vini. Sicut in cęterꝭ rebꝰ est:vt in aia:q nō est idē qō habet:habet eñ sciam t xtutē: t ipa nō ē hęc. ¶ Hic ꝓsequit poni solēt qdā notulę hilarij valētes ad hoc qō dixit Augꝰ. Imago si perfecte implet illud cuius est imago rc. Sic aūt incipit notula hilarij. Hilarius in vij .libro de trinitate. Similitudinis eqlitas rc. Postillę notulaz. Similitudinis eqlitaꝭ.i.qz ē repire i deo eqlitatē. Nec habet solitudinē/plonę. Nec diuersitatē/essentię. Quia oīs eqlitas.i.pfecta eqlitas. Nec diuersa.i.nō pōt eē i diuersitate eēntię. Nec sola fit.i.cū singularitate plonę. Inde seqt illa notula hilarij. Et rādet ei qō dixit Augꝰ. Hoc est xpm pfectū rc.i eo dē li. Filiꝰ est in pre:li in notat idētitatē eēntię t distinctionē plonaz. Mō p trāsfusionē. Nota q duo sūt modi generatiōis. Unꝰ est:sicut qñ aliqd qō ē in pre trāsfūdit i filiū: Aliꝰ p refusionē:sicut qñ aqua ꝓglobat tota in glacię : t ecōuerso neutra istaz est vel fuit i generatiōe filij:qz in prima transfūdēs retinet aliqd qō nō trāsfūdit i esse filij. Jn secūda totū dat t nihil retinet:ꝑ i generatiōe ętna pr totā eēntiā retinuit:t totā filio dedit. Seqt. Alia notula in.vij.li.o trini. Mō ex cōpositis.i.non ex elemēt:qz si hoc posset cozrūpi. Deꝰ q vita ē.i.qz vita est. Uirtꝰ/sume potēs. Ex infirmis.i.ex accedētibꝰ fm qō idiuiduū dicit eē ex collectiōe accidētiū. Ex obscur.i.ex ,portiōibus. Et nota q remouet a deo qttuor genera cōpositionū. Est em cōpositio metaphysica/physica/arithmetica /geometrica Mō ex cōpositis:ꝑ abnegat a deo cōpositionē metaphysicā q est ex materia t forma:q sez cōponūt ad faciēdū vnū:t angeli metaphysice loqndo cōponūt ex materia t forma. Neqz ex infirmis.i.eēmēt ex qz ifirmitate ē vt sint i ꝓtinuo motu t ꝓficiu: vt sic vnūqdqz solꝰ suū eē:t ita abnegat physica. Neqz ex obscur:abnegat cōpositionē arithmeticā/p qō plato cōposuit aiam ex ,portiōibꝰ iuēt in nūeris:t illa cōpositio valde obscura ē. Coaptat. hoc dicit:qz aia nō ē ex nūer:ꝑ ei coaptāt,p portiōes nūeroz. Formalis.i.formatꝰ. Ex disparibꝰ.i.ex partibus integralibꝰ:oē cōpositū pōt diuidi in tres duplas t subduplas:t ita i disparia:sic nō ē deꝰ cōpositꝰ:et hęc ē geometrica cōpositio. Motula hilarij. Mō hūano mō:qz oēs illas ē repare in hoie t nō in alia re absolutą.i.nō ex ifirmis elemēt cōpositā t:erra.s.siccitate colligat cū igne:frigiditate.s.colligat cuz aqua. Infinita.i.nō ex obscur ,pportiōibꝰ:qz oē ,pportionale ē ifinitū. Mō ex disparibꝰ:sicut cōposita geometrice. Sz vides ipa p totū:qz ē sua vita:ꝑ nō qcqd ē in hoie ē vita sua. Matura.s.pfecta. Hoc dicit ꝫ cōposituz ex materia t forma:qz si vtraqz esset pfecta natura/neutra idigeret alia:t ita nūqz cōponerēt inuicē. Motulę hilarij sic ꝓtinuant in lra. Hilariꝰ i. vij. li. de trini. Similitudinis eqlitas nec similitudinē habet nec diuersitatē:qz oīs eqlitas nec diuersa nec sola fit. Jn eodē: Filiꝰ i pre est t in filio:pater non per transfusionem/refusionemqz mutuam:ꝑ p viuēt naturę pfectā natiuitatē rc. Hilariꝰ in. vij. li. de trini. Mō ex cōpositis deꝰ q vita ē subsistit:neqz q xt ē ex infirmis ꝓtinet:neqz q lux ē ex obscur coaptat:neqz q spūs ē ex disparibꝰ formalis est: totū quod in eo est/vnū ē. Mō hūano mō ex cōpositis deꝰ ē/vt i eo aliud sit qō ab eo habet: t aliud sit q ipe habeat:ꝑ totū vita ē natura.s.pfecta/absoluta t ifinita /t nō ex disparibꝰ ꝓstituta : ꝑ viuēs ipa p totū.

Alī voluptas

Quedā nota le hilarij

Obsecro itaqz vos

Capitulum. XII.

a b c d e f g b

OBsecro itaq; vos fratres p miſicordiã dei/ vt exhibeatis corpa vra hostiã viuẽtẽ/ſanctã/deo placẽtẽ:rõnabile obſequiũ vrm.

Expo. Ca. XII.

OBſecro itaq; vos. Hec eſt ſcda ps totꝰ exiſtolę. In pma ptinet eruditio ſpeculatiui intellectꝰ:ẽtũ ad qualdã ꝙſtiones quas erroꝝ iudę/oꝝ ꝛ gẽtiũ cõuerſaꝝ induxerat. In hac aũt ſecũda pte monet vtroq; moralit iſtruẽdo ad vnitatẽ ꝛ pcordiã pſeq̃ntẽ verã fi/dẽ:Et ẽ rectꝰ ordo. Judęi em errabãt/di/cẽtes ſine opib⁹ legis nõ eſſe ſalutẽ in do/ctrina euã gelica:Gentiles ſilr errabãt/cre/dẽdo i deos oino abiectos a deo. Hos du/os errores remouit:ꝛ in vera fide vtroq; inſtruxit. Dñ hic cõpetẽter incipit eos in/uitare ad cõcordiã ꝛ bonã vitã. Et primo ꝙ debẽt habere pacẽ ad oẽs:ꝛ hoc p to rũ illud capitulũ. Secũdo quo inferiores pacẽ habeãt cũ ſuperioribus. j. xiij. Tertio quo pares pacẽ habeãt mutuam. j. xiiij. Quarto inuitat eos ad gratiarũactiões:quędã de ſtatu ſuo et aliox interſerẽs. j. xv. Et in fine ſalutationem quarũdã perſo/narum ſpecialiter ſubnectit. j. vlt. In hoc ergo capitulo iuitat eos ad pacẽ:Et pmo hortat eos ad amotionẽ ipedimẽtox pa/cis ꝙ diſcordiã generãt:Et hęc ſũt tria:amox ꝓpriꝰ ſiue amox carnis:amox mundi:amox ꝓprię excellẽtię:Hęc ſũt illa tria. j. Joh. ij. c. Quicqd i mũdo eſt ꝛc. Et ꝙ amicꝰ eſt mũdi buꝰ/inimicus dei ꝓſtituit/ꝙ ẽ vera pax: Ergo ꝙ amicꝰ ẽ hox/inimicꝰ ẽ pacꝭ:ꝛ ita hęc ipediũt pacẽ:ꝛ itex generãt diſcordiã. Dñ Ja. co. iiij. a. Dñ bella ꝛ lites i vob⁹:nõne ex ꝙpiſcẽtijs vrís ꝛc. Primo docet amouere ꝓpriũ amorẽ/ibi:Exhibeatis corpa vra. Secõ amorẽ mũdi/ibi:Et nolite ꝙformari huic ſęculo. Tertio amorẽ ꝓprię excellẽtię/ſiue ſuperbiã vitę/ibi: Dico em ꝙ gratam. Et nõ eſt niſi tripertita ꝙpiſcẽtia: vt patet j. Joh. ij. c. Ex hoc patet q̃ ſufficiẽter docet amouere impedimẽta pacꝭ. Sola em cõcupiſcẽtia pacẽ ipedit. Secũdo hortatur eos ad pacẽ:Et pmo ꝙ mutuã indigẽtiã/ibi:Et vnicuiq; ſicut deꝰ diuiſit. Secõ hãc indigentiã oñdit p ſiẽ/ibi:Sicut em in vno corpe. Tertio hortat ad pacẽ ꝙ mutuã ſub/miſtrationẽ ꝛ obſequiũ. Et hęc ps ſubdiuidit:qꝛ pmo docet q̃ obſequiũ debem⁹ inferioribꝰ/ibi:Siue ꝓphetiã ꝛc. Secundo q̃ obſequium debetur paribus ꝛ amicꝭ/ibi: Dilectio ſine ſimulatione. Tertio q̃ obſequium debemus inimicis/ibi:Dñio ſeruiẽtes. Poſtea q̃ in vniuerſali dixerat/ꝙ ptes determinat:ꝛ maxime de opib⁹ exterioribꝰ. Et materialibꝰ:ꝛ ꝓma q̃ opa debemꝰ bonis/ibi: Gaudere cũ gaudẽtib⁹. Ultimo ſpecialit docet quo pacẽ habere poſſumꝰ cũ inimicis:qꝛ hoc ẽ difficilꝰ. Et hoc duob⁹ modis:Nõ vindicãdo ſe de eis ꝛ eis bona faciẽdo:ꝛ tũc velint nolint/pacẽ habebim⁹ cũ eis:ꝛ ipi p̃ pſuſiõe diligent nos:ꝛ hoc docet ibi: Nulli malũ:hoc ẽ pmũ:Si eſurierit:hoc ẽ ſecũdũ. Dicit q̃ pmo remouere debẽs amorẽ ꝓpriũ. b Itaq;:ergo oſtẽdi vob verã fidẽ quã ſequit pax ꝛ cõcordia. a Obſecro: Nõ vrit ꝛbo impij ad ſubditos ſuos:cũ tñ poſſet. Et hoc facit:qa vt dicit Seneca:Generoſus ẽ animꝰ hois:ꝛ naturaliter ꝛ ptãtẽ recalcitrãs facilꝰ ducit q̃ trahat. Sꝛ de ꝓlatis malꝭ dr̃ Eccli. xxxiij. a. Cũ auſteritate ꝛ potẽtia impabit:ꝛ diſpſę ſũt oues meę. Quꝰ exꝑtũ habeb. iij. Reg. xij. b. Dicũt ſenes ad roboam: ſi locutꝰ fueris ad eos/ꝛba leuia erũt ꝛc. Sꝛ ipe ecõuerſo fecit: Et ex vno ꝛbo aſpero factũ ẽ ſchiſma i ppl'o:qõ nũq̃ poſtea potuit ad pcordiã reuocari: Jõ i pſona boni ꝓlati Zach. xi. dicit. Sibilabo eis ꝛ congregabo eos. c Per miſericordiã:i. p apicẽtũ quę ſuſcepi a dei miſicordia:ꝑm qõ dicit: Talis epũs/diuia miſeratiõe ꝛc. Vl' Per miſicordiã:quã deꝰ habet ꝛ pctoꝝ:Nõ dicit p obſequiũ vl' potẽtiã vl' nobilitatẽ: qõ mlti faciũt. Ad hmõi tñ adiurationẽ ſe habẽt aliq̃ ad modũ aſpidis ſurdę:ꝛ obturãt aures ſuas. d Ut exhibeatis:oſferat q̃ macerationẽ. Judic. v. b. Qui ꝓpria volũtate obruliſt vos diſcrimini:bñdicite dñoꝝ ꝛc. Hęc oblatio i filia iepte figurata ẽ Judic. xj. f. Filia mea recepiſti me ꝛ recepta es:qõ ẽ qñ volũtates carnis nõ ſeq̃mur: ꝛ ſpiũ facim⁹. Tales habilis eſt petit dñs p Pſ. Munꝺ mãducabo carnes tauroꝝ ꝛc. q. d. nõ:ꝛ imolãdo ſacrificiũ laudis. Corpꝰ offert i ſacrificiũ q̃ macerationẽ ſpũs i holocauſtũ q̃ ẽtritionẽ: De ſacrificio poſtio erat ipi⁹ offerẽtis: qꝛ corpꝰ nõ poſſ oino q̃ macerationẽ ãnihilari: ꝛ ei debẽt neceſſaria dari: De holocauſto nihil retinebaꝭ/ꝛ totũ offerebaꝭ ꝺ dño:ſic ꝛ totũ corꝰ ꝛ ſpũs. Dañ. iij. d. In aio cõtrito ꝛ ſpũ bũilitatis ſuſcipiamur ꝛc. Et ſicut in milib⁹ agnox ſic fiat ſacrificiũ noſtrũ. e Diuentẽ:q̃ bonã opationẽ. f Sanctã:q̃ pleueran/tiã. g Deo placẽtẽ:q̃ rectã itẽtionẽ. Sic exponit Glo. Et bñ dicẽ viuẽtẽ q̃ bona opa:quia ſignũ ẽ q̃ hõ mortuꝰ eſt/quã/do non mouet ſe:ita ſignũ eſt q̃ mortuus ſit ſpiritualit ꝙ non bene opaꝭ. Dñ Jaco. ij. d. Fides ſine opib⁹ mortua ẽ. Et Abacuc. ij. a. Juſtꝰ ex fide viuit. b Rõnabile obſequiũ:cõtra indiſcretẽ macerãtes ſe. Joſue. xj. b. Eqs eox ſubneruabitis. Caro enim debet debilitari: non omnino occidi. Ad qõ ſignificandum dicitur Judic'. j. f. q̃ chananęus remanſit tributarius: ꝛ non fuit occiſus. Per chananeũ qui interpretatur in motu/ſignificatur caro quę motibus eſt plena. Eccli. vij. b. Mõ lędas

A

Epł. 5. d

•

a Obſecro itaq;. Poſt tractatũ legis a ꝓncipio epłę vſq; ad ſextũ capitulũ. Et fidei:a ſexto capitulo vſq; huc. Naturã iudaici ppli ꝛ gẽtilis:qñ locutꝰ fuit de vtroq; populo ſub metaphoꝛa oliuę ꝛ oleaſtri: ſiue vbi oñdit legẽ inſufficiẽtẽ ad bñ ꝛ meritorie opandum. Monuit:nõ exꝑſſe:ſed in hoc q̃ cauſas diſcordię amouit:ex qb⁹ ſupbiebat vn⁹ ꝓtra alter�. In ipo ſũt oĩa. i. in ſpũſancto/cui benignitas attribuit:q̃ quã deꝰ oĩa conſuat in eſſe: Et exq̃ eſt ſic:itaq; ꝛ vos pacẽ habeatis:ꝛ ſic cõſeruabitis vos. Qõ rogo fraternitas exigit: vt rogẽ vos/nõ vt p̃cipiã. j. Theſſal. vlt. c. Rogam⁹ vos. Vel Qõ rogo fraternitas exigit. i. illud qõ rogo:ſcz q̃ alter ſit ſollicitꝰ de ſalute alterius. Licet caro repugnet. Gal. v. c. Caro cõcupiſcit aduerſus ſpiritũ. Et tãgit modũ beſtię:q̃ qñ ĩmolabaꝭ recalcitrabat in mortificatiõe. Col. iij. a. Mortificate mẽbra veſtra q̃ ſunt ſuper terrã. Gal. v. d. Qui aũt chriſti ſũt carnẽ ſuã crucifixerunt cũ vitijs ꝛ cupiſcẽtijs. Viuentẽ q̃ bona opa: Li per nõ notat cauſam/ꝛ oſtẽſionẽ:qꝛ dicit Gal. ij. d. Nõ iuſtificat ꝺs ex opibus. Abacuk. ij. a. Juſtus ex fide viuit:non dicit ex operibus. In deo. ſ. firmam:in hoc notatur pſeuerãtia q̃ reſpicit finem. Bona intẽtiõe/q̃ reſpicit ꝓncipiũ. Hoc aũt eſt offerre deo caput ꝛ caudã:ſicut p̃cipiꝭ i lege. Dei noie pſecrat⁹:qꝛ a chriſto chriſtian⁹/vt in baptiſmo:in q̃ pſecraꝭ/dicẽdo: In noie patrꝭ ꝛ filij ꝛ ſpũſancti. Et deo votus:qñ dicit: Abrenuncio ſathanę ꝛ oñibus pompis eius ꝛc. Pꝛouerb. xx. d. Ruina eſt homini deuotare ſanctos ꝛc. Mundo moꝛiꝭ. Joh. vj. d. Et deo viuat. Gal. ij. d. Viuo ego iam nõ ego: viuit aũt in me chriſtꝰ. Qui voluptatib⁹ carnis. j. vlt. c. Olim oſtia occidebaꝭ vt homines peccati cauſa ꝛc. ſed non erant debitores aliquantę detentiõis in pęna/q̃n maioris: quia aliter ſine chriſto poſſent a pęna oñino liberari: ergo ęternaliter detineri debebant. Contra. Abraam meruerat vitã ęternã/Qõ verũ eſt: ſꝛ meritũ vitę ęternę habuit exceptionẽ ante aduentũ chriſti ꝓpter obligationẽ peccati ꝓmi homis. A ſecũda morte: de qua Apoc'. xx. b. Scõa dicit reſpectu mortis corpis vel etiã pcti. Cũ diſcretiõe:quia Leuit'. ij. d. Sal in oñi ſacrificio offeres. Mar. ix. g. Omis victima ſale ſaliet. Me quid nimis ſit:ſꝛ cũ tẽperantia. Ponit ergo modus in ieiunio:ergo eadẽ rõne ꝛ i elemoſyna: quia ſicut põt quis ſe nimis affligere:ita tantũ põt dare q̃ fame moriet. Item. ij. Cor'. viij. c. Nõ vt alijs ſit remiſſio: vobis autẽ tribulatio. Si dicat/q̃ modus apponendus eſt in elemoſyna ſicut in ieiunio. Cõtra. Matth. xix. c. Vade ꝛ vende oñia quę habes ꝛ da pauperibus. Dicendo/omnia/nihil excludit. Sol. Jn ieiunio debet apponi modꝰ:qꝛ dr̃ Eccli. xxxij. d. Cibaria ꝛ virga ꝛ onus aſino. ꝛc. Similiter modus apponẽdus eſt in elemoſynis. Unde qui dat oñia rationabiliter: debet ſibi p̃uidere aliquo modo vel ingrediendo abbatiã quę ei poſſit dare neceſſaria: vel quolibet aliquo modo: vt accipiẽdo elemoſynã ab alio: Aliter peccaret oñia dãdo. Et nõ naturę defect. Propter quod dicit. j. Timoth. v. d. Modico vino

Expſitio Glo.

Pſ. 17.

Pſ. 49.

Mō lędas seruū i ꝟitate opantē. a Et nolite ꝓformari. Docet amouere mūdi amorē/qz mūd⁹/caro/dęmonia/diuersa mouēt p̄lia.q.d.nō obligatis mundū: nec ei placere ḡtis. Sicut eñ qñ q̄s alij vult placere/ꝓformat se ei: sic mūdo ꝓformāt velut simię oib⁹ se ꝓformātes. iij. Reg⁹. x.d. Salomō faciebat sibi afferri dētes elephātoꝝ ꝛ simias. i. adulatiōis ꝟba ꝛ gest⁹ exteriores ꝛ societatē siue caudā magnā. Per salomonē diuites mūdi: Matt. xj.a. Quid
Eph. 5.b
1. Tessal. 4.b
existis videre ꝛc.q. mollib⁹ induūtur i domib⁹ regū sūt. Mollis vestis coaptat se ex oī pte corpi: ꝛ tales diuitib⁹. Uñ cōpari possūt cameleoni: mētiētes oēm colorē
De rerū. c. li. 6.
iuxta se positū. Et ꝓpt hoc Leuit⁹. xj.e. inhibet ne comedemus cameleonē. Itez Deut⁹. xxij .a. Uir nō vtet veste fęminea: abominabilis eñ est apud deū q̄ facit h̄: Silr nec mulier veste viri. Per mulieres molles ꝛ effęminati pctōres: p vitā sancti hoies: qz mali nō debēt se ꝓformare bonis p hypocrisim: nec ecōuerso boni malis. Sz. j. Habab. j.b. Fecerūt sibi p̄putia. Mull⁹ vbet sibi facere p̄putiū. Uñ p tales significant q̄ fingūt se habere pctā cum nō habeāt. Uñ dicūt/cū illa iacui: cū falsū sit. Uñ de se cōfitet Aug⁹ in li. ꝓfes. Me quāto innocētior essem: tanto vilior reputarer apud eos: sentētia est/nō ꝟba.

a Et nolite ꝓformari huic ſecu
b lo: ſed reformamini in nouita
c te ſenſus veſtri/ vt ꝓbetis que
d ſit volūtas dei bona ꝛ bñpla
e cēs ꝛ pfecta. Dico eñ p gra
f tiā q̄ data ē mihi oib⁹ q̄ sūt in
g ter vos: nō pl⁹ sapę q̄ oportet
h sapere: sz sape ad sobrietatē:

b Sz reformamini i nouitate: ad modū imaginis. Qđ fit multiplicit p fusionē: qđ est spūaliter p bonū exemplū alteri⁹: sed oportet q̄ cor p⁹ caleꝟ⁹. 38. scat amore dei: sicut i imagine fusili. Uñ Ps. Concaluit cor meū intra me. q.d. patus sū recipe impssionē. j. Pet. v.a. Forma facti greg⁹ ex aio. Itē formaꝝ imago p detectionē ꝛ sbtractionē: sicut fit in sculptili: ꝛ hoc fit p paupratē q̄ sbtrahit etiā necessaria: ꝛ p tribulationē q̄ est q̄si malleatio. Esa. liij. c. Pone terminos tuos in lapides sculptos. Zach. iij. d. Ecce ego cę labo sculpturā eius. Eęch. xlj. d. Lęlata erāt in ipis ostijs tēpli cherubin. Et iterp̄tat plenitudo sciētię. Uñ sculptura cherubin ē sciētia in opis exēplo: Sculptura palmaꝝ est oñsio exterioꝝ victorię/mūdi/carnis ꝛ diaboli: qđ faciūt ꝓprie viri religiosi. Qui q̄ꝫ tribulatiōes murmurāt/de sua renouatiōe dolēt. Itē reformaꝝ imago p additionē pt̄is alicui⁹: Sic est in spi
Ps. 38.
rituali imagine. Uñ Ps. Motū fac mihi dñe finē meū/ vt sciā q̄d desit mihi. Matth. xix. c. Hęc omnia custodiui a iuuētute mea: q̄d adhuc mihi deest: Cui rñdet dñs Marci. x.c. Unum tibi deest: vade ꝛ vęnde oīa ꝛc. Itē reformaꝝ p debiti colorꝭ appositionē: sic imago spūalis. Eęch. xvj. b. Uestiui te discoloribus. i. honesta p̄uersatiōe. Sz Thren. iij. a. Mutat⁹ ē color optim⁹. Itē reformaꝝ p debitā ordinationē: qđ ē q̄ꝫ q̄sdā q̄ mlta bona faciūt: sz inordinate. j. Cor⁹. xiij. g. Oīa aūt honeste: ꝛ fm ordinē fiāt i vob. Propt̄ h̄ dic: c Reformamini. Eph. iij. f. Renouamini spū mētꝭ vrę. d Un nouitate sēsus vr̄i: Non dicit/in nouitate corporis vestri. Et pōt hic dici q̄ mulieres: e Ut ꝓbetis: p sollicitudinē/discussionē ꝛ expientiā. j. Thessal. v⁹. d. Oīa ꝓbate/qđ bonū est tenete. j. Joh. iij. a. Charissimi: nolite credere oi spūi: sz ꝓbate spūs si ex deo sint. f Bona. in ꝓhibitionibus. g Bñplacēs: q̄ ad p̄cepta. h Perfecta: q̄ ad ꝓfilia. Et notari p̄t tres stat⁹: Incipiētiū/ꝓficientiū ꝛ pfectoꝝ/q̄ designati sūt in euāgelio Matth. xv.d. Prim⁹ vbi dñs pauit turbas panib⁹ hordęaceis: p q̄s status pęnitētiū. Secūd⁹ in eodē/p illos q̄s pauit panib⁹ triticeis. Et tert⁹: Matth. xxvj. c. vbi pauit discipulos suos carne ꝛ sāguine suo qui est cibus perfectoꝝ.

Expositio Glo.

ꝛ Vtere ꝓpt̄ stomachū tuū. Formā ꝓcupiscētię sęcl'ar' amittit. i. informationē: Sic ꝟr⁹ ē forma aię: ita pctm̄ ꝛ ꝓcupiscentia p quā ꝓformaꝝ diabolo p similitudinē. Se deo referēs: id est ad deum: Tāq̄ incōmutabili formę: sicut cęra addita sigillo. Sed reformamini iqui in adam fueritis deformati. Sz nō est in ptāte nr̄a q̄ reformam⁹ nos: q̄ nō vbet illud p̄cipe. Sol⁹. Est reformatio p gratiā: hęc nec ē i ptāte nec ē in p̄cepto: ꝛ ē reformatio p bonā opationē q̄ ē i ptāte nr̄a: ꝛ hāc p̄cipit hic Ap̄ls. Uel Reformamini: id est reformare nitimini. Partim est amissa imago dei: sz h̄ ē añ q̄ ad naturalia: de q̄b⁹ ꝓstat q̄ nō sūt amissa: aut q̄ ad ḡtuita/sz illa nō ptim/sz oīno amissit. Et dicūt q̄ h̄ accipit imago cōplexe' p naturalib⁹ ꝛ ḡtuit. Sz melius ē vt dicaꝝ imago sumi p naturalib⁹ q̄ dicūt amissa pt̄i: qz p pctm̄ diminuta/nō q̄ ad eē: sz q̄ ad posse. Nō pōt reformare se ptim p ḡraz In ea q̄ añ sūt. Phil⁹. iij. d. Nouū hoiez. Eph. iij. e. Cui nō dñant pctā: ꝓpt̄ synderesiz reclamātē Nō cōcupiscendo vetustate expoliamur. Scōm h̄ videt q̄ p̄us sit exuere vetustatē q̄ induere nouitatē: sz illud ē pctōꝝ remissio: hoc ḡrę infusio: ergo p̄ius est remissio pcti q̄ ifusio ḡrę Itē q̄d ē qđ dic: Diligēdo nouitate iduimur: imo credēdo: qz Act⁹. xv. c. Fide purificās corda eoꝝ. Et Joh. j.a. Dedit eis ptātem filios dei fieri his qui credunt ꝛc. Sol⁹. Triplex est vetustas in homie: pęnę/culpę ꝛ reliquiarū culpę. Et est triplex nouitas. i. gratię/pfectę iusticię/glorię. Per primā expoliatur vetustas culpę: per secundam vetustas reliquiarum culpę: p tertiam vetustas pęnę et omnis miserię. Gratia contra vetustatē culpę: pfecta purgatio p multitudinē bonoꝝ opeꝝ: cōtra reliqas culpę: de hac itelligit hic gloria ꝓtra vetustatē pęnę. Et ita patet quare dicit: Diligēdo nouitate induimur: qz charitas pl⁹ mouet ad bonā opationē q̄ fides. Exprimēto: q̄ñ q̄s facit bonū: ꝛ vult illud magꝭ ꝛ magꝭ: h̄ ipm est ei exprimētū qđ de⁹ illud velit. Et Ap̄ls. ē. ix. d. Bala ꝟo nō vult fieri. Hoc ē duplex. Si sit vna dictio/falsa est: qz sensus est. i. de⁹ vult mala nō fieri. Si sint duę dictiones/vera est: ꝛ sic accipit hic. Tm̄ p̄scit: id ē nō approbat. Volūtas dei consiliū ꝛc. Versus. Prę cipit ꝛ pbat/pmittit/cōsulit/iplet. Et sciēdū q̄ volūtas nr̄i non distinguit penes id qđ ē: sz penes effect⁹ ꝓuocatos.

Ad litteram

i Dico eñ p gratiā ꝛc. Docet remouere supbiā q̄ maxime ꝓsistit in hoc q̄ aliqs reputat se esse sciolū. k Non pl⁹ sape: qz vt dicit. j. Cor⁹. viij. a. Sciētia inflat. Uñ qz iudęi et gētiles abūdabāt/in sensu suo supbiebāt. Propt̄ hoc dicit Isidoꝝ libro etymol⁹. Credere vbem⁹: discutere phibemur. l Sz sape ad sobrietatē. Prouerb. xxv.d. Sic q̄ multū comedit mel/nō ē ei bonū: sic pscrutatoꝝ ꝛc. Jō Prouerb. xxij. a. Nō erigas oculos tuos ad opes q̄s habere nō potes ꝛc. Et iterū. xxv.c. Mel inueniſti ꝛc. Et iterꝝ. xxx.d. Qui nimis emungit. i. scrutat: elicit sanguinē. i. pctm̄. Eccēs. vij. c. Dixi: sapiens efficiar ꝛ ipa lōgi⁹ recessit a me. Eccl. iij. a. Altioza te ne q̄sieris.

Expositio Glo.

fg Et vnicuiq⁹.

l Dico eñ ꝛc. Nō pl⁹ sape. Hic prohibitio est: Sz nōne sape bonū dei ē: q̄ quāto mai⁹ est: tāto melius est. Quare q̄ h̄ p hibet Ap̄ls: Sol⁹. Sumit ꝓsequēs p antecedēte. i. pro inuestigare: ad qđ sequit sape. Simile Esa. xlij. c. Preciosior erit vir auro: id est rarior. Nimis autē inuestigare dicit quis/ quando inuestigādo nō sequit scripturā: sed ꝓprium ingeniū: qđ nō potest esse sine peccato: qz semp fit ex libidine. Prouerb. xxv.d. Perscrutatoꝝ maiestatis ꝛc. Et sciendū: hoc non respicit primo dictū: sed qđ dixerat vt offeratis. Unū corp⁹. j. Cor⁹. xj. b. j. eo. In ea re quā offert. i. i corpe christi. Est eñ quoddā sacramentū ꝛ res/vt corpus christi qđ traxit ꝺ virgine: quoddā res ꝛ nō sacramentū mysticum: id est eccl'ia. Sic eñ panis/ex multis granis. Ex hoc patet q̄ species panis ꝛ vini nō sunt sacramētū ratiōe sui: sed ratiōe substātię/in quo fuerūt. Ex multis fidelium mēbris eccl'ia: ergo christus nō fuit mēbꝝ eccl'ię: qz nō habuit fidē. Cōtra. j. Cor⁹. xij. d. Nos sum⁹ mēbrū exmēbro: id est ex christo. Sol⁹. Fidelis dicit dupliciter. A fide: sic nō dicit christus fidelis. Itē fidelis a pceptiōe sacramētoꝝ et fidelitatis: sicut fuit fidelis. Dona mēsurata/q̄ fides meretur. Cōtra. Qui habet vnā/habet oēs: ꝛ ita qui fidē non meret: nō habet has virtutes. Sol⁹. Hoc intelligit ꝺ donis sine quibus est salus. Qđ patet p ea quę subiūgit Ap̄lus in textu. Si obꝟcias itez: q̄ meritū attendit penes charitatis radicē. Dicendū q̄ oē meritū ꝑmo cōsistit in fide vno modo: scz p modū illuminātis. Alio modo penes charitatē: scz p modū informātis/ꝛ ad finē dirigētis. Scōm fidē quā deus mēsurate diuidit dans cuidā maiorē: cuidā minorē: et q̄a fm mensurā fidei dat

ꝛ alia dona

a al Et vnicuiq;. Inuitat eos ad pacē ⁊ ꝯcordiā ꝑ mutuā idi
gentiā. Et repete ego dico/Unicuiq;:supple vt operet. b
Sicut deꝰ diuisit mēsurā fidei: qz nō oia dona dat vni:
ſ vni vnū:alꝫ aliud: vt vnꝰ alio idigeat. d Mēsurā fidei:
intrāſitiue.i.ꝑ fidē q̄ mēsurat animi ẋtutes. Uel trāſitiue:id ē
dona q̄ dant ſm qđ
merent ꝑ fidem. c
Diuisit.j.Lor.xij
a.Diuisiones gratia/
rum sūt.Eph.iiij.b.
Unicuiq; aūt nr̄z da
ta ē gr̄a ſm mēsurā
donationis christi. e
Sicē eīm i vno cor
pe. Ondit hāc mu
nā indigentiā ꝑ silē.
f Alt alteri⁹ mē
bra.i. vnꝰ idiget al
tero sicut membra se
ipſis inuicē:nō vt velit dicere Apl's/q̄ vnꝰ hō sit ꝑs alteri⁹:nec
eīm sequit:mēbrū qlibet est ꝑs:⁊ singuli sumꝰ mēbra alteri⁹:
ergo oēs sumꝰ inuicē idē:qđ fuit error ārundā hęreticoꝝ: ocu
lus est oculꝰ pedū ⁊ oīm alioꝝ mēbroꝝ mēbrū ⁊ non ꝑs:sic et
nos inuicē. Nos dico: g habētes donatiōes ⁊c. diffe
rētes.i. differētes in donis. Uel differentes donatiōes sūt in
vno Eph.iiij.d. Et q̄.i. christo totū corꝰ cōpactū ē ⁊ ꝯnexū
i mēsurā vniuscuiusq; mēbri.i. ſm qđ alia mēbra indigēt eo.j.
Cor.xij.b .Corꝰ nō est vnū mēbrū/ſ multa. h Siue ꝓ/
phetiā. Primo hortat romanos ad pacē ꝑ mutuā idigētiā.
Secūdo oñdit illā ꝑ silē. Uic autē hortat ad eandē /ꝓlatos ꝑ
subministrationē ad subiectos. Siue:habētes resume ꝓ
phetiā:scripturaꝝ expositionē. i Scōm rōnē fidei: vt
nihil ẋriū dicat fidei:qz ipa ponit ꝓncipiū/ſm q̄ oportet face
re expositiōes:sicut arguit ꝑ rōnes ꝓncipioꝝ. Ad hoc autē te
nent ꝓlati. Uñ.j. Pet.iij.c.Estote pati reddere rōnē de ea q̄
in vob ē fide. Malach.ij.b. Labia sacerdot' custodiūt sciaz ⁊
legē.i.leg' expositionē.q.d. apl's:instruat' subditos vros in fi
de. k Siue ministeriū.i. si habeat ꝓtātē mīstrādi sacramē
ta. l Siuē q̄ docet i doctrina: de eis q̄ ꝓtinēt ad bonos
mores:sit mēbrū eccleſię respectu minoꝝ. m Qui exhor
tat:sciētes siue maiores ad potiora. n Qui tribuit:elemo
synas siue tpalia:hoc adhuc ꝓtinet ad ꝓlatos respectu subdito
rū. Uñ Job.vlt.e.dictū est petro ter: Pasce. o In simpli
citate. Hoc dicit:qz tribuit ꝓpter inanē gl'iam:licet etiā ꝓpt
deū. Tribuit:in duplicitate: Matth.vj.c. Si oculꝰ tuꝰ.i. in
tētio tua fuerit simplex:totū corꝰ tuū.i. ꝓgeries opeꝝ lucidū
erit.i. apparēs ⁊ existēs:sicut cum dicit in eodem: Nesciat si
nistra tua qđ faciat dextera tua. p Qui p̄est in sollicitu
dine. Luc.ij.b .Pastores custodiebant vigilias noctis sup
gregē suum. Et ideo audierūt: Annūcio vobis gaudiū. q
Qui misereꝝ in hilaritate.i. q̄ cōpatit' oppſſis. Hoc vlti
mū fieri debet i hilaritate ꝓpt ꝓmū.i. simplicitas intentiōis
necessaria ē ꝓpt trū.ij .Lor.ix.b . Hilarē datorē. Ecci.xxxv.
b. In oī dato hilarē fac vultū tuū/ p Dilectio sine simu
latiōe. Oñdit q̄ obsequiū debemꝰ pīb' ipendere. r Odiē
tes malū:eoꝝ. s Adhęrētes bono:placeant nob bona
eoꝝ. Uel dico: t Charitatē fraternitatis inuicē diligētes:
& q̄ debemus esse

Expositio No. ⁊

alia dona:qz articuli fidei sūt quasi ꝓncipia theologię. Un
de Jobes Dam. Fides ponit ꝓncipia:et ideo inuestigatio sa
pientię nostrę nō debet excedere ꝓncipia ista theologię. Item
Apoc.xxj.e. Quāta lōgitudo eiꝰ:tāta latitudo. Glo. Quātū
q̄s credit:tātū spat/ diligit ⁊ opat. Et iō dant alię ẋtutes ſm
mēsurā fidei. Ex q̄ ois iusticia.i. iustificatio. Sine q̄ nlla existi
mēda. Heb.xj.b. Sine fide impossibile ē placere deo. Opera bo
na fiunt ab homine:scz opera q̄ sunt bona fiunt ab homie:sed
nō fiunt ab homine bona ⁊c. Sine quo spiritusancto ⁊c. vsq:
tanto amplius ⁊c. Sed petimus christū ꝑ fidem: ergo quāta
est charitas vniuscuiusq;:tanta est potentia eius in diligendo
deū:sed nullū naturale ē ꝓportionabile gratuito:ergo potētia
k ſm rōnē fidei: siue ministeriū
l in ministrādo:siue q̄ docet in
m doctrina. Qui exhortat/in ex
n hortādo:q̄ tribuit/in simplici/
o tāte:q̄ p̄est/in sollicitudine: q̄
q misereꝝ/i hilaritate. Dilectio
r sine simulatiōe:ōdientes ma/
s lū:ādhęrētes bono. Charita/
tē fraternitatis inuicē diligen/
dilligendi ⁊ credendi nō est naturalis:sed gratuita. Sol'. Reue
ra quanto maior est charitas:tanto maior est potentia: ſz hęc
potentia nō est pura potentia:sed informata:nec fit cōpatio ra
tione potentię:sed rōne informātis:quia quanto charitas ma
ior est:tanto potentia habilior est:⁊ potentior exire in actꝰ su/
os. Sps q̄ ē in te du
plo sit in me.iiij. Re
g'.ij.b. ḡ heliseꝰ pe/
tebat maiorē spiritū
magistro: ḡ supbus
erat. Ad ħ dicit qđā
q̄ nō petebat maio/
rē sed duplū :id ē ad
duo:scz ad ꝓphetan
dū. Et ꝑ hoc innuit/
tur q̄ spiritussanctꝰ
pōt haberi ad vnuz
⁊ ad plura: et ita ma
gꝭ ⁊ minꝰ. Et sic be/

C

Amos.5.c
1.Petri.2.e

ne adducit Augꝰ illud exemplū ad ꝓpositū:tamen peccat ali/
quis si velit habere maiorem gratiā q̄ magister suus. Nō ad
mēsurā: Joh.iij.d. Plenitudo diuinitatis. Col'.ij.b. Sedia
tor.ij. Timoth.ij.b. Assumptus est homo ⁊c .id est hūana na
tura:quia aliter christus esset duo:quia assumens ⁊ assumptū
de necessitate sunt duo. Qz autē in vnitatē ꝓsonę vnigeniti al/
sumptus est homo gratię est/nō naturę:ergo filio dei data est
gratia vt assumeret illū hominē: qđ factum est aut illi homini
vt assumeret a filio dei in vnitate personę: Sz quō habuit gra
tiā anteq̄ esset: Sol'. Gr̄a ē gratis data sine p̄cedētibꝰ meritꝭ
illius hominis factū est hoc. Non eīm ad mensurā. Joh.iij.d.
Immo videt q̄ christo datus sit spiritus ad mensuraz: qz di/
cit Sap.xj.d. Omnia fecit deus in numero/pondere ⁊ mensu
ra. Sol'. Christo hoi nō data fuit gr̄a ad mēsurā.i. ad ꝓportio
nē:qz ipoportionabilis fuit gr̄a eiꝰ respectu oīs alteriꝰ hois.
Uel fiat vis in rōne mēsurę:qñ eīm mēsurate dat aliq̄d nō dat
totū:ſ christꝰ habuit gr̄am ad semp ⁊ ad oia:qđ nō alij hoies
⁊ quātā habere potuit. Multi vnū corꝰ sumꝰ. Bal'.iij.d. Oēs
vos vnū estis ⁊c. Eph.iiij.d. Uñ sumꝰ inuicē mēbra.j. Cor'.
xij.b . Sicut eīm corꝰ vnū est ⁊c. Oia necessaria dāda :ſ nō i
vno. Uñ nota q̄ in christo fuit plenitudo excellētię:in ecclia ē
plenitudo nūerositat'. In q̄libet habēte charitatē est plenitu/
do sufficiētię. Per hoc cura nr̄i inuicē: vt nō dicamꝰ sicut cain
Ben.iij.b. Nūq̄d custos sū frat' mei ⁊c. Et Canoñ. Jude.
d. Ue qui in via cain abierūt. In differentibus donis.i. ꝑ dif/
ferētiā donoꝝ. Hoc agat': vt scz vnꝰ seruiat alteri. Prophetiā:
id est reuelationem. Quantum ad hoc sumitur ꝓpie ꝓphetia.
Occultoꝝ quātum ad ħ sumitur ꝑ expositione scripturaꝝ.
rū. Presbyteri sim' in mīstrādo. Luc'.xxij.c. Qui vult esse
maior/sit minister vester. Eccī.xxxij.a. Rectoreꝫ te posuerunt
⁊c. Nō in duplicitate:qz Jac'.j.b. Uir duplex aio incōstās ē
in oīb' vīs suis. Sz in simplicitate futurę gl'ię. Sap.j.a. In
simplicitate cordis q̄rite illū bonis opīb'. Cant'.iij.a. Oculi
tui colūbaꝝ q̄ intēte.s.ad vnū respiciūt. Et iō dicit Matth.x.
b. Et simplices sīc colūbę. Id ē lęto aio sūeniat. Cōtra. Qui
seminat in lachrymis:in exultatiōe metet. Sz seminare est da
re elemosynā: vt dicit sup illud.ij. Cor'.ix.b. Qui pce semiat/
pce ⁊ metet. Glo. Dare elemosynā nō ē amittere/ ſ seminare.
Sol'. Subuenīēdū est in lachrymis eoꝝ ꝓpter miseriā quam
nō possumꝰ oīno ab eis remouere: ſ in hilaritate/quātū ad ħ
q̄ mō aliq̄ possumꝰ eis subuenire. In mīt' offendimꝰ. Jaco.
iij.a. Dūlcā medicinā: quā dns docuit: Luc'.xj.f. Uerūtamē
qđ superest date elemosynā/⁊ oia mūda sūt vobis. Et si leuiori/
bus tū vulneribꝰ ⁊ multis: ⁊ hęc fere venialia:q̄ peccando ve
nialiter/ vulnerant naturalia:⁊ ita diminuūtur quod verū est:
qz alit' non noceret:⁊ ita non esset malum . Et ꝑ hāc auctorita/
tē posset ꝓbari q̄ veniale diminuit charitatē:qz ꝑ charitatē ⁊
alias ẋtutes restaurat' diminutio naturaliū:nō solū illa q̄ fit ꝑ
mortalia/ ſ ⁊ illa q̄ fit ꝑ venialia:q̄ q̄ñ in charitate peccat quis
venialit'/diminuet' charitas. Judiciū sine misericordia. Jaco.
ij.c. Sine misericordia saluāte: vel.i. ꝑ misericordia dandi ele
mosynas:sed

Ps.125

l ⁊

q̄ debemus esse inuicē fratres. a Sollicitudine nō pigri. i. nō sitis pigri ope/si estis solliciti corde. b Dño seruientes. Oñdit q̄ obsequa debem⁹ inimicis. Dño seruientes. i. ꝓpter dñm. Vl' tempori/alia lra: id est ꝓ opportunitate tpis multū seruit dño: q̄ inimicos suos diligit ꝓpter eum. c Spe gaudētes: scz remūeratiōis magnę/si inimicos ꝓpt deū diligitis: alit nō possem⁹ inimicos diligere nisi spe remūeratiōis. d Orōni instantes: ne cadatis in odiū mortale/ꝓra inimicos. e Necessitatib⁹ sāctor: q̄ orēt ꝓ vob. f Benedicite pseqntib⁹/q̄ debem⁹ inimicis. g Benedicite et nolite maledicere: orando pro eis et bona eis optando. h Gaudere. Oñdit q̄ debem⁹ oibus bonis eadem exhibere sicut nobisipsis. q. d. supple debet' inuicem/gaudere ꝛc. i Idipsum sentientes/q̄ illi. i. gaudiū vel fletum. k Non alta sapientes: ꝛc vobis. l Sz hūilib⁹ consentientes: per imitationem. Glo. Tūc vera ē hūilitas si nō ē in lingua sola: sicut hypocrita q̄ dicit pctm̄ se habere: foris fingit hūilitatē/intrinsec⁹ amplectit vanitatē. m Nolite esse prudētes. Quia valde difficile ē habere pacē cū inimic': iō repetit specialit oñdens duo p q̄ pacē habebim⁹ cū eis: Nolite eē prudētes. Hoc dicit: q̄ prudētia mūdi est q̄ p̄cipue vindictā q̄rit de alio. p Pacē habētes/mutuā: vt ipi sint vobis pacifici: o Si fieri pōt: q̄ si nō pōt fieri ꝓpter eor malicia/facite n Quod ex vobis ē: id est quātū in vobis est pacē habete cū eis. Vel/habentes pacē si fieri pōt: hoc nō dicit: q̄ fieri nō possit: ꝫ q̄ est difficile. Quod ex vobis est. i. in ptāte vra: licet sit difficile q̄ eas pacifice sustineatis. q Date locū irę: aduersarior: nō repcutiēdo. Vl' Irę. i. vindictę dī: q̄ si hoies mō puniēt oēs malos: nō haberet de⁹ i futuro q̄d puniret i iudicio: Et ꝫ debet' facere. s Enim. i. q̄. r Scptū ē: Eccli. xx. a. ſm Septuaginta. t Mihi vindictā: reseruauī vel reseruate. v Et ego retribuā. i. vindicabo vos: vel. i. retributionē accipiet' me si ita feceritis. Et nō tm̄ scptū est illud/ x Sz/etiā hoc: si esurierit ꝛc. carbones ignis. id est eum inflammabis ad amorē tuū velit nolit. y Noli vinci a malo: q̄ dicit Seneca. Ridiculū est ꝓpter alterius malū amittere innocentiā: z Sed vince in bono: id est ꝓpter bonitatē. a Malum: sustinendo patienter eū.

Expositio Glo.

Misericordes sitis sicut et pater vester misericors est. Luce. vi. Misericordiam volo et non sacrificium. Mat. ix. Misericordia autem eius super omnia opera eius. Psal. cxliiii. Misericordia domini plena est terra. Psal. xxxii. Misericordia domini quia non sumus consumpti. Thren. iii. Misericordia eius in seculum. Psal. cxxxv. Misericordia et veritas custodiunt regem. Prouerb. xx. Misericordia et veritas obviauerunt sibi. Psal. lxxxiiii. Misericordia et veritas preibunt faciem tuam. Psal. lxxxviii. Misericordia et veritas non te deserant. Prouerb. iii. Misericordia et veritas custodiunt regem. Prouerb. xx. Misericordia et veritas obviauerunt sibi. Psal. lxxxiiii. Misericordia et veritas preibunt faciem tuam. Psal. lxxxviii. Misericordia et veritas non te deserant. Prouerb. iii.

Psa. 142.

tes: honore inuicē ꝓuenientes. a Sollicitudine nō pigri: spiritu feruētes: dño seruientes: spe gaudētes: in tribulatiōe patientes: orationi instātes: necessitatib⁹ sanctor cōmunicātes: hospitalitatē sectātes. Benedicite pseqntib⁹ vos: benedicite et nolite maledicere. Gaudere cū gaudētib⁹: flere cū flētib⁹. Idipm̄ inuicē sentientes: nō alta sapientes: sz hūilib⁹ consentientes. Nolite esse prudētes apud vosmetipos: nulli malū ꝓ malo reddētes: ꝓuidētes bona: nō tm̄ cora deo/sed etiā cora oib⁹ hoib⁹. Si fieri pōt qđ ex vobis est: cū oib⁹ hoib⁹ pacē habētes. Nō vosmetipos defendentes charissimi: sed date locū irę. Scriptū est enim: Mihi vindictā: ego retribuam/dicit dñs. Sz si esurierit inimicus tu⁹/ciba illū: si sitit/potū da illi. Hoc enim faciēs/carbones ignis cōgeres sup caput ei⁹. Noli vinci a malo: sed vince in bono malum.

11. q. 3. c. inter verba

11. q. 3. c. terra sepe Ezech. 3. a 23. q. 4. c. autem vir Prou. 25

73. dist. in noie.

24. q. 3. c. certum est

23. q. 3. c. sex

Hec negligētia inducit maledictionē. Or piger in ꝓuersatione diuina sine spe est: id est nō habetur spes vt piger versef in gloria dei. Unde Prouerb. xx. a. Propter frigus piger arare noluit ꝛc. Diffūdit ignē oribus. ē. v. a. Refrigescet. Matth. xxiiij. b. Ignē veni mittere ꝛc. Luc. xij. f. Nō passim et importune. Unde Matth. xxiiij. d. Ut det illis cibū in tpe. Eccl. iij. b. Est tps loqndi ꝛ tps tacendi. Eccl. xx. c. Ex ore fatui repro babit pabola: q̄ nō dicit eam in tpe suo. Id est importunitati. Cōtra. ij. Timoth. iiij. a. Insta opportune ꝓportune. Sol. Id ē qñ nō ē opportunitas vl' loc⁹/nō debet p̄dicare. Ad illud: Insta opportune ſm ꝓfitatē: ꝓportune ſm eor q̄ auditū oppositionē. Qđ i ꝓmo ꝓpēdit' credit' ꝛc. Mat. xxv. d. Qđ vni ex minimis meis fecistis/mihi fecistis. Eph. vlt'. a. Serui obedite dñis vestr' ꝛc. Instātes orationi. j. Pet. vlt'. b. Sobrij estote ꝛ vigilate ꝛc. Exēplo abraę. Gen. xviij. a. Loth. Gen. xix. a. Et j. Pet. iij. b. Hospitales inuicē sine murmuratiōe. Luc'. vlt'. d. Discipuli q̄ ibāt in emaus coegerūt dñm. Ibi Beda. Logēdi sūt hospites ꝛ trahēdi: si em̄ multa pdas/necesse ē vt vnū bñ des. Disciplina dñica: ō q̄ Matth. xi. d. Discite a me q̄ mit' sū. Benedicite: qđ adipleuit Apl's sic ipse testat. j. Cor'. iij. a. Maledicimur ꝛ bñdicim⁹. Sz Act'. v. c. petr⁹ maledixit ananię ꝛ saphirę. Et Act'. viij. d. simonē magū: q̄ fecit ꝫ b̄ ꝓceptū Apl'i. Qui⁹ solutio iā habebit' iferi⁹. Sine admixtiōe amaritudinis. Jaco. iij. c. Nūq̄d fōs de eodē foramie emanat dulcē ꝛ amarā aquā: Gaudere cū gaudētibus. Cōtra. Hiere. xv. d. Nō sedi i ꝓcilio ludētiū: q̄ nō ꝓgaudebat eis: ꝛ in b̄ merebar: Quid ē q̄ b̄ qđ b̄ dī: Sol. Est gaudiū spūale: ō q̄ b̄ loq't Apl's Et ē gaudiū carnale: b̄ nō ꝓgaudebat. hieremias. De spūali: Phil'. vlt'. a. Gaudete i dño sp iter dico gaudete. Sz ſm hoc gaudere ē i p̄cepto ꝛ meritorū: q̄ ē op⁹ alicui⁹ ꝛtut'. Sol. nō ē op⁹ vni⁹ ꝛtut': ꝫ ꝛ cuiuslibet: ꝛ i p̄cepto ē nō q̄ ad mīcebē passionē/ꝫ q̄ ad motū. Flēdū vt ō lapsu. Ufi. ij. Cor'. xi. g. Quis infirmat' ꝛ ego nō infirmor. Nō sit' alta sapiētes. ē. xi. c. Tu aut ē fide sta/noli alta sape/ꝫ time. Sicut hypocrita. Eccl. xix. d. Est q̄ nect' se hūiliat ꝛc. Offēdit se: ꝛ ruit ꝛ offēdit alios. Prudētes apud vos. Esa. v. e. Ue q̄ sapientes estis in oculis vr̄is. Prouerb. iij. a. Ne sis sapiēs apō temetipm̄. Prouerb. v. c. Deriuent fōtes tui foras. Etiā si q̄s vos offēdat. Cōtra. Licz vim vi repellere. Et Exo. xxi. a. de talione: Dentē ꝓ dēte: oculū ꝓ oculo. Sol'. Et si vim vi repellere liceat: non tm̄ habemus q̄ malū ꝓ malo reddat talis: qm̄ reddere malū ꝓ malo est vel le se vindicare: ꝫ iste ꝫ b̄ nō intēdit/ꝫ tm̄ eū ita repellere/vt ei nō noceat. Illō Exo. legale est: ꝛ ita nihil est ad ꝓpositū. Illud fieri debet q̄d ꝛ deo nō displiceat ꝛ fratri scādalū nō sit. Sz obijcitur etiā de textu. Prouidētes bona nō tm̄ cora deo/ꝫ etiā cora hoib⁹. j. Cor'. iij. a. Mihi pro minimo est vt a vobis iudicer ꝛc. Et. Gal'. j. b. Si hominib⁹ placerem/christi seru⁹ nō essem. Sol'. Mihi ꝓ minimo: hoc dic̄ ꝗtū ad ic̄orrigibiles: ad ꝗs nihil valet exēplū. Qđ aūt hic dicit' intelligit' ꝗtū ab corrigibiles/cora q̄b⁹ facere debem⁹ q̄ eis placēt ad imitādū. Ufi Gal. i. b. Sic

rbet. v.b. Sic luceāt opa vra ꝛc. Ad illud: si hoīb⁹ placerē. i. si placētā hoīs finē mihi ponerē. Pacifici cū oīb⁹. Heb. xij. d. Pacē loqmini. Lū ex voī. i. ī ptāte vra: ꝑ dic rōne stat⁹: qz lo ꝙbat habētib⁹ charitatē: Ad quē clamāt scti. Apoc. vj. c. Us qꝙ dne de⁹ sanct⁹ ꝛ ver⁹ nō vindicas ꝛc. Discernunt. i. diffe/ rūt. Sz bon⁹ magt cupit cozrigi inimicū ꝙ punire/id est vultvt puniat ad cozrigē dū: nō vt pēnā sustineat. Sup iustos ꝛ i/ iustos. Mat. v. g. Ut irę aduersarioꝝ ꝛc. Matth. x. c. Si persecuti vos fuerint ꝛc. Eccī. iij. d. Noli resistere ꝛ facīē potēt. Zi/ Dū furoz: i cursu ē furēti cede furori. Sati ꝙ volunt malos puniri amoze iusti/ cie nō libidie vindictę: Sz mali ecōuerso Scptū ē i Prouerbijs. Prouerb. xxiij. b. Propīquꝰ illoꝝ foz tis ē: ꝛ ipe iudicabit ꝛ te causā illoꝝ. Prouerb. xx. c. Me dicas reddā malū. p malo: expecta dūm et liberabit te. Itē Eçech. ix. a. Appropinquēt visitatiões vrbis. Ibi lra Septuagīta: Wibi vindictā ꝛ ego retribuā dicit dns. Scptū ē in Prouer bijs. Cōtra. Deut. xxxij. e. Mea ē vltio ꝛ ego retribuā. Ibi Glo. Ab hoc loco sumit illud Apli: Wibi vindictā ꝛc. Sol. Qđ h dicit nec scriptū ē in puerbijs: nec i Deut. ꝑ Eçech. ix. a. fm Septuaginta: sicut dicit Glo. Quod hic dicit: Sicut scri/ ptū est in puerbijs: nō est intelligēdū de isto: sed de ꝑ qđ seqt. Si eluerit inimicꝰ tuus: Prouerb. xxv. c. Qđ dicit Glo. sup Deut. Ab ꝑ loco sumit ꝛc. i. ꝓsiū huic. Vel istud bn pōt eē in duob⁹ vel in trib⁹ locis in sacra scptura. s. in Deut. ꝛ in Eçech. Heb. x. f. Sam⁹ em̄ ꝙ dixit: Wibi vindictā ꝛ ego retribuam. Cōsule habes Prouerb. xxij. et. xx. Wibi vindictā reseruaui. Qui hoc nō facit/deū cōtēnit. Jn hoc em̄ qꝝ p se vindictam ac cipit ꝗs ꝙsi facto dicit qꝝ de⁹ nō posset eū vindicare. Jnsolen tiā cōsuetōis. i. in solitā rōnē. Silis ei fies. Prouerb. xxvj. a. Ne respōdeas stulto/ne silis ei efficiaris.

Expo/La. XIII.

Omnis aia ptātibus. Jn ꝓcedēti capitulo docuit eos habere pacē ad oēs: hic docet eos habere pacē ad suos supiozes. Et ꝓmo debitā obediētiā vel reuerētiā eis exhibendo. Et ꝑ ē: a Omis aia ptātib⁹ ꝛc. Et qꝝ obedi entiā ꝛ reuerētiā vbeāt eis exhibere/oñdit triplici rōne. Pri/ ma est: qꝝ de⁹ sic ordiauit/ibi: Nō ē em̄ ptās. Secūa ē: qꝝ val de est vile eē sub iugo ꝑlatoꝝ/ibi: Nā ꝓncipes. Tertia rō est: qꝝ sic mutua dilectio ꝓseruat/ibi: Nō solū ꝓpter iram. Secundo/qꝝ habeāt pacē cū supiozib⁹ suis/reddēdo eis vbi/ ta fruita/ibi: Reddite ergo oīb⁹. Tertio/vt null⁹ iniurieť ꝓxi mo suo: ꝛ sic nō habebūt supiozes vñ aiaduertant in eos/ibi: Remini ꝗcq̄. Quarto/vt honeste ꝓuersentur: ꝛ sic itex nō habent caulam aiaduertēdi in eos/ibi: Et hoc scientes. Et oñdit duas rōnes ꝓpter ꝗs honeste ꝓuersari debem⁹ magꝭ q̄ añ ths gę. Prima est: qz maiozē noticiā habem⁹ q̄ ante/ ibi: Nox ꝓcessit. Scōa: qz excellētissimū exēplū bn ꝓuersandi habem⁹/ibi: Jnduimini dnm ihesū ꝛc. Dicit ergo: Omis aia. Propter qđ dicit aia/nō hō: Dicit Glo. Quid em̄ est omnis aia nisi oīs hō: quē nolle aię ideo significat/vt nō solū cozpe: ꝑ etiā volūtate fuiat potēt⁹ ꝙcularib⁹ bonis et malis: Quia Prouerb. xxiij. c. Time dnm fili mi ꝛ regē. j. Pet. ij. e. Sub/ diti estote ꝛc. siue regi ꝗsi ꝓcellēti. Sz Osee. vij. d. Reuersi sūt vt eēnt absq̄ iugo. Et sequit. Facti sūt ꝗsi arc⁹ dolosus/q̄ ꝛci gētē interficit: cadent in gladio pcti. Jdeo Exo. xxv. d. ꝓcipit dns qꝝ tabernaculū fiat ad silitudinē ostēsaz i mōte. i. in cęlo: vbi angeli nō se emācipāt a dominio alioꝝ. ij. Reg. xx. a. Ec/ cidit ꝗz vt esset vir belial: qđ interꝑtat absq̄ iugo: siba filꝰ bo chri: ꝙ quē itelligūt oēs schismatici/ꝛ ait: Nō ē nob ps i domo dauid ꝛc. ꝛ psecut⁹ ē eū ioab vsq̄ ad mortē: ꝓpt qđ mulier ꝗ dā ꝗ erat i ciuitate/ait: Ecce caput mittet ad te: qđ fit ꝗñ talis sb iugo obediētię ducit. Ad hoc significādū nō habēt mona/ chi capuciū i flocco suo. q. d. ꝙ h nō habem⁹ caput ꝓpriū. Ad innuēdū ergo qꝝ ex volūtate debem⁹ supiozib⁹ obedire ꝛ exhibe/ re reuerētiā/dic: Aia: a ꝗ etiā imūdicia ē i hoje. Qđ significa tū ē Leuit. iij. a. Aia ꝗ pecca. ꝛc. b Subdita potēt⁹: bonis vl mal. Cui⁹ rōnē ponit Glo. Si em̄ bon⁹ fuerit ꝗ tibi ꝓest nutritoz tu⁹ ē: mal⁹ si fuerit/tēptatoz tu⁹ est: ꝛ nutrimēta

a Omnis aia potestatib⁹ sublimioꝝ
b subdita sit. Non est enim
c potestas nisi a deo. Que au/
d tem sūt/a deo ordinata sunt.

Ca. XIII

tua libēt accipē/ꝛ ī tēptatiōe approbare. c Nō ē em̄ ptās: Duplicit dicit ptās: vel hō habens ptātē more lumbardico. Vel/Ptās: dominiū vel regnū ipm. Glo. nō est ptās hoī bo no vel malo/nisi a deo data sit. Daniel. iiij. f. Dñet excelsus ī regno: ꝛ cuicūq̄ voluerit/dabit illō. Sap. vj. a. Audite reges ꝛc. data ē a dño ptās vob ꝛ Xrus ab altissi mo ꝙ interrogabit opa vra. Glo. Hic ma licia hoīm cupiditatē nocendi ꝓ se habet: potestatē aūt si ille nō dat/nō habet. d Que aūt sūt a deo. Greg⁹. Deus qp/ pe imitari desiderat/ꝙ fastigiū potētię ali/ enis intēt⁹ vtilitatib⁹ ꝛ nō suis laudib⁹ ad ministrat: ꝙ ꝑlat⁹ cęter. ꝓdesse appetit nō ꝑpē. Tumoris nāq̄ elatio nō ordo ptātis in crimine ē: potētiā ꝛ⁹ tribuit: elationem X⁹ potētię/malicia nrę mētis inuenit.

A
Sap. 6. a

11. q. 1. magnū
23. q. 5. c. pdest
22. q. 1. c. mouet
23. q. 1. Quid culpatur.

a Dis aia ptantib⁹ ꝛc. Glo. Videbat em̄ qbusdā ꝛc. bo/ nis et fidelib⁹ debēt eē pares. Hoc trahebāt ab illo loco. Joh. viij. e. Si fili⁹ vos liberauerit/Xre liberi eritis. Et Eccī. xxxij. a. Rectorē te posuert ꝛc. Quā etiā supbiā remouet hic apls. i. q pares debent esse boni: g̃ b ē supbia Cōtra. Greg⁹. Ubi non delinqm⁹/pares sum⁹: g̃ bñ videbāt ei q boni eēnt pares: non g̃ erat b supbię. Itē dic Greg⁹. Ubi delinqm⁹/ipares sum⁹. Mali g̃ ipares sūt bonis: ꝛ pot⁹ debēt boni mal⁹ dñari q̄ ecō uerso. Bñ g̃ videbāt eis q̄ infideles ꝛ mali dñi nō debēt bonis fidelib⁹ dñari. Itē sup Beñ. ix. Greg⁹. Nō nō rōnalib⁹/ꝑ irrōnalib⁹ ꝑlat⁹ ē natura. Et postea: Contra naturā supbire ē ab ęqli velle timeri. Itē ibidē. Oēs hoīes natura ęqles genuit/ꝑ p varijs merit⁹ aliꝗs alijs dispēsatio dei postea/etsi occlta ꝓ/ posuit/g̃ si sint merita paria inter aliꝗs null⁹ alij debet dñari. Nō g̃ est supbia qꝝ boni ꝛ fideles bonis ꝛ fidelibus sint pares. Sol. Boni bonis sūt pares ꝙ ad qddā: nō tñ ꝙ ad cōuersationis ordinē. Qz g̃ dicit Greg⁹. Ubi nō delinqm⁹/pares sum⁹: intellige ꝙ ad fidē: ꝛ ea g̃ ptinēt ad salutē: Ad illud: Nō nō rō/ nalib⁹/ꝑ irrōnalib⁹ ꝑlat⁹ ē. i. cā q̄re hō hoī ꝑlat⁹ ē/nō ē rōnabilitas/ꝑ puersio rōnis: si em̄ hō ꝓstitisset in gra/nūq̄ vn⁹ fie/ ret dñs alter⁹. Et ad illō: Supbire ē velle timeri ꝛc. i. nō ꝓpt se debet velle timeri/ꝑ vt de⁹ timeat/alit supbia in eo est. Ad illud: Oēs homines natura ꝛc. dicēdū/qꝝ ibi oñdimur causę do minij/nō ꝓsonę: qz ꝓ maiozib⁹ pctis redacti sūt in seruitutē si cut cain. Sz volūtate. i. affectu. Sile Heb. x. g. Si aūt sbtra/ xerit se nō placebit aię meę. Seruat⁹. Eph. vj. a. Ptātib⁹ bo nis vl malis. j. Pet. ij. c. Serui sbditi estote in oi timore dnis/ nō tm̄ bonis ꝛ modestis ꝑ etiā discol. Regib⁹: q̄ ꝑsūt regno. Principib⁹: q̄ ꝑsūt ptib⁹ regni. Tribunis: q̄ tribui. Centurio nib⁹: q̄ cētū. Tēptatoꝛ: examinatoꝛ: Jn tēptatiōe approbare Sap. iij. b. Tāq̄ aur⁹ in fornace ꝓbauit illos ꝛc. Mūdū istū ꝗsi fornacē. Eccī. xxvij. a. Vasa figuli ꝛc. Aurificis: sz aurifex ē de⁹: g̃ mūd⁹ ē fornax dei. Cōtra. Sup Daniel. iij. d. ī q mūd⁹ ē fornax nabuchodonosoꝛ. i. diaboli. Sol. Quātū ad b qꝝ tem ptatiōes mūdi sūt purgatiōes bonoꝝ: mūd⁹ ē fornax aurificis id ē dī: q̄tū ad b qꝝ sūt ibi incitamēta maloꝝ ē fornax diaboli. Itaq̄ q̄ resistit ptāti/dei ordiatiōi resistit. Sz pctm̄ est ordina/ tū a deo: g̃ q̄ pctō resistit dei ordiationi resistit/ꝛ ipi dño. Pro batio ꝓpię dicī i Enchiridion. Jn vniuersitate illō qđ malū dī bñ ordinatū in suo loco positū eminēti⁹ cōmēdat bona: g̃ ma/ lū est ordinatū in vniuersitate. Sup ꝓncipio Cant. dicit Origen. Oīs ordo et oīs cōpago est a deo: g̃ malū est ordinatū a deo: q̄ g̃ ei resistit/dei ordiatiōi resistit. Sol. Quędā sūt ordi nata ꝓprio ordine/vt oīa bona: g̃dā aūt ordine alieno/vt nega tiōes ꝛ ꝓuationes: tale est malū/qđ si in se ꝓpriū ordinē habe ret/iā nō eēt malū/ꝑ bonū. Ad intelligēdū aūt quō sit ordina/ tū/facit illud Aug. in li. de natura boni. Si X⁹ nos in ptinendo vocē decēter interponim⁹ in loquēdo silentiū: quāto magꝭ iste q̄rūdā rex ꝓuationes decēter facit: sicut oīn rex pfect⁹ ar/ tifex ē. Et ē optimū exemplū. Cū em̄ silentiū nihil sit. Est em̄ tm̄ ꝓuatio soni: ordo aūt aliq̄d sit: ꝛ ita est in nihilo: patet q silentiū ordinat nō ordine ꝓprio/sed alieno. Sil⁹ ꝛ malū ordi nat ordine boni: ꝛ ideo nō sequit: licet malū sit ordinatum: q malū sit bonū: potestas aūt in se ordinata est/ꝛ ideo bona: ꝛ a

¶ nostre mētis inuenit. a ¶Itaq; q̄ resistit. Glo. vi vel dolo. b ¶Potestati: boi habenti potestatē in his. s. ḡ ad potestatē ꝑtinent: dicit Glo. c ¶Dei ordinatiōi. i. habēti ptātē a dei ordinatiōe: ⁊ nō ipune. d ¶Aūt. i. q̄. d ¶Qui resistūt ipi sibi dānationē / ꝑternā. Hic dicit Glo. Si tū ille iubeat q̄ nō debes facere: hic sane ꝓtemne ptātē timēdo ptātē maiorē: si aūt imperator aliud q̄ deꝰ iubeat / cōtēpto illo obtēperādū est deo. Dei ordinatiōi resistit. Vñ. j. Regl. viij. b. samuel clamat ad dominū: q̄ filij israel nolebāt ei obedire. Cui respōdit dñs: Nō em̄ te abiecerūt sed me / me regnē sup eos. Sibi dānationē acquirūt. Propt̄ q̄ dī Eccl. iij. d. Moli resistere p̄ facilē potēt̄. Numer. xvj. c. Chore / dathan ⁊ abiron absorpti sūt a terra ꝑpter inobedientiā. Prouerb. xvj. b. Indignatio regis nuncij mortis: q̄ ⁊ indignat p̄ ꝑlatū mortē ꝑternā acq̄rit. f ¶Nā ꝓncipes nō sūt timori: supple homi. g Boni operis: ⁊ bñ opat. h ¶Sz mali. id ē ⁊ male opat / Mat. v. a. Vti mūdo corde. Prouerb. xx. b. Rex ⁊ sedet i solio iudicij ītuitu suo dissipat oē malū. In eod. d. Dissipat ipios rex sapiēs icuruat sup eos fornicē. Principes. Glo. Principes istos dic̄ ⁊ ꝓpt̄ vitā corrigēdā ⁊ ꝓhibēdo aduersa creant. Ex h̄ patet q̄ valde pauci sunt hodie ꝓncipes. i ¶Vis aūt nō timere. i. nō habere causam timoris pēnę / infligēdę a ptāte. k ¶Bonū fac ⁊ habebis laudē ex illa: causaliter si est bona vel occasionaliter: si est mala: ⁊ benigne sustines. j. Pet. ij. c. Siue ducib⁹ tūc̄ ab eo missis: ad vindictā malefactoꝝ: laudē ꝙo bonoꝝ. Vis nō timere: bonū fac / Prouerb. xxv. a. Aufer ipietatē a vultu regis ⁊ clemētia firmabit thron⁹ eī. i. clemēs erit: l ¶Tibi in bonū: tpale seruādū. Vel / In bonū: spūale: q̄ si mal⁹ ē / exercet te vt melioꝝ fiaſ patiēdo. m ¶Time: ñ em̄ sine cā gladiū portat. Inde est q̄ añ impatores deferē ensis nudus ⁊ añ reges: ad significādū q̄ ipi sūt executores iudicioꝝ in p̄senti. Vñ in libro ꝓsolationū sapiētia describit babēs sceptrū / gladiū ⁊ librum.

¶ Vindex in irā

Exposītio Glo. ✠ deo est oīs ptās: sicut dicit Glo. Sed ⁊ hoc q̄rit̄: q̄ si oīs ptās a deo ē: ḡ ptās nocēdi a deo ē: ⁊ eadē rōne voluntas nocēdi. Cōtra. Usus volūtatis nocēdi nō est a deo: ḡ nec vsus potestatis nocēdi est a deo: ⁊ boc ꝓstat: quō ḡ illa ptās est a deo: ergo ptās peccādi nō est a deo. Itē aliq̄s simoniace fact⁹ est p̄latus: ⁊ talis habet ptātē p̄latiōis: ⁊ oīs ptās ē a deo: ḡ habet illā a deo: ḡ iuste habet eā: quō ḡ simoniace? Sol. Ptās nocēdi est a deo: licet ei⁹ vsus nō sit a deo. Q̄ ḡrit vt̄ sit volūtas nocēdi sit a deo: Dicendū: si volūtas nocēdi sit / appellat ptās nocēdi / a deo est: si appellet volūtas q̄ aliq̄s vult nocere alij / a deo est: ꝙm illos q̄ dicūt / q̄ oīs actio a deo est: ꝙm alios nō: q̄a volūtas nocēdi deformitatē habet sibi annexā. Distinguendū ē: q̄m incītū ē volūtas / a deo ē: incītū ē ad nocēdū / nō ē a deo. Ptās aūt nocēdi simplr̄ ē a deo: q̄ q̄ ē ad nocēdū nō ē a defectu ei⁹: nec deformat eā: q̄m cōmēdabiliter ē hō i eo q̄ habet ptātē nocēdi q̄si ñ nocet: ⁊ nullⁿ ē cōmendabiliter a volūtate nocendi: Ad illd. Ptās nocēdi siue peccādi ē a deo: ḡ vsus ei⁹: Dixerūt q̄dā q̄ ptās peccādi nō est ptās: ⁊ ipotētia. Alij dicūt q̄ dupliciter ptās peccādi dicit. i. ptās faciēdi talē actionē: sic est aliq̄ ptās. Vel. i. ptās deformādi talē actionē: sic est pura ꝓuatio ⁊ nō est ptās: Sz videt nobis melⁿ dictū q̄ ptās peccādi aliq̄d est: ⁊ est idē in substātia cū ptāte bñfaciēdi. Est aūt a libero arbitrio vt̄ idē cū ipo: Tñ cū dico: ptās peccādi: sic notat infirmitas illi⁹ potētię: Q̄ obijcit / Est a deo: ḡ ei⁹ vsus. Dex ē: aliq̄s vt bñfacere: ⁊ nō exigit q̄ oīs vsus ipi⁹ sit a deo. Ad illud de simoniace ꝓmoto: dicendū q̄ licet ptās quā habet sit a deo: q̄ tñ male vsurpauit / peccat i habēdo. Dñs ait pilato Joh. xix. b. Malicia hoīm cupiditatē nocendi: p se habet: ptātem aūt. ⁊c. Scōm illos q̄ dicūt q̄ oīs actio a dō / volūtatē nocēdi incītū ē volūtas habet a deo hō: tñ cupiditatē nocēdi nō habet a deo: eo q̄ cupiditas deformitatē iportat noīe suo. Vitte ma-

a Itaq; q̄ resistit ptāti / dei ordi-
b c natiōi resistit. Qui aūtem resi-
e stunt / ipi sibi dānationē acqui-
f runt. Nā ꝓncipes nō sūt timo-
g h ri bōni opis / sed mali. Vis aū-
k tē nō timere potestatē? Bonū
fac / ⁊ habebis laudem ex illa.
l Dei em̄ minister ē tibi i bonū.
m Si autem malū feceris / timē.
Non enim sine causa gladiuz portat. Dei enim minister est

nū tuā. j. Joh. ij. b. Da ptātē. Quērit de h̄ q̄ dic̄ sathā: Mitte manū tuā ⁊c. ḡ ptātē nocēdi Iob dedit ei dñs. Sz aut sumit ptās recte ꝑ ipa ptāte: aut ꝑ vsu ptātis: Si ꝑ ipsa ptāte: illā añ habebat diabol⁹: nō ḡ tūc dedit ei: Si ꝑ vsu / sed mal⁹ fuit: ḡ deꝰ fecit eū peccare. Sol. Mō sumit sic vel sic: ⁊ ꝑ facultate siue facilitate potētię. Etsi em̄ diabol⁹ habeat potētiā nocēdi boib⁹: tñ quodāmodo ligatē / vt ꝙm actū nocere ñ possit / nisi eā ꝑus dñs soluerit: q̄ē q̄ñ dñs aufert impedimēta ⁊ ꝓmittit vt actu noceat: Sicut hō ligat⁹ habet ptātē currēdi: ⁊ ñ faciltatē donec soluat. Itez q̄rit de h̄. Ptās nō est nisi a deo sicut scriptum est loquēte sapiētia per me reges regnant ⁊c. Prouerb. viij. b. Sz vt patet ibi in textu / loqt̄ de bonis regib⁹: ḡ q̄d est hoc ad ꝓpositū? Sol. Scōm nostrā litterā de bonis regibus: ꝙm hāc etiā de mal⁹ pōt exponi. Job de domio ait. xxxiij. d. Qui facit regnare hypocritam. Verba sūt beliu. Dedi eis regē in ira mea: Osee. xiij. c. Nocēdi em̄ volūtas. i. cupiditas añcedēs / ꝑ ꝙsequēte: ꝙm illos q̄ dicūt / q̄ oīs actio ē a deo. Bonoꝝ patia ꝓbat. Nota q̄ deus q̄nq̄ dat malⁿ ptātē ad sui p̄cipitiū: q̄nq̄ ad būiliādū: q̄nq̄ ad puniēdū malos q̄nq̄ ad purgādū bonos. Job ꝓbat⁹. j. et. ij. Petⁿ tēptat⁹ Mat. xxvj. g. Paul⁹ colaphizat⁹. ij. Cor. xij. b. Judas dānat⁹ Mat. xxvij. a. ⁊ Act. j. c. Job ait. i. beliu: Deꝰ potētes non abijcit: Job. xxxvj. a. Mō ꝓcē. Ex h̄ videt q̄ appetere ꝓcē sit malū: q̄ vex est ꝓpter annexā malitiā tumoris in ꝑlatōe. Collam⁹ ḡ / cū affectu: q̄ facit q̄ abrenunciat ei q̄ simoniace acq̄siuit. Qui resistit hoī habēti potestatē / dei ordinatiōi resistit. Sz iste q̄ vult me occidere / habet ptātē ⁊ a deo: ḡ si resistit ei / dei ordinatiōi resistit: ⁊ ita peccat. Sol. Ipe loquit de ptāte ꝑlatiōis: cui rebem⁹ obedire in his ḡ ptinēt ad ptātē. Mat. xxiij. a. Sup cathedrā moysi ⁊c. ḡ dicūt facite ⁊c. i. ḡ ptinēt ad cathedrā: iste ꝓ nō habet ad hoc potestatē a deo. De mala / etiā ptāte videri pōt. s. q̄ deꝰ eā ꝑfecit rōnabiliter: ⁊ q̄d rōnabiliter facit / est bonū: ḡ mala ptās est bona. Sol. Oīs ptās ē bona: q̄ ad bonū data: licet hō male ea possit vti. Vñ sup illud. j. Regl. xvj. c. Ecce spūs dñi mal⁹ exagitat te. Glo. Idē spūs: id est diabol⁹: ⁊ dñi appellat ⁊ mal⁹: dñi ꝓpter licētiā iust̄ ptātis: mal⁹ ꝓpter ꝛsiderii iniust̄ volūtatis. Tñ potestas etiā diaboli bona est: ⁊ ita oīs alia. Q̄ ḡ hic dicit ō mala ptāte. i. ꝛ malo hoīe habente ptātē: vel ptās dicit mala ꝙm accidēs. i. ꝓpter malū vsū. Sil̄r sumit obiectio sup illud Mie re. xx. a. Misit phassur ⁊c. i porta bēiamī ⁊c. Glo. Porta beniamin nō veritatē indicat: ⁊ iniustā pōtificis potestatē: iniustā scz ꝓpter vsū. Hic ꝓtēne ptātē timēdo ptātē maiorē. Ex h̄ videt q̄ in oī licito debeam⁹ ptāri obedire. Sol. Hoc dicit q̄ in tali casu q̄ñ p̄cipit q̄ nō debem⁹ facere: tūc p̄cipue est ei resistēdū. Mō sūt ad timorē bis q̄ bñ opant. Cōtra. Boni suis superiorib⁹ debēt honorē ⁊ reuerētiā. Sol. Mō sunt ad timorē pēnę bonis. Sub vno ceteri sint: sicut ipi sūt sub deo. Quęcūq̄ sit: id ē q̄liscūq̄. Siue bonⁿ siue malⁿ sit q̄ exercet: et sic est potestas bonis in bonū spūale. Vl̄ Tibi dat⁹ ē a deo ⁊c. sic sumit bonū ꝑ bono tpali. Tibi est / faciēs bonū siue bonⁿ siue malⁿ sit quia exercet: ḡ aliq̄s male agendo est minister dei. Sol. Pōt notari cōcomitātia tpis: ⁊ sic est vera: q̄ dū impius sequit in eo tpe / ministrat deo: q̄ inde deus bonū eliciet: si aūt notat causa / falsa est: q̄ ipe nō intēdit ministrare deo. Si male feceris / timē. Ex hoc em̄ videt q̄ nullⁿ sustinendo pēnā debitā mereat: q̄ si sic / non debet timere. Ad idē. j. Pet. iij. d. Memo vestrū patiat q̄si homicida aut fur. Cōtra. Quicūd mali patimur mala nostra meruerūt: ergo martyres sustinēdo pēnas meruerūt illas peccatis: ⁊ ita patiēdo nō meruerūt vitā ꝑternā. Sol. Alij q̄s sustinēdo pēnā merek si sit in charitate: et hic loquit Apls de nō habēte charitatē. Ad illud Petri: Memo vestrū patiat ⁊c. intellige. i. nemo vestrū patiat recalcitrādo. Vel q̄ sic ꝓmouet eos ad melioꝝ: intellige: id est nō patiat tñ debitā pēnā: imo etiā indebitā. Illud ꝙo i Canonica. j. Pet. ij. c. Quę

✠ em̄ est gratia

11. q. 3. q̄ resistit

Vt male

23. q. fi. ¶. i. ꝛ. q. 5. c. non solum

a ¶ Cinder in irã ei: id est vindicãs irã dei i peccatores: vel in irã futurã/supple significandã: q; p hoc q vindicat in ꝑsenti/ significat q magis erit in futuro vindicta ⁊ pena peccatorum. ¶ Mõ solũ ꝓpter irã. Hæc ẽ tertia ps/ãre habẽda ẽ pax cũ superioribus/vt amor mutuꝰ cõseruet. b ¶ Necessitate. i. vel ordinationi necesse.

Non solũ ꝓpter irã: ꝑcipis vel vel euitandã. d ¶ Sed etiã ꝓpter ꝓscientiã/ꝙ naturaliter dictat vnicuiq; ꝙsi sibi deceret subditũ nolle obedire vel eam/ dem obedire vel eamdẽ ꝑsonã se habere cũ quã sũt vobis in bonũ ⁊ mã vniles/tributa ꝓ/ stãtis: ideo in ciuitate q̃ describitur in Timeo platonis milites nullã portionẽ habebãt: sz dãte eis ꝓuisio necessaria sũt i loco vt defendãt ciuitatẽ ab hostib⁹. f ¶ Prestatis. Glo. q̃si redditu ris: da reddẽt seruiẽdo in defensionẽ cũ pugnãt ꝓ patria. g ¶ In hoc ipm: q; ꝓstatis tributa eis. h ¶ Seruientes/deo in hoc. i ¶ Tributũ: qđ est cẽsus q̃ dabat a regiõe vel ciuitate in signum subiectionis. k ¶ Vectigal: redditus qui dabatur ꝓ conseruandis mercib⁹ q̃ deferũt ꝑ regiões. Vel/Tributũ: reddit⁹ q̃s faciũt dñi colligere. l ¶ Vectigal: reddit⁹ qui ꝓportant ad domos dñoꝝ. m ¶ Cui timorẽ: reuerentiam. n ¶ Cui honorẽ: in assurgẽdo eis. Matth. xxij. c. Reddite q̃ sũt cęsaris cęsari. Sz exq̃ ꝓcipit hoc Apls: videl q; nos clerici debeamus tributa reddere. Sol. Mõ debem⁹ sz laici vẽt: ꝓpter duas causas. Una est: q; de iure cõmuni duo ꝓncipes si Clerici non debẽt tributa bõmulẽ affines eodẽ iure coutũk: ⁊ i mutuis mercimoniis custodiẽdis. Ali si gallici mercatores nõ darẽt tributa in anglia: nec anglici in gallia. Sik inter clericos ⁊ laicos: clerici custodiunt laicos/⁊ ideo laici vẽt seruire clericis sua tpalia. Alia rõ est/ꝙ ꝓuilegio dericoꝝ. Quidã em̃ imꝑatores q̃ oib⁹ regib⁹ imperabãt: clericos absoluerũt a tributis ⁊ vectigalib⁹.

Expositio Glo. o ¶ Hęc em̃ est gratia vt peccãres ⁊ colaphizantes sufferres: intelligendũ est de gratia superogatiõis. Et ẽt simile illud. j. Cor'. ix. c. Mã ⁊ si euãgelizauero: nõ ẽ mihi gl̃a. Sed ⁊ p ꝓscientiã. Ex hoc videl q; seruitus sit de iure naturali. Sed cõtra. ã. ix. habetur/ q; imo est a peccato. Sol'. Seruitus ꝓpriꝝ est de iure naturali: seruitus hoi nõ est/sed a peccato. Inq̃tũ fideles sũt vnũ sũt in christo. j. Cor'. x. d. Anꝰ panis ⁊ vnũ corꝑ multi sumꝰ. In cuius fide: q̃tũ ad vnitatẽ articuloꝝ. Mõ est distãtia iudęi ⁊c. Gal. iij. d. Col. iij. b. Nomẽ dñi ⁊ doctria blasphemat: Sumptũ ẽ. ã. a. et. j. Timoth. vj. a. Per hoc ipm fuitis: q̃ hõ meret reddẽdo tributa. Eph. vlt'. a. Mõ ad oculum seruientes ⁊c. Et. j. Pet. ij. c. Mõ tm̃ bonis ⁊ domesticis: sed etiã discholis: hęc est em̃ gratia. Cui timorẽ. Malach. j. b.

Ad litteram o ¶ Nemini q̃cq̃. Hęc ẽ tertia ps capituli i q̃ ꝓcepit eis vt se obseruẽt ab iniuria ꝓximi: ⁊ sic habebũt pacẽ cũ superioribꝰ suis: q; tũc nõ habebũt causam aiaduertẽdi in eos. p ¶ Nisi vt inuicẽ diligatis. Sz fm hoc videl q; ois q̃ vẽt alq̃ pecuniam/peccet: ⁊ ille q̃ accõmodat/peccet. Ps. Jocũdus hõ q̃ miserek ⁊ cõmodat. Sed intelligẽdũ est sicut illud Matth. vj. b. Dimitte nobis debita nostra/sicut ⁊ nos dimittimus debitoribus nostris. Debem⁹ alq̃ qm̃ iniuriati sum⁹ ei: et tenemur ad satisfaciendũ. Qđ ergo dico: Nemini q̃cq̃ debeatis: id ẽ nulli faciatis iniurĩã ꝓpter quã teneamini ad satisfactionẽ. Ex hoc patet q; falsę sũt postillę quędã dicẽtes: q; ideo nõ peccam⁹ si aliud q̃ charitatẽ debeam⁹ hoi. Sed dicẽdũ/q; imo pręcꝑptũ est/nec ꝙ hoc excludunt q̃ fiunt ex dilatiõe: vt debita obsequia/auxilia/consilia ⁊ huiusmodi. Hic dicit Glo. Sola charitas est/q̃ etiã reddita sp detinet debitorẽ. Ad idẽ facit illud in ꝓmo de doctrina christiana. Qĩs res q̃ dãdo nõ deficit dũ habẽt ⁊ non dat nec dũ habet/quõ dãda vel habenda est: Talis aũt res est charitas/doctrina ⁊ sciẽtia. Vñ ibidẽ subiũgit optimũ exẽplũ de his. Illi q̃nq̃: ⁊ illi septẽ erãt panes añq̃ incipe

m ctigal: cũi timorẽ/timorez: cũi o honorẽ/honorem. Nemini q̃c p q̃ debeatis/nisi vt inuicẽ diligatis. Qui em̃ diligit ꝓximũ/ q lẽgẽ ipleuit. Mã nõ adulterabis: non occides: non furaberis non falsum testimoniũ dices: nõ cõcupisces: etsi qđ est mẽdat ⁊ ꝓcipit nõ tm̃ dilectio ꝓximi/q̃ ⁊ dilectio dei ⁊ ꝓximi. Vñ Glo. Pro vtroq; vnũ sępe ponitur nõ imerito: q; nec deus sine ꝓximo

C

Deut. 5. b

o ¶ Nemini q̃cq̃ ⁊c. vt nõ debeatis aliq̃d. i. non faciatis alicui iniuriã. Nullũ est tps q̃ impẽdẽda nõ sit. Sed aut intelligitur reddẽda habitu aut actu. Si habitu/eadẽ rõne nullũ tps ẽ in q̃ reddẽd⁹ nõ sit bonor. Sp em̃ debet esse q̃sq; patus vt reddat honorẽ dño suo. Si actu: aut simpliciter aut ꝓ loco ⁊ tẽpore: Si simplicit/ois hõ esset trãsgressor hui⁹ ꝑcepti: Nullꝰ em̃ dormiẽdo actu reddit charitatẽ: si ꝓ loco ⁊ tpe/sed eodẽ modo honor sp reddẽdus est: id est ꝓ loco ⁊ tpe. Sol'. Nullũ est tps in q̃ reddẽda nõ sit charitas habitu ⁊ actu ꝓ loco ⁊ tpe: ⁊ potius dicit hoc de charitate q̃ de honore vel de alio: q; nullũ est tẽpus qđ nõ sit ꝓgruũ ad charitatẽ reddendũ: sed aliqđ est tẽpus qđ nõ est cõgruũ ad reddendũ honorem: vt qñ ille cui reddendus est/absens ẽ: vel qñ vehemẽter opinor q̃ corriget ꝺ facinore suo/si nõ reddo vel exhibeo ei honorẽ. Quia vel q̃ charitas/non pecunia/valet ad hũilitatẽ: fm quã hõ habet pacẽ: maxime ad supiores suos. Jnt fratres: ꝓcipue Leuit'. xix. d. habet ⁊ dilectiõe: maxime ad fratres. ã. xij. c. Tãto maior acq̃rit: quãto plurib⁹ reddit: q̃ qui plures diligit/maiorẽ habet charitatez. Sed fm hoc videl q; christus habuit charitatẽ ad mensurã: qa si plures creasset/plures dilexisset ex charitate: et plures potuit creare: ergo plures potuit diligere ex charitate: et ita maiorẽ charitatẽ habere. Sol'. Christus tantã charitatẽ habuit ab instãti ꝓceptionis sue q; non potuit maiorẽ habere. Vñ qđ hic dicit vt frequẽter intelligendũ est nõ vt necessario: Jn pluribus em̃ accidit/q; quãto plures diligũt: tanto magis crescit i eis charitas. Jn Leuit'. xix. d. Dilige amicũ: ibi ẽ/nõ ꝓximũ. Mõ in malo. Rndet anthypophorę q̃ sibi fieri posset ab aliq̃ malo/dicẽte: Diligo ꝓximũ meũ sicut meipm: id est ad honorez mũdi ⁊ delitias. Respõdet q̃si ꝓ interemptionẽ: q; te ipm nõ diligis: vel hoc: sed odio habes. Jn qb⁹ tota: Matth. xxij. d. Dilectio ꝓximi in factis apparet. Sed hoc aut intelligit de factis interioribus/aut exterioribus. De interioribꝰ patet q; nõ est verꝝ. Si de factis exterioribꝰ. Cõtra. Possũt fieri ex carnali affectu/vel ex dilectiõe naturali/vel ex dolo: q̃ nõ apparet in hoc dilectio ꝓximi. Si dicat q; in factis apparet vt in signo: eodẽ modo dilectio dei. Sol'. Intelligit de factis exterioribus de qbus apparet q; fiũt ꝓximo: sed non apparet q; fiunt deo. Sed reuera nõ apparet q; fiant ꝓpter ꝓximũ: similiter nec ꝓpter deũ. Wãdatũ nouũ. Joh. xiij. g. Utrũq; inuenit in singulis: sed vbi vnũ ꝓpter alterꝝ vtrobiq; tm̃: ergo cum diligimus ꝓximũ ꝓpter deũ/debet cõcedi: diligo tm̃ deũ: diligo tm̃ ꝓximũ: sicut cũ teneo equũ ꝓ frenũ: teneo tm̃ equũ: teneo tm̃ frenũ. Sol'. Bene põt cõcedi: diligo tm̃ deũ: sed nõ hoc: diligo tm̃ ꝓximum: quia sicut dictio exclusiua adiũcta maiori numero/nõ excludit minorẽ: similiter adiũcta vlteriori loco/non excludit interiorẽ/sed ecõuerso: dilectio aũt ꝓximi est q̃si citerior: dilectio dei q̃si vlterior. Qui sancte ac spũaliter diligit ꝓximũ: ergo q̃ mouet in ꝓximũ motu charitatis/mouet eodem numero in deũ. Ad idem: q; nõ diligit vnũ nisi ꝓpter dulce:

Expositio Glo.

Leuit'.19.d
Matth'.22.d

us sine primo: nec primꝰ sine 2o diligi pōt. a In hoc ẏbo istaurat. Gal'.v.c. Otis em̄ lex i vno ꝑmōe iplet. b Diliges primū tuū. Leuit'.xix.d. In ẏ ẏbo istaurat. Sz aut ẏ itelligit ꝓ causā aut ꝓ 2comitātiā .i. qz diligit primū /legē im plet: vł .i. dū diligit primū legē iplet. Si ꝓ cōcomitātiā: eadē rōne 2 q̄libet alia ẏ tute posset dici: quia dū sperat ꝙs /legem implet. Si ꝓ causaz: exẏ videt ꝙ sola cha ritas sufficit ad salu/ tem: 2 ꝙ oēs alię ẏtutes supfluant. Pꝛeterea ꝑimum mādatū Deus tuus vnus ē: nūquid implebit ꝙs nisi ꝓ fidē causaliter? Sol'. Hoc dicit ꝓ causam motiuā /nō ꝓ imediatā. Hoc autē ꝑ cęptū: Honora patrē 2 matrē /imediate implet ꝓ pietatē: hoc aūt: Deus tuus vnꝰ est /ꝓ fidē: ẏ / Memēto vt diē sabbati san ctifices /post omnē aliā ẏtutē /istud: Nō 2cupisces vxorē ꝓxi mi tui /ꝓ castitatē: 2 sic de alīs. Sed tñ charitas has virtutes mouet ad implētionē hoꝝ. Itē habemus ꝑcęptū 2 diligēdo ꝓximo: et Deut'. vj.a. 2 diligendo deo. Sz cū q̄ttuoꝛ sint di ligēda ex charitate: g̃rit /q̄re nō habemꝰ vnū ꝑcęptū ỏ nobis diligēdis: 2 vnū 2 coꝛpe nostro. Hāc g̃stionē mouet Augꝰ: 2 soluit in libꝛo de doctrina christiana /dicēs: Cū ergo quattuoꝛ sint diligēda. Unū qđ supꝛa nos est: alteꝝ qđ nos sumus: ter tiū qđ iuxta nos est: quartū qđ infra nos est: de quarto 2 secū/ do dāda nulla ꝑcepta eēnt: q̄ntūcūq; em̄ hō excidat a ẏtate: remanet illi dilectio sui 2 dilectio coꝛpis sui: Si tñ intantū pos set 2cidere a veritate ꝙ nō diligeret dēū /vt dānati 2 dęmōes 2 silr posset nō diligere primū vt patet. Itē Augꝰ: De diligē dis nō ꝓtinet dilectio angeloꝝ: g̃ nō sūt diligēdi ex charitate. Illa em̄ diuisio ē diligēdoꝝ ex charitate: Hāc silr g̃stionē mo uet Augꝰ. dicēs: Utꝝ aūt ad illa duo ꝑcepta ꝓtineat dilectio angeloꝝ nō irrōnabilit q̃rit. Et soluit dicēs: Jā ẏo si vł cui ꝑ bēdū vel a quo nobis ꝑbendū ē officiū misericoꝛdię recte ꝓxi mus dī /manifestū ē ẏ ꝑcepto quo iubemur primū diligere 2 angelos sctōs ꝓtineꝛi: a q̃bus nobis tot misericoꝛdię ipendūt officia quāta mult' diuinaꝝ scꝑturarū locis astrui facile ē. Sz ītexꝝ qz dicit /sctōs angelos /manifestū ē ꝙ mali angeli nō sunt diligēdi ex charitate: silr nec aliqs ꝑscitus scitus eē ꝑsciꝰ: qđ verꝝ est. b Diliges primū tuū sicut teipm: id est ad id qđ teipm: id ē ad fruēdū 2o. Alia expositio in libꝛo de vera re ligiōe. Ea aūt ē regula verę dilectiōis /vt q̃ sibi vult bona ꝓ uenire: 2 illi velit. Alia expositio in eodē: Diligat q̃ hō primū tāq̃ seipm: certe em̄ sibꝫ ꝑ nemo ē pat aut filiꝰ aut affinis aut aliqđ huiusmodi /sed totū hō: q̃ q̃ diligit aliqđ tāq̃ seipm: hoc in eo debet diligere qđ ipe est. Quisqs in primo diligit aliud q̃ sibi ipe est /nō eū diligit tāq̃ seipm. Et valet hoc qñ disputat de ordine charitatis. Videt em̄ dicere /non diligendus: qz pater vel qz filiꝰ sed qz primꝰ: 2 ita nō magis vnꝰ q̃ aliꝰ. Hic dicit Glo. Si se ꝓpꝛ se diligit: nō se refert ad deū /sed ad seipm conuersus: nō ad incōmutabile aliqđ cōuertit: 2 ideo iā cū de fectu aliquo se fruit. c Dilectio primi malū nō operatur /ꝫ bonū vt plꝰ dicat 2 minꝰ significet. Glo. Pꝛoximū om nē hoiem. d Plenitudo legis est dilectio: triplex: qa mouet /incitat alias ẏtutes ad opa. Gal'.v.b. Fides q̃ ꝓ charitatē operatur: qz opus fidei est credere: 2 vbi amoꝛ /ibi oculus. Matth'.vj. c. Ubi est thesaurꝰ tuꝰ: ibi est coꝛ tuū: id est oculus mētis credēdo: Ad qđ facit illū: Trahit sua quęq; voluptas: Et maxima voluptas ē in charitate: 2 ideo trahit cęteras vir tutes ad opandū ꝓ dilecto. Secūda rō est: quia charitas ꝓfūmat inchoata ab alīs virtutibus. Jdeo dicit .j. Timoth'.j.a. Finis ꝑcepti ē charitas. Glo. i. ꝓfūmatio. Dilectio em̄ fac ꝓse uerare i motu icepto ab alīs ẏtutibꝰ. Tertia rō ē: qz opa alia rū ẏtutū sine ea vana sūt 2 vacua. j. Corł'.xiij.b. Si distribue/ro 2c. Eccł'.xxxv.b. Nō apparebis i ꝓspectu dī vacuꝰ. i. nō fa/cies opa mea sine charitate. Nota Glo. ẏ. Ubi em̄ charitas ē qđ ē qđ possit dēesse: vbi aūt nō ē: qđ ē qđ possit ꝓdesse: cur g̃ nō dicimꝰ q̃ hāc ẏtutē habet habere oēs 2c.

Expositio Glo.

idem appetitus est 2 motus in vinū 2 in dulce: ergo similiter cū ꝓximus nō diligat nisi ꝓpꝛ deū: eodē motu charitatis nume ro mouet ꝙs in ꝓximū 2 in deū. Sed cōtra. Dis motus dile/ctiōis aut est ꝓcupiscētię aut amicitię. Et patet ꝙ ex charitate nō mouet ꝙs motu ꝓcupiscētię in ꝓximū: nec motu amicitię. Itē ꝑm hoc idē motus numero magis 2 minus esset ꝓtētus se ipo. Sol'. Nō est verꝝ: quia qui mouet in ꝓximū diligēdo eū: mouet 2 in deū. Uñ hic sumit diligere in semiplena significa/tiōe. Plena em̄ eius significatio est velle alicui bonū: semiple na velle: sicut /Cedo isti: id ē do locū isti. Et cuz dico: cedo lo/cū: id est do locum. Cū ergo dicit /ꝙ nō diligo in ꝓximo nisi deū: sumit ꝓ velle: id est nō volo ꝓximo nisi deū: tñ aliud dili/go i ꝓximo q̃ deū: qz ipm̄ ꝓximū. Uñ qđ obꝫcit de vino dul ci: nō est simile: qz nihil diligit in ꝓximo q̃ deus: qz ipe ꝓxi/mus: eo ꝙ est creatura dei: 2 habet similitudinē dī vt charitatē 2 alias virtutes: sed in vino nō appetit nisi dulce. Tūc est ꝙꝓ pe optimus hō 2c. sed ꝙs est hic nullus hō: Sol'. Hic dicit eē aliqs qñ tota vita hoīs est sine fictione 2 sine mortali. Deꝰ em̄ nō cōputat venialia qñ sūt sola: sicut nec inimicitię cōputāt in minis in sacra scriptura. Jā cū defectu aliquo: qñ em̄ cōiun git cū cōmutabili quodāmodo cōmutabilis: quādo cum incō mutabili fit incōmutabilis. Sic g̃ 2c. Uñ Matth'.xvj.d. Ab/neget semetipm. Hęc est em̄ regula dilectiōis 2c. Hęc regula in nullo loco habet in biblia: sed regulā diligēdi ꝓximū ponit ꝑm dilectionē nostri /cū dīt: Diliges ꝓximū tuū sicut teipm. Sz nō determinat alicui quō debemꝰ diligere: ergo nō ponit regulā diligēdi ꝓximū. Sol'. Diligere me motu amicitię ē vel le mihi bonū: 2 hoc est diligere illud summū bonū. i. deum mo tu ꝓcupiscētię. Regula aūt diligēdi deū data est in Deut'. vj. b. Ex toto coꝛde 2c. Uñ in hoc data ē regula diligēdi nosmet/ipos: 2 in hoc ꝙ ꝓsequēs regula diligēdi ꝓximū. Sed quęrit: quare nullꝰ hanc regulā diligēdi deū adimpleat: Sol. Super hoc diuersę sunt opiniones sanctoꝝ. Dicit em̄ Augꝰ: qz nō ꝑ cipit sic diligi vt hic impleat: sed vt sciat quo currat: qz ad vi tam ętern̄: in qua hoc ꝑfecte implebit. Alij dicūt ꝙ ꝛmo in ꝑ senti pōt ipleri. Et oꝛiunt hę sanctoꝝ opiniōes ex diuersa sup/positiōe huiꝰ noīs totus. Alius em̄ sumit ꝑm ꝙ distribuit nō solū inter ꝙes ꝓncipales: sed etiā inter inimicitias: vt cogitati onibus /residerijs /affectiōibus. Alij dicūt ꝙ distribuit tm̄ iter ꝙes ꝓncipales: ꝑm qđ dicit: Jste comedit totū hunc panē: li cet nō comederit micas. Ex toto coꝛde 2c. Deut'.vj.b. Mat/thei.xxij.b. Pauci respectu alloꝝ. Deus omnia in oīnibus .j. Corł'.xv.d. Nullū mortale malū opat'. Per hoc patet ꝙ cuz dicit dilectio ꝓximi malū nō operat': li malū cū pōdere intelli git: id ē mortale: Sicut illud .j. Joh'.iij.b. Otis q̃ natꝰ ē ex deo nō facit peccatū. Et similiter in eodē. v.d. Otis q̃ natus est ex deo /nō peccat. Vel qz iustus est 2c. Ex hoc patet ꝙ in ꝓximo diligit aliud q̃ deus /sed tñ ꝓter deū. Qui em̄ diligit iniquita tē: odit aiam suā. Cōtra. Nō vult sibi malū: Sz dicēdū. Vult sibi malū: id est illud qđ malū sibi: licet credat esse bonū sibi: 2 ita odit se effectu. Et qz dilectio nō agit malū: supple 2 facit bo nū: ergo 2c. Plene legē implet: id est facit oīne illud ad qđ da ta est lex. Quid est qđ possit dēesse ad salutē: supple. q. d. nihil. Ex hoc sumit expositio illiꝰ Jaco. ỏ. b. Qui offendit in vno/ id est in charitate /oīm reus est. Cur g̃ non dicimus 2c. Sz eo/dē mō quicūq; habet quācūq; aliquā ẏtutē /habet oīnes: sed hoc potius dicit de charitate: quia nō potest haberi ifoꝛmis: alię aūt possūt. Quanto autē minus 2c. Sed qđ est hoc: non em̄ est idem virtus 2 vitiū: sed intelligendū est sicut illud sup: Quāto maioꝛ est charitas: tanto minoꝛ est timoꝛ: id est quidā visus annexus timoꝛi qui est timere ꝑnā. Similiter quāto mi noꝛ est charitas vel ẏtus: id est quāto hō minus vtit charita/te: tāto magis inest vitiū: id est ꝓmptitudo ad vsū vitij /2 ꝓsti/tę 2uersatiōis. Decem ꝑcepta habet. Exo.xx.b. Bellū qđ fe cit. Gal'.v.c. Caro cōcupiscit. Jn occulto: mētł'. Jn aperto: id est operibus exteꝛioꝛibꝰ. Jn spectaculo dei: in iudicio: Tāgis: adimplendo. Ealdē decem chordas 2c. 2 sic es citharista spiri tualis. Jn hoc ẏo ꝙ occidis vitiū oppositum venatoꝛi: 2 sic es mul citharista 2 venatoꝛ. Nō accipies nomen dei tui in vanū. Exo.xx. b. Sicut faciebat arrius dicēs chꝛistū purā eē creatu

ram. ỏ. aūt

Romanos

Apostilla ram. s. aūt. viij. d. dictū est: Vanitati creatura ē subiecta. Cru
Ro. 7 delior ceteris bestijs: ergo est maius peccatū ꝯ superbia q̄ est
initiū oīm̄ peccati. Jtē Job. xvj. b. Arguet mūdū de pecca/
to: id ē infidelitate q̄ antonomastice maior ē: q̄ mai⁹ / ita cru
delior. Sol'. Amor seculi dicit crudelior bestia nō ꝓpter inten/
tionē: sed ꝓpter ampliationē: qz fere oēs
inuoluit: z ite qz difficilius tollit ꝯ aliō
peccatum. Pro sempiterna. Col'. iij. c.
Dīne qōcūq; facit / in ꝟbo aut ī ope tē.
Et cecidit bestia impietat'. Hoc videt fal
sum: cū impietas sit idem qō infidelitas.
Sol'. Sicut pietas dicit dupliciter: ita z
impietas. Pietas vno mō idē ē qō theo/
sebia: cui opponit impietas: id est hęresis
siue infidelitas: q̄nq; dicit pietas honor
parentibus exhibitus: cui opponit impie/
tas / q̄ est īmisericordia: sic sumit hic. Ali/
ud em̄ nō ē facere aliq̄d tale: id est nō mechari cū aliena. Aliud
non appetere alienam vxorem: ideo duo pręcepta tē. Sed si/
militer aliud est occidere: aliud velle occidere: ergo vbent esse
duo ꝓcepta. Similit aliud est falsū testimoniū ꝓhibere: z vel/
le ꝓhibere. Sol'. Quidam dicūt q qz proni sumus ad res ꝓhi
bitas ꝓcupiscēdas: ideo multiplicata sūt ꝓcepta ꝟra huiusmodi:
in aliꝭ nō est ita pronus anim⁹ hoīs: vt patet in eo qō est occi
dere. Alij dicūt q cū dicit: Nō concupisces vxorē ꝓximi tui:
prohibet volūtas delectandi in vxorē ꝓximi sine actu vt ī co/
gitādo z illa cū dilectatiōe z osculando z tangēdo z huiusmo
di. Similiter est de volūtate furti. Vñ nō valet ad ꝓpositū ob
iectio vt similiter debeat esse ꝓceptū: Nō ꝓcupisces occidere
id litteram tē. a Et hoc sciētes. Ultima ps capituli in qua ostēdit q
pacē habebimus ad ſupiores nostros / si simus honestę cōuer
sationis. Et ponit duas causas quare debem⁹ honeste ꝓuersa/
ri. Est aūt duplex littera. Et hoc sciētes qz hora est. Vel
hoc scientes tēpus qz tē. Et sciētes: hoc videlicet: tē/
pus esse: id est oportunitatē. Et hoc / videlicet quia hora
est. Per hoc qō dicit / tps / notat oportunitas: Per ꝟ qō dic
hora / notat brevitas tpis. Per ꝑmū inuitat ad ſpem: q secun
dū reuocat a pigritia. Tēpus. Eccs. iij. a. Oia tēpus habēt
Bal'. vit. c. Ergo dū tēp⁹ habem⁹ operemur bonū tē. Quia
Job. ix. a. Venit nox q̄ nemo pōt opari / videlicet post moz/
tem. hora est. i. oportunitatem habem⁹: tm̄ brevis ē. Pro/
pter hoc Eccs. ix. c. Quicqd pōt man⁹ tua instanter opare: qa
tē. Qō si cōsideret quis / implebit in eo illud Prouerb. iij. b.
Current offendiculū nō habebis. b De somno: pcī et tor
pore: id est bene opando. De ꝑmo Eph. v. c. Surge qui dor
mis tē. Vita peccatoris somno cōparat. Esa. xxix. c. vbi legit ꝟ
phantastica comestiōe: sic est delectatio peccati phantastica.
Ps. 75. Pā. Dormierūt somnū suū tē. De somno torpore. ij. Reg'.
iij. a. vbi dicit q duo latrones: id est timor male humilians: et
amor male inflāmās interfecerūt isboseth dormiētē: q interp/
tat vir confusiōis: p quē q̄libet peccator intelligit. Sed in bono
exponit ꝟ somno ꝓtēplatiōis: ꝟ quo Hiere. xxxj. c. Et som/
nus meus dulcis mihi. Cant'. v. a. Ego dormio z cor meū vi
gilat. Scōm b pōt ē cohortatio ad viros religiosos: Et dicit
ꝓtēplatio somn⁹: qz ibi videt spūaliter ī teriora tm̄. Sz qñ vult
dīs q̄ ad actiuā euigilet / dicit: Sciētes tēpus: qz tē. c
Nūc em̄ ꝓpior est. Phil'. iij. b. Dīs ꝓpe est. Vel ideo a
somno peccati surgēdū est: qz Nūc: tpe gratię. c Quā cum
credidim⁹. i. q̄ credam⁹. i. q̄ credāt aliq̄ ꝟ nobis / vt ꝓside/
rātes quō aperta est ianua misericordię q̄ in sabbato claudet':
sicut habet Eccch. xliij. a. d Nostra sal⁹: id est tpe nostrę
salut': id ē mors post quā ꝟbem⁹ habere salutē. Jaco. vlt'. b.
Cōfortate corda vestra qm̄ aduētus dīi appropinquabit. Ibi
dē. c. Ecce iudex ante ianuam assistit. Apoc'. vlt'. b. Ecce ego
venio velociter. f Nox p̄cessit. Utit more speculatoris in
fine noctis diē appropinquare videtis. Nox: culpę / infidelita
tis z ignorātię. De ꝑma. j. Thessal'. v. b. Qui dormiūt nocte
dormiūt. De nocte infidelitatis. Eph. v. b. Eratis aliq̄n tene
bręnūc aūt lux ī dño p fidē. j. Thessal'. v. a. Oēs em̄ vos filij
lucis estis z filij diei sum⁹ nō noctis neq; tenebrarum. De nocte igno
rātię. Sap. xvij. d. Una catena tenebrarum oēs erāt colligati. g
Dies aūt: a die / qō ē claritas: hęc ē lux gr̄ę / fidei / sciētię: ex
orto sole iusticię ꝓtra tres p̄dictas noctes. Ps. Exortū est in Ps. iii.
tenebris lumē rectis corde tē. Esa. ix. a. Ppls gentiū q̄ ambu
labat in tenebris tē. Ergo ꝓpter oīa prędicta. b Abijciam⁹
ergo opera tenebrarū: p̄dictarum.
Glo. Opa mala tē. Abijciam⁹: longe
a nob tanq̄ vilia. Tenebrarum. Ps. Ne / † Ps. 81.
scierūt neq; intellexerūt tē. Prouer. xxx. d.
Si enim
a Et hoc scientes tē. Propior. i. ma/ Expositio
gis debita. Contra. Sit q̄ in isto post ba/ Glo.
ptismū nō creuerit charitas: tm̄ opatus est D
sic aliq̄ bona opa / pstat q nō est magis di
gnus vita ętna q̄ ante: qz quantitas di
gnitatis attēdit penes quātitatē charita/
tis q̄ eadē est: etsi nō est magis dignus ea:
ergo nō magis est ei debita. Sol'. Magis debet ei vita ętna:
qz ex plurib⁹ ei debet / sed nō debet ei maius: qz nō est in eo ma
ior charitas. Dē tūc cū tm̄m̄ō credimus: q̄ tunc p solā fidē fui/
mus digni vita ętna: z ita videt q motus fidei sine cōtritiōe
sufficiat ad salutē. Dicendū q̄ li tm̄ nō excludit interiora q̄ sūt
mot⁹ liberi arbitrij ꝓtritio / z hmōi: sapere / diligere / sed opa exte/
riora. Bona em̄ vita signū est z causa salut' ętern̄. Argumen
tū q̄ meret vita ętna ex cōdigno. Jtem ex hoc videt per ra/
tionē sacramēti q bona vita sit sacramentū: quia est forma vi/
sibilis / z signū rei inuisibil'. i. futurę gl̄ię: z existit cā illi⁹. Dicē/
dū q rō illa sacramēti ē data tm̄ de sacrament' noui testamēti ī
q̄bus ꝓfert gr̄a: in sacrament' aūt veter' nō ꝓfert. Dicimus q̄ q
opa pęnitētię bn̄ sūt sacramētū: sz bona vita inq̄tū hmōi nō ē
sacramētū. Nec seq̄t: licet sit signū z cā salutis futurę q sit sa/
cramētū: qz nō ē signū inuisibil' gr̄ę: s gl̄ię futurę q̄ ē in visibili
gr̄a. Baptism⁹ em̄ est tē. Ex ꝟ videt q baptism⁹ non cōferat
gr̄am cui debet corona: s tm̄ dimittit culpā: Et p̄terea nonne
oīb⁹ baptiçat' debet corona. i. vita ętna. Sol'. Baptism⁹ con
fert veniā z vitā ętnā: nō tm̄ inq̄tū corona: qz corona ꝓprie rn̄
det victorię q̄ ē incerta rōne opex. ij. Timoth. ij. a. Nō coro/
nabit nisi q̄ legitime certauerit. Quia pl⁹ mori ꝓximi sum⁹: z
ideo velociter debem⁹ opari. Job. iij. d. Quasi effodientes the
saur. Ibi Grego⁹. Qui thesaur effodit: tāto effodiēdo obnixi
us laborat: quanto magis thesauro appropinquare estimat.
Heb. x. e. Cōsideremus inuicē in ꝓuocationē charitatis. Ve/
tus homo. Eph. iij. e. Deponite vos veterē hominē. Col'. iij.
b. Expoliantes vos veterē hominē. Fomes peccati: quia a fo
mite error z ignorantia nobis inest. Sol iusticię. Malach. iij.
a. Sap. v. a. Propter interfertas causas: q̄s posuit Aplus: scz
qz hora est: quia ꝓpior est: quia nox p̄cessit / dies aūt appropī
quauit. Opera mala q̄ ex tenebris ignorantię tē. Contra. Te
nebrę nihil sunt: ergo nō sunt causę opex. Sol'. Sūt causa de
ficiēs / nō efficiens sicut cęcitas eius: qō est ruere in foueam cę
cū. Cęcitas em̄ facit q ille non dirigit gressum suū: Similiter
ignorantia facit q nō dirigit gressus suos: et ideo quando ope
ratur / ruit spiritualiter. Vel quę tenebras amant. Joh. iij. c.
Qui male agit / odit lucem. Jtem Eph. v. c. Omnia quę ar/
guūtur / a lumine manifestant. Job. xxiiij. c. Oculus adulteri
obſuat caligine. Ad tenebras ducūt / exteriores: ꝟ qb⁹ Mat/
thei. xxij. b. Tanq̄ ornamētū. Hiere. xxxj. a. Virgo israel ad/
huc tympanis tuis in choro ornaberis. i. mortificatiōe carnis.
Cant'. vij. a. Quid videbis in sunamite nisi choros castrorū:
id est virtutes quę sunt castra et arma viri spiritualis. Lux: id
est fides tē. In die fidei: Ecce q fides ē dies virtutū. Jd ē lu/
xuriosis conuiuijs: Hoc ꝓhibet Apostolus: ergo comedere
ad symbolum et inuitare ad comedendum est peccatum mor/
tale. Sol'. Non prohibetur cōuiuium nisi luxuriosum. Unde
prohibetur symbolum quod fit ad luxuriandum: z similiter in/
uitatio. Naum. j. c. Sicut spinę seinuicem complectuntur: sic
tē. Id est ī pigritia dormiētiū. Prouerb. xxj. d. Desideria oc
cidert pigrū. Prouerb. vj. b. Usq̄quo piger dormis tē. Mo
ta romanos ī bis tāgi. i. ī ꝓtiōe z emulatiōe. Hoc aūt mor
bor superbia ē mater: Eccl'. x. b. q̄ gula z luxuria sūt filię superbię:

¶ Si enī intellexisset rōi suo imposuisset manū. a¶Arma lucis: id est virtutes ḡ nos munitūt ꝓtra iacula diaboli/vt eis resistamus ꝛ ad impugnādū ipm. Virtutes dicunt arma lucis: qz dātur a lumine qđ est deꝰ. Jaco.j.c. Oīe datū optimū ꝛc. Vel Arma lucis: bona opa.ij. Cor'.vj.b. Per arma iusticię a ꝛxtris ꝛ a sinistr'. Et.ij. Cor'.x.b. Arma militię nr̄e sūt carnalia: ꝛ potētia deo ad ꝛstructionē munitionū.ij. Machab.xj b. Apparuit ꝓcedēs eos eques i veste cādida/armis aureis ha stā vibrās. Eques ḡ libet sctūs: ḡ ꝓpositus ē alicui: vt beatꝰ martinꝰ: ꝛ sic ō alijs/ꝓcedēs i eccla sua p excellētiā exēpli. Armis aureis. i. opibꝰ ad q̄z cōpationē nr̄a sunt ferrea. b¶Sicī die honeste ābulemꝰ: qz nocte latēt i fidię ꝛc. q. d. mō manifestū ē p diē fidei qđ ē pctm: ꝛ ostēdit quō honeste sit ābulādū i bonis opibꝰ/remouēdo modū ambulādi ihoneste. c¶Nō in comesatiōibꝰ. Glo. luxuriosis potibus ꝛc. d¶Et ebrietatibꝰ. i. imoderatis potatiōibꝰ. Prouerb.xx iij.c. Noli eē i potibus potatorū. Eccli.xix.a. Qui parꝰ ebriosus nō locupletabit. Ad lr̄az nec spūalit. e¶In cubilibꝰ: in b pigricia. f¶Et impudicitijs: i b luxuria. Hęc duo pcā freqnter ex gula sequūt: Alia duo. i. ptētio ꝛ emulatio frequēt ꝓcomitātur ipz opꝰ gulę. Vl hęc oia sūt ptes ihonestat'. In cubilibꝰ Amos. vj.b. Qui dormit' i lect' eburneis. i. albis q̄si ebur lasciuit' i strat' vr̄is ꝛ comedit' agnū de grege. Ecce quō cōtīgit gulę ista. Esa.lvj.d. Amātes sōnia: ꝛ canes impudentissimi nescierūt saturitatē. Sz Ben̄. xxxvij.b. Jacob supposuit lapidē capiti suo ꝛ facta ē revelatio a deo. Dormientibꝰ aūt in lect' eburnets fiūt illusiones a diabolo. Pſ. Si ascēdero in lectū stratī. Pſ.131. mei: ipe tñ rex erat. g¶Nō in cōtentione. ij. Timoth.ij.g. Noli ptēdere Xbis: ad nihil enī vtile ē. h¶Et emulatiōe: iuidia. Glo. Hoꝛ aūt mozboꝛ ꝛc. Bal'.v.c. Qz si iuicē mordetis ꝛ comedit' ꝛc. i¶Sed induimini. Hęc est secūda rō ꝓpter quā debemꝰ bn̄ quersari ꝓpter exēplū christi. Induimini: p ꝓformitatē/vel vt vestē. Bal'.iij.d. Quicūq; in christo baptizati estis christū induistis. Et ibi habet q̄ q̄ttuoꝛ modis debemꝰ christū induere. Apoc'.xij.a. Mulier amicta sole. Jta lōgus est iste pānꝰ purpureꝰ q̄ ex ipo pōt q̄libet sibi vestē talarē facere: nullꝰ ad honestatē vitę ꝛ quersatiōis christi pōt attigere. Quidā aūt/vt venatores ꝛ milites diaboli hāc vestē sibi valde curtā faciūt: qđā/vt hypocritę ex ea sibi faciunt capā ad pluuiā: qđā fimbrias vestimēti sui q̄bus adhęret totū lutū. Mota aūt q̄ in alba ꝛ patura eiꝰ significat q̄ nō possumꝰ ptingere ad vitā christi. De patura valde paꝛ habet alba: sic nos de vita christi. Per albā mundicia quā debemꝰ habere in vita nr̄a: p paturā vita christi: Per paraturā ḡ est circa collū significat q̄ in p̄ncipio vitę nr̄ę debemꝰ in intētiōe habere vitā ętern̄ā: p eā ḡ est circa manꝰ/qō in opibꝰ: p eā ḡ sup hūeros/qō in sustinēdo aduersa: p eā ḡ circa pedes/qō vsq; ad finē vitę nr̄ę debemꝰ vitā christi imitari. Hęc patura est ante ꝛ retro: qz debemus pseuerare in his ḡ facimꝰ ad imitationē christi ꝛ in ꝓpositō fidēoꝛ. k¶Et carnis curā ne feceritis: ꝑ fuet' formā christi i oibꝰ. l¶In desideriis: Glo. Nō dico ad sustētationē necessarijs ꝛc. Job.xxxix.a. Onager non audit clamorē exactoꝛ'. Exactoꝛ ē ꝓcupiscētia: ḡ exigit a nob ḡ ei nō debemꝰ: videlicet ad delectationē comedere: sed voꝛ eius audienda est vt comedamus ad sustentationē.

Act/induite Gal.5.b 1.Petri.2.b

Luc'.21.f 44.dis.§.1.

Expositio Glo.

nō ergo sūt capitalia vitia. Sol'. Capitalia dicunt vitia ḡ immediate egrediunt ex libidine: ꝛ hęc sūt tñ septē: tamen nullū est peccatū qō quādoq; occasionaliter nō generet ex alio: ꝛ tō nō sequit q̄ gula vel luxuria sit filia supbię. Ex hoc enī q̄ aliq̄s ē supbus facit magna cōuiuia: ꝛ inuitat hospitem ad bibēdum: plus bibendo: ꝛ sic inebriat'. Et iterū qz cupidus hūanę laudis bene vestit se: ꝛ ex hoc videꝰ se placere mulieribꝰ: q̄nq; occasionaliter cadit in luxuriā. Oia adūciēdo ꝓmisit. Matth̄.vj.d.

I Nfirmū aūt i fide assumite. Expo. Ca.IIII
In ħ capitulo ostendit quō paꝛ habēda sit ad pares: Et ꝓmo si eos ñ iudicam. Scōo si eos nō scādalizamus/ibi. Jtaq; quę pacis sunt. Tertio si ifirmos supportamus/ibi: Debemꝰ aūt nos firmiores ꝛc. Quarto si beneplacitū eoꝛum nō nr̄m quęramus/ibi: Unusquisq; vestrum ꝛc. Primo ergo a prauo iudicio eos multipliciter reuocat/q̄ nō debēt pares suos iudicare: iō quia infirmi sūt homines: nec possūt a cōparibꝰ suis iudicari/ibi: In fide aūt ifirmū. Scōo qz si iudicas parē tuū/ipe te ecōuerso iudicabit/ibi: Alꝰ enī credit. Tertio: qz nō ptinet ad nos iudicare pares/ibi: Tu quis es: Quarto: qz nullus pōt scire cōsciētiā alterīꝰ/ibi: Unusq; in suo sensu ꝛc. Quinto qz opa alioꝛ nō ptinēt ad nos/ibi: Gratias enī agit. Sexto: qz dānū vel lucrū alterius nō ptinet ad nos/ibi: Siue enī viuimus. Septimo: quia deus sibi iudiciū reseruauit cuiuslibet/ibi: In hoc enī christus mortuus est. Octauo: ꝓbat q̄ iudicare dei est/non nostri/ibi: Omes enī stabimus ꝛc. Scriptū est enim. Nono/reuocat a prauo iudicio: per hoc q̄ vnusq;q; scipm potius debet iudicare q̄ alium/ibi: Jtaq; vnusq;q; nostrū. Decimo propria auctē causam hoꝛ iudicioꝛ ḡ faciebāt romani tūc tpis dirimit Apostolus. Primo: qz oīa cibaria mūda sunt/ibi: Scio ꝛ cōfido ꝛc. Ortū enī habuerūt huiusmodi iudicia inter eos: quia quidā quersi de iudęis ꝓpter zelū legis indiscretū/dicebant cibaria esse discernēda: sicut in lege ꝓcipit. Alij aūt qui de gentibus erāt conuersi dicebant q̄ nō: ꝛ ideo illi iudicabāt istos oia comedētes eē peccatoꝛes: Jsti ecōuerso. Secūdo dirimit hāc causam: quia de cibo nihil ptinet ad vitā ętern̄ā ꝓsequendam/ibi: Nō est enī regnū dei. Dicit ḡ: m¶Infirmū i fide: qui legales cibos discernit. n¶Assumite: ad sanandū infirmitatem fidei eius: ꝛ nō interficite simpliciter ipm iudicando. Deut'.xxv.d. Memēto q̄ fecerit tibi amalech i via q̄n egrediebar' ꝛc. extremos agminis tui q̄ lassi ꝛc̄sidebāt occiderit. Per amalech aliquis qui lassos ꝛ tepidos in fide occidit iudicando vl scādalizādo vel trahēdo ad pctm. o¶Nō i disceptatiōibus cogitationū. i. nō ita vt de occlt' iudicet' eū reū. Tales filiū dei exhęredāt quātū i eis est: quia Job.v.d. Oīe iudiciū dedit filio. Contra istos Job.xiij.b. Nūquid facie eius accipit' ꝛ ꝓ deo ꝛc. Soli enī oculi dñi coꝛ inspiciūt: ꝛ ideo qui iudicat de cōscientia alterius/faciem eius accipit. Glo. Nō est enī damnandus/cuiꝰ cogitatio non est aperta ꝛc. p¶Alius enim credit se manducare/posse/omnia: sine peccato. Glo. Perfecte fidei est nullū cibū discernere ꝛ imūdū putare.

Dr. conse. dis. nō mediocriter A

¶ Qui infirmus l¶Infirmū aūt ꝛc. ex iudęis erant qđā q̄ ꝑ pus eis ꝑdicauerāt fidē ꝛ legalia cū euāgelicis seruāda docebāt. Sicut lex mādabat Leuit'.xj.ꝛ Deut'.xiij. Oia mūda sūt mūdis: Tit̄ū.j.d. Act'.x.c. Qđ deꝰ purificauit ꝛc. Et de occlt' iudicet'. Matth̄.vij.c. Nota q̄ ē iudiciū suspitiōis: qđ ex fragilitate venit/vt qs videꝰ aliquē loq̄ntē cū muliere/velit nolit q̄si subito iudicat q̄ mala ītērōe loq̄t cū ea. Et ē iudiciū temeritat': qñ nō tñ suspicat: ꝑ ex rōne consentit ꝛ ille peccat. Et est q̄si iudiciū diffinitiōis/qñ q̄si oīno certꝰ sit/dic̄: iste meruit dānari. Hūc suo iudicio relinquēdū dic̄ Apl's. Sz adhuc sūt qđā tales q̄ dicūt q̄ nihil ē comedēdū qō nascit ex cottu: ḡ sūt relinquēdi suo iudicio. Cōtra. Hoc ē hęreticū: vñ talis ꝓdānaret vt hęreticꝰ. Jtē qñ dies natalis cadit in die veneris vel mercurij: aliqs est q̄ habet ꝓscientiā q̄ tūc nō comedat carnes: ḡ relinquēdus est suo iudicio: Quid est ḡ q̄ aliq̄ excōicant tales: Sol'. Jn ꝓmitua ecclia multa cōcessa sūt ꝓpter fidei modicitatē/ et qz pauci erāt fideles ꝓfecti: ḡ mō in tpe manifestatiōis fidei nō sunt admittēda/sed hęresis esset. Loquit ḡ Glo. ꝓ tpe illo. Vñ hęre-

Expositio Glo.

sis est dicere

Romanos

Firmū aūt i fide assume/ Expo. Can

Erpa cuā ne scandalizes in cibo/ (2. xiii

Firmū aūt in fide a/ sumite/ in nichilum cogitatio. Alius credit se manducare olꝰ.

g a Qui aūt infirmus est: in fide ⁊ in ꝓscientia/putans q̄dā cibos imūdos: alios mūdos. b Olꝰ: ō q̄ nullꝰ dubitat q̄n comedi possit. Glo. infirmꝰ ē q̄ timet casus vitioꝝ: hic māducet olus. ⁊c. c Ips q̄ māducat: omnia indifferēter/vt q̄dā pfecti ex comestiōe magis apti ad seruiēdū deo. d Nō māducante: abstinentē. e Nō spernat: dicēdo: hypocrita est. f Et q̄ nō māducat/māducantē nō iudicet: ē gula. Luc. vij. c. Matth. xj. b. Venit iohānes nō manducans neq̄ bibens: et dicūt: dęmoniū habet: venit filꝰ hominis māducare ⁊ bibere: ⁊ dicunt potatoꝝ ⁊ vini est. g Deus enī illum assūpsit. i. venit vt assumeret illā tā infirmā medicꝰ in cura sua: ⁊ tu vis illum interficere male iudicādo. h Tu q̄s es: q̄s fecit te officialē sup primū tuū vt iudicet eū: imo vt ꝓdēnet eū/etiā sine testibꝰ: Exo. ij. c. Quis pstituit te ꝓncipē ⁊ iudicē sup nos: Et Act. vij. d. i Dño suo: Et dictū est/aplus incēpit ponere causas p q̄s revocaret a prauo iudicio: Hic ponit aliā causam: q̄ alij nō spectant ad iurisdictionē nostrā. Tu q̄s es ⁊c. Et subdit: Dño suo stat. Hoc legit multipliciter. Uno mō sic stare dicit hic: q̄n habēs gratiā pseuerat in bonis opibus: cadere/q̄n mortalit peccat. q. d. dns suus. s. deꝰ habet iudicare vtr stet aut cadat. Uel/Stat ⁊c. noticię dñi. s. q̄ solꝰ nouit ⁊ nō bō/vtrū bō habeat gratiā p quā stet: vel mortale peccatum p q̄d cadat. Uel/Dño suo stat: sicut si esset aliq̄s infirmus q̄ nō posset nisi ab vno medico sanari: diceret: Iste infirmat tibi: iuxta q̄d dominꝰ Pſ. 50. Pſ. dicit: Tibi soli peccaui. Ad ꝓmā expositionē ptinet illud. j. Reg. ij. b. Dominus iudicabit fines terrę. Et in Pſ. Pſ. 71. Deus iudiciū tuū regi da ⁊c. Silr solꝰ deus scit vtrū habeat gratiā. Uñ Hiere. xvij. b. Profundū est cor hois ⁊ inscrutabile ab boie. Et subdit: Ego dns scrutās corda ⁊ renes. k Stabit aūt. Stare poterit p gratiā: licet ceciderit p culpā: ⁊ ideo nō ē tuū iudicare ipz: Et ꝓbat q̄ stare poterit. m Enim: q̄. l Potēs est deus: iterū post casū: n Statuere illū. Pſ. 59. Pſ. Dns erigit elisos: dns diligit iustos. Alibi: Statuit sup petrā pedes meos. o Nā alꝰ: Dixerat: Qui non manducat. ⁊c. i. discernit inter comestionem ⁊ cibaria. Et posset aliq̄s q̄rere: est ne aliq̄s q̄ discernat: Rñdet: ita. Nā alꝰ iudicat: id ē eligit. p Die: ad abstinēdū. q Inter die. i. inī alias diei. Et rōne ꝓpositiōis sumit li die/vl q̄si collective/vl q̄si pluralit. r Alius aūt iudicat. i. eligit/oēz die ee ad abstinendū. s Unusq̄sq̄. Alia rō q̄re talē nō debemꝰ iudicare: q̄ nescimus eius cōscientiā qua intētiōe comedit vel abstinet. t In suo sensu abūdet: i ꝓscientia. Tūc abūdat i ea quādo ipam dirigit/vt bona intentiōe faciat q̄d facit. j. Cor. ij. c. Quis enī scit boim q̄ sūt hominis. Sensus aūt dicit abūdare p similitudinē aquę: q̄ nī abūdat exit alueū suū: Silr abūdat sēsus q̄n rō egredit ad dirigendū opatiōes. Eccl. xv. a. Replevit eū dns spū sapiētię ⁊ intellectꝰ. Prouerb. iij. c. Sapiētia eī eruperūt abyssi. i. corda. v Dño sapit. i. ad honorē cui in hoc se placere credit. x Gratias enim. Hęc est quarta rō q̄re nullus debet iudicare opa alteri⁹. Gratias agit: de cibarijs q̄ māducat. y Et qui nō māducat. i. q̄ abstinet. Et gras agit deo: ꝛc. b q̄ abstinet q̄d debet: q̄ bonū q̄d facit a dño habet: q̄ ei dedit gratiā bñ opandi. z Nemo enī nostrū sibi viuit: q̄d ē q̄n sectat voluptates scz. a Et nēo sibi morit: sicut occidētes se ex desperatiōe. Hęc enī est q̄nta ratio: quia ad dominū ptinet q̄ comedit vel abstinet quis. Uel/Nemo sibi viuit: spūaliter: id est non habet a se q̄ viuat spūalit/sed a gra dei. Aut/morit: vitijs: q̄ b habet a deo. Siue enī vis ē dicere q̄ nō sūt comedēda q̄ nascuntur ex coitu: ⁊ q̄ i alijs dbꝰ ptibꝰ adhuc mlti sūt tales: excōicentur si non comedant carnes in die natalis q̄n celebrat in die venerꝰ vl mercurij. Uñ etiā tūc fingūt se abstinere causa voti: sz si discutiant/inuentūtur aperte rebelles ⁊ hęretici. Crassitudo ⁊c. imo potius fabe q̄ generāt vētositatem ex q̄ ꝓcedit libido. Sed dicēdū q̄ hęc vētositas cito trāsit.

a Qui aūt infirmꝰ est olꝰ man-
b c ducet. Is q̄ māducat/nō mā-
d e ducātē nō spnat: ⁊ q̄ nō māducāt/manducantē nō iudicet.
f g Deꝰ enī illū assūpsit. Tū quis
h k es q̄ iudicas alienū ſuū: Dño
l m suo stat/aut cadit. Stābit aūt.
n o Potens est enī deꝰ stātuere illū. Nā alꝰ iudicat die inter di-
p q r em: alius aūt iudicat omnē di-
s t em. Unusquisq̄ in suo sensu
v abundet. Qui saput die/dño sapit: ⁊ qui māducat/dño mā-
x ducat. Gratias enī agit deo.
y Et qui non manducat/domino non manducat: et gratias
z agit deo. Nemo enim nostrū
a sibi viuit: ⁊ nemo sibi morit[ur].

Dominio humano. 76. dis. c. vtinā Gen. ix. a. Ex fructibus eoꝝ: Matth. vij. c. Nolite ante tempus iudicare. j. Cor. iiij. a. Si deuotione hoc agit: id est ꝓter deum. Et ne sibi stare arrogent ⁊c. quod facit qui ꝓpria virtute et scientia credit se stare/et non dei gra. In dubijs: i idifferētibꝰ q̄ possūt fieri bono ⁊ malo aio. Die inī posit ū inī die ⁊ die. Ex b patz q̄ li die sumit collective: vl q̄si plura lit. Et ꝓpt hāc ꝓpositionē /inter/h die Amb. Sūt q̄ q̄rta feria edēdā carnē ñ asserūt: sūt q̄ sabbat': sūt q̄ a pascha vsq̄ ad pēthecostē. A charitate q̄ ē mat oim Xtorū recedat: q̄ mat fidei: q̄ ē ꝓ fide. Cōtra. Sup illō Matth. j. a. Abraā genuit ysaac: ysaac aūt iacob. Glo. i. fides spē: spes charitatē: q̄ charitas ē filia spei: ⁊ q̄si nept' fidei: nō q̄ mat. Itē sicut se habet fides ad motū suū: ita se habet charitas ad motū suū: q̄ ꝓmutatim: sicut se habet motꝰ fidei ad motū charitat': ita se habet fides ad charitatē: sed motus fidei generat motū charitatis: q̄ dicit Augꝰ. Inuisa possumꝰ diligere/icognita neq̄q̄: q̄ fides generat charitatē: Immo videt q̄ nulla Xtⁱ generat: q̄ dicit Augꝰ. Uirtꝰ ē bona q̄litas ⁊c. quā deus infundit in nobis oēm q̄ virtutē infūdit deus in nobis: ergo nulla generatur ab alia. Pręterea oēs Xtutes simul sūt natura: quia qui habet vnam/habet omnes: q̄ nulla generat aliam. Solꝰ. Et si motus motum generet non tñ habitꝰ habitū. Uñ non sequit: charitas est mater oim Xtorū q̄ generat oēs. Dicūt enī Xtutes sibīnuicē matres ꝓpt q̄dā q̄ sūt in matre respectu pueri: q̄ est repire i vna Xtute respectu alterius. Dicēdum ergo q̄ sicut mater pficit puerum in nutriendo ipsum: silr charitas quę mouet ad opa: ⁊ sicut q̄si nutrimētū Xtorū pficit Xtutes sic ē mat p educationē: hūilitas Xto p ꝓfuationē: fides aūt ē mat p directionē i opando. Ad illud: fides generat spem/intelligit ⁊c motibꝰ. Ad illud: sicut se habz fides ad motum suū ⁊c. q̄ ꝓmutatim ⁊c. nō sequit. Eadē enī rō ne posset probari q̄ vis rōnabilis generat cōcupiscibilē: q̄ sicut se habet vis rōnabilis ad actuz suū: ita vis concupiscibilis ad suum: q̄ ꝓmutatim ⁊c. sed actꝰ vis rōnabilis generat actus vis ꝓcupiscibilis: eo enī q̄ cognoscit q̄d delectabile ⁊ bonū appetit illud: q̄ vis vim generat. Dicēdū q̄ q̄ nō tenet in rebꝰ diuersoꝝ generū. Uirtꝰ aūt ⁊ motꝰ siue actꝰ diuersoꝝ sūt generū ⁊c. Et sic se habet iste hō albꝰ ad suā albedinē: ita se habet iste hō niger ad suā nigredinē: q̄ ꝓmutatim / sicut se habet albedo ad nigredinē: ita iste hō ad illū boiem: sed hęc albedo ⁊ illa nigredo sūt diuersaꝝ specieꝝ: q̄ ⁊ illi duo boies. Qui abstinet dño: id est ad honorem domini facit: Contra. Qui facit aliquid ad honorē dñi/largitatē eiꝰ ostēdit: ꝫ hoc nō facit q̄ abstinet: imo potiꝰ iste q̄ largit comedit vt fuiat dño. Solꝰ. In b solo q̄ abstinet/nō honorat deū: sz in b q̄ amore dñi abstinēdo refrenat ꝓcupiscētiā/q̄ dei silitudinē destruit in boie. Abstinet q̄ vt i eo seruet dei silitudo/⁊ sic honorat dñm. Memo enī fideiliū viuit spūalit. s. in Xtorib⁹ suis. i. suę volūtati. Cōtra. Mōne volūtarie opat sm Xtutes: q̄ suę volūtati viuit. Solꝰ. Suę voluntati ꝓpe tñ itellige. Volūtas enī q̄ q̄s viuit spūalit i Xtoribꝰ/cōmunis ē volūtati dei: q̄ aūt ē vt in delitijs viuat ꝓpria ē eiꝰ. Sz deo qui legem dedit. Phil. j. c. Mihi viuere christꝰ est. Gal. ij. d. Uiuo aūt iā nō ego ⁊c. Cozonat: si viuit in Xtoribꝰ. Dā nat: si sibi viuit. In cuiꝰ morte baptiçati smus. i. ad silitudinē mortis eiꝰ: q̄ q̄si cōsepelimur i aquā. s. vj. a. Et nos semel. i. ꝓfecte mortui. Sic nostrę laudis non erit finis. Esa. lj. b. Gratiarumactio.

Expositio Glo.

Ꝟ a Siue enim viuim⁹ dño. i. a dño habem⁹. b Siue /scz moriamur ꝛc. dñi sumus/serui. Est sexta rō. Vel / Dñi sum⁹. i. a dño iudicādi. c In hoc enim. Septima rō. d Et ꝛ viuoꝝ ꝛ mortuoꝝ dñet: ꝛ si dñak eis/habet eos iudicare. Et loqk̄ ꝫ q̄dā hereticos q̄ dicebāt q̄ tm̄ post hāc vitā babz ꝛ⁹ iudicare homines nō i vita p̄sēti.

In hoc. i. ad ℔ vel ad ℔ significādū. e Tu aūt q̄d iudicas: ex q̄ christ⁹ retinuit sibi iudiciū: f Quare spnis fratrē tuū: postq̄ iudicasti ipm esse malū: Esa. xxxiij. a. Ue q̄ spernis: nōne et ipse spernetis: g Ante tribunal christi.

Jaco. 4. c

De. peni. et remiss. cū ex or.

a Siue enim viuimus/dño viuimus: siue morimur /dño morimur. Siue ergo viuimus/siue morimur/dñi sumus. In hoc enim christ⁹ mortuus est ꝛ resurrexit/vt ꝛ viuoꝝ ꝛ mortuoꝝ dominet. Tu aūt q̄d iudicas fratrē tuū: aut tu q̄re spernis fratrē tuū: Oēs enim stabim⁹ ante b tribunal christi. Scptū ē enim: i Viuo ego dicit dñs: qm̄ mihi ℔ flectet oē genu: et ois lingua m ꝓfitebit deo. Itaq̄ vnusq̄sq̄ n nostrū ꝓ se rōnē reddet deo. Mō g̃ amplius inuicē iudicem⁹. p Sz hoc iudicate magis/nē po q natl offendiculū fratri vel scādalū. Scio ꝛ confido i dño iesu: r

Sz quērit de ℔ q̄d dicit hic Glo. Postremo regnabūt cū illo vt sint in regno ei⁹: sz etiā modo sic regnāt ꝛ sūt i regno ei⁹. i. in regno militātis eccliē. Sol. Regnū appellat ℔ triūphantē eccl̄iam: i q̄ pfecte regnat christ⁹ eo q̄ nullaz ibi patit ꝓtradictionē: in militāte aūt multas patitur ꝓtradictiones: et ideo nō est ita ꝓprie regnū. Pior. i. fidelium. Alioqn/nisi eēnt de eccl̄ia. Nec ad altare dei fieret mēoria eoꝝ. Ad ℔am: oratiōes fiūt ꝓ fidelib⁹ viuis ꝛ mortuis in ipsa missa. Vel hoc itelligit q̄tū ad diuisionē hostie: cui⁹ fiūt tres ptes: Quaꝝ vna pomit in sanguine ꝓ viuētib⁹: qz sanguis sedes est aīe a q̄ est vita. Alia reseruat donec post ꝓ illis q̄ sunt adhuc in purgatorio/expectātes stolā aīe: ꝛ post/stolā corporis. De hoc q̄ dicit post/modo nō obseruat. Tertia g̃ sumit significat iā receptos in gl̄ia ꝛ regnātes. Et est argumētū q̄ nō valet sacramētū altaris illis q̄ nō sunt mēbra christi: vñ nō valet illis q̄ sunt in inferno. Et nota totā Glo. ab illo loco. Aie piorū mortuoꝝ: vsq̄ Mēbra sūt ei⁹. Sed quērit: exquo defuncti sūt: nō sūt / g̃ nō sūt mēbra ei⁹. Preterea fm hoc illi q̄ sunt in purgatorio sūt de eccl̄ia. Cōtra. Mō sunt de triūphāte: constat: ꝛ de militāte quō sūt: Et dicēdū q̄ adhuc sūt ō militante/ large: militia enim nō solū ꝓsistit i ipugnatiōe/sz etiā i sustinētia: ipi aūt sustinēt. Ad illō Exq̄ defuncti ꝛc. dicēdū q̄ licz ñ sint: tm̄ sūt mēbra ei⁹. Et ē silis obiectio ō isto ℣bo: Tu es sacerdos i ętnū: g̃ i triduo fuit hō: sacerdotiū enim hois ē. Sol. Sacerdos fuit: ꝛ tūc rōne characteris sacerdotij q̄ mansit in triduo in aia christi: similiter et hoies dicunt mēbra christi ꝛ eccl̄ie. Facta captiua/necessitate moriēdi ꝛ necessitate peccādi. De cęlo missit. Pś. in persona humani generis: Emitte manū tuā de alto. Me opus eius periret ꝓ q̄bus mortuus est: ergo si christ⁹ nō fuisset mortuus: q̄libet hō periret ętnaliter. Cōtra. Abraam ꝛ alij sancti digni erant vita ętna: ergo eis redderet. Et dicēdū q̄ nō/ppter exceptionem cōtra originale. Resurrexit vt iustificatos secum viuere faciat: ergo resurrectio christi est cā nr̄e iustificatiōis. Sz quę cā: Et dicēdū q̄ ibi nō dic̄ causā/ sed signū. i. resurrectio christi fuit signū nr̄e resurrectiōis spūalis. Vel resurrectio christi ē causa motiua nostre iustificationis hoc modo. Ex hoc enim q̄ credimus christū resurrexisse a mortuis/accingimur ad bene operās/dū/vt ꝛ nos cū ipso resurgamus. Tu autem manducans omnia: non facis differentiam in cibis. Causas dñudicabit. Unde Hiere. xxix. f. Ego sum testis ꝛ iudex. In Esaia. xlv. d. In memetipso iuraui dicit dominus. Et j. Mihi curuabit omne genu ꝛc. Non reprehendamus: sic inhibetur iudicium ꝓsumptiōis. Vel si aperta sint ꝛc. vt de sanitate desperemus: sic inhibetur iudicium diffinitionis. Nota Glo. In his enim duobus ꝛc. vsq̄ ibi: Nolite iudicare Mat. vij. a. r Scio ꝛ confido: Dehortat⁹ ē eos a causis discordię g̃ pacē mutuā impediūt: hic remouet causaz ꝛ originē iudicioꝝ: q̄dā enim quersi ꝛ iudęis dicebāt g̃dā cibaria eē immūda: fm q̄ ꝓcepat dñs Leuit. xj. b. vbiq̄: ꝛ iō iudicabant g̃tiles q̄ nō

Ad litteram

r Scio ꝛ cōfido ꝛc. Absoluit a lege: q̄ ad cerimonialia. Nihil cōmune. i. immundū per ipsum: id est post eius aduentū: fm negatio includitur ꝛi per ipm: id est post eius aduentū facuz est q̄ nihil cōe sit. Vel ꝓ ei⁹ creationē: fm ℔ negatio icludit. i. nulla res habet ex creatiōe immūditiā. Sz videk hęc Glo. sibi ipi ꝓtraria. Ex hac enim vltima ꝓte manifeste patet q̄ apli aduentum christi erant

Expositio Glo.

Pś. 87.

Exposītio Glo.

Pś. 83.

Pś. 1.

Pś. 42.

Pś. 143.

Aldol

Esa. 45. d

Pbil. 2. b

23. q. 4. c. Si quis a cathol. et c. fone. C

23. q. 4. item cum paulus.

gētiles q̄ nō discernebāt in cibis: gētiles ecōuerso dicebāt eos iudaizare cū euangelio. Continua sic. Dico: ne ponat' offēdi culū frīb⁹: z maxime i discretiōe cibox: qz Scio z p̄ id ē/ cō fido. Cōfidebat eīn christū ee finē leg': vñ z tā legalia cessa/ re: z ita nō erat faciēda ciborū discretio. a Qz nihil cōe p̄ ipm. Duplicit legit: qz negatio pōt includere hāc determiati onē p̄ ipm: Et loq̄t more iudeox appellātiū cōe īmundū. Sic loq̄t etiā dīs Mat. xv. b. Māducare cōib⁹ manib⁹ nō coinq/ nat hoiem. Judei eīn qz q̄busdā cibarijs nō vtebant p̄t p̄hi bitionē leg': p̄t quā p̄ īmūdis habebāt: gētiles p̄o eis cōiter vtebant: p̄t hoc no/ mē cōitatis ad īmū/ dā transtulerūt. Vel a valis sūptū ē: q̄ cū añ sanctificationē ta bernaculi i cōmunes vsus eēnt sanctificata tabernaculo/ ea nō licebat in cōmunes vsus transferre. Vñ illa sancta dicebant: z ea in q̄b⁹ cōmunes vsus fiebāt/ īmūda vocabāt: z ex b̄ silr i ci bis dixerūt cōes eē īmūdos. Lege q̄ sic. Nihil cōe p̄ ipm: id est nihil habet ex creatiōe qō sit īmūdū. Vel vt negatio ex/ cludat a determinatione. i. p̄ ipm factū est qñ venit q̄ nihil es/ set īmūdū: qz ipse finis ē leg': vñ redierūt cibaria ad mūdiciā quā ex creatiōe habuerūt. b Nisi ei q̄ existimat. j. Timo thēi. iiij. b. Ois creatura dei bona z̄. sanctificat eīn p̄ x̄bū dei z oīonē. Sz p̄. Act'. xv. e. dicūt: Visū ē spūisctō z nob nihil vl tra iponere vob oner'/ nisi vt abstineatis ab īmolatis simula/ crorum z sanguine z suffocato z fornicatione: z scripserunt ibi apl̄i p̄uersis de gētib⁹: q̄ nos debem⁹ ab his abstinere: z hos ci bos p̄ īmundis habere. Ad idē sup Ezech. xliij. g. Oē morti cinū z a bestia captū de auib⁹ z pecorib⁹ nō comedāt sacerdo tes. Ibi Glo. Hieronymi. Juxta lram oī generi electo regali z sacerdotali. i. christiano: q̄ō vnctū ē oleo spūali: Hęc p̄cepta p̄uenīt vt morticinū nō comedāt: tā de auib⁹ q̄s pecorib⁹: cu/ ius sanguis effusus nō est: q̄ō in Act'. apl̄or dicit suffocatū: q̄ necessario obseruāda: apl̄or de hierusalē monet epl̄a/ z captū a bestia: qz p̄ ipm silr suffocatū ē: Et p̄dēnat sacerdotes q̄ i tur dis siceduł/ glirib⁹/ z hmōi: hęc audiātate gulę nō custodiūt. Quid ē q̄ q̄ dic Apl's: nihil cōe. Sol'. Q̄ō dic Apl's vez ē vt lacet: licet eīn oia comestibilia comedere nisi sciant eē ī salutē corpis. Ad id q̄ō dicit in Act'. Rides⁹ q̄ p illa x̄ba voluerūt dicere apl̄i illud Titū. ij. c. Sobrie z pie z iuste viuam⁹. Jn b̄ eīn q̄ eis p̄hibēt fornicationē/ intelligit sobrietas. Jn b̄ eīn q̄ cultū idolox pietas. Jn b̄ q̄ abstinere a suffocato z sanguie iu sticia. i. vt nō occidāt p̄ximū: nec ei malefaciāt. Vel ad litterā eis p̄ceperūt ab his abstinere vt sic pacē haberēt cū cōuersis: de iudeis: q̄b⁹ hęc erāt abominabilia: Sz postea retractatū ē ab apl̄is: licet nō inueniat scr̄tū: sicut hic retractat Apl's. Ad illō Hieronymi dicim⁹/ q̄ b̄ dicit qz cū bō naturalit abhorreat co medere reliq̄as lupi z aliox ferax: vix pōt eē q̄n hęc comedāt ex libidine/ z nō p̄t necessitatē. Vñ patet in fine Glo. q̄ b̄ dicit ꝯ sacerdotes q̄ auiditate gulę comedebāt talia. Nisi ei q̄ exi stimat. Glo. Apō istū ifirmū īmūdū ē q̄ō putat nō eē edēdū.

a quia nihil cōmune p̄ ipm: nisi ei q̄ existimat q̄d cōmune esse/ illi cōe est. Si eīn p̄pter cibū frat' tu⁹ p̄tristat/ iā nō fm cha/

c Cōtristat: q̄ō min⁹ est q̄s scādalizari. d Nō fm chari tatē: imo ꝯ charitatē ambulas. Vñ min⁹ dicit: z plus signifi cat. e Perdere. i. occasio esse p̄ditiōis. f Pro q̄ chri/ stus: tāti fecit q̄ mortu⁹ ē. g Nō q̄ blasphemet bo/ nū nr̄m: comestio nr̄a q̄ i se bona ē. Judei eīn videtes q̄ gē

Expositio Glo. c

tiles nō distin guūt inter cibos: q̄ p eius aduētum est q̄ nihil cōmune sit. i. īmūdū. Dicēdum: etsi in se essent omnia munda: q̄dam tñ erāt īmūda a legi: p̄hi bitione. Hanc remouet: qz finē legalibus imposuit. Unde hic Glo. absoluit nos a lege. i. a legaliū obseruatiōe. Tractū a'va sis. Numeri. vij. b. de vasox inunctiōe: et Exo. xxx. b. Jtē de vasis babet. liij. Regl. vij. g. Ppl's dei. Deut'. vij. b. peculia/ ris. xxvij. b. Pars aūt dñi ppl's ei⁹. Exo. xix. c. Eritis mihi in peculiuz de cūctis populis. Alij cōmunes z īmundi. Vñ dīs loquēs more iudeox/ ait Mat. xv. c. Nō ē bonū sumere panē filioy z̄. Cibos tñ dicebāt eē mūdos p̄cessos ex lege Leuit'. xj. b. Deut'. xiiij. a. Dīs i euāgelio Matth. xv. a. Est infirm⁹ in fide: qz non credit q̄ cessent legalia etiā post q̄ filius dei venit z passus est. De q̄. ꝯ. eodē. Apud istū īmūdū est q̄ putat non esse credēdū: ꝑ nō nisi qz hoc dictat ei p̄sciētia q̄ cōstat erronea q̄ p̄sciētia erronea ligat. Me ponas offendiculum vel scādalū: Opatio vel dictū alicui⁹ dicebat offendiculū qñ p̄t dictū vl factū ei⁹ aliqs fidē habēs resiliebat a fide: vel qñ de boc pęni tebat q̄ venerat ad fidē: licz adhuc nō recederet a fide: Scāda lum vero dicebatur/ quando per factum vel dictum alicui⁹ / fides z ea q̄ fidei sūt vertebantur in tędi/ um. Et sic patet q̄ minus erat scanda/ liçare aliquem q̄ of/

ritatem ambulas. Noli cibo f tuo illū pẽrdere p̄ quo chri s stus mortuus est. Non ergo blasphemetur bonū nostruz.

fendere/ vt. ꝯ. dixit Glo. Jn quo peccas. s. q̄ non ambulas fm charitatē: ꝑ q̄ dat elemosynā z non ex charitate/ ꝑ naturali pietate/ nō ambutat fm charitatē: q̄ peccat. Scōm b̄ etiam vi dek q̄ libet teneat facere ex charitate oē qō facit: qz libet te/ nek nō peccare: etsi facit/ nō ex charitate facit: q̄ tenek facere ex charitate q̄cq̄d facit. Jtē q̄ nō ambulat fm charitatē/ peccat z mortaliter: qz de mortali loquit Glo. Sz ois q̄ peccat venali ter/ ambulat nō fm charitatē: q̄ peccat mortalit. Qō etiā alit videk: qz oē dānū spūale in infinitū mai⁹ est dāno tpali: ꝑ oīe peccatū dānificat aiam: qz nō ē malū nisi qz admit bonū: sed q̄ furto dānificat p̄ximū. i. in tpali re/ peccat mortalit: q̄ cū q̄li bet teneat se magis diligere q̄s p̄ximū q̄ dānificat aiam suā p veniale/ mortalit peccat. Sol'. Qui nō ambulat fm charitatē: id ē ꝯ charitatē: sicut illud. j. eodē. Quicq̄d nō ē ex fide/ pecca/ tū est. i. q̄cq̄d ē ꝯ fidē: z sic etiā itelligit illō: Qui ideuote orat/ iudiciū sibi postulat. i. q̄ orat ꝯ deuotionē. Ad illud dicendū q̄ q̄ peccat venialiter/ vel etiā facit aliū peccare venialit: licet nō ambulet fm charitatē: tñ nō ambulat ꝯ charitatē. Ad illud/ q̄ oē p̄ctm̄ dānificat aiam z̄. Dicēdū q̄ iste q̄ facit aliū nimis ri dere vel bibere vt inebriek: nō ītēdit eū dānificare: nō eīn intē/ dit naturalia ei⁹ diminuere: ꝑ ille q̄ furat tpale/ intēdit p̄ximū dānificare: z p̄terea in eo q̄ inebriat/ nō sp necesse est q̄ dimi/ nuank naturalia vel gratuita corrūpank: licet ad tēp⁹ ligek rō. Sz meli⁹ ē dicere sic: P̄ctm̄ nō ē p̄ctm̄ rōne dāni in materia: q̄ñq̄ eīn pl⁹ peccat q̄ sumit modicū q̄d/ q̄ ꝑ q̄ cētū marcas: ꝑ est p̄ctm̄/ qz ex libidie: z mortale/ qz ex mortali: z veniale/ qz ex ve niali. Qui aūt vult possessiōes alicui⁹ in vsus p̄prios z domi niū ipo nescięte vel ꝯ volūtatē ei⁹ trāsferre: nō pōt ꝑ facere ni/ si ex libidine mortali: q̄ aūt inebriat aliū/ pōt ꝑ facere ex libidi/ ne veniali. Quātū valeat sal⁹ fratris. i. quātū debem⁹ diligere salutē frīs. Friuola facere: q̄ ē distinguere i comedēdo hoc vel illud. Per hoc minimū cętera bona nō obfuscank. Sed aut ap pellat minimū veniale: aut itelligit de mortali. Si minimū ve niale: sic nō p̄gruit auctoritas Ezechielis: quā inducit ad con firmandū hoc. Si appellat minimū mortale: quomodo ergo vez est q̄ sit minimū cum sit maius in infinitum oīni veniali. Sol'. Loquit Glo. de mortali qō dicit minimū: qz de re mini/ ma. i. ꝺ cibo z potu: Vñ in ezechiele. xviij. e. Jesus ē. Quia no/ cet/ comestio. s. Abstine qz nō ē cā regni dī: Immo videk: fact⁹ comedēdo pōt mereri regnū gei: z ad meli⁹ sustinēdū laborem p̄ dño: P̄ęterea hoc nō intelligit tñ de illis q̄ comedebāt cū scādalo fratris: ſz z de illis q̄ abstinebant: abstinētia q̄ nō ē cau/ sa regni dei: q̄re q̄ tñ cōmēdak i sacra scr̄tura/ vt Numeri. vj. p totū de naçareis. Et Hiere. xxxv. b. de rechabitis q̄ nō bibe bāt vinū. Et Luc'. j. b. de iohāne baptista. Vinū z sicerā non bibet. Sol'. Comestio vel abstinētia dicit nō esse cā regni dei: id est nō est de necessarijs ad regnū esse. Comedere eīn nō ē ex se vel in se meritoriū/ nec abstinere: z etiā nō est in p̄cepto. Qō si esset p̄ nullū scādalo omitteres. Ex hoc videk q̄ illa q̄ nō exi gunk ad salutē de necessitate/ vel nō sūt in p̄cepto: oīa debeāt dimitti p̄pter scādalū fratris. Ad q̄ō facit Glo. sup illud Mat thei. xviij. a. Quicūq̄ scādalizauerit/ vnū z̄. sup habita ē. Sz ex hoc videk q̄ libet teneat nō repetere sua si credat hoc esse c in scādalū illius

tiles nō distinguūt int cibos/dicebāt:leccatores sūt/nihil credūt:ꝛ ē hui⁹ ꝓma cā q̄re scādaliçāt. a Nō est eīn regnū. Hoc ē scōa cā.i.regnū dī ñ acq̄rit ꝑ cibū vl potū. Glo. Nō em̄ cibo⁹ vsus ꝛc. b Gaudiū i spūsctō.i.ō donis spūssicti hilarit ꝛc.gr̄arūactiōe accipiēdo:vl.i.a spūsctō. c Qui em̄. Bñ dico q iusticia vr̄a ꝛc. ꝛ ē causa regni. d Qui em̄ seruit:in his trib⁹ christo. e Placet deo:ꝑ gaudiū i spūsctō. f Et ꝓbat⁹.i.approbat⁹ s Hoib⁹:fm iusticiā ꝛ pacē. b Itaq;. Redit ad ꝓncipale remot⁹ causis iudęo⁹: ꝑ q̄b⁹ pax impediebat:ꝛ iuitat ꝓcludēdo ex p̄dict⁹ ad pacē. i Edificatiōis.i.ꝑfirmatiōis i bono. l Op⁹ ōj. Glo.q offēdiculū scādaliçādo primū. Nota Glo. nō ꝓpt pozcū ꝛc. Si em̄ ꝓpt cibū ꝛc. Ofidit q ꝓpt abstinētiā nr̄az ñ vebem⁹ fres nr̄os scādaliçare. Nō fm charitatē ābulas.j.Cor⁹.x.g. Si q̄s aūt dixerit:b īmolatū ē idol⁹: nolite māducare ꝓpt illū q̄ idicauit.i.ne iste credat q i honore idoli māducet⁹. Noli cibo tuo illū ꝑdere,ꝑ q̄ christ⁹ mozt⁹ est.i.Cor⁹.viij.c. Si em̄ q̄s viderit eū q̄ habet ꝓsciam. a Nō est regnū dei esca.j.Cor⁹.viij. c. Esca em̄ nos nō cōmēdat deo. Aug⁹ in.iij.li. de doctrina christiana. Fieri em̄ pōt vt sine aliq̄ vitio cupiditat⁹ vel vozacitatis ꝓciosissimo cibo sapiēs vtat:insipiēs aūt fetidissima gulę flāma inardescat: ꝛ sanct⁹ quisq; maluerit moze dñi pisce vesci/q̄ lenticula moze esau nepot⁹ abraę:aut hozdeo moze iumētoz:nō ꝓpkea ꝓtinētiozes nob⁹ sūt plerq; bestię:q; vilioz⁹ alunt esc⁹:nā in oib⁹ hmōi reb⁹ ñ ex eaz rez natura q̄b⁹ vtimur/sz ex cā vtēdi ꝛ mō appetēdi vel ꝓbādus vel īpzobād⁹ est:supple bō. b Sed iusticia ꝛ pax ꝛ gaudiū ꝛc. est regnū dei.i.causa cōgregādi cū deo. His trib⁹ ordinauit nos ad ꝓximū:cōtra tria q̄b⁹ nos male habem⁹ ad eū. Primū est nō reddēdo q̄d suū est:secūdū in auferendo q̄d suū est:tertiū ꝝo imptiēdo q̄d suū ē. Justicia reddim⁹ ei q̄d suū ē: pace nō auferim⁹ :gaudio cōicam⁹. Hęc habenť in trib⁹ p̄cept⁹. Matth̄. vij.b. Quęcūq; vultis vt faciant vobis hoies ꝛc.i.reddite eis q̄d suū est. Tob.iij.c. Nō facias alij ꝛc.i.nō auferas ei q̄d suū est. Itē Leuit⁹.xix.d. Diliges ꝓximū tuū sic teipm.i.sic vis tibi cōicare tua: sic cōmunica ꝓximo. e Placet deo ꝛ ꝓbat⁹ est hoib⁹:sicut moyses dę q̄ Eccī.xlv.a. Dilect⁹ deo ꝛ hoib⁹ moyses. b Itaq; quę pacis sūt/sectemur:q; Matth̄.v.a. Bti pacifici. Pš. Pš.33. Pš.75. Inq̄re pacē. Et alibi. In pace fact⁹ ē loc⁹ ei⁹.i.in hoib⁹ pacificis. Hebr.xij.d. Pacē seq̄mini cū oib⁹: i Et q̄ edificatōis sūt/ꝝbo ꝛ exemplo boni opis.iij.Reg⁹. v.d. Biblij ꝓpauerūt ligna ꝛ lapides ad edificādū domū dei. Biblij interꝑtant litterati vel librarij a libra. Hi sūt p̄cipue p̄dicatozes q̄z ꝝba ꝛ opa debēt esse librata:ꝛ tūc cedūt i edificationē alioz. Sz p Pš.120 ꝓtrariū dicit de eis in Pš. Quasi in sylua lignoz securib⁹ excīderūt ianuas ꝛc. Aggei.j.b. Ascēdite in mōtē.i.in ꝙuersatiōnis eminētiā:portate ligna ꝛ edificate domū. k Noli ꝓpt escā destruere op⁹ dei.i.gr̄am i ꝓximo. Ōd significatū fuit.ij. Machab.vj.d. Eleaz⁹ cogebat comedere carnē porcinā/q̄ noluit:ꝛ delatę sūt ei carnes licitę ab inimicis suis / vt ab alijs credet comedere illicitas:ꝛ sic euaderet. Qui rūdit: Nō em̄ ętatē nostrā ꝛc. Utinā a mult⁹ licit⁹ sic abstinerēt theologi. m Bonū est nō māducare carnē. Scādalū oriebat int romanos:q; q̄dā indifferent oia comedebāt cozā alijs: ꝛ quia ꝙ alij discernebāt

Expositio Glo.

in scādalū illius q̄ habet. Itē teneoz pl⁹ diligere aiam ꝓximi q̄z meā:q; si vehement opinoz q scādaliçabit/si repeto mea :teneoz nō repetere. Itē.j.Cor⁹.viij.d. Si esca scādaliçat fratrē meū/nō māducabo carnem in ęternū. Itē ieiunare q̄rta feria q̄nq; est dimittēdū ꝓpter scādalū societatis:ꝛ hoc est bonū:q; cū repetere sua sit indifferens:multo mag⁹ dimittendū. Item j. dicit Glo.Et etiā bona sūt dimittēda ꝓpter scādalū:si intelligit hoc generalit⁹:q; multo mag⁹ indifferētia:si tm̄ de necessarijs ad salutē/nō videt:q; etiā xp̄itas triplex nō est dimittenda ꝓpter scādalū vitę/doctrinę ꝛ iusticię. Sol⁹. De necessarijs ad salutē sine q̄b⁹ nō est sal⁹/nō est dimittēdū ꝓpter aliq̄d scandalū. Ūñ triplex xp̄itas nō est dimittēda:q̄d sic est intelligēdū.i. ꝓtrariū illi⁹ triplicis xp̄itat⁹ nō est incurrēdū:etsi ex hoc scādaliçat aliq̄s. Ūñ nō ē fozmicādū ꝓpt scādalū alteri⁹ :vel comedendū ei q̄ habet ex voto vel p̄cepto:nec ꝓtrariū iusticię iudicādū vel p̄dicādū:ꝙ q̄nq; pōt differri q nō fiat iustū iudiciū ꝓpter scādalū alteri⁹:ꝛ sic⁹ q nō p̄dicetur xp̄itas doctrinę. Ad aliud dicendū q illa dimitti debēt ꝓpter scādalū q̄z vtilitas recipit cōpensatiōnē: vt si vtilitas dimittēdi p̄pōderet scādalo. Ad aliud dicēdū q bū pōt q̄s repetere sua:licet scādaliçet ille a q̄ repetit:q; vtilitas in repetēdo p̄pōderat scādalo:q; sic ꝙseruat vnitas ecclesię:q̄ scinderet⁹ si inuicē auferrēt sibi hoies:ꝛ nullus repeteret. Ad illud Ap⁹li: Nō māducabo carnē ꝛc. dicēdū q tūc erat certū ꝛ manifestū q multi recedebāt a fide,ꝓpter cibos:sed modo non est sic. Si autem probabiliter dictaret mihi conscięntia:q si non comedo de tali cibo/ non scandaliçabitur et si comedo scandaliçabitur /debeo abstinere. Similiter de ieiunio quarta feria/nisi habeam de voto: vel pręcęptum sit mihi q hac die abstineam:tunc em̄ est mihi q̄dāmodo de xp̄itate vitę. Usu eorū nō acq̄ritur regnū dei .i. vsus hoz nō ē necessari⁹ ad acq̄rēdū. Nō em̄ mltū iterest oīno ꝛc. imo mltū:q; crapla etiā mozbū cozpalē generat. Et dicēdū q: Glo.seipsam soluit cū addit Pro valitudinis suę necessitate. Scio abundare. Phil.iij.c. Sic iustificat.i.ꝓbat Matth̄.xj.c. Ut fratri facias: Matth̄. vij.b. Tob.iij.c. Quę est effect⁹ iusticię:q̄ pax nō est xp̄⁹:sed effect⁹ xp̄itat⁹. Ad idē in libro de ciuit.dei. Pax ē ordinatissima ꝛ ꝓcordissima societas fruēdi deo inuicē:nō est q̄ xp̄⁹. Contra. Discordia est vitiū:q̄ ꝓcordia est xp̄⁹:ꝛ idē ē ꝓcordia et pax:q̄ pax est xp̄⁹. Sol⁹. Pax nō est xp̄⁹ ꝙ stat⁹ ꝛ effect⁹ xp̄itat⁹. Postq; em̄ q̄s dju exercitat⁹ est in ope xp̄itū/habet pacē pectoris ꝛ ad ꝓximū. Sz ꝓcordia sumit duplicit. Uno mō idem est q̄d pax:ꝛ est effect⁹ māsuetudinis:sicut habet sup Matth̄. v.ꝛ nō est xp̄⁹. Christ⁹ q̄ nulli scādalū fecit. Contra. Esa. viij.c. Erit nobis in sanctificationē: duab⁹ aūt domib⁹ israel in lapidem offensiōis ꝛ petrā scandali. Itē Matth̄.xv.b. Scis q: pharisęi audito hoc xp̄o scādaliçati sūt:q̄ dñs eos scādaliçauit: q̄a scādaliçare est dicto vel facto minus recto alij occasiōnē ruinę dare. Ipse aūt nulli vdit:licz mltū eo offēdert se:sicut si aliq̄s pcureret ad pietē:parties nō offenderet eū/ꙙ ipse seipm. In genesi.j.d. Esau lentes. Gen̄. xxv.d. Judęi carnes. Exo.xvj.c. Od⁹.i.mana dabat ꝛc.i q̄ ibiabat Mūeri.xj.c. Pluebat mana Exo.xvj.c. Et vt sciremus:vt ꝓsecutiū/nō causale.i.ex hoc/ scimus q: creatura dei nō ē i culpa:ꙙ iobedięntia p̄mi hois. Creatura dei omnis bona est.j.Timoth̄.iiij. a. Inobedięntiā cōtumacē. Deut⁹.xxj.d. Nō ꝓpter pozcū.i.nō ꝓpter delicatū cibū. Obsonij timeo:q̄d ē cib⁹ sumpt⁹ ꝓtra sōnū. Od cibo cēt vsui: id est q̄d necessariū erat in vsu ciboz. Manducare. Gen̄.ix.a. Helię cibo carne.iij.Reg⁹.xvij.a. Ūñ ibi dr: Pręcępi coruis vt pascāt te. Johānē ꝛc. Matth̄.iij.a/ Dauid ꝓpt aquę vsidentiū.ij.Reg⁹.xxiij.c. Et .j. Parał⁹.xj.d. vbi habet/q cū dauid desideraret aquā de cisterna bethleē:q̄dā exponētes se piculo mort⁹ ꝑ mediū hostiū attulerūt de illa aq̄:dauid aūt noluit bibere/dicēs q ꝑciū sanguinis erat. Regē nr̄m nō de carne:ꙙ de pane. Mat.iij.a. Scādaliçat.i.ꝓtristat. Silē.ꙙ.eodē. Scādalū.i.ꝓtristationē. Et nota q offendiculū est qñ q̄s ꝓpt mala opa credētiū recedit a fide suscępta: Scādalū siue ꝓtristatio ē qñ q̄s ꝓpter mala opa ecclię pęnitet de fide suscępta/ꙙ tñ nō recedit a fide. Infirmari aūt dicit q̄s qñ ꝓpter mala opa credentiū vertit in ętdiū/tñ nō recedit nec pęnitet. Sz dubitare incipit. Ex hac dubitatiōe vertit ei fides in ętdiū. Quā.s. fidem. Mul⁹ auferat.i.cui⁹ meritū null⁹ auferre poterit. Nō coram

abstinēte.i.ad

B

Titum.1.d

De.cōse.dist.v. c.ne tales.

g alij discernebāt: Cōtinua sic. Dico q̄ oia mūda sūt: z tñ bonū ē nō māducare carnē: Necz supple facere aliq̄d. a ¶ In q̄ fra ter tuus offendit. Gilbert⁹ exponit sic hec tria x̄ba. b ¶ Offē dit: vt tardius credat. c ¶ Aut scandaliçat: vt pereat. d ¶ Aut infirmat/vt de his q̄ ad fidē ptinēt/dubitet. Bonū est nō comedere. Unde in .xij. libro de doctri na christiana. Quis q̄s aūt reb⁹ p̄tereun tib⁹ restrict⁹ vtit q̄s sese habeant mores eoz cuz q̄bus vtit: aut itēperat⁹/aut superstitiosus est: quis q̄s x̄o sic vtit eis vt metas ꝓsuetudinis bonoz iter q̄s versat/excedat/aut aliq̄d si gnificat/aut flagitiosus est. Aliq̄d significat: hoc dicit ꝓpter ꝓphetas: q̄ q̄nz ad p̄ceptū dñi comedebāt aliq̄ inc̄suleta/ad si gnificādū aliq̄d: Postea sequit. In oib⁹ enī talib⁹ nō vsus: ꝑ libido vtēntis in culpa est. e ¶ Tu fidē quā habes. Posset q̄s secure dicere: possum oia comedere: q̄z pfecte credo oia eē mūda. f ¶ Penes temetipm habe coz̄ā deo. q. d. bene credis: tū ex hac fide noli comedere sic vt scandaliçes ꝓximū tuū q̄ abstinet ab aliq̄b⁹. Uñ Glo. dicit Coz̄ā deo/nō coz̄ā abstinente/ne ei noceas. g ¶ Beat⁹ q̄ nō iudicat. Posset q̄s dicere: romani gētiles erāt: vñ q̄z credebāt oia mūda/poterāt nō indifferēter comedere/q̄ falsū est: q̄z petrus a paulo redargutus est: eo q̄ cibaria vcerneret: licet crederet oia esse munda habitans inter gētes: Gal. ij. b. Propter hoc addit. Beatus q̄ nō iudicat semetipm. i. ꝺdēnat se facto ꝓriū faciēs x̄bis salus: q̄z Prouerb. vj. a. Illaq̄t⁹ es x̄bis oris tui z capt⁹ ꝓpriis ꝼmonib⁹. Luc. xix. d. Ex ore tuo te iudico ꝼue nequā. Prouerb. xij. c. Qui ꝺtrahit alicui rei/ipse se obligat i futurū. Hic nota Glo. Beat⁹ q̄ nō aliud facē z. h ¶ Qui aūt discernit: q̄dā mūda: q̄dā īmūda. i. comedētē simplicit faciētia īmūdū. i ¶ Si māducauerit: cū illa ꝓsciētia oia indifferēt. k Dānat⁹ ē: q̄z nō/māducat/ex fide. Nō ex fide. i. ꝯ fidē. i. ꝯ discretionē aboz quā faciebāt q̄ ē ꝯ fidē: q̄z recta fides ñ discernit i cibis. Glo. ꝯ fidē vticz edit. l Oē aūt q̄ nō ē ex fide pctm̄ ē. Glo. ois infideliū vita peccatū est.

Expositio Glo. * abstinēte. i. ad ostētationē. Qui nō facit se dānabilē in eo q̄ bonū esse iudicat: Ille ē beat⁹. Si aliq̄s simplex credit simplicē fornicationē esse bonū: et cognoscit mulierē causa p̄olis: ergo talis beatus est. Cōtra. Peccat mortaliter. Sol. In eo q̄ bonū esse probat vel iudicat ꝼm synderesim: aut p̄ certā cognitionē z verā: sed talis p̄ errorē pbanthasiç iudicat simplicē fornicationē esse bonū. Sed illuz ꝓpzio iudicio censet fore dānādū q̄ qō dicit se nō vbere facere facit: ergo ois peccās venialiter est dānandus: sed nullius est dānādus nisi ꝑ mortali: ergo ois peccans venialiter/peccat mortaliter. Sol. Hec negatio non p̄t determinare hoc verbum vbere: z sic falsa: vel li facere: z sic vera: id est q̄ qō dicit se vbere nō facere facit/damnādus ē. Qō nō est ex fide. i. qō est cōtra fidē: id est ꝓtra ꝓscientiā: et sic negatio sonat in ꝓtrarietatē. Silr intelligēdū est: hec est fides catholica quā nisi quisq̄ fidelit firmiterq̄ credidit z. ideſt si aliq̄d de his discrediderit. Multi enī simplices sūt q̄ nō oia illa q̄ sunt in illo symbolo credūt: z de multis istoz nūq̄ cogitauerūt. Quāuis enī fiat etiā qō bonū ē: etsi nō faciēdū credat: vl faciēdū vt fit pctm̄ ē. Exꝺ videt apte q̄ ꝓsciētia erronea liget: ꝫ ꝼm Bo/ cū deus pnioz sit ad miserādū si aliq̄s faciat qō ē ꝼm ꝓsciētiā suā/etiā si sit malū debet remūerari. Pzeterea si faciat aliq̄d ꝓtra ꝓscientiā: licet sit de genere bonoz/peccat: q̄ eadē rōne si ꝼm ꝓscientiā facē aliq̄d qō sit de genere maloz/erit ei meritoriū. Ul dicas/ quare nō: Itē ꝓscientia erronea facit de indebito debitū: q̄re ergo nō similit facit de illicito licitū. Et ꝺ videt q̄ illud Matth. x. d. Qui recipit ꝓphetā in noīe ꝓphetę/ mercedē ꝓphetę recipiet: id est ac si recꝑisset ꝓphetā: ergo eadē rōne si faciat malū qō credit bonum/mercedē recipiet: z sic ꝓsciētia de illicito facē licitū. Sed q̄ ꝓsciētia nō liget/videt q̄ si q̄s teneat sequi ꝓscientiā suā erroneā: hoc est in p̄cepto: Sz vbi

a fráter tuus offendit/áut scandaliçat/áut infirmat. Tú fidē quā habes pénes temetipm: habe coz̄ā deo. Beat⁹ q̄ nō iudicat semetipm í eo qō ꝓbat.
b Qui aūt discernit/si mándu-
k cauerit dāmnat⁹ est: quia non
l ex fide. Oñe aūt qō nō ē ex fide/peccatū est. ¶ Ca. XV.
m Debemus autem nos firmiores imbecillitates ifirmoz sustinere.

nusq̄ iuenit: q̄z nulla lex ligat ad impossibilia: sed p̄ceptū est: Non fornicaberis: sic ita q̄ ꝓsciētia dicet alicui q̄ nō: si q̄ hec ꝓsciētia ligat tāq̄ p̄ceptū dñi/tā lex dñi ligat istū ad duo opposita: z ita facē eū pplexū. Pzeterea ꝓsciētia aut ē liber/aut ē vt doctor: ꝺ si liber aut doctor doceat erroneū: null⁹ tenet eū seq̄ q̄ null⁹ tenet seq̄ silr ꝓsciētiaz erroneam: Itē Ben. xxij. a. p̄cepit dñs abzaę vt i molaret filiū suū: ꝺ postea q̄n extendit manū suā ad īmolādū eū/ p̄cepit ei oppositū: z ita secūdū p̄ceptū reuocauit p mū: ꝺ ꝓsciētia ñ mag⁹ ligat q̄ p̄ceptū dñi: q̄ p̄ceptū dñi euacuat ꝓsciētiā q̄ est ꝓtra illud: q̄ i tali casu nullo modo tenet q̄s sequi ꝓscientiā erroneā. Sol. Quidā dicūt q̄ hō ad ꝓscientiā erroneā manēte ea pplex⁹ est/sed nō simpliciter/sed quātū est cū erroze: z ita dicūt q̄ lex dñi ligat ad opposita/nō simpliciter/sz cū erroze cōsciētię. Alij distinguūt q̄ q̄dā actiones sūt formatę: q̄dā deformatę: q̄dā indifferētes: q̄ si ꝓsciētia cadat supza actionē deformatā/vt est nō vbere credere deo nō ligat: si aut cadat supza indifferēs/ligat. Si q̄ras: ex quo p̄cepto dicūt: ex illo Job. xiij. c. Uoca virum tuū. i. ꝓscientiā. Et Esa. xlvj. c. Redite p̄uaricatores ad coz. Alij dicūt q̄ null⁹ tenet seq̄ ꝓsciētiā erroneā: tū si facit ꝓtra ꝓscientiā/peccat: nō q̄z ꝓtra ꝓscientiā: ꝺ q̄z facit illud ex libidine z p̄cepto dei: ex alio nō p̄t facere erq̄ dictat ei ꝓsciētia ꝓriū. Ad illud: Deus ꝓpioz est ad miserendū z. patet q̄ hoc qō dicit hic in Glo. Ignorātia q̄ est ex culpa nocet. Ignorātia enī habet inducere malū/nō bonū/sed potiꝰ excludere: Per ꝺ etiā soluit ad secundū: Ad illud: ꝓsciētia facit de indebito debitum: scōm vltimā respōsionē dicēdū est q̄ falsum est: ꝼm secūdā distinguēdū est de indebito debitū: id est de illo qō debet nō fieri facit debitū/falsū est: vel. i. de illo qō nō ē debitū fieri/vt indifferēs facit debitū fieri: sic verū est/ z soluo vt ꝑus q̄ ignorātia bonū nō inducit. Uel si nō sit faciēdū vt sic peccatū est: q̄ si q̄s oret sine devotiōe cū credat esse orandū cū devotiōe/ moraliter peccat. Sol. Faciēdū duo x̄ba includit in se: debere z facere: si q̄ negatio determinat se debere/falsa ē: si aut ē se facere/vera est. Postea nūq̄ credit. Quia infideliter agit. q. d. nō ex ipa comestiōe peccat: sed q̄z credit cibaria esse īmūda/qō est ꝓtra fidē: eo q̄ christ⁹ finis est legis. Ois infideliū vita/est peccatū. Cōtra. Multa faciūt indifferētia z ex naturali pietate/quoniā dāt elemosynas. Sol. Est peccatū. i. cū q̄dā defectu. Sz videt q̄ nō possit stare hec solutio: q̄z sequit: ois infideliter viuēs vel agēs vehemēter peccat. Ideo p̄t dici q̄ intelligit ꝓprie ois vita infideliū inq̄tū infidelitū: z sic vita infideliū est agere ꝓtra regulā fidei: si aūt agat indifferēs: vel dāt elemosynā ex naturali pietate/nō est actio infidelis inq̄tū infidelis/ꝺ est ei⁹ inq̄tū bois. Prima tñ expositio ꝑbabilis ē: z p̄t cōfirmari ꝑ hoc qō addit in Glo. Mil bonū est sine sūmo bono: ecce defectus. ¶ Expo. Ca. XV.

Debemus. In p̄ma p̄te capituli hui⁹ hortat eos ad grarūactiones. Secūdo de statu suo z quorundā aliorū interserit/ibi: Audaci⁹ aūt z. Tertio salutationē quarūdā p̄sonaz specialiter subnectit/ibi: Salutate priscā z. In p̄ma q̄ p̄te hortat eos ad gratiarūactiones. Primo q̄z de⁹ dedit eis fluēta scp̄turaz ad instructionē z cōsolationē/ ibi: Quęcūq̄ enī scpta sūt. Sz p̄mo hortat eos nō q̄rere ꝓpriā volūtatē: ꝺ magt volūtatē dei z primi. Dicit q̄: m ¶ Debem⁹ aūt nos firmiores imbecillitates infirmoz sustinere z. q̄ signatū est. iij. Reg. v. d. vbi dicit q̄ salomon posuit in fundamēto tēpli lapides grādes etiā p̄ciosos z q̄dratos. Itez Gal. vj. a. Alter alterius onera portate. Eph. iij. a. Obsecro vos ego vinctus in dño vt digne ambuletis vocatione q̄ vocati estis.

Expositio Glo.

m ¶ Debem⁹ aūt z. Sz nos infirmitates debem⁹ sustinere. Contra. Hoc est ꝓpriū q̄ sūt colūnę ecclię. Sol. Sic in ecclia materiali nō tñ colūnę sustinent: sz vn⁹ lapis aliū lapidē: silr

G ne q̄ vocati est cū oi būilitate ⁊māsuetudie cū patia supportā
tes inuicē in charitate. a Et nō nobis placere. Glo. Iste
sibi dī placere ⁊c. b Ɂn bonū: qđ vtile ē. c Ad ędifica
tionē: resume: Nos firmiores ⁊c. Ut placere i bono ad
ędificationē: primo. j. Cor'. x. g. Sine offēsiōe estote iudę
is ⁊ gētib⁹: sic ⁊c. i. sic
placeat vt ex placen
tia sua ędificet pri
mos. d Non sibi
placuit: sz sic scri
ptū. Glo. dic̄ dō pi
Ps. 68. c Ɂmproperia: in
xpis ⁊ fact'. f Ɂm
properātiū tibi.
q: Job. v. d. Qui ñ
honorificat filiū / nō
honorificat patrē q̄
misit illū. g Quę
B cūcq; eī scpta sūt
Ecce q primo hor
tat eos ad gr̄arūacti
ones q ⁊c⁹ tdit eis
fluēta scpturar. Se
cūdo: q̄ hocipm do
nū dei ē. i. agere gra
tias ibi: De⁹ qūt. Tertio hortat vt honorēt deū in mēbr' su
is ibi: Ɂropt qđ suscipite. Quarto oñdit iudęos speciali
ter debere gr̄as agere christo: q̄ specialit ⁊ psonalit missus fu
it ad eos ibi: Dico eī: Quito oñdit debere gr̄as agere deo
maxime q̄ de pura misericordia iustificauit eos p apl'os / ibi:
Gētes aūt. Sexto ꝓbat ꝫ auctoritatib⁹ ꝓphar ibi: Sicut
scptū est: ppt̄ hoc ⁊c. Septimo orat vt ⁊c⁹ eis ꝓferat gra
tiā ad agēdū gr̄as ibi: De⁹ aūt spei. Octauo oñdit se ꝓside
re q̄ ita faciēt ibi: Certⁿ sū. Ubi ibi durat ꝑma ps capituli.
Dicit g: g Quęcūq;. Sic ꝓtinua. Dicit: sicut scptū ē: ⁊ q̄
re scptū ē: h Quęcūq; eī scpta sūt: de christo: ad nostrā
doctrinā scpta sūt / Christi eī vita vitę nr̄ę ⁊ mor⁊ ē disci
plina / dic̄ Glo. i Et ꝑ patiētiā scpturarū: quā docent
scpturę / loquētes de patiētia christi ⁊ sctōr. k Et ꝓsolati
onē. Glo. i. vt p ea scpta doceamur pati ꝓ ꝓximis: ⁊ console
mur in eo p exēplū christi. i. ita sperem⁹ qđ christ⁹ accepit. k
De⁹ aūt patiētię. Oñdit q̄ gr̄arūactio donū dei est: deus
dator patiētię. y. Cor'. j. a. De⁹ ⁊ pr̄ dñi nr̄i iesu christi q̄ ꝓso
lat nos ⁊c. l Idipm. i. vnū ⁊ idē. m In alterutrū. i. vt
vn⁹ sapiat qđ alter sapit. Et hoc: n Scdm iesū. i. ꝑm fidē
⁊ doctrinā ei⁹. o Ut vnanimes vno ore honorifice
tis. i. vt mētis vnitate ⁊ oris ꝓfessiōe reddat' gr̄as deo. ē. x. b.
Corde credit ad iustitiā: ore aūt ⁊c. p Ɂropt qđ. Oñdit
q̄ debem⁹ deū honorare in mēbris suis. q Sicut ⁊ christ⁹
suscepit nos: sic medic⁹ ęgrotos. Un Aug⁹. Venit ad nos
magn⁹ medic⁹: q̄ in mūdo magn⁹ iacebat ęgrot⁹. Oñ offert
alicui cura parochię: dicit illud Esa. iij. b. Non sū medic⁹ ⁊ in
domo mea nō est panis. Sz nō sic qñ offert epar⁹ vel p̄bēda.
Cui dicēdū eēt illō Luc'. iiij. d. Medice cura tetipm. Itē chri
Ps. 89. stus suscepit nos fugitiuos. Ps̄. Dñs refugiū fact⁹ ē nobis.
Esa. xvj. a. Moab esto latibulū eor̄. Itē christ⁹ suscepit nos
pęnā p peccat' nr̄is sustinēdo. j. Pet'. ij. d. Portauit pcta nr̄a
in corpe suo sup li nū. Sic debet vn⁹ p alio sustinere laborē.
r Ministrū fuisse circūcisiōis. i. iudeor̄ qđ⁹ ꝓmie mis
sus fuit: sicut ipe dicit Matth. xv. c. s Gētes: Resume: Di
co gētes debere honorare deū. t Sup misericordia. i. ō
misericordia. v Cōfitebor tibi. i. faciā q̄ gētes ꝓfitebūt ti
bi / dic̄ fili⁹ ad patrē. x Laudate oēs: Incępit oñdere au
ctoritatib⁹ q̄ gētes maxime tenēt ad agēdū gr̄as deo. Adhuc
ĩmorat in eodē. y Oēs gētes: q̄ ad oēs gētes missi sunt
p̄dicatores. Un Esa. xxxv. a. Lętabit deserta ⁊ inuia: exulta
bit solitudo ⁊ florebit q̄si liliū. Deserta sine fructu opis: sola a
dei gratia: inuia / p̄dicatorib⁹. Esa. xliij. d. Jubilate extrema
terrę. i. o vos gētes q̄ dicūt extrema: q̄ iudęi erāt q̄si in vmbi
Ps. 3. lico trę. z a Magnificate. i. magnū oñdite. Ps̄. Magni
ficate dñm mecū ⁊c. Uel a Magnificate. i. magnificabimini

a ēt nō nobis placere. Unusq̄s
q̄ vestrū ꝓximo suo placeat i
b bonū / ad ędificationē. Etenī
o christ⁹ nō sibi placuit: ꝫ sicut
f scptū est: Improperia improꝑ
perātiū tibi ceciderūt sup me.
s Quęcūq; eī scpta sūt: ad no
strā doctrinā scripta sūt: vt p
h patiētiā ⁊ ꝓsolationē scriptu
k rar̄ spem habeam⁹. De⁹ autē
l patiētię ⁊ solatij det vobis id
m ipm sapere in alterutrū ꝫm iesū
o christū: vt vnanimes vno ore
bonorificetis deū ⁊ patrē dñi

p nr̄i iesu christi. Ɂropt qđ su
q scipite inuicē sicut ⁊ christ⁹ su
scepit vos in honorē dei. Di
r co eī christū iesū ministrū fu
isse circūcisiōis ꝓpter verita
tē dei ad ꝓfirmādas ꝓmissio
t nes patrū: gētes aūt sup mise
ricordia honorare deum: sicut
v scriptū est. Ɂropterea cōfitē
bor tibi i gētib⁹ dñe: ⁊ nomi tuo
cātabo. Et iter dic̄: Lętamini
x y gētes cū plębe ei⁹. Et iterum:
Laudate dēm gētes dñm: ⁊ ma
z gnificāte eū oēs ppli. Et rur

in eo vel ab eo: q̄ Cassiod. dicit sup illō: Accedat hō ad cor aī
tū. De⁹ eī nō in se / ꝫ in corde hoīm grādescit. Luc'. j. e. Ma
gnificat aīa mea dñm. Et iter Esa. xj. c. vbi nos habem⁹: In
die illa exurget radix iesse q̄ stat in signū ꝓpl'or: ipm gētes dep
cabūt: Septuagita habēt sic: Jesse q̄ ꝓsurget vt ꝓncep s sit gē
tiū in ipm gētes spe
rabūt: ⁊ erit requies
ei⁹ honor. Apl's aūt
nec ꝟba nr̄a / nec ꝟ
ba Septuagita accę
pit: ꝫ sensū vtriusq;
trāslatiōis / dicens:
Erit:
c ꝟ debet esse in ec
clesia: in eis q̄ nō sūt
ꝑfecti: vt etiā mutuo
se supportēt. Inuicē
curā agere debemus
ex officio charitat': ñ
dignitat': prælati ex
vtroq;. Mō veni fa
cere volūtatē meam
Job. vj. d. Elect⁹ ma
los ō tēplo. Job. ij.
c. Matthęi. xxj. b.

Expositio Glo.

2. Reg. xxi. Ps. 17.

C

Ps. 116.

Spelūcaꝫ latronuꝫ. Hiere. vij. c. Peccata peccātiū in trū ce
ciderūt sup christū. i. passiōes q̄s intulerūt pcta eor̄. Quasi
blasphem⁹: Mō ē hic hō a deo: Job. ix. c. Scpta sūt de chri
sto in diuinis libris. Ex ꝫ patet q̄ ꝫ nomē scptura simplicit di
ctū notat sacrā scpturā. Ubi sup illō Titū. j. c. Cretēses sp mē
daces ⁊c. dicit Glo. Cū tacitis noīb⁹ dicit: sicut scptū ē: ea scri
ptura itelligit / in q̄ est auctoritas dei. Ubi / de qb⁹ diuinis scri
pturis: Dicit sup̄a: sicut scptū est / itelligēs sacrā scpturā. Pa
ti ꝓ ꝓximis. j. Joh. iij. c. In ꝫ cognouim⁹ charitatē dei: q̄m
ille ꝓ nobis aiam suā posuit: ⁊ nos debem⁹ ꝓ fratrib⁹ nostris
aīas ponere. Sperem⁹ qđ christ⁹ accepit. i. ꝓssem⁹ ĩmortalita
tis stolā. Sape idipm: vt sitis sine schismate. Indifferēter: ge
minatio ꝓnois eēntię indifferētiā notat. i. ꝫ notat vnitatē vo
lūtatū ⁊ sēsū: sicut Act'. iiij. f. Multitudinis credētiū ⁊c. Qui
est de⁹ eēntia: nō adoptiōe vel nūcupatiōe sola. Pr̄ christi na
tura ⁊ nr̄i gr̄a: q̄uoce sumit nomē pr̄is: pr̄ christi natura / sic ē
relatiuū: nr̄i gr̄a pat sic ē nomē essentię: ⁊ tota trinitas pr̄ est:
nr̄i gr̄a. Matth. vj. b. Pr̄ nr̄ q̄ es in cęlis. Hāc diuersitatē no
tauit dñs qñ dixit diuisim apl̄is: Ascēdo ad patrē meū ⁊ pr̄em
vr̄m: Joh. xx. c. Suscepit infirmos. j. Thessal'. vlt'. c. Ut eēt
minister eor̄ ⁊ apl's: imo videt q̄ est gētiū: q̄ de ipo dicit Ab
dię in ꝓncipio: Legatū ad gētes misit. Sol'. Fuit apl's ⁊ lega
tus iudeor̄ in ꝓpria ꝑsona: sic itelligit quod hic dicit: p apl̄os
aūt fuit legatus gentium: sic itelligit illud Abdię. Un Mat
thęi. xv. c. Nō sū missus nisi ad oues q̄ pierūt domus isr'l. In
semie tuo: Geñ. xxij. c. Oriet stella: Numeri. xxiij. d. Veritas
id ē ꝓmissor ipletio facta. Exhibita ⁊c. gētib⁹ qb⁹ nulla ꝓmis
sio facta erat. Cōtra. Ps̄. Memor ero raab ⁊ babylonis ⁊c. i. Ps. 86.
reducā ad mēoriā illis q̄ scīūt me / misericordiā quā fact⁹ sum
gētib⁹. Hęc ē sentētia Glo. In ꝫ q̄ ꝟbo videt gētib⁹ eē ꝓmis
sio. Itē illud Esa. liij. a. Lętare sterilis q̄ nō paris: dicit gēti
bus: ꝓpterea in expositiōe illi⁹ tituli Ps̄. Fūdamēta ei⁹ i mō Ps. 86.
tib⁹ scīis: dic̄ Aug⁹. Uere vel vero israeli ꝓmissus ē christ⁹. i.
vniuersis fidelib⁹. Sol'. hui⁹ habet sup eūdē locū Ps̄. Genti
bus aūt nihil ꝓmissū erat: ꝫ in ꝓphet' ⁊ fide ipor dictū erat:
nō ipis dictū erat: ꝫ ⁊ ipis: sic si aliq̄s diceret mihi: dabo tibi
p̄bēdā: facta eēt mihi ꝓmissio ⁊ p̄bēda: si aūt alī diceret: da
bo illi p̄bēdā: nō sic dictū ē iudęis q̄ factur⁹ erat dñs iudęis.
Ad illō Aug'. Promissus ē christ⁹ vniuersis fidelib⁹ / si intelli
git habēd⁹: cui⁹ ⁊termiatio ē li / vniuersis fidelib⁹. Ad lapidē
anglarē. i. christū. j. Cor'. x. a. ⁊ Esa. xxviij. d. Eph. ij. d. j. Pe
tri. ij. b. Gētib⁹ misericordia ꝑfecta ē ipleta ꝟitas i isr'l. Contra
Ps̄. Uniuersę vię dñi misericordia ⁊ ꝟitas. Ubi Glo. In oi ope Ps. 24
dei ē misericordia ⁊ ꝟitas. Sol'. Ubi large sumit ꝟitas ad ꝓmis
sionē ⁊ ad debiti redditionē ⁊ ad ꝓgruētiā ⁊ ꝓuisi opationem.
Hoc vltimo mō fuit ꝟitas i opib⁹ creatiōis mūdi: ꝫ aūt sumit

stricte ꝓ:o

a Erit: duplicit. Primo fm qđ̄ ieſſe/eſt noiatiui caſus. b Ieſſe erit radix: cuiuſdā arbor̄ q̄ fuit dauid: ẏga/btā ẏgo: fruct⁹/chriſt⁹. c Et ā exurget/a mortuis erit ex illa radice. d Regere gētes: in fide ꝛ bonis op̄ib⁹. Et nota q̄ dicit p̄ us: Exurget: q: nō niſi poſt reſurrectionē ꝓuerſę ſūt gētes. e Sperabūt: ꝛ ſic laudabūt. Al' ieſſe ge

a sus eſaias ait: Erit radix ieſ/
b se: et ą́ exurget rẽgere gētes: in
c eum gentes ſpērabūt. B eius
f aūt ſpei repleat vos o̅ĩ gau/
g dio ꝛ pace in credēdo vt ābū
k detis in ſpe ꝛ virtūte ſpūſſcti.
l Cert⁹ ſū aūt fratres mei: ꝛ ego
ipe de vobis: qm̄ et ipſi pleni
m eſtis dilectiōe/repleti o̅i ſcia:
n ita vt p̄oſſitis alterutrū mone
o re. Audac⁹ aūt ſcp̄ſi vob fra

o Regere gētes. Ps̄. Dabo tibi gen
Ps.2. tes hereditatē tuā ꝛc. reges eos ꝛc. Ezech. xxxiij. f. Suſcita
bo ſup eas paſtorē vnū q̄ paſcet eas ſūū meū dauid. e In
ēū gētes ſpabūt. Gen. xlix. e. Ipe erit expectatio gētiū. f
De⁹ aūt: Orat vt de⁹ det eis gr̄am/dicēs: De⁹ aūt ſpei: da
tor. i. vel in q̄ ē ſume ſperādū. g Oi gaudio. i. pfecto. h
Pace: ꝛcordia/vt vnū credat. i Vt abūdet in ſpe: q̄ſi
repleti pfecto gaudio. Gaudiū em̄ ſpūale lętificat hoiez ō ha
bendā etna bitudine. k Et vtute: q̄ſi repleti pace. i. ꝛco
dia: q̄ facit aīam fortē ꝓ tẽptationē: vł vtrūq; ad vtrūq;. Eſa.
xxx. g. In tympanis ꝛ in citharis ꝛ in bellis q̄cipuis expugna
bit eos. Mecmie. vij. c. Gaudiū eſt o̅ñi fortitudo nr̄a. Pace:
id ē ꝛcordia in credēdo. j. Lor̄. j. b. Ut id ipm̄ dicatis oēs ꝛ nō
ſint in vob ſchiſmata. Eph̄. iiij. b. Un⁹ dñs/vna fides/vnū ba
ptiſma. Ut abūdet in ſpe: p gaudiū ꝛ pacē. l Cert⁹ ſū.
Ro. viij. g. Cert⁹ q̄ neq; mors neq; ꝛc. Hęc ē vltima pars
huius p̄me pt̄. capituli in q̄ laudat eos: q: increpauerat eos ne
credant ap̄lm desperare de eis. Sic Heb. vj. b. poſt q̄ multū
increpauit eos/ibiū git: Cōfidim⁹ aūt de vob dilectiſſimi meli
ora ꝛ viciniora ſalutis: tāetſi ita loq̄mur: Huius rōnē ponit hic
Glo. Per hāc laudē puocat eos ad meliora more exhortāt⁹: q̄
em̄ videt ſe laudari/laborat vt ẏa ſint q̄ dicūt. m Oi ſcia. i.
pfecta. n Vt poſſit alterutr̄ monere. q. d. nō indiget
vt ali⁹ vos multū moneat: nec q̄ doceat: ſcia neceſſaria ē/ne i
crepatio exoriatur: dilectio neceſſaria ē ne excedat/ꝥ ex cōpaſ
ſione corrigat. Un̄ Eccl̄h. iij. a. dicit/q̄ ipe reuocauit libr̄ū et
amaritas ē vēter ei⁹. In q̄ innuit ſcięntia ꝛ dilectio ex q̄ oritur
cōpaſſio. Nota hic Glo. Hoc em̄ ſolet moneri: qđ cum ſciatur
aliq̄n ſubterfugit aio: aut negligent̄ habet.

Expoſitio Glo. ſtricte p adipletiōe p̄miſſiōis: ꝛ ꝥ mō nō ē ẏritas i oī ope dñi.
c Velut oues adduxit. Joh̄. x. c. Alias oues habeo ꝛ illas opor
tet me adducere ad ꝥ ouile. Eſaias. lxvj. d. Lętamini cū hierl̄ẏ
oēs q̄ diligit⁹ eā. Et. j. f. Annunciabūt gl̄iam meā in gētibus.
Unū ouile: Joh̄. x. c. Unū eſt⁹. i. vna eccl̄ia. Oēs pl̄i. ſ. xij. tri
bus. Hoc dicit p̄opt illud. Deut⁹. xxxij. a. Conſtituit termi
nū pl̄oꝝ iuxta nūer filiorꝝ. i. q: a duodecim filiis Iacob exierūt
duodecim ppli. Jeſſe appellat⁹ in fine Ruth. Iſai dict⁹ eſt. j.
Reg̃. xvj. p totum. Erit radix: ĩmo fuit: ſed loquit⁹ p̄opha p
tę ſuo i q̄ adhuc erat ꝥ futurꝝ q̄ ad fructū radic⁹ hui⁹: Gaudio
ſpūali. ē. xliij. c. Gaudiū ꝛ pax i ſpūſctō: Dolere i lite. i. in ptē
tiōe ꝛ mutua diſceptatione p cibor̄ diſcretione. Pace habita
in credēdo. Videl̄ q̄ poti⁹ debuit dicere i diligēdo: q: dilectio
ꝑtę facit pacē ꝛ ꝛcordiā. Sol̄. Ipi diſcordabūt in eis q̄ erāt
fidei: ꝛ tō maxime indigebāt ꝛcordia fidei. Si ſit ſana fides. i.
ſi bū credat: de ſtatu vniuerſalis eccl̄ię. Certus ſū/certitudine
ſpei ꝛ vehemēt̄l p̄ſuptiōis. Qui laborat in alīs. Un̄ inferi⁹ in
b eodē. d. Cū repleueri eū vſq; illyricū mare. Repleti ſcientia.
Cōtra. j. Cor̄. viij. a. Scia iflat: q̄ nō replet. Sol̄. Scia q̄ ē do
nū ſpūſſcti replet ꝑtę ꝛ pſe: licꝫ p occaſionē iflet: nō tū p tātā
occaſionē/p q̄ntā ſcia: q: ſcia magł manifeſtat ſe i corde hois
tia, q a q̄ charitas: Neo em̄ ſcit vtr̄ dign⁹ ſit amore an odio. Un̄ ma

p tres ex pte: tāq; in mēoriā vos
q reducens ꝓpt̄er gr̄am q̄ da
ta eſt mihi a deo vt ſim mini/
r ſtēr chriſti ieſu in gētib⁹/ſāncti
t ficās euāgelū dei: vt fiat ob/
latio gētiū accepta ꝛ ſctificata
v in ſpūſctō. Habeo igit̄ gl̄iām
y in chriſtō ieſu ad deū. Nō em̄
z audeo aliq̄d loq̄ eor̄ q̄ p̄ me
a nō efficit chriſt⁹ in obedientiā
b gentium vbō ꝛ fact̄/in vtūte
c

D

Et Eſa. xxix. d. Et erit viſio oīm q̄ſi ẏ/ba libri ſigti: b eſt ſa cra ſcp̄tura: et dabit liber neſcięti lr̄as. i. magnis pl̄is gētiū: ꝛ dicet neſcio lr̄as. Tūc em̄ ꝓceperūt q̄ nihil ſciębāt Miſi cul pa nr̄a remaneat: b dic: q: etſi boni eēnt tū poterant cadere a charitate.

o Audacius au Ad litterā
t ē. Hęc eſt ſecunda
ps capituli in q̄ oſtē/
dit p̄mo q̄re eis ſcripſit: q: ptinebant ad apoſtolatū ſuū cū eſ/
ſent gētes. Secūdo/q: legatione ſuā p̄dicando ꝛ miracula fa/
cięndo tā p maxima pte cōpleuerat/ibi: Nō em̄ audeo. Ter
tio/q̄ alienā legatione ſibi nō vſurpat/ibi: Sic aūt hoc p̄/
dicaui ꝛc. Quarto/oñdit vaticiniū Eſaię fuiſſe cōpletū i hꝝ
gētib⁹ p̄dicauit/ibi: Sz ſic ſcp̄tū ē. Et ibidē ſtati ſbiūgit q̄re
tātā morā fecerit veniēdi ad eos/ibi: Propt̄ qđ impediebar
Quinto/ q̄ ipe vult tranſire p eos: ꝛ ab eis deduci in hiſpaniā/
ibi: Nūc vo. Sexto/q̄ iterꝫ faciat/ibi: Nūc igit̄. Septimo
rogat eos vt adiuuēt eū ſuis oꝛonib⁹/ibi: Obſecro igitur.
Octauo q̄ſdā p̄ſonas cōmēdat eis/ibi: Cōmēdo aūt. ꝛ ſic fi
nit hęc ſecūda ps. Dicit q̄: o Audac⁹. Et rn̄det anthypo/
phorę q̄ poſſet ſibi fieri: qđ ptinet ad te ſcribere romanis: Rn̄/
det: q Propt̄ gr̄az ꝛc. expte. In hac pticulari epl̄a. Jā
em̄ legauerat epl̄as q̄s alīs ſcp̄ſerat. Vł vos dico exiſtētes ex
pte eccl̄ię. i. vna ps eccl̄ię. Vł Scp̄ſi vob audac⁹ expte:
id ē q̄ſtū ad q̄ſdā ꝛc vob. i. q̄ſtū ad pfectos. Quātū ad miores
em̄ ſi eēt audacia. Vł Scp̄ſi vob expte. i. min⁹ pfecte: ꝛ tñ
audacł: q: ptinebatis ad legationē meā. Sic ē illud. j. Cor̄.
xiij. c. Euacuabit̄ qđ ex pte. p In mēoriā vos reducēs.
q. d. nolo vos docere q: docti eſtis/ꝥ reducere ad mēoriā no/
ſtrā qđ iā audiſtis: ꝛ ſic latēter innuit eor̄ negligētiā i eis q̄ ac/
ceperāt. Threñ. iij. c. Mēoria memor ero. Ps̄. Si oblit⁹ fue Ps.136.
ro tui hieruſalē. Oſee vlt̄. d. Memoriale tuū ſicut vinū liba/
ni. Dico audacius: ꝛ hoc: ꝓpter gratiam. r Vt ſim mi/
niſter. in p̄dicādo euāgeliū chriſti. ē. x. c. Quō p̄dicabūt niſi
mittant̄. In ꝥ q̄ dic̄ gr̄am/notat q̄ magnū dei eſt donū eē mi/
niſtrū euāgelij. Eſa. xlix. b. Mūdā paxe tibi vt ſis ſer⁹ ad ſu/
ſcitādas trib⁹ iſrl̄: ꝛ ꝓuertēdas fęces Iacob: s Sanctificās
euāgeliū: ſanctū oñdēs p atteſtationē legis ꝛ ꝓphar ꝛ per
ſanctimoniā vitę. j. Cor̄. ix. d. Caſtigo corp⁹ meū ꝛc. Vel id
eſt p̄firmās euāgeliū p bonā vitā ꝛ p miracula. t Oblatio
gētiū. i. gētes oblatę rāq; manipuli meſſis meę in p̄dicando.
v Habeo igit̄: q: ſū miniſter euāgelij ꝓuertēs gentes. x
Gl̄iam. i. meritū dignū gl̄ia. y In chriſto: per chriſtum
gl̄iam: referēdā. Ad deū. z Nō em̄. Oñdit q̄ legationē
ſuā p maxima pte cōpleuit: ꝛ vult eis oñdere qđ ſcribebat: et
vult venire ad eos. a Per me nō efficit: ꝥ ea q̄ efficit per
me. b In obedientiā gētiū: vt gētes obediāt euāgelio.
c Verbo: p̄dicatiōe mea. d Et factis: meis. e In vir/
tute ſignor̄: In apl̄or̄ em̄ p̄dicatiōe ipletū ē illud Marci
ꝛ vlt̄. d.

o Audac⁹ aūt ꝛc. Quē. ſ. ap̄lm. Ipe/chriſt⁹. Inſtituit. i. Expoſitio
docuit. Et ꝥ dicit Glo. ꝓ q̄ſdā q̄ dixerūt ap̄lm fuiſſe diſcipu/ Glo.
lū ananię. Cui⁹ gr̄a ē fides. Gr̄a. i. gratis data: vel abſolute. i.
per cui⁹ gr̄am: et in idem redit: Ut nil min⁹ ſe poſſe probet. ij.
Cor̄. xij. d. Nihil min⁹ feci ꝛc. Signor̄ minor: vt ſanitatē cō
ferēdo. Prodigior̄ maior/vt mortuos ſuſcitādo. Ut integra li
nea: tāgit morē cemētar̄ū. Vel p bonis ap̄lis ꝛ veris. Hoc di/
cit q: null⁹ de ap̄lis eis p̄dicauit añ ip̄m. Valebā tacere fun/
damētū fidei vbi nō erat: q: magł idigebāt. Veritate ibuere:

¶ vlt.v. Sermonē ꝓfirmāte seqntib⁹ signis. a ¶Signoꝝ: minoꝝ miraculoꝝ. b ¶Prodigioꝝ: maioꝝ miraculoꝝ: qsi p/cul a digito: qđ est qđ nūqꝫ fuit tale vlus. e ¶Repleuerim: ꝓfecte ꝑdicauerim. d ¶Per circūitū. i. in circūitu /enāgelium christi. e ¶Illyricū mare. Hoc nō ē mare grecie: qꝛ
Ps.76. diuersimode noiat a diuersis circūstātib⁹ regiōib⁹. Ps. Vox tonitrui tui i rota ꝛc.

f ¶Sic aūt. Si grātur grē ita cito peragrasti tot diuersas regiōes nō faciēdo morā alicubi. ¶Ridet ne pseudo iterficerēt gētes veneno sui erroris: ꝑus volebat ꝑdicare eis: qꝛ qđ noua testa capit ꝛc. g

Mat.52.d ¶Nō vbi noiat⁹ est christ⁹ /ne sup alienū. Sz nōne habetur in ꝓlogo /qꝛ qđā fratres q̄ venerunt a hierosolymis cōuertērāt romanos añqꝫ aliqs apl̄os eis ꝑdicaret: ḡ Apl's scribēdo eis ędificat super alienū fundamentū:
22.q.3.c. bñs Et vere alienū: quia nō sufficiēter erāt instructi. Sol. Prędicauit vbi christ⁹ nō erat noiat⁹ maxime /licet etiā alīs: b ¶Sicut scriptū est: Esa.lij.d. vbi nos habem⁹: Quib⁹ nō ē narratū de eo videṙt eū: ꝛ q̄ nō audieṙt /ptē plati sūt. i ¶Videbūt: q fidē. k ¶Et q̄ nō audierunt.
Ps.17. Ps. Pp'l quē nō cognoui. i. cui nō dedi cognitionē mei. l ¶Propt qđ: qꝛ discurrebā vt ꝑuenirē pseudo ꝑdicādo. m ¶Huc vo: exq̄ cōpleui legationē meā. n ¶Locum: necessitatē morādi. o ¶Spero q ꝑteriens. q. d. nō est necessariū q apud vos morā faciā: qꝛ iā ꝓuersi estis. p ¶Deducar illuc in hispaniā: ad quā erat difficilis trāsit⁹ ꝓpt q̄sdā discordias: ꝛ tō illuc nō trāsierūt pseudo. q ¶Si fruit⁹: delectat⁹ /exꝑte illa que discordat. i. si ꝑus lętat⁹ fuero de ꝓcordia facta int q̄sdā q discordāt int vos. r ¶Nūc igitur. Posuit causam ꝓpt quā nōdū venerat ad eos: qꝛ habebat ꝓpositū ꝛ volūtatē eundi ad eos: hic determinat qđ itꝝ faciet. Et nota q in ꝓmitiua eccl'ia ad ꝑdicationē apl̄oꝝ multi fuerūt ꝓuersi q vendebāt possessiōes suas ponētes ad pedes apl̄oꝝ: ꝛ manebāt in hierusalē i religiōe christiana paupes. Vñ ꝓstituerūt apl̄i facere collectas in ꝑdicatiōib⁹ suis ad deferēdū eis: sic fecit Apl's: Et ꝫ est: s ¶Ministrare sctis. i. deferre collectas factas ad ministerū eoꝝ. Hoc fuerat ei iniūctū ab alīs apl̄is. Vñ Gal.ij.b. Jacob⁹ ꝛ cephas ꝛ iohes: q̄ videbāt eccl'ię colūnę eē ꝛc. tm vt pauperes in hierusalē: mēores essem⁹ ꝛc. In ꝫ instruimur q̄ solliciti esse debem⁹ ad erogādū paupib⁹: maxime illis q̄ oīa ꝓpt deū reliq̄rūt: sicut isti de qb⁹ dicit Glo. Hi q totos se vouerūt diuinis obsequiis nihil mūdanū curātes /exēplū bonę ꝓuersationis ꝑhebāt credentib⁹. j. Esdrę. in ꝑn. dixit cyrus. Quis est in vob de vniuerso ꝓpl'o ꝛc. ascēdat in hierusalē ꝛc. ędificet domū dñi dei isrl': ꝛ oēs reliq̄ in cūct' loc' adiuuēt eū argēto ꝛ auro ꝛ substātia ꝛ in cūct' necessariis. Cyr⁹ iterꝑtat hęres: hic ē christus. Ps. Dabo tibi gētes hęreditatem: Tū aliqb⁹ ꝑcepit vt
Ps.2. ascēdāt in hierlm vt fiāt paupes: alīs vt adiuuēt eos necessaria ministrādo. Deut'.xxiij.a. Ammonitę ꝛ moabitę etiā post decimā generationē nō intrabūt eccl'iam dñi i ęternū: qꝛ noluerūt nob occurrere cū pane ꝛ aqua. i. necessaria ad vitā ministrare, qñ egressi estis de ęgypto. i. de mūdo vel pctō. t ¶Moroba uerit enī. i. ꝓpria volūtate ꝛ discretiōe fecerīt. v ¶Macedonia ꝛ achaia: Diuersę sūt ptes grecię: istos ꝓpōit romanis/ q̄ nulli⁹ mometi erāt respectu eoꝝ: vt sic ad multo maiores collectas eos iuitet. Silr dns Marc'.xij.d. viduā ponit in exemplū: Amē dico vobis qm̄ vidua hęc paup plus oīb⁹ misit.

a signoꝝ ꝛ ꝓdigioꝝ /in vtute spi
b ritus sctī: ita vt ab hierlz ꝑ cir
c cūitū vsqꝫ ad illyricū rēpleueri
f ęuāgeliū christi. Sic aūtē hoc
s ꝑdicaui euāgeliū: nō vbi nō
k minat⁹ est christus /ne sup alie
nū fundamētū ędificarē: ß sic
b scriptū ēst: Quī qb⁹ nō ē annū
k ciatū de eo videbūt: ꝛ q̄nō au
l dierūt de eo intelligent: Prō
pter qđ et ipediebar plurimū
venire ad vos: ꝛ phibit⁹ sum
m vsqꝫ adhuc. Nūcvō vlterius
n lōcū nō habēs i his regiōib⁹:
cupiditatē aūt habēs veniēdi
ad vos ex multl iā ꝑcedētib⁹
annis: cū in hispaniā ꝓficisci

o cępero: spēro q ꝑteriēs videā
p vos: ꝛ a vobis deducar illuc:
q si vobis ꝓmū ex pte frūt⁹ fue
r ro. Nūc igit ꝓficiscar i hieru
s salē ministrāre sctis. Probat
v uerūt enī macedonia et achaia
collationē aliquā facere i pau
peres sanctoꝝ q̄ sūt in hierusa
x y lē. Placuit enī eis /et debito
z a res sūt eoꝝ: Nā si spūalīū eo
rū ꝑticipes facti sūt gentiles:
debēt ꝛ in carnalib⁹ ministrare eis. Hoc igit cū cōsūmauero et assignauero eis frūctum
b c hūc: ꝑ vos ꝓficiscar in hispa
e niā. Scio aūt: qm̄ veniēs ad
f vos /in ābūdātia benedictio-

¶Debitores eorū sūt: paupes diuitus sibi erogātīū: qꝛ tenētur ozare ꝓ eis: vt ipi diuites sunt debitores paupeꝝ: misericordia enī facit diuitem reputatione sua Ad Hebreos
paupis debitorem. Glo. Ideo vult apostol⁹ ꝛc. Eccl'i.iij.a. Declina paupi sine tristicia aurē tuam: ꝛ redde debitum tuū. Etiā ex cōsueto mō loquēdi sunt debitores! paupeꝝ /sm q di cūt q̄ habēt vsū i ne
moze: istud nem⁹ debet me calefacere: et diuites paupib⁹ debēt vsū necessariorū ad vitā. Eccs. v.b. Qui amat diuitias /fructū nō capiet ex eis. sed ipi paupes. s ¶Nā si. Ponit causam ꝓpt quā iustū fuit vt facerēt collectas. a ¶Spūalīū. i. ꝑdicatiōis ꝛ sacramentoꝝ: qꝛ missi fuerūt eis ꝑdicatores a paupib⁹ hierusalem. Sic'e. j. Cor'.ix.b. Si nos vob spūalia seminauim⁹ ꝛc. ij.Cor'.viij.c. Vt a abūdātia illoꝝ inopiā suppleat: ꝛ illoꝝ abūdātia ꝛc. Gal'. vlt.b. Qui catheciçat /cōmunicet i oī bono ei q̄ se catheciçat. b ¶Hoc igit cū cōsūmauero. i. postq̄ retulero hāc collectā. c ¶Et assignauero. i. sub signo cuiusq̄ eccl'ię oīdero quantū ista mittat eis: ꝛ quātū illa: qđ facit Apl's /ne q̄s suspitionē possit habere de eo. d ¶Fructū hunc: sic appellat collectā elemosynaꝝ: qꝛ: In custodiēdis illis retributio mlta: maxime Ps.18.
in largitiōe elemosynaꝝ. Vñ alibi: De fructu operū tuoꝝ satia Ps.103.
bis terra. i. hō ꝑ quē facis opa tua: qꝛ Esa.xxvj.c. Oīa opa nostra in nobis opat⁹ es dñe. e ¶Scio. Posset aliqs romanorū dicere: Nō indigemus q̄ venias ad nos: imo /Scio veniens: iā diu volūtate ꝛ desiderio: f ¶In abundātia bñdictiōis. i. miracula multa dabit mihi de⁹ facere inter vos:

¶ Venīā: re ipa
ne ꝑus ibuerenṫ falsitate a pseudo ꝑdicatorib⁹. In initio Exposito Glo.
epl'ę. ß. j.b. Qđ nūc absoluit. Contra. ß. j. ca. in Glo. dicitur
causa ꝓpter quā ꝓhibit⁹ est. Dicit enī vt inueret eis q̄ ꝓpt culpā eoꝝ ꝓhibit⁹ erat venire ad eos. Sol'. Utraqꝫ causa potuit esse: ß in ꝑncipio voluit Apl's istā causam ponere/ vt sic timerēt romani /ne ꝓpter culpam eoꝝ a vitīs mozarer. Ex pte ista q̄ mō discoꝛs ē. i. si potero reducere ad ꝓcordiā illā pte quę discordat. Precia posuerunt añ pedes apl̄oꝝ. Act'.iij.g. B cōtribulib⁹. i. iudęis. Hoc deberi ab eo q̄ misericordiā expectat quia Jaco.ij.c. Judiciū sine misericordia ei q̄ nō fecit misericordiā. Qui miserunt eis ꝑdicatores. Esa.ij.a. De sion exibit lex: ꝛ vbū dñi de hierusalē. Jd ē si in nob ē charitas quā facit spūssanct⁹. Sz spūssanct⁹ nō facit se: q̄ charitas nō ē spūssanctus: qđ est ꝓra magistrū. Et rñdet magister q spūssanct⁹ facit se nō simpliciter /ß in corde hoīs: ꝛ li facere significat diuinā essentiā: ꝛ cōnotat motū charitatis ꝑ oīones nr̄as. j. Timothi. ij.a. Obsecro ꝓmū oīm fieri obsecratiōes /oīones /postulatiōes ꝛc. Et multoꝝ ꝑces ipossibile est ꝛc. Ex hoc loco sumitur illud: Impossibile est ꝑces multoꝝ non exaudiri. Et est argumētū q̄ bonū est habere multos intercessores. Job.xxij.c. Si nō būdixerūt mihi latera ei⁹. i. paupis. Impossibile nō sonat in impossibilitatē /ß in charitatem; Obsequū mihi iniūcti.

Gal. ij.b.

a Tenia: tãdẽ re ipa. Sikr qlibet q ad ꝓlationẽ venit/i abũ/
dãna bñdictiõis vberet venire: q: bñdictionẽ habit legislator
.i. qlibet ꝓlat⁹ q habet ptãtẽ dãdi leges ⁊ mãdata. Non mkti/
plicẽt ḡ maledictiões excõicationũ: ꝟ Zach. v. a. dr. Vidi vo
lumẽ volãs. i. ꝓlatũ: q vebet eẽ script⁹ intus ꝑ ꝓsciẽtię pietatẽ:
forts ꝑ formã ⁊ exẽ/
plũ viuẽdi/vt subdi/
ti seipos scribant q̃si
ad exẽplũ illoꝝ illa
tria Ezechiel. ij. d.
Carmẽ. l. vt bonis
ꝓgaudeãt: lamẽtati/
ones vt afflictis cõ/
patiant: vę vt obsti/
natos cõpmãt. Sz se
q̃ i Zach. v. a. Hęc
ẽ maledictio ḡ egre/
dit sup faciẽ ois ter/
re. De aplis dicitur:
Portãtes pacẽ et il/
luminãtes patriã: Sz
ꝓlati multi fũt ange/
lus ille angel⁹ ꝺ q dr
Apoc. vj. a. q̃ tulit
pacẽ de tra. Vñ alia
fra eis cõpetit: q̃ di/
cit: Portãtes facem
cupiditat: ⁊ iõ nõ il/
luminãtes patriã: sz
succẽdẽtes malo exẽ
plo. b Obsecro.
Cõmẽdat se ozoib⁹
eoꝝ. c per cha
ritatẽ spũsancti:
quã ipse opat. d
Ab infidelib⁹: Ti/
mebat ne infideles iu
dęi q erãt in hierusalẽ auferrẽt ei collectã aliq̃ posset ea trade
re paupib⁹. Nota Glo. Mkti minimi dũ ꝓgregant vnanimes
fũt magni: ⁊ mkto⁹ ꝑces ipossibile est vt nõ ipetrẽt. e Ob
sequij mei: mihi iuncti: Bal. ij. b. f Accepta fiat: vt
pauges gratãter accipiãt. Hęc Glo. Magn⁹ em ꝓfect⁹ est ei:
cui⁹ ministerio mkti facti lęti deũ laudãt. g Et refrigerer
vobiscũ. i. vt gaudeã ⁊ vob ⁊ q̃⁹ pctis ꝑus dolebã. Si tã/
ta colũna ecclię q rapt⁹ fuerat vsq̃ ad ktiũ cęlũ petit oꝛonibus
taliũ saluari: qd ḡ nos vbem⁹ facere: Silr Eph. vlt. c. Per
oẽm oꝛonẽ ⁊c, p oib⁹ sanctis et ꝓ me. Ut refrigerer. Ps.
Ossa mea sic cremiũ aruerũt. Ibi Glo. Pctã primoꝝ frixio/
ra fũt sctoꝝ. Aplis ḡ qdãmõ frix⁹ erat magnis romanoꝝ flagi
tijs ḡ sup enũerauit: sm qõ dr. ij. Cor. xj. g. Quis scãdalizat
et ego nõ vror. Ps. Transiuimus per ignem ⁊ aquã ⁊ eduxisti
nos in refrigeriũ. b De⁹ aũt pacꝰ. Hoc dic q: magna di
scordia erat iter eos: Propter qõ a. xij. capitulo vsq̃ modo in
uitauit eos ad pacẽ. Sike. ij. Cor. vlt. d. Deus pacis ⁊ dile/
ctionis erit vobiscum.
Bal. ij. b. Creditũ est mihi euãgeliũ ꝓputũ sicut ⁊ petro circũ
cisiõis. Sufficiẽs mihi mihi inde ꝓferak: ⁊ ipis paupib⁹ suffi/
ciat. Pacẽ meã. Job. xiij. d. Dobiscũ sũ. Matth. vlt. d.

Cap. XVI

Commẽdo aũt. Hęc est vltima
pis q̃tidecimi capituli sm qõ dixim⁹: vl sextũdecimũ
capitulũ hic habẽt q̃dã libri. Primo ḡ cõmendat q̃n/
dã matronã specialit. Secundo specialit salutat q̃sdã psonas/
ibi: Salutate priscã. Tertio rogat eos vt caueãt a dissensi
one ⁊ offendicul⁹ ⁊ societate malor: ⁊ vt fama eoꝝ alijs diuul/
get. ibi: Rogo aũt vos. Quarto oñdit q̃ gaudet ꝺ eis si sim
plices sint in malo/sapiẽtes in bono: ⁊ q̃ de⁹ mkũ iuuaret eos
si tales essent ibi: Gaudeo igit. Quito oñdit eis q ⁊ eos sa
lutãt ibi: Salutãt vos. Sexto in gratiarũactiõe determi/
nat epam ibi: Ei aũt q potẽs ẽ ⁊c. Dic ḡ: l Cõmẽdo:
cõmẽdabilẽ vob ostendo. k Sozorẽ/in fide. Ista pauges
ꝓuersos sustẽtabat bonis suis: ⁊ p alĩq negocio venerat romã.
Et vt dicit Glo. forte p eã misit eis epam. l Lenchris: lit
tera nra habet ibi aspirationẽ/ꝟ nõ vebet ibi esse. m Digne
sanctis. i. sicut dignũ est suscipe sanctos. Vel/Digne sati:
alia lra. i. mkũ digne ⁊ honeste. n Assistatis ei in q̃cũq̃
negocio. In hoc i
struimur q̃ negocia
bonoꝝ debem⁹ pro/
curare. Sed vt dicit
Esaię. j. f. Cã viduę
non ingredik ad eos
bodie: Naboth non
põt aliquẽ habere ꝓ
se. iij. Reg. xxj. d. † Prouerb. 31. b
Aperi os tuũ muto
⁊ causis oĩm filiozũ
q̃ ptrãseũt. o Sa/
lutate priscã: no/
mẽ est mulieris: li
oẽs q̃s h enũerat cõ/
uersi erãt de mult̃ re
gijs⁹: ⁊ p diuersis
negocijs romã iue/
rãt: ⁊ maxime vt cõ/
firmarẽt romanos i
fide et concordia fi/
dei. p Adiutoꝝ
res meos in chri
sto. i. ad enũciandũ
euãgeliũ christi. q
Pro aia mea: pro
vita mea custodien/
da. r Ceruices
supposuerũt: mi/
nistrãdo mihi in pe/
riculo capitis sui. s
Et/salutate/dome/
sticã eccliam. i. familiã eoꝝ. t Primitiu⁹ eccleśie
asię. i. q̃ ꝑm⁹ credidit in christũ de illis q̃ fũt in asia. v Ma
riã. Hęc multũ laborabat ꝓ cõuersione romanoꝝ: vñ ptulit
discordiam eorũ ad aplm. x Cognatos meos: q: iudei
erãt vel spũalit. y Cõcaptiuos: forte ꝓpt defensionẽ fidei
tenebant romę capti. z Nobiles: famosi añ me fuerũt: pri
us crediderũt in christũ q̃ ego. a Appellen pbũ: approbatũ: vel pbũ ꝓpriũ nomẽ est: et sm h est ibi. b Ex aristo
boli domo: iste forte nõ erat romę. c Qui sunt in do
mio. i. illos q̃ credũt. Hoc dicit q: aliq̃ de familia ei⁹ nõ crede
bant. Dicit q̃ iste fuit ꝑbyter q̃ pegrinãdo ꝓfirmabat fratres
in christi fide/sicut ⁊ aristobol⁹: ⁊ tũc nõ erat ꝑsens romę: ⁊ iõ
suos salutat/nõ oẽs: q: forte dubitabat ꝺ aliq̃b⁹ vtr crederẽt.
Cõsidera quõ salutat sm q̃ p ꝓgregatiões erãt: sic dns Mar
ci. vj. c.
Expositio Glo.
l Cõmendo aũt ⁊c. Iste amic⁹ erat apli in dño. i. familia
ris ei. l. ampliat⁹. Qui amic⁹ meus est ꝓpus: valde specialis.
Per tẽptationes em ⁊c. De⁹ tẽptauit istos ⁊ iuenit dignos se
⁊c. Sap. iij. a. Judith. viij. c. Hẽozes eẽ vebet quõ pr vester
abraã tẽpt⁹ ẽ: ⁊ p multas tribulatiões ꝓbat⁹ ⁊c. Etsi nõ su⁹
amic⁹: imo diligebat q: fidelis: ꝟ dicẽd⁹ nõ erat amic⁹. i. fami
liaris ⁊ specialis. Que laborãt ⁊c. labor hic ⁊ in exhortatione
sanctor ⁊ in ministerio sctoꝝ ⁊c. Sz ꝓtra hoc q̃ dicit hic i ex/
hortatiõe/est illud. j. Cor. xiiij. g. Mulieres in eccl̃ia taceãt.
Sz q̃ dicit/in eccl̃ia/soluit. In eccl̃ia em nõ debet locutio esse
nisi sermo. q. d. mulieres nõ ꝓdicẽt in eccl̃ia: possũt tamen ali/
quẽ exhortari ad bonũ/ꝟ nõ p modũ ꝓdicatiõis. Judaizare.
Bal. ij. c. Alijs aũt adulant. Sed dicit q̃ apud scythas nõ fũt
sileres: q: non fũt ibi vites. Conteratis caput ei⁹: hoc est ini/
tiũ suggestionis. Eue dictũ est: Gen. iij. c. Cant. ij. d. Capite
nobis vulpes puulas. i. ꝑmos mor⁹: Quia beat⁹ q̃ tenebit ⁊ al Ps. 136.
lidet puulos suos. Johãnes in epla canonica tertia. s. Et ego
ipe subscribo ꝓpria manu: hęc erat ꝓsuetudo apli: ⁊ illa subscri

cl.vj.e. Illos paulꝰ ꝑtubernia. a Matrem eius: ꝙ naturā. b Et meā: ꝙ būficioꝝ ipensam. c In osculo. Lō suetudo erat qñ recipiebāt epl̄am Apli ꝙ osculabāt seinuicē. d Sācto. Glo. vt religiosa sint oscula nō carnalia. Silē. ij. Lorī. vltī. d. Nota ꝙ in missa osculū datū a sacerdote cōicat audiētibꝰ missam: ad innuēdū ꝙ ipe ē in loco dei a q̄ ois pax: ꝛ ꝙ ꝙ solū christū q̄ ibi est in altari recōciliātur oēs: ꝛ ꝙ non pōt habere pacē cū ꝓximo nisi eā habeat ꝑ/ us cū deo. Jō Lantic̄. j. a. Osculet me. Sed. ij. Regī. xx. c. Ioab q̄si osculat⁹ est amasam: ꝛ statim p/ cussit eū gladio ꝛpē dēte vsq; ad illa q̄ ꝛ facili extrahebatur: Hic est gladiꝰ luxu/ Pbil.3.b rię. Jdeo Prouerb. xxvij. a. Melioza sūt vulnera diligentis q̄ fraudulēta oscula odientis. e

a in dño: ꝛ mātrē eiꝰ ꝛ mēā. Salutate asincretū et phegontā hermē/patrobā/hermā: ꝛ q̄ cū eis sūt frēs. Salutate philologū ꝛ iuliā ꝛ nereū ꝛ sororē eiꝰ/ ꝛ olympiadē: ꝛ oēs q̄ cū eis sut sanctos. Salutate inuicem in b ósculo sanctō. Salutant vos c ꝑ oēs ecclię christi. Rógo autē g vos fratres/ vt ōbseruetis eos b q̄ dissēsiōes ꝛ offendicula p/ i tēr doctrinā quā vos didicistī k faciūt: ꝛ dēcliate ab illis. Hui⁹cemodi enī christo dño no/ l stro nō seruiūt/ sē sūo vētri: ꝛ ꝙ m dūlces sermones ꝛ bñdictiō/ n

o nes seducūt cōrda innocētiū. p Vēstra enī obediētia in oi loco diuulgata est. Gaudeo igi q tur in vobis: ē vōlo vos sapiētes esse in bono/ ꝛ simplices i r malo. Deꝰ autē pacis cōterat ꝛsathanā sub pedibꝰ vestris vę s lociter. Grātia dñi nostri iesu christi vobiscū. Salutat vos ¨ timothęꝰ adiutor meꝰ: ꝛ lucas t ꝛ iason ꝛ sosipat cōgnati mei. v Salutovos ego tertius q̄ scripsi epistolam i dño. Salutat x vos gaius hospes meꝰ ēt vniuersa ecclia. Salutat vos eras ȳ stus arcariꝰ ciuitatis: ēt quartꝰ: ꝓpriū ẓ nomen.

dnōs cīctis hostibꝰ nr̄is. Malach. vltī. a. Calcabitis ipsos cū erūt cinis sub planta pedū vr̄oꝝ. s Gra dñi: q̄ hoc faciat. t Cognati mei/ in fide: vel q̄ erāt iudęi. v Tertiꝰ. Hic erat notariꝰ siue scp̄tor Apli. x Et vniuersa ecclia. i. familia eiꝰ: Uel ad l̄ram oēs illi q̄ erāt de ecclia: vñ gal⁹ erat. y Arcariꝰ. Dicit Rabanꝰ. Arcariꝰ ab arce/ q̄ arcem ciuitatis custodiebat: ꝛ ab arca: q̄ omnē thesaur⁹ ciuitat⁹ custodiebat. Gilbertꝰ autez dicebat arcariꝰ vel ab arce vel ab arca: q̄ custos ꝛ dispensator ciuitatis illiꝰ vñ scripsit romanis: puto erat. l. ab athenis. z Et quartꝰ: ꝓpriū nomen. Arriathus

Expositio Glo.

ptio erat loco⁹ gilli ꝙ quē ab oibus dinoscebat: Et ē̄ faciebat ꝓpł pseudo/ ne ipsi aliq̄ falsa scribērēt sē nōie eiꝰ. Silē. j Lorī. vltī. d. Salutatio mea manu pauli. ij. Thessal. vltī. d. Qđ signū in omni epl̄a scribo. Jn q̄ notat sūma epl̄ę. i. vltima intētio. Sz q̄rit ꝛ boc qđ dicit Glo. Ei. l. deo trinitati q̄ potēs est ꝛc. q̄ isti duo termini: ei ꝛ q̄/ aut supponūt ꝙ diuina entia/ aut ꝙ psona. Si ꝙ essentia: q̄ eadē rōne hęc ē ꝓcedēda: Ille q̄ est pater/ ꝛ filius: q̄ illa essentia q̄ ē pater ꝛ filiꝰ: si ꝙ psona ꝛ in singulari: q̄ aliq̄ ꝙ sona est deꝰ trinitas. Solī. Li ei ꝛ li q̄ impropꝛie sumunt ꝙ essentia in masculino ꝛ in singulari numero: impropꝛietates aūt nō sūt extendēdę: ꝛ sō nō oportet ꝓsilr̄ hāc ꝓcedere: ille q̄ est pater ꝛ filiꝰ: Silr̄ sumit ille ibi: Sit salꝰ illi decꝰ atq; xtus q̄ supęli ꝛc. Uel dicēdū ꝙ subintelligēdū est ei deo. Eterna enī tpa dicit q̄ ꝓcesserūt mūdi exordium: q̄ aliq̄ tpa ꝓcesserunt creationē mūdi. Cōtra. Augꝰ. sup ꝓncipiū Gen. dicit/ ꝙ mūdus ꝛ tēpus simul creata sūt. Solī. Hic appellat eterna tpa ipam ętnitatem. Silr̄ Eph̄. iij. b. Mysterij absc̄diti a ęculo. Silr̄ in Ps. Anni tui nō deficient. i. ęternitas tua. Nec sequit: ęterni/ Ps.101. tas ꝓcessit: q̄ tēpus secutū est ęternitatē: nō sequit inquā ꝓpꝛie loquēdo. Jdē enī dicit qđ ęternitas in Boetio. Qui tēpꝰ ab quo ire iubes. Ab eo reseratis. Apoc̄. v. a. Nemo dignꝰ in uētus est aperire librū nisi leo de tribu iuda. Mō est fictū: imo ex magna deliberatiōe fecit hoc deus. Jgnis ęternus: de quo Matth̄. xxv. d. ꝛ sumit in ęternū ꝙ sempiternum. Qꝛ imutari nō pōt: nec in silī nec in ẓrio. Malach. iij. b. Ego deꝰ ꝛ nō mutor. Mō mutari cū posset: sicut sūt angeli. Memo bonꝰ nisi solus deꝰ: Luc̄. xviij. d. Matth̄. xix. b. Solꝰ habet imortalitatē. j. Timoth̄. vj. c. Cōtra. Jmmo angeli ꝛ aię. Sz dicēdū ꝙ ꝓꝑa imortalitas est qñ a se habet q̄s ꝙ nō pōt amittere esse: hoc ē solꝰ deus. Uel melius: Solꝰ deꝰ habet imortalitatem a natura sua: angelꝰ ꝛ alia ex gratia. Rephmit inq̄sitores. Prouerb. xxv. d. Qui scrutatoꝝ ꝛc. Cur deꝰ tātū/ distulit venire: Hoc determinat i Glo. sup Gal̄. iij. a. Plenitudo tpis. Sz quare tot annis tardauit venire: de ꝓfilio dei profundo est. Et silr̄ quare tot gētes perire ꝑmisit. Sed soli sapienti deo: id est patri et filio ꝛ spiritui sancto. Ex hoc patet ꝙ essentiale est li deo ꝛ li ei et li qui. Cui soli seruire. Deut̄. x. d. Deum tuū timebis ꝛ illi soli seruies. Si dixisset soli sapiēti patri nec sic th̄ separet filiū vel spiritū sanctū: id est nō excluderet filiū vel spiritū sanctū. Ex ē̄ patet ꝙ dictio exclusiua adiūcta termio psonali nō facit exclusionē ēntialē. Scōm hoc eadē rōne vera est hęc: Solꝰ pater est deus: qđ vez est/ si eodē modo fiat exclusio: sicut cū dicit: solus pr̄ est sapiēs. i. pater ꝛ nō aliud diuersum in essentia. Habet nomen qđ nemo scit nisi ipe Apoc̄. xix. c. Li nemo non est abnegatiuū boim tm̄/ sed ꝛ angelorꝝ: id ē nulla creatura rōna/ lis. Et Apoc̄.

Ps.32.

ꝛ hāc doctrinā nō affert: nolite eū recipe i domū/ nec aue ei dixerit̄. Numeri. xvj. d. Recedite a tabernaculis viroꝝ ipiorꝝ: ꝛ nolite tāgere q̄ ad eos ꝓtinēt: ne inuoluamini ꝛc. j. Regī. xv. b. Dixitq; saul cyneo. i. illi ppł̄o: Abite: et recedite atq; discedite ab amalech/ ne forte inuoluā te cū illo. Gen̄. xix. c. Angeli cōpulerūt loth exire ne inuoluerēt cū sodomitis. l Suo ventri. Phil̄. iij. d. Quoꝝ deus venter est. Et. j. Corī. vj. c. Esca vētri ꝛ vēter escis/ deꝰ autē ꝛc. Seducūt: inclinando. o Corda innocentium/ ad peccatum. m Per dulces. Hic est mos hęreticorum vt in decore ꝛboꝝ inuoluāt hęresim suā. Hiere. ij. a. Calix aureꝰ ꝛc. Prouerb. v. a. Fauꝰ distillās labia meretricꝛ ꝛc. n Bñdictiōes. i. oꝛones ꝛ q̄sdā bñdictiōes q̄s faciebāt super eos q̄ eis sua largiebāt. Matth̄. xvij. b. Uę vobis scribę ꝛ pharisei hypocritę q̄ comeditis domos viduaꝝ in longa oꝛone. p Vra enī obedientia. i. fama obediētię vestrę. Silr̄. ē. j. a. Gratias ago deo meo ꝙ vobis: q̄ fides vra annūciat i vniuerso mūdo. ij. Corī. ij. d. Odorē noticię suę manifestat ꝙ nos in oi loco: hoc tūc potuit dici ō romanis: ē modo ecōuerso. q Sz volo vos sapientes esse in bono. Hoc dicꝛ/ q̄ nimis astuti erāt. Hiere. iij. f. Sapiētes sūt vt faciāt malū: bene aūt facere nescierūt. j. Corī. xiij d. Fratres nolite pueri effici sensib⁹/ ē malicia paruuli estote. Matth̄. x. b. Estote ꝓudētes in bono: ꝛ simplices sicut colūbę in malo. Uel/ Sapiētes in bono: vt bonū vobis sit sapiū. r Deꝰ autē pacis ꝛterat: quod faciet si sic facitis. Sathanas interꝑtat aduersari⁹. Cōterat sathanā. i. q̄d aduersatur nobis. Matth̄. xvj. d. Vade post me sathanas: q̄ nō sapis ea q̄ dei sunt: Et sathan. i. diabolꝰ nō ꝛterit in hac vita oīno: sed vulnerat: Tu būiliasti sic vulneratū supbū. Lucī. x. c. Dedi vobis potestatē calcandi sup serpentes. Josue. x. c. Jte ponite pedes super colla regum istoꝝ ꝛc. Sic enī faciet

g nomen. a Gꝛa dñi. Ꝺ Omnes salutãt vos ⁊ ego ex pte mea sic vel ego subscribo istud quasi sub sigillo. b Et autem. Quidã libri habẽt: cui in fine/ibi: Cui honoꝛ ⁊c. Idẽ ẽ sensus: sz lege pꝛ⁹ ꝑm q nõ ibi sit/cui/⁊ satis planũ est. Et aũt qui potẽs ẽ: sit honoꝛ ⁊c. c Cõfirmare: i gratia ⁊ bono ope. j. Pet. vlt.

a tus frater. Gꝛãtia domini nostri iesu christi cum omnibus
b vobis amẽ. Et aũt qui potẽs
c est vos cõfirmare iũxta euã
e gelium meũ ẽt pꝛedicationem
f iesu christi ꝑm ꝛeuelationẽ my
g sterij tẽporibus ẽternis taci
b i ti: quod nunc pãtefactum est
k pẽr scripturas pꝛopbetarum
l m ꝑm pꝛeceptum ẽterni dei ãd
obeditionem fidei in cunctis
n gentibus cõgniti soli sapienti
o deo per iesum christũ: cui honoꝛ et gloria in sęcula sęculoꝛum: Amen.

¶ Explicit epistola Pauli ad Romanos.

¶ Incipit Pꝛologꝰ in epistolam ad Coꝛinthios.

Epistola pꝛima ad coꝛinthios/multas causas / diuersasq; complectitur. Quarum partem relatione fratrum cognouit apostolus. Partim ipsoꝛum coꝛinthioꝛum sũt litteris indicatę. Nonnullas vo pꝛo officij sui cura aut oꝛdinat aut emẽdat: et varijs curationibus medetur/diuersa ifirmitate languẽtibus. Nam apud eos primũ curatur diffensionis vitiũ: qꝺ multi pseudo apostolorũ intulerunt vnitatẽ scindẽtes ecclesię/vt pꝛopꝛij nominis/facerent sectatoꝛes: quod his exꝓbꝛat vbis apostol⁹. Hoc autem dico qꝺ vnusquisq; vestrum dicit: Ego quidem sum pauli: ego autem apollo: ego vo cephę: ego autem christi. Et ob hoc quidem hoꝛũ se dicit facere nominũ mentionem vt multo magis erubescant id se facere sub falsoꝛum apostoloꝛum nominibus: quod etiã si sub pauli ⁊ petri fieret nomine displiceret. Secunda cauꝛ sa eius inducitur: qui paternę oblitus ꝛeuerentię vxoꝛem sibi nõ erubuit facere de nouerca. Quod facinus licet fornicationẽ appellauerit apostolus: tamen ita condemnauit/vt in vltionem facti auctoꝛem talis operꝛ diabolo iudicauerit deputandum: imposita iudiciorũ et litium tertia quęstione. Quarto loco matrimoniorũ iura tractant his. Quinto loco virginitatis cõsiliũ velut e vicino coniungitur. Sexto loco de escarum licẽtia disputatur. Septimo atq; octauo loco de attondendo viris: ⁊ mulieribus velando capite: ac sacramẽtoꝛũ cõmunione ꝓcipitur. Nono loco ęmulatio quę diuersitate donoꝛũ spiritualiũ nascebat sub exemplo membꝛoꝛum ⁊ coꝛporis castigatur. Decimo resurrectiõis spes multis et argumentis et rationibus appꝛobatur. Ultimo de colligendis ad necessitatem sanctoꝛũ nomine charitatis cura vel ędificatio cultui imponit. Interserũt his pauca: quę aut vt quibusdam videtur: pẽdent ex superioꝛib⁹: aut habent: licet pꝛopꝛias tamen paruulas actiones.

Explicit Pꝛologus.

Incipit argumentum.

Corithij sũt achaici: ⁊ hi simil ab apostolo audierũt vbũ vitatis ⁊ subuersi sũt multifarie a falsis aplis: Quidam a philosophię verbosa eloquentia: alij secta legis iudaicę inducti sunt. Hos reuocat apostolus ad veram fidem et euangelicam sapientiam: scribẽs eis ab epheso per timotheum discipulum suum.

¶ Explicit argumẽtũ

Expositio Glo.

aũt minimo sctoꝛũ data est gꝛa in gẽtib⁹ illũinare oẽs: ꝯsit dispẽsatio sacramẽti abscõditi a seculis.

c lis. Et Apoc. ij. e. Nomẽ habet qꝺ nẽo scit nisi q accipit. Et Matth. xj. d. Nẽo nouit filiũ nisi pat ⁊c. Glia in se. Cõtra dicit inferi⁹ Glo. i. clara est cũ laude lętitia. Sz hic sumit gꝛia ꝓ supma btitudie fi ꝓ freqnti fama cum laude. Et legit aliomõ. Jn b tm differt q istud p iesũ christũ pꝛius determinabat li/patefactũ: ꝑm hãc lectionẽ li/sic/p eũ in notuit / ipo attestãte Joh. xvij. a. Pater mãifestaui nomẽ tuũ hoib⁹. Nõ pticipando ꝺ gignẽdo/ qz pr nõ ẽ sapiẽs sapia pticipata: nec sapia genita. Potꝰ q sit substãtia filij p gignentẽ patrẽ: ꝯessentia filij generat a pꝛe: ꝯ diuina essẽtia generatur. Sol. substantia filij p gignẽtẽ patrẽ. i. filiꝰ habet cẽntiã a pꝛe. Oꝝ substãtia pꝛis p genitũ filiũ. i. sit pꝛi p genitũ filiũ. i. a filio Sz ista obũcat. Filiꝰ habet cẽntiaz a pꝛe: ꝯ cẽntia filij ẽ a pꝛe/⁊ essentia filij est simplr cẽntia: ꝯ cẽntia ẽ a pꝛe Sol. Si b ꝓcedat: cẽntia filij ẽ a pꝛe: ꝓceditur scꝰm qꝺ hic a pꝛe ꝛetermi nat b xbũ ẽ i cõpati one quã habet ad li/filiũ: ñ in cõparatiõe quã habet ad li/cẽntia Et iõ non seqt: ꝯ cẽntia ẽ a pꝛe: sed tm q filiꝰ sit a pꝛe. Nõ ꝑm accidẽtẽ vl pticipationẽ sapię accidẽtẽ ꝙlit ⁊c. sapia accidẽte qꝺ ẽ/qz essentia aię nõ ẽ idẽ qꝺ sapia sua. Jtẽ qz non ẽ aia sapiẽs ab instãti sue creatiõis ẽ sapiẽs sapia ãncedẽte sic margarita ẽ alba albedie accidẽte. Qz deꝰ ẽ pr ⁊ filius ⁊ spũssctus. Apte ẽ b ꝺ illos q hãc negãt: ꝑm ꝓcedũt hãc: Pr ⁊ filiꝰ ⁊ spũssctus sũt deꝰ: Dicũt em q deꝰ ex pte suppositi sumit ꝓ alio ꝙlona: Sz dicendũ: q imo bñ tenet pꝛo essentia. Deꝰ q nec vnꝯ potuit cẽ isipiẽs: nec vnꝯ potuit per gratiã: intellige deꝰ inquãtũ deus. (Explicit postilla dñi Hugonis cardinalis super epl̃am Pauli ad romanos.